

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΔΙΑΛΑΜΒΑΝΟΥΣΑ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΩΝ ΟΣΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΗΜΩΝ

ΒΑΡΛΑΑΜ ΚΑΙ ΙΩΑΣΑΦ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΟΥΣΑ ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΗΔΗ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

ΕΚ ΦΑΙΔΕΥΤΟΥ ΕΚΧΑΡΙΟΓΑΟΥ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΒΑΣΕΙ ΜΕΜΒΡΑΙΝΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΑΓΙΟΥΜΩ ΟΡΕΙ ΙΕΡΑΣ ΕΚΗΤΕΣ ΤΗΣ ΘΕΟΠΡΟΜΗΤΟΡΟΣ ΑΝΝΗΣ

«Ὅσοι πνεύματι Θεοῦ ἄγονται οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ Θεοῦ φησὶν ὁ θεὸς ἀποστ. Ῥωμ. η'. 14» τὸ δὲ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου ἀξιοῦνται, καὶ τοὺς Θεοῦ γενέσθαι, τῶν ὁρεκτῶν ἐστὶ τὸ ἀκρότατον· καὶ οὐ γενομένοις, πάσης θεωρίας ἀνάπαυσιν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΣΠΥΡΙΔ. ΚΟΥΣΟΥΔΙΝΟΥ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ ΕΝ ΤΑΙΣ ΠΕΡΙΒΟΛΑΙΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

1884

Τοῖς ἀναγινώσκουσι.

Εὐφροσύνη εἰκότως καὶ θυμὸς διὰ καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν παντός ἀνθρώπου, ἀναγινώσκοντος τὰ ὑπὲρ ἀνθρώπων κατορθώματα τῶν μαρτύρων τῆς ἀληθείας καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ ἰδρώτας τῆς ἀρετῆς τῶν Ἀγίων καὶ θεολήπτων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὧν τὴν ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν ἐθαύμασαν μὲν Ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι, ἔσφριζαν δὲ δαίμονες! Θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως ἄξιον εἶναι νὰ βλέπῃ τις βασιλόπαιδας καὶ πορφυρογεννήτους, οἵτινες ἀντὶ τῶν διαδημάτων καὶ σκήπτρων, ἀντὶ τῆς βασιλικῆς μεγαλειότητος καὶ χλιδῆς ἐξελέξαντο ἄραι ἐπαυχένιον τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν τοῦ Εὐαγγελίου βαδίσαι. Πολλοὶ λοιπὸν ἐκ τῶν κατὰ τὸν Ἀθῶ ἐνασκουμένων ἰδόντες ἐπιτυχῶς ἐκδοθεῖσαν τὴν ἱερὰν Κλίμακα Ἰωάννου τοῦ Συγγραφέως, προστρέψαν μετὰ ἀναδεχθῶ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα, καὶ ἐκδώσω καὶ ταύτην τὴν ἀνά χειρὸς ἱερὰν βίβλον, τὴν ἐμπεριέχουσαν τὸν βίον τῶν Ὀσίων Βαρκάμ καὶ Ἰωάσαφ τὸν ὁποῖον συνέγραψεν ἡ Καλλιθέλαδος ἀηδὼν τῆς ἐκκλησίας Ἰωάννης, λέγω ὁ Δαμασκηνός, κάλλιστα καὶ ἐνθουσιαστικώτατα, τῇ εὐφραδεῖα τοῦ λόγου καταγοητεύων τοὺς ἐντυγχάνοντας.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξια, ὡς ψυχοφελεστάτη καὶ συγκινητικωτάτη, καὶ ὡς τοιοῦτου γλαφυρωτάτου καλὰμου ἀξιοθεῖσα, ἐγγραμμεν ταύτην δημοσιεῦσαι τύπῳ νῦν πρῶτον, ὡς τι πνευματικὸν τρωγάδιον τῷ χριστεπωνύμῳ πληρώματι παρατιθέμενοι. Ἐγὼ δὲ ἂν καὶ ἐπόθουν τὴν ἐκδοσιν ταύτης τῆς θαυμασίου ἱστορίας, ἔμεινα ὅμως ἀμφοῖν ἁπλῶς, ἄχρις οὗ φιλοτάτων μοι τις ἐνταῦθα οἰκῶν, ὁρῶν με ἐφίεμενον τὴν ἐκδόσιν ταύτης, καὶ ἐννοήσας τὴν αἰτίαν τῆς βραδύτητος, διέλυσεν ἀμέσως τὸ νέφος τῶν λογισμῶν διὰ τῆς ἐπιχορηγήσεως τῶν ἐξόδων· καὶ δὴ ἀναλαβὼν τὴν φροντίδα τῆς ἐκδόσεως, ἀπεπεράτωσα ταύτην κομψῶς καὶ φιλοκάλως τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ, προσθεὶς ἐν τῷ τέλει καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Ὀσίων· ὡς καὶ τὸν πολλοῦ λόγου ἄξιον βίον τῆς Ὀσίας Συγκλητικῆς, ὃν συνέγραψεν ὁ Μέγας πατὴρ Ἀθανάσιος.

Ἐποία δ' ἐστὶν ἡ ἄξια τῆς βίβλου ταύτης διὰ μακρῶν σαφῶς ἐκτίθεται ἐν τῷ Ἰαμβικῷ προοιμίῳ.

Δέξασθε τοίνυν εὐμενῶς, ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, τὴν ἱερὰν ταύτην βίβλον, ὡς τὰ μάλα ψυχοσωτήριον, καὶ τρυγήσατε καρποὺς αἰσιθαλεῖς τῆς ἀθανασίας, δεόμενοι τοῦ παναγάρχου Θεοῦ, ἵνα ἐνισχύῃ ἕκαστον εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν αὐτοῦ θελημάτων. Ἀμήν.

Ἐρρώσθε καὶ ἐνδυναμοῦσθε ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ ΑΓΙΟΠΕΙΤΗΣ.

Ἐκ τῆς Ῥαιδεσσοῦ Κεχαῖτογλου.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΒΙΒΛΟΝ

ΔΙΑ ΣΤΙΧΩΝ ΙΑΜΒΩΝ

Φαιδρὸς ὁ χρυσοῦς, φαεινοὶ οἱ ἀστέρες· φεγγυόβολος τε, φωσφόρος ἡ σελήνη, καὶ ὁ ἥλιος ἀκτινοφωτοφόρος· ὁ δὲ νοερός καὶ φαιδρὸς ἀστήρ οὗτος, ὁ πανάριστος φημί, καὶ σεπτὸς βίος, τοῦ τε πανσέπτου Βαρλαάμ· τοῦ πανσόφου, τοῦ ὡς ἀληθῶς θεολογικωτάτου· καὶ τοῦ μάκαρος, Ἰωάσαφ τοῦ πάνυ, τοῦ ἰσαγγέλου, καὶ γε ἰσαποστόλου, ὅς τις ἢ τῇδε πᾶσα πέφυκε βίβλος, (ὦ πῶς ἐξείπω, πῶς δὲ ὅλως ἐκφράσω, τὴν ὑπεροχὴν τὴν ὑπερτάτην τούτου·) τηλαυγέστατος, χρυσοῦ δοκιμωτάτου· φαεινότετος, ἀστέρων καὶ σελήνης· καὶ λαμπρότατος, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου· πλήρης γὰρ οὗτος, τῆς θείας ἀγλαίας· πλήρης χάριτος, πλήρης σοφίας θείας· πλήρης κατανύξεως, καὶ εὐφροσύνης· πλήρης ἅπας τε ἀφράστου θυμηδίας· ὅλος χαροπάροχος, ὅλος χαρίεις· ὅλος φωτοπάροχος, ὅλος θυμῆρης· ἀστραποχρυσόμορφος, λελαμπρυσμένος· ἀστερολαμπρόμορφος, ἡγλαϊσμένος· μελισταγῆς τε, καὶ μελιρρύτος ὅλος· καὶ ἀμβρόσιος, καὶ νεκταρώδης ὅλος· ὄντως οὗτος πέφυκε τρυφῆς χειμάρρους, καὶ ρεῖθρον ἀένναον, σεπτῶν χαρίτων· πηγὴ τε θεόβρυτος, ἐξ ἧς περ ῥεεῖ, τὸ γλυκύρροον, καὶ ζωήρρυτον νᾶμα· κῆπος ἐπανθῆς, ἀνθοφόρον πεδίον, καὶ τερπνὸς παράδεισος, καὶ ἄλσος θεῖον· εὐχρουν τε ἄνθος καὶ ἡδύπνοον κρίνον, καὶ εὐπνουν ἶον, καὶ πανεύοσμον ῥόδον· τοῦτον τοιγαροῦν, μέτιθι ὦ φιλότης, ψυχῇ ζεούση, καὶ νηφούση καρδίᾳ· ὡς ἀληθῶς γὰρ, πανασύγκριτος οὗτος, τῇ τε ἀρίστη καὶ ἡδυτάτῃ φράσει, καὶ τῇ καλλίστῃ, καὶ τερπνῇ διηγήσει· ὡς ἐν ἄνθεσιν ὑπέρχει τὸ ῥόδον, καὶ ἐν ἀστράσιν, ὁ φαιδρὸς ἐωσφόρος, οὕτω καὶ οὗτος, ἐν τοῖς Ἀγίων βίοις, καθ' ὑπερβολὴν, ὑπερφερῆς ὁράται· οὗτος πάντιμον τῆς ἀμαλθείας κέρας· οὗτος πάνσεπτον, πιστῶν ἀπάντων γέρας· οὗτος τὸ μέγα θαῦμα, τῶν μονοτρόπων· οὗτος τὸ μέγα τραῦμα, τῶν καχοτρόπων· πλοῦτος οὗτος ἀσυλος, θεοσεβείας, καὶ ἀδάπανος, ὁλβος θεογνωσίας· οὗτος κλέος μέγιστον, τῆς Ἐκκλησίας· οὗτος εὖχος φέριστον, τῆς εὐσεβείας· οὗτος ἐγχοῦς κράτιστον, τῆς δυσσεβείας· ἐν τούτῳ γνώση, ὕψος δογμάτων

Ἱστορία ψυχωφελῆς ἐκ τῆς τῶν ἐνδοτάτων Αἰθίοπων χώρας τῆς
Ἰνδῶν λεγομένης, πρὸς τὴν ἁγίαν πόλιν μετερχθεῖσα,
διὰ Ἰωάννου Μοραχού Δαμασκηνοῦ, ἀνδρὸς τιμίου καὶ ἐναρέτου,
Μοῦσης τοῦ ἁγίου Σάββα, διηγουμένη τὸν βίον
Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ.

ΟΙ ΣΟΙ Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ, φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος πρὸς Ῥωμ. ἡ'. 14· τὸ δὲ Πνεύματος ἁγίου ἄξιωθῆναι, καὶ υἱοὺς Θεοῦ γενέσθαι, τῶν ὀρεχτῶν ἐστὶ τὸ ἀκρότατον· καὶ οὗ γενομένου, πάσης θεωρίας ἀνάπαυσις, καθὼς γέγραπται. Τῆς οὖν ὑπερφουδίας ταύτης, καὶ τῶν ἐφετῶν ἀκροτάτης μακαριότητος, ἡξιώθησαν ἐπιτυχεῖν οἱ ἀπ' αἰῶνος ἅγιοι, διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας· οἱ μὲν μαρτυρικῶς ἀθλήσαντες, καὶ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικαθιστάντες· οἱ δὲ ἀσκητικῶς ἀγωνισάμενοι, καὶ τὴν στενὴν βαδίσαντες ὁδὸν, καὶ μάρτυρες τῇ προαιρέσει γενόμενοι· ὧν τὰς ἀριστείας καὶ τὰ κατορθώματα, τῶν τε δι' αἵματος τελειωθέντων, καὶ τῶν δι' ἀσκήσεως τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν μιμησαμένων, γραφῇ παραδιδόται, καὶ ἀρετῆς ὑπόδειγμα ταῖς μετέπειτα παραπέμπειν γενεαῖς, ἐκ τῶν θεοφόρων Ἀποστόλων, καὶ τῶν μακαρίων Πατέρων, ἡ τοῦ Χριστοῦ παρείληφεν Ἐκκλησία, ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν τοῦτο νομοθετήσαντων· ἡ γὰρ πρὸς ἀρετὴν φέρουσα ὁδὸς, τραχεῖά τις ἐστὶ καὶ ἀνάντης, καὶ μάλιστα τοῖς μήπω κεκαθαρμένοις, καὶ μεταθεμένοις ὅλους ἑαυτοὺς ἐπὶ τὸν Κύριον, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν παθῶν τυραννίδος ἐτι πολεμουμένοις· διὰ τοῦτο καὶ πολλῶν δεόμεθα τῶν πρὸς ἀρετὴν παρακαλούντων ἡμᾶς· τοῦτο μὲν παραινέσεων, τοῦτο δὲ καὶ βίων ἱστορίας τῶν ἐκείνοις προωδευκότων, ὃ καὶ μᾶλλον ἀλύπως ἐφέλικται πρὸς αὐτὴν, καὶ μὴ ἀπογινώσκειν παρασκευάζει τῆς πορείας τὸ δύσκολον· ἐπεὶ καὶ τῷ μέλλοντι βαδίζειν ὁδὸν δύσπορον καὶ τραχεῖαν, παραινῶν μὲν τις καὶ προτρεπόμενος, ἤττον πείσειεν· ὑποδεικνύων δὲ πολλοὺς αὐτὴν ἤδη διελθόντας, εἴτα καὶ τῷ τέλει καθὼς καταλύσαν-

τας, οὕτω πείσει μάλλον καὶ αὐτὸν ἂν τῆς πορείας ἄψασθαι. Τούτῳ οὖν καὶ γὰρ στοιχῶν τῷ κανόνι, ἄλλως δὲ καὶ τὸν ἐπηρτημένον τῷ δούλῳ κίνδυνον ὑφορώμενος, ὃς λαβὼν παρὰ τοῦ Δεσπότη τοῦ τάλαντον εἰς γῆν ἔκεινο κατώρυξε, καὶ τὸ δοθὲν εἰς ἐργασίαν ἔκρυψεν ἀπραγμάτευτον, ἐξήγησιν ψυχωφελῇ ἕως ἐμοῦ καταντήσασαν, οὐδαμῶς σιωπήσομαι, ἣν περ μοι ἀφηγήσαντο ἄνδρες εὐλαβεῖς, τῆς ἐνδοτέρας τῶν Αἰθιοπίων χώρας, οὓς τινες Ἰνδοὺς οἶδεν ὁ λόγος καλεῖν, ἐξ ὑπομνημάτων ἀψευδῶν ταύτην ἐκφράσαντες· ἔχει δὲ οὕτως.

Ἡ τῶν Ἰνδῶν λεγομένη αὕτη χώρα, πόρρω μὲν διάκειται τῆς Αἰγύπτου, μεγάλη οὖσα καὶ πολυάνθρωπος, περικλύζεται δὲ θαλάσσαις καὶ ναυσιπόροις πελάγεσι, τῷ κατ' Αἴγυπτον μέρει· ἐκ δὲ τῆς Ἡπείρου, προσεγγίζει τοῖς ὀρίοις Περσίδος· ἥτις πάλαι μὲν τῷ τῆς εἰδωλομανίας ἐμειλάνετο ζόφῳ, εἰς ἄκρον ἐκθεβαρβαρωμένη, καὶ τοῖς ἀθέσμοις ἐκδεδιτημένη τῶν πράξεων· ὅτε δὲ ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, τὸ ἑαυτοῦ πλάσμα μὴ φέρων τῇ ἁμαρτίᾳ δουλούμενον ὄραν, τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ περὶ τοῦτο σπλάγγνοις ἐπικαμφθεῖς, ὥφθη κατ' ἡμᾶς ἁμαρτίας χωρὶς, καὶ τὸν τοῦ Πατρὸς θρόνον μὴ ἀπολιπὼν, Παρθένον ὥκησε δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμεῖς οἰκήσωμεν τοὺς οὐρανοὺς, τοῦ τε παλαιοῦ πτώματος ἀνακληθῶμεν, καὶ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγέντες, τὴν προτέραν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν· καὶ πᾶσαν τὴν διασρκὸς τελέσας οἰκονομίαν, σταυρόν τε καὶ θάνατον καταδεξάμενος, καὶ τοῖς ἐπουρανίοις παραδόξως ἐνῶσας τὰ ἐπίγεια· ἀναστὰς δὲ ἐκ νεκρῶν, καὶ μετὰ δόξης εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθεῖς, καὶ ἐν δεξιᾷ τῆς τοῦ Πατρὸς μεγαλωσύνης καθίσας, τὸ παράκλητον Πνεῦμα τοῖς αὐτόπταις αὐτοῦ καὶ μύσταις, κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ἐν εἰδεί γλωσσῶν πυρίνων ἐξαπέστειλε, καὶ ἐπεμφεν αὐτοὺς εἰς πάντα τὰ ἔθνη φωτίσας τοὺς ἐν σκότει ἀγνοίας καθημένους, καὶ βαπτίζειν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὡς ἐντεῦθεν, τοὺς μὲν αὐτῶν, τὰς ἐφ' ἡμᾶς λήξεις, τοὺς δὲ, τὰς ἐσπερίους λαχόντας περιέρχεσθαι, βόρειά τε καὶ νότια διαθέειν κλίματα, τὸ προστεταγμένον αὐτοῖς πληροῦντας διάγγελμα· τότε καὶ ὁ ἱερώτατος Θωμᾶς, εἷς ὑπάρχων τῆς δωδεκαριθμοῦ φάλαγγος τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τὴν τῶν Ἰνδῶν ἐξεπέμπετο, κηρύξων αὐτοῖς τὸ σωτήριον κήρυγμα. Τοῦ Κυρίου δὲ συνεργούντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων, τὸ μὲν τῆς δεισιδαιμονίας ἀπηλάθθη σκότος, καὶ τῶν εἰδωλικῶν σπονδῶν τε καὶ βδελυγμάτων ἀπαλλαγέντες, τῇ ἀπλανεῖ προστετέθησαν πίστει· καὶ οὕτω ταῖς ἀποστολικαῖς μεταπλασθέντες χερσὶ, Χριστῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος ὡκειώθησαν· καὶ ταῖς

κατὰ μέρος προσθήκαις αὐξανόμενοι, προέκοπτον ἐν τῇ ἀμωμῇ τῇ πίστει, ἐκκλησίας τε ἀνὰ πάσας ὠκοδόμουν τὰς χώρας.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἤρξαντο μοναστήρια συνίστασθαι, καὶ τὰ τῶν μοναχῶν ἀθροίζεσθαι πλήθη, καὶ τῆς ἐκείνων ἀρετῆς καὶ ἀγγελιομιμήτου διαγωγῆς ἡ φήμη τὰ πέρατα διελάμβανε τῆς οἰκουμένης, καὶ εἰς Ἰνδοὺς ἦκε, καὶ πρὸς ὅμοιον ζῆλον τούτους διήγειρεν, ὥς πολλοὺς αὐτῶν πάντα καταλιπόντας, τὰς ἐρήμους καταλαβεῖν, καὶ ἐν σώματι θνητῷ τὴν πολιτείαν ἀνελιφέναι τῶν ἀσωμάτων. Οὕτω καλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων, καὶ χρυσαῖς πτέρυξι, τὸ δὴ λεγόμενον, εἰς οὐρανοὺς πολλῶν ἀνιπταμένων, ἀνίσταται τις βασιλεὺς ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ Ἀβεννήρ τοῦνομα, μέγας μὲν γενόμενος πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ καὶ τῇ κατὰ τῶν ἀντικειμένων νίκῃ, φοβερός τε ἐν πολέμοις, καὶ μέγθει σώματος, ἅμα δὲ καὶ προσώπου ὠραιότητι σεμνυνόμενος, πᾶσι τε τοῖς κοσμοῖς καὶ θάττον μαραινομένοις προτερήμασιν ἐγκαυχώμενος· κατὰ ψυχὴν δὲ, ἐσχάτῃ πιεζόμενος πτωχείᾳ, καὶ πολλοῖς κακοῖς συμπνιγόμενος, τῆς Ἑλληνικῆς ὑπάρχων μοίρας, καὶ σφόδρα περὶ τὴν δεισιδαίμονα πλάνην τῶν εἰδώλων ἐπτοημένος. Πολλῇ δὲ συζῶν οὗτος τρυφῇ, καὶ ἀπολαύσει τῶν ἡδέων καὶ τερπνῶν τοῦ βίου, καὶ ἐν οὐδενὶ τῶν θελημάτων καὶ ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ ὑστερούμενος, ἐν εἵχε τὸ τὴν εὐφροσύνην αὐτῷ ἐκκόπτον, καὶ μερίμναις αὐτοῦ βάλλον τὴν ψυχὴν, τὸ τῆς ἀτεκνίας κακόν· ἔρημος γὰρ ὑπάρχων παίδων, διὰ φροντίδος εἵχε πολλῆς ὅπως τοῦ τοιοῦτου λυθεῖς δεσμοῦ, τέκνων κληθεὶς πατὴρ· πρᾶγμα τοῖς πολλοῖς εὐκταϊότατον. Τοιοῦτος μὲν ὁ βασιλεὺς, καὶ οὕτως ἔχων τῆς γνώμης.

Τὸ δὲ εὐκλεέστατον γένος τῶν χριστιανῶν, καὶ τὰ τῶν μοναχῶν πλήθη παρ' οὐδὲν θέμενοι τὸ τοῦ βασιλέως σέβας, μήτε τὴν αὐτοῦ δεδοικότες ὁλως ἀπειλὴν, προέκοπτον τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι, εἰς λόγου κρείττονα πληθύν ἐπιδιδόντες· βραχὺν μὲν ποιοῦμενοι τοῦ βασιλέως τὸν λόγον, τῶν δὲ πρὸς θεραπείαν φερόντων Θεοῦ διαφερόντως ἐχόμενοι. Καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν τὴν μοναδικὴν ἐπανηρημένων τάξιν, πάντα μὲν ἐπίσης τὰ ἐνταῦθα τερπνὰ διέπτυσαν, πρὸς ἐν δὲ μόνον τοῦτο εἶχον ἐρωτικῶς, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον ἐδίψων, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ὠρέγοντο μακαριότητος. Ἐκέρυττον οὖν οὐ φόβῳ τινὶ καὶ ὑποστολῇ, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐπαρόρρησιάστως, τὸ τοῦ Θεοῦ σωτήριον ὄνομα· καὶ οὐδὲν ἕτερον, ὅτι μὴ Χριστὸς αὐτοῖς διὰ στόματος ἦν· τὴν τε ῥευστὴν καὶ εὐμάραντον φύσιν τῶν παρόντων, καὶ τὸ πάγιον καὶ ἀφθαρτον τῆς μελλούσης ζωῆς φανερώς πᾶσιν ὑπεδείκνυσεν καὶ οἶονεῖ ἀφορμὰς παρεῖχον καὶ σπέρματα, πρὸς τὸ οἰκίους γενέ-

σθαι Θεῷ, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ κρυπτομένης ἀξιοθῆναι ζωῆς. Ἐντεῦθεν πολλοὶ τῆς ἡδίστης ἐκείνης διδασκαλίας ἀπολαύσαντες, τοῦ μὲν πικροῦ τῆς ἀπάτης ἀφίσταντο σκότους, τῷ δὲ γλυκεῖ τῆς ἀληθείας φωτὶ προσετίθεντο· ὥς καὶ τινες τῶν ἐνδόξων καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς πάντα ἀποτίθεσθαι τὰ τοῦ βίου βάρη, καὶ λοιπὸν γίνεσθαι μοναχοὺς.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς ἤκουσε ταῦτα, ὀργῆς ὅτι πλείστης πληρωθεὶς, καὶ τῷ θυμῷ ὑπερζέσας, δόγματα αὐτίκα ἐξέθετο, πάντα χριστιανὸν βιάζεσθαι τοῦ ἐξόμνυσθαι τὴν εὐσέβειαν· ὅθεν καὶ καινὰ μὲν κατ' αὐτῶν εἶδη βασιάνων ἐπενόει καὶ ἐπετήδευε, καινοὺς δὲ τρόπους θανάτων ἠπέλκει· καὶ γράμματα κατὰ πᾶσαν τὴν ὑποτελῇ αὐτῷ χώραν ἐπέμπετο ἄρχουσι καὶ ἡγεμόσι, τιμωρίας κατὰ τῶν εὐσεβῶν, καὶ σφαγὰς ἀδίκους ἀποφαινόμενα ἐξαιρέτως δὲ κατὰ τῶν τοῦ μοναδικοῦ βίου λογάδων θυμομαχῶν, ἀσπονδὸν ἤγειρε τὸν πρὸς αὐτοὺς ἀκήρυκτον πόλεμον. Ταύτη καὶ πολλοὶ μὲν τῶν πιστῶν τὴν διάνοιαν ἐσαλεύοντο, ἄλλοι δὲ τὰς βασιάνους μὴ δυνηθέντες ὑπενεγκεῖν, τῷ ἀθεμίτῳ αὐτοῦ εἶκον προστάγματι. Οἱ δὲ τοῦ μοναχικοῦ τάγματος ἡγεμόνες καὶ ἄρχηγοί, οἱ μὲν ἐλέγχοντες αὐτοῦ τὴν ἀνομίαν, τὸ διὰ μαρτυρίου ὑπῆνεγκαν τέλος, καὶ τῆς ἀλήκτου ἐπέτυχον μακαριότητος· οἱ δὲ ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσιν ἀπεκρύπτοντο, οὐ δέει τῶν ἠπειλημένων βασιάνων, ἀλλ' οἰκονομία τινι θειοτέρᾳ.

Ἱστορία θαυμασίου θαυμασίου καὶ γενναίου ἀνδρός,

Τῆς τοιαύτης οὖν σκοτομήνης τὴν Ἰνδῶν καταλαβούσης, καὶ τῶν μὲν πιστῶν παντοθεν ἐλαυνομένων, τῶν δὲ τῆς ἀσεβείας ὑπασπιστῶν κρατυνομένων, αἵμασι τε καὶ κνίσσαις τῶν θυσιῶν καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ ἀέρος μολυνομένου, εἷς τις τῶν τοῦ βασιλέως ἀρχισατράπης τὴν ἀξίαν, ψυχῆς παραστήματι, μεγέθει τε καὶ κάλλει καὶ πᾶσιν ἄλλοις, οἷς ὥρα σώματος, καὶ γενναιότης ψυχῆς, παράστημά τε ἀνδρείας χαρακτηρίζεσθαι πέφυκε, τῶν ἄλλων ἐτύγχανε διαφέρων, τὸ ἀσεβὲς ἐκεῖνο πρόσταγμα ἀκούσας οὗτος, χαίρειν εἰπὼν τῇ ματαίᾳ ταύτῃ καὶ κάτω συρομένη δόξῃ τε καὶ τρυφῇ, τοῖς τῶν μοναχῶν λογάσιν ἑαυτὸν ἐγκατέμιξεν, ὑπερόριος γενόμενος ἐν ἐρήμοις τόποις, νηστείαις τε καὶ ἀγρυπνίαις, καὶ τῇ τῶν θεῶν λογίων ἐπιμελεῖ μελέτῃ τὰς αἰσθήσεις ἀρίστα ἐκκαθάρας, καὶ τὴν ψυχὴν πάσης ἀπαλλάξας ἐμπαθοῦς σχέσεως, τῷ τῆς ἀπαθείας φωτὶ κατελάμπρυνεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάντοτε φίλων, καὶ διὰ τιμῆς ἄγων, ὡς ἤκουσε ταῦτα, ἤλγησε μὲν τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῇ τοῦ φίλου στερήσει, ἐξεκαύθη δὲ πλέον τῇ κατὰ τῶν μοναζόντων ὀργῇ. Καὶ δὴ κατὰ ζήτησιν αὐτοῦ πανταχοῦ ἀποστείλας,

καὶ πάντα λίθον κινήσας, τὸ τοῦ λόγου, ὥστε τοῦτον ἐφευρεῖν, μετὰ χρόνον ἱκανόν, οἱ ἐπὶ ζήτησιν πεμφθέντες, ὡς ἦσθοντο αὐτὸν ἐν ἐρήμοις τὰς οἰκήσεις ἔχοντα, διερευνήσαντες καὶ συλλαβόμενοι, τῷ τοῦ βασιλέως παρέστησαν βήματι.

Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐν οὕτῳ πενιχρᾷ καὶ τραχυτάτῃ ἐσθῆτι τὸν ποτὲ λαμπροῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένον, καὶ τὸν πολλῇ τρυφῇ τε καὶ ῥαστώνῃ τοῦ βίου πρότερον ἐκδεδητημένον, τεταλαιπωρημένον, καὶ τεταριχευμένον τῇ σκληρᾷ τῆς ἀσκήσεως διαγωγῇ, καὶ τοῦ ἐρημικοῦ βίου ἐναργῶς περικείμενον τὰ γνωρίσματα, καὶ λύπης ὁμοῦ καὶ ὀργῆς ἐπεπλήρωτο· καὶ ἐξ ἀμφοῖν τὸν λόγον κεράσας, ἔφη πρὸς αὐτόν· ὦ ἀνόητε, καὶ φρενοβλαβής, τίνας χάριν ἀντηλλάζω τῆς τιμῆς αἰσχύνῃ, καὶ τῆς λαμπρᾶς δόξης τὴν ἀτλήσιμονα ταύτην ἰδεῖν, ὁ πρόεδρος τῆς ἐμῆς βασιλείας, καὶ ἀρχισατράπης τῆς ἐμῆς δόξης, παῖγνιον μεираκίων σεαυτὸν καταστήσας, οὐ μόνον τῆς ἡμετέρας φιλίας καὶ παρρησίας μακράν λήθην πεποιηκώς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς κατεξαναστὰς τῆς φύσεως, καὶ μηδὲ τῶν ἰδίων τέκνων οἶκτον λαβὼν, πλουτόν τε καὶ πᾶσαν τὴν τοῦ βίου περιφάνειαν εἰς οὐδὲν λογισάμενος, καὶ τὴν τοσαύτην ἀδοξίαν, τῆς περιβλέπτου προέκρινας δόξης; ἵνα τί σοι γένηται; καὶ τί ἐντεῦθεν κερδήσῃς, ὅτι πάντων θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων τὸν λεγόμενον προτετίμηκας Ἰησοῦν, καὶ τὴν σκληρὰν ταύτην καὶ δυσεῖσιμονα ἀγωγὴν τῶν ἡδέων καὶ ἀπολαυστικῶν τοῦ γλυκυτάτου βίου;

Τούτων ἀκούσας ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, χαριέντως καὶ ἡρέμα καὶ ὁμαλῶς ἀπεκρίνατο· εἰ λόγον πρὸς με συνᾶραι θέλεις, ὦ βασιλεῦ, τοὺς ἐχθροὺς σου ἐκ μέσου τοῦ δικαστηρίου ποιήσον, καὶ τῇ νικαύτῃ ἀποκρινοῦμαι σοι, περὶ ὧν ἂν αἰτήσῃς μαθεῖν· ἐκείνων δὲ συμπαρόντων σοι, οὐδεὶς ἐμοὶ πρὸς σὲ λόγος· ἐκτὸς δὲ λόγου, τιμῶρει, σφάζε, ποίει, ὁ θέλεις· «ἐμοὶ γὰρ ὁ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ, φησὶν ὁ ἐμὸς διδάσκαλος. Γαλ. σ' 15.» Τὸν δὲ βασιλεῖα φάναι, καὶ τίνες οἱ ἐχθροὶ οὗτοι, οὓς ἐκ μέσου ποιήσαι με προστάσεις; φησὶν ὁ θεὸς ἀνὴρ, ὁ θυμὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία· ταῦτα γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν φησι, συνεργοὶ τῆς φύσεως ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ παρήχθησαν, καὶ νῦν ὡσαύτως ἔχουσι τοῖς μὴ κατὰ σάρκα πολιτευομένοις, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα· ἐν ὑμῖν δὲ οἵτινες τὸ ὅλον ἐστὲ σάρκες, μηδὲν ἔχοντες τοῦ πνεύματος, ἀντιδικοὶ γεγόνασιν, καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ πολέμιων διαπράττονται. Ἡ γὰρ ἐπιθυμία ἐν ὑμῖν ἐνεργουμένη μὲν, ἡδονὴν ἐγείρει· καταργουμένη δὲ, θυμόν. Ἀπέστω οὖν ταῦτα σήμερον ἀπὸ σοῦ, προκαλεζέσθωσαν δὲ εἰς ἀχρόασιν τῶν λεγομένων καὶ κρίσιν, ἡ φρόνησις καὶ ἡ δικαιοσύνη. Εἰ γὰρ τὸν θυμόν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκ μέσου

ποιήσεις, ἀντεισάξεις δὲ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν δικαιοσύνην, φιλαλή-
θως πάντα λέξω σοι.

Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἔφη· ἰδοὺ εἴξά σου τῇ ἀξιώσει, καὶ ἐκβάλλω
τοῦ συνεδρίου τὴν τε ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμὸν, μεσάζειν δὲ τὴν φρό-
νησιν καὶ τὴν δικαιοσύνην ποιήσω. Λέγε μοι λοιπὸν ἀδεῶς, πόθεν σοι
ἡ τοσαύτη ἐγένετο πλάνη. τοῦ προτιμᾶν τὰ ἐν κεναῖς ἐλπίσι τῶν ἐν
χερσὶ βλεπομένων; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἐρημίτης εἶπεν· εἰ τὴν ἀρχὴν
ζητεῖς, ὦ βασιλεῦ, πόθεν μοι γέγονε τῶν προσκαίρων μὲν ὑπεριδεῖν,
ὅλον δὲ ἑμαυτὸν ταῖς αἰωνίαις ἐπιδοῦναι ἐλπίσιν, ἄκουσον. Ἐν ἡμέ-
ραις ἀρχαίαις, ἔτι κομιδῇ νέος ὑπάρχων, ἤκουσα ῥῆμά τι ἀγαθὸν καὶ
σωτήριον, καὶ με κατὰ κράς ἡ τούτου δύναμις εἶχε· καὶ ὥσπερ τις θεὸς
σπόρος ἡ τούτου μνήμη τῇ ἐν ἐμοὶ φυτευθεῖσα καρδίᾳ, ἀχώριστος
ἐσαεὶ διετηρήθη, ὡς καὶ ῥιζωθῆναι, καὶ ἐκθλασθῆναι, καὶ ὄν ὁράς καρ-
πὸν ἐνεγκεῖν ἐν ἐμοί. Ἡ δὲ τοῦ ῥήματος δύναμις τοιαύτη τις ἦν.
ἔδοξέ φησι, τοῖς ἀνόητοις, τῶν ὄντων μὲν καταφρονεῖν, ὡς μὴ ὄντων,
τῶν μὴ ὄντων δὲ, ὡς ὄντων ἀντέχεσθαι τε καὶ περιέχεσθαι. Ὁ μὴ
γευσάμενος οὖν τῆς τῶν ὄντων γλυκύτητος, οὐ δυνήσεται τῶν μὴ ὄν-
των καταμαθεῖν τὴν φύσιν· μὴ καταμαθὼν δὲ, πῶς αὐτῶν ὑπερόψεται;

Ὅντα μὲν οὖν ἐκάλεσεν ὁ λόγος, τὰ αἰώνια καὶ μὴ σαλευόμενα·
μὴ ὄντα δὲ, τὸν ἐνταῦθα βίον καὶ τὴν τρυφήν, καὶ τὴν ψευδομένην
εὐημερίαν· οἷς, ὦ βασιλεῦ, κακῶς φεῦ ἤ σῃ προσήλωται καρδίᾳ· καὶ γὰρ
δέποτε τούτων ἀντεισάξω· ἀλλ' ἡ τοῦ ῥήματος δύναμις, νύττωσά
μου τὴν ψυχὴν ἀδιαλείπτως, ἐξήγειρέ μου τὸν ἡγεμόνα νοῦν εἰς ἐκ-
λογὴν τοῦ κρείττονος· ὁ δὲ νόμος τῆς ἁμαρτίας ἀντιστρατευόμενος
τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ ὡς τισι σιδηροπέδαις δεσμῶν με τῇ προσ-
παθείᾳ τῶν παρόντων αἰχμαλώτων κατεῖχεν. Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ἡ
χρηστότης καὶ ἀγαθὴ σὺν τῇ σωτήριος ἡμῶν Θεοῦ ἐξελεῖσθαι με τῆς
χαλεπῆς ἐκείνης αἰχμαλωσίας, ἐνίσχυσέ μου τὸν νοῦν περιγενέσθαι
τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ διήνοιξέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς διακρίνειν
τὸ φαῦλον ἀπὸ τοῦ κρείττονος. Τότε δὴ τότε κατενόησα καὶ εἶδον, καὶ
ἰδοὺ πάντα τὰ παρόντα ματαιότης, καὶ προαίρεσις πνεύματος, καθά-
περ καὶ Σολομὼν ὁ Σοφώτατος ἐν τοῖς αὐτοῦ ἔφη συγγράμμασι.
«Ἐκκλ. α'. 14» τότε περιηρέθη τῆς καρδίας μου τὸ κάλυμμα τῆς ἁ-
μαρτίας, καὶ ἡ ἐκ τῆς σωματικῆς παχύτητος ἐπικειμένη τῇ ψυχῇ μου
ἀμαύρωσις διεσκεδάσθη, καὶ ἔγνων εἰς ὃ γέγονα, καὶ ὅτι δεῖ με πρὸς
τὸν δημιουργὸν ἀναβῆναι διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας. Ὅθεν πάντα
καταλιπὼν, αὐτῷ ἠκολούθησα, καὶ εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅτι ἐρρύσάτό με τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς πλινθείας,

καὶ τοῦ ἀπηνόου καὶ τοῦ ὀλεθρίου ἀρχόντος τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος
τούτου, καὶ ἔδειξέ μοι ὁδὸν σύντομον καὶ ῥαδίαν, δι' ἧς δυνήτωμαι
ἐν τῷ ὀστρακίνῳ τούτῳ σώματι τὴν ἀγγελικὴν ἀσπασσθαι πολιτείαν·
ἦν περ φθάσας ζητῶν, τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην εἰλόμην βαδίζειν
ὁδὸν, πάνυ καταγνοὺς τῆς τῶν παρόντων ματαιότητος, καὶ τῆς ἀ-
στάτου φορᾶς τούτων καὶ περιφορᾶς· καὶ μὴ πειθόμενος ἄλλο τι κα-
λὸν ὀνομάζειν, πρὸ τοῦ ὄντος καλοῦ, οὐ περ σὺ ἐλεεινῶς, ὦ βασιλεῦ,
διερρώγης τε καὶ διέστης.

Ὅθεν καὶ ἡμεῖς διέστημέν σου, δια τὸ εἰς σαφῆ καὶ ὁμολογουμέ-
νην καταπίπτειν ἀσέβειαν, καὶ πρὸς τὸν ἴσον κατενεχθῆναι καὶ ἡμᾶς
κίνδυνον ἀναγκάζειν· ἕως μὲν γὰρ περὶ μόνην τὴν κοσμικὴν στρατείαν
ἐξηταζόμεθα, οὐδὲν τῶν δεόντων ἡμεῖς ἐνελείπομεν· μαρτυρήσεις μοι
καὶ αὐτός, ὅτι περ οὐδὲ ῥαθυμίαν τινὰ, οὐδὲ ἀμέλειαν ποτε κατεγνώ-
σθημεν· ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸ τῶν καλῶν τὸ κεφάλαιον ἀφελέσθαι ἐφι-
λονείκησας ἡμῶν, τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὸν Θεὸν ζημιῶσαι τὴν ἐσχά-
την ταύτην ζημίαν, τιμῶν τε διὰ τοῦτο καὶ φιλοτιμίας ἀναμνηστικῆς,
πῶς οὐκ ἀμαθῶς ἔχειν σε τοῦ καλοῦ δικαίως ἂν εἴποιμι, ὅτι καὶ πα-
ραβάλλεις ὁλως αὐτὰ πρὸς ἄλληλα, εὐσέβειάν φημι, πρὸς τὸν Θεόν,
καὶ φιλίαν ἀνθρωπίνην, καὶ δόξαν τὴν ἴσα ἑαρινοῖς ἀνθεσι παραθέουσα
καὶ ὑδατι· πῶς δὲ καὶ κοινωνοὶ ἐσόμεθα ἐπὶ τούτῳ, καὶ οὐχὶ τοῦναν-
τίον, καὶ φιλίαν, καὶ τιμὴν, καὶ στοργὴν τέκνων, καὶ ἄλλο εἴτι μεῖ-
ζον ἢν ἀρνησόμεθα, ὀρῶντές σε μᾶλλον, ὦ βασιλεῦ, ἀγνωμονοῦντα
πρὸς τὸν Θεόν, τὸν καὶ αὐτό σοι τὸ εἶναι, καὶ ἀναπνεῖν παρεχόμενον;
ὅς ἐστι Χριστὸς Ἰησοῦς, Κύριος τῶν ἀπάντων· ὃς ἀναρχος ὢν, καὶ
συναΐδιος τῷ Πατρὶ, καὶ τοὺς οὐρανοὺς τῷ λόγῳ καὶ τὴν γῆν ὑποστή-
σας, τὸν ἀνθρώπον χερσὶν οἰκείαις ἐδημιούργησε, καὶ ἀθανασίᾳ τοῦ-
τον ἐτίμησε, καὶ βασιλείᾳ τῶν ἐπὶ γῆς κατέστησε, καθάπερ τινὰ βασι-
λεια, τὸ κάλλιστον ἀπάντων ὑποτάξας αὐτῷ τὸν παράδεισον. Ὁ δὲ,
φρόνῳ κλαπεῖς, καὶ ἡδονῇ φεῦ μοι! δελεασθεῖς, ἀθλίως τούτων ἐξέ-
πesse πάντων· καὶ ὁ πρὶν ζῆλωτός, ἐλεεινὸς ὥρατο, καὶ δακρύων διὰ
τὴν συμφορὰν ἄξιος.

Ὁ πλάσας τοίνυν ἡμᾶς καὶ δημιουργήσας, φιланθρώποις πάλιν
ιδὼν ὀφθαλμοῖς τὸ τῶν οἰκείων χειρῶν ἔργον, τὸ Θεὸς εἶναι μὴ με-
ταβαλὼν, ὅπερ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ἐγένετο δι' ἡμᾶς ἀναμαρτήτως ὅπερ
ἡμεῖς· καὶ σταυρὸν ἐκουσίως καὶ θάνατον ὑπομείνας, τὸν ἄνωθεν τῷ
ἡμετέρῳ γένει βασκαίνοντα κατέβαλε πολέμιον· καὶ ἡμᾶς τῆς πικρᾶς
ἐκείνης αἰχμαλωσίας ἀνασωσάμενος, τὴν προτέραν ἀπέδωκε φιλαγάθῳ
εὐσπλαγχνίᾳ ἐλευθερίαν· καὶ ὅθεν διὰ τὴν παρακοὴν ἐκπεπτώκαμεν,

ἐκεῖ πάλιν διὰ φιλανθρωπίαν ἡμᾶς ἐπανήγαγε, μείζονος ἡμᾶς ἢ πρότερον τιμῆς ἀξιώσας. Τὸν δὲ τοιαῦτα δι' ἡμᾶς παθόντα, καὶ τοιούτων ἡμᾶς πάλιν καταξιώσαντα, τοῦτον αὐτὸς ἀθετῶν, καὶ εἰς τὸν ἐκείνου σταυρὸν ἀποσκῶπτων, ὅλος δὲ τῇ τρυφῇ τοῦ σώματος καὶ τοῖς ὀλεθρίοις προσηλωμένος πάθει, θεοὺς ἀναγορεύων τὰ τῆς ἀτιμίας καὶ αἰσχύνης εἰδῶλα, οὐ μόνον σεαυτὸν τῆς τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν συναφείας ἡλλοτριώσας, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς πειθομένους τοῖς σοῖς προστάγμασι ταύτης ἡλλοτριῶν, ψυχικῶς κινδύνῳ παρέδωκας.

Ἰσθι τοίνυν ὡς ἔγωγε οὐ πεισθήσομαι σοι οὔτε μὴν κοινωνήσω σοι τῆς τοιαύτης εἰς τὸν Θεὸν ἀχαριστίας, οὐδὲ τὸν ἐμὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα ἀρνῆσομαι, εἰ καὶ θηρίοις ἀναλώσεις, εἰ καὶ ξίφει καὶ πυρὶ παραδώσεις με, ἃ τῆς σῆς ἐξουσίας ἐστίν· οὔτε γὰρ θάνατον δέδοικα, οὔτε ποθῶ τὰ παρόντα, πολλὴν αὐτῶν καταγινούς τὴν ἀσθeneiάν τε καὶ ματαιότητα· τί γὰρ αὐτῶν χρήσιμον, ἢ μόνιμον, ἢ διαρκές; καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ εἶναι, πολλὴ συνυπάρχει αὐτοῖς ἡ ταλαιπωρία· πολλὴ ἡ λύπη· πολλὴ καὶ ἀδιάπαυστος ἡ μέριμνα· τῇ γὰρ εὐφροσύνῃ αὐτῶν καὶ ἀπολαύσει, πᾶσα συνέζευκται κατῆφεια καὶ ὀδύνη· ὁ πλοῦτος αὐτῶν πτωχεῖα ἐστὶ· καὶ τὸ ὕψος αὐτῶν ταπεινώσεις ἐσχάτη· καὶ τίς ἐξαριθμῆσει τὰ τούτων κακὰ, ἅπερ δι' ὀλίγων ῥημάτων ὑπέδειξεν ὁ ἐμὸς θεολόγος; φησὶ γὰρ. «Ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται Α. Ἰωάν. Ε'. 19»· καὶ· μὴ ἀγαπάτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, ἐκ τοῦ κόσμου ἐστὶ· καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μένει εἰς τὸν Αἰῶνα.» Α. Ἰωάν. β'. 15). Τοῦτο ἐγὼ ζητῶν τὸ ἀγαθόν, ἀφῆκα πάντα, καὶ ἐκολλήθην τοῖς τὸν αὐτὸν κεκτημένοις πόθον, καὶ τὸν αὐτὸν ἐκζητοῦσι Θεόν, ἐν οἷς οὐκ ἔστιν ἔρις, ἢ φθόνος, λύπαι τε καὶ μέριμναι, ἀλλὰ πάντες τὸν ἴσον τρέχουσι δρόμον, ἵνα καταλάβωσι τὰς αἰωνίους μονάς, ἃς ἡτοίμασεν ὁ Πατὴρ τῶν φώτων τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Τούτους ἐγὼ γεννήτορας, τούτους ἀδελφοὺς, τούτους φίλους καὶ γνωστούς ἐκτησάμην· τῶν δὲ ποτὲ μου φίλων καὶ ἀδελφῶν ἐμάκρυνα φυγαδεύων, καὶ ἠλίθισθην ἐν τῇ ἐρήμῳ προσδεχόμενος τὸν Θεὸν τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας, καὶ ἀπὸ καταιγίδος.

Τούτων εὐκαίρως οὕτω καὶ ἡδέως τῷ τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπῳ ὑπαγορευθέντων, ὁ βασιλεὺς ἐκινεῖτο μὲν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, καὶ πικρῶς αἰκίζειν τὸν ἄγιον ἐβουλεύετο, ὥκνει δὲ πάλιν, καὶ ἀνεβάλλετο τὴν ἐγχείρησιν, τὸ αἰδέσιμον αὐτοῦ καὶ περιφανὲς εὐλαβούμενος. Ὑπολαβὼν δὲ, ἔφη πρὸς αὐτόν· πανταχόθεν, ὅλῳ, τὴν σεαυτοῦ ἐκμελετήσας ἀπώλειαν, πρὸς

ταύτην ὑπ' αὐτῆς, ὡς ἔοικε, τῆς τύχης συνελανόμενος, ἠκόνησας τὸν νοῦν ἅμα καὶ τὴν γλῶτταν, καὶ τοσαύτην βαττολογίαν διεξήλθες ἀσαφῆ τε καὶ ματαίαν· καὶ εἰμὴ κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου ἐπηγγειλάμην σοι ἐκ μέσου τοῦ συνεδρίου τὸν θυμὸν ποιήσασθαι, νῦν ἂν πυρὶ σου τὰς σάρκας παρέδωκα· ἐπεὶ δὲ προλαβὼν τοιούτοις μοι κατησφαλίσω τοῖς ῥήμασιν, ἀνέχομαι σοι τοῦ θράσους, τῆς προτέρας ἐνεκα πρὸς σὲ φιλίας. Ἀναστὰς οὖν λοιπὸν, φεῦγε ἐξ ὀφθαλμῶν μου· μηκέτι σε ὄψομαι, καὶ κακῶς ἀπολέσω. Καὶ ἐξελθὼν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἔρημον· λυπούμενος μὲν ὅτι μὴ μεμαρτύρηκε, μαρτυρῶν δὲ καθ' ἡμέραν τῇ συνειδήσει, καὶ ἀντιπαλαίων πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, ὡς φησιν ὁ μακάριος Παῦλος. Ἐκείνου μὲν οὖν ἀποδημήσαντος, πλέον ὁ βασιλεὺς ὀργισθεὶς, διωγμὸν σφοδρότατον κατὰ τοῦ μοναχικοῦ ἐκμελετᾶ τάγματος· πλείονος δὲ τιμῆς τοὺς τῶν εἰδῶλων ἡζίου θεραπευτάς τε καὶ νεωκόρους.

Γέννησις τοῦ Θεοῦ Ἰωᾶσαφ.

Ἐν τοιαύτῃ δὲ δεινῇ πλάνῃ καὶ ἀπάτῃ ὄντος τοῦ βασιλέως, γεννᾶται αὐτῷ παιδίον πάνυ ὠραιότατον, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπανθοῦσης αὐτῷ φαιδρότητος, τὸ μέλλον προσημαίνειν· ἐλέγετο γὰρ μηδαμῶς ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ τοιοῦτόν ποτε παῖδα φανῆναι χαριέστατον. Χαρὰς οὖν μεγίστης ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς γεννήσει πλησθεὶς, τοῦτον μὲν Ἰωᾶσαφ ἐκάλεσεν, αὐτὸς δὲ πρὸς τοὺς εἰδωλικούς ναοὺς ἀνοήτως ἀπῆει, τοῖς ἀνοητοτέροις αὐτοῦ θεοῖς θύσων, καὶ εὐχαριστηρίους ὕμνους ἀποδώσων ἀγνοῶν τίς ὁ τῶν καλῶν ἀπάντων ἀληθῶς αἴτιος, πρὸς δὲ ἔδει τὴν πνευματικὴν ἀναφέρειν θυσίαν. Ἐκείνος οὖν τοῖς ἀψύχοις καὶ κωφοῖς τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ παιδὸς γεννήσεως ἀνατιθεὶς, πανταχοῦ διέπεμπε συναγαγεῖν τὰ πλήθη εἰς τὰ τούτου γενέθλια. Καὶ ἦν ἰδεῖν πάντας συρρέοντας τῷ φόβῳ τοῦ βασιλέως, ἐπαγομένους τὰ πρὸς τὴν θυσίαν εὐπρεπισμένα, ὡς ἐκάστου ἡ χεὶρ εὐπόρει, καὶ ἡ πρὸς τὸν βασιλέα εὐνοία εἶχε· μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἠρέθιζε πρὸς φιλοτιμίαν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ταύρους καταθῆσαι φέρων ὅτι πλείστους καὶ εὐμεγέθεις· καὶ οὕτω πάνδημον ἐορτὴν τελέσας, πάντας ἐφιλοτιμεῖτο δώροις ὅσοι τε τῆς βουλῆς ἦσαν καὶ τῶν ἐν τέλει, καὶ ὅσοι περὶ τὸ στρατιωτικόν, ὅσοι τε τῶν εὐτελῶν καὶ ἀσήμενων.

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ τῶν γενεθλίων τοῦ παιδὸς ἐορτῇ συνῆλθον πρὸς τὸν βασιλέα ἐξ ἐπιλογῆς ἄνδρες ὥσπερ πεντηκονταπέντε, περὶ τὴν ἀστρολογίαν, καὶ περὶ τὴν ἀστροθεάμονα τῶν Χαλδαίων ἐσχολαχότες σοφίαν.

καὶ τούτοις ἐγγυτάτω παραστησάμενος ὁ βασιλεὺς, ἀνθρώπα ἐξεῖπειν ἕκαστον, τί μέλλει ἔσσεσθαι τὸ γεννηθὲν αὐτῷ παιδίον. Οἱ δὲ πολλὰ διασκεψάμενοι, ἔλεγον μέγαν αὐτὸν ἔσσεσθαι ἐν πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ, καὶ ὑπερβάλλειν πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότας. Εἷς δὲ τῶν ἀστρολόγων ὁ τῶν ὤν αὐτῷ πάντων διαφορώτατος, εἶπεν· ὥς ἐξ ὧν μὲ διδάσκουσιν οἱ τῶν ἀστέρων δρόμοι, ὦ βασιλεῦ, ἡ προκοπὴ τοῦ νυνὶ γεννηθέντος σοι παιδός, οὐκ ἐν τῇ σῇ ἔσται βασιλείᾳ ἀλλ' ἐν ἐτέρᾳ κρείττονι, καὶ ἀσυγκρίτως ὑπερβαλλούσῃ· δοκῶ δὲ καὶ τῆς παρὰ σοῦ διωκομένης αὐτὸν ἐπιλαβέσθαι Χριστιανῶν θρησκείας· καὶ οὐκ ἔγωγε, οἶμαι, τοῦ σκοποῦ ἐκείνου καὶ τῆς ἐλπίδος ψευδοθήσεται. Ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ ἀστρολόγος, ὥσπερ ὁ πάλαι Βαλαάμ· οὐ τῆς ἀστρολογίας ἀληθεύουσας, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἐναντίων τὰ τῆς ἀληθείας παρδεικνύοντες, ὥστε πᾶσαν τοῖς ἀσεβέσι πρόφασιν περαιοθῆναι.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὡς ἤκουσε ταῦτα, βαρέως τὴν ἀγγελίαν ἐδέξατο· λύπη τε αὐτῷ τὴν εὐφροσύνην διέκοπτεν· ἐν πόλει δ' ὅμως ἰδιαζούσῃ παλάτιον δειμάμενος περικαλλῆς, καὶ λαμπρὰς οἰκίας φιλοτεχνήσας, ἐκεῖ τὸν παῖδα ἔθετο κατοικεῖν, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς πρώτης αὐτοῦ ἡλικίας· ἀπρόϊτόν τε εἶναι παρεκελεύσατο, παιδαγωγοὺς αὐτῷ, καὶ ὑπηρετάς καταστήσας, νέους τὴν ἡλικίαν, καὶ τῇ ὁράσει ὄφραι-τάτους· ἐπισυνάψας αὐτοῖς μηδὲν τῶν τοῦ βίου ἀνιάρων καταδήλον αὐτῷ ποιήσασθαι· μὴ θάνατον, μὴ γῆρας, μὴ νόσον, μὴ πενίαν, μὴ ἄλλο τι λυπηρὸν καὶ δυνάμενον τὴν εὐφροσύνην αὐτῷ διακόπτειν, ἀλλὰ πάντα τὰ τερπνὰ καὶ ἀπολαυστικά προτιθέναι· ἵνα τούτοις ὁ νοῦς αὐτοῦ τερπόμενος, καὶ ἐντροφῶν, μηδὲν ὁλως περὶ τῶν μελλόντων διαλογίσασθαι ἰσχύσειεν, μήτε μέχρι ψιλοῦ ῥήματος τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ δογμάτων ἀκούσει· τοῦτο γὰρ μάλιστα πάντων αὐτῷ ἀποκρύψαι διενόετο, τὴν τοῦ ἀστρολόγου προαγόρευσιν ὑφωρῶμενος. Εἴ τινα δὲ τῶν ὑπηρετούντων αὐτῷ νοσήσαι συνέβη, τοῦτον μὲν θάττον ἐκβαλεῖν ἐκεῖθεν διεκελεύετο, ἕτερον δὲ ἀντ' αὐτοῦ σφριγῶντα, καὶ εὐεχτοῦντα ἐδίδου ἵνα μηδὲν ὁλως ἀνώμαλον οἱ τοῦ παιδὸς ὀφθαλμοὶ θεάσωνται.

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς οὕτω ταῦτα διενόετο τε καὶ ἐποίει· βλέπων γάρ, οὐχ ἑώρα, καὶ ἀκούων, οὐ συνίει. Μαθὼν δὲ τινας τῶν μοναζόντων ἔτι περισώζεσθαι, ὧν μηδὲ ἔχνος ὑπολελειφθαι ἐδόκει, θυμοῦ ὑπερεμπίπλοτο, καὶ ὀξύτατα κατ' αὐτῶν ἐκινεῖτο· κήρυκας τε ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἐκέλευε διαθεῖν, ἐκβοῶντας, μηδαμοῦ τινα τὸ παράπαν μετὰ τρεῖς ἡμέρας τοῦ τῶν μοναζόντων τάγματος εὐρεθῆναι· εἰ δὲ τινες εὐρεθεῖεν μετὰ τὰς διωρισμένας ἡμέρας, τῷ διὰ

πυρὸς καὶ ξίφους ὀλέθρῳ παραδοθήτωσαν· οὗτοι γὰρ φησὶν, ἀναπειθουσι τὸν λαόν, ὡς Θεῷ προσέχειν τῷ ἐσταυρωμένῳ. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ συνέβη καὶ τι τοιοῦτον· ἐφ' ᾧ ἐπιπλέον χαλεπαίνων ἦν ὁ βασιλεὺς, καὶ κατὰ τῶν μοναζόντων ὀργιζόμενος.

Ἀνὴρ γάρ τις τῶν ἐν τέλει, τὰ πρῶτα φέρων ἐν τοῖς βασιλείοις ἐτύγγανε τὸν μὲν βίον ἐπεικῆς, εὐσεβῆς δὲ τὴν πίστιν, καὶ τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ὡς οἷόν τε ἐμπορευόμενος, λανθάνων δὲ ἦν διὰ τὸν φόβον τοῦ βασιλέως. Ὅθεν τινὲς τῆς εἰς τὸν βασιλέα παρρησίας καὶ τιμῆς τούτῳ βασχῆσαντες, διαβάλλειν αὐτὸν ἐμελέτων· καὶ τοῦτο αὐτοῖς διὰ φροντίδος ἦν. Καὶ δὴ ποτε πρὸς θήραν ἐξελθόντι τῷ βασιλεῖ μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ δορυφορίας, εἷς ἦν τῶν συνθηρευτῶν καὶ ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ. Περιπατοῦντι δὲ αὐτῷ κατὰ μόνας (ἐκ θείας τοῦτο συμβὰν οἶμαι οἰκονομίας) εὗρίσκει ἄνθρωπον ἐν λόγῳ τινὶ κατὰ γῆς ἐρρίμενον, καὶ δεινῶς τὸν πόδα ὑπὸ θηρίου συντετριμμένον. Ὁς ἰδὼν αὐτὸν παρίοντα, ἐδυσώπει μὴ παραδραμεῖν, ἀλλ' οἰκτεῖραι αὐτὸν τῆς συμφορᾶς, καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἀπαγαγεῖν οἶκον· ἅμα δὲ καὶ τοῦτο προστιθεὶς, ὡς οὐκ ἀνόητός σοι καὶ παντελῶς ἀνενέργητός, φησὶν· εὐρεθεῖν ἐγώ. Ὁ δὲ λαμπρὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, λέγει αὐτῷ· ἐγώ μὲν διὰ τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν προσλήψομαι σε, καὶ θεραπείας, ὅση μοι δύναμις, ἀξιώσω· ἀλλὰ τίς ἡ ὄνησις ἦν παρὰ σοῦ μοι ἔσσεσθαι ἐφησας; ὁ δὲ πένης ἐκεῖνος καὶ ἀσθενής, ἐγώ, φησὶν, ἀνθρωπὸς εἰμι, θεραπευτῆς ῥημάτων· εἰ γάρ ποτε ἐν ῥήμασιν, ἢ ὁμιλίαις πληγῇ τις, ἢ κάκῳσις εὐρεθεῖν, καταλλήλοις φαρμάκοις ταῦτα θεραπεύσω, τοῦ μὴ περαιτέρω τὸ κακὸν χωρῆσαι.

Ὁ μὲν οὖν εὐσεβὴς ἐκεῖνος ἀνὴρ τὸ λεχθὲν ἀντ' οὐδενὸς ἡγήτατο· ἐκεῖνον δὲ διὰ τὴν ἐντολήν ἀπαγαγεῖν οἶκαδε παρεκελεύσατο, καὶ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας οὐκ ἀπεστέρησεν. Οἱ δὲ προμνημονευθέντες φθονεροὶ ἐκεῖνοι καὶ βάσκανοι, ἦν πάλαι ὠδινον κακίαν εἰς φῶς προενεγκόντες, διαβάλλουσι τὸν ἄνδρα πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς οὐ μόνον τῆς αὐτοῦ φιλίας ἐπιλαθόμενος, ἡλόγησε τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς θεραπείας, καὶ πρὸς χριστιανισμόν ἀπέκλινεν, ἀλλὰ καὶ δεινὰ κατὰ τῆς αὐτοῦ μελετᾶ βασιλείας, τὸν ὄχλον διαστρέφων, καὶ αὐτῷ πάντας οἰκειούμενος· ἀλλ' εἰ βούλει, ἔφασκον, βεβαιωθῆναι μηδὲν ἡμᾶς πεπλάσμενον λέγειν, καλέσας αὐτὸν ἰδίως, εἰπὲ πειράζων, βούλεσθαι σε καταλιπόντα τὴν πάτριον θρησκείαν, καὶ τὴν δόξαν τῆς βασιλείας, χριστιανὸν γενέσθαι, καὶ τὸ μοναχικὸν περιβαλέσθαι σχῆμα, ὃ πάλαι ἐδίδωξας, ὡς οὐ καλῶς τούτου δῆθεν γεγεννημένου· οἱ γὰρ ταῦτα κατὰ τοῦ ἀνδρὸς δεινῶς σκεπτόμενοι, ᾗδισαν τῆς αὐτοῦ γνώμης τὴν εὐ-

κατάνυκτον προαίρεσιν, ὥς, εἰ τοιαῦτα παρὰ τοῦ βασιλέως ἀκούσειεν, ἐκείνῳ μὲν τὰ χρεῖστονα βουλευσάμενος, γνώμην δώσει μὴ ἀναβαλέσθαι πρὸς τὰ καλῶς βεβουλευμένα, καὶ ἐκ τούτου ἀληθῆ λέγοντες ἐκείνοι εὐρεθῆεν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν τοῦ ἀνδρὸς εὐνοίαν πρὸς αὐτὸν ὁπόση μὴ ἀγνοῶν, ἀπίθονα ἤγειτο, καὶ ψευδῆ τὰ λεγόμενα· καὶ ὅτι μὴ ἀθανάτιστως ταῦτα παραδέχεσθαι δεῖ, δοκιμάσαι τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν διαβολὴν διεσκέψατο. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ἔφη πειράζων· οἶδας ὦ φίλε, ὅσα ἐνεδειξάμην τοῖς τε λεγομένοις μονάζουσι, καὶ πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς κακὰ· νυνὶ δὲ μετὰ μέλος ἐπὶ τούτῳ γενόμενος καὶ καταγνοὺς τῶν παρόντων, ἐκείνων βούλομαι γενέσθαι τῶν ἐλπίδων, ὧν λεγόντων ἀκήχοα, ἀθανάτου τινὸς βασιλείας, εἰς ἄλλην βιοτήν, μελλούσης ἔσθαι· ἡ γὰρ παρούσα θανάτῳ πάντως διακόπτεται· οὐκ ἂν ἄλλως δὲ τοῦτο κατορθωθῇ· αἰ μαι δοκῶ, καὶ μὴ ἁμαρτεῖν τοῦ σκοποῦ, εἰ μὴ χριστιανὸς τε γένωμαι, καὶ χαίρειν εἰπὼν τῇ δόξῃ τῆς ἐμῆς βασιλείας, καὶ τοῖς λοιποῖς ἡδέσι καὶ τερπνοῖς τοῦ βίου, τοὺς ἀσκητάς ἐκείνους καὶ μονάζοντας ζητήσας, ὅπου ποτ' ἂν εἴη, οὓς ἀδίκως ἀπήλασα, ἐκείνοις ἑαυτὸν ἐγκαταμίξω. Πρὸς ταῦτα τί φῆς αὐτός; καὶ ὁποῖαν δίδεις βουλήν; εἶπε πρὸς αὐτῆς τῆς ἀληθείας· οἶδα γὰρ ἀληθῆ, καὶ εὐγνώμονα εἶναι σε ὑπὲρ πάντας.

Ὁ δὲ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὥς ταῦτα ἤκουσε, μηδὲ ὧς τὸν ἔχκε· κρυμμένον ἐπιγνοὺς δόλον, κατενύγη τὴν ψυχὴν, καὶ δάκρυσι συγχευόμενος, ἀπλοῖκῶς ἀπεκρίνατο· βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι· βουλὴν γὰρ ἀγαθὴν καὶ σωτήριον ἐβουλεύσω· ὅτι καὶ δυσεύρετος ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία, ἀλλ' ὁμῶς δεῖ ταύτην πάσῃ δυνάμει ζητεῖν· ὁ ζητῶν γάρ, φησὶν, εὐρήσει αὐτήν· ἡ μὲν τῶν παρόντων ἀπόλαυσις, καὶ τῷ φαινομένῳ τέρπει καὶ ἡδύνει, ἀλλὰ καλὸν αὐτὴν ἀπώσασθαι· ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ εἶναι, οὐκ ἔστι· καὶ οὓς εὐφραίνειν ἐπαπαλασίως αὐθις λυπεῖ· τὰ τε γὰρ ἀγαθὰ αὐτῆς, τὰ τε λυπηρὰ, σκιᾶς ἐστὶν ἀσθενέστερα· καὶ ὥς ἔχνη νηὸς ποντοπορεύσης, ἢ ὀρνέου τὸν ἀέρα διερχομένου, θάπτον ἀφανίζονται· ἡ δὲ τῶν μελλόντων ἐλπίς, ἣν κηρύττουσιν οἱ χριστιανοί, βεβαία ἐστί, καὶ ἀσφαλεστάτη· θλίψιν μὲν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, χαρὰν δὲ ἐν τῷ μέλλοντι· ἀλλὰ τὰ μὲν ἡμέτερα νῦν ἡδέα, ὀλιγοχρόνια· ἐκεῖ δὲ ὅλως οὐδὲν, ἢ κόλασιν μόνην προξενούντα, καὶ τιμωρίαν, εἰς αἰῶνας μὴ λυομένην· τὸ γὰρ ἡδὺ τούτων, πρόσκαιρον· τὸ δὲ ὀδυνηρὸν, διηνεκές· τῶν δὲ χριστιανῶν, τὸ μὲν ἐπίπονον, πρόσκαιρον, τὸ δὲ ἡδὺ καὶ χρήσιμον, ἀθάνατον. Κατευθυνθεὶς οὖν ἡ

ἀγαθὴ τοῦ βασιλέως βουλή· καλὸν γάρ, καὶ σφόδρα καλόν, τῶν φθαρτῶν τὰ αἰῶνια ἀνταλλάξασθαι.

Ἦκουσε ταῦτα ὁ βασιλεὺς, καὶ λίαν ἐδυσχέρανε· κατέσχε δὲ ὁμῶς τὴν ὀργήν, καὶ οὐδὲν τέως τῷ ἀνδρὶ λελάληκεν. Ὁ δὲ, συνεπὸς ὢν, καὶ ἀγγίνους, ἐπέγνω βαρέως δεξασθαι τὸν βασιλέα τὰ ῥήματα αὐτοῦ· καὶ ὅτι δόλῳ ἦν αὐτῷ ἐκπειράζων· ὑποστρέψας δὲ οἴκαδε, ἡνιάτα, καὶ ἐδυσφόρει, ἀπορῶν τίνι τρόπῳ θεραπεύσει τὸν βασιλέα, καὶ ἐκφύγει τὸν ἐπηρτημένον αὐτῷ κίνδυνον· αὐπνῶ δὲ ὅλην τὴν νύκτα διατελοῦντι, ἐπὶ μνήμῃς ἤλθεν αὐτῷ ὁ τὸν πόδα συνεττριμμένος· καὶ τοῦτον πρὸς ἑαυτὸν ἀγαγών, ἔφη· μέμνημαί σου εἰρηκότος, θεραπευτῆν ῥημάτων κεκακωμένων ὑπάρχειν σε. Ὁ δὲ, ναί, φησί· καὶ εἰ χρήσεις, ἐπιδείξομαι τὰ τῆς ἐπιστήμης. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ συγκλητικὸς, ἀρηγγίσαστο αὐτῷ τὴν τε ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸν βασιλέα εὐνοίαν αὐτοῦ, καὶ ἣν ἐκέκτητο παρρησίαν, καὶ τὴν ἐναγχοῦς προστεθεῖσαν αὐτῷ δολερὰν ὁμιλίαν· καὶ ὅπως αὐτὸς μὲν ἀγαθὰ ἀπεκρίνατο, ἐκεῖνος δὲ δυσχερῶς δεξάμενος τὸν λόγον, τῇ τοῦ προσώπου ἀλλοιώσει, τὴν ἐνδομυχοῦσαν αὐτῷ ὀργὴν ἐνεδείξατο.

Ὁ δὲ πένης ἐκεῖνος, καὶ ἀσθενὴς, διασκεψάμενος, ἔφη· γνωστὸν ἔστω σοί, ἐνδοξότατε, πονηρὰν ἔχειν πρὸς σε ὑπόληψιν τὸν βασιλέα, ὥς ὅτι κατασχεῖν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἐπιζητεῖς, καὶ πειράζων σε εἶπεν, ὅπερ εἶπεν. Ἀναστὰς οὖν, καὶ κείρας σου τὴν κόμην, καὶ ἐκβαλὼν τὰ λαμπρὰ ἱμάτια ταῦτα, τρίχινα δὲ ἀμφιασάμενος, ἅμα πρῶτον πρόσελθε τῷ βασιλεῖ· τοῦ δὲ, πυνθανομένου, τί σοι τὸ σχῆμα τοῦτο βούλεται; ἀποκρίθητι· περὶ ὧν μοι χθὲς ὠμίλησας, ὦ βασιλεῦ, ἰδοὺ πάρειμι, ἔτοιμος ὢν ἀκολουθεῖσά σοι τὴν ὁδόν, ἣν προσευμήθης ὁδεύσαι· εἰ γὰρ καὶ ποθεινὴ ἐστὶ ἡ τρυφή, καὶ ἡδίστη, ἀλλὰ μὴ μοι γένοιτο μετὰ σε ταύτην ἀναδέξασθαι· ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς ὁδὸς, ἣν μέλλεις βαδίζειν; καὶ δύσκολός ἐστι, καὶ τραχεῖα, ἀλλὰ μετὰ σοῦ ὄντι, ῥαδία μοι αὕτη, καὶ εὐκόλος καὶ ποθεινὴ· ὥς γὰρ κοινωνόν με εἶχες τῶν ἐνταῦθα καλλῶν, οὕτω καὶ τῶν λυπηρῶν ἔξεις, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων συκοινωνήσω σοι. Ὁ δὲ λαμπρὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἀποδεξάμενος τὰ ῥήματα τοῦ ἀσθενοῦς, ἐποίησε κατὰ δὴ καὶ αὐτῷ λελάληκεν· ὃν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀκούσας, ἤσθη μὲν ἐπὶ τούτῳ· καὶ ἀγάμενος λίαν τὴν εἰς αὐτὸν εὐνοίαν, ψευδῆ δὲ τὰ κατ' αὐτοῦ λαληθέντα γινούς, πλείονος αὐτῷ τιμῆς, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν παρρησίας ἀπολαβεῖν πεποίηκε· κατὰ δὲ τῶν μοναζόντων ὀργῆς αὐθις ὑπερεμπίπλετο· ἐκείνων εἶναι ταῦτα τὰ διδάγματα λέγων, τὸ ἀπέχεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῶν τοῦ κόσμου ἡδέων, καὶ ἀδήλοισι ὀνειρωπολεῖσθαι ἐλπίσιν.

Ἀθληταὶ θεῖα θεοτότων Πατέρων.

Ἐξερχόμενος δὲ αὐθις εἰς θήραν, ὁρᾷ δύο μοναχοὺς, κατὰ τὴν ἔρημον διερχομένους· οὓς κρατηθῆναι, καὶ τῷ αὐτοῦ προσαχθῆναι ὀχλήματι κελεύσας, ὀργίλως τε αὐτοὺς ἐνιδῶν, καὶ πῦρ, τὸ τοῦ λόγου, πνεύσας, ἔφη· οὐκ ἤκούσατε, ὦ πλάνοι, καὶ ἀπατεῶνες, τῶν κηρύκων διαβρῆδην βοῶντων, μή τινα τῆς ὑμῶν κακοδαιμονίας μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐν πόλει, ἢ χώρα τῆς ἐμῆς εὑρεθῆναι ἐξουσίας, ἢ πάντως πυρίκαυστος ἔσται; Οἱ δὲ μοναχοί, ἰδοὺ, φασί, καθὰ δὴ καὶ προσέταξας, ἐξερχόμεθά σου τῶν πόλεων, καὶ τῶν χωρῶν· μακρὰς δὲ ἡμῖν τῆς ὁδοῦ προκειμένης τοῦ ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀδελφούς, ἐνδεῶς ἔχοντες τροφῆς, ταύτην ἐποριζόμεθα, τοῦ ἔχειν τὰ ἐφόδια, καὶ μὴ λιμοῦ παρανάλωμα γενέσθαι.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη· ὁ θανάτου δεδοικὼς ἀπειλήν, οὐκ ἀσχολεῖται εἰς πορισμὸν βρωμάτων· λέγουσιν οἱ μονασταί· καλῶς εἶπας, ὦ βασιλεῦ· οἱ θάνατον δεδοικότες, διὰ φροντίδος ἔχουσι, πῶς αὐτὸν ἐκφυγῶσι· τίνες δὲ εἰσιν οὗτοι, ἀλλ' ἢ οἱ τοῖς ῥευστοῖς προστετηκότες, καὶ τούτοις ἐπτοημένοι; οὔτινες μὴδὲν ἀγαθὸν ἐλπίζοντες εὑρεῖν ἐκείθεν, δυσάποσπᾶτως ἔχουσι τῶν παρόντων, καὶ διὰ τοῦτο δεδοίκασι θάνατον. Ἡμεῖς δὲ οἱ πάλοι μισήσαντες κόσμον, καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, καὶ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην διὰ Χριστὸν βαδίζοντες ὁδὸν, οὔτε θάνατον δεδοίκαμεν, οὔτε τὰ παρόντα ποθοῦμεν, ἀλλὰ τῶν μελλόντων ἐφιέμεθα μόνον. Ἐπεὶ οὖν ὁ παρ' ὑμῶν ἐπαγόμενος ἡμῖν θάνατος διαβατήριον γίνεται τῆς αἰδίου ζωῆς καὶ κρείττονος, ποθητὸς ἡμῖν μᾶλλον, ἢ φοβερός ἐστὶν οὗτος.

Ἐφ' οἷς ἐξ ἀγγινοίας δῆθεν ὁ βασιλεὺς ἐπιλαβέσθαι τῶν μοναχῶν βουλόμενος ἔφη· τί δαί; οὐ πρό μικρὸν εἶπατε ὑποχωρεῖν ὑμᾶς καθὰ δὴ καὶ προσέταξα; καὶ εἰ οὐ δεδοίκατε θάνατον, πῶς φυγῇ ἐχρήσασθε; ἰδοὺ καὶ ταῦτα μάτην κομπάζοντες διεψεύσασθε. Ἀπεκρίθησαν οἱ μοναχοί· οὐ τὸν παρὰ σοῦ ἀπειλούμενον θάνατον δεδοικότες φεύγομεν, ἀλλ' ἐλεοῦντές σε, ἵνα μὴ περισσotέρας κατακρίσεως αἰτιοί σοι γινώμεθα, προεθυμήθημεν ὑποχωρεῖν· ἐπεὶ τόγχε εἰς ἡμᾶς ἤκον, οὐδόλως σου τὰς ἀπειλάς ποτε δειλιῶμεν. Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς ὀργισθεὶς, ἐκέλευσεν αὐτοὺς πυρίκαυστους γενέσθαι· καὶ ἐτελειώθησαν οἱ τοῦ Χριστοῦ θεράποντες διὰ πυρός, τῶν μαρτυρικῶν τυγχάνοντες στεφάνων· δόγμα τε ἐξέθετο, εἶπου τις εὑρεθῇ μονάζων, ἀνεξετάστως φονεύεσθαι· καὶ οὐδεὶς ὑπελείφθη ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ τοῦ τοιούτου τάγματος, εἰμὴ

οἱ ἐν ὄρεσι, καὶ σπηλαιαῖσι, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς ἑαυτοὺς κατακρύψαντες. Ταῦτα μὲν οὖν δὴ τοιαῦτα.

Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱός, περὶ οὗ ὁ λόγος ἀπ' ἀρχῆς εἰπεῖν ὤρηται, ἐν τῷ κατασκευασθέντι αὐτῷ παλατίῳ ἀπρόιτος ὢν, τῆς ἐρήβου ἡψατο ἡλικίας, πᾶσαν τὴν Αἰθιοπῶν, καὶ Περσῶν, καὶ Ἑλλήνων μετελθὼν παιδεῖαν· οὐκ ἔλαττον τὴν ψυχὴν, ἢ τὸ σῶμα, εὐφυῆς ὢν, καὶ ὥρατος, νουνεχῆς τε καὶ φρόνιμος, καὶ πᾶσι διαλάμπων ἀγαθοῖς πλεονεκτήμασι· ζητήματά τε φυσικὰ πρὸς τοὺς διδάσκοντας αὐτὸν προβαλλόμενος, ὥς ἀκείνους θαυμάζειν ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀγγινοίᾳ, καὶ συνέσει· ἐκπλήττεσθαι δὲ καὶ τὸν βασιλέα τὸ τε χαριέστατον τοῦ προσώπου, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς κατάστημα· ἐντολὰς τε ἐδίδου τοῖς συνουσιν αὐτῷ μὴδὲν τὸ παράπαν τῶν τοῦ βίου ἀνιάρων αὐτῷ γινώριμον θεῖναι· μὴδ' ὅτι ὁλως θάνατος τὰ παρόντα τερπνὰ διαδέχεται, καιναῖς δὲ ἐπερείδετο ἐλπίσι, καὶ τοῦτο δὴ, τὸ τοῦ λόγου, εἰς οὐρανὸν τοξεύειν ἐπιχειρῶν· πῶς γὰρ ἂν καὶ διέλαθεν ἀνθρωπίνῃ φύσει ὁ θάνατος; οὐ μέντοι οὐδὲ τῷ παιδί διέλαθε· πάσῃ γὰρ συνέσει κατὰκομον ἔχων ἐκεῖνος τὸν λογισμόν, ἐσκόπει καθ' ἑαυτόν, τίνι λόγῳ αὐτὸν τε ἀπρόιτον εἶναι ὁ πατήρ καταδίκασε, καὶ παντὶ τῷ βουλομένῳ τὴν εἰς αὐτὸν οὐ συγχωρεῖ εἴσοδον· ἔγνω γὰρ καθ' ἑαυτόν μὴ ἄνευ τῆς τοῦ πατρὸς προσταγῆς τοῦτο εἶναι· ὁμως ἠδέετο ἐρωτῆσαι αὐτόν· τοῦτο μὲν ἀπίθανον γὰρ λέγων, μὴ τὰ συμφέροντα αὐτῷ τὸν πατέρα αὐτοῦ διανοεῖσθαι· τοῦτο δὲ, σκοπῶν ὥς, εἰ κατὰ γνώμην τοῦ πατρὸς ἐστι τὸ πρᾶγμα, κἂν ἐρωτήσῃ, οὐκ ἂν αὐτῷ τὰ τῆς ἀληθείας γνωριεῖ· ὅθεν παρ' ἄλλων, καὶ μὴ παρὰ τοῦ πατρὸς ταῦτα μαθεῖν διέγνω. Ἐνα δὲ τῶν παιδαγωγῶν προσφιλέστατον, καὶ οικειότατον τῶν λοιπῶν κεκτημένος, ἐπιπλεῖον οικειωσάμενος, καὶ δωρεαῖς φιλοτίμως δεξιωσάμενος, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτοῦ, τί ἂν βούλοιο τῷ πατρὶ ἢ ἐν τῷ τειχίσματι ἐκείνῳ τούτου κάθειρξις; καὶ ὥς, εἰ τοῦτο, φησί, σαφῶς διδάξεις με, πρόκριτος πάντων ἔσῃ μοι καὶ διαθήκην φιλίας διηνεκοὺς διαθήσομαί σοι.

Ὁ δὲ παιδαγωγός, ἐχέφρων καὶ αὐτὸς ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς τὴν τοῦ παιδὸς συνετὴν καὶ τελείαν φρόνησιν, καὶ ὥς οὐκ ἂν αὐτῷ γένοιτο κινδύνου πρόξενος, πάντα αὐτῷ κατὰ μέρος διηγῆσατο τὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν τεθνήτα παρὰ τοῦ βασιλέως διωγμόν, καὶ ἐξαιρέτως κατὰ τῶν ἀσκητῶν· ὅπως τε ἀπηλάθησαν, καὶ ἐξεβλήθησαν τῆς περιχώρου ἐκείνης· οἷά τε γεννηθέντος αὐτοῦ οἱ ἀστρολόγοι προηγόρευσαν. Ἰν' οὖν, φησί, μὴ, ἀκούσας τῆς ἐκείνων διδαχῆς, ταύτην προκρίνης τῆς ἡμετέρας ὁρησκείας, μὴ προσομιλεῖν σοι πολλοὺς, ἀλλ' εὐαριθμήτους

ὁ βασιλεὺς ἐπιτηδεύσατο, ἐντολὰς ἡμῖν δούς, μηδέν σοι τῶν τοῦ βίου ἀνιερῶν γνωρίσαι. Ταῦτα ὡς ἤκουσεν ὁ νεανίας, οὐδὲν ἕτερον προσέθετο λαλήσαι· ἤψατο δὲ τῆς καρδίας αὐτοῦ λόγος σωτήριος, καὶ ἡ τοῦ Παρακλήτου χάρις τοὺς νοητοὺς αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς διανοίγειν ἐπεχείρησε, πρὸς τὸν ἀψευδῆ χειραγωγούσα Θεόν, ὡς προῖων ὁ λόγος δηλώσει.

Συχνῶς οὖν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ βασιλέως κατὰ θεάν τοῦ παιδὸς ἐρχομένου, (ἀγάπη γὰρ ὑπερβαλλούση ἐφίλει αὐτὸν) ἐν μιᾷ λέγει τῷ πατρί· μαθεῖν τι ἐπεθύμησα παρὰ σοῦ, ὦ Δέσποτα, καὶ βασιλεῦ, ἐφ' ὃ λύπη διηνεκῆς, καὶ μέριμνα ἀδιάπαυστος κατεσθίει μου τὴν ψυχὴν. Ὁ δὲ πατὴρ ἐξ αὐτῶν τῶν ῥημάτων ἀλγήσας τὰ σπλάγχνα, ἔφη· λέγε μοι, τέκνον ποθεῖνόςτατον, τίς ἡ συνέχουσά σε, λύπη, καὶ θάπτον αὐτὴν εἰς χαρὰν μεταμεῖψαι σπουδάσω. Καὶ φησιν ὁ παῖς· τίς ὁ τρόπος τῆς ἐμῆς ἐνθάδε καθείρξεως, ὅτι ἐντὸς τειχέων, καὶ πυλῶν συνέλκεισάς με ἀπρόσιτον πάντη καὶ ἀθέατον πᾶσί με καταστήσας; Καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· οὐ βούλομαι σε, ὦ τέκνον, ἰδεῖν τι τῶν ἀηδιζόντων τὴν καρδίαν σου, καὶ ἐγκοπτόντων σοι τὴν εὐφροσύνην· ἐν τρυφῇ γὰρ διηνεκεῖ, καὶ χαρᾷ πάσῃ, καὶ θυμηθῆς ζῆσαι σε τὸν ἅπαντα διανοοῦμαι αἰῶνα. Ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὦ Δέσποτα, φησιν ὁ υἱὸς τῷ πατρί, τῷ τρόπῳ τούτῳ οὐκ ἐν χαρᾷ καὶ θυμηθῆς ζῶ, ἀλλ' ἐν θλίψει μᾶλλον, καὶ στενοχωρίᾳ πολλῇ, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν βρωσίν τε καὶ πόσιν ἀηδῆ μοι καταφαίνεσθαι, καὶ πικράν· ποθῶ γὰρ ὄραν πάντα τὰ ἔξωθεν τῶν πυλῶν τούτων. Εἰ οὖν βούλει ἀνωδύνως ζῆν με, κέλευσον προέρχεσθαι καθὼς βούλομαι, καὶ τέρπεσθαι τὴν ψυχὴν τῇ θεᾷ τῶν τέως ἀθεάτων μοι.

Ἐλυπήθη ὁ βασιλεὺς ὡς ἤκουσε ταῦτα, καὶ διεσκόπει, ὡς, εἰ κωλύσειε τῆς αἰτήσεως, πλείονος αὐτῷ ἀνίας, καὶ μερίμνης πρόξενος ἔσται· καὶ ἐγὼ σου, τέκνον, εἰπὼν, τὰ καταθύμιά σοι ποιήσω, ἵππους αὐτίκα ἐκλεκτοὺς, καὶ δορυφορίαν τὴν βασιλεῖ πρέπουσαν εὐτρεπισθῆναι κελεύσας, προέρχεσθαι αὐτὸν ὅτε βούλοιτο διωρίσατο· ἐπισκήψας τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ μηδὲν εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἄγειν, ἀλλὰ πᾶν ὅ,τι καλόν, καὶ πέρψιν ἐμποιοῦν, τοῦτο ὑποδεικνύειν τῷ παιδί· χοροὺς τε συγκροτεῖν ἐν ταῖς ὁδοῖς παναρμονίους κροτούντων ᾠδᾶς, καὶ ποικίλα θεάτρα συνιστάντων, ὥστε τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀπασχολεῖσθαι, καὶ ἐνηδύνεσθαι.

Ἀμέλει οὕτω συχνάζων ταῖς προδόσις ὁ τοῦ βασιλέως υἱός, εἶδεν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, κατὰ λήθην τῶν ὑπηρετῶν, ἄνδρας δύο, ὧν ὁ μὲν λελωθῆμένος, τυφλὸς δὲ ὁ ἕτερος ἦν· οὓς ἰδὼν, καὶ ἀηδισθεὶς τὴν ψυ-

χὴν, λέγει τοῖς μετ' αὐτοῦ· τίνες οὗτοι; καὶ ποταπὴ ἡ δυσχερὴς αὐτῶν θέα; Οἱ δέ, μὴ δυνάμενοι τὸ εἰς ὄρασιν αὐτοῦ ἐλθὼν ἀποκρύψαι, ἔφησαν· πάθη ταῦτά εἰσιν ἀνθρώπινα, ἅτινα ἐξ ὕλης διεσθαρμένης καὶ σώματος κακοχύμου τοῖς βροτοῖς συμβαίνειν εἶωθε. Καὶ φησιν ὁ παῖς· πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ταῦτα εἴθισται συμβαίνειν; Λέγουσιν ἐκεῖνοι· οὐ πᾶσιν, ἀλλ' οἷς ἂν ἐκτραπείη τὸ ὑγιαίνον εἰς τὸ νοσῶδες, ἐκ τῆς τῶν χυμῶν μοχθηρίας. Αὐθις οὖν ἐπυνθάνετο ὁ παῖς· εἰ οὐ πᾶσι, φησί, τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνειν εἶωθεν, ἀλλὰ τισιν, ἄρα γνωστοὶ καθεστήκασιν, οὓς μέλλει ταῦτα καταλήψεσθαι τὰ δεινὰ, ἧ ἀδιόριστως καὶ ἀπροόπτως ὑφίστανται; Λέγουσιν ἐκεῖνοι· καὶ τίς τῶν ἀνθρώπων τὰ μέλλοντα συνιδεῖν δύναται, ἧ ἀκριβῶς ἐπιγινῶναι; κρεῖττον γὰρ ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦτο, καὶ μόνους ἀποκληρωθὲν τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς· καὶ ἐπαύσατο μὲν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς ἐπερωτῶν, ὠδυνήθη δὲ τὴν καρδίαν ἐπὶ τῷ ὁραθέντι, καὶ ἡλλοιώθη ἡ μορφή τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τῷ ἀσυνήθει τοῦ πράγματος.

Μετ' οὐ πολλὰς δὲ ἡμέρας αὐθις διερχόμενος, ἐντυγχάνει γέροντι πεπαλαιωμένῳ ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ἐρρίκνωμένῳ μὲν τὸ πρόσωπον, παρειμένῳ δὲ τὰς κνήμας, συγκεχυότι, καὶ ὀλῳ πεπολιωμένῳ, ἐστερημένῳ τε τοὺς ὀδόντας, καὶ ἐγκεκομμένα λαλοῦντι. Ἐκπλήξας οὖν αὐτὸν λαμβάνει· καὶ δὴ πλησίον τοῦτον ἀγαγὼν, ἐπηρώτα μαθεῖν τὸ τῆς θεᾶς παράδοξον. Οἱ δὲ συμπρόντες εἶπον· οὗτος χρόνων ἤδη πλείστων ὑπάρχει, καὶ κατὰ μικρὸν μειουμένης αὐτῷ τῆς ἰσχύος, ἐκασθενούντων δὲ τῶν μελῶν, εἰς ἣν ὁρᾶς ἔφθασε ταλαιπωρίαν. Καὶ τί, φησί τούτου τὸ τέλος; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· οὐδὲν ἄλλο, ἢ θάνατος αὐτὸν διαδέξεται. Ἀλλὰ καὶ πᾶσιν, ἔφη, τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο πρόκειται, ἧ καὶ τοῦτο ἐνίοις αὐτῶν συμβαίνει; Ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι· εἰ μὴ προλαβὼν ὁ θάνατος μεταστήσει τινὰ τῶν ἐντεσθεν, ἀδύνατον τῶν χρόνων προβαινόντων, μὴ εἰς ταύτην ἐλθεῖν τὴν πείραν τῆς τάξεως. Καὶ φησιν ὁ παῖς· ἐν πόσοις οὖν ἔτεσι τοῦτο ἐπέρχεται τινι; καὶ εἰ πάντως πρόκειται θάνατος, καὶ οὐκ ἔστι μέθοδος τοῦτον παραδραμεῖν, καὶ μηδὲ εἰς ταύτην ἐλθεῖν τὴν ταλαιπωρίαν; Λέγουσιν αὐτῷ· ἐν ὀγδοήκοντα μὲν, ἧ καὶ ἑκατὸν ἔτεσιν, εἰς τοῦτο τὸ γῆρας κατακτῶσιν οἱ ἀνθρωποι, εἴτα ἀποθνήσκουσι, μὴ ἄλλως ἐνδεχομένου· χρέος γὰρ φυσικὸν ὁ θάνατός ἐστιν, ἐξ ἀρχῆς ἐπιτεθὲν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἀπαραίτητος ἡ τούτου ἐπέλευσις.

Ταῦτα πάντα ὡς εἶδε καὶ ἤκουσεν ὁ συνετὸς ἐκεῖνος καὶ φρόνιμος νεανίας, στενάξας ἐκ βάθους καρδίας, ἔφη· πικρὸς ὁ βίος οὗτος, καὶ πάσης ὀδύνης, καὶ ἀηδίας ἀνάπλεως, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει· καὶ πῶς

ἀμεριμνήσει τις τῇ προσδοκίᾳ τοῦ ἀδήλου θανάτου, οὗ ἡ ἔλευσις οὐ μόνον ἀπαραίτητος ἀλλὰ καὶ ἀδηλος, καθὼς εἶπατε, ὑπάρχει; καὶ ἀπῆλθε ταῦτα στρέφων ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἀπαύστως διαλογιζόμενος, καὶ πυκνὰς ποιούμενος περὶ τοῦ θανάτου τὰς ὑπομνήσεις· πόνοις τε καὶ ἀθυμίαις ἐκ τούτου συζῶν, καὶ ἀπαυστον ἔχων τὴν λύπην· ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῷ· ἄρα πότε με θάνατος καταλήψεται; καὶ τίς ἐσται ὁ μνήμην μου ποιησόμενος μετὰ θάνατον, τοῦ χρόνου τῇ λήθῃ πάντα παραδιδόντος; καὶ εἰ ἀποθανὼν εἰς τὸ μὴ ὂν διαλυθήσομαι, ἢ ἔστι τις ἄλλη βιοτὴ, καὶ ἕτερος κόσμος;

Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοία ἀπαύστως διενθυμούμενος, ὥχριν κατετήκετο· κατ' ὅψιν δὲ τοῦ πατρὸς, ὅτε συνέβη τοῦτον ἀφικέσθαι, προσεποιεῖτο τὸ ἱλαρὸν καὶ ἄλυπον, μὴ βουλόμενος εἰς γινῶσιν τῷ πατρὶ τὰ αὐτῷ μελετώμενα ἐλθεῖν. Ἐπόθει δὲ ἀκατασχέτῳ τινὶ πόθῳ, καὶ ἐγλίχτο ἐντυχεῖν τινί, τῷ δυναμένῳ τὴν αὐτοῦ πληροφορῆσαι καρδίαν, καὶ λόγον ἀγαθὸν ταῖς αὐτοῦ ἀκοαῖς ἐννηγῆσαι· τὸν προμνημονευθέντα δὲ παιδαγωγὸν αὖθις ἐπηρώτα, εἶπου τινὰ γινώσκει, δυνάμενον αὐτῷ συμβαλέσθαι πρὸς τὸ ποθοῦμενον, καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ βεβαιῶσαι, δεινῶς ἱλιγγιῶντα ἐν τοῖς διαλογισμοῖς, καὶ μὴ δυνάμενον ἀποβαλέσθαι τὴν περὶ τούτου φροντίδα. Ὁ δὲ, τῶν προειρημένων πάλιν ἐπιμνησθεὶς, ἔλεγεν· εἰπὼν σοὶ καὶ πρότερον, ὅπως ὁ πατήρ σου τοὺς σοφοὺς ἐκείνους ἀσκητάς, αἰεὶ περὶ τῶν τοιοῦτων φιλοσοφούντας, οὓς μὲν ἀνείλεν, οὓς δὲ μετ' ὀργῆς ἐδίωξε· καὶ οὐ γινώσκω νῦν τινὰ τοιοῦτον ἐν τῇ περιχώρῳ ταύτῃ. Πολλοὺ δ' ἐπὶ τούτοις ἄχθους ἐκείνους πληρωθεὶς, καὶ τὴν ψυχὴν δεινῶς κατατρωθεὶς, ἐφκει ἀνδρὶ θῆσαυρὸν ἀπολέσαντι μέγαν, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ζήτησιν ὅλον τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀσχολουμένῳ. Ἐντεῦθεν ἀγωνίᾳ διηνεκεῖ, καὶ μερίμνῃ συνέζη, καὶ πάντα τὰ ἡδέα καὶ τερπνὰ τοῦ κόσμου ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ὡς ἄγος τι, καὶ βδέλυγμα.

Οὕτως οὖν ἔχοντι τῷ νέῳ, καὶ ποτνωμένῳ κατὰ ψυχὴν τὸ ἀγαθὸν εὐρεῖν, εἶδεν αὐτὸν ὁ πάντα βλέπων ὀφθαλμός, καὶ οὐ παρεῖδεν ὁ πάντας θέλων σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ἀλλὰ τὴν συνήθη αὐτῷ φιλανθρωπίαν καὶ ἐπὶ τούτῳ δεῖξας, ἐγνώρισεν ὁδόν, ἣν ἔδει πορεύεσθαι, τρόπῳ τοιῷδε.¹ Ἐγένετο γὰρ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν μοναχὸς τις, σοφὸς τὰ θεῖα, βίῳ καὶ λόγῳ κοσμούμενος, καὶ εἰς ἄκρον πᾶσαν μοναχικὴν μετελθὼν πολιτείαν· ὅθεν μὲν ὀρμώμενος, καὶ ἐκ ποίου γένους, οὐκ ἔχω λέγειν· ἐν πανερήμῳ δὲ τινὶ τῆς Σεννα-

¹ Ἐναρξίς τῶν κατὰ τὸν θεϊκώτατον Βαρλαάμ.

ρίτιδος γῆς τὰς οἰκήσεις ποιούμενος, καὶ τῆς ἱερωσύνης τετελειωμένος τῇ χάριτι Βαρλαάμ· ἦν ὄνομα τούτῳ τῷ γέροντι. Οὗτος οὖν ἀποκαλύψει τινὶ θεῶθεν αὐτῷ γενομένη γινούσῃ κατὰ τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, ἐξελθὼν τῆς ἐρήμου, πρὸς τὴν οἰκουμένην κατῆλθε· καὶ ἀμείψας τὸ ἑαυτοῦ σχῆμα, ἱμάτιά τε κοσμικὰ ἀμφιασάμενος, καὶ νηὸς ἐπιβάς, ἀφίκετο εἰς τὰ τῶν Ἰνδῶν βασιλεία· καὶ ἐμπόρου ὑποδὺς προσωπεῖον, τὴν πόλιν καταλαμβάνει, ἐνθα δὴ ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς τὸ παλάτιον εἶχε· καὶ ἡμέρας διατρίψας πολλὰς ἐκεῖσε, ἡχροβολογήσατο τὰ κατ' αὐτὸν, καὶ τίνες οἱ τούτῳ πλησιάζοντες.

Μαθὼν οὖν τὸν ἀνωτέρω ῥηθέντα παιδαγωγὸν πάντων αὐτῷ μᾶλλον οἰκειότατον εἶναι, προσελθὼν αὐτῷ κατ' ἰδίαν ἔφη· γινώσκεις σε βούλομαι, κύριέ μου, ὅτι ἐμπόρος εἰμι ἐγὼ, καὶ ἐκ μακρᾶς ἐλήλυθα χώρας· καὶ ὑπάρχει μοι λίθος τίμιος, ᾧ παρόμοιος πώποτε οὐχ εὑρέθη· καὶ οὐδενὶ μέχρι τοῦ νῦν τοῦτον ἐφανέρωσα· σοὶ δὲ κατάδηλον ἦδη ποιῶ, συνετόν τε καὶ νουνεχτὴ βλέπων ἄνδρα, ὡς ἂν εἰσαγάγῃς με πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, καὶ ἐπιδώσω τοῦτον αὐτῷ· πάντων γὰρ τῶν καλῶν ἀσυγκρίτως ὑπερέχει· δύναται καὶ τυφλοῖς τῇ καρδίᾳ φῶς δωρεῖσθαι σοφίας· κωφῶν δὲ ὦτα ἀνοίγειν· ἀλάλοισ τε φωνὴν διδόναι· καὶ ῥῶσιν τοῖς νοσοῦσι παρέχειν· τοὺς ἄφρονας σοφίζει· δαίμονας διώκει· καὶ πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ ἐράσμιον ἀφθόνως χορηγεῖ τῷ κεκτημένῳ αὐτόν. Λέγει πρὸς αὐτόν ὁ παιδαγωγός· ὁρῶ σε ἄνθρωπον σταθεροῦ καὶ βεβηκότος φρονήματος, τὰ δὲ ῥήματά σου ἀμετρά σε καυχᾶσθαι ἐμφαίνουσι· λίθους γὰρ καὶ μαργαρίτας πολυτελεῖς, καὶ πολυτίμους, πῶς ἂν σε διηγῇσαίμην, ὅσους ἐώρακα· ἔχοντας δὲ τοιαύτας, οἷας εἰρηκας δυνάμεις, οὔτε εἶδον, οὔτε ἤκουσα· ὁμῶς ὑπόδειξόν μοι αὐτόν, καὶ εἰ ἔστι κατὰ τὸ ῥήμά σου, θάττον εἰσαγάγῃς τοῦτον πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, καὶ τιμὰς ὅτι μεγίστας, καὶ δωρεὰς λήψῃ παρ' αὐτοῦ· πρὶν ἢ δὲ βεβαιωθῇναί με τῇ ἀψευδεῖ τῶν ὀφθαλμῶν ὁράσει, ἀδύνατόν μοι τῷ ἐμῷ δεσπότῃ καὶ βασιλεῖ περὶ πράγματος ἀφανοῦς ταῦτα δὴ τὰ ὑπέρογκα ἀπαγγεῖλαι.

Ὁ δὲ Βαρλαάμ ἔφη· καλῶς εἶπας μήτε ἐωρακεῖναι πώποτε, μήτε ἀκηκοέναι τοιαύτας δυνάμεις καὶ ἐνεργείας· ὁ γὰρ πρὸς μέ μου λόγος, οὐ περὶ τοῦ τυχόντος ἐστὶ πράγματος, ἀλλὰ θαυμαστοῦ τινος, καὶ μεγάλου· ὅτι δὲ ἐξήτησας τοῦτον θεάσασθαι, ἀκουσον τῶν ἐμῶν ῥημάτων. Ὁ λίθος οὗτος ὁ πολύτιμος, μετὰ τῶν προειρημένων ἐνεργειῶν, καὶ δυνάμεων, ἐτι καὶ ταύτην κέκτηται τὴν ἰσχύ· οὐ δύναται θεάσα-

¹ Ἀσπειρότατον σόφισμα τοῦ σοφοῦ τὰ πάντα Βαρλαάμ.

σθαι αὐτὸν ἐκ τοῦ προχείρου, ὁ μὴ ἔχων ἐρρώμενην μὲν τὴν ὄρασιν, καὶ ὑγιίνουσιν, ἀγνὸν δὲ τὸ σῶμα, καὶ πάντα ἀμόλυντον· εἰ γάρ τις μὴ τὰ δύο ταῦτα καλῶς ἔχων, προπετῶς ἐμβλέψει τῷ τιμίῳ λίθῳ τούτῳ, καὶ αὐτὴν δὴπου ἦν ἔχει ὀπτικήν δύναμιν, καὶ τὰς φρένας προσπολλέσειεν· ἐγὼ δὲ οὐκ ἀμύητος τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης ὑπάρχων καθορῶ σου τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ ὑγιῶς ἔχοντας· καὶ δέδοικα, μὴ καὶ ἡς ἔχεις ὀράσεως στέρησιν προξενήσω· ἀλλὰ τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως ἀκήκοα βίον μὲν ἔχειν σώφρονα, τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ ὠραίους, καὶ ὑγιῶς ὀρώντας· τούτου χάριν ἐκείνῳ ὑποδείξει τὸν θησαυρὸν τοῦτον τεθάρρηκα. Σὺ οὖν μὴ ἀμελῶς περὶ τούτου διατεθῆς· μηδὲ πράγματος τοιούτου τὸν κύριόν σου ἀποστερήσης. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· καὶ εἰ ταῦτα, φησὶν, οὕτως ἔχει, μὴ μοι τὸν λίθον ὑποδείξῃς· ἐν ἀμαρτίαις γὰρ πολλαῖς ὁ βίος μου βερώπεται, οὐχ ὑγιῶς δὲ καὶ τὴν ὄρασιν, καθὼς εἶπας, κέκτημαι· ἀλλ' ἐγὼ τοῖς σοῖς πεισθεὶς ῥήμασι, γνωρίσαι ταῦτα τῷ Κυρίῳ μου καὶ βασιλεῖ οὐκ ὀκνήσω· εἶπε ταῦτα· καὶ εἰσελθὼν, κατὰ μέρος πάντα τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως ἀπήγγειλεν. Ἐκεῖνος δὲ, ὡς ἤκουσε τὰ τοῦ παιδαγωγοῦ ῥήματα, χαρὰς τινος καὶ θυμῆδίας πνευματικῆς ἤσθετο τῇ αὐτοῦ ἐμπνευσάσης καρδίᾳ· καὶ ἐνθους ὥσπερ γενομένος τὴν ψυχὴν, ἐκέλευσε θάπτον εἰσαγαγεῖν τὸν ἄνδρα.

Εἰσέλευσις τοῦ θεοῦ Βαρλαάμ, πρὸς Ἰωάσαφ· καὶ ἑναρξες τῆς θεοσόφου διδασκαλίας αὐτοῦ.

Ὡς οὖν εἰσῆλθεν ὁ Βαρλαάμ, καὶ δέδωκεν αὐτῷ τὴν πρέπουσαν εἰρήνην, ἐπέτρεψεν αὐτὸν καθεσθῆναι· καὶ τοῦ παιδαγωγοῦ ὑποχωρήσαντος, λέγει ὁ Ἰωάσαφ τῷ γέροντι· ὑποδείξόν μοι τὸν πολύτιμον λίθον, περὶ οὗ μέγала τινὰ, καὶ θαυμαστὰ λέγειν σε ὁ ἐμὸς παιδαγωγὸς διηγῆσάτο. Ὁ δὲ Βαρλαάμ οὕτως ἀπήρξατο τῆς πρὸς αὐτὸν διαλέξεως· οὐ δίκαιόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, ψευδῶς τι, καὶ ἀπερισκέπτως πρὸς τὸ ὑπερέχον τῆς σῆς δόξης λέγειν με· πάντα γὰρ τὰ δηλωθέντα σοι περὶ ἐμοῦ, ἀληθῆ εἰσι καὶ ἀναμφίλεκτα· ἀλλ' εἰ μὴ πρότερον δοκιμὴν λάβω τῆς σῆς φρονήσεως, οὐ θέμις τὸ μυστήριον φανερωσαί σοι· φησὶ γὰρ ὁ ἐμὸς Δεσπότης. Ματθ. ιγ'. Β. Μάρκ. δ'. «Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν τὸν σπῆρον αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινά, καὶ κατέφαγεν αὐτά.» Ἀλλὰ δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν· καὶ «εὐθέως ἐβλάστησε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν, ἐξηράνθη.» Ἀλλὰ δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκανθαί, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

«Ἀλλὰ δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἑκατοστέοντα.» Εἰ μὲν οὖν γῆν εὖρω ἐν τῇ καρδίᾳ σου καρποφόρον, καὶ ἀγαθὴν, οὐκ ὀκνήσω τὸν θεῖον σπῆρον ἐμφυτεῖναι σοι, καὶ φανερωσαί σε τὸ μέγα μυστήριον· εἰ δὲ πετρώδης αὕτη, καὶ ἀκανθώδης ἐστὶ, καὶ ὁδὸς πατουμένη τῷ βουλομένῳ παντί, κρεῖττον μηδόλως τοῦτον δὴ τὸν σωτήριον καταβαλεῖν σπῆρον, καὶ εἰς ἄρπαγὴν αὐτὸν θείναι τοῖς πετεινοῖς, καὶ θηρίοις, ὧν ἐμπροσθεν μὴ βαλεῖν τοὺς μαργαρίτας ἐντέταλμαι. ἀλλὰ πέπεισμαι περὶ σοῦ τὰ κρεῖττονα, καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, ὅτι καὶ τὸν λίθον ὅφει τὸν ἀτίμητον, καὶ τῇ αἴγλῃ τοῦ φωτός αὐτοῦ φῶς καὶ αὐτὸς ἀξιοθῆται γενέσθαι, καὶ καρπὸν ἐνέγκης ἐκατοστέοντα· διὰ σὲ γὰρ ἔργον, ἐθέμην καὶ μακρὰν διήνησα ὁδόν, τοῦ ὑποδείξαι σοι, ἃ οὐχ ἐώρακας πώποτε, καὶ διδάξαι, ἃ οὐκ ἀκήκοας.

Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰωάσαφ· ἐγὼ μὲν, πρεσβῦτα τίμιε, πόθω τινί, καὶ ἔρωτι ἀκατασχέτῳ ζητῶ λόγον ἀκοῦσαι καινόν τινα, καὶ ἀγαθόν, καὶ πῦρ ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐκκέκαυται, δεινῶς φλέγον με, καὶ παρορμῶν μαθεῖν ἀναγκαίως τινὰς ζητήσεις· οὐκ ἔτυχον δὲ μέχρι τοῦ νῦν ἀνθρώπου, δυναμένου πληροφορησαί με περὶ τούτων· εἰ δὲ τύχω σοφοῦ τινος, καὶ ἐπιστήμονος, καὶ ἀκούσω λόγον σωτηρίας, οὔτε πετεινοῖς, ὡς οἶμαι, τοῦτον ἐκδώσοιμι, οὔτε θηρίοις· οὔτε μὴν πετρώδης, καὶ ἀκανθώδης φανείην, ὡς ἔφη· ἀλλὰ καὶ εὐγνωμόνως δεξομαι, καὶ ἐπιστημόνως τηρήσω· σὺ δὲ εἰ τοιούτον τι ἐπίστασαι, μὴ δὴ κρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἀνάγγειλόν μοι· ὡς γὰρ ἤκουσα ἐκ μακρᾶς ἀφικέσθαι σε γῆς, ἥσθη μου ἡ ψυχὴ, καὶ εὐελπὶς ἐγενόμην, διὰ σοῦ τοῦ ποθουμένου τυχεῖν· διὰ τοῦτο θάπτον εἰσῆγαγόν σε πρὸς με, καὶ προσηνῶς ἐδεξάμην, ὥσπερ τινὰ τῶν συνήθων μοι, καὶ ἡλικιωτῶν, εἶπερ οὐ ψευσθήσομαι τῆς ἐλπίδος.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ ἔφη· καλῶς ἐποίησας τοῦτο, καὶ ἀξίως τῆς σῆς βασιλικῆς μεγαλοπρεπείας· ὅτι μὴ τῇ φαινομένῃ προσέσχες εὐτελείᾳ, ἀλλὰ τῆς κεκρυμμένης ἐγένου ἐλπίδος.¹ Ἦν γάρ τις βασιλεὺς μέγας, καὶ ἐνδοξος· καὶ ἐγένετο διερχομένου αὐτοῦ ἐφ' ἄρματος χρυσοκλήτου, καὶ τῆς βασιλεῖς προπούσης δορυφορίας, ὑπαντῆται δύο ἄνδρας, διερωγῶτα μὲν ἡμφιεσμένους, καὶ βερυπωμένα, ἐκτετηκότας δὲ τὰ πρόσωπα, καὶ λίαν κατωχρωμένους· ἦν δὲ γινώσκων τούτους ὁ βασιλεὺς, τῷ ὑποπιασμῷ τοῦ σώματος, καὶ τοῖς τῆς ἀσκήσεως ἰδῶσι τὸ σαρκίον ἐκδεδαπανηκότας. Ὡς οὖν εἶδεν αὐτοὺς, καταπηδήσας εὐθὺς τοῦ ἄρματος, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πεσὼν, προσεκύνησε, καὶ ἀναστὰς,

¹ Ἱστορία, ἡ παραβολὴ ἀξιάγαστος.

προσεπλάκη αὐτοῖς, προσφιλέστατα κατασπαζόμενος. Οἱ δὲ μεγιστάνες αὐτοῦ, καὶ ἄρχοντες ἐδυσχέραναν ἐπὶ τοῦτο, ἀνάξια τῆς βασιλικῆς δόξης πεποιηκέναι αὐτὸν νομίζοντες· μὴ τολμῶντες δὲ κατὰ πρόσωπον ἐλέγχειν, τῷ γνησίῳ αὐτοῦ ἔλεγον ἀδελφῶ λαλῆσαι τῷ βασιλεῖ, μὴ τὸ ὕψος τοῦ διαδήματος οὕτως καθυβρίζειν. Τοῦ δὲ, εἰπόντος ταῦτα τῷ ἀδελφῷ, καὶ καταμεφομένου τὴν ἀκαιρον αὐτοῦ μικρολογίαν, δέδωκεν αὐτῷ ἀπόκρισιν ὁ βασιλεὺς, ἣν οὐ συνῆκεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Ἔθος δὲ ἦν ἐκείνῳ τῷ βασιλεῖ, ὅταν ἀπόφασιν θανάτου κατὰ τινος εἰδίδου, κήρυκας εἰς τὴν αὐτοῦ θύραν ἀποστέλλειν μετὰ σάλπιγγος τεταγμένης εἰς τοῦτο, ἥς τῇ φωνῇ ἤσθοντο πάντες θανάτου ἔνοχον ἐκείνον ὑπάρχειν. Ἐσπέρας οὖν καταλαβούσης, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὴν σάλπιγγα τοῦ θανάτου σαλπίζειν ἐπὶ τῇ θύρᾳ τοῦ οἴκου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ὡς οὖν ἤκουσεν ἐκεῖνος τὴν σάλπιγγα τοῦ θανάτου, ἀπέγνω τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, καὶ διέθετο τὰ κατ' αὐτοῦ ὅλην τὴν νύκτα ἅμα δὲ πρῶτῃ, ἀμφιασάμενος μελανὰ καὶ πενθήρη, μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων ἀπέρχεται εἰς τὴν θύραν τοῦ παλατίου κλαίων καὶ ὀδυρόμενος. Εἰσαγαγὼν δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ οὕτως ἰδὼν ὀλοφυρόμενον, ἔφη· ὦ ἀσύνετε, καὶ ἄφρον, εἰ σὺ οὕτως ἐδειλίσας τὸν κήρυκα τοῦ ὀμογενοῦς, καὶ ὁμοτίμου σου ἀδελφοῦ, πρὸς δὲ οὐδὲν ὁλως ἑαυτὸν ἡμάρτηκέναι γινώσκεις, πῶς ἐμοὶ μέμψιν ἐπήγαγες, ἐν ταπεινώσει ἀσπασάμενῳ τοὺς κήρυκας τοῦ θεοῦ μου, τοὺς εὐχεστέρον σάλπιγγος μὴ νύοντάς μοι τὸν θάνατον, καὶ τὴν φοβεράν τοῦ Δεσπότης ὑπάντησιν, ᾧ πολλὰ, καὶ μεγάλα ἑμαυτὸν ἡμάρτηκέναι ἐπίσταμαι; Ἴδου τοίνυν τὴν σὴν ἐλέγχων ἄνοιαν, τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ ἐχρησάμην· ὥσπερ οὖν καὶ τοὺς ὑποτιθεμένους σοι τὴν κατ' ἐμοῦ μέμψιν, θάττον ἀνοηταίνειν ἐλέγξω. Καὶ οὕτω θεραπεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ὠφελήσας, οἵκαδὲ ἀπέστειλε.

Ἐκέλευσε δὲ γενέσθαι ἐκ ξύλων βαλάντια τέσσαρα· καὶ τὰ μὲν δύο περικαλύψας πάντοθεν χρυσίῳ, ὅσα νεκρῶν ὀδωδῶτα βαλὼν ἐν αὐτοῖς, χρυσαῖς περόναις κατησφαλίσαστο· τὰ δὲ ἄλλα πίσση καταχρίσας, καὶ ἀσφάλτῳ, ἐπλήρωσε λίθων τιμίων, καὶ μαργάρων πολυτίμων, καὶ πάσης μυρεψικῆς εὐωδίας· σχοινοῖς τε τριχίνοις ταῦτα περισφίγγας, ἐκάλεσε τοὺς μεμψαμένους αὐτὸν μεγιστάνας ἐπὶ τῇ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀπαντήσῃ, καὶ προέθετο αὐτοῖς τὰ τέσσαρα βαλάντια, τοῦ ἀποτιμήσασθαι πόσου μὲν ταῦτα, πόσου δὲ ἐκεῖνα τιμήματός εἰσιν ἄξια. Οἱ δὲ, τὰ μὲν δύο τὰ κεχρυσωμένα, τιμῆς ὅτι πλείστης εἶναι διωρίζοντο· ἔξεστι γάρ, φασίν, ἐν αὐτοῖς διαδήματα βασιλικά, καὶ ζώνας

ἀποκεῖσθαι· τὰ δὲ τῇ πίσσῃ κατακεχρισμένα, καὶ ἀσφάλτῳ, εὐτελοῦς τινος καὶ οἰκτροῦ τιμήματός εἰσιν ἄξια ἔλεγον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη πρὸς αὐτούς· οἶδα καὶ γὰρ τοιαῦτα λέγειν ὑμᾶς· τοῖς αἰσθητοῖς γὰρ ὀφθαλμοῖς τὴν αἰσθητὴν ὄψιν κατανοεῖτε· καὶ μὴ οὐκ οὕτω δεῖ ποιεῖν, ἀλλὰ τοῖς ἔνδον ὄμμασι τὴν ἐντὸς ἀποκειμένην χρῆ βλέπειν εἴτε τιμὴν, εἴτε ἀτιμίαν· καὶ ἐκέλευσεν ἀνοιγῆναι τὰ κεχρυσωμένα βαλάντια· διανοιχθέντων δὲ, δεινὴ τις ἔπνευσε δυσωδία, καὶ ἀηδεστάτῃ ὥράθῃ θέα. Φησὶν οὖν ὁ βασιλεὺς· οὕτως ὁ τύπος τῶν λαμπρὰ μὲν, καὶ ἐνδοξα ἡμφιεσμένων, πολλῇ δὲ δόξῃ, καὶ δυναστείᾳ σοβαρευομένων, καὶ ἔσωθεν νεκρῶν ἀποζόντων, καὶ πονηρῶν ἔργων.

Εἶτα καὶ τὰ πεπισσωμένα, καὶ κατασφαλωμένα κελεύσας ἀνοιγῆναι, πάντας εὐφρανε τοὺς παρόντας, τῇ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀποκειμένων φαιδρότητι, καὶ εὐωδίᾳ. Ἐφη δὲ πρὸς αὐτούς· οἶδατε τί νῦν ὁμοία ταῦτα; τοῖς ταπεινοῖς ἐκείνοις, καὶ εὐτελεῖ περικειμένοις ἐνδύματα· ὧν ὑμεῖς τὸ ἐκτὸς ὀρῶντες σχῆμα, ὕβριν ἡγήσασθαι τὴν ἐμὴν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ἐπὶ γῆς προσκύνησιν· ἐγὼ δὲ τοῖς νοεροῖς ὄμμασι τὸ τίμιον αὐτῶν, καὶ περικαλλὲς κατανοήσας τῶν ψυχῶν, ἐνδοξάσθην μὲν τῇ τούτων προσψαύσει, παντός δὲ στεφάνου, καὶ πάσης βασιλικῆς ἀλουργίδος τιμιωτέρους αὐτοὺς ἡγήσάμην. Οὕτως οὖν αὐτοὺς αἰσχύνας, ἐδίδαξε μὴ τοῖς φαινομένοις πλανᾶσθαι, ἀλλὰ τοῖς νοουμένοις προσέχειν. Κατ' ἐκείνον τοίνυν τὸν εὐσεβῆ, καὶ σοφὸν βασιλέα, καὶ σὺ πεποίηκας, τῇ ἀγαθῇ ἐλπίδι προσδεξάμενός με, ἥς οὐ ψευσθήσῃ, ὥς ἔγωγε οἶμαι.

Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰωάσαφ· ταῦτα μὲν δὴ πάντα καλῶς εἶπας, καὶ εὐαριστώτως· ἀλλ' ἐκεῖνο θέλω μαθεῖν· τίς ἐστιν ὁ σὸς Δεσπότης, ὃν κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου περὶ τοῦ σπορέως ἐκείνου εἰρηκεῖν ἔλεγες; Αὐτοῖς οὖν ἀναλαβὼν τὸν λόγον ὁ Βαρλαάμ, εἶπεν· εἰ τὸν ἐμὸν βούλει Δεσπότην μαθεῖν, ὁ Κύριός ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ὁ μακάριος καὶ μόνος Δυνάστης· ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων· ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον· ὁ σὺν Πατρὶ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι δοξαζόμενος· οὐκ εἰμι γὰρ ἐγὼ τῶν τοὺς πολλοὺς καὶ ἀτάκτους ἀναγορευόντων θεοὺς, καὶ τὰ ἄψυχα ταῦτα καὶ κωφὰ σεβομένων εἰδῶλα· ἀλλ' ἓνα Θεὸν γινώσκω, καὶ ὁμολογῶ, ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι δοξαζόμενον, Πατρί, φημί, καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἐν μιᾷ φύσει καὶ οὐσίᾳ, ἐν μιᾷ δόξῃ καὶ βασιλείᾳ, μὴ μερίζομένῃ.

Οὗτος οὖν ὁ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν εἰς Θεὸς, ἀναρχὸς ἐστι, καὶ ἀτελεύτητος, αἰώνιος τε καὶ ἀίδιος· ἄκτιστος· ἀτρεπτος· ἀσώματος·

ἀόρατος· ἀπερίγραφτος· ἀπερινόητος· ἀγαθὸς καὶ δίκαιος μόνος· ὁ τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων ὑποστητάμενος, τὰ τε ὁρατὰ καὶ ἀόρατα¹· Πρῶτον μὲν τὰς ἀόρατους δυνάμεις καὶ οὐρανίους, ἀναριθμητὰ τινα πλήθη, αὐλά τε καὶ ἀσώματα, λειτουργικὰ πνεύματα τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλειότητος· ἔπειτα τὸν ὁρώμενον κόσμον τοῦτον, οὐρανὸν τε καὶ γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν· ὅνπερ καὶ φωτὶ φαιδρύνας κατεκόσμησεν· οὐρανὸν μὲν, ἡλίῳ, καὶ σελήνῃ, καὶ τοῖς ἀστροῖς· γῆν δὲ, παντοίοις βλαστήμασι, καὶ διαφόροις ζώοις· τὴν τε θάλασσαν πάλιν, τῷ παμπληθεῖ τῶν ἰχθύων γένει. Ταῦτα πάντα αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν.

Εἶτα δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον χειρὶν ἰδίαις, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, εἰς διάπλασιν τοῦ σώματος· τὴν δὲ ψυχὴν, λογικὴν, καὶ νοερὰν διὰ τοῦ οἰκείου ἐμφυσήματος αὐτῷ δούς· ἥτις κατ' εἰκόνα Θεοῦ, καὶ ὁμοίωσιν δεδημιουργεῖσθαι γέγραπται· κατ' εἰκόνα μὲν, διὰ τὸ νοερὸν, καὶ αὐτεξούσιον, καθ' ὁμοίωσιν δὲ, διὰ τὴν τῆς ἀρετῆς κατὰ τὸ δυνατόν ὁμοίωσιν. Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον αὐτεξουσιότητι, καὶ ἀθανασία τιμήσας, βασιλέα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κατέστησεν· ἐποίησε δὲ ἐξ αὐτοῦ τὸ θῆλυ βοήθον αὐτῷ κατ' αὐτόν· καὶ ἐμφυτεύσας παράδεισον ἐν Ἑδέμ κατ' ἀνατολὰς, εὐφροσύνης, καὶ θυμηδίας ἀπάτης πεπληρωμένον, ἔθετο ἐν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, πάντων μὲν τῶν ἐκείσε θείων φυτῶν κελεύσας ἀκωλύτως μετέχειν, ἐνὸς δὲ μόνου θέμενος ἐντολὴν ὅπως μὴ γεύσασθαι, ὅπερ ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν κέκληται, οὕτως εἰπὼν· «²Ἡ δ' ἂν ἡμέρα φάγησθε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. Γεν. β'. 18»

Εἷς δὲ τῶν Ἀγγελικῶν δυνάμεων, μιᾶς στρατιᾶς πρωτοστάτην, οὐδόλως ἐν ἑαυτῷ παρὰ τοῦ δημιουργοῦ κακίας φυσικῆς ἐσχηκώς ἔχνος, ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῷ γενόμενος, αὐτεξουσίῳ προαιρέσει ἐτράπη ἐκ τοῦ καλοῦ εἰς τὸ κακόν, καὶ ἐπήρθη τῇ ἀπονοίᾳ, ἀντάραι βουλευθείς τῷ Δεσπότη καὶ Θεῷ.³ Διὸ ἀπεβλήθη τῆς τάξεως αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀξίας· καὶ ἀντὶ τῆς μακαρίας δόξης ἐκείνης, καὶ ἀγγελικῆς ὀνομασίας, διάβολος κέκληται, καὶ σατανᾶς προσωνόμασται· ἔρριψε γὰρ αὐτὸν ὁ Θεός, ὡς ἀνάξιον τῆς ἀνωθεν δόξης· συναπεσπάσθη δὲ αὐτῷ, καὶ συναπεβλήθη καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ ὑπ' αὐτὸν τάγματος τῶν Ἀγγέλων,

οἵτινες κακοὶ γεγονότες τὴν προαίρεσιν, καὶ ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ, τῇ ἀποστασίᾳ ἐξακολουθήσαντες τοῦ ἀρχόντος αὐτῶν, δαίμονες ὠνομάσθησαν, ὡς πλάνοι καὶ ἀπατεῶνες.

Ἀρνησάμενος οὖν πάντῃ τὸ ἀγαθὸν ὁ διάβολος, καὶ πονηρὰν προσλαβόμενος φύσιν, φθόνον ἐνεδείξατο πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅρῳ ἑαυτὸν μὲν ἐκ τηλικαύτης ἀπορρίφθοντα δόξης, ἐκείνον δὲ πρὸς τοιαύτην τιμὴν ἀναγόμενον, καὶ ἐμνηχανάτο ἐκβαλεῖν αὐτὸν τῆς μακαρίας ἐκείνης διαγωγῆς. Τὸν ὅφιν οὖν ἐργαστήριον τῆς ἰδίας πλάνης λαβόμενος, δι' αὐτοῦ δὲ ὠμιλήσας τῇ γυναικί, καὶ πείσας αὐτὴν φαγεῖν ἐκ τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου ἐκείνου, ἐλπίδι θεώσεως, δι' αὐτῆς ἠπάτησε καὶ τὸν Ἀδὰμ, οὕτω τοῦ πρωτοπλάστου κληθέντος· καὶ φαγὼν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ τοῦ φυτοῦ τῆς παρακοῆς, ἐξόριστος γίνεται τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ· καὶ ἀντὶ τῆς μακαρίας ζωῆς ἐκείνης, καὶ ἀνωλεθρου διαγωγῆς, εἰς τὴν ἀθλίαν ταύτην καὶ ταλαίπωρον (φεῦ μοι) βίωσιν ἐμπίπτει, καὶ θανάτῳ τὸ τελευταῖον καταδικάζεται. Ἐντεῦθεν ἰσχύει ὁ διάβολος λαβὼν, καὶ τὴν νίκην ἐγκαυχώμενος, πληθυνθέντος τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, πᾶσαν κακίας ὁδὸν αὐτοῖς ὑπέθετο. Διακόψαι δὲ τὴν πολλὴν τῆς ἁμαρτίας φορὰν βουλόμενος ὁ Θεός, κατακλυσμὸν ἐπήγαγε τῇ γῇ, ἀπολέσας πᾶσαν ψυχὴν· ζῶσαν ἕνα δὲ μόνον εὐρὼν δίκαιον ἐν τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, τοῦτον σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐν κιβωτῷ τινι περισώσας, μονώτατον εἰς τὴν γῆν κατέστησεν.

Ἡνίκα δὲ ἤρξαντο πάλιν εἰς πλῆθος τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος χωρεῖν, ἐπελάθοντο τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς χεῖρονα προέκυψαν δυσέβειαν, διαφοροὶς δουλωθέντες ἁμαρτήμασι, καὶ δεινοῖς καταφθαρέντες ἀτοπήμασι, καὶ εἰς πολυσχεδὴ πλάνην διαμερισθέντες· οἱ μὲν γὰρ, αὐτομάτως φέρεσθαι τὸ πᾶν ἐνόμισαν, καὶ ἀπρονόητα ἐδογματίσαν, ὡς μηδενὸς ἐφεστηκότες δεσπότη· ἄλλοι, εἰμαρμένην εἰσηγήσαντο, τῇ γενέσει τὸ πᾶν ἐπιτρέψαντες· ἄλλοι, πολλοὺς θεοὺς, κακοὺς καὶ πολυπαθεῖς ἐσεβάσθησαν, τοῦ ἔχειν αὐτοὺς τῶν ἰδίων παθῶν, καὶ δεινῶν πράξεων συνηγόρους· ὧν καὶ μορφώματα τυπώσαντες, ἀνεστήλωσαν ξόανα κωφά, καὶ ἀναίσθητα εἰδωλα, καὶ συνκλείσαντες ἐν ναοῖς, προσεκύνησαν, λατρεύοντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα· οἱ μὲν, τῷ ἡλίῳ, καὶ τῇ σελήνῃ, καὶ τοῖς ἀστροῖς, ἃ ἔθετο ὁ Θεός πρὸς τὸ φαῦσιν παρέχειν τῷ περιγίῳ τούτῳ κόσμῳ, ἀψυχὰ τε ὄντα, καὶ ἀναίσθητα, τῇ προνοίᾳ τοῦ δημιουργοῦ φωτιζόμενα, καὶ διακρατούμενα, οὐ μὴν δὲ οἰκοθὲν τι δυνάμενα. Οἱ δὲ, τῷ πυρὶ, καὶ τοῖς ὕδασι, καὶ τοῖς λοιποῖς στοιχείοις τῆς γῆς, ἀψύχοις, καὶ ἀναισθητοῖς οὖσι· καὶ οὐκ ἡ-

¹ Ὅρα πῶς καὶ οὗτος ὁ θεὸς πατὴρ συνάδει τῷ Θεολόγῳ Γρηγορίῳ περὶ τῆς τῶν Ἀγγέλων γενέσεως, πρότερον λέγων τοῦ Οὐρανοῦ τούτους γενέσθαι.

² «Μιᾶς φησι στρατιᾶς ὁ σοφὸς οὗτος πατὴρ ἦν ὁ ποτὲ ἑωσφόρος, πρωτοστάτης καὶ ἀρχηγός, καθὰ φησὶν ὅτι θεοῦ τῆς Πέτρος ὁ Δαμασκηνός, καὶ ὁ ἱερὸς Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης. Ἀρκ οὐ κορυφαῖος τῶν Σεραφεῖμ ὡς ἄλλοι τινὲς λέγουσιν.

εισῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἔδει τὸν λυτροῦσθαι μέλλοντα ἀναμάρτητον εἶναι, καὶ μὴ τῷ θανάτῳ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὑπεύθυνον.

Ἐπὶ τριάκοντα δὲ χρόνοις τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεῖς, ἔβαπτισθη ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπὸ Ἰωάννου, ἀνδρὸς ἁγίου, καὶ πάντων τῶν προφητῶν ὑπερκειμένου. Βαπτισθέντος δὲ αὐτοῦ, φωνὴ ἠνέχθη οὐρανῶθεν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἶδει περιστερᾶς κατέβη ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἀπὸ τότε ἤρξατο σημεῖα ποιεῖν μεγάλα καὶ θαυμαστά· νεκροὺς ἀνίσταν, τυφλοὺς φωτίζων, δαίμονας ἀπελύνων, κωφοὺς καὶ κωλοὺς θεραπεύων, λεπροὺς καθαρίζων, καὶ πάντων ὁδὸν ἀνακαίνιζον τὴν παλαιωθεῖσαν ἡμῶν φύσιν· ἔργῳ τε παιδεύων καὶ διδάσκων τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδόν, τῆς μὲν φθορᾶς ἀπάγων, πρὸς δὲ τὴν ζωὴν ποδηγῶν τὴν αἰώνιον. Ὅθεν καὶ μαθητὰς ἐξελέξατο δώδεκα, οὓς Ἀποστόλους ἐκάλεσε, καὶ κηρύττειν πᾶσιν ἐπέτρεψε τὴν οὐράνιον πολιτείαν, ἣν ἦλθεν ἐπὶ γῆς ἐνδείξασθαι, καὶ οὐρανίους τοὺς ταπεινοὺς ἡμᾶς καὶ ἐπιγίους τῇ αὐτοῦ οἰκονομίᾳ τελέσαι.

Φθόνῳ δὲ τῆς θαυμαστῆς αὐτοῦ, καὶ θεοπρεποῦς πολιτείας, καὶ τῶν ἀπείρων θαυμάτων, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, ἔνθα δὴ καὶ τὰς διατριβὰς ἐποίει, μανέντες, οἷς περ τὰ προειρημένα θαυμαστά σημεῖα καὶ τέρατα ἐπεποιήκει, ἀμνημονήσαντες πάντων, θανάτῳ αὐτὸν κατεδίκασαν, ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς προδοσίαν συναρπάσαντες· καὶ κρατήσαντες αὐτόν, τοῖς ἔθνεσιν ἐκδοτὸν τὴν ζωὴν τῶν ἀπάντων ἐποίησαντο, ἐκουσία βουλῇ ταῦτα καταδεξαμένου αὐτοῦ. ἦλθε γὰρ δι' ἡμᾶς πάντα παθεῖν, ἵνα ἡμᾶς τῶν παθῶν ἐλευθερώσῃ. Πολλὰ δὲ εἰς αὐτόν ἐνδείξαμενοι, σταυρῷ τὸ τελευταῖον κατεδίκασαν· καὶ πάντα ὑπέμεινε τῇ φύσει τῆς σαρκός, ἥς ἐξ ἡμῶν ἀνελάβετο, τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως ἀπαθούς· μεινίσθη· δύο γὰρ φύσεων ὑπάρχων, τῆς τε θείας, καὶ ἥς ἐξ ἡμῶν προσελάβετο, ἡ μὲν ἀνθρωπεία φύσις ἐπαθεν, ἡ δὲ θεότης ἀπαθὴς ἦν, καὶ ἀθάνατος.

Ἐσταυρώθη οὖν τῇ σαρκὶ ὁ ἀναμάρτητος Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. «Ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὗρεθῇ δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ» (Ἠσαΐας νγ'. 10)· καὶ οὐχ ὑπέκειτο τῷ θανάτῳ (διὰ τῆς ἁμαρτίας γάρ, ὡς καὶ προείπον, ὁ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ἂ. Πέτρ. β'. 23)· ἀλλὰ δι' ἡμᾶς ἀπέθανε σαρκί, ἵνα ἡμᾶς τῆς τοῦ θανάτου λυτρώσῃται τυραννίδος· κατέβη εἰς ᾄδου, καὶ τοῦτον συντρίψας, τὰς ἀπ' αἰῶνος ἐγκεκλησμένας ἐκεῖσε ψυχὰς ἡλευθέρωσε· τεθείς ἐν τάφῳ, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐξάνεστη, νικήσας τὸν θάνατον, καὶ ἡμῖν τὴν νίκην δωρησάμενος κατ' αὐτοῦ· καὶ ἀφθαρτίσας τὴν σάρκα ὁ τῆς ἀ-

φθορᾶς πάροχος, ὥφθη τοῖς μαθηταῖς, εἰρήνην αὐτοῖς δωρησάμενος, καὶ δι' αὐτῶν παντὶ τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων· μεθ' ἡμέρας δὲ τεσσαράκοντα εἰς οὐρανοὺς ἀνεφοίτησε, καὶ οὕτως ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθέζεται· ὅς καὶ μέλλει πάλιν ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· μετὰ δὲ τὴν ἐνδοξὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν, ἀπέστειλε τὸ πανάγιον Πνεῦμα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ Μαθητὰς ἐν εἶδει πυρός, καὶ ἤρξαντο ξέναις γλώσσαις λαλεῖν, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.

Ἐντεῦθεν οὖν ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἐν τοῖς Μαθηταῖς ἐνώκησε, καὶ διεσπάρησαν οὗτοι εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐκήρυξαν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ διδάσκοντες τηρεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Σωτῆρος. Ἐφώτισαν οὖν τὰ ἔθνη τὰ πεπλανημένα, καὶ τὴν δεισιδαίμονα πλάνην τῶν εἰδώλων κατήργησαν· καὶ μὴ φέρον ὁ ἐχθρὸς τὴν ἡτταν, πολέμους καὶ νῦν καθ' ἡμῶν τῶν πιστῶν ἐγείρει, πείθων τοὺς ἄφρονες καὶ ἀσυνέτους ἐπὶ τῆς εἰδωλολατρείας ἀντέχεσθαι· ἀλλ' ἀσθενὴς ἡ δύναμις αὐτοῦ γέγονε, καὶ αἱ ῥομφαῖαι εἰς τὸ τέλος ἐξέλιπον τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει. Ἰδοὺ σοὶ τὸν ἐμὸν Δεσπότην, καὶ Θεόν, καὶ Σωτῆρα δι' ὀλίγων ῥημάτων ἐγνώρισται· τελεώτερον δὲ γνωρίσεις, εἰ τὴν χάριν αὐτοῦ δέξῃ ἐν τῇ ψυχῇ σου, καὶ δοῦλος αὐτοῦ καταξιώθῃς γενέσθαι.

Τούτων οὖν τῶν ῥημάτων ὡς ἤκουσεν ὁ τοῦ βασιλέως υἱός, φῶς αὐτοῦ περιήστραψε τῇ ψυχῇ· καὶ ἐξαναστάς τοῦ θρόνου ἐκ περιχαρείας, καὶ περιπλακεὶς τῷ Βαρλαάμ, ἔφη· τάχα οὗτός ἐστιν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω, τιμιώτατε τῶν ἀνθρώπων, ὁ λίθος ἐκεῖνος ὁ ἀτίμητος, ὃν ἐν μυστηρίῳ εἰκότως κατέχεις, μὴ παντὶ τῷ βουλομένῳ τοῦτον δεικνύνων, ἀλλ' οἷς ἐρῶνται τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια· ἰδοὺ γὰρ ὡς ταῦτα τὰ ῥήματα ἐδεξάμην ταῖς ἀκοαῖς, φῶς γλυκύτατον εἰσέδου μοι τῇ καρδίᾳ, καὶ τὸ βαρὺ ἐκεῖνο τῆς λύπης κάλυμμα, τὸ πολὺν ἤδη χρόνον περιεκείμενον τῇ διανοίᾳ μου, θάττον περιηρέθη. Εἰ οὖν καλῶς εἰκάζω, ἀνάγγειλόν μοι· εἰ δὲ καὶ κρεῖττόν τι τῶν εἰρημένων γινώσκεις, μὴ ἀναβάλλου ἐξ αὐτῆς φανερωσαί μοι.

Αὐτοῖς οὖν ὁ Βαρλαάμ ἀπεκρίνατο· ναὶ δὴ, κύριέ μου, καὶ βασιλεῦ, τοῦτό ἐστι τὸ μέγα μυστήριον, τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν χρόνων φανερωθὲν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων· οὗ τὴν φανέρωσιν πάλοι προήγγειλαν πολλοὶ Προφῆται, καὶ δίκαιοι, τῇ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος χάριτι πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως μυηθέντες, καὶ μεγαλοφώνως καταγγείλαντες· καὶ πάντες

τὴν ἐσομένην σωτηρίαν προορῶντες, ἐπόθουν θεάσασθαι ταύτην, καὶ οὐκ ἐθεάσαντο· ἀλλ' ἡ ἐσχάτη γενεὰ αὕτη, ἡξιώθη τὸ σωτήριον δεῖξασθαι. «Ὁ πιστεύσας οὖν καὶ βαπτισθεὶς, σωθήσεται, ὃ δὲ ἀπιστήσας, κατακριθήσεται. Μάρκ. ις'. 16». Ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπε· πάντα τὰ εἰρηκατακριθήσεται. Μάρκ. ις'. 16». Ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπε· πάντα τὰ εἰρηκατακριθήσεται. Μάρκ. ις'. 16». Ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπε· πάντα τὰ εἰρηκατακριθήσεται. Μάρκ. ις'. 16».

Ἐκεῖνος δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· τῆς ἀγίας ταύτης καὶ ἀμωμήτου τῶν χριστιανῶν πίστεως ρίζα ὥσπερ καὶ ἀσφαλὴς ὑποβάθρα, ἡ τοῦ βαπτίσματος ὑπάρχει χάρις, πάντων τῶν ἀπὸ γενέσεως ἁμαρτημάτων τὴν κάθαρσιν ἔχουσα, καὶ παντελεῖ ῥύσιν τῶν ἀπὸ κακίας ἐπεισελθόντων μολυσμάτων· οὕτω γὰρ ὁ Σωτὴρ ἐνετείλατο, δι' ὕδατος ἀναγεννασθαι καὶ Πνεύματος, καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐπανέρχεσθαι ἀξίωμα· δι' ἐντελεύξεως δηλαδή, καὶ τῆς σωτηρίου ἐπικλήσεως, ἐπιφοιτῶντος τῷ ὕδατι τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Βαπτίζομεθα τοίνυν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ οὕτως ἐνοικεῖ ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις τῇ τοῦ βαπτισθέντος ψυχῇ, λαμπρύνουσα αὐτήν, καὶ θεοειδῆ ἀπεργαζομένη, καὶ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτῇ ἀνακαινίζουσα· καὶ λοιπὸν πάντα τὰ παλαιὰ τῆς κακίας ἔργα ἀπορρίψαντες, συνθήκην πρὸς Θεὸν δευτέρου βίου, καὶ ἀρχὴν καθαρωτέρας πολιτείας ποιούμεθα, ὡς ἂν καὶ συγκληρονόμοι ἐσόμεθα τῶν πρὸς ἀφθαρσίαν ἀναγεννηθέντων, καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας ἐπιλαβομένων· χωρὶς δὲ βαπτίσματος, οὐκ ἔστι τῆς ἀγαθῆς ἐκείνης ἐλπίδος ἐπιτυχεῖν, καὶ πάντων τῶν εὐσεβῶν εὐσεβέστερός τις γένηται· οὕτω γὰρ ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν ἐνανθρωπήσας Θεὸς Λόγος εἶπεν· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀναγεννηθῇτε δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἰωάν. γ'. 5».

Διὸ πρὸ πάντων ἀξίω σε τῇ μὲν ψυχῇ δεῖξασθαι τὴν πίστιν, προσελθεῖν δὲ εὐθὺς καὶ τῷ βαπτίσματι πόθῳ θερμοτάτῳ, καὶ μηδὲν ἐπὶ τούτῳ ἀναβαλέσθαι· ἐπικίνδυνος γὰρ ἡ ἀναβολή, διὰ τὸ ἀδηλον εἶναι τοῦ θανάτου τὴν προθεσίαν. Ὁ δὲ Ἰωάννης πρὸς αὐτὸν εἶπε· καὶ τίς ἡ ἀγαθὴ ἐλπίς ἐκείνη, ἥς ἔφη χωρὶς βαπτίσματος μὴ ἐπιτυγχάνειν; τίς δὲ ἐστίν, ἥνπερ βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀποκαλεῖς; πόθεν δὲ τὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ ῥήματα σὺ ἀκήκοας; τίς δὲ ἡ τοῦ θανάτου ἀδηλος προθεσία, περὶ ἧς μοι μέριμνα πολλή τῇ καρδίᾳ μου ἐνσκήψασα, ἐν λύπαις, καὶ ὀδύναϊς δαπανᾷ μοι τὰς σάρκας, καὶ αὐτῶν

δὴ τῶν ὀστέων τὴν ἰσχύν κατεσθίει; καὶ εἰ τεθνηξόμενοι, εἰς τὸ μὴ ὂν διαλυόμεθα οἱ ἄνθρωποι, ἡ ἐστὶν ἄλλη τις βιωτὴ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν; ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα μαθεῖν ἐπεθύμουν.

Ὁ δὲ Βαρλαάμ τοιαύτας τούτω τὰς ἀποκρίσεις ἐδίδου. Ἡ μὲν ἀγαθὴ ἐλπίς, ἥν εἶρηκα, τῆς βασιλείας ἐστὶ τῶν οὐρανῶν· αὕτη δὲ γλώσση βροτεία τὸ παράπαν ὑπάρχει ἀνεκφραστός· φησὶ γὰρ ἡ γραφή· «Ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἡ ἰστοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Α'. Κορινθ. β'. 9». Ὅταν δὲ ἀξιοθῶμεν τὸ παχὺ τοῦτο ἀποθέμενοι σαρκίον, τῆς μακαριότητος ἐκείνης ἐπιτυχεῖν, τότε αὐτὸς ὁ καταξιώσας μὴ διαμαρτεῖν τῆς ἐλπίδος, διδάξει, καὶ γνωριεῖ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν δόξαν, τὸ ἀφραστον φῶς, τὴν μὴ διακοπτομένην ζωὴν, τὴν μετὰ Ἀγγέλων διαγωγὴν. Εἰ γὰρ ἀξιοθῶμεν Θεῷ συγγενέσθαι, καθ' ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρωπίνῃ φύσει, πάντα εἰσόμεθα παρ' αὐτοῦ, ἃ νῦν οὐκ ἴσμεν· τοῦτο γὰρ ἐγὼ ἐκ τῆς τῶν θεοπνεύστων γραφῶν μεμνημένος διδαχῆς, πάντων μάλιστα βασιλείαν οὐρανῶν τίθεμαι, τὸ πλησίον γενέσθαι τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀγίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος, καὶ τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ αὐτῆς ἐλλαμφθῆναι τρανώτερόν τε καὶ καθαρώτερον, καὶ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν ἄρρητον αὐτῆς δόξαν κατοπτρίζεσθαι· εἰ δὲ μὴ δυνατόν τὴν δόξαν ἐκείνην, καὶ τὸ φῶς, καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ παραστήσαι λόγῳ, θαυμαστόν οὐδέν· οὐκ ἂν γὰρ ἦσαν μεγάλα, καὶ ἐξαιρετά, εἴγε ἡμῖν τοῖς ἐπιγείοις, καὶ φθαρτοῖς, καὶ τὸ βαρὺ τοῦτο καὶ ἐμπαθὲς σαρκίον περικειμένοις, τῷ λογισμῷ τε κατελαμβάνοντο, καὶ τῷ λόγῳ παριστῶντο.

Οὕτω μὲν οὖν δὴ περὶ τούτων εἰδὼς, τῇ πίστει μόνῃ δέχου ἀνεκδοιάστως μὴδὲν πεπλασμένον ἔχειν, καὶ δι' ἔργων ἀγαθῶν ἐπείχῃ τῆς ἀθανάτου βασιλείας ἐκείνης ἐπιλαβέσθαι· ἥσπερ ὅταν ἐπιτύχῃς, τότε μαθήσῃ τὸ τέλειον. Περὶ ὧν δὲ ἠρώτησας, πῶς ἡμεῖς τοὺς λόγους τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ ἀκηκόαμεν, διὰ τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων ἴσθαι πάντα τὰ τῆς θεανδρικῆς οἰκονομίας ἡμᾶς μεμαθηκέναι. Οὕτω γὰρ ἡ ἀγία δέλτος ἐκείνη κέκληται, ὡς ἄτε ἀθανάσιαν, καὶ ἀφθαρσίαν καὶ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἁμαρτιῶν ἄφεσιν, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν τοῖς ὀνητοῖς ἡμῖν, καὶ φθαρτοῖς, καὶ ἐπιγείοις εὐαγγελιζομένης ἥνπερ γεγράφασιν οἱ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ Λόγου, οὓς ἀνωτέρω εἶρηκα ὅτι μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς ἐξελέξατο· καὶ παρέδωκεν ἡμῖν ἐγγράφως μετὰ τὴν ἐνδοξον τοῦ Δεσπότου εἰς οὐρανὸν ἀνοδόν, τῆς ἐπὶ γῆς αὐτοῦ πολιτείας τὰς τε διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τὰ θαύματα, κατὰ τὸ ἐγχωροῦν γραφῇ παραδοῦναι· οὕτω γὰρ

πρὸς τῷ τέλει τοῦ λόγου ὁ ἐξαίρετος τῶν θεῶν ἐκείνων εὐαγγελιστῶν εἶρηκεν· «Ἔστι φησί, καὶ ἄλλα πολλά, ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. Ἰωάν. κἀ. 25».

Ἐν τούτῳ οὖν τῷ θειοτάτῳ Εὐαγγελίῳ ἐμφέρεται τῆς τε σαρκώσεως, τῆς τε ἀναδείξεως, τῶν τε θαυμάτων, τῶν τε πραγμάτων αὐτοῦ ἡ ἱστορία, Πνεύματι Θεοῦ γεγραμμένη· ἔπειτα καὶ περὶ τοῦ ἀχράντου πάθους, οὐπερ ὑπέμεινε δι' ἡμᾶς ὁ Κύριος, τῆς τε ἀγίας καὶ τριημέρου ἐγέρσεως, καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνόδου· πρὸς δὲ καὶ τῆς ἐνδόξου καὶ φοβερᾶς αὐτοῦ παρουσίας· μέλλει γὰρ πάλιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν μετὰ δόξης ἀρρήτου, καὶ πλήθους τῆς οὐρανοῦ στρατιᾶς, κρίναι τὸ γένος ἡμῶν, καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· τὸν γὰρ ἄνθρωπον ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς ἐκ γῆς διαπλάσας, καθὰ δὴ καὶ προλαβὼν εἰπὼν σοι, ἐνεφύσησεν αὐτῷ πνοὴν ζωῆς, ἥτις ψυχὴ λογικὴ τε καὶ νοερὰ προσαγορεύεται· ἐπεὶ δὲ θάνατον κατεκρίθημεν, ἀποθνήσκομεν πάντες· καὶ οὐκ ἔστι τὸ ποτήριον τοῦτο τινα τῶν ἀνθρώπων παραδραμεῖν· ἔστι δὲ ὁ θάνατος χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος.

Ἐκεῖνο μὲν οὖν τὸ ἐκ τῆς γῆς διαπλασθὲν σῶμα, χωρισθὲν τῆς ψυχῆς, εἰς γῆν ὑποστρέφει, ἐξ ἧς περ καὶ ἐλήφθη, καὶ φθειρόμενον, διαλύεται· ἡ δὲ ψυχὴ, ἀθάνατος οὖσα, πορεύεται ἔνθα κελεύει ὁ δημιουργός· μᾶλλον δὲ καθὼς αὕτη προητοίμασεν ἑαυτῇ κατάλυμα, ἔτι τῷ σαρκίῳ συνοῦσα· καθὼς γὰρ τις πολιτεύσεται ἐνταῦθα, μέλλει ἀπολαμβάνειν ἐκεῖθεν. Εἴτα μετὰ πλείστους χρόνους ἐλεύσεται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν κρίναι τὸν κόσμον, ἐν δόξῃ φοβερᾷ, καὶ ἀνεκδιηγήτῳ, οὗ τῷ φόβῳ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, καὶ πᾶσαι αἱ στρατιαὶ τῶν Ἀγγέλων τρόμῳ παρίστανται ἐνώπιον αὐτοῦ· τότε ἐν φωνῇ Ἀρχαγγέλων, καὶ ἐν σάλπιγι· Θεοῦ ἀναστήσονται οἱ νεκροί, καὶ παραστήσονται τῷ φοβερῷ αὐτοῦ θρόνῳ· ἔστι δὲ ἡ ἀνάστασις, συνάφεια πάλιν ψυχῆς τε καὶ σώματος.

Αὐτὸ οὖν τὸ σῶμα τὸ φθειρόμενον, καὶ διαλυόμενον, αὐτὸ ἀναστήσεται ἄφθαρτον· καὶ μηδαμῶς σοι λογισμὸς ἀπιστίας περὶ τούτου ἔλθοι· οὐκ ἀδυνατεῖ γὰρ τῷ ἐξ ἀρχῆς ἐκ γῆς διαπλάσαντι αὐτό, πάλιν ἀποστραφὲν εἰς γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, κατὰ τὴν τοῦ δημιουργοῦ ἀπόφασιν, αὐθὺς ἀναστήσεσθαι· εἰ γὰρ ἐννοήσεις ἰόσα ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν ὁ Θεός, ἱκανὴ σοι ἔστιν αὕτη ἀπόδειξις· καὶ γὰρ γῆν λαβὼν, ἐποίησεν ἄνθρωπον· γῆν, οὐκ οὔσαν πρότερον· πῶς οὖν ἡ γῆ γέγονεν ἄνθρωπος; πῶς δὲ αὕτη οὐκ οὔσα, παρήγετο; ποῖαν δὲ ὑποβάθραν ἔχει; πῶς δὲ ἐξ αὐτῆς παρήχθησαν τὰ τῶν ἀλόγων ἄπειρα γένη; τὰ τῶν

σπερμάτων; τὰ τῶν φυτῶν; ἄλλὰ καὶ νῦν κατανόησον ἐπὶ τῆς γενήσεως τῆς ἡμετέρας· οὐ σπέρμα βραχὺ ἐνίεται εἰς τὴν ὑποδεχομένην μήτραν αὐτό; πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη τοῦ ζώου διάπλασις;

Τῷ οὖν τὰ πάντα δημιουργήσαντι ἐκ μὴ ὄντων, καὶ εἰσέτι δημιουργοῦντι, οὐκ ἀδύνατον ἐκ γῆς τὰ νεκρωμένα, καὶ διασπαρμένα σώματα ἀναστήσαι, ἵνα ἕκαστος ἀπολάβῃ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ἐργασίας γάρ, φησὶν, ὁ παρὼν καιρὸς, ὁ δὲ μέλλων ἀνταποδόσεως· ἐπεὶ τοῦ τοῦ δικαίου τοῦ Θεοῦ, εἰμὴ ἀνάστασις ἦν; πολλοὶ γὰρ δίκαιοι ὄντες, πολλὰ ἐν τῷ παρόντι βίω κακουχθέντες, βιαίως ἀνῆρέθησαν· ἐνιοὶ δὲ ἀσεβεῖς ὄντες, καὶ παράνομοι, ἐν τρυφῇ, καὶ εὐημερίᾳ τὴν παροῦσαν ζωὴν ἀνάλωσαν· ὁ δὲ Θεός, ἐπεὶ ἀγαθὸς ἔστι, καὶ δίκαιος, ὥρισεν ἡμέραν ἀναστάσεως, καὶ ἐτάσεως, ἵνα ἀπολαβοῦσα ἐκάστη ψυχὴ τὸ ἴδιον σῶμα, ὁ μὲν κακός, ἐνταῦθα τὰ ἀγαθὰ ἀπολαβὼν, ἐκεῖ περὶ ὧν ἡμαρτε κολασθῇ, ὁ δὲ ἀγαθός, ἐνταῦθα τιμωρηθεὶς περὶ ὧν ἡμαρτεν, ἐκεῖ τῶν ἀγαθῶν κληρονόμος γένηται. «Ἀκούσονται γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, οἱ ἐν τοῖς μνημείοις τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐξελεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Ἰωάν. ἐ. 28». Ἦνίκα καὶ θρόνοι τεθῇσονται, καὶ ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν, καὶ πάντων δημιουργὸς προκαθήσει, καὶ βιβλίοι ἀνοιγθήσονται, πάντων ἡμῶν τὰς πράξεις, τοὺς λόγους, τὰς ἐνθυμήσεις ἐγγεγραμμένας ἔχουσαι, καὶ ποταμὸς πυρὸς ἔλκει, καὶ πάντα τὰ κεκρυμμένα ἀνακαλύπτονται.

Οὐδεὶς ἐκεῖ συνήγορος, ἢ πιθανότης ῥημάτων, ἢ ψευδὴς ἀπολογία, ἢ πλούτου δυναστεία, ἢ ἀξιομάτων ὄγκος, ἢ δώρων ἄφθονος δόσις, κλέψαι τὴν ὁρθὴν κρίσιν ἰσχύουσιν· ἀλλ' ὁ ἀδέκαστος κριτὴς ἐκεῖνος, καὶ ἀληθινὸς δικαστὴς, ζυγοῖς δικαιοσύνης πάντα διακρινεῖ, καὶ πρᾶξιν, καὶ λόγον, καὶ διανόημα· καὶ πορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ζωὴν αἰώνιον, εἰς τὸ φῶς τὸ ἀνέκφραστον, μετὰ Ἀγγέλων εὐφραϊνόμενοι, τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἀπολαύοντες, καὶ τῇ ἁγίᾳ Τριάδι καθαρῶς παριστάμενοι· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, καὶ πάντες οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἁμαρτωλοὶ εἰς κόλασιν αἰώνιον· ἥτις γένενα λέγεται, καὶ σκότος ἐξώτερον, καὶ σκώληξ ἀκοίμητος, καὶ βρυγμὸς ὀδόντων, καὶ ἄλλα μυρία κολαστήρια· μᾶλλον δὲ τὸ πάντων χαλεπώτατον, τὸ ἀλλοτριωθῆναι Θεοῦ, καὶ ἀπερρίφθαι τοῦ γλυκυτάτου προσώπου αὐτοῦ, καὶ τῆς δόξης ἐκείνης στερηθῆναι τῆς ἀνεκδιηγήτου, καὶ τὸ παραδειγματισθῆναι ἐπὶ πάσης τῆς κτίσεως, καὶ τὸ αἰσχυθῆναι αἰσχύνην, πέρας οὐκ ἔχουσαν· μετὰ γὰρ τὸ δοθῆναι τὴν φρικτὴν ἐκείνην ἀπόφασιν, πάντα ἄτρεπτα μένουσι, καὶ ἀναλλοίωτα· μήτε τῆς τῶν

δικαίων φαιδράς διαγωγῆς ἐχούσης τέλος, μήτε τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν ταλαιπωρίας καὶ κολάσεως λαμβανούσης πέρας· οὔτε κριτῆς μετ' ἐκείνων ὑψηλότερος, οὔτε ἀπολογία ἔργων δευτέρων· οὐ προθεσμία μεταποιήσεως· οὐκ ἄλλη τις μέθοδος τοῖς κολαζομένοις, συνδιαγωνίζουσης αὐτοῖς τῆς τιμωρίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ἡμᾶς ἐν ἀγίαις ἀναστροφαῖς, καὶ εὐσεβέσι πολιτείαις, ἵνα καταξιωθῶμεν ἐκφυγεῖν τὴν μέλλουσαν ἀπειλήν, καὶ σταθῆναι ἐκ δεξιῶν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ; Αὕτη γὰρ ἡ στάσις τῶν δικαίων· τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς, ἡ ἐξ εὐωνύμων ἀποκεκληρήνεται παναθλία μερίς. Ἐκεῖθεν δὲ τοὺς μὲν δικαίους, εὐλογημένους τοῦ Πατρὸς ἀποκαλῶν ὁ Δεσπότης, εἰς τὴν ἀτελεύτητον βασιλείαν εἰσάγει· τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς, μετ' ὀργῆς καὶ ἄρας ἐκβαλὼν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τοῦ ἡμέρου, καὶ γαλήνου, τὸ πάντων πικρότατον ἅμα καὶ χαλεπώτατον, εἰς κόλασιν ἐκπέμπει αἰώνιον. Ὁ δὲ Ἰωάννης πρὸς αὐτὸν ἔφη· μεγάλα τινά, καὶ θαυμαστά πράγματα λέξεις μοι, ἄνθρωπε, καὶ φόβου πολλοῦ, καὶ τρόμου ἄξια, εἰ ταῦτά γε οὕτως ἔχει, καὶ ἔστι πάλιν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν, καὶ εἰς τέφραν καὶ κόνιν διαλυθῆναι, ἀνάστασις, καὶ παλιγγενεσία, ἀμοιβαί τε καὶ εὐθύνη τῶν βεβιωμένων. Ἀλλὰ τίς ἡ τούτων ἀπόδειξις; καὶ πῶς τὸ τέως μὴ θεαθὲν μαθόντες, οὕτως ἀραρότως, καὶ ἀναμφιλέκτως ἐπιστεύσατε; τὰ μὲν γὰρ ἤδη πραχθέντα, καὶ ἔργοις φανερωθέντα, καὶ αὐτοὶ οὐκ οἶδατε, ἀλλὰ τῶν ἱστορησάντων ἠκούσατε· πῶς δὲ περὶ τῶν μελλόντων τοιαῦτα μεγάλα καὶ ὑπέρογκα κηρύττοντες, ἀσφαλῆ τὴν περὶ αὐτῶν κέκτησθε πληροφορίαν;

Διδασκαλία ἀρίστη, καὶ ἀναμφιλέκτος, περὶ τῆς φρικτῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

Καὶ φησιν ὁ Βαρλαάμ· ἐκ τῶν ἤδη πραχθέντων, ἐκτησάμην καὶ τῶν μελλόντων τὴν πληροφορίαν· οἱ γὰρ ταῦτα κηρύξαντες, ἐν μηδενὶ τῆς ἀληθείας διαμαρτύνοντες, ἀλλὰ σημείοις, καὶ τέρασι, καὶ ποιήμασι δυνάμεσι τὰ λεγόμενα ἐμπεδωτάμενοι, αὐτοὶ καὶ περὶ τῶν μελλόντων εἰσηγγήσαντο. Ὡς περ οὖν ἐνταῦθα οὐδὲν σκαῖον, καὶ πεπλάσμενον ἐδίδασκαν, ἀλλὰ πάντα φαιδρότερον ἡλίου ἔλαμψαν, ὅσα τε εἶπον, καὶ ἐποίησαν, οὕτω κακεῖ ἀληθινὰ ἐδαγμάτισαν· ἅτινα καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Δεσπότης Ἰησοῦς Χριστὸς, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἐπιστάτω. «Ἀμὴν γάρ, φησι, λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες

ζήτουνται. Ἰωάν. ἐ. 25». Καὶ αὖθις. «Ἐρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ· καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Αὐτόθι». Καὶ πάλιν φησί. «Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγοντος· Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ· καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ· οὐκ ἔστιν ὁ Θεός, Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. Ματθ. κβ'. 31». Καὶ πάλιν· «ὥς περ γὰρ συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἵωνος τούτου. Ἀποστελεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοὺς Ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόντων. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὥς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν· ταῦτα εἰπὼν, προσέθετο· Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. Ματθ. ιγ'. 40».

Τοιούτοις μὲν λόγοις, καὶ ἑτέροις πλείοσι τὴν τῶν σωμάτων ἀνάστασιν ὁ Κύριος ἐφανέρωσεν· ἔργῳ δὲ τοὺς λόγους ἐπιστάτω, πολλοὺς ἐγείρας νεκροὺς. Πρὸς δὲ τῷ τέλει τῆς ἐπὶ γῆς αὐτοῦ πολιτείας, καὶ τεταρταῖον, ἤδη καταφθαρέντα, καὶ ὁδωδότη, Λάζαρόν τινα φίλον ἑαυτοῦ, ἐκ τοῦ μνήματος καλέσας, ζῶντα τὸν ἄπνουν παρέστησεν. Ἐπὶ τούτοις δέ, καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἀπαρχὴ τῆς τελείας, καὶ μηκέτι θανάτῳ ὑποπιπτούσης ἀναστάσεως γέγονε, σαρκὶ τοῦ θανάτου γευσάμενος· ἀναστὰς δὲ τριήμερος, καὶ τῶν νεκρῶν πρωτότοκος γενόμενος· ἡγέρθησαν μὲν γὰρ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν νεκρῶν, ἀλλ' αὖθις ἀπέθανον, καὶ οὐκ ἔφθασαν εἰκόνα τῆς μελλούσης ἀληθινῆς ἀναστάσεως παραστήσαι· μόνος δὲ αὐτὸς τῆς ἀναστάσεως ἐκείνης ἀρχηγὸς ἐγένετο, πρῶτος τὴν ἀθάνατον ὑποδείξας ἀνάστασιν. Ταῦτα καὶ οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ Λόγου γενόμενοι, ἐκήρυξαν· φησὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος, οὗ ἡ κλήσις οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' οὐρανόθεν γέγονε. «Γνωρίζω ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν. Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαθον, ὅτι »Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, καὶ »ὅτι ἐτάφη κατὰ τὰς Γραφάς. Α'. Κορινθ. ιε'. 1, 3, 4, 14, . . 53. Εἰ »δὲ Χριστὸς κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες, »ὅτι ἀνάστασις οὐκ ἔστιν; εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται, εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἔσθ' ἐν ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν. Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἡλπικότες »ἐσμέν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. Νυνὶ »δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων γενό-

»μενος. Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνά-
 »στασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσι, οὕτω
 »καὶ ἐν Χριστῷ πάντες ζωοποιήσονται». Καὶ μετ' ὀλίγα· δεῖ γὰρ τὸ
 »φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσαι
 »σθαι ἀθανασίαν. Ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσθαι ἀφθαρσίαν
 »καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσθαι ἀθανασίαν, τότε πληρωθήσεται ὁ λό-
 »γος ὁ γεγραμμένος. «Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος. Ποῦ σου, θά-
 »νατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος; Ὡσὲν ἰγ'. 14». Καταρ-
 γεῖται γὰρ τέλος ἡ τοῦ θανάτου δύναμις τότε, καὶ ἀφανίζεται, μη-
 κέτι ὅλως ἐνεργοῦσα· ἀλλ' ἀθανασία λοιπόν, καὶ ἀφθαρσία δίδεται
 τοῖς ἀνθρώποις αἰώνιος.

Ἔσται οὖν, ἔσται ἀναμφιέκτως ἡ τῶν νεκρῶν ἀνάστασις, καὶ
 τοῦτο ἀνενδοιάστως πιστεύομεν· ἀλλὰ καὶ ἀμοιβάς, καὶ εὐθύνas τῶν
 βεβιωμένων γινώσκουμεν, ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας Χριστοῦ.
 «δι' ἧς οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τή-
 »κεται, ὥς φησὶ τις τῶν θεηγόρων. Ἡσαΐ. ξέ. 17». καὶ οὐρανόν,
 καὶ καὶ γῆν, κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν. Β'. Πέτρο. γ'.
 13. Ὅτι γὰρ ἀμοιβᾶν, καὶ εὐθύναι εἰσὶ τῶν ἔργων ἐκεῖ, καὶ οὐδὲν
 ὅλως τῶν ἀγαθῶν, ἢ τῶν πονηρῶν παροφθήσεται, ἀλλὰ καὶ ῥημάτων,
 καὶ ἐνθυμήσεων ἀνταπόδοσις ἀπόκειται, φησὶν ὁ Κύριος· «ὅς ἐάν πο-
 »τίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον ὕδατος, εἰς ὁ-
 »νομα μαθητοῦ, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. Ματθ. ι. 42». Καὶ
 πάλιν λέγει· «ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ
 πάντες οἱ ἅγιοι Ἀγγελοὶ μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνον δόξης
 αὐτοῦ. Καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφο-
 »ριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ
 τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρί-
 »φια ἐξ ἐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε
 οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην
 ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπέειπα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ
 μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ
 με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν
 φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με. Ματθ. κβ'. 31». Τί τοῦτο λέγων;
 τὰς γενομένας παρ' ἡμῶν εἰς τοὺς δεομένους εὐποιίας ἑαυτῶ οἰκειού-
 »μενος· καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· «Πᾶς ὅστις ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν
 τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου
 τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ματθ. ι. 32».

Ἰδοὺ διὰ πάντων τούτων, καὶ ἄλλων πλειόνων, ἐδήλωσε βεβαίως

εἶναι, καὶ ἀσφαλῆς τὰς ἀμοιβὰς τῶν ἀγαθῶν ἔργων· ἀλλὰ καὶ τῶν
 ἐναντίων εὐθύνas ἀποκεῖσθαι προκατήγγειλε διὰ παραβολῶν, καὶ θαυ-
 »μάτων ἐξαισίων, ἃς ἡ πηγὴ τῆς σοφίας πανσόφως ἐξηγήσατο· ἀποτέ-
 »μην, πλούσιόν τινα παρεισάγων, πορφύραν, καὶ βύσσον ἐνδεδυμένον,
 καὶ εὐφραίνόμενον καθ' ἡμέραν λαμπρῶς, ἀμετάδοτον δέ, καὶ ἀνηλεῆ
 πρὸς τοὺς δεομένους ὑπάρχοντα, ὥς καὶ πτωχόν τινα, Λάζαρον ὀνό-
 »ματι, πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ βεβλημένον, παραβλέπειν, καὶ οὐδὲ
 αὐτῶν τῶν τῆς τραπέζης ψυχῶν ἐπιτιδόναι αὐτῷ. Ἀποθανόντων οὖν
 ἀμφοτέρων, ὁ μὲν πένης ἐκεῖνος, καὶ ἡλκωμένος, ἀπηνέχθη, φησὶν,
 εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ, τὴν τῶν δικαίων συναυλίαν οὕτω δηλώσας·
 ὁ δὲ πλούσιος παρεδόθη φλογὶ πικρᾶς βασάνου, ἐν τῷ ἄδῃ· πρὸς ὃν
 καὶ ὁ Ἀβραάμ ἔλεγεν, ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ
 Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ οὗτος μὲν παρακαλεῖται ὧδε, σὺ δὲ
 ὀδυνᾷσαι. Λουκ. ιζ'. 19». Ἐτέρωθι δὲ παρειχάζων τὴν τῶν οὐρανῶν
 βασιλείαν, λέγει· «ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βα-
 »σιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ματθ. κβ'. 2». τὴν μέλ-
 »λουσαν εὐφροσύνην καὶ λαμπρότητα οὕτω δηλῶν· πρὸς ἀνθρώπους γὰρ
 ταπεινοὺς, καὶ τὰ ἐπίγεια φρονούντας τὸν λόγον ποιοῦμενος, ἐκ τῶν
 συνήθων αὐτοῖς, καὶ γνωρίμων ἐδίδου τὰς παραβολὰς· οὐ μέντοι γε
 γάμους, καὶ τραπέζας ὑπάρχειν ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι παρεδήλου· ἀλλὰ
 τῇ αὐτῶν συγκαταβαίνων παχύτητι, τοιοῦτοις ὀνόμασι κέχρηται, γνω-
 »ρίσαι αὐτοῖς τὰ μέλλοντα βουλόμενος.

Πάντας μὲν οὖν συνεχάλεσεν ὁ βασιλεὺς ὑψηλῷ κηρύγματι συνελ-
 »θεῖν εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐμφορηθῆναι τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἐκεί-
 »νων· πολλοὶ δὲ τῶν κεκλημένων ἀμελήσαντες, οὐκ ἀπῆλθον· ἀλλ' ἀ-
 »πασχολήσαντες ἑαυτοὺς οἱ μὲν εἰς ἀγροὺς, οἱ δὲ εἰς ἐμπορίας, οἱ δὲ εἰς
 νεονύμφους γυναῖκας, ἀπεστέρησαν ἑαυτοὺς τῆς λαμπρότητος τοῦ
 νυμφῶνος. Ἐκείνων δὲ ἐθελοντὶ ἀλλοτριωθέντων τῆς τερπνῆς εὐφρο-
 »σύνης, ἄλλοι προσεκληθήσαν, καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.
 «Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄν-
 »θρωπον, οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ· ἑταῖρε, πῶς
 εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφωμόθη. Τότε εἶπεν ὁ
 βασιλεὺς τοῖς διακόνοις· δέξαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐ-
 »τόν, καὶ βάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ
 ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Ματθ. κβ'. 11». Οἱ μὲν οὖν παραιτησάμενοι,
 καὶ μηδὲ ὑπακούσαντες, εἰσὶν οἱ μὴ προσδραμόντες τῇ τοῦ Χρι-
 »στοῦ πίστει, ἀλλ' εἴτε τῇ εἰδωλολατρῇ, εἴτε αἰρέσει τινὶ ἐμμέναντες.
 Ὁ δὲ μὴ ἔχων τὸ τοῦ γάμου ἔνδυμα ἐστίν, ὁ πιστεύσας μὲν, πράττει

δὲ ῥυπαραῖς τὸ νοητὸν ἔνδυμα κηλιδώσας· ὁς καὶ δικαίως ἐξεβλήθη τῆς χαρᾶς τοῦ νυμφῶνος.

Καὶ ἄλλην δὲ παραβολὴν, ταύτη συνάδουσαν, παρέθηκε, «δέκα τινὰς παρθένους τυπώσας, ὧν αἱ μὲν πέντε ἦσαν φρόνιμοι, αἱ δὲ πέντε μωραί· αἵτινες μωραί, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' αὐτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον»· διὰ τοῦ ἐλαίου, τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔργων κτῆσιν σημαίνων. «Μέσης δὲ τῆς νυκτός, φησι, κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ»· διὰ τοῦ μεσονυκτίου, τὸ ἀδηλον τῆς ἡμέρας ἐκείνης παραστήσας. «Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκείναι· αἱ μὲν οὖν ἔτοιμοι ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου, καὶ εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. Αἱ δὲ ἀνέτοιμοι, ὥς εἰκότως μωρὰς ἐκάλεσε, σθεννυμένας τὰς λαμπάδας αὐτῶν ὀρώται, ἀπῆλθον ἀγοράσαι ἔλαιον· παραγενομένων δὲ, κλεισθείσης ἤδη τῆς θύρας, ἐκραζον, λέγουσαι· Κύριε, Κύριε, ἀνοιξὺν ἡμῖν· ὁ δὲ, φησὶν, ἀποκριθεὶς, εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ἡμᾶς, Ματθ. κε'. 1». Διὰ τούτων οὖν ἀπάντων δῆλόν ἐστιν, ἀνταπόδοσιν εἶναι τῶν ἐναντίων πράξεων, ἀλλὰ καὶ ῥημάτων, καὶ αὐτῶν τῶν ἐνθυμήσεων. Εἶπε γὰρ ὁ Σωτὴρ· «λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργόν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσῃ περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ματθ. ιβ'. 36». Καὶ αὖθις «ὕμνων δέ, φησι, καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἡριθμημέναι εἰσὶ. Ματθ. ι. 30». Διὰ τῶν τριχῶν, τὰ λεπτότατα τῶν λογισμῶν καὶ ἐνθυμήσεων παραδηλώσας. Συνωδὰ δὲ τούτοις καὶ ὁ μακάριος διδάσκει Παῦλος· «Ζῶν γάρ, φησὶν, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργής, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διῆκνόμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχλησιμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. Ἑβρ. δ'. 12». Ταῦτα καὶ οἱ προφῆται πρὸ χρόνων πολλῶν τῇ τοῦ Πνεύματος λαμπόμενοι χάριτι, ἀριδηλότατα κατήγγειλαν. Φησὶ γὰρ ὁ Ἡσαΐας· «ἐγὼ τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπίσταμαι, καὶ ἀνταποδώσω αὐτοῖς· ἰδοὺ συναγαγεῖν ἔρχομαι πάντα τὰ ἔθνη καὶ τὰς γλώσσας, καὶ ἤξουσιν, καὶ ὀφνῶνται τὴν δόξαν μου. Καὶ ἔσται ὁ οὐρανὸς καινός, καὶ ἡ γῆ καινὴ, ὃ ἐγὼ ποιῶ μένειν ἐνώπιόν μου. Καὶ ἤξει πᾶσα σὰρξ τοῦ προσκυνῆσαι ἐνώπιόν μου, λέγει ὁ Κύριος. Καὶ ἐξελεύσονται, καὶ ὀφνῶνται τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί· ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάσῃ σαρκί. Ἡσαΐ. ξς'. 18, 22». Καὶ αὖθις περὶ τῆς ἡμέ-

ρας ἐκείνης λέγει. «Καὶ εἰλίσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον, καὶ πάντα τὰ ἄστρα πεσοῦνται ὡς φύλλα ἐξ ἀμπέλου. Ἡσαΐ. λδ'. 4». Ἰδοὺ γὰρ ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται ἀνίατος θυμοῦ καὶ ὀργῆς θεῖναι τὴν οἰκουμένην ὅλην ἔρημον, καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς. Οἱ γὰρ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὁ ὥριων, καὶ πᾶς ὁ κόσμος τοῦ οὐρανοῦ, τὸ φῶς αὐτῶν οὐ δώσουσι· καὶ σκοτισθήσεται τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φῶς αὐτῆς· καὶ ἀπολωὺς ὕβριν ἀνόμων καὶ ὕβριν ὑπερηφάνων ταπεινώσω. Ἡσ. ιγ'. 9». Καὶ πάλιν λέγει· «οὐαὶ οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ὡς σχοινίῳ μακρῷ, καὶ ὡς ζυγοῦ ἰμάντι δαμάλεως τὰς ἀνομίας. Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλόν, καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν, οἱ τιθέντες τὸ γλυκὺ πικρὸν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκὺ. Οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν, οἱ δυνάσται, οἱ κινῶντες τὸ σίκερα· οἱ δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες. Ἡσαΐ. ε'. 18». Οἱ ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, καὶ ἀρπάζοντες κρίμα πενήτων, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χήραν εἰς ἀρπαγὴν, καὶ ὀρφανὸν εἰς προνομήν. Καὶ τί ποιήσουσι τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς; καὶ πρὸς τίνα καταφεύξονται τοῦ βοηθηθῆναι; καὶ ποῦ καταλείψουσι τὴν δόξαν αὐτῶν, τοῦ μὴ ἐμπσεῖν εἰς ἀπαγωγὴν; Ἡσαΐ. ι. 2. ὃν τρόπον γὰρ καυθήσεται καλάμη ὑπὲρ ἀνθρακος πυρός, καὶ συγκαυθήσεται ὑπὸ φλογὸς ἀνειμένης, ἡ ρίζα αὐτῶν ὡς χνοὺς ἔσται, καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν ὡς κονιορτὸς ἀναθήσεται· οὐ γὰρ ἠθέλησαν τὸ ὄνομα Κυρίου Σαβαώθ, ἀλλὰ τὸ λόγιον τοῦ ἁγίου Ἰσραὴλ παρώξυναν. Ἡσ. ε'. 24».

Τούτῳ συνάδων καὶ ἕτερος προφῆτης, φησὶν· «Ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου ἡ μεγάλη, ἐγγὺς καὶ ταχυνὴ σφόδρα· φωνὴ ἡμέρας Κυρίου πικρὰ καὶ σκληρὰ τέτακται· δυνατὴ ἡμέρα ὀργῆς, ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡμέρα θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα ταλαιπωρίας καὶ ἀφανισμοῦ, ἡμέρα σκότους καὶ γνώφου, ἡμέρα νεφέλης καὶ ὀμίχλης, ἡμέρα σάλπιγγος καὶ κραυγῆς. Καὶ ἐκθλίψω τοὺς πονηροὺς, καὶ πορεύσονται ὡς τυφλοί. ὅτι τῷ Κυρίῳ ἐξῆμαρτον· καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον οὐ μὴ δύναται ἐξελεῖσθαι αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς Κυρίου· ἐν πυρὶ γὰρ ζήλου αὐτοῦ, καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ· διότι συντέλειαν ποιήσει ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. Σοφ. α'. 14». Πρὸς τούτοις καὶ Δαβὶδ ὁ προφῆτης καὶ βασιλεὺς, βοᾷ· «Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἤξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται· πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ κύκλω αὐτοῦ καταιγὶς σφόδρα. Προσκαλέσεται τὸν οὐρανὸν ἄνω, καὶ τὴν γῆν, τοῦ διακρίναι τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ψαλμ. μθ'. 3». Καὶ αὖθις· «Ἀνάστα, φησὶν, ὁ Θεὸς κρῖνον τὴν γῆν· ὅτι ἐνθὺμιον ἀνθρώπου ἐσολογῆσεται σοι· καὶ σὺ ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ψαλμ.

πά. 8, σέ. 11, ξά. 13». Πολλά δὲ καὶ ἕτερα τοιαῦτα ὅ, τε Ψαλμωδός, καὶ πάντες οἱ προφῆται τῷ θεῷ Πνεύματι μυηθέντες, περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως ἐκήρυξαν· ὦν τοὺς λόγους καὶ ὁ Σωτὴρ ἀσφαλίστατα βεβαιώσας, ἐδίδασκεν ἡμᾶς πιστεύειν ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ἀνταπόδοσιν τῶν βεβιωμένων, καὶ ζωὴν ἀτελεύτητον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Ὁ δὲ Ἰωάννης, κατανύξας πολλῆς τὴν ψυχὴν πλησθεὶς ἐπὶ τούτοις, σύνδακρυς ὁλος ἦν· καὶ φησι πρὸς τὸν γέροντα· πάντα μοι σαφῶς ἐγνώρισας, καὶ ἀσφαλῶς διεξηλθες τὴν φρικτὴν ταύτην καὶ θαυμαστὴν διήγησιν. Τούτων οὖν προκειμένων ἡμῖν, τί χρὴ ποιεῖν τοῦ ἐκφυγεῖν τὰς ἡτοιμασμένας τοῖς ἁμαρτωλοῖς κολάσεις, καὶ ἀξιωθῆναι τῆς χαρᾶς τῶν δικαίων; Ὁ δὲ Βαρλαάμ ἀπεκρίνατο· γέγραπται, ὅτι διδάσκοντός ποτε τοῦ Πέτρου τὸν λαόν, ὃς καὶ κορυφαῖος ἐκλήθη τῶν Ἀποστόλων, κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ καθάπερ δὴ καὶ σὺ σήμερον· καὶ εἰπόντων αὐτῶν τί ποιήσωμεν, ὁ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· «Μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν· καὶ λήψετε τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὑμῖν γὰρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσεται Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. Πράξ. Ἀποστ. β'. 38». Ἰδοὺ οὖν καὶ ἐπὶ σὲ ἐξέχεε τὸ πλοῦσιον ἔλεος αὐτοῦ, καὶ προσεκαλέσατό σε τὸν μακράν αὐτοῦ ὑπάρχοντα τῇ γνώμῃ, καὶ ἀλλοτρίοις λατρεύοντα οὐ θεοῖς, ἀλλὰ δαίμοσιν ὀλεθρίοις, καὶ ξοάνοις κωφοῖς καὶ ἀναισθητοῖς· Διὸ πρὸ πάντων πρόσελθε τῷ κεκληρότι, παρ' οὗ λήψῃ τῶν ὀρωμένων καὶ τῶν ἀοράτων τὴν γνῶσιν· εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ κληθῆναι οὐ θέλεις, ἢ βραδύνεις, δικαία Θεοῦ κρίσει ἀπόκληρος ἔσῃ, τῷ μὴ θελησῇ μὴ θεληθείς· οὕτω γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος Πέτρος πρὸς τινὰ τῶν μαθητῶν λελάληκεν· ἐγὼ δὲ πιστεύω, ὅτι καὶ ὑπήκουσας τῆς κλήσεως, καὶ ἐτι τρανύτερον ὑπακούσας, ἀρεῖς τὸν σταυρόν, καὶ ἀκολουθήσεις τῷ καλοῦντί σε Θεῷ καὶ Δεσπότῃ, ὃς προσκαλεῖταί σε ἀπὸ θανάτου πρὸς ζωὴν, καὶ ἀπὸ σκότους εἰς φῶς· τῷ ὄντι γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ἄγνοια σκότος ἐστὶ, καὶ θάνατος ψυχῆς· καὶ τὸ δουλεύειν εἰδώλοις ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς φύσεως, πάσης μοι δοκεῖ εἶναι ἀναισθησίας καὶ ἀφροσύνης ἐπέκεινα· οὗς τίνοι ὁμοιώσω; καὶ ποταπὴν σοι εἰκόνα τῆς τούτων ἀβελτηρίας παραστήσω;

Ἀλλὰ σοι ὑπόδειγμα παραθήσω, παρὰ τινος ἀνδρὸς σοφωτάτου λεχθὲν πρὸς με· ἔλεγε γάρ, ὅτι ὅμοιοι εἰσιν οἱ πῶν εἰδώλων προσκυνηταὶ ἱερευτῇ, ὃς κατέσχευεν ἐν τῶν σμικροτάτων στρουθίων, ἀηδόνα τοῦτο καλοῦσι· λαβὼν δὲ μάχαιραν τοῦ σφάζει αὐτὸ καὶ φαγεῖν, ἐ-

δόθη τῇ ἀηδόνι φωνὴ ἑναρθρος, καὶ φησι πρὸς τὸν ἱερευτὴν· τί σοι ὀφελος, ἄνθρωπε, τῆς ἐμῆς σφαγῆς; οὐ δυνήσκει γὰρ δι' ἐμοῦ τὴν σὴν ἐμπλῆσαι γαστέρα· ἀλλ' εἰ με τῶν δεσμῶν ἐλευθερώσεις, δώσω σοι ἐντολὰς τρεῖς, ἃς φυλάττων, μεγάλα παρ' ὅλην σου τὴν ζωὴν ὠφεληθήσῃ. Ὁ δὲ θαμβηθεὶς τῇ ταύτης λαλιᾷ, ἐπηγγέιλαιτο, εἰ καινόν τι παρ' αὐτῆς ἀκούσειε, ὁ ἄπτον ἐλευθερώσαι τῆς κατοχῆς. Ἐπιστραφεῖσα δὲ ἡ ἀηδὼν λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· μηδέποτε τινος τῶν ἀνεφίκτων ἐπιχειρήσεις ἐφικέσθαι· καὶ μὴ μεταμελοῦ ἐπὶ πράγματι παρελθόντι· καὶ ἄπιστον ῥῆμα μὴ ποτε πιστεύσης· ταύτας δὲ τὰς τρεῖς ἐντολὰς φύλαττε, καὶ εὖ σοι γένηται. Ἀγάμενος δὲ ὁ ἀνὴρ τὸ εὐσύνοπτον καὶ συνετὸν τῶν ῥημάτων, λύσας αὐτὴν τοῦ δεσμοῦ, κατὰ τοῦ ἀέρος ἐξάπέστειλεν. Ἡ οὖν ἀηδὼν, θέλουσα μαθεῖν, εἰ ἐπέγνω ὁ ἀνὴρ τῶν λεχθέντων αὐτῷ ῥημάτων, τὴν δύναμιν, καὶ εἰ ἐκαρπώσατό τινα ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν, λέγει πρὸς αὐτὸν ἱπταμένη ἐν τῷ ἀέρι· φεῦ σου τῆς ἀβουλίας, ἄνθρωπε! ὅποιον θησαυρὸν σήμερον ἀπώλεσας! ὑπάρχει γὰρ ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου μαργαρίτης, ὑπερέχων τῷ μεγέθει στραβοκαμήλου ὠόν.

Ὡς οὖν ἤκουσε ταῦτα ὁ ἱερευτῆς, συνεχύθη τῇ λύπῃ, μεταμελούμενος ὅτι ἐξέφυγεν ἡ ἀηδὼν ἐκείνη τὰς χεῖρας αὐτοῦ· καὶ πειρώμενος αὐτὴς κατασχεῖν, εἶπε· δεῦρο ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ φιλοφρονησάμενός σε καλῶς, ἐντίμως ἐξαποστείλω. Ἡ δὲ ἀηδὼν ἔφη αὐτῷ· νῦν ἔγνων ἰσχυρῶς ἀνοηταίνειν σε· δεξάμενος γὰρ τὰ λεχθέντα σοι, προθύμως καὶ ἡδέως ἀκούσας, οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἐπεκτήσω· εἰπὼν σοι μὴ μεταμελεῖσθαί ἐπὶ πράγματι παρελθόντι, καὶ ἰδοὺ συνεχύθης τῇ λύπῃ, ὅτι σου τὰς χεῖρας ἐξέφυγον, μεταμελούμενος ἐπὶ πράγματι παρελθόντι· ἐνετειλάμην σοι μὴ ἐπιχειρεῖν τῶν ἀνεφίκτων ἐφικέσθαι, καὶ πειρᾶ κατασχεῖν με, μὴ δυνάμενος τῆς ἐμῆς ἐφικέσθαι πορείας· πρὸς τοῦτοίς δέ, καὶ ἄπιστον ῥῆμα μὴ πιστεύειν σε διεστείλαμην, ἀλλ' ἰδοὺ ἐπίστευσας ὑπάρχειν ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου μαργαρίτην, ὑπερβαίνοντα τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας μου, καὶ οὐκ ἐφρόνησας συνιέναι, ὅτι ὅλη ἐγὼ οὐκ ἐφικνοῦμαι τῷ μεγέθει τῶν τοῦ στρουθοκαμήλου ὠόν· καὶ πῶς μαργαρίτην τοιοῦτον ἐχώρησα ἐν ἐμοί;

Οὕτως ἀνοηταίνουνσι καὶ οἱ πεποιθότες ἐπὶ τοῖς εἰδώλοις· εἰργάσαντο ταῦτα ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ προσκυνοῦσιν ἃ ἐποίησαν οἱ δάκτυλοι αὐτῶν, λέγοντες· οὗτοι οἱ πλαστοργοὶ ἡμῶν· πῶς οὖν πλαστογούς, τοὺς ὑπ' αὐτῶν δημιουργηθέντας καὶ διαπλασθέντας νομίζουσιν; ἀλλὰ καὶ τηροῦντες αὐτὰ ἐν ἀσφαλείᾳ, τοῦ μὴ ὑπὸ κλεπτῶν συληθῆναι, φύλακας ἀποκαλοῦνται τῆς σφῶν σωτηρίας· καίτοι

γε πόσης ταῦτα ἀφροσύνης, τὸ μὴ γινώσκειν, ὅτι οὐκ ἐξαρχοῦντες ἐ-
αυτοῖς βοηθεῖν, καὶ φυλάττειν, πῶς ἄλλοις γένοιτο φύλακες; «τί
γάρ, φησὶν, ἐκζητήσουσι περὶ τῶν ζώντων τοὺς νεκρούς; κατακενοῦσι
χρήματα στήλας τοῖς δαίμοσι, καὶ ἀγάλματα ἐγείρειν, καὶ φληναφού-
σιν ἀγαθῶν παρόχους αὐτοὺς ὑπάρχειν, αἰτοῦντες παρ' αὐτῶν λαβεῖν,
ἅπερ οὔτε πώποτε ἐκτήσαντο, οὔτε μὴν κτήσονται. Ἦσ. ἡ. 19». Διὸ
γέγραπται· «ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιτο οἱ ποιοῦντες αὐτά, καὶ πάντες οἱ
πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. Ψαλμ. ρλδ'. 18». «οἵτινες, φησὶ, μισθωσάμε-
νοι χρυσοχόον, ἐποίησαν χειροποίητα, καὶ κύψαντες προσκυνοῦσιν αὐ-
τοῖς. Αἶρουσιν αὐτὰ ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ πορεύονται· ἐὰν δὲ θῶσιν αὐτὰ
ἐπὶ τοῦ τόπου, μενεῖ ἐν αὐτῷ, οὐ μὴ κινήθῃ· καὶ ὅσα ἂν βοήσῃ πρὸς
αὐτά, οὐ μὴ εἰσακούσῃ, ἀπὸ κακῶν οὐ μὴ σώσῃ αὐτόν. Ἦσ. μς'. 6.
Διὸ αἰσχυνθήτωσαν αἰσχύνην οἱ πεποιθότες ἐπὶ τοῖς γλυπτοῖς, οἱ λέ-
γοντες τοῖς χωνευτοῖς, ὑμεῖς ἐστε θεοὶ ἡμῶν. Ἦσ. μβ'. 17. ἔθυσαν
γάρ, φησὶ, δαιμονίοις, καὶ οὐ Θεῷ, θεοῖς, οἷς οὐκ ᾔδεισαν· καινοὶ καὶ
πρόσφατοι ἦκασιν· ὅτι γενεὰ ἐξεστραμμένη ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔστι πίστις
ἐν αὐτῇ. Δευτ. λβ'. 17.

Ἐκ ταύτης οὖν τῆς πονηρᾶς γενεᾶς καὶ ἀπίστου προσκαλεῖται σε
Κύριος, λέγων σοι· ἂν Ἐξέλθῃς ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητι, καὶ
ἀκαθάρτου μὴ ἄψῃ. Ἦσ. νβ'. 11. ἀλλὰ σώθητι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύ-
της τῆς σκολιᾶς. Πράξ. β'. 40· ἀνάστηθι καὶ πορεύου, ὅτι οὐκ
ἔστι σοι αὕτη ἀνάπαυσις. Μιχ. β'. 10· ἡ γὰρ πολυαρχία τῶν παρ' ὑ-
μῖν θεῶν καὶ ἄτακτον, καὶ στασιῶδες, καὶ παντελῶς ἀνυπαρκτον· ἡ-
μῖν δὲ οὐχὶ οὕτως ἐστίν, οὐδὲ πολλοὶ θεοὶ καὶ κύριοι· ἀλλ' εἷς Θεὸς
ὁ Πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς
Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ· ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ
Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος ἀπάσης τῆς κτίσεως, καὶ πάντων τῶν
αἰώνων· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ
ἐπὶ τῆς γῆς· τὰ ὁρατά, καὶ τὰ ἀόρατα· εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες,
εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένοντο, καὶ χωρὶς αὐ-
τοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονε· καὶ ἐν Πνεύμα ἁγίον, ἐν ᾧ τὰ πάντα·
τὸ κύριον, καὶ ζωοποιόν· Θεός, καὶ θεοποιούν· Πνεῦμα ἀγαθόν· Πνεῦμα
εὐθές· Πνεῦμα παράκλητον· Πνεῦμα υἱοθεσίας· Τούτων, Θεὸς μὲν ἑ-
καστον καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον· ὡς ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός· καὶ ὡς ὁ Υἱός,
καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· εἷς δὲ Θεὸς ἐν τρισὶ· μία φύσις, μία βασι-
λεία, μία δύναμις, μία δόξα, μία οὐσία, διαιρετῇ ταῖς ὑποστάσεσι καὶ
μόνον· εἷς γὰρ ὁ Πατήρ, ᾧ καὶ ἴδιον ἡ ἀγεννησία· εἷς δὲ ὁ μονογενὴς
Υἱός, καὶ ἴδιον αὐτῷ ἡ γέννησις· ἐν δὲ τῷ ἁγίον Πνεῦμα, καὶ ἴδιον

αὐτῷ ἡ ἐκπόρευσις· οὕτω γὰρ ἡμεῖς ἐκ φωτός τοῦ Πατρὸς, ὥς εἰ-
δότες τὸν Υἱόν, ἐν φωτὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἁγιαζόμεθα· ἐν τρισὶν ὑ-
ποστάσεσι, μίαν δοξάζοντες θεότητα· καὶ αὐτός ἐστιν ἀληθὴς καὶ μό-
νος Θεός, ὁ ἐν Τριάδι γινωσκόμενος· ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ
εἰς αὐτόν τὰ πάντα.

Τούτου τῇ χάριτι καὶ γὰρ τὰ κατὰ σέ γινούς, ἀπεστάλην διδάξαι σε ἡ
μεμάθηκα, καὶ τετήρηκα ἐξ ἀρχῆς εἰς τήνδε τὴν πολιάν· εἰ οὖν πι-
στεύσεις, καὶ βαπτισθῇς σωθήσῃ· εἰ δὲ ἀπιστήσῃς, κατακριθήσῃ·
ταῦτα γὰρ ἡ σήμερον ὁράς, καὶ οἷς σεμνύνῃ, ἢ τε δόξα, καὶ ἡ τρυφή,
καὶ ὁ πλοῦτος, καὶ πᾶσα ἡ τοῦ βίου ἀπάτη, ὅσον οὐπω παρέργεται·
ἐκβαλοῦσι δέ σε, καὶ μὴ βουλούμενον, ἐντεῦθεν· καὶ τὸ μὲν σῶμα κα-
τακληισθήσεται σμικροτάτῳ μνήματι, μονώτατον καταλειφθέν, πάσης
τε ἀποστερηθὲν φίλων τε καὶ συγγενῶν ἐταιρείας, οἰχθήσεται, τὰ δὲ
τερπνὰ τοῦ κόσμου πολλὴ ἀηδία, καὶ δυσώδης φθορά, ἀντὶ τῆς νυνὶ
καλλονῆς, καὶ εὐσμίας, περιχυθήσεται· τὴν δὲ ψυχὴν σου βαλοῦσιν
ἐν τοῖς καταχρονίοις τῆς γῆς, ἐν τῇ καταδίκῃ τοῦ ἄδου, ἕως τῆς τε-
λευταίας ἀναστάσεως· ἡνίκα πάλιν ἀπολαβοῦσα ἡ ψυχὴ τὸ ἑαυτῆς
σῶμα, ἐκριφθήσεται ἀπὸ προσώπου Κυρίου, καὶ παραδοθήσεται πυρὶ
γενένης, ἀτελεύτητα φλογιζούσης. Ταῦτά σοι συμβήσεται, καὶ πολλῶ
τούτων χείρονα, εἰ ἐμμείνῃς τῇ ἀπιστίᾳ· εἰ δὲ προθύμως ὑπακούσεις
τῷ καλοῦντί σε εἰς σωτηρίαν, καὶ προσδραμῶν αὐτῷ πόθῳ, καὶ χαρᾷ,
τῷ φωτὶ αὐτοῦ σημειωθήσῃ, καὶ ἀμεταστρεπτῇ αὐτῷ ἀκολουθήσεις,
πάντα μὲν ἀπαρνησάμενος, αὐτῷ δὲ μόνῳ κεκολλημένος, ὁποῖας
τεύξῃ ἀσφαλείας, καὶ εὐφροσύνης, ἀκουσον· «ἐὰν κάθῃ, ἄφοβος ἔσθῃ,
ἐὰν δὲ καθεύδῃς, ἡδέως ὑπνώσεις· καὶ οὐ φοβηθήσῃ πτόησιν ἐπελθοῦ-
σάν σοι, οὐδὲ ὁρμάς τῶν ἀσεβῶν δαιμόνων ἐπερχομένας (Παρ. γ'. 25).
ἀλλὰ πορεύσῃ πεποιθὼς ὡς λέων, καὶ ζῆσῃ μετ' εὐφροσύνης καὶ ἀ-
γαλλιήματος αἰωνίου (Παρ. κή. 1)· ἐπὶ γὰρ τῆς κεφαλῆς σου ἀγαλ-
λίαις, καὶ αἰνέσις, καὶ εὐφροσύνη καταλήψεται σε, ἐνθα ἀπέδρα ὁ-
δύνη, λύπη, καὶ στεναγμός (Ἦσ. νά. 11)· τότε ῥαγήσεται πρῶτον
τὸ φῶς σου, καὶ τὰ ἱμάτιά σου ταχὺ ἀνατελεῖ· καὶ πρόπορεύσεται ἔμ-
προσθὲν σου ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ περισσελεῖ σε.
Τότε βοήσῃ, καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούσεται σου, ἔτι γὰρ λαλοῦντός σου,
ἐρεῖ· ἰδοὺ πάρειμι (Ἦσ. νή. 8)· ἐγὼ γὰρ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας
σου, καὶ οὐ μὴ μνησθῇσόμεαι. Σὺ δὲ μνήσθητι, καὶ κριθῶμεν· λέγε σὺ
τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς· καὶ ἐὰν ᾧσιν αἱ ἁμαρτίαι σου
ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ᾧσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον
λευκανῶ· τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλητε ταῦτα» (Ἦσ. μγ'. 25 ἄ. 18).

Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰωάννης· πάντα σου τὰ ῥήματα καλὰ καὶ θαυμαστά εἰσι· καὶ γὰρ ἐπίστευσα καὶ πιστεύω, πᾶσαν εἰδωλολατρείαν ἀπὸ καρδίας μισήσας· καὶ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν γὰρ σε πρὸς με, πλαγίως πως, καὶ διστάζουσα πρὸς ταῦτα διέκειτό μου ἡ ψυχὴ· νυνὶ δὲ τέλειον μῖτος ἐμίσησα, μαθὼν παρὰ σοῦ τὴν ματαιότητα τούτων, καὶ τὴν ἀφροσύνην τῶν αὐτοῖς λατρεόντων· ποθῶ δὲ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ δοῦλος γενέσθαι, εἴπερ οὐκ ἀπώσεται με τὸν ἀνάξιον διὰ τὰς ἐμὰς ἀνομίας, ἀλλὰ συγχωρήσει μοι πάντα, φιλόανθρωπος ὢν, καὶ εὖσπλαγχνος, καθὰ διδάσκεις. Ἦδη οὖν ἐτοίμως ἔχω καὶ τὸ βάπτισμα δέξασθαι, καὶ πάντα ὅσα εἶπες μοι, φυλάξαι. Τί δὲ χρή με ποιεῖν μετὰ τὸ βαπτισθῆναι, καὶ εἰ ἀρκεῖ τοῦτο μόνον πρὸς σωτηρίαν τὸ πιστεῦσαι καὶ βαπτισθῆναι, ἢ καὶ ἄλλα τινὰ δεῖ προστιθέναι; Καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Βαρλαάμ· ἀκουσον τί δεῖ ποιεῖν μετὰ τὸ βάπτισμα· πάσης μὲν ἁμαρτίας, καὶ παντὸς πάθους ἀπέχεσθαι, ἐποικοδομεῖν δὲ ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τὴν τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν· ἐπειδὴ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν, ὥσπερ καὶ ἔργα δίχα πίστεως· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· «ἐν Πνεύματι Θεοῦ περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. Φανερά δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἃτινά ἐστι μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἐχθραὶ, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθείαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φόνοι, φιλαργυρίαι, λοιδορίαι, φιληδονίαι, μέθαι, κῶμοι, ὑπερηφανεῖαι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν· ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλ. ε. 15)· ἁγιασμὸς ψυχῆς τε καὶ σώματος, ταπείνωσις καρδίας, καὶ συντριβὴ, ἐλεημοσύνη, ἀμνησικαχία, φιλοανθρωπία, ἀγρυπνία, μετάνοια ἀκριβὴς πάντων τῶν γεγονότων πταισμάτων, δάκρυον κατανύξεως, πένθος ὑπὲρ τε τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, καὶ τῶν τοῦ πλησίον, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· ἃτινα ὥσπερ τινὲς βαθμίδες καὶ κλίμακες ἀλλήλων ἐχόμεναι, καὶ ὑπ' ἀλλήλων συγκροτούμεναι, εἰς οὐρανὸν τὴν ψυχὴν ἀναφέρουσιν.

Ἰδοὺ τούτων ἐντετάλμεθα μετὰ τὸ βάπτισμα λίαν ἀντέχεσθαι, καὶ τηρεῖν, τῶν δὲ ἐναντίων ἀπέχεσθαι· εἰ δὲ μετὰ τὸ λυθεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, τῶν προτέρων αὐθις ἐπιληψόμεθα νεκρῶν ἔργων, καὶ ὡς κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον ἐπιστρέφομεν, συμβήσεται ἡμῖν τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον· «ὅταν γάρ, φησί, τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου (τῇ χάριτι δηλ. τοῦ βαπτίσματος),

διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὐρίσκει· μὴ φέρον δὲ ἐπὶ πολὺ οἶκον καὶ ἀνέστιον περιπλανᾶσθαι, λέγει· ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθόν, εὐρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον» (Ματθ. ιβ'. 43)· κενὸν δὲ καὶ σχολάζοντα, μὴ ὑποδεχόμενον τὴν ἐργασίαν τῆς χάριτος, μὴδὲ πληρώσαντα ἑαυτὸν τῷ πλούτῳ τῶν ἀρετῶν. «Τότε πορεύεται καὶ λαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἕτερα ἐπτὰ πνεύματα, πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων» (Ματθ. ιβ'. 45)· τὸ γὰρ βάπτισμα, τῶν μὲν προσημαρτημένων πάντων τὰ χειρόγραφα τῷ ὕδατι ἐνόησαν, παντελεῖ ἀφανισμῷ παραδίδωσι· καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲ τεῖχος ἡμῖν ἐστὶν ἀσφαλές, καὶ προπύργιον, καὶ ὄπλον κραταῖον εἰς τὴν τοῦ ἐχθροῦ παράταξιν· οὐ μὴν δὲ ἀναιρεῖ τὸ αὐτεξούσιον, οὔτε τῶν μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτανόμενων ἔχει συγχώρησιν, οὔτε δευτέρας κολυμβήθρας κατὰδυσιν· ἐν γὰρ ὁμολογοῦμεν βάπτισμα· καὶ χρή πάση φυλακῇ τηρεῖν ἑαυτοὺς μὴ δευτέροις ἐμπεσεῖν μολυσμοῖς, ἀλλὰ τῶν ἐντολῶν ἐπιλαβέσθαι τοῦ Κυρίου· εἰπὼν γὰρ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους· «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετείλαμην ὑμῖν» (Ματθ. κη'. 19)· ἐνετείλατο πτωχοὺς εἶναι τῷ πνεύματι, οὓς καὶ μακαρίζει, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀξίους ἀποκαλεῖται.¹

Εἴτα πενθεῖν ἐν τῷ παρόντι ὑποτίθεται βίῳ, ἵνα τῆς μελλούσης παρακλήσεως ἀξιωθῶσι· πράξεις τε εἶναι, καὶ ἀεὶ πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην· ἐλεήμονάς τε καὶ εὐμεταδότους· οἰκτίρμονάς τε καὶ συμπαθεῖς· καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ἀπεχομένους ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος· εἰρηνοποιούς πρὸς τε τοὺς πλησίον, καὶ πρὸς τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν· ὑποτάξαντας δηλονότι τὸ χεῖρον τῷ κρείττονι, καὶ τὸν μεταξὺ αὐτῶν διηνεκῇ πόλεμον ὀρθῇ κρίσει εἰρηνοποιήσαντας· ὑπομένειν τε πάντα διωγμὸν, καὶ πᾶσαν θλίψιν, καὶ ὄνειδισμὸν ἐνεκεν δικαιοσύνης, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἡμῖν ἐπαγόμενον, ἵνα τῆς αἰωνίου χαρᾶς ἐν τῇ λαμπρᾷ διανομῇ τῶν δώρων ἀξιωθῶμεν· Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ οὕτω παρακελεύεται· «λάμπειν τὸ φῶς ἡμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι, φησί, τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. ε. 16)· ὁ μὲν γὰρ τοῦ Μωϋσέως νόμος, ὁ πάλαι δοθείς τοῖς Ἰσραηλίταις, «οὐ φο-

¹ Τοὺς ἐννέα μακαρισμοὺς τοῦ Κυρίου καταλέγει ἐνταῦθα ὁ Πατὴρ.

οις ἀνακαινίσαι· πλήθος γὰρ οἰκτιρῶν Θεοῦ ἀριθμῆσαι, καὶ μέγεθος ἐλέους αὐτοῦ μετρησαὶ ἀδύνατον· ἁμαρτήματα δέ, οἷά περ ἂν ᾧσι, καὶ πταίσματα, μέτρῳ ὑποκείνται, καὶ ἀριθμητὰ εἶναι συμβαίνει.

Τὰ οὖν μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ ὑποκείμενα πταίσματα ἡμῶν, τὸ ἀμέτρητον ἔλεος, καὶ τοὺς ἀναριθμήτους οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ νικῆσαι οὐ δύνανται· διὸ οὐ προσετάχθημεν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις ἀπογινώσκειν, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν τὴν ἀγοθότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ καταγινώσκειν τῶν ἁμαρτημάτων, ὧν ἡ ἄφεσις πρόκειται διὰ φιλανθρωπίας τοῦ Χριστοῦ, ὃς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν τὸ ἴδιον ἐξέχευεν αἷμα. Πολλαχόθεν δὲ τῆς Γραφῆς διδασκόμεθα τὴν δύναμιν τῆς μετανοίας, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν προσταγμάτων, καὶ παραβολῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Ἀπὸ τότε γάρ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς ἤρξατο διδάσκειν, καὶ λέγειν· μετανοεῖτε· ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. δ'. 17). Ἀλλὰ καὶ ἐν παραβολῇ υἱὸν τινα εἰσηγεῖται, λαβόντα τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν, καὶ εἰς χώραν ἀποδημήσαντα μακράν, κάκει ἐν ἀσωτίᾳ πᾶσαν καταναλώσαντα· εἶτα λιμοῦ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην γενομένου, ἀπελθόντα καὶ κολληθέντα ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς πολυαμαρτήτου χώρας ἐκείνης, ὃς καὶ ἐπεμψεν αὐτόν, φησὶν, εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν τοὺς χοίρους· τὴν τραχυτάτην καὶ βδελυρὰν οὕτω καλέσας ἁμαρτίαν. Πολλὰ οὖν μογήσας, καὶ εἰς ἐσχάτην ἐληλακῶς ταλαιπωρίαν, ὡς μὴδὲ τῆς βρομώδους τῶν χοίρων τροφῆς τὴν ἰδίαν ἰσχύειν ἐμπλῆσαι γαστέρα, εἰς συναίσθησιν ὀψέποτε ἐλθὼν τῆς τοιαύτης αἰσχύνης, θρηγὼν ἑαυτόν, ἔλεγε· «πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρὸς μου περισεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι; Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ· ὁ δὲ πόρρωθεν ἰδὼν αὐτόν, εὐσπλαγχνίσθη, καὶ προσδραμών, ἐνηγκαλίσσατο, καὶ συμπαθῶς κατεφίλησε, καὶ τῆς προτέρας ἀξιώσας τιμῆς, ἐορτὴν χαρμόσυνον ἐπὶ τῇ εὐρέσει αὐτοῦ ἐποιήσατο, θύσας τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν» (Λουκ. ιε'. 17). Ἰδοὺ ταύτην τὴν παραβολὴν περὶ τῶν ἐξ ἁμαρτιῶν ὑποστρεφόντων, καὶ ἐν μετανοίᾳ προσπιπτόντων, ἡμῖν ἐξηγήσατο.

Ἀλλὰ καὶ ποιμένα τινα ἀγαθὸν αὖθις δηλοῖ, ἐκατὸν ἐσχηκότα πρόβατα· καὶ τοῦ ἐνὸς ἀπολωλότος, καταλιπὼν τὰ ἐννενήκοντα ἐννέα, ἐπὶ ζήτησιν τοῦ ἐνὸς ἐξελθεῖν, ἕως εὑρεῖν αὐτό, καὶ τοῖς ὅμοις ἀναλαβὼν, τοῖς ἀπλανέσι συγκατέμιξε, συγκαλέσας τοὺς φίλους καὶ γείτονας εἰς εὐωχίαν ἐν τῇ τούτου εὐρέσει. Οὕτω γάρ φησιν ὁ Σω-

τῆρ· «χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενήκοντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσι μετανοίας» (Λουκ. ιε'. 7). Ἀμέλει καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος, ἡ τῆς πίστεως πέτρα, κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τοῦ σωτηρίου πάθους πρὸς μικρὸν ἐγκαταλειφθεὶς οἰκονομικῇ τινι ἐγκαταλείψει, ὡς ἂν γινώτῃς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας τὸ εὐτελὲς καὶ ταλαίπωρον, ἀρνήσεως περιπέπτωκεν ἐγκλήματι· ὅστις εὐθὺς τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων μνησθεὶς, ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς· καὶ τοῖς θερμοῖς ἐκείνοις δάκρυσι τὴν ἦταν ἀνακαλεσάμενος, ἐτεράλκεά τὴν νίκην εἰργάσατο· ἐμπειροπόλεμος γὰρ ὢν, εἰ καὶ πέπτωκεν, ἀλλ' οὐκ ἐξελύθη, οὐδ' ἀπέγνω ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἀναπηδήσας, προσήγαγε θερμότατα δάκρυα, ἀπὸ καρδίας θλιβόμενος· καὶ παραυτίκα ὁ πολέμιος θεασάμενος, ἀπεπήδησε φεύγων μακράν, καὶ δεινῶς ὀλούζων· ὁ δὲ κορυφαῖος, κορυφαῖος αὖθις ἦν· ὥσπερ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης χειροτονηθεὶς, οὕτω δὴ καὶ μετανοίας ὑπογραμμὸς γενόμενος· μετὰ δὲ τὴν θείαν ἔγερσιν τρίτον προσειπὼν ὁ Χριστός· «Πέτρε, φιλεῖς με, τὸ τρισσὸν τῆς ἀρνήσεως διωρθώσατο, τοῦ Ἀποστόλου ἀποκρινομένου, ναί, Κύριε· σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε» (Ἰω. κα'. 15).

Ἐκ πάντων οὖν τούτων, καὶ ἄλλων πολλῶν, καὶ ἀριθμοῦ ὑπερκειμένων παραδειγμάτων, μανθάνομεν τὴν δύναμιν τῶν δακρύων, καὶ τῆς μετανοίας· μόνον ὁ τρόπος ταύτης ἀξιόλογος γενέσθω, ἐκ διαθέσεως βδελυσσομένης τὴν ἁμαρτίαν· μισούσης τε ταύτην, καὶ καταγινωσκούσης· δάκρυσι δὲ κεχηρμένης, καθὼς φησιν ὁ προφήτης Δαβὶδ· «ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου· λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω» (Ψαλμ. ε'. 7). Καὶ λοιπὸν ὁ καθαρισμὸς τῶν ἁμαρτημάτων γενήσεται διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ μεγέθει τοῦ ἐλέους αὐτοῦ, καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρῶν τοῦ Θεοῦ, εἰπόντος· ὅτι «ἐὰν ᾧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ᾧσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ» (Ἠσ. α'. 18). Ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει, καὶ οὕτω πιστεύομεν. Χρὴ δὲ μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ἀναγεννήσεως καὶ υἰοθεσίας ἀξιωθῆναι, καὶ μυστηρίων γεύσασθαι θείων, πάσῃ δυνάμει ἀσφαλιζέσθαι τοῦ μὴ πίπτειν· τὸ γὰρ πίπτειν, οὐ πρέπει τῷ ἀθλητῇ· ἐπειδὴ πολλοὶ πεσόντες, ἀναστῆναι οὐκ ἠδυνήθησαν· οἱ μὲν, τοῖς πάθεσι θύραν ἀνοίξαντες, καὶ δυσασπαστάως αὐτοῖς προσμείναντες, οὐκέτι ἰσχυσαν πρὸς μετάνοιαν παλινδρομῆσαι· οἱ δὲ, προαναρπασθέντες ὑπὸ τοῦ θανάτου, καὶ μὴ φθάσαντες διὰ μεταγνώσεως ἑαυτοὺς τοῦ ῥύπου τῆς ἁμαρτίας ἐκπλῦναι, κατεδικάσθησαν· καὶ διὰ τοῦτο ἐπικίνδυνον τὸ πίπτειν ἐν οἰωδῇποτε πάθει. Ἐὰν δὲ συμβῇ πε-

σεῖν, εὐθὺς ἀναπηδῆσαι χρή, καὶ στῆναι πάλιν εἰς τὸν καλὸν ἀγῶνα· καὶ ὁσάκις ἂν τοῦτο συμβῇ, κακὲν αὐτίκα ἔστω, τὸ τῆς ἐγέρσεως, καὶ στάσεως ἕως τῆς τελευτῆς. «Ἐπιστράφητε πρὸς με, καὶ ἐπιστρα-
σομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος» (Μαλ. γ'. 7).

Πρὸς ταῦτα ὁ Ἰωάσαφ εἶπε· πῶς οὖν ἑαυτὸν τις φυλάξει μετὰ τὸ βάπτισμα καθαρὸν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας; καὶ γὰρ ἔστιν, ὡς λέγεις, τοῖς πταίοις μετάνοια, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, πόνῳ τε καὶ κλαυθμῷ, καὶ πένθει, ἅπερ οὐκ εὐκατόρθωτα τοῖς πολλοῖς εἶναι μοι δοκεῖ· ἀλλὰ μᾶλλον ἤθελον ὁδὸν εὐρεῖν, τοῦ φυλάττειν ἀκριβῶς τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνειν ἀπ' αὐτῶν· μηδὲ μετὰ τὴν συγχώρησιν τῶν προτέρων κακῶν παροργίζειν αὐτοὺς τὸν γλυκύτατον Δεσπότην καὶ Θεὸν ἡμῶν. Ὁ δὲ Βαρλαάμ, ἔφη· καλῶς εἶπας ταῦτα, κύριέ μου, καὶ βασιλεῦ· τοῦτο καὶ ἐμοὶ καταθύμιον ὑπάρχει, ἀλλ' ἐργῶδές ἐστι, καὶ κομιδῇ ἀδύνατον τῷ πυρὶ συναναστρεφόμενόν τινα, μὴ καπνίζεσθαι δυσκατόρθωτον οὖν, καὶ λίαν ἄναντες, τοῖς τοῦ βίου πράγμασι, καὶ ταῖς αὐτοῦ ἀσχολούμενον μερίμναις, καὶ ταραχαῖς, πλούτῳ τε καὶ τρυφῇ συζῶντα, ἀκλινῶς βαδίζειν τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου· «οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξασθαι, τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει· οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ» (Ματθ. ζ'. 24. Λουκ. ιζ'. 13). Γράφει δὲ καὶ ὁ ἡγαπημένος αὐτοῦ μαθητὴς Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ θεολόγος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐπιστολῇ, οὕτω· «Μὴ ἀγαπάτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ· ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστὶ· καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Α'. Ἰωάν. β'. 15).

Ταῦτα οὖν οἱ θεοὶ καὶ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν κατάνοήσαντες, καὶ τοῦ Ἀποστόλου ἀκούσαντες «ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Πράξ. ιδ'. 22)· ἔσπευσαν μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἁμῶν καὶ ἀκηλίδωτον τὸ τῆς ἀφθαρσίας διατηρῆσαι ἐνδύμα. Ὅθεν οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ἕτερον προσέθεντο βάπτισμα προσλαβέσθαι, τὸ δι' αἵματος, φημί, καὶ μαρτυρίου· βάπτισμα γὰρ καὶ τοῦτο ὠνόμασται, καὶ πάνυ γε τιμιώτατον καὶ αἰδεσιμώτατον· δευτέρους γὰρ οὐ μολύνεται ἁμαρτιῶν μολυσμοῖς· ὅπερ καὶ ὁ Κύριος ὑπὲρ ἡμῶν καταδεξάμενος, βάπτισμα εἰκότως ἐκάλεσεν. Ἐντεῦθεν αὐτοῦ μιμηταὶ καὶ ζηλωταὶ γενόμενοι, πρότερον μὲν οἱ αὐτόπται αὐτοῦ

καὶ μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοι· ἔπειτα δὲ καὶ πᾶς ὁ τῶν ἁγίων μαρτύρων χορὸς, τοῖς θεραπευταῖς τῶν εἰδώλων, καὶ βασιλεῦσι, καὶ τυράννοις ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἐκδόντες, πᾶν εἶδος κολαστηρίων ὑπέμειναν, θηρίοις προσομιλήσαντες, καὶ πυρὶ, καὶ ξίφεσι· καὶ τὴν καλὴν ὁμολογήσαντες ὁμολογίαν, καὶ τὸν δρόμον τελέσαντες, καὶ τὴν πίσιν τηρήσαντες, τῶν τῆς δικαιοσύνης ἐπέτυχον βραβείων, τῶν Ἀγγέλων ὁμοδίατοι, καὶ τοῦ Χριστοῦ συγκληρονόμοι γενόμενοι· ὧν ἡ ἀρετὴ τοσοῦτον ἔλαμψεν, ὥς εἰς πᾶσαν τὴν γῆν τὸν φθόγγον αὐτῶν ἐξελεῖν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τῶν κατορθωμάτων αὐτῶν ἀστράψαι τὴν λαμπρότητα. Τούτων οὐ τὰ ῥήματα μόνον καὶ τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ αἵματα, καὶ τὰ ὅσα, πάσης ἁγιότητος πλήρη ὑπάρχουσι· δαίμονας μὲν κατὰ κράτος ἐλαύνοντα, ἀνιάτων δὲ νοσημάτων ἰάσεις τοῖς πίστει προσψάουσι παρέχοντα· καὶ τὰ ἱμάτια δὲ, καὶ εἴ τι ἄλλο τοῖς τιμίσις αὐτῶν προσήγγισε σώμασι, τῇ κτίσει πάσῃ πάντοτε ἐστὶν αἰδέσιμα· περὶ ὧν, πολὺς ἐστὶν ὁ λόγος κατὰ μέρος τὰς αὐτῶν ἀριστείας διηγῆσασθαι.

Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν ἀπηνεῖς ἐκεῖνοι, καὶ θηριώδεις τύραννοι κακοὶ κακῶς ἀπώλοντο, καὶ ὁ διωγμὸς ἔπαυσε, βασιλεῖς δὲ πιστοὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐβασίλευσαν, διαδεξάμενοι ἕτεροι, καὶ μιμησάμενοι τὸν ζῆλον ἐκείνων, καὶ τὸν θεῖον πόθον, λέγω δὴ τῶν μαρτύρων, καὶ τῷ αὐτῶν ἔρωτι τὰς ψυχὰς τρωθέντες, ἄριστα διεσκόπουσαν ἀρρύπτωτον τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τῷ Κυρίῳ παραστήσαι, πάσας τὰς τῶν παθῶν περικόφαντες ἐνεργείας, καὶ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος ἑαυτοὺς ἐκκαθάραντες. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἄλλως τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ κατορθοῦσθαι ἔγνωσαν, τὴν δὲ φυλακὴν τῶν ἐντολῶν, καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν δυσχερῶς ἐν μέσῳ τῶν τοῦ κόσμου θορύβων προσγίνεσθαι κατενόησαν, ἄλλον τινὰ βίον ξένον καὶ ἐνηλλαγμένον ἑαυτοῖς ἐπετηδεύσαντο· καὶ κατὰ τὴν θείαν φωνὴν πάντα καταλιπόντες, γονεῖς, τέκνα, φίλους, συγγενεῖς, πλοῦτον καὶ τρυφήν, καὶ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ μισήσαντες, πρὸς τὰς ἐρήμους ὥστερ τινὲς φυγάδες ὤχοντο· ὑπερούμενοι, θλιβόμενοι, κακοχούμενοι, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς· πάντων τῶν ἐπὶ γῆς τερπνῶν τε καὶ ἀπολαυστικῶν ἑαυτοὺς μακρύναντες, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἄρτου λίαν ἐνδεῶς ἔχοντες, δύο ταῦτα πραγματευσάμενοι· ἵνα μὴ ὀρώντες τῶν παθῶν τὰς ὕλας, προῤῥίζους αὐτῶν τὰς ἐπιθυμίας ἐκ τῆς ψυχῆς ἀνασπᾶσιν· καὶ τὰς αὐτῶν ἐξαλείψαντες μνήμας, ἔρωτα καὶ πόθον τῶν θείων καὶ οὐρανίων ἐν ἑαυτοῖς ἐμφυτεύσωσι· πρὸς τούτοις, ἵνα διὰ τῆς κακοπαθείας τὸ

σαρκίον ἐκδαπανήσαντες, καὶ μάρτυρες τῇ προαιρέσει γερόμενοι, μὴ ἀποτύχῃσι τῆς εὐκλείας τῶν δι' αἵματος τελειωθέντων· ἀλλὰ μιμηταὶ καὶ αὐτοὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς γερόμενοι, καὶ τῆς ἀτελευτήτου βασιλείας συμμετοχοὶ ἔσονται.

Οὕτως οὖν ἀρίστα διασκεψάμενοι, τὸν μονήρη καὶ ἡσυχίον μετῆλθον βίον· τινὲς μὲν αἰθριοὶ διακατετήσαντες, τῷ φλογμῷ τοῦ καύσονος, καὶ ὄμβροις ἀγρίοις, κρυμοῖς τε καὶ ταραχαῖς ἀνέμων ταλαιπωρούμενοι· οἱ δέ, καλύβας πηξάμενοι, ἢ σπηλαίοις καὶ ἄντροις ἀποκρυβέντες διέζησαν. Οὕτω δὲ τὴν ἀρετὴν μετερχόμενοι, πᾶσαν σαρκικὴν παράκλησιν καὶ ἀνάπαυσιν εἰς τέλος ἀπηνήσαντο, λαχάνων ὤμων, καὶ βοτανῶν, ἢ ἀκροδρύων, ἢ ἄρτου ξηροῦ καὶ πάνυ σκληροῦ στοιχίσαντες διαίτη· μὴ τῇ ποιότητι μόνον ἀποταξάμενοι τῶν ἡδέων, ἀλλὰ τῷ περιόντι τῆς ἐγκρατείας, καὶ πρὸς τὴν ποσότητα τὸ φιλότιμον ἑαυτῶν παρατείναντες· τοσοῦτον γὰρ καὶ αὐτῶν τῶν εὐτελῶν καὶ ἀναγκαιοτάτων μετελάμβανον βρωμάτων, ὅσον ἀποζῆν μόνον· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, ὅλας τὰς τῆς ἐβδομάδος ἡμέρας ἄσιτοι διατελοῦντες, τῇ κυριακῇ τροφῇ μετελάμβανον· οἱ δέ, δις τῆς ἐβδομάδος ταύτης μεμνημένοι· ἄλλοι δέ, παρὰ μίαν, ἢ καὶ καλ' ἐσπέραν ἔσιτοῦντο, ὅσον μόνον τροφῇ ἀπογεύεσθαι· εὐχαῖς τε καὶ ἀγρυπνίαις μικροῦ πρὸς τὸν τῶν Ἀγγέλων παρημιλλήθησαν βίον· χαίρειν εἰπόντες χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου τῇ κτήσει παντάπασιν· πράττεις τε καὶ ἀγορασίας ἐπιλαθόμενοι ὅλως εἶναι ἐν ἀνθρώποις· φθόνος δὲ καὶ ἐπαρσις, οἱ μάλιστα τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις ἀκολουθεῖν εἰωθότες, οὐκ ἔσχον χώραν ἐν αὐτοῖς· οὐδὲ γὰρ ὁ ἐλάττων ἐν τοῖς τῆς ἀσκήσεως ἀγῶσι, κατὰ τοῦ μᾶλλον διαλάμποντος βασκανίας λογισμὸν ὅλως ἐν ἑαυτῷ ὑπεδέχετο· οὐδ' αὖ πάλιν τὸν μέγαν κατωρθοῦντα, πρὸς οἷσιν κατὰ τῶν ἀσθενεστέρων ἐπῆρεν ἡ ἀλαζονεία, ἢ ἐξουθενεῖν τὸν πλησίον, ἢ ἐγκαυχᾶσθαι τῇ ἀσκήσει, καὶ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἀπατήσασα ὁ γὰρ τὸ πλεον ἔχων εἰς ἀρετὴν, οὐ πόνοις ἰδίους, ἀλλὰ Θεοῦ δυνάμει τὸ πᾶν ἐπιγράφων, ταπεινόφρονι γνώμῃ ἔπειθεν ἑαυτὸν μηδὲν ὅλως ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ πλειόνων ὀφειλέτην εἶναι, καθά φησιν ὁ Κύριος· «ὅταν ποιήσῃτε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε· ὅτι ἀχρεῖοὶ δούλοὶ ἐσμεν· ὅτι ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν» (Λουκ. ιζ'. 10). Οἱ δέ, οὐδὲ ποιῆσαι ποτε τὰ διαταχθέντα ἔπειθον ἑαυτούς, ἀλλὰ πλείονα εἶναι τῶν ἤδη κεκατορθωμένων τὰ ἐλλείποντα· καὶ ὁ ἐλαττούμενος πάλιν ἐν τῇ ἀσκήσει, διὰ σωματικὴν ἰσως ἀσθένειαν, ἐξευτέλιζε ταλανίζων ἑαυτὸν, βραθυμία γνώμης, οὐχὶ φύσεως ἀσθενεία τὸ ὑστέρημα λογιζόμενος.

Οὕτως οὖν ἄλλος ἄλλου, καὶ πάντες ἀπάντων ἦσαν μετριώτεροι. Κενοδοξίας δὲ πάθος, ἢ ἀνθρωπαρεσκείας, ποῦ ἐν ἐκείνοις; οἵτινες διὰ τοῦτο τὴν οἰκουμένην ἐκφυγόντες, οἰκοῦσι τὴν ἔρημον, οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τὰ κατορθώματα δεικνύναι βουλόμενοι, παρ' οὗ καὶ τῶν κατορθωμάτων τὰς ἀμοιβὰς ἐλπίζουσι· καλῶς ἐπιστάμενοι, ὅτι αἱ διὰ κενοδοξίαν ἐπιτελούμεναι ἀσκήσεις, ἀμισθοί· δι' ἐπαινον γὰρ ἀνθρώπων, καὶ οὐ διὰ τὸν Θεὸν γίνονται· ὅθεν καὶ διπλῶς οἱ τοιοῦτοι ἀδικοῦνται· τὸ σῶμα κατατήκοντες, καὶ μισθὸν μὴ λαμβάνοντες· οἱ δὲ τῆς ἄνω δόξης ὀρεγόμενοι, καὶ πρὸς ταύτην ἐπειγόμενοι, πάσης τῆς ἐπιγείου καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως κατεφρόνησαν. Ἐχουσι δὲ τὰς οἰκήσεις, οἱ μὲν, ἐν παντελεῖ ἀναχωρήτει καὶ μονίᾳ τὸν ἀγῶνα διανύοντες, μακρύναντες ἑαυτοὺς τῆς τῶν ἀνθρώπων συναυλίας παρ' ὅλον αὐτῶν τῆς ζωῆς τὸν χρόνον, καὶ τῷ Θεῷ πλησιάσαντες· οἱ δέ, πόρρωθεν ἀλλήλων τὰς οἰκήσεις πηξάμενοι, ταῖς κυριακαῖς εἰς ἐκκλησίαν μίαν φοιτῶσι, καὶ τῶν θείων μυστηρίων κοινωνοῦσι, τῆς ἀναμάρτου, φημί, θυσίας τοῦ ἀχράντου σώματος, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἃ τοῖς πιστοῖς εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, φωτισμὸν τε καὶ ἁγιασμὸν ψυχῆς καὶ σώματος ὁ Κύριος ἐδωρήσατο· καὶ ἐστιῶντες ἀλλήλους γυμνασία τῶν θείων λόγων, καὶ ταῖς ἠθικαῖς παραινέσεσι, τοὺς τε κρυπτοὺς τῶν ἀντιπάλων δημοσιεύοντες πολέμους, ὥστε μὴ ἀλῶναι τοῦτοις τινά, τῆς πάλης ἀγνοοῦντα τὴν μέθοδον, οἵκαδε πάλιν ἕκαστος ἐπανερχονται, τὸ τῆς ἀρετῆς μέλι ταῖς σίμβλαις τῶν καρδιῶν φιλοτίμως ἐναποτιθέντες, καὶ γεωργοῦντες καρπὸν γλυκύτατον, καὶ τῆς ἐπουρανίου τραπέζης ἐπάξιον.

Ἄλλοι δὲ κοινοβιακὸν μετέρχονται βίον· οἵτινες πλήθη πολυάνθρωπα ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀθροισθέντες, ὑφ' ἐνὶ ταξιδάρχει, καὶ προεστῶτι τῷ πάντων διαφορωτάτῳ ἑαυτοὺς ἑταῶν, πᾶν θέλημα ἑαυτῶν μαχαίρα τῆς ὑπακοῆς ἀποσφάζαντες· καὶ δούλους ἑαυτοὺς ὠνητοὺς ἐκούσιως λογισάμενοι, οὐκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλ' ὧ διὰ τὸν τοῦ Χριστοῦ πόθον ἑαυτοὺς καθυπέταξαν· οἰκειότερον δὲ μᾶλλον εἰπεῖν, ζῶσιν οὐκέτι ἑαυτοῖς, ζῆ δὲ ἐν αὐτοῖς ὁ Χριστός, ὃ ἡκολούθησαν, πάντα ἀπαρνησάμενοι· τοῦτο γὰρ ἐστιν ἀναχώρησις κόσμου· ἐκούσιον μῖσος, καὶ ἄρνησις σώματος πόθῳ τῶν ὑπὲρ φύσιν. Οὗτοι τοίνυν ὡς Ἀγγελοὶ Θεοῦ ἐπὶ γῆς πολιτεύονται, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις ὁμοθυμαδὸν τῷ Θεῷ ᾄδοντες, καὶ ὁμολογηταὶ τοῖς ἄθλοις τῆς ὑπακοῆς χρηματίζοντες· ἐφ' οἷς καὶ τὸ δεσποτικὸν πληροῦται λόγιον· φησὶ γάρ· «ὅπου εἰσὶ δύο, ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.» (Ματθ. ιη'. 20). Οὐκ εἰς τοῦτο τὸ μέτρον τὴν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ

συναγωγὴν περικλείσας, ἀλλὰ διὰ τῶν δύο, ἢ τριῶν ἀδιόριστον τὸν ἀριθμὸν δηλώσας· εἴτε γὰρ ὀλίγοι, εἴτε πολλοὶ διὰ τὸ ἅγιον αὐτοῦ συναχθῶσιν ὄνομα, αὐτῷ διαπύρῳ λατρεύοντες πόθῳ, ἐκεῖ παρῆναι τοῦτον πιστεύομεν ἐν μέσῳ τῶν αὐτοῦ δούλων. Τούτοις τοῖς τύποις, καὶ τοιαύταις ἀγωγαῖς καὶ τάξεσιν, οἱ γῆινοὶ καὶ χοῖκοὶ τὸν βίον ἐξήλωσαν τῶν οὐρανίων· ἐν νηστεύσει τε καὶ εὐχαῖς καὶ ἀγρυπνίαις, ἐν δάκρυσιν θερμοῖς, καὶ ἀμετεωρίστῳ πένθει, ἐν ξενιτείᾳ καὶ μνήμῃ θανάτου, ἐν πραότητι καὶ ἀοργησίᾳ, ἐν σιωπῇ χειλέων, ἐν ἀκτημοσύνῃ καὶ πτωχείᾳ, ἐν ἀγνείᾳ καὶ σωφροσύνῃ, ἐν ταπεινόφρονι γνώμῃ καὶ ἡσυχίᾳ, ἐν ἀγάπῃ τελείᾳ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, τὸν παρόντα ἐκτελέσαντες βίον, καὶ Ἀγγελοὶ τοῖς τρόποις γινόμενοι.

Ὅθεν Θεὸς θαύμασι, καὶ σημείοις, καὶ ποικίλαις δυνάμεσιν αὐτοὺς κατεκόσμησε, καὶ τὸν φόβον τῆς θαυμαστῆς αὐτῶν πολιτείας εἰς τὰ πέρατα διηχεῖσθαι τῆς οἰκουμένης πεποίηκε. Καὶ εἴπερ σοὶ τὸν βίον ἐνὸς αὐτῶν ἐπὶ στόματος φέρων κατὰ μέρος διηγῆσμαι, ὅς καὶ ἀρχηγὸς γεγενῆσθαι τῆς κατὰ μοναχοὺς πολιτείας λέγεται, Ἀντώνιος δὲ ὄνομα αὐτῷ, γνώσῃ πάντως ἐκ τοῦ ἐνὸς δένδρου τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοειδῶν καρπῶν τὴν γλυκύτητα, καὶ οἷαν ἐκεῖνος εἴθετο τῆς ἀσκήσεως ὑποβάθραν, οἷαν δὲ τὴν ὀροφὴν ἐπῆξαστο, καὶ ὁποῖον ἡξιώθη παρὰ τοῦ Σωτῆρος τυχεῖν χαρισμάτων. Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι μετ' ἐκεῖνον τὸν ἴσον ἀγωνισάμενοι ἀγωνά, τῶν ὁμοίων ἔτυχον στεφάνων τε καὶ γερῶν. Μακάριοι οὗτοι, καὶ τρισμακάριοι, οἱ τὸν Θεὸν ἀγαπήσαντες, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ καταφρονήσαντες πάντων· ἐδάκρυσαν γάρ, πενθοῦντες ἡμέρας καὶ νυκτός, ἵνα τῆς ἀλήθειας τύχωσι παρακλήσεως· ἐταπείνωσαν ἑαυτοὺς ἐκουσίως, ἵνα ἐκεῖ ὑψωθῶσι· κατέτηξαν τὰς ἑαυτῶν σάρκας πείνῃ τε καὶ δίψῃ καὶ ἀγρυπνίᾳ, ἵνα ἐκεῖ διαδέξηται αὐτοὺς ἡ τρυφή καὶ ἀγαλλίασις τοῦ παραδείσου· σκῆνωμα γεγονῶσι τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῇ καθαρότητι τῆς καρδίας, καθὼς γέγραπται· «ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω». (Λευϊτ. κς'. 12). Ἐσταύρωσαν ἑαυτοὺς τῷ κόσμῳ, ἵν' ἐκ δεξιῶν τοῦ σταυρωθέντος σταθῶσι· περιεζώταντο τὰς ὀσφύας αὐτῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐτοίμους ἔσχον αἰετὰς λαμπάδας, προσδοκῶντες τὴν ἔλευσιν τοῦ ἀθανάτου νυμφίου· νοερούς γάρ κτητάμενοι ὀφθαλμούς, προσώρων διηνεκῶς τὴν φρικτὴν ὥραν ἐκείνην· τὴν τε θεωρίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἀχώριστον τῆς ἑαυτῶν ἔσχον καρδίας· καὶ ἐσπούδασαν καμῖν, ἵνα τῆς αἰδίου δόξης ἐπιτύχωσι· γεγόνασιν ἀπαθεῖς ὥσπερ Ἀγγελοὶ, καὶ νῦν μετ' ἐκείνων χορεύουσιν, ὧν

τὸν βίον ἐμιμήσαντο. Μακάριοι οὗτοι, καὶ τρισμακάριοι, ὅτι ἀπλάνεσι τοῦ νοὸς ὀφθαλμοῖς κατενόησαν τὴν τῶν παρόντων ματαιότητα, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης εὐπραγίας τὸ ἄστατον, καὶ ἀνώμαλον· καὶ ταύτην ἀπαρνησάμενοι, τὰ αἰώνια αὐτοῖς ἐθησαύρισαν ἀγαθὰ, καὶ τῆς μηδέποτε διαπιπτούσης μήτε θανάτῳ διακοπτομένης ἐπελάβοντο μακαριότητος.

Τούτους οὖν τοὺς θαυμασίους καὶ ἁγίους ἄνδρας καὶ ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς καὶ ἀνάξιοι μιμεῖσθαι σπουδάζομεν, οὐκ ἐπικνούμεθα δὲ τῷ ὕψει τῆς οὐρανοπολίτου αὐτῶν διαγωγῆς· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐνὸν τῆς ἀσθενοῦς ἡμῶν καὶ ταλαιπώρου δυνάμεως, τὸν βίον αὐτῶν χαρακτηρίζομεν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτῶν περιβεβλήμεθα, καὶ τῶν ἔργων διαμαρτάνωμεν· πρόξενον γὰρ ἀναμαρτησίας τὸ θεῖον ἐπάγγελμα τοῦτο, καὶ συνεργόν τῆς ἐκ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος δοθείσης ἡμῖν ἀφθαρσίας ἐπιστάμεθα· καὶ τοῖς λόγοις ἐπόμενοι τῶν μακαρίων ἐκείνων, πάνυ καταγινώσκωμεν τῶν φθαρτῶν τούτων καὶ ἐπικαίρων τοῦ βίου πραγμάτων· ἐν οἷς οὐδὲν ἐστὶν εὐρεῖν βέβαιον καὶ ὁμαλόν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἰστάμενον· ἀλλὰ «ματαιότης ἐστὶ πάντα, καὶ προαίρεσις πνεύματος, πολλὰς ἐν ἀτόμῳ φέροντος τὰς μεταβολάς» (Ἐκκλησι. α. 14). ὁνειρῶν γάρ, καὶ σκιᾶς, καὶ αὔρας κατὰ τὸν ἀέρα πνεούσης εἰσὶν ἀσθενέστερα· μικρά, καὶ πρὸς ὀλίγον ἡ χάρις, καὶ οὐδὲ χάρις, ἀλλὰ πλάνη τις καὶ ἀπάτη τῆς τοῦ κόσμου κακίας· ὅνπερ μὴ ἀγαπᾶν ὁλως, μισεῖν δὲ μᾶλλον ἐκ καρδίας δεδιδάγμεθα· καὶ ἔστι γε κατὰ ἀλήθειαν μισητὸς οὗτος, καὶ ἀπενευκταῖος· ὅσα γὰρ δωρεῖται τοῖς φίλοις αὐτοῦ, μετ' ὀργῆς αὐτοῖς αὐτὰ ἀφαρπάζει· γυμνοὺς δὲ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ αἰσχύνῃν ἡμφισμένους, φορτία τε περικειμένους βάρεια, τῇ αἰωνίῳ παραπέμπει· θλίψει· οὐς δ' αὖ πάλιν ὑψοῖ, τῇ ἐσχάτῃ θάττον ταπεινοῖ· ταλαιπωρία, ὑποποδίους αὐτοὺς τιθεῖς, καὶ ἐπίχαρμα πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν.

Τοιαῦται οὖν αἱ χάριτες αὐτοῦ, τοιαῦται αἱ δωρεαί· ἐχθρὸς γάρ ἐστὶ τῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ ἐπίβουλος πάντων τῶν ποιοούντων αὐτοῦ τὰ θελήματα· καταράσων δεινῶς τοὺς ἐπερειδομένους ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐκνευρίζων τοὺς ἐπ' αὐτόν πεποιθότας· συνθήκας τίθησι μετὰ τῶν ἀφρόνων καὶ ἐπαγγελίας ψευδεῖς, ἵνα μόνον αὐτοὺς ἐπισπάσῃται· ἐκείνων δὲ εὐγνωμονησάντων, ἀγνώμων αὐτοὺς καὶ ψευδὴς διαδείκνυται, μηδὲν ὧν συνέθετο ἀποπληρῶν· σήμερον γὰρ βρώμασιν ἡδέοις τὸν φάρυγγα αὐτῶν καταλεάνας, κατὰ βρῶμα τοῖς ἐχθροῖς ὅλους αὐτοὺς αὐρίον τίθησι· σήμερον βασιλεῖα τινὰ δείκνυσιν, καὶ αὐρίον δουλείᾳ πονηρᾷ παραδίδωσι· σήμερον μυρίοις εὐθυνόμενον ἀγαθοῖς, αὐρίον προσάιτην, καὶ οἰχοτρίβων οἰκοτρίβᾳ· σήμερον στέφανον δόξης

τῇ κορυφῇ αὐτοῦ ἐπιτίθουσιν, αὐρίον τὸ πρόσωπον τῇ γῇ καταράσσει· σήμερον κοσμεῖ τὸν τράχηλον αὐτοῦ λαμπραῖς ἀξιοματάων τιμαῖς, αὐρίον ταπεινοῖ, σιδηραῖς χειροπέδαις δεσμούμενον· ποθητὸν πρὸς μικρὸν τοῖς πᾶσι τοῦτον ἐργάζεται, μισητὸν δὲ μετ' ὀλίγα, καὶ ἰσχυρῶς ἐβδελυγμένον· σήμερον εὐφραίνει, καὶ αὐρίον θρήνοις αὐτὸν καὶ κοπετοῖς κατατῇχει¹. Ὅποιον δὲ τούτων καὶ τὸ τέλος ἐπιτίθουσιν, ἀκουσον· οἰκήτορας γεέννης τοὺς ἡγαπηκότας αὐτὸν ἐλεεινῶς ἀπεργάζονται· τοιαύτης ἔχει γνώμης αἰεὶ, τοιαύτης προθέσεως· οὔτε τοὺς παρελθόντας θρηνεῖ, οὔτε τοὺς καταλειφθέντας οἰκτεῖρει· ἐκείνους γὰρ δεινῶς ἀπατήσας καὶ τοῖς ἄρκυσιν αὐτοῦ κατακλείσας, πρὸς τοὺς αὐθις τὰ τῆς ἐπιστήμης μετενεγκεῖν πειράται, μὴ θέλων τινὰ τῶν χαλεπῶν αὐτοῦ ἐκφυγεῖν παγίδων.

Τοὺς μὲν οὖν τοιοῦτῳ δουλεύοντας ἀπηνεῖ καὶ πονηρῶ δεσπότη, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου φρενοβλαβῶς ἑαυτοὺς μακρύνοντας, εἰς τὰ παρόντα δὲ κεχρηγμένα πράγματα, καὶ τούτοις προστετηκότας, μηδὲν τῶν μελλόντων λαμβάνοντας ἔννοιαν, καὶ εἰς μὲν τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις ἀδιαλείπτως ἐπειγομένους, τὰς δὲ ψυχὰς ἐὼντας λιμῶ κατατῇχεσθαι, καὶ μυρίοις ταλαιπωρεῖσθαι κακοῖς, ὁμοίους εἶναι δοκῶ ἀνδρὶ, φεύγοντι ἀπὸ προσώπου μαινομένου μονοκέρως². ὅς, μὴ φέρων τὸν ἦχον τῆς αὐτοῦ βοῆς, καὶ τὸν φοβερόν αὐτοῦ μυκηθμόν, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀποδιδράσκων τοῦ μὴ γενέσθαι τούτου κατὰ βρωμα, ἐν τῷ τρέχειν αὐτὸν ὀξέως, μεγάλῳ τινὶ περιπέπτωκε βόθρῳ· ἐν δὲ τῷ ἐμπίπτειν ἐν αὐτῷ, τὰς χεῖρας ἐκτείνας, καὶ φυτοῦ τινὸς δραξάμενος, κραταιῶς τοῦτο κατέσχε· καὶ ἐπὶ βάσει τινος τοὺς πόδας στηρίζας, ἔδοξε ἐν εἰρήνῃ λοιπὸν εἶναι, καὶ ἀσφαλεῖα. Βλέψας οὖν, ὅρα δύο μῦας, λευκὸν μὲν τὸν ἕνα, τὸν δὲ ἕτερον μέλανα, διασθίοντας ἀπαύστως τὴν ῥίζαν τοῦ φυτοῦ, ὃ ἦν περιδεδραγμένος, καὶ ὅσον οὐκ ἐγγίζοντας ταύτην ἐκτεμεῖν· κατανοήσας δὲ τὸν πυθμένα τοῦ βόθρου, δράκοντα εἶδε φοβερόν τῇ θέᾳ, πῦρ πνέοντα καὶ δριμύτατα βλοσυροῦντα, τὸ στόμα τε φρικτῶς κεχρηγνόντα, καὶ καταπιεῖν αὐτὸν ἐπειγόμενον· ἀτενίσας δὲ αὐθις τῇ βάσει ἐκείνῃ, ἐφ' ἣν τοὺς πόδας εἶχεν ἐρηρυσμένους, θεωρεῖ τέσσαρας κεφαλὰς ἀσπίδων, τοῦ τοῖχου προβεβληκυίας, ἐφ' ὃν ἐπεστήρικτο· ἀναβλέψας δὲ τοὺς ὀφθαλμούς, ὅρα ἐκ τῶν κλάδων τοῦ φυτοῦ ἐκείνου μικρὸν ἀποστάζον μέλι.

¹ Χάρis τοῖς χεῖλεσί σου, θεότατε πάτερ, ὡς ἀριστά τε καὶ κάλλιστα θριαμβεύσας τὸ μάταιον τοῦ ματαίου βίου καὶ ἄστατον, καὶ ἀπατηλόν.

² Παραβολὴ προσφυστάτης καὶ ἀστειοτάτης τοῖς προστετηκόσι τῷ ματαίῳ βίῳ, καὶ τοῖς ματαίοις· ἢ δὲ σαφὴν εἰς τὴν ἀκόλουθον παράγραφον.

Ἐάσας οὖν περισκέψασθαι περὶ τῶν περιεχόντων αὐτῷ συμφορῶν, ὅπως ἐξῶθεν μὲν ὁ μονόκερως δεινῶς ἐχμανεῖς, ζητεῖ τοῦτον καταφάγειν· κάτωθεν δὲ ὁ πικρὸς δράκων κέχρηκε καταπιεῖν· τὸ δὲ φυτὸν, ὁ περιδεδρακτο, ὅσον οὐκ ἐκκόπτεσθαι ἐμελλε· τοὺς τε πόδας ἐπὶ ὀλισθηρᾷ καὶ ἀπίστῳ βάσει ἐπεστήρικτο· καὶ τῶν τοσούτων καὶ τοιοούτων δεινῶν ἐπιλαθόμενος, ἀπησχόλησεν ἑαυτὸν τῇ γλυκύτητι τοῦ μικροῦ μέλιτος ἐκείνου.

Αὕτη ἡ ὁμοίωσις τῶν τῇ ἀπάτῃ τοῦ παρόντος προστετηκότων βίου, ἥσπερ τὴν σαφὴν εἰαν αὐτίκα λέξω σοι. Ὁ μὲν γὰρ μονόκερως, τύπος ἂν εἴη τοῦ θανάτου, τοῦ διώκοντος αἰεὶ, καὶ καταλαβεῖν ἐπειγομένου τὸ Ἀδαμιαῖον γένος· ὁ δὲ βόθρος, ὁ κόσμος ἐστὶ, πλήρης ὑπάρχων παντοίων κακῶν, καὶ θανατηφόρων παγίδων· τὸ φυτὸν δὲ τὸ ὑπὸ τῶν μῶν ἀπαύστως συγκαπτόμενον, ὁ περιδεδραγμένος, ὁ διαυλος ὑπάρχει τῆς ἐκάστου ζωῆς, ὁ δαπανώμενος καὶ ἀναλισκόμενος διὰ τῶν ὥρων τοῦ ἡμερονυκτίου, καὶ τῇ ἐκτομῇ κατὰ μικρὸν ἐγγίζων· αἱ δὲ τέσσαρες ἀσπίδες, τὴν ἐπὶ τεσσάρων σφαλερῶν καὶ ἀστάτων στοιχείων σύστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος αἰνίττονται· ὧν ἀτακτούντων καὶ παραττομένων, ἡ τοῦ σώματος καταλύεται σύστασις· πρὸς τοῖς καὶ ὁ πυρώδης ἐκείνος καὶ ἀπηνὴς δράκων, τὴν φοβεράν τοῦ ἄδου εἰκονίζει γαστέρα, τὴν μαιμάσσουσαν ὑποδέξασθαι τοὺς τὰ παρόντα τερπνὰ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν προκρίναντας· ὁ δὲ τοῦ μέλιτος σταλαγμός, τὴν γλυκύτητα ἐμφαίνει τῶν τοῦ κόσμου ἡδέων· δι' ἧς ἐκείνος ἀπατῶν τοὺς αὐτοῦ φίλους, οὐκ ἐὰν τῆς σφῶν προνοήσασθαι σωτηρίας.

Ταύτην ὁ Ἰωάσαφ λίαν ἀποδεξάμενος τὴν παραβολήν, ἔφη· ὡς ἀληθὴς ὁ λόγος οὗτος, καὶ πάνυ ἀρμοδιώτατος! μὴ οὖν ὀκνήσης τοιούτους αἰεὶ μοι τύπους ὑποδεικνύειν, ἵνα γινώσκω ἀκριβῶς ὁποῖος ὑπάρχει ὁ καθ' ἡμᾶς βίος, καὶ τίνων τοῖς ἑαυτοῦ φίλοις πρόξενος γίνεται. Ὁ δὲ γέρων εἶπεν· ὁμοιοὶ αὐθις εἰσιν οἱ ἐρασθέντες τῶν τοῦ βίου τερπνῶν, καὶ τῇ τούτου γλυκανθέντες ἡδύτητι, τῶν μελλόντων τε καὶ μὴ σαλευομένων τὰ βευστά καὶ ἀσθενῇ προτιμήσαντες, ἀνθρώπῳ τρεῖς ἐσχηκότι φίλους· ὧν τοὺς μὲν δύο περιπαθῶς ἐτίμα, καὶ σφοδρῶς τῆς ἀγάπης ἀντείχετο, μέχρι θανάτου ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωνιζόμενος, καὶ προκινδυνεύειν αἰρούμενος· πρὸς δὲ τὸν τρίτον πολλῇ ἐφέρετο καταφρονήσει, μήτε τιμῆς, μήτε τῆς προσηκούσης αὐτὸν πώποτε ἀξιώσας ἀγάπης, ἀλλ' ἡ μικράν τινα, καὶ οὐδαμινὴν εἰς αὐτὸν προσποιούμενος φιλίαν. Καταλαμβάνουσιν οὖν ἐν μιᾷ φοβεροὶ τινες, καὶ ἐξαίσιον στρατιῶται, σπεύδοντες ταχύτητι πολλῇ τοῦτον ἀγαγεῖν πρὸς τὸν βασιλεῖα, λόγον ἀποδώσοντα ὑπὲρ ὀφειλῆς μυρίων ταλάντων· στενο-

χωρούμενος δὲ ἐκεῖνος, ἐζήτει βοηθὸν τοῦ συναντιλαβέσθαι αὐτῷ, ἐν τῷ φρικτῷ τοῦ βασιλέως λογοθεσίῳ. Δραμὼν οὖν πρὸς τὸν πρῶτον αὐτοῦ καὶ πάντων γνησιώτατον φίλον, λέγει· οἶδας, ὦ φίλε, ὡς αἰετὸν ἐθέμην τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ· νυνὶ δὲ χρῆζω βοηθείας ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τῆς κατεχούσης με ἀνάγκης· πόσον οὖν ἐπαγγέλλῃ συναντιλαμβάνεσθαι μοι νῦν; καὶ τίς ἢ παρὰ σοῦ προσγινομένη μοι ἐλπίς, προσφιλέστατε; Ἀποκριθεὶς οὖν ἐκεῖνος, ἔφη· οὐκ εἰμί σου φίλος, ἀνθρώπε, οὐδὲ ἐπίσταμαι τίς εἶ· ἄλλους γὰρ ἔχω προσφιλεῖς, μεθ' ὧν δεῖ με σήμερον εὐφραίνεσθαι, καὶ φίλους αὐτοὺς εἰς τὸ ἐξῆς κτήσασθαι· παρέχω δέ σοι ἰδοὺ ῥάκια δύο, τοῦ ἔχειν ταῦτα ἐν τῇ ὁδῷ, ἢ πορεύει, ἅτινα οὐδὲν σε τὸ παράπαν ὠφελήσουσι· καὶ μηδεμίαν ἄλλην παρ' ἐμοῦ προσδοκῆσης ἐλπίδα.

Τούτων ἀκούσας ἐκεῖνος, καὶ ἀπογνοὺς ἥς ἤλπιζεν ἐξ αὐτοῦ βοηθείας, πρὸς τὸν ἕτερον πορεύεται φίλον, καὶ φησι· μέμνησαι, ὦ ἐταῖρε, ὅσης ἀπήλαυσας παρ' ἐμοῦ τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης· σήμερον δὲ θλίψει περιπεσών, καὶ συμφορὰ μεγίστη, χρῆζω συνεργοῦ· πόσον οὖν ἰσχυρεῖς μοι συγχωπιάσαι, ἐξ αὐτῆς γνῶρισόν μοι. Ὁ δὲ φησιν· οὐ σχολάζω σήμερον συναγωνίσασθαι σοι· μερίμναις γὰρ καγὼ καὶ περιστάσεσι περιπεσών, ἐν θλίψει εἰμί· μικρὸν δ' ὁμῶς συνοδεύσω σοι, καὶ μὴδὲν ὠφελήσω σε, καὶ θάττον ὑποστρέψας οἶκαδε ταῖς ἰδίαις ἔσομαι ἀσχολούμενος μερίμναις. Κεναῖς οὖν ἀκείθεν ὑποστρέψας χερσὶν ὁ ἄνθρωπος, καὶ πάντοθεν ἀπορούμενος, ἐταλάνιζεν ἑαυτὸν τῆς ματαιίας ἐλπίδος τῶν ἀγνωμόνων αὐτοῦ φίλων, καὶ τῶν ἀνόνητων ταλαιπωριῶν, ὧν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ὑπέστη ἀγάπης. Ἀπερχεται λοιπὸν πρὸς τὸν τρίτον φίλον, ὃν οὐδέποτε ἐθεράπευσεν, οὐδὲ κοινωνὸν τῆς αὐτοῦ εὐφροσύνης προσεκαλέσατο, καὶ φησι πρὸς αὐτὸν κατησχυμένῳ καὶ κατηφῇ προσώπῳ· οὐκ ἔχω στόμα διαῖραι πρὸς σε, γινώσκων ἀκριβῶς ὅτι οὐ μέμνησάι μου πώποτε εὐεργετήσαντός σε, ἢ προσφιλῶς διατιθέντος μου· ἀλλ' ἐπεὶ συμφορὰ με κατέλαβε χαλεπωτάτῃ, οὐδὰ μόνον δὲ τῶν λοιπῶν μου φίλων εὗρον σωτηρίας ἐλπίδα, παρεγενόμην πρὸς σέ, δυσωπῶν, εἰ ἔστι σοι ἰσχύς, μικράν τινα βοήθειαν παρασχεῖν μοι· μὴ ἀπαγορεύσης οὖν μηνύσας μοι τῆς ἀγνωμοσύνης. Ὁ δὲ, φησὶν ἱλαρῶ καὶ χαριεντι προσώπῳ· ναὶ δὴ, φίλον ἐμὸν γνησιώτατον ὁμολογῶ σε ὑπάρχειν, καὶ τῆς μικρᾶς ἐκείνης μεμνημένος σου εὐποιίας, σὺν τόκῳ σήμερον ἀποδώσω σοι· μὴ φοβοῦ τοῖνον, μηδὲ δειλία· ἐγὼ γὰρ προπορεύσομαι σοι· ἐγὼ δυσωπήσω ὑπὲρ σοῦ τὸν βασιλέα, καὶ οὐ μὴ παραδῶ σε εἰς χεῖρας ἐχθρῶν σου· θάρσει οὖν, προσφιλέστατε, καὶ μὴ λοιποῦ. Τότε κατανυγείς ἐκεῖνος, ἔλεγε μετὰ δακρύων· οἰμοί,

τί πρῶτον θρηνήσω, καὶ τί πρῶτον κλαύσομαι; τῆς ματαιίας μου καταγνώσομαι προσπαθείας, εἰς τοὺς ἀμνήμονας, καὶ ἀχαρίστους, καὶ ψευδεῖς φίλους ἐκείνους, ἢ τὴν φρενοβλαβῆ ταλανίσω ἀγνωμοσύνην, ἥνπερ τῷ ἀληθεῖ τούτῳ καὶ γνησίῳ ἐνεδεξάμην φίλῳ;

Ὁ δὲ Ἰωάσαφ καὶ τοῦτον μετὰ θαύματος δεξάμενος τὸν λόγον, τὴν σαφήνειαν ἐζήτει· καὶ φησιν ὁ Βαρλαάμ· ὁ πρῶτος φίλος ἂν εἴη, ἢ τοῦ πλούτου περιουσία, καὶ ὁ τῆς φιλοχρηματίας ἔρως· ἐφ' ᾧ μυρίοις ὁ ἄνθρωπος περιπίπτει κινδύνους, καὶ πολλὰς ὑπομένει ταλαιπωρίας· ἐλθούσης δὲ τῆς τελευταίας τοῦ θανάτου προθεσμίας, οὐδὲν ἐκ πάντων ἐκείνων, εἰ μὴ τὰ πρὸς κηδεῖαν ἀνόνητα ῥάκια λαμβάνει· δεύτερος δὲ φίλος κέκληται, γυνή τε καὶ τέκνα, καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι· ὧν τῇ προσπαθείᾳ κεκολλημένοι, δυσασπαστῶς ἔχομεν, αὐτῆς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἕνεκεν τῆς αὐτῶν ὑπεροπῶντες ἀγάπης· οὐδεμιᾶς δὲ τις ἐξ αὐτῶν ἀπώνατο ὠφελείας τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἢ μόνον μέχρι τοῦ μνήματος συνοδεύουσιν, εἰτ' εὐθὺς ἐπαναστραφέντες, τῶν ἰδίων ἔχονται μεριμνῶν καὶ περιστάσεων· οὐκ ἔλαττον λήθῃ τὴν μνήμην, ἢ τὸ σῶμα τοῦ ποτὲ προσφιλοῦς καλύψαντες τάφῳ· ὁ δ' αὖ τρίτος φίλος, ὁ παρεωραμένος καὶ φορτικός, ὁ μὴ προσιτός, ἀλλὰ φευκτός, καὶ οἷον ἀπατρόπαιος, ὁ τῶν ἀρίστων ἔργων χορὸς καθεστῆκεν· οἷον, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, ἐλεημοσύνη, φιλάνθρωπία, καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἀρετῶν ὄμιλος, ὁ δυνάμενος προπορεύεσθαι ἡμῶν, ἐξερχομένων τοῦ σώματος, ὑπὲρ ἡμῶν τε δυσωπήσαι τὸν Κύριον, καὶ τῶν ἐχθρῶν ἡμᾶς λυτρούμενος, καὶ δεινῶν φορολόγων, τῶν λογοθέσιον ἡμῖν πικρὸν ἐν τῷ ἀέρι κινούντων, καὶ χειρώσασθαι πικρῶς ζητούντων. Οὗτός ἐστιν ὁ εὐγνώμων φίλος καὶ ἀγαθός, ὁ καὶ τὴν μικρὰν ἡμῶν εὐπραγίαν ἐπὶ μνήμης φέρων, καὶ σὺν τόκῳ πᾶσαν ἡμῖν ἀποδιδούς.

Αὖθις ὁ Ἰωάσαφ, εὖ σοι γένοιτό, φησι, παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, ὦ σοφώτατε ἀνθρώπων· εὐφρανas γὰρ μοι τὴν ψυχὴν τοῖς καταλλήλοις σου καὶ ἀρίστοις ῥήμασι. Τοιγαροῦν ἀνατύπωσόν μοι καὶ ἐτι εἰκόνα τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, καὶ πῶς ἂν τις τοῦτον ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀσφαλείᾳ διέλθοι. Ἀναλαβὼν δὲ τὸν λόγον ὁ Βαρλαάμ, ἔφη· ἀκουσον δὴ καὶ τούτου τοῦ προβλήματος ὁμοίωσιν¹. Πόλιν τινα μεμάθηκα μεγάλην, ἥς οἱ πολῖται τοιαύτην ἐσχέχασιν ἐκπαλαι συνήθειαν, τοῦ ἐπιλαμβάνεσθαι ξένου τινός, καὶ ἀγνώστου ἀνδρός, μηδὲν τῶν νόμων τῆς πόλεως καὶ παραδόσεων ὅλως ἐπισταμένου, καὶ τοῦτον

¹ Παραβολὴ ἄλλη, θεία καὶ θαυμάσιος, ἥς ἡ σαφήνεια εἰς τὴν κατόπιν παράγραφον.

βασιλεία καθιστάν ἑαυτοῖς, πάσης ἀπολαύοντα ἐξουσίας, καὶ τῶν αὐ-
 βασιλεῶν ἀκωλύτως ἐχόμενον, ἄχρι συμπληρώσεως ἐνιαυσιαίου
 τοῦ θελημάτων ἀκωλύτως ἐχόμενον, ἄχρι συμπληρώσεως ἐνιαυσιαίου
 χρόνου· εἴτ' ἐξαίφνης, ἐν πάσῃ αὐτοῦ τυγχάνοντος ἀμεριμνία, τρυ-
 φῶντός τε καὶ σπαταλῶντος ἀδεῶς, καὶ συνδιαιωνίζειν αὐτῷ τὴν βα-
 σιλείαν ἀεὶ δοκούντος, ἐπεχειρόμενοι κατ' αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλικὴν
 σιλείαν ἀεὶ δοκούντος, ἐπεχειρόμενοι κατ' αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλικὴν
 ἀφελόμενοι στολήν, γυμνὸν τε ἀνὰ πᾶσαν θριαμβεύοντες τὴν πόλιν,
 ἐξορίστον ἔπεμπον εἰς μεγάλην τινά, καὶ μακρὰν ἀπωκισμένην νῆσον,
 ἐν ἣ μῆτε διατροφῆς εὐπορῶν, μῆτε ἐνδυμάτων, ἐν λιμῷ καὶ γυμνό-
 τητι δεινῶς κατετρώχετο· τῆς παρ' ἐλπίδα δοθείσης αὐτῷ τρυφῆς καὶ
 θυμῆδίας, εἰς λύπην αὐθις παρ' ἐλπίδα πᾶσαν καὶ προσδοκίαν μετα-
 μειφθείσης. Κατὰ τὸ παρακολουθήσαν τοίνυν ἔθος τῶν πολιτῶν ἐκεί-
 νων, προεχειρίσθη τις ἀνὴρ εἰς τὴν βασιλείαν, συνέσει πολλῇ τὸν λο-
 γισμὸν κατάκομον ἔχων· ὅς, αὐτίκα μὴ συναρπαθεὶς τῇ ἐξαίφνης
 αὐτῷ προσπεσούσῃ εὐθηνίᾳ, μὴδὲ τῶν προβεβασιλευκότων καὶ ἀθλιῶς
 ἐκβληθέντων τὴν ἀμεριμνίαν ζηλώσας, ἐμμέριμνον εἶχε καὶ ἐναγώνιον
 τὴν ψυχὴν, πῶς ἂν τὰ κατ' αὐτὸν εὖ διάθοιτο· τῇ συχνῇ δὲ μελέτῃ
 ἀκριβοστάμενος, ἔγνω διὰ τινος συμβούλου τὴν συνήθειαν τῶν πολι-
 τῶν, καὶ τὸν τρόπον τῆς διηγεοῦς ἐξουσίας, ὅπως τε χρὴ ἑαυτὸν ἀ-
 σφαλίσασθαι, ἀπλανῶς ἐδιδάχθη. Ταῦτ' οὖν ὡς ἔγνω, καὶ ὅτι δεῖ αὐ-
 τὸν ὅσον οὐπὼ εἰς ἐκείνην καταλαβεῖν τὴν νῆσον, τὴν δ' ἐπίκτητον
 ταύτην καὶ ἄλλοτρίαν βασιλείαν ἄλλοτρίοις αὐθις καταλιμπάνειν, ἀνοί-
 ξας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ, ὧν περ τέως ἀνείμενην εἶχε καὶ ἀκώλυτον
 τὴν χρῆσιν, καὶ λαβὼν χρημάτων πλῆθος, χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ
 λίθων τιμίων ἀδρότατον ὄγκον, πιστοτάτοις παραδοὺς οἰκέταις, εἰς
 ἐκείνην προέπεμψεν, εἰς ἣν ἐμελλεν ἐπανάγεσθαι νῆσον. Συντελεσθέν-
 τος δὲ τοῦ ἐμπροθέσμου ἐνιαυτοῦ, στασιάσαντες οἱ πολῖται, γυμνὸν
 αὐτὸν ὡς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ τῇ ἐξουρίᾳ παρέπεμψαν. Οἱ μὲν οὖν λοι-
 ποὶ ἀνόητοι καὶ πρόσκαιροι βασιλεῖς δεινῶς ἐλίμωτον· ὁ δὲ τὸν πλου-
 τον προαποθέμενος ἐκείνος, εὐθηνίᾳ διηγεκεῖ συζῶν, καὶ τρυφὴν ἀδά-
 πανον ἔχων, φόβον τε παντάπασιν ἀποσεισάμενος τῶν ἀπίστων καὶ
 πονηρῶν πολιτῶν, τῆς σοφωτάτης ἑαυτὸν ἐμακάριζεν εὐβουλίας.

Πόλιν οὖν νόει μοι, τὸν μάταιον τοῦτον, καὶ ἀπατεῶνα κόσμον·
 πολίτας δὲ, τὰς ἀρχάς, καὶ τὰς ἐξουσίας τῶν δαιμόνων, τοὺς κοσμο-
 κράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, τοὺς δελεάζοντας ἡμᾶς τῷ
 λείῳ τῆς ἡδονῆς, καὶ ὥσπερ εἰ ἀφάρτων ὑποτιθεμένους διανοεῖσθαι
 τῶν φθαρτῶν καὶ ἐπικήρων, ὡς ἅτε διαιωνιζούσης ἡμῖν, καὶ ἀθάνατα
 τῆς τούτων συνπαρηχούσης ἀπολαύσεως. Οὕτως οὖν ἀπατηθέντων ἡ-
 μῶν, καὶ μηδεμίαν περὶ τῶν μονίμων ἐκείνων καὶ αἰώνιων βουλευσα-

μένων, μῆτε τι ταμειευσαμένων ἑαυτοῖς εἰς τὸν ἐκεῖθεν βίον, αἰφνί-
 διος ἡμῖν ἐφίσταται ὀλεθρος, ὁ τοῦ θανάτου· τότε δὴ τότε γυμνοῦς
 ἡμᾶς τῶν ἐντεῦθεν οἱ πονηροὶ καὶ πικροὶ δεζάμενοι τοῦ σκότους πα-
 λῖται, ὡς ἐκείνοις τὸν ἅπαντα προσαναλώσαντες χρόνον, ἀπάγρουν
 εἰς γῆν σκοτεινὴν καὶ ζοφερὰν, εἰς γῆν σκότους αἰωνίου, οὗ οὐκ ἔστι
 φέγγος, οὐδὲ ὄραν ζωὴν βροτῶν» (ΐωβ. ι. 21). Σύμβουλον δὲ ἀγα-
 θόν, τὸν τάληθῃ πάντα γνωρίσαντα, καὶ τὰ σωτήρια διδάξαντα ἐπι-
 τηδεύματα τῷ συνετῷ καὶ σοφωτάτῳ βασιλεῖ, τὴν ἐμὴν ὑπολάβανε
 εὐτελεῖ χθαμαλότητι, ὅς τὴν ἀγαθὴν ὁδὸν καὶ ἀπλανῆ ὑποδείξει σοι
 ἦκω, τοῖς αἰωνίοις μὲν καὶ ἀτελευτήτοις ἐνάγων, χάκεῖτε πάντα συμ-
 βουλεύων ἀποθέσθαι, ἀπάγων δὲ τοῦ πλάνου κόσμου τούτου, ὅν περ
 καγὼ ποτὲ δυστυχῶς ἐφίλουν, καὶ τῶν αὐτοῦ ἀντειχόμενι τερπνῶν τε
 καὶ ἀπολαυστικῶν· κατανοήσας δὲ τοῖς ἀπλανέσι τοῦ νοῦς ὀφθαλμοῖς
 πῶς ἐν τούτοις πᾶς ὁ τῶν ἀνθρώπων κατατρίβεται βίος, τῶν μὲν πα-
 ραγινόμενων, τῶν δὲ ἀπορρέοντων, καὶ μηδενὸς ἔχοντος τὸ στάσιμον
 βέβαιον, μῆτε τῶν πλουτούντων ἐν τῷ πλούτῳ, μῆτε τῶν δυνατῶν
 ἐν τῇ ἰσχύει, μῆτε τῶν σοφῶν ἐν τῇ σοφίᾳ, μῆτε τῶν τρυφόντων ἐν
 τῇ σπατάλῃ, μῆτε τῶν ἀσφαλῶς δοκούντων βιοῦν ἐν τῇ ματαίᾳ αὐ-
 τῶν καὶ ἀδρανεστάτῃ ἀσφαλείᾳ, μῆτε ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν ἐν ταῦθα ἐπαι-
 νουμένων· ἀλλ' εἰκοι τὸ πρᾶγμα χειμάρρων παρόδῳ, ἀμετρήτῳ θα-
 λάσσης ἐμπιπτόντων βυθῷ· (ῥευστὰ γὰρ οὕτως εἰσι τὰ παρόντα καὶ
 πρόσκαιρα), συνῆκα, ὡς τὰ τοιαῦτα, μάταια πάντα, καὶ ὄνησις αὐτῶν
 οὐδεμία· ἀλλ' ὥσπερ τὰ πρότερα πάντα λήθη κέκρυπται, εἴτε δόξαν
 εἰποις, εἴτε βασιλείαν, εἴτε ἀξιομάτων λαμπρότητας, εἴτε δυναστείας
 ὄγκον, εἴτε τυράννων θρασυτητα, εἴτε τι τῶν τοιούτων, οὕτω καὶ τὰ
 ἐνεστώτα εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀμαυρωθήσεται ὧν περ καγὼ
 εἰς ὑπάρχων, τῇ συνήθει πάντως ἀλλοιωσέαι ὑποπεσοῦμαι καὶ καθὼς
 οἱ πρὸ ἐμοῦ δι' αἰῶνος τέρπεσθαι τοῖς παροῦσιν οὐ συνεχωρήθησαν,
 οὕτως ἔσται καὶ ἐπ' ἐμοί.

Κατείδον γὰρ οἷα τοῖς ἀνθρώποις ὁ τύραννος οὗτος καὶ ταραχώδης
 κατεργάζεται κόσμος, μετατιθεῖς αὐτοὺς ἐνθεν χάκεῖθεν· οὓς μὲν ἐκ
 πλούτου πρὸς πενίαν, οὓς δὲ ἐκ πτωχείας εἰς δόξαν τούτους μὲν ἐξά-
 γων τοῦ βίου, ἄλλους δ' αὐθις ἀντεισάγων· τινὰς μὲν σοφοὺς καὶ
 συνετοὺς ἀποδοκιμάζων, ἀτίμους τε καὶ εὐτελεῖς, τιμίους καὶ περι-
 φανεῖς ἐργαζόμενος· ἄλλους δὲ ἀσόφους καὶ ἀσυνέτους ἐπὶ θρόνου δό-
 ξης καθίζων, τιμίους τε τοὺς ἀτίμους, καὶ ἐμφανεῖς πᾶσι δεικνύων·
 καὶ ἔστιν ἰδεῖν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος μηδὲλως κατὰ πρόσωπον τῆς
 αὐτοῦ ἀπηνόου τυραννίδος ἔχον στάσιν· ἀλλ' ὡς ὅταν περιστέρα φεύ-

δ'. 24). Λέγει· δὲ καὶ ὁ Σωτὴρ· «ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαρμῶνα τῆς ἀδικίας, ἵν' ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς» (Λουκ. ιε'. 0'). Καὶ πολὺν ἄνω τε καὶ κάτω λόγον ὁ Δεσπότης τῆς ἐλεημοσύνης καὶ μεταδόσεως τῶν πενήτων ποιεῖται, καθὼς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ μανθάνομεν. Οὕτω μὲν οὖν ἀσφαλίστατα λίαν προπέμψης ἐκεῖσε πάντα ταῖς τῶν δεομένων χερσίν· ὅσα γὰρ εἰς τούτους ποιήσεις, ἑαυτῷ ὁ Δεσπότης οἰκειούμενος, πολλαπλασίως σε ἀνταμείψεται· νικᾷ γὰρ αἰεὶ ταῖς τῶν δωρεῶν ἀντιδόσεσι τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν.

Τούτω μὲν οὖν τῷ τρόπῳ τέως τοὺς θησαυροὺς τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου συλῆσας, ὃ τεταλαιπώρηκας, πολὺν ἤδη χρόνον δουλεύων, καλῶς ἐκ τούτου πρὸς τὸ μέλλον ἐφοδιασθήσῃ, διὰ τῶν βευστῶν τούτων καὶ προσκαιρῶν τὰ ἐστώτα καὶ μόνιμα ἐξωνησάμενος· ἔπειτα τοῦ Θεοῦ συνεργούντός σοι, κατανοήσεις τὸ ἄστατον τοῦ κόσμου καὶ ἀνόμαλον, καὶ χαίρειν πᾶσιν εἰπών, πρὸς τὸ μέλλον μεθορμισθήσῃ· παραδραμὼν μὲν τὰ παρατρέχοντα, τοῖς ἐλπιζομένοις δὲ καὶ ἱσταμένοις προστεθείς· καὶ τὸ σκότος ἀπολιπὼν σὺν τῇ σκιά τοῦ θανάτου, μιτήσας δὲ τὸν κόσμον καὶ κοσμοκράτορα, καὶ τὴν φθειρομένην σάρκα ἐχθρὰν ἑαυτῷ λογισάμενος, τῷ φωτὶ προσδράμης τῷ ἀπροσίτῳ· καὶ τὸν σταυρὸν ἐπ' ὧμων ἄρας, ἀκολουθήσεις αὐτῷ ἀμεταστρεπτῇ, ἵνα καὶ σὺν αὐτῷ δοξασθῇς, καὶ τῆς οὐκ ἔτι μεταπιπτούσης ζωῆς, οὐδὲ ἀπατηλῆς, ἀναδειγθῇς κληρονόμος. Ὁ δὲ Ἰωάσαφ, τὸ πάντων οὖν, φησιν, ὑπεριδεῖν, καὶ ἐπίπονον οὕτως ἀναλαβέσθαι βίον, καθάπερ εἰρηκας ἀνωτέρω, παράδοσίς ἐστιν ἀρχαία ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων κατιοῦσα διδαχῆς, ἥ ἐναγχος ὑμῖν ἐπινενόηται, τῇ τοῦ νοδὸς ὑμῶν ἐπιστήμῃ, χρεῖστον ἐκλεξαμένοις τούτο· Πρὸς δὲ ὁ γέρων ἔφη· οὐ νόμον προσφάτως ἐπεισαχθέντα διδάσκω σε, μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἐκ παλαιὰ δοθέντα ἡμῖν· εἶπε γὰρ ὁ Κύριος πλουσίῳ τινὶ ἐπερωτήσαντι αὐτῷ, τί ποιήσας, ζῶν αἰώνιον κληρονομήσω; καὶ καυχωμένῳ πάντα φυλάττειν τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ, «ἔν σοι, φησίν, ὑστερεῖ· ὑπάγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι, ἄρας τὸν σταυρὸν· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον εἶπε, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες, εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· εὐκοπώτερον γὰρ ἐστὶ κάμηλον διὰ τρυμαλίας ραφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.» (Μάρκ. ι. 21. Λουκ. ιη'. 22. Ματθ. ιθ'. 21.) Ταύτης οὖν τῆς ἐντολῆς πάντες ἀκούσαντες οἱ ἄγιοι, ἀποχωρισθῆναι πάντῃ τῆς τοιαύτης τοῦ πλού-

του δυσκολίας ἐφρόντισαν· καὶ πάντα σκορπίσαντες, καὶ διὰ τῆς τῶν πενήτων διαδόσεως πλοῦτον ἑαυτοῖς αἰώνιον προαποθέμενοι, ἤραν τὸν σταυρὸν, καὶ τῷ Χριστῷ ἠκολούθησαν· οἱ μὲν μαρτυρικῶς, καθὰ δὴ καὶ εἶπόν σοι, τελειωθέντες, οἱ δὲ ἀσκητικῶς ἀγωνιστάμενοι, καὶ μηδὲν ἐκείνων ἀπολιπόντες τῇ ἀγωγῇ τῆς ἀληθινῆς ταύτης φιλοσοφίας. Ἐντολὴν οὖν ταύτην γίνωσκε Χριστοῦ τοῦ βασιλέως ἡμῶν καὶ Θεοῦ, ἀπάγουσαν ἡμᾶς τῶν φθαρτῶν, καὶ τῶν αἰδίων μετόχους ἐργαζομένην.

Παλαιᾶς οὖν, φησιν ὁ Ἰωάσαφ, καὶ οὕτως ἀναγκαίως οὕσης τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας, πῶς οὐ πολλοὶ σήμερον ζηλοῦσι τουτονὶ τὸν βίον; Ὁ δὲ γέρων ἔφη· πολλοὶ μὲν ἐζήλωσαν καὶ ζηλοῦσιν, οἱ πλείστοι δὲ ὀκνοῦσι καὶ ἀναδύνονται· ὀλίγοι γάρ, καθὰ φησιν ὁ Κύριος, οἱ τῆς στενῆς ὁδοῦ καὶ τεθλιμμένης ὁδοιπόροι· τῆς ἀνειμένης δὲ καὶ πλατείας οἱ πλείους· οἱ γὰρ καθάπαξ ὑπὸ φιλοχρηματίας καὶ τῶν τῆς φιληθρονίας κακῶν ἁλόντες, τῇ κενῇ δὲ καὶ ματαίᾳ προστετηκότες δόξῃ, δυσάποσπάτως αὐτῶν ἔχουσιν, ὥς ἅτε δούλους ἑαυτοὺς ἔκουσίως ἀπεμπολήσαντες ἄλλοτρίῳ δεσπότη, καὶ ἀπεναντίας ἱστάμενοι τῷ ταῦτα ἐπιτάττοντι Θεῷ, καὶ δέσμιοι αὐτῷ κατεχόμενοι· ψυχὴ γὰρ καθάπαξ ἀπογνοῦσα τῆς οἰκείας σωτηρίας, τὰς ἡνίας αὐτῆς ἐνδούσα ταῖς ἀλόγοις ἐπιθυμίαις, πανταχοῦ φέρεται. Διὰ τοῦτο ὀλοφυρόμενος ὁ Προφῆτης τὴν περικεχυμένην ἄνοιαν ταῖς τοιαύταις ψυχαῖς καὶ τῆς ἐπικειμένης αὐταῖς ἀχλύος τὴν παχύτητα θρηνῶν, ἔλεγεν· «Γίοι ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκάριοι; Ἴνα τί ἀγαπάτε ματαιότητα, καὶ ζητεῖτε ψεῦδος;» (Ψαλμ. δ'. 3). Ὡςπερ τις καὶ τῶν ἡμετέρων σοφῶν διδασκάλων (Γρηγόρ.) θεολογικώτατος ἀνὴρ συνάδων τῷ Προφῆτῃ, καὶ τινα παρ' ἑαυτῷ προστιθείς, ἐβόα πᾶσιν ὥς ἐξ ἀπόπτου τινὸς καὶ ὑψηλοτάτης περιωπῆς· «Γίοι ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκάριοι; Ἴνα τί ἀγαπάτε ματαιότητα, καὶ ζητεῖτε ψεῦδος, μέγα τι τὸν ἐνταῦθα βίον, καὶ τὴν τρυφήν, καὶ τὸ μικρὸν δοξάριον, καὶ τὴν ταπεινὴν δυναστείαν, καὶ τὴν ψευδομένην εὐημερίαν ὑπολαμβάνοντες; ἂ μὴ τῶν ἐχόντων μᾶλλον ἐστὶν ἢ τῶν ἐλπιδάντων; ὥσπερ χοῦς ὑπὸ λαίλαπος ἄλλοτε εἰς ἄλλους ῥιπιζόμενα καὶ μεταρρίπτουμενα, ἢ ὥσπερ καπνὸς διαρρέοντα, καὶ ὥς ὄναρ παίζοντα, καὶ ὥς σκιά μὴ κρατούμενα, οὔτε ἀπόντα δυσέλπιστα τοῖς οὐ κεκτημένοις, οὔτε παρόντα πιστὰ τοῖς ἔχουσιν;

Οὕτως οὖν τοῦ Σωτῆρος ἐντελλομένου, τῶν Προφητῶν τε καὶ Ἀποστόλων κηρυττόντων, καὶ τῶν Ἀγίων πάντων ἔργῳ τε καὶ λόγῳ εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς συνωθούντων ἡμᾶς ἀπλανεστάτην ὁδόν, καὶ ὀλίγοι οἱ ταύτην διοδοῦντες, πλείους δὲ οἱ τὴν εὐρύχωρον καὶ πρὸς ἀπώ-

λειαν ἄγουσαν προκρίνοντες, οὐκ ἐκ τούτου ἡ πολιτεία τῆς ἐνθέου ταύτης κατασμικρυνθήσεται φιλοσοφίας· ἀλλὰ καθάπερ ὁ ἥλιος εἰς φαῦσιν πᾶσιν ἀνατέλλων, ἀφθόνως αὐτοῦ τὰς ἀκτῖνας προπέμπει, πάντας φωτίζεσθαι προτρεπόμενος, οὕτω καὶ ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία τοὺς αὐτῆς ἐραστὰς ἡλίου δίκην φωταγωγεῖ, καὶ περιλάμπει, καὶ λαμπροὺς ἀποδείκνυσιν· εἰ δέ τινες μύσαντες τοὺς ὀφθαλμούς, κατιδεῖν αὐτοῦ τὸ φέγγος οὐ θελήσουσιν, οὔτε μεμπτέος παρὰ τοῦτο ὁ ἥλιος, οὔτε τοῖς λοιποῖς παροπτέος· οὔτε μὴν ἡ δόξα τῆς αὐτοῦ λαμπρότητος διὰ τῆς ἐκείνων ἀτιμασθήσεται ἀβελτηρίας· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἑαυτοὺς τοῦ φωτός ἀποστερήσαντες, ὥς τυφλοὶ ψηλαφήσουσι τοῖχον, πολλοῖς δὲ ἐμπεσοῦνται βόθροις, καὶ πολλὰς ἐκκεντησθήσονται τὰς ὄψεις ἀκάνθαις· καὶ ὃν τρόπον ὁ ἥλιος ἐπὶ τῆς ἰδίας ἱστάμενος λαμπρότητος, φωτίζει τοὺς ἀνακεκαλυμμένους προσώπων τὸ φέγγος αὐτοῦ κατοπτριζομένους, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ φῶς φαίνει μὲν πᾶσι πλούσιως, μεταδίδωσι δὲ ἡμῖν τῆς αὐτοῦ λαμπρηδόνος, μετέχει δὲ ἕκαστος, καθ' ὅσον ἐφέσεως ἔχει καὶ προθυμίας· οὔτε γὰρ ἀποστερεῖ τινα τῶν βουλομένων αὐτῷ ἀτενίζειν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, οὔτε μὴν βιάζεται τοὺς ἐκουσίως τὸ σκότος ἐκλεγμένους· ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ ἕκαστος ἐφεῖται αὐτεξουσίῳ προαιρέσει, ἕως ἐν τῷ παρόντι βίω ἐστί.

Τοῦ δὲ τοῦ Ἰωάσαφ πυθομένου τί τὸ αὐτεξούσιον, καὶ τί προαίρεσις, φησὶν ὁ γέρον· αὐτεξουσιότης μὲν ἐστὶ ψυχῆς λογικῆς θέλησις, ἀκωλύτως κινουμένη πρὸς ὅπερ ἂν βούλοιτο, εἴτε ἀρετὴν, εἴτε κακίαν, οὕτως ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ γενομένης. Αὐτεξουσιότης αὐθὺς ἐστὶ, νοερά τῆς ψυχῆς κίνησις αὐτοκρατῆς. Προαίρεσις δὲ ἐστὶν, ὁρεξὶς βουλευτικῆς τῶν ἐφ' ἡμῖν· τοῦ γὰρ προκριθέντος ἐκ τῆς βουλῆς, ἐφίεμεθα προαιρούμενοι. Βουλὴ δὲ ἐστὶν, ὁρεξὶς ζητητικῆ, περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν πρακτέων γινομένη· βουλεύεται γάρ τις, εἰ ὦφειλε μετελθεῖν τὸ πρᾶγμα, ἢ οὐ· εἴτα κρίνει τὸ κρεῖττον καὶ γίνεται κρίσις· εἴτα διατίθεται καὶ ἀγαπᾷ τὸ ἐκ τῆς βουλῆς κριθέν, καὶ λέγεται γνώμη· ἐὰν γὰρ κρίνῃ, καὶ μὴ διατεθῇ πρὸς τὸ κριθέν, ἤγουν ἀγαπήσῃ αὐτό, οὐ λέγεται γνώμη· εἴτα μετὰ τὴν διάθεσιν γίνεται προαίρεσις, ἤγουν ἐπιλογή· προαίρεσις γάρ ἐστι, δύο προκειμένων, τὸ αἰρεῖσθαι καὶ ἐκλέγεσθαι τοῦτο πρὸ τοῦ ἐτέρου· καὶ τοῦτο φανερόν, ὅτι βουλὴ ἐστὶ μετ' ἐπικρίσεως ἢ προαίρεσις, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐτυμολογίας· προαιρετὸν γάρ ἐστι τὸ ἕτερον πρὸ τοῦ ἐτέρου αἰρετόν· οὐδεὶς δὲ προκρίνει τι, μὴ βουλευσάμενος· οὐδὲ προαιρεῖται, μὴ προκρίνας· ἐπειδὴ γὰρ οὐ πάντα τὰ δόξαντα ἡμῖν εὖ ἔχειν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν προθυμούμεθα,

τότε προαίρεσις καὶ προαιρετὸν γίνεται τὸ προκριθέν ἐκ τῆς βουλῆς, ὅταν προλάβῃ τὴν ὁρεξιν· καὶ οὕτω συνάγεται προαίρεσιν εἶναι, ὁρεξιν βουλευτικὴν τῶν ἐφ' ἡμῖν, ἢ βούλησιν ὁρεκτικὴν τῶν ἐφ' ἡμῖν· τοῦ γὰρ προκριθέντος ἐκ τῆς βουλῆς, ἐφίεμεθα προαιρούμενοι· πᾶσα γὰρ βουλὴ, πράξεως ἕνεκα, καὶ διὰ πράξιν· καὶ οὕτω πάσης μὲν προαιρέσεως, βουλὴ ἡγεῖται, πάσης δὲ πράξεως, προαίρεσις.

Διὰ τοῦτο οὐ μόνον αἱ πράξεις, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ διάνοιαν, ἅτινα τὰς προαιρέσεις παριστῶσι, καὶ στεφάνους, καὶ κολάσεις προξενοῦσιν· ἀρχὴ γὰρ ἀμαρτίας καὶ δικαιοπραγίας, προαίρεσις ἐστὶν, ἐν τοῖς φ' ἡμῖν καταγομένη· ὧν γὰρ αἱ ἐνέργειαι ἐφ' ἡμῖν, τούτων καὶ αἱ πράξεις αἱ κατὰ τὴν ἐνέργειαν ἐφ' ἡμῖν· ἐφ' ἡμῖν δὲ αἱ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐνέργειαι, ἐφ' ἡμῖν ἄρα καὶ αἱ ἀρεταί· κυρίως γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ, τὰ ψυχικὰ πάντα, καὶ περὶ ὧν βουλευόμεθα. Οὕτως αὐτεξουσίως βουλευομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτεξουσίως προαιρουμένων, καθ' ὅσον ἂν τις προαιρεῖται, κατὰ τοσοῦτον μετέχει τοῦ θείου φωτός, καὶ προκόπτει ἐν τοῖς τῆς φιλοσοφίας ἐπιτηδεύμασι· διαφοραὶ γὰρ προαιρέσεων εἰσὶ· καὶ καθάπερ τινὲς πηγαὶ ὑδάτων ἐκ τῶν τῆς γῆς λαγόνων ἀναπεμπόμεναι, αἱ μὲν, ἐπιπολαίως τῆς γῆς ἐκβλύζουσιν, αἱ δὲ, μικρόν τι βαθύτερον, αἱ δὲ λίαν βαθύως· τούτων δὲ τῶν ὑδάτων, τὰ μὲν προσεχῶς βλύζοντα, καὶ τῇ γεύσει γλυκέα· τὰ δὲ βαθύως ἐξερχόμενα, καὶ ἀλμυρίζοντα· καὶ τὰ μὲν, ἀφθόνως ἐκδιδόμενα, τὰ δὲ, κατὰ μικρὸν σταλάζοντα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν προαιρέσεων νόμι· τὰς μὲν, ταχεῖας εἶναι, καὶ λίαν θερμοτάτας· τὰς δὲ, νωθράς, καὶ ψυχράς· καὶ τὰς μὲν, ὅλως ἐπὶ τὰ καλὰ τὴν ῥοπὴν κεκτημένας, τὰς δὲ, πρὸς τὸ ἐναντίον πάσῃ δυνάμει ἀποκλινούσας. Κατὰ γοῦν τὰς αὐτῶν διαθέσεις, καὶ αἱ πρὸς τὰς πράξεις ἀκολουθοῦσιν ὁρμαί.

Λέγει οὖν ὁ Ἰωάσαφ πρὸς τὸν γέροντα· εἰσὶν οὖν καὶ ἕτεροί τινες νῦν οἱ κατὰ ταῦτα κηρύττοντες ὥσπερ σύ, ἢ μόνος εἰ σήμερον σὺ ὁ ταῦτα διδάσκων, καὶ οὕτω μισητὸν τὸν παρόντα βίον εἰσηγούμενος· Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς δυστυχεστάτῃ χώρᾳ ταύτῃ, οὐδένα γινώσκω· ἢ γὰρ τοῦ σου πατὴρ τυραννὶς μυρίοις τούτους θανάτοις περιέβαλε· καὶ ἔργον ἔθετο μὴ τὸ σύνολον ἀκούεσθαι ἐν ὑμῖν τὸ τῆς Θεογονίας κήρυγμα· ἐν πάσαις δὲ ταῖς λοιπαῖς γλώσσαις ἄδεται ταῦτα καὶ δοξάζεται· οἷς μὲν, ὁρθοτότῳ λόγῳ, ἄλλοις δὲ, διεστραμμένως· τοῦ πολέμιου τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἐκκλίνειν αὐτοὺς τῆς εὐθείας ποιησαμένου, καὶ ἀλλοτρίαις καταμερισσαμένου δόξαις, ῥήσεις τινὰς τῶν γραφῶν ἄλλως, καὶ οὐ κατὰ τὸν ἐγκείμενον νοῦν μεθερμηνεύειν διδάσκοντος· μία δὲ ἐστὶν ἀλήθεια, ἢ κηρυχθεῖσα διὰ

τῶν ἐνδόξων Ἀποστόλων, καὶ τῶν θεοφόρων Πατέρων, καὶ ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης ἡλίου φαιδρότερον διαλαμπύσῃ· ἥσπερ ἐγὼ κῆρυξ καὶ διδάσκαλος ἀπεστάλην σοι.

Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτόν· οὐδὲν οὖν τούτων ὁ ἐμός ποτε μεμάθηκε πατήρ; Καὶ φησιν ὁ γέρων· τρανῶς μὲν καὶ προσηκόντως οὐδὲν μεμάθηκε· βύων γὰρ τὰς αἰσθήσεις, τὸ ἀγαθὸν ἐκὼν οὐ προσδέχεται, πρὸς τὸ κακὸν αὐτοπροαιρέτως τὴν ῥοπὴν κεκτημένος. Ἄλλ' ἤθελόν, φησιν ὁ Ἰωάσαφ, κάκεινον ταῦτα μυηθῆναι. Φησὶ δὲ ὁ γέρων· τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα, τῷ Θεῷ πάντα δυνατὰ ἐστί· τί γὰρ οἶδας, εἰ σύ σώσεις τὸν σὸν πατέρα, καὶ τρόπῳ θαυμασίῳ γεννῆτωρ τοῦ σοῦ χρηματίσεις γεννήτορος; Ἀκήκοα γὰρ βασιλέα τινὰ γεγονότα, πάνυ καλῶς τὴν αὐτοῦ οἰκονομοῦντα βασιλείαν, πράως τε καὶ ἡπίως τῷ ὑπ' αὐτὸν κεκρημένῳ λαῷ· ἐν τούτῳ δὲ μόνον σφαλόμενον, τὸ μὴ ἔχειν τὸν τῆς θεογνωσίας φωτισμὸν, ἀλλὰ τῇ πλάνῃ τῶν εἰδῶλων κατέχεσθαι. Εἶχε δὲ τινὰ σύμβουλον ἀγαθόν, παντοίοις κεκοσμημένον χαρίσμασι, τῇ τε πρὸς Θεὸν εὐσεβείᾳ, καὶ τῇ λοιπῇ πάσῃ ἐναρέτῃ σοφίᾳ· ὅς, ἀχθόμενος καὶ δυσχεραίνων ἐπὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βασιλέως, καὶ βουλόμενος αὐτὸν περὶ τούτου ἐλέγξει, ἀνεχαίριζέτο τῆς ὀρμῆς, δεδοικώς μὴ κακῶν πρόξενος ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῦ ἐταίροις γένοιτο, καὶ τὴν γινομένην δι' αὐτοῦ πολλῶν ὠφέλειαν περικόψειεν· ἐζήτει δὲ ὅμως καιρὸν εὐθετον τοῦ ἐλκύσαι αὐτὸν πρὸς τὸ ἀγαθόν. Φησὶν οὖν ἐν μιᾷ νυκτὶ πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς· δεῦρο δὴ ἐξέλθωμεν, καὶ ἐμπεριπατήσωμεν τὴν πόλιν, εἴπου τι τῶν ὀφειλομένων ὀψόμεθα. Ἐμπεριπατούντων δὲ αὐτῶν τὴν πόλιν, εἶδον φωτὸς αὐγὴν ἀπὸ τινος τρυμαλιᾶς λάμπουσαν· καὶ ταύτῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιβὰλόντες, βλέπουσιν ὑπόγειόν τι ἀντρώδες οἶκημα, ἐν ᾧ ἐκαθίσετο ἄνθρωπος, ἐσχάτῃ συζῶν πενία, καὶ εὐτελῇ τινι περικείμενος ῥάκῃ· παρίστατο δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ οἶνον κινῶσα· τοῦ δὲ ἀνδρὸς τὴν κύλικα ἐπὶ χεῖρας λαβόντος, λιγυρὸν ἄδουσα μέλος ἐκείνη, τέρψιν αὐτῷ ἐνεποίει ὀρχουμένη, καὶ τὸν ἄνδρα ἐγκωμίους καταθέλγουσα.

Οἱ περὶ τὸν βασιλέα τοῖνυν ἐπὶ ὥραν ἱκανὴν ταῦτα κατανοοῦντες, ἐθαύμαζον, ὅτι τοιαύτῃ πιεζόμενοι πενία, ὡς μήτε οἴκου εὐπορεῖν, μήτε ἐσθλότητος, οὕτως εὐθύμως τὸν βίον διήγον. Καὶ φησιν ὁ βασιλεὺς τῷ πρωτοσυμβούλῳ αὐτοῦ· ὦ τοῦ θαύματος, φίλε, ὅτι ἐμοί τε καὶ σοὶ οὐδ' οὕτως ὁ καθ' ἡμᾶς ποτε ἤρесе βίος, τσοαύτῃ δόξῃ καὶ τρυφῇ διαλάμποντας, ὡς ἡ εὐτελὴς αὕτη καὶ ταλαίπωρος ζωὴ τούτους δὴ τοὺς ἀνοήτους τέρπει καὶ ἡδύνει, λειὸς αὐτοῖς καὶ προσηγὴς ὁ τρα-

γὸς οὗτος καὶ ἀπευκαῖτος βίος καταφαινόμενος. Εὐκαίρου δὲ δρασάμενος ὥρας ὁ πρωτοσύμβουλος, ἔφη· ἀλλὰ σοί γε, βασιλεῦ, πῶς ἡ τούτων φαίνεται βιοτή; Πάντων, φησὶν ὁ βασιλεὺς, ὧν πώποτε ἑώρακα, ἀηδεστάτῃ καὶ δυστυχεστάτῃ, βδελυκτῇ τε καὶ ἀποτρόπαιος. Τότε λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ πρωτοσύμβουλος· οὕτως οὖν εὖ ἴσθι, βασιλεῦ, καὶ πολλῷ χαλεπώτερος ὁ καθ' ἡμᾶς λελογίσταται βίος τοῖς ἐπὶ πταις καὶ μύσταις τῆς αἰδίου δόξης ἐκείνης, καὶ τὸν πάντα νοῦν ὑπερβαίνοντων ἀγαθῶν· αἷ τε χρυσῷ καταστίλβουσιν οἰκίαι, καὶ τὰ λαμπρὰ ταῦτα ἐνδύματα, καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ βίου τρυφὴ σκυθάλων τε καὶ ἀμαυρῶν εἰσὶν ἀηδέστερα τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν εἰδόντων τὰ ἀνεκδιήγητα κάλλη τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀχειροτεύκτων σκηνωμάτων, τῆς θεοφάντου τε στολῆς, καὶ τῶν ἀφθάρτων διαδημάτων, ἃ ἡτοίμασεν ὁ πάντων δημιουργὸς καὶ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· ὃν τρόπον γὰρ ἀνοηταίνειν ἡμῖν οὗτοι ἐλογίσθησαν, πολλῷ πλέον ἡμεῖς οἱ τῷ κόσμῳ περιπλανώμενοι, καὶ αὐταρεσκούντες ἐν τῇ ψευδομένῃ ταύτῃ δόξῃ, καὶ ἀνονήτῳ τρυφῇ, θρήνων ἐσμέν ἄξιοι καὶ δακρύων ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν γευσσάμενων τῆς γλυκύτητος τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, τούτων ἀκούσας, καὶ ἐνεὸς ὥσπερ γενόμενος, ἔφη· τίνες οὖν ἐκεῖνοί εἰσιν, οἱ κρείττονα τῆς καθ' ἡμᾶς κεκτημένοι ζωῆς; Πάντες, φησὶν ὁ πρωτοσύμβουλος, οἱ τὰ αἰώνια προτιμήσαντες τῶν προσχαίρων. Αὐθις οὖν τοῦ βασιλέως μαθεῖν ζητούντος τίνα τὰ αἰώνια, φησὶν ὁ ἀνὴρ· βασιλεία ἀδιάδοχος, καὶ ζωὴ μὴ ὑποκειμένη θανάτῳ, καὶ πλοῦτος μηδέποτε ὑφορώμενος πενίαν· χαρὰ τε καὶ εὐφροσύνη, πάσης ἀμέτοχος λύπης καὶ ἀχθηδόνος· καὶ εἰρήνῃ διηνεκής, ἐλευθέρᾳ πάσης ἐχθρας καὶ φιλονεικίας. Τούτων οἱ καταξιωθέντες ἀπολαύειν μακάριοι· καὶ τοῦτο πολλάκις ἄμοχθον καὶ ἄλυπον ζήσουσιν εἰς αἰῶνας ζωῆς, πάντων τῶν ἡδῶν καὶ τερπνῶν τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀμογητὶ ἀπολαύοντες, καὶ τῷ Χριστῷ ἀτελεύτητα συμβασιλεύοντες. Καὶ τίς ἄξιος, εἰπόντος τοῦ βασιλέως, τούτου ἐπιτυχεῖν; ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο, πάντες οἱ τῆς ἐκείσε ἀπαγούσης ὁδοῦ δρασάμενοι· ἀκώλυτος γὰρ ἡ εἰσόδος τοῖς θελήσασιν μόνον. Ὁ δὲ βασιλεὺς, καὶ τίς, φησιν, ἡ ἐκείσε φέρουσα τρίβος; Πρὸς ὃν ἔφη ὁ λαμπρὸς τὴν ψυχὴν ἐκεῖνος ἀνὴρ. Τὸ γινώσκειν τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν μονογενῆ τούτου Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ τοῖνυν βασιλεὺς, βασιλικωτάτῃ ἐχων σύνεσιν, ἔφη πρὸς αὐτόν· καὶ τί τὸ κωλύσάν σε μέχρι τοῦ νῦν περὶ τούτων γινώρισαι μοι; οὐκ ἀναβολῆς γὰρ καὶ ὑπερβέσεως ἄξιά μοι δοκεῖ ὑπάρχειν ταῦτα, εἰ γε ἀληθῆς τυγχάνει· εἰ δὲ ἀμφίβολά ἐστιν, ἐμπόνως δεῖ ζητῆσαι, μέχρις ὅτου τὸ ἀναμφί-

λεκτον εὐρωμεν. Οὐκ ἀμελεία, φησὶν ὁ ἀνὴρ, ἡ βαθυμία συνεχόμενος περὶ τούτων ὠκνησά σοι γνωρίσαι ἀληθῆ περ ὄντα, καὶ πάντῃ ἀναμφίλεκτα, ἀλλὰ τὸ ὑπερέχον αἰδούμενος τῆς σῆς δόξης, μήποτε ὀχληρός σοι φανείην. Εἰ οὖν προστάσεις τῷ τῷ οἰκέτῃ ὑπομνησκειν σοι εἰς τὸ ἐξῆς περὶ τούτων, τῷ σὺ ἔσομαι καθυπηρετῶν προστάγματι. Ναί, φησιν ὁ βασιλεὺς· μὴ καθ' ἡμέραν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἐκάστης ὥρας τὴν τούτων μνήμην διηνεκῶς ἀνακαίνιζε· οὐκ ἀμελῶς γὰρ χρὴ τοῖς προσέχειν, ἀλλὰ λίαν θερμῶς καὶ σπουδαίως. Ἀκηκόαμεν οὖν φησὶν ὁ Βαρλαάμ, εὐσεβῶς τὸν βασιλέα τοῦτον ζῆσαι εἰς τὸ ἐξῆς· καὶ ἀκυμάντως τὸν παρόντα διανύσαντα βίον, τῆς μελλούσης μὴ ἀποτυχεῖν μακαριότητος. Εἰ τοίνυν καὶ τῷ σὺ πατρὶ τοιαυτά τις ἐπιτηδεύῃ ὑπομνήσει καιρῷ, τάχα συνήσει καὶ γινώσεται, ὅσοις συνεχέθῃ κακοῖς, καὶ τούτων ἐκκλίνας, ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν· ἐπεὶ, τόγε νῦν ἔχον, τυφλὸς ἐστί, μυωπάζων, τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς ἑαυτὸν ἀποστερήσας, αὐτομολῶν δὲ πρὸς τὸ τῆς ἀσεβείας σκότος.

Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτόν· τὰ μὲν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς ἄγαιτο Κύριος καθὼς κελεύει· αὐτῷ γάρ, καθὰ δὴ καὶ εἶπας, δυνατὰ πάντα καθέστηκεν τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα· ἐγὼ δὲ διὰ τῶν σῶν ἀνυπερβλήτων ῥημάτων τῆς τῶν παρόντων καταγνοῦς ματαιότητος, ἀποστήναι μὲν τούτων πάντῃ διανενόημαι, καὶ μετὰ σοῦ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς μου διατελέσαι· ἵνα μὴ διὰ τῶν προσκαίρων τούτων καὶ ῥευστῶν, τῆς τῶν αἰωνίων καὶ ἀφθάρτων ἐκπέσω ἀπολαύσεως. Πρὸς δὲ ὁ γέρον· ἀπεκρίνατο· εἰ τοῦτο ποιήσεις, ὁμοίως ἔσῃ νεανίσκῳ τινὶ φρονιμωτάτῳ, περὶ οὗ ἀκήκοα πλουσιωτάτων γεγονέναι, καὶ ἐνδοξοτάτων γονέων· ὃν τινὲς ὁ πατὴρ μνηστευσάμενος ἦν θυγατέρα τινὸς τῶν εὐγενεία καὶ πλούτῳ διαφερόντων, λίαν ὠραιοτάτην. Κοινολογησάμενος δὲ πρὸς τὸν παῖδα περὶ τοῦ γάμου, καὶ ὅπως ἦν αὐτῷ μελετώμενον ἀπαγγεῖλας, ἀκούσας ἐκεῖνος, καὶ ὡς ἀπηγέσθη καὶ ἄτοπον ἀποσεισάμενος τὸ πρᾶγμα, φυγὰς ὤχετο, καταλιπὼν τὸν πατέρα. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ γηραιοῦ τινος πένητος, τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας ἑαυτὸν διαναπαύων. Ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ γέροντος, μονογενὴς οὖσα παρθένος, καθεζομένη πρὸ τῶν θυρῶν, εἰργάζετο ταῖς χερσὶ, τῷ δὲ στόματι τὸν Θεὸν ὑψόλογει, ἀσιγήτως εὐχαριστοῦσα ἐκ βαθύων ψυχῆς.

Τὸν ταύτης δὲ ὕμνον ἀκούσας ὁ νέος, ἔφη· τί σου γυναι τὸ ἐπιτήδευμα; χάριν δὲ τίνος οὕτω περ οὖσα εὐτελὴς καὶ πτωχή, ὡς ἐπὶ τισὶ μεγάλοις δωρήμασιν εὐχαριστεῖς τὸν δοτῆρα ὕμνουσα; Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· οὐκ οἶσθα ὅτι καθάπερ φάρμακον μικρὸν ἐκ μεγάλων νοσημάτων πολλάκις ρύεται τὸν ἄρρωστον, οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐπὶ

τοῖς μικροῖς εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, μεγάλων πρόξενον γίνεται; Ἐγὼ τοίνυν θυγάτηρ οὖσα γέροντος πτωχοῦ, εὐχαριστῶ ἐπὶ τοῖς μικροῖς τούτοις, καὶ εὐλογῶ τὸν δεσπότην, εἰδύα, ὡς ὁ ταῦτα δούς, καὶ μείζονα δύναται δοῦναι. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐξωθεν καὶ οὐκ ἡμετέρων, ἐξ ὧν οὐτε τοῖς παλλὰ κεκτημένοις γίνεται τι κέρδος, ἵνα μὴ εἶπω ὅτι καὶ ζημία πολλάκις, οὐτε τοῖς ἐλάττονα λαβοῦσιν ἐπέρχεται βλάβη, τὴν αὐτὴν ἀμφοτέρων ὁδεύόντων ὁδόν, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ ἐπειγομένων τέλος· ἐν δὲ τοῖς ἀναγκαίοις καὶ κυριωτάτοις, πολλῶν ἀπῆλαισα καὶ μεγίστων τοῦ Θεοῦ δωρημάτων, οὐ μὲν οὖν ἐχόντων ἀριθμὸν, ἢ εἰκασμῷ ὑποπιπτόντων· κατ' εἰκόνα γὰρ Θεοῦ γεγενῆμαι, καὶ τοῖς αὐτοῦ γνώσεως ἡξίωμαι, καὶ λόγῳ παρὰ πάντα τὰ ζῶα κεκόσμημαι, καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ πρὸς ζωὴν ἀνακέκλημαι διὰ σπλάγχνα ἐλέους αὐτοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ μετέχειν μυστηρίων ἐξουσίαν ἔλαβον, καὶ ἡ τοῦ παραδείσου θύρα ἀνέωχται, ἀκωλύτως, εἴπερ θελήσω. παρέχουσά μοι τὴν εἴσοδον. Τῶν τοσούτων οὖν καὶ τηλικούτων δωρημάτων, ὧν ἐπίσης μετέχουσι πλούσιοί τε καὶ πένητες, ἀξίως εὐχαριστῆσαι πάντῃ μοι ἀδύνατον· εἰ δὲ καὶ τὴν μικρὰν ὕμνολογίαν οὐ προσάξω τῷ δωρησάμενῳ, ποῖαν ἔξω ἀπολογίαν;

Ὁ δὲ νεώτερος, τὴν πολλὴν αὐτῆς θαυμάσας σύνεσιν, τὸν αὐτῆς προσκαλεσάμενος πατέρα, δὸς μοί, φησι, τὴν θυγατέρα σου εἰς γυναῖκα, ἡγάπησα γὰρ τὴν σύνεσιν αὐτῆς καὶ εὐσέβειαν. Ὁ δὲ γέρον· ἔφη· οὐκ ἔξεστί σοι λαβεῖν ταύτην τὴν πένητος θυγατέρα, πλουσίαν ὄντι γονέων. Αὐθις δὲ ὁ νέος· ναί, φησι, ταύτην λήψομαι, εἰ οὐκ ἀπαγορεύσεις· θυγάτηρ γὰρ μοι μεμνήστευτο εὐγενῶν καὶ πλουσίων· καὶ ταύτην ἀποσεισάμενος, φυγὴ ἐχρησάμην· τῆς δὲ σῆς θυγατρός, διὰ τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν, καὶ τὴν νουνεχὴ σύνεσιν ἐρασθεῖς, συναφθῆναι αὐτῇ προτεβύμηναι. Ὁ δὲ γέρον πρὸς αὐτὸν ἔφησεν· οὐ δύναμαι σοι ταύτην δοῦναι τοῦ ἀπαγαγεῖν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς σου, καὶ τῶν ἐμῶν χωρίσαι ἀγκαλῶν· μονογενὴς γὰρ μοί ἐστιν. Ἀλλ' ἐγώ, φησιν ὁ νεανίσκος, παρ' ὑμῖν μενῶ, καὶ τὴν ὑμῶν ἀναδέξομαι πολιτείαν· εἴτα καὶ τὴν λαμπρὰν ἀποθέμενος ἐσθῆτα, τὰ τοῦ γέροντος αἰτησάμενος περιεβάλλετο. Πολλὰ δὲ ἐκεῖνος ἐκπειράσας αὐτόν, καὶ ποιήσας τὸν αὐτοῦ δοκιμάσας λογισμὸν, ὡς ἔγνω σταθρῆς αὐτὸν ὑπάρχειν διανοίας, καὶ οὐκ ἔρωτι ἀφροσύνης κατεχόμενος, αἰτεῖται τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, ἀλλ' ἔρωτι εὐσεβείας εἴλετο πενιχρῶς ζῆν, ταύτην προκρίνας τῆς αὐτοῦ δόξης καὶ εὐγενείας, κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, εἰσῆγαγεν εἰς τὸ ἑαυτοῦ ταμιεῖον, καὶ ὑπέδειξε πλοῦτον πολὺν ἀποκείμενον αὐτῷ, καὶ χρημάτων ἀναρίθμητον ὄγκον, ὅσον οὐ τεθεά-

ταί πώποτε ὁ νεανίσκος. Καί φησι πρὸς αὐτόν· τέκνον, ταῦτα πάντα σοι δίδωμι, ἀνθ' ὧν ἡρετίσω τῆς ἐμῆς θυγατρὸς· γενέσθαι δὲ καὶ κληρονόμον τῆς ἐμῆς οὐσίας. Ἦνπερ κατασχὼν κληρονομίαν ἐκεῖνος, πάντας ὑπερῆρε τοὺς ἐνδόξους τῆς γῆς καὶ πλουσίους.

Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς τὸν Βαρλαάμ· προσηκόντως καὶ αὕτη τὰ κατ' ἐμὲ παρίστησιν ἡ διήγησις· ὅθεν σοι καὶ περὶ ἐμοῦ ταῦτα λελέχθαι δοκῶ. Ἀλλὰ τίς ἡ πείρα, δι' ἧς γινῶναι ζητεῖς τὸ σταθερὸν τῆς ἐμῆς διανοίας; Καὶ ὁ γέρων ἔφη· ἐγὼ μὲν καὶ πεπείρακα ἤδη, καὶ ἔγνωκα ὁποίας ὑπάρχεις ἐχέφρονος καὶ σταθηρᾶς διανοίας, καὶ ψυχῆς τῷ ὄντι εὐθυτάτης· ἀλλὰ τὸ τέλος τῆς κατὰ σὲ πράξεως βεβαιώσῃς τὰ τοιαῦτα. Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνανά μου πρὸς τὸν ἐν Τριάδι δοξαζόμενον Θεὸν ἡμῶν, τὸν πάντων δημιουργὸν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων· τὸν ὄντως ὄντα, καὶ αἰεὶ ὄντα· μήτε ἀρχὴν ἐσχηκότα πώποτε τῆς ἐνδόξου Θεότητος αὐτοῦ, μήτε ἔχοντα τέλος· τὸν φοβερόν καὶ παντοδύναμον, ἀγαθόν τε καὶ εὐσπλαγχνον, ἵνα φωτίσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, καὶ δώῃ σοι πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψῃς ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, εἰς τὸ εἰδέναι τίς ἐστὶν ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας· ἵνα μηκέτι ξένος ἔσῃ καὶ ἀρόικος, ἀλλὰ συμπολίτης τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖος Θεοῦ, ἐποικοδομούμενος ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη, αὖξαι εἰς ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ. Ὁ δὲ Ἰωάσαφ, σφόδρα κατακυγείς τῇ καρδίᾳ, ἔφη· ταῦτα δὴ πάντα καὶ γὰρ ποθῶ γινῶναι· καὶ δέομαι σοι γνωρίσαι μοι τὸν τε πλοῦτον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς αὐτοῦ δυνάμεως.

Διδασκαλία ἀρίστη

περὶ τῆς ἀκαταλήπτου σοφίας τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ,
δόξης τε καὶ δυνάμεως καὶ μεγαλωσύνης αὐτοῦ.

Εἶπε πρὸς αὐτόν ὁ Βαρλαάμ· τῷ Θεῷ εὐχομαι διδάξαι σε ταῦτα, καὶ τὴν γινῶσιν τῶν τοιούτων ἐνθεῖναί σου τῇ ψυχῇ· ἐπεὶ παρὰ ἀνθρώποις τὴν αὐτοῦ λεχθῆναι δόξαν καὶ δύναιμι τὸ παράπαν ἀδύνατον, καὶ πᾶσαι αἱ τῶν νυνὶ καὶ τῶν πώποτε γενομένων ἀνθρώπων γλῶσσαι ἐν γένωνται. «Θεὸν γάρ, φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ Θεολόγος, οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς Υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο (Ἰωάν. ἀ. 18). Τοῦ δὲ ἀοράτου καὶ ὑπεραπείρου τὴν δόξαν

καὶ μεγαλωσύνην τίς ἰσχύσει γηγενῶν καταλαβέσθαι, εἰ μὴ ὁ ἄνθρωπος ἀποκαλύψῃ καθόσον βούλεται, ὥσπερ τοῖς Προφήταις αὐτοῦ καὶ Ἀποστόλοις ἀπεκάλυψεν; Ἡμεῖς δὲ καὶ ἐκ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, κατὰ τὸ ἐγγυωρῶν ἡμῖν μανθάνομεν· λέγει γάρ ἡ γραφή· «οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ· ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα· καὶ τὰ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, τοῖς ποιήμασι νοούμενα, καθορᾶται, ἥ τε αἰδὶς αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης» (Ψαλμ. ιη. 1. Ρωμ. ἀ. 20). Καθὰ περ γὰρ τις οἰκίαν ἰδὼν λαμπροτάτην, εὐτέλως κατεσκευασμένην, ἢ σκευὸς εὐφυῶς συνηρμοσμένον, τὸν οἰκοδόμον ἢ τέκτονα εὐθὺς ἂν ἐννοήσας θαυμάσειεν, οὕτω καὶ γὰρ ἐκ μὴ ὄντων διαπλάσθεις, καὶ εἰς τὸ ὄν παραχθείς, εἰ καὶ τὸν πλάστην καὶ παροχέα θεάσασθαι οὐ δύναμαι, ἀλλ' ἐκ τῆς εὐαρμόστου καὶ θαυμασιωτάτης μου κατασκευῆς, εἰς γινῶσιν ἦλθον τῆς αὐτοῦ σοφίας· οὐ καθ' ὅτι ἐστίν, ἀλλὰ καθὰ δεδύνημαι νοεῖν· ὅτι οὐκ αὐτομάτως παρήχθην, οὔτε ἀπ' ἐμαυτοῦ γεγέννημαι, ἀλλ' αὐτὸς ἐπλασέ με καθὼς ἡβουλήθη· πάντων μὲν προκατάρχειν τάξας τῶν κτισμάτων, τινῶν δὲ καὶ ἐλαττώσας· καὶ συντριβέντα, πάλιν κρείττονι ἀνακαινίζει ἀναπλάσας· εἶτα καὶ ὑπεξάγων τῶν ἐντεῦθεν τῷ θεῷ αὐτοῦ προστάγματι, καὶ πρὸς ἑτέραν μετατιθεῖς βιοτὴν καὶ ἀτελεύτητον καὶ αἰώνιαν, ἐν οὐδενὶ τούτων δυνάμενός μου ἀνθίστασθαι τῇ ἰσχύϊ τῆς αὐτοῦ προνοίας· μήτε τι προστιθέναι ἐμαυτῷ, μήτε ὑφαιρεῖν, εἴτε κατὰ τὴν ἡλικίαν, εἴτε κατὰ τὸ τῆς μορφῆς εἶδος· μήτε τὰ πεπαλαιωμένα μοι ἀνακαινίζειν ἐξισχύων, μήτε τὰ διαφθαρέντα ἐπανορθοῦν· οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀνθρώπων τούτων τι ἰσχυσε πώποτε κατεργάσασθαι· οὔτε βασιλεὺς, οὔτε σοφός, οὐ πλούσιος, οὐ δυνάστης, οὔτε τις ἄλλος ἀνθρώπινα μετερχόμενος ἐπιτηδεύματα· οὐδεὶς γὰρ βασιλέων, ἢ τῶν ἐν ὑπεροχαῖς ὄντων, ἑτέραν ἔσχε γενέσεως ἀρχήν· μία δὲ πάντων εἰσόδος εἰς τὸν βίον, ἐξόδος τε ἴση.

Ἐκ τούτων οὖν τῶν περὶ ἐμέ, εἰς γινῶσιν τῆς τοῦ δημιουργοῦ μεγαουργίας χειραγωγοῦμαι· σὺν τούτοις δέ, καὶ τὴν εὐάρμοστον κατασκευὴν καὶ συντήρησιν τῆς κτίσεως ἀπάτης νοῶν, ὅτι αὐτὰ μὲν καθ' ἑαυτὰ τροπῇ ὑπόκεινται πάντα καὶ ἀλλοιωθεῖν· τὰ μὲν νοητὰ κατὰ προαίρεσιν, τὴν τε ἐν τῷ καλῷ προκοπὴν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ καλοῦ ἀποφοίτησιν· τὰ δὲ αἰσθητὰ, κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν, αὖξήσιν τε καὶ μείωσιν, καὶ τὴν κατὰ ποιότητα μεταβολήν, καὶ τοπικὴν κίνησιν· καὶ ἐκ τούτων κηρύττουσι φωναῖς ἀλαλήτοις, ὑπὸ τοῦ ἀκτίστου, καὶ ἀτρέπτου, καὶ ἀναλλοιώτου γεγενῆσθαι Θεοῦ, συνέχεσθαι τε καὶ συντηρεῖσθαι, καὶ αἰεὶ προνοεῖσθαι· πῶς γὰρ ἂν αἱ ἐναντίαι φύσεις εἰς ἐνὸς

κόσμου συμπλήρωσιν ἀλλήλαις συνεληλύθεσαν, καὶ ἀδιάλυτοι μεμενήκεσαν, εἰ μὴ τις παντοδύναμος δύναμις ταῦτα συνεβίβασε, καὶ αἰεὶ συνετήρησεν ἀδιάλυτα; πῶς γὰρ ἂν ἔμεινέ τι, εἰ μὴ αὐτὸς ἠθέλησεν; ἢ τὸ μὴ κληθῆν ὑπ' αὐτοῦ πῶς ἂν διατηρήθῃ; φησὶ γὰρ ἡ γραφή· εἰ γὰρ πλοῖον ἀκυβέρνητον οὐ συνίσταται, ἀλλὰ καταποντίζεται εὐκόλως· καὶ οἰκία μικρὰ οὐκ ἂν στῇ χωρὶς τοῦ προνοούντος, ὁ κόσμος πῶς ἂν συνέστη ἐπὶ τοσούτον χρόνον, δημιουργήμα οὕτω μὲν μέγα, οὕτω δὲ καλὸν καὶ θαυμαστόν, ἄνευ ἐνδόξου τινὸς καὶ μεγάλης, καὶ θαυμαστῆς διακυβερνήσεως, καὶ πανσόφου προνοίας; ἰδοὺ γὰρ ὁ οὐρανὸς πόσον ἔχει χρόνον, καὶ οὐκ ἡμαυρώθη· τῆς γῆς ἡ δύναμις οὐκ ἠτόνησε, τοσούτον τίκτουσα χρόνον· αἱ πηγαὶ οὐκ ἀπέλιπον ἀναβλύζειν, ἐξ οὗ γεγονόσιν· ἡ θάλασσα τοσούτους δεχομένη ποταμούς, οὐκ ὑπερέβη τὸ μέτρον· οἱ δρόμοι τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης οὐκ ἠλοιώνται· αἱ τάξεις τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς οὐ μετετρέπησαν.

Ἐκ τούτων πάντων ἡ ἀφατος τοῦ Θεοῦ δύναμις καὶ μεγαλοπρέπεια ἡμῖν ἐμφανίζεται, μαρτυρουμένη ὑπὸ προφητῶν καὶ Ἀποστόλων· ἀλλ' οὐδεὶς κατ' ἀξίαν ἐννοῆσαι, ἢ ἀνευφημῆσαι τὴν δόξαν αὐτοῦ δύνησεται. Πάντα γὰρ τὰ τε ἀόρατα, καὶ ὅσα ὑπὸ τὴν αἴσθησιν, ὁ Θεὸς ἀπόστολος ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα κατανοήσας, εἶπεν «ἐκ μέρους γινώσκωμεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται» (Α'. Κορινθ. ιγ'. 10)· διὸ καὶ ἐκπληττόμενος τὸν ὑπεράπειρον πλοῦτον τῆς σοφίας αὐτοῦ, διαρρήδην ἐβόησεν· «ὦ βάθος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ. Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ» (Ῥωμ. ια'. 34). Εἰ δὲ ἐκεῖνος ὁ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ φθάσας, καὶ ἀρρήτων ἀκούσας ῥημάτων τοιαύτας ἀφῆκε φωνάς, τίς τῶν κατ' ἐμὲ ὅλως ἀντοφθαλμῆσαι ἰσχύσειε ταῖς ἀβύσσοις τῶν τοσούτων μυστηρίων, καὶ εἰπεῖν τι κατὰ γνώμην, ἢ ἐνθυμηθῆναι ἀξίως τῶν λεγομένων δυνήσεται, εἰ μὴ τοι αὐτὸς ὁ τῆς σοφίας χορηγός, καὶ τῶν ἀσώφων διορθωτὴς παράσχοι; ἐν γὰρ τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν· πᾶσά τε φρόνησις παρ' αὐτῷ, καὶ συνέσεως ἐπιστήμη· καὶ αὐτὸς ἡμῖν δέδωκε τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμου, καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητα χρόνων, τροπῶν διαλλαγὰς, καὶ μεταβολὰς καιρῶν· καὶ ὅτι πάντα μέτρῳ καὶ σταθμῷ διέταξε· τὸ γὰρ μεγάλως ἰσχύειν, αὐτῷ πάρεστι πάντοτε· καὶ κράτει βραχίονος αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; ὅτι ὡς ῥοπὴ ἐκ πλαστίγγων ὅλος ὁ κόσμος ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ ὡς ῥάνις δρόσου ὀρθρινῆς κατελθούσης ἐπὶ γῆς· ἐλεεῖ δὲ πάντας, ὅτι πάντα

δύναται, καὶ παρορᾷ ἁμαρτήματα ἀνθρώπων εἰς μετάνοιαν· οὐδένα γὰρ βδελύσσεται, οὐδὲ ἀποστρέφεται τῶν προστρέχόντων αὐτῷ, ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόψυχος δεσπότης· εὐλογημένον εἴη τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτοῦ, τὸ ἅγιον, καὶ ὑπερύμνητον, καὶ ὑπερυψούμενον εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰωάσαφ· εἰ πάνυ πολὺν χρόνον ἐσκόπησας, σοφώτατε, πῶς ἂν ἄριστα τὴν λύσιν τῶν προβληθέντων ζητημάτων ἡμῖν σαφηνίσαι, οὐκ ἂν ἄμεινον τοῦτό μοι ποιῆσαι ἐδόχεις, ἢ τοιαῦτα λέγων, ὅποιά μοι νῦν ἐξεῖπας· δημιουργὸν μὲν πάντων καὶ συνόχεα τὸν Θεὸν διδάξας, ἀκατάληπτον δὲ λογισμοῖς ἀνθρωπίνους τὴν δόξαν τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ λόγοις ἀναντιρρήτοις ἀποδείξας· καὶ ὅτι οὐκ ἄλλος τις ἰσχύει ταύτης ἐφικέσθαι, ἀλλ' οἷς ἂν αὐτὸς καθόσον κελεύει ἀποκαλύψει· διό σου τῆς λογιστάτης ὑπερθεαύμακα σοφίας. Ἀλλὰ μοι φράσον, μακαριώτατε, πόσων μὲν χρόνων αὐτὸς ὑπάρχεις; ἐν ποίοις δὲ τόποις τὰς διατριβάς κέκτηται; τίνας δὲ τοὺς συμπλοσοφούντάς σοι ἔχεις; κραταιῶς γὰρ μοι ἡ ψυχὴ τῆς σῆς ἐξήρηται διδασκαλίας, καὶ οὐδαμῶς σου τὸν πάντα μου χρόνον τῆς ζωῆς χωρισθῆναι θέλω. Ὁ δὲ γέρων ἔφη· χρόνων μὲν εἰμι, ὡς εἰκάζω, τεσσαράκοντα πέντε· ἐν ἐρήμοις δὲ τῆς γῆς Σενναάρ διάγων, συναγωνιστὰς ἔχω τοὺς πρὸς τὸν δρόμον τῆς ἀνω πορείας συμπονοῦντας, καὶ συναμιλλωμένους. Πῶς ταῦτά μοι λέγεις, ὁ Ἰωάσαφ ἀνταπεκρίνατο; ἐπέκεινα γὰρ μοι φαίνεται τῶν ἐβδομήκοντά που ἐνιαυτῶν· τίς οὖν ὁ λόγος σοι τῶν τεσσαράκοντα πέντε βούλεται χρόνων; οὐ δοκεῖς γὰρ μοι ἐν τούτῳ ἀληθεύειν.

Εἶπε δὲ ὁ Βαρλαάμ πρὸς αὐτόν· εἰ μὲν τοὺς ἀπὸ γεννήσεως χρόνους μοι ζητεῖς μαθεῖν, καλῶς τούτους ἀπείκατας ἐπέκεινα τῶν ἐβδομήκοντά που ὑπάρχειν· ἀλλ' ἐμοὶ γε οὐδόλως εἰς μέτρον ζωῆς ἐλογίσθησαν, ὅσοι τῇ ματαιότητι τοῦ κόσμου δεδαπάνηται· ὅτε γὰρ ἔζων τῷ σαρκίῳ, δεδουλωμένος ταῖς ἁμαρτίαις, νεκρὸς ἤμην τὸν ἔσω ἄνθρωπον. Τοὺς οὖν τῆς νεκρώσεως χρόνους οὐκ ἂν ποτε ζωῆς ὀνομάσαιμι· ἐξότου δὲ ἐμοὶ ὁ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ (Γαλ. 6. 15), ἀποθήμενος τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, «οὐκ ἔτι ζῶ ἐν σαρκί, ἀλλὰ ζῇ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός· ὁ δὲ ζῶ, τῇ πίστει ζῶ τῇ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ» (Γαλ. 6. 20), τούτους εἰκότως καὶ ζωῆς χρόνους, καὶ ἡμέρας σωτηρίας καλέσαιμι· οὐς περὶ τὰ τεσσαράκοντα πέντε συναριθμῶν ἔτη, κατὰ λόγον σοι, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τὴν τούτων ἐξεῖπον ἀρίθμησιν. Καὶ σὺ τοίνυν τοιούτου ἐχού λο-

γισμοῦ ἐκάσποτε, μηδὲν ἔχον ὑπολαμβάνων τοὺς νενεκρωμένους μὲν πρὸς πᾶσαν ἀγαθοεργίαν, ζῶντας δὲ τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ τῷ κοσμοκράτορι καθυπουργοῦντας τῶν κάτω συρομένων, ἐν ἡδοναῖς τε καὶ ἐπιθυμίαις πονηραῖς τὸν βίον δαπανῶντας· ἀλλὰ τεθανατωμένους τούτους, εὐ ἴσθι, τυγχάνειν, καὶ νενεκρωμένους τῇ τῆς ζωῆς ἐνεργείᾳ· τὴν γὰρ ἁμαρτίαν, θάνατον τῆς ἀθανάτου σοφὸς τις εἰκότως ἐκάλεσε. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος· «ὅτε δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. Τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον· τὰ γὰρ ὀφώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (Ῥωμ. 6'. 20).

Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτόν· ἐπεὶ περ ἡ ἐν σαρκὶ ζωὴ οὐκ ἐν μέτρῳ ζωῆς σοι λελογίσταται, οὐδὲ τὸν θάνατον τοῦτον, ὃν ὑφίστανται πάντες, θάνατόν σοι λογίσασθαι χρή. Ὁ δὲ γέρων ἀπεκρίνατο· ἀναμφιλέκτως καὶ περὶ τούτων οὕτως ἔχω, μηδὲν τὸν πρόσκαιρον τούτον θάνατον τρέμων, μήτε θάνατον τὸ παράπαν ἀποκαλῶν, εἴ γε τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου βαδίζοντά με καταλάβοι· διαδασκάλιον δὲ μᾶλλον ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν τὴν κρείττονα καὶ τελειοτέραν, καὶ ἐν Χριστῷ κρυπτομένην· ἥσπερ ποθοῦντες τυχεῖν οἱ ἅγιοι, πάνυ τῇ παρουσίᾳ ἐδυσχέραινον. Διὸ φησὶν ὁ Ἀπόστολος· «οἶδαμεν γὰρ ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα. Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνῳ στενάζομεν βαρούμενοι· ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητόν ὑπὸ τῆς ζωῆς» (Κορινθ. β'. 1). Καὶ πάλιν, «Ταλαίπωρος, φησὶν, ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» (Ῥωμ. 7'. 24). καὶ αὖθις· «ἐπιθυμῶ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι» (Φίλιπ. 3'. 23). Ὁ δὲ προφήτης, «πότε ἤξω, φησὶ, καὶ ὀφθῆσθαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ;» (Ψαλμ. 138'. 3).

Ὅτι δὲ καὶ ἐμοὶ τῷ πάντων ἐλαχιστοτέρῳ οὐδόλως τὸν αἰσθητὸν θάνατον δεδοικέναι δοκεῖ, ἐξεστὶ σοι γινῶναι, τῷ παρ' οὐδὲν θέμενόν με τὴν τοῦ σοῦ πατρὸς ἀπειλήν, ἀδελῶς παραγενέσθαι πρὸς σέ, καὶ τὸν σωτήριόν σοι καταγγεῖλαι λόγον· ἀκριβῶς περ εἰδότα, ὡς εἰ ἔλθοι αὐτῷ εἰς γινῶσιν ταῦτα, μυρίοις με, εἰ δυνατόν, καθυποβαλεῖν θανά-

τοῖς· ἀλλ' ἐγὼ γε τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον πάντων προκρίνων, καὶ αὐτοῦ ποθὼν ἐπιτυχεῖν, οὔτε πτοοῦμαι τὸν πρόσκαιρον θάνατον, οὔτε τῆς τοιαύτης αὐτὸν προσηγορίας ἄξιον ὁλως ἀποκαλῶ, τῇ Δεσποτικῇ πειθόμενος ἐντολῇ τῇ λεγούσῃ· «μὴ φοβεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γένει» (Ματθ. 10'. 28).

Ταῦτα μὲν οὖν, φησὶν ὁ Ἰωάσαφ, τῆς ἀληθινῆς ὑμῶν φιλοσοφίας τὰ κατορθώματα, ὑπερναβεβηκότα λίαν τὴν τῶν γηγένων φύσιν, τῶν δυσασπαστάτως τῆς παρουσίας ἐχόντων ζωῆς· καὶ μακάριοι ὑμεῖς, τοιαύτης ἐχόμενοι ἀνδρειοτάτης γνώμης· τίς δέ σου, καὶ τῶν σὺν σοὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐρήμῳ ἡ διατροφή; πόθεν δὲ τὰ ἐνδύματα, καὶ ποταπά; γινώρισόν μοι φιλαλήθως. Ὁ δὲ Βαρλαάμ φησὶν· ἡ μὲν διατροφή, ἐκ τῶν εὐριτσκομένων ἐστὶν ἀκροδρύων καὶ βοτανῶν, ὧν ἡ ἔρημος τρέφει, ὁρῶσα ποτιζομένη οὐρανίῳ, καὶ τῇ προστάξει τοῦ δημιουργοῦ εἰκουσα· ἐφ' οἷς οὐδεὶς ἐστὶν ὁ μαχόμενος ἡμῖν καὶ φιλονεικῶν, καὶ τὸ πλεον ζητῶν ἀρπάζειν τῷ τῆς πλεονεξίας ὄρῳ τε καὶ νόμῳ· ἀλλ' ἀφθόνως πᾶσι πρόκειται ἀνήροτος τροφή, καὶ αὐτοσχέδιος τράπεζα· εἰ δέ ποτε καὶ τῶν πλησιαζόντων τις πιστῶν ἀδελφῶν ἄρτου ἐνέγκει εὐλογίαν, ὡς παρὰ τῆς προνοίας πεμφθέντα δεχόμεθα τοῦτον, ἐπ' εὐλογία τῶν πιστῶς προσενεγκάντων· τὰ δὲ ἐνδύματα ἀπὸ βραχίων εἰσὶ τριχίνων, καὶ μηλωταρίων, καὶ σεβεννίνων· πεπαλαιωμένα πάντη καὶ πολυῤ-βάφα, κατατρύχοντα τὸ ἀσθενὲς τοῦτο σαρκίον· τὸ αὐτὸ γὰρ ἡμῖν ἐστὶ περιβόλαιον θέρους τε καὶ χειμῶνος· ὅπερ οὐδόλως ἐξότου ἐνδυσόμεθα ἐκδύσασθαι θέμις, μέχρις ἂν παλαιωθὲν τέλεον διαφθαρῇ. Οὕτω γὰρ ταῖς τοῦ κρύους καὶ φλογώσεως ἀνάγκαις ταλαιπωρούμενοι, τὴν τῶν μελλόντων ἐνδυμάτων τῆς ἀφθαρσίας ποριζόμεθα ἑαυτοῖς ἀμφίσιν.

Τοῦ δὲ Ἰωάσαφ εἰπόντος, πόθεν δὲ τοῦτό σοι τὸ ἱμάτιον ὃ περιβέβλησαι; ὁ γέρων ἔφη· ἐν χρήσει τοῦτο παρὰ τίνος τῶν πιστῶν εἴληφα, τὴν πρὸς σέ μέλλων πορείαν ποιήσασθαι· οὐ γὰρ ἔδει με τῷ συνήθει ἐνδύματι παραγενέσθαι· καθάπερ τις ἔχων προσφιλέστατον συγγενῇ αἰχμάλωτον, ἐν ἀλλοχότῳ ἀπαχθέντα ἔθνει, καὶ τοῦτον βουλόμενος ἐκείθεν ἐξαγαγεῖν, ἀποθέμενος αὐτοῦ τὴν ἐσθῆτα, καὶ τὸ τῶν ὑπεναντίων ὑποδὺς προσωπεῖον, τὴν ἐκείνων καταλάβοι χώραν, καὶ πολυτρόπως τὸν οἰκεῖον τῆς πικρᾶς ἐλευθερώσειε τυραννίδος, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ γὰρ τὰ κατὰ σέ μυθεῖς, τοῦτο περιθέμενος τὸ σχῆμα, ἡλθον τὸν σπόρον τοῦ θείου κηρύγματος τῇ σῇ καταβαλεῖν καρδίᾳ, καὶ τῆς δουλείας λυτρώσασθαι τοῦ δεινοῦ κοσμοκράτορος. Καὶ νῦν ἰδοὺ

τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, τὴν διακονίαν μου πεπλήρωκα, τὴν αὐτοῦ καταγγείλας σοι γνῶσιν, καὶ τὸ τῶν Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων κηρύξας κήρυγμα· δείξας τε ἀπλανῶς καὶ φιλαλήθως τὴν τῶν παρόντων ματαιότητα, καὶ οἶων κακῶν ὁ κόσμος γέμει, χαλεπῶς ἀπατῶν τοὺς αὐτῷ πειθομένους, καὶ πολυτρόπως αὐτοὺς παγιδεύων. Λοιπὸν πορευθῆναί με δεῖ, ὅθεν ἐλήλυθα· καὶ τηνικαῦτα τὸ ἀλλότριον ἀποθέμενος τῇμα, τὸ ἴδιον ἔσομαι ἐνδεδυμένος.

Δυσωπεῖ τοίνυν τὸν γέροντα ὁ Ἰωάσαφ ὁφθῆναι αὐτῷ τῷ συνήθει αὐτοῦ ἐνδύματι. Τότε ὁ Βαρλαάμ ἀπεκδυσάμενος ὃ ἦν περιβεβλημένος ἱμάτιον, θέαμα ὦφθη φοβερὸν τῷ Ἰωάσαφ· ἦν γὰρ ἡ πᾶσα μὲν τῆς σαρκὸς ποιότης δεδαπανημένη, μεμελανωμένος δὲ τὸ δέριμα ἐκ τῆς ἡλιακῆς φλογώσεως, καὶ περιτεταμένον τοῖς ὀστέοις, ὥς εἴ τις δορὰν τινα περιτείνειε λεπτοῖς καλάμοις τρίχινον δὲ ῥάκος ἐρρίκνωμένον, καὶ λίαν τραχὺ περιεζώννυτο ἐξ ὀσφύος μέχρι γονάτων· ὁμοιον δὲ τούτου παλῖον περιβεβλητο κατὰ τῶν ὤμων. Ὑπερβαυμάσας δὲ ὁ Ἰωάσαφ τῆς σκληρᾶς ταύτης ἀγωγῆς τὸ ἐπίπονον, καὶ τὸ τῆς καρτερίας ὑπερβάλλον ἐκπλαγεῖς, στενάζων ἐδάκρυσε, καὶ φησι πρὸς τὸν γέροντα· ἐπεὶ με τῆς πικρᾶς τοῦ διαβόλου δουλείας ἐλευθερώσαι ἤκεις, τέλος σου τῇ εὐεργεσίᾳ ἐπιθεῖς, ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου· καὶ συμπαλαβῶν με μετὰ σοῦ, ἄγωμεν ἐντεῦθεν, ἵνα τέλεον λελυτρωμένος τῆς ἀπάτης τοῦ κόσμου, τὴν σφραγίδα τηνικαῦτα δέξομαι τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος, καὶ κοινωνῶς σοι τῆς θαυμαστῆς ταύτης φιλοσοφίας, καὶ ὑπερφουδῶς ἀσκήσεως γένωμαι.

Εἶπε δὲ ὁ Βαρλαάμ πρὸς αὐτόν· νεβρὸν δορκάδος ἔτρεφέ τις τῶν πλουσιῶν· αὐξηθεῖσα δὲ αὕτη, τὰς ἐρήμους ἐπόθει, τῇ φυσικῇ ἐλκρομένη ἔξει. Ἐξεληθὺς τοίνυν ἐν μιᾷ, εὗρίσκει ἀγέλην δορκάδων βοσκομένην, καὶ ἐχόμενα τούτων περιῆγεν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ ἀγροῦ, ἐπιστρέφουσα μὲν τὸ πρὸς ἐσπέραν, ἄμα δὲ πρὶν τῇ τῶν ὑπουργούντων ἀμελείᾳ ἐξερχομένη, καὶ ταῖς ἀγρίαις συναγελάζουσα· ἐκείνων δὲ πορρωτέρω μεταθεμένων νέμεσθαι, συνηκολούθησε καὶ αὕτη. Οἱ δὲ τοῦ πλουσιῶν ὑπὴρέται, τοῦτο αἰσθόμενοι, ἐπικαθίσταντες ἵπποις, κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν· καὶ τὴν μὲν ἰδίαν δορκάδα ζωγρήσαντες, καὶ ἐπανατρέψαντες οἴκαδε, ἀπρόιτον τοῦ λοιποῦ ἔθεντο· τῆς δὲ λοιπῆς ἀγέλης τὰς μὲν ἀπέκτειναν, τὰς δὲ κακῶς διέθεντο. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δέδοικα γενέσθαι καὶ ἐφ' ἡμᾶς, εἰ συνακολουθήσεις μοι· μήποτε καὶ τῆς σῆς ἀποστερηθῶ συνοικήσεως, καὶ κακῶν πολλῶν τοῖς ἐταίροις μου γένωμαι πρόξενος· ἀλλὰ τοῦτο σε βούλεται Κύριος· νῦν μὲν σημειωθῆναι τῇ σφραγίδι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ μένειν ἐπὶ χώ-

ρας, πάσης ἀντεχόμενον εὐσεβείας, καὶ τῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ ἐργασίας· ἐπὶ δὲ δῶψαι καιρὸν ὁ πάντων δοτὴρ τῶν καλῶν, τηνικαῦτα ἐλεύσῃ πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς παρουσίας ζωῆς ἀλλήλοις συνοικήσομεν· πέποιθα δὲ ἐν Κυρίῳ, καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ διαγωγῇ ἀδιατάτους ἡμᾶς εἶναι. Δακρύσας δὲ αὖθις ὁ Ἰωάσαφ, φησὶ πρὸς αὐτόν· εἰ τῷ Κυρίῳ ταῦτα δοκεῖ, τὸ θέλημα αὐτοῦ γενέσθω. Τελειώσας οὖν με λοιπὸν τῷ θείῳ βαπτίσματι, καὶ λαβὼν παρ' ἐμοῦ χρήματα καὶ ἱμάτια εἰς διατροφήν καὶ ἀμφίαν σου τε καὶ τῶν ἐταίρων σου, ἀπῆλθε εἰς τὸν τόπον τῆς ἀσκήσεώς σου, τῇ τοῦ Θεοῦ εἰρήνῃ φρουρούμενος· καμὸς μὴ διαλείπῃς ὑπερευχόμενος, ἵνα μὴ ἐκπέσοιμι τῆς ἐλπίδος μου, ἀλλὰ θάττον ἰσχύτω καταλαβεῖν σε, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ βαθεῖα τῆς παρὰ σοῦ ἀπολαύειν ὠφελείας. Ὁ δὲ Βαρλαάμ ἔφη· τὴν μὲν τοῦ Χριστοῦ λαβεῖν σε σφραγίδα, τὸ κωλύον οὐδέν· εὐτρέπισον λοιπὸν σεαυτόν, καὶ τοῦ Κυρίου συνεργούντος τελειωθήσῃ· περὶ ὧν δὲ εἰρηκας χρήματα τοῖς ἐταίροις μου παρασχεῖν, πῶς ἔσται τοῦτο σὲ τὸν πέννητα τοῖς πλουσίοις διδόναι; οἱ πλούσιοι γὰρ αἰετὸς τοὺς πέννητας εὐεργετοῦσιν, οὐ μὴν δὲ οἱ ἄποροι τοὺς εὐπόρους· ὁ γὰρ ἔσχατος πάντων τῶν ἐταίρων μου, πλουσιώτερός σου ἀσυγκρίτως καθέστηκεν· ἀλλὰ πέποιθα εἰς τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ καὶ σὲ ὅσον οὐπω ὑπερπλουτῆσαι, καὶ οὐκ εὐμετάδοτος τηνικαῦτα ἔσῃ. Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτόν· σαφηνίσον μοι τὸν λόγον, πῶς ὁ πάντων ἔσχατος τῶν τῶν ἐταίρων ὑπέροχεται μοι τῷ πλούτῳ, οὗς περ πολλῇ συζῇ ἀκτημοσύνη, καὶ ἐσχάτη ταλαιπωρεῖσθαι πτωχείᾳ πρὸ μικροῦ ἔλεγες; πῶς δὲ νῦν πέννητά με ἀποκαλεῖς, ὅταν δὲ ὑπερπλουτήσω οὐκ εὐμετάδοτον γενέσθαι λέγεις, τὸν εὐμετάδοτον νῦν καθεστηκότα; Ὁ δὲ Βαρλαάμ ἀπεκρίνατο· οὐ πτωχείᾳ τούτους ἔφην ταλαιπωρεῖσθαι, ἀλλὰ πλούτῳ κομᾶν ἀκενώτῳ· τὸ γὰρ αἰετὸς τοῖς χρήμασι προστιθέναι χρήματα, καὶ μὴ τῆς ὁρμῆς χαλινοῦσθαι, ἀλλὰ πλειοτέρων ἀκορέστως ὀρέγεσθαι, τοῦτο πενίας ἐσχάτης ἐστὶ· τοὺς δὲ τῶν παρόντων μὲν ὑπεριδόντας πόθῳ τῶν αἰωνίων, καὶ σκύβαλα ταῦτα ἡγησαμένους, ἵνα Χριστὸν μόνον κερδήσωσι, πᾶσαν δὲ βρωμάτων καὶ ἐνδυμάτων ἀποθεμένους μέριμναν, καὶ τῷ Κυρίῳ ταύτην ἐπιβρίψαντας, εὐφραينوμένους δὲ τῇ ἀκτησίᾳ, ὥς οὐκ ἂν τις τῶν φιλοκόσμων εὐφρανθεῖη πλούτῳ καὶ χρήμασι βριθῶν, καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς ἀφθόνως συναγροχότας, ταῖς ἐλπίσι τε τῶν ἀτελευτήτων εὐφραينوμένους ἀγαθῶν, εἰκότως πλουσιωτέρους σου, καὶ πάσης τῆς ἐπιγείου βασιλείας καλέσασαι· τοῦ δὲ Θεοῦ συνεργούντός σοι, ἐπιλήψῃ καὶ αὐτὸς τῆς τοιαύτης πνευματικῆς περιουσίας· ἦν περ ἐν ἀσφαλείᾳ διατηρῶν, καὶ τοῦ πλεονος αἰεὶ δικαίως ἐ-

φιέμενος, οὐκ ἂν θελήσειάς τι ταύτης κατακενῶσαι· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀληθὴς περιουσία· ὁ δὲ τοῦ αἰσθητοῦ πλούτου ὄγκος βλάψει μάλ· λον τοὺς αὐτοῦ φίλους, ἢ ὠφελήσειεν. Εἰκότως οὖν πενίαν ἐσχάτην τοῦτον ἀπεκάλεσα· ὃν περ οἱ ἐρασταὶ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν πάντη ἀπαρνησάμενοι, ἔφυγον ἀπ' αὐτοῦ, ὥσπερ φεύγει τις ἀπὸ ὀφews. Εἰ δὲ ὃν ἀπέχτειναν ἐχθρόν, καὶ τοῖς ποτὶ συνεπάτησαν, τοῦτον αὖθις τοῖς συνασκηταῖς μου καὶ συστρατιώταις ζῶντα παρὰ σοῦ λαβὼν, αὐτοῖς ἀπενέγκω, καὶ πρόξενος πολέμων καὶ παθῶν γένωμαι, ἔσονται αὐτοῖς πάντως ἄγγελος πονηρὸς καὶ ἐπίβουλος, ἐνεδρεύων πρὸς τὸ ἀποπλανῆσαι· ὅπερ μὴ γένοιτό μοι ποιῆσαι.

Τὰ αὐτὰ δὲ νόει μοι καὶ περὶ ἐνδυμάτων· τοὺς γὰρ ἀπεκδυσαμένους τὴν τῆς παλαιότητος καταφθοράν, καὶ τὸ τῆς παρακοῆς ἐνδυμα, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἀποθεμένους, τὸν Χριστὸν δὲ ὡς ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης ἐνδεδυμένους, πῶς πάλιν τοὺς δερματίνους ἀμφιάσαιμι χιτῶνας, καὶ τὸ τῆς αἰσχύνης περιθῆσαιμι αὐτοῖς περιβόλαιον; Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐμοὺς ἐταίρους μηδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιδεομένους γινώσκων, τῇ τῆς ἐρήμου διαρκουμένους ἀπκήτει, καὶ τρυφὴν παύτην λογιζομένους ἀληθεστάτην, τὰ χρήματα καὶ ἱμάτια ἅπερ τοῦτοις ἐλεγεσ παρασχεῖν, τοῖς πένησι διανείμας, θησαυρὸν ἑαυτῷ εἰς τὸ μέλλον ἄσυχλον θησαύρισον· τὸν Θεὸν ἑαυτῷ ταῖς ἐκείνων εὐχαῖς ἐπίκουρον θέμενος· οὕτω γὰρ μᾶλλον συνεργῶ τῷ πλούτῳ πρὸς τὰ καλὰ χρήσαιο· εἶτα καὶ τὴν πανοπλίαν τοῦ πνεύματος περιβαλλόμενος, καὶ τὴν μὲν ὁσφὺν ἐν ἀληθείᾳ περιζωσάμενος, ἐνδυσάμενος δὲ καὶ τὸν δικαιοσύνης θώρακα, περιθέμενός τε τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, καὶ τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τῆς εἰρήνης τοῦ εὐαγγελίου ὑποδησάμενος, μετὰ χειρὰς τε τὸν τῆς πίστεως ἀναλαβὼν θυρεὸν, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος μάχαιραν, ἣ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ, καὶ πάντοθεν ἄριστα καθοπλισθείς, καὶ περιφραζάμενος, οὕτω πεποισμένος, πρὸς τὸν τῆς ἀθεθείας ἐξελθε πόλεμον· ὡς ἂν ταύτην τροπώσμενος, καὶ τὸν αὐτῆς ἀρχηγὸν διάβολον εἰς γῆν καταρῥάξας, τοῖς τῆς νίκης στεφάνοις κοσμηθῇσιν ἐκ τῆς ζωαρχικῆς δεξιᾶς τοῦ Δεσπότη (Ἐφεσ. ζ'. 14). Τοῖς τοιούτοις οὖν δόγμασι καὶ λόγοις σωτηρίας κατηχήσας ὁ Βαρλαάμ, τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, καὶ πρὸς τὸ θεῖον βάπτισμα εὐτρεπίσας, νηστεύειν τε καὶ εὐχεσθαι ἐντειλάμενος, ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας οὐ διέλιπε σὺχναζῶν πρὸς αὐτόν, καὶ πᾶσαν δογματικὴν φωνὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐκδιδάσκων, καὶ τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον ὑπαγορεύων αὐτῷ· πρὸς δέ, καὶ τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις, καὶ τὰς προφητικὰς ῥήσεις ἐρμηνεύων· θεοδιδάκτος γὰρ ὢν ὁ ἀνὴρ, πᾶσαν ἐπὶ στόματος παλαιάν τε καὶ και-

νήν γραφὴν ἔφερε· καὶ τῷ θεῷ κινούμενος Πνεύματι, ἐφώτισεν αὐτὸν πρὸς τὴν ἀληθῆ θεογνωσίαν.

Διδασκαλία δογματικὴ καὶ εὐσύννοπος.

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὅτε βαπτισθῆναι ἐμελλε, διδάσκων αὐτὸν ἐλεγεν· ἰδοὺ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπείγῃ λαβεῖν σφραγίδα, καὶ τῷ φωτὶ σημειωθῆναι τοῦ προσώπου Κυρίου, καὶ υἱὸς γενέσθαι Θεοῦ, ναὸς δὲ τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος. Πίστευε τοίνυν εἰς Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὴν ἁγίαν καὶ ζωαρχικὴν Τριάδα, ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι, καὶ μιᾷ Θεότητι γνωριζομένην· διαιρετὴν μὲν ταῖς ὑποστάσεσι καὶ ταῖς ὑποστατικαῖς ιδιότησιν, ἡνωμένην δὲ τῇ οὐσίᾳ· ἓνα μὲν γινώσκων Θεόν, ἀγέννητον Πατέρα· ἓνα δὲ γεννητὸν Κύριον, τὸν Υἱόν· φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινόν, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· ἀγαθοῦ γὰρ Πατρὸς, ἀγαθὸς ἐγεννήθη Υἱός· φῶς δὲ τοῦ ἀγεννήτου, φῶς ἐξέλαμψε τὸ αἰδιον· καὶ ἐκ τῆς ὄντως ζωῆς, ἣ ζωοποιὸς προῆλθε πηγὴ· καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἣ τοῦ Υἱοῦ δυνάμεις ἐξεφάνη· ὅς ἐστι ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ Λόγος ἐνυπόστατος· ἐν ἀρχῇ ὢν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ὢν, ἀναρχός τε καὶ αἰδιός· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα· καὶ ἐν εἰδῶς Πνεῦμα ἅγιον, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, Θεὸν τέλειον καὶ ζωοποιόν, καὶ ἁγιασμοῦ παρεκτικόν· ταυτοθελές· παντοδύναμον· συναἰδιον· ἐνυπόστατον. Οὕτως οὖν προσκύνει τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, εἴτουν ἰδιότησι, καὶ Θεότητι μιᾷ· κοινὸν μὲν γὰρ τῶν τριῶν ἡ Θεότης, καὶ μία αὐτῶν ἡ φύσις· μία οὐσία· μία δόξα· μία βασιλεία· μία δύναμις· μία ἐξουσία· κοινὸν δὲ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς· ἴδιον δὲ, τοῦ Πατρὸς μὲν, ἡ ἀγεννησία· Υἱοῦ δὲ, ἡ γέννησις· Πνεύματος δὲ, ἡ ἐκπόρευσις.

Οὕτω μὲν οὖν ταῦτα πίστευε, καταλαβεῖν δὲ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως, ἣ τῆς ἐκπορεύσεως, μὴ ἐπιζητεῖ· ἀκατάληπτος γὰρ· ἀλλ' ἐν εὐθύτητι καρδίας ἀπεριέργως προσδέχου, ὅτι ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, κατὰ πάντα ἓν εἰσι, πλὴν τῆς ἀγεννησίας, καὶ τῆς γεννήσεως, καὶ τῆς ἐκπορεύσεως· καὶ ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος, καὶ Θεός, διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατήλθεν ἐπὶ γῆς, τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατήλθεν ἐπὶ γῆς, εὐδοχίᾳ τοῦ Πατρὸς, καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἀσπόρως συλληφθεὶς ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς ἁγίας Παρθένου, καὶ Θεοτόκου Μαρίας, διὰ Πνεύματος ἁγίου· καὶ ἀφθόρως ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς, καὶ ἄνθρωπος τέλειος γινόμενος· καὶ ὅτι αὐτός, Θεὸς τέλειός ἐστι, καὶ ἄνθρωπος

τέλειος, ἐκ δύο φύσεων, Θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος· καὶ ἐν δύο φύσεσι νοεραῖς, θελητικαῖς τε καὶ ἐνεργητικαῖς, καὶ αὐτεξουσίοις, καὶ κατὰ πάντα τελείως ἐχούσαις, κατὰ τὸν ἐκάστην πρέποντα ὅρον τε καὶ λόγον, Θεότητί τε καὶ ἀνθρωπότητί φημι, μιᾷ δὲ συνθέτῳ ὑποστάσει· καὶ ταῦτα δὲ ἀπεριέργως δέχου, μηδὲ ὁλως τὸν τρόπον μαθεῖν ἐκζητῶν, πῶς ἑαυτὸν ἐκένωσεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπος γέγονεν ἐκ παρθενικῶν αἱμάτων, ἀσπύρως τε καὶ ἀφθάρτως· ἢ τίς ἡ τῶν δύο φύσεων ἐν μιᾷ ὑποστάσει συνέλευσις; πίστει γὰρ ταῦτα ἐδιδάχθημεν κατέχειν, τὰ θειωδῶς ἡμῖν ἐκ τῆς θείας γραφῆς εἰρημένα· τὸν δὲ τρόπον καὶ ἀγνωστοῦμεν, καὶ λέγειν οὐ δυνάμεθα. Πίστευε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν διὰ σπλάγχνα ἐλέους γεγόμενον ἄνθρωπον, πάντα ἀναδέξασθαι τὰ τῆς ἀνθρωπότητος φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πάθη· ἐπέειπας γάρ, καὶ ἐδίψησε, καὶ ὕπνωσε, καὶ ἐκοπίασε, καὶ ἠγωνίασε τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος· καὶ ὑπὲρ τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν ἤχθη εἰς θάνατον· ἐσταυρώθη γάρ, καὶ ἐτάφη, θανάτου γευσάμενος, τῆς Θεότητος ἀπαθοῦς καὶ ἀτρέπτου διαμεινάσης· οὐδὲν γὰρ ὁλως τῶν παθῶν, τῇ ἀπαθεί προσάπτομεν φύσει, ἀλλὰ τῷ προσλήμματι· γινώσκουμεν αὐτὸν παθόντα, καὶ ταφέντα, καὶ τῇ θείᾳ δόξῃ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα ἐν ἀφθαρσίᾳ· εἰς οὐρανούς τε ἀνελθυλόντα, καὶ ἤξειν πάλιν μετὰ δόξης, μέλλοντα κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οἷς αὐτὸς οἶδε λόγοις θεοειδεστεροῦ σώματος, καὶ ἀποδώσειν ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τοῖς δικαίοις αὐτοῦ σταθμοῖς· «ἀναστήσονται γὰρ οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις» (Ψα. κς'. 19)· καὶ οἱ μὲν τὰς τοῦ Χριστοῦ φυλάτταντες ἐντολάς, καὶ τῇ ὁρθῇ συναπελθόντες πίστει, κληρονομήσουσι ζωὴν αἰώνιον· οἱ δὲ ἁμαρτίαις καταφθαρέντες, καὶ τῆς ὁρθῆς πίστεως ἐκκλίναντες, εἰς κόλασιν ἀπελεύσονται αἰώνιον.

Πίστευε μὴ οὐσίαν τινὰ εἶναι τοῦ κακοῦ, ἢ βασιλείαν, μηδὲ ἀναρχον αὐτὴν ὑπολάβαναι, ἢ παρ' ἑαυτῆς ὑποστᾶσαι, ἢ παρὰ Θεοῦ γενομένην· ἀπαγε τῆς ἀτοπίας· ἀλλ' ἡμέτερον ἔργον τοῦτο καὶ τοῦ διαβόλου, ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀπροσεξίας ἐπεισελθὼν ἡμῖν, διὰ τὸ αὐτεξουσίους ἡμᾶς γεγενῆσθαι, καὶ αὐτοπροαιρέτῳ βουλήσει ἐκλέγεσθαι εἴτε τὸ ἀγαθόν, εἴτε τὸ φαῦλον. Πρὸς τούτοις ὁμολόγει ἐν βάπτισμα ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Δέχου καὶ τὴν μετὰληψιν τῶν ἁρτάντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, πιστεύων ἐν ἀληθείᾳ σῶμα καὶ αἷμα ὑπάρχειν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ὃ δέδωκε τοῖς πιστοῖς εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· ἐν τῇ νυκτὶ γάρ, ἢ παρεδίδοτο, διαθήκην καινὴν διέθετο τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις, καὶ δι' αὐτῶν πᾶσι τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν, εἰπὼν· «λάβετε, φάγετε· τοῦτο ἐ-

στι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» (Ματθ. κς'. 26). Ὅμοίως καὶ τὸ ποτήριον λαβὼν, δέδωκεν αὐτοῖς, λέγων· «πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» (Μάρκ. ιδ'. 22. Λουκ. κβ'. 17). Αὐτὸς οὖν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ζῶν καὶ ἐνεργής, καὶ πάντα ποιῶν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, ποιεῖ καὶ μετασκευάζει διὰ τῆς θείας ἱερολογίας τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον τῆς προσφορᾶς εἰς σῶμα αὐτοῦ καὶ αἷμα, τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς ἁγιασμόν καὶ φωτισμόν τῶν πόθῳ μεταλαμβανόντων.

Προσκύνει, πίστει κατασπαζόμενος, τὸ σεβάσμιον ἐκτύπωμα τοῦ δεσποτικοῦ χαρακτῆρος, τοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου, αὐτὸν δοκῶν τὸν κτίστην ὄραν ἐν τῇ εἰκόνι. «Ἡ τιμὴ γὰρ τῆς εἰκό- νος, φησὶ τις τῶν θεηγόρων, ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει» (Βασίλ.). πρωτότυπον δὲ ἐστὶ τὸ εἰκονιζόμενον, ἐξ οὗ τὸ παράγωγον γίνεται· τὴν γὰρ ἐν εἰκόνι βλέποντες γραφὴν, τοῖς τοῦ νοὸς ὀφθαλμοῖς πρὸς τὴν ἀληθινὴν διαβαίνουμεν ἰδέαν, οὗ καὶ ἐστὶν ἡ εἰκὼν, εὐσεβῶς προσκυνῶντες τὴν τοῦ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος μορφὴν· οὐ θεοποιούμεναι, ἀλλ' ὥς εἰκόνα τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ κατασπαζόμενοι, πόθῳ καὶ ἀγάπῃ τοῦ κενώσαντος ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς μέχρι καὶ δούλου μορφῆς· ὁμοίως καὶ τῆς ἀχράντου Μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τὰ ἐκτυπώματα, τούτῳ τῷ λόγῳ περιπτυσσόμεθα. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τύπον τοῦ σεβασμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ, πίστει προσκυνῶν, κατασπάζου, διὰ τὸν κρεμασθέντα ἐν αὐτῷ σαρκί, ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου, καὶ δόντα ἡμῖν τοῦτον σύμβουλον τῆς κατὰ τοῦ διαβόλου νίκης· φρίττει γὰρ καὶ τρέμει, μὴ φέρων καθορᾶν αὐτοῦ τὴν δύναμιν. Ἐν τοιούτοις δόγμασι, καὶ μετὰ τοιαύτης πίστεως βαπτισθῆσθαι, ἀτρεπτον ταύτην καὶ ἀμιγῆ πάσης αἰρέσεως φυλάττων αὐτὴν, μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς. Πᾶσαν δὲ διδασκαλίαν, καὶ πᾶσαν δογματικὴν φωνήν, ταύτῃ τῇ ἀμωμήτῳ ἀνθισταμένην πίστει, βδελύσσου, καὶ ἀλλοτριώσιν λογίζου εἶναι Θεοῦ· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· «ὅτι κἂν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν, παρ' ὃ εὐαγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω» (Γαλ. ἀ. 8). Οὐκ ἐστὶ γὰρ ἄλλο εὐαγγέλιον, καὶ ἄλλη πίστις, πλην ἡ διὰ τῶν Ἀποστόλων κηρυχθεῖσα, καὶ διὰ τῶν θεοφόρων Πατέρων ἐν διαφοροῖς συνόδοις βεβαιωθείσα, καὶ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ παραδοθεῖσα.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Βαρλαάμ, καὶ τὸ τῆς πίστεως σύμβολον τὸ ἐκτεθὲν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ διδάξας τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, ἐβάπτισεν

αὐτὸν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ ὕδατος, τὴν οὖσαν ἐν τῷ παραδείσῳ αὐτοῦ, καὶ ἤλθεν ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐπανεληθὼν δὲ εἰς τὸν αὐτοῦ κοιτῶνα, καὶ τὴν ἱερὰν ἐπιτελέσας μυσταγωγίαν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, μετέδωκεν αὐτῷ τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, καὶ ἡγαλλιάσατο τῷ πνεύματι, δόξαν ἀναπέμπων Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν.

Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Βαρλαάμ· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ ἀναγεννήσας σε εἰς ἐλπίδα ζωῆς, εἰς κληρονομίαν ἀφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν διὰ Πνεύματος ἁγίου. Σήμερον γὰρ ἡλευθερώθης ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἐδουλώθης δὲ τῷ Θεῷ, τὸν ἀρραβῶνα δεξάμενος τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τὸ σκότος ἀπολιπών, φῶς ἐνεδύσω, καταταγείς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. «ὅσοι γάρ, φησιν, ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ» (Ἰωάν. ἀ. 12). «Ὡστε οὐκέτι εἰ δούλος, ἀλλ' υἱός, καὶ κληρονόμος Θεοῦ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» (Γαλάτ. δ'. 7). Διό, ἀγαπητέ, σπούδατον ἀσπίλος καὶ ἄμωμος αὐτῷ εὐρεθῆναι, ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς πίστεως, καθὼς καὶ πρότερον μέμνημαι λαλήσας σοι. Ἀποθέμενος οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα τὰ ἔργα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου μισήσας, τὰ φθειρόμενα κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ὡς ἀρτιγέννητον βρέφος, τὸ λογικὸν καὶ ἄδολον γάλα τῶν ἀρετῶν ἐπιπόθησον πιεῖν· ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῇς, καὶ φθάσῃς εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· μηκέτι νήπιος ὢν ταῖς φρεσὶ, κλυδωνιζόμενος καὶ περιφερόμενος τῇ ζάλῃ καὶ τρικυμίᾳ τῶν παθῶν· ἀλλὰ τῇ μὲν κακίᾳ νηπιάζων, πρὸς δὲ τὸ ἀγαθὸν στερμένιον καὶ πεπαγισμένον ἔχων τὸν νοῦν, καὶ ἀξίως περιπατῶν τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθης, ἐν φυλακῇ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου· ἀποσεισάμενος ἑαυτοῦ καὶ ἀλλοτριώσας τὴν ματαιότητα τῆς προτέρας ἀναστροφῆς· καθὼς τὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, καὶ ἀπηλλοτριωμένοι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὑποταγμένοι ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν καὶ ἀλόγοις ὁρμαῖς.

Σὺ δὲ ὥσπερ προσήλθες Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, οὕτω δὴ καὶ ὡς υἱὸς φωτὸς περιπάτησον· «ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθότητι καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ» (Ἐφεσ. ἐ. 9)· καὶ τὸν ἐνδυνάμωσον σοι σήμερον νέον ἄνθρωπον μηκέτι καταφθέρῃς τῇ προτέρᾳ πα-

λαιότητι· ἀλλ' ἀνακαινίζου καθ' ἐκάστην ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ὁσιότητι, καὶ ἀληθείᾳ· δυνατὸν γὰρ τοῦτο παντὶ τῷ βουλομένῳ· καθάπερ ἀκούεις, ὅτι ἐξουσίαν δέδωκε τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ» (Ἰωάν. ἀ. 12). ὥστε οὐκέτι δυνάμεθα λέγειν, ὅτι ἀδύνατος ἡμῖν ἡ κτήσις τῶν ἀρετῶν· εὐκόλος γὰρ ἡ ὁδὸς καὶ ῥαδία, εἰ καὶ στενὴ πῶς καὶ τεθλιμμένη κέκληται διὰ τὸν ὑπωπιασμὸν τοῦ σώματος· ὁμως ποθεινὴ ἐστὶ καὶ εὐθεῖα διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τοῖς μὴ ἀτόφως περιπατοῦσιν, ἀλλ' ἀκριβῶς συνιοῦσι τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ ἀμπεχομένοις, εἰς παράταξιν τῶν μεθοδεῶν τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ἐν προσευχῇ καὶ δεήσει εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦσιν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ καὶ ἐλπίδι. Σὺ οὖν καθὼς ἤκουσας παρ' ἐμοῦ καὶ ἐδιδάχθης, καὶ βεβαίαν κατεβάλλου χρηπίδα, ἐν αὐτῇ περισσεύου, αὐξανόμενος καὶ προκόπτων, καὶ τὴν καλὴν στρατευόμενος στρατείαν· ἔχων πίστιν, καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν δι' ἔργων ἀγαθῶν μαρτυρουμένην· διώκων ἀγαθωσύνην καὶ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραότητα, ἐπιλαβόμενος τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης· πᾶσαν δὲ ἡδονήν, καὶ ἐπιθυμίαν τῶν παθῶν, μὴ μόνον τῇ κατὰ πρᾶξιν ἐνεργείᾳ μακρόνῃς ἀπὸ σοῦ, ἀλλὰ καὶ ταῖς κατ' ἐννοίαν ἐνθυμήσεσιν, ὡς ἂν ἀμύλοντόν σου τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ ὑποδείξῃς· οὐ μόνον γὰρ αἱ πράξεις, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐνθυμήσεις ἡμῶν, ἀνάγραπτοι οὖσαι, στεφάνων, ἢ τιμωριῶν πρόξενοι γίνονται· ταῖς καρδαῖς δὲ καρδίαις ἐνοικεῖν τὸν Χριστόν, ἅμα Πατρὶ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι ἐπιστάμεθα· ὡς δ' αὖ πάλιν καπνὸς μελίσσας, οὕτω τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἐκδιώκειν ἡμῶν τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν μεμαθήκαμεν καὶ ἐγνωμεν. Διὸ ἐπιμελῶς πρὸς τοῦτο ἔχων, πάντα λογισμὸν ἐμπαθείας ἀπαλείψας τῆς ψυχῆς, τὰς ἀρίστους ἐμφύτευσον ἐννοίας, ναὸν σεαυτοῦ ποιῶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐκ τῶν διαλογισμῶν γὰρ καὶ πρὸς τὰς κατ' ἐνέργειαν πράξεις ἐρχόμεθα· καὶ πᾶν ἔργον ἀπὸ ἐννοίας καὶ ἐνθυμήσεως προκόπτει, μικρὰς ἐπιλαμβάνεται ἀρχῆς, εἴτα ταῖς κατὰ μέρος αὐξήσεσιν, εἰς μέγα καταλήγει.

Διὰ τοῦτο μηδὲν σου κυριεῦσαι συνήθειαν ἐσθῆς κακῆς· ἀλλὰ νεαρὰς εἶτι οὕτης, ἐξελέ σου τῆς καρδίας τὴν πονηρὰν ρίζαν, ἵνα μὴ, ἐκφύεῖται καὶ ἐν τῷ βάθει τὰς ρίζας ἐμπήξασα, χρόνου καὶ κόπου δεηθῇ τοῦ ἐκρίζωθῆναι. Διὰ τοῦτο γὰρ αἰεὶ τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων ἐπεισέρχεται ἡμῖν, καὶ καταδυναστεύει τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ὅτι τὰ ἐλάττωνα δοκοῦντα εἶναι, οἷον ἐνθυμήσεις πονηραῖ, λόγοι ἀπρεπεῖς, ὁμιλίαι κακαί, τῆς προσήκουσας οὐ τυγχάνει διορθώσεως· ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς σώμασιν οἱ μικρῶν καταφρονήσαντες τραυμάτων σηπεδόνας,

πολλάκις καὶ θάνατον ἑαυτοῖς προεξένησαν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν οἱ τῶν μικρῶν ὑπερορῶντες παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων, τὰ μείζονα ἐπισυνάγουσι· καθόσον δὲ τὰ μείζονα ἐπισέρχεται αὐτοῖς, ἐν ἔξει γενομένη ἡ ψυχὴ, καταφρονεῖ· «ἀσεβῆς γάρ, φησιν, ἔλθων εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ» (Παρ. ιη'. 3). Καὶ λοιπὸν ὥσπερ ὅς ἐγκυλινδούμενος βορβόρῳ ἤδεται, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἐκείνη ταῖς κακαῖς συνηθείαις καταχωθεῖται, οὐδὲ αἰσθητὴν λαμβάνει τῆς τῶν ἁμαρτημάτων δυσωδίας, ἀλλὰ τέρπεται μᾶλλον ἐν αὐταῖς, καὶ ἐνδύνεται, ὡς ἀγαθοῦ τινος τῆς κακίας ἀντεχομένη· καὶ ὅψε δέποτε ἀνανήψασα εἰς αἰσθητὴν ἔλθῃ, κόπῳ πολλῷ καὶ ἰδρώτι ἐλευθεροῦται, ὧν ἐθελοντὶ κατεδούλωσεν ἑαυτὴν τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ. Διὰ τοῦτο πάσῃ δυνάμει μακρυνὸν ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης ἐννοίας καὶ ἐνθυμήσεως πονηρᾶς, καὶ πάσης ἐμπαθοῦς συνηθείας· μᾶλλον δὲ ταῖς ἀρεταῖς ἔθιζε ἑαυτόν, καὶ ἐν ἔξει τῆς τούτων γενοῦ ἐργασίας· εἰ γὰρ μικρὸν κοπιᾷσεις ἐν αὐταῖς, καὶ ἐν ἔξει γενέσθαι ἰσχύσεις, ἀκόκιως λοιπὸν τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ προκόψεις· ἡ γὰρ ἔξις τῆς ἀρετῆς, τῇ ψυχῇ ποιωθεῖσα, ὡς ἅτε φυσικὴν συγγένειαν πρὸς αὐτὴν ἔχουσα, καὶ τὸν Θεὸν συνεργὸν κεκτημένη, δυσμετάβλητος γίνεται, καὶ ἀσφαλεστάτη, καθὼς ὁρᾷς· ὅτι καὶ ἡ ἀνδρεία, καὶ ἡ φρόνησις, σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη, δυσμετάβλητοί εἰσιν, ἔξεις οὖσαι τῆς ψυχῆς, καὶ ποιότητες, καὶ ἐνέργειαι, διὰ βάθους κεχωρηκυῖαι. Εἰ γὰρ τὰ πάθη τῆς κακίας οὐ φυσικὰ ἡμῖν ὄντα, ἀλλ' ἐξωθεν ἐπισελθόντα, ἥνικα ἐν ἔξει γένωνται δυσμετάβλητά εἰσι, πόσῳ μᾶλλον ἡ ἀρετὴ φυσικῶς ἡμῖν ἐμφυτευθεῖσα ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, καὶ αὐτὸν ἐπικουρὸν ἔχουσα, εἰ μικρὸν ἀγωνισαμένων ἡμῶν, ἐν ἔξει ῥιζωθῇ τῇ ψυχῇ δυσμετάβλητος ἔσται;

Ὅθεν μοι ταύτης ἐργάτης διηγήσατό τις, ὅτι μετὰ τὸ προσλαβέσθαι με τὴν θείαν θεωρίαν ἐν ἔξει βεβαιωτάτη, καὶ τῇ ταύτης μελέτῃ ποιωθῆναι τὴν ψυχὴν, βουλευθεὶς ποτε ἀπόπειραν αὐτῆς ποιήσασθαι, κατέσχον τὸν νοῦν μου, μὴ συγχωρήσας τῇ κατ' ἔθος ἐπιβαλεῖν μελέτῃ· καὶ ἔγνω αὐτὸν ἀνιῶμενον καὶ δυσφοροῦντα, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀσχέτῳ ἐπειγόμενον πόθῳ, μηδόλως δὲ πρὸς ἐναντίαν ἐνθύμησιν ἀποκλίνειν ἰσχύοντα· ἥνικα δὲ μικρὸν ἐνέδωκα τὰς ἡνίας, ὁξυδρόμως εὐθὺς ἀνέδραμε πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐργασίαν· καθά φησιν ὁ προφήτης. «Ὁν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὕδατων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σέ, ὁ Θεός. Ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα» (Ψαλμ. μα'. 1). Ἀποδέδεικται οὖν ἐκ πάντων τούτων, ὡς ἐφ' ἡμῖν ἔστιν ἡ κτήσις τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡμεῖς ταύτης κύριοι καθεστήκαμεν, εἴτε θελήσομεν αὐτῆς ἀνθέξασθαι, εἴτε τὴν ἁμαρ-

τίαν προκρίναι. Οἱ μὲν οὖν δουλωθέντες τῇ κακίᾳ, δυσασπαστάως αὐτῆς ἔχουσι, καθὰ δὲ προλαβὼν εἶπον· σὺ δὲ λοιπὸν ἐλευθερωθεὶς ταύτης διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν, καὶ τὸν Χριστὸν ἐνδεδυμένος τῇ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος χάριτι, ὅλον σεαυτὸν μετάρθεις ἐπὶ τὸν Κύριον, καὶ μηδόλως ἔτι θύραν τοῖς πάθεσιν ἀνοίξεις· ἀλλὰ τῇ εὐδία καὶ λαμπρότητι τῶν ἀρετῶν κατακοσμήσας σου τὴν ψυχὴν, ναὸν αὐτὴν ποίησον τῆς ἁγίας Τριάδος, τῇ ταύτης θεωρίᾳ πάσας σου τὰς τοῦ νοῦς δυνάμεις ἀπασχολήσας. Εἰ γὰρ βασιλεῖ τις ἐπιγείῳ συνδιάγων καὶ διαλεγόμενος, μακαριστὸς πᾶσι δείκνυται, ὁ Θεὸς διαλέγεσθαι καὶ συνεῖναι τῷ νοῖ καταξιώθεις, πόσης ἀπολαύεται μακαριότητος;

Αὐτὸν οὖν ἐνοπτρίζου πάντοτε, καὶ αὐτῷ προσομιλεῖ· πῶς δὲ προσομιλήσεις Θεῷ; τῇ διὰ τῆς προσευχῆς καὶ δεήσεως πρὸς αὐτὸν ἐγγύτητι· ὁ γὰρ πόθῳ θερμοτάτῳ, καὶ καρδίᾳ κεκαθαρμένη προσευχόμενος, πάντων μὲν τῶν ὕλικῶν καὶ χαμαιζήλων μακρύνας τὸν νοῦν, ὡς ἐνώπιος δὲ ἐνώπιῳ παριστάμενος τῷ Θεῷ, φόβῳ τε καὶ τρόμῳ τὰς δεήσεις αὐτῷ προσάγων, ὁ τοιοῦτος ὁμιλεῖ αὐτῷ, καὶ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον διαλέγεται· ἀρεστὴ γὰρ πανταχοῦ ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν Θεὸς καὶ Δεσπότης, ἐπακούων τῶν εἰλικρινῶς καὶ καθαρῶς εὐχομένων αὐτῷ καθά φησιν ὁ προφήτης· «Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὧτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν» (Ψαλμ. λγ'. 16). καὶ διὰ τοῦτο οἱ Πατέρες τὴν προσευχὴν ἔγνωσαν ἀνθρώπου πρὸς Θεὸν ὀρίζονται· καὶ ἔργον Ἀγγέλων ταύτην καλοῦσι, καὶ τῆς μελλούσης εὐφροσύνης προοίμιον. Ἐπεὶ γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν ἐγγύτητα καὶ θεωρίαν τῆς ἁγίας Τριάδος πλεον πάντων τίθεται, πρὸς ταύτην δὲ καὶ ἡ τῆς προσευχῆς προσεδρία τὸν νοῦν χειραγωγεῖ, εἰκότως προοίμιον, καὶ οἶονεῖ προεικόνισμα ἐκείνης τῆς μακαριότητος κέλῃται αὕτη. Οὐ πᾶσα δὲ εὐχὴ οὕτως καθέστηκεν, ἀλλ' ἡ τῆς προσηγορίας ταύτης ὄντως ἀξία· ἡ Θεὸν ἔχουσα διδάσκαλον, τὸν διδόντα εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ· ἡ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ὑπεραρθεῖσα, καὶ τῷ Δεσπότη Θεῷ ἀμέσως ἐντυγχάνουσα. Ταύτην σεαυτῷ περιποιῶ, καὶ εἰς ταύτην ἀγωνίζου προκόπτειν· ἱκανὴ γὰρ ὑπάρχει ἐκ γῆς εἰς οὐρανοὺς ὑψῶσαί σε· οὐκ ἀπαρασκευάστως δέ, καὶ ὡς ἔτυχε προκόψεις ἐν ταύτῃ, ἀλλὰ πάντων τῶν παθῶν τὴν ψυχὴν καθάρας, καὶ πάσης πονηρᾶς ἐνθυμήσεως ταύτην ἀποσμήξας, ὡς καθαρὸν καὶ νεόσμηκτον ἔσοπτρον, πάσης τε μνησικακίας καὶ μῆνιδος σεαυτὸν μακρύνας, ἥτις πλεον πάντων τὰς ἡμετέρας εὐχὰς πρὸς Θεὸν ἀνάγεσθαι κωλύει, πᾶσι τε τοῖς ἡμαρτηκόσι σοι ἀπὸ καρδίας ἀφείδς τὰ πλημμελήματα, καὶ ἐν ἐλεημοσύναις καὶ οἰκτιρμοῖς πενήτων τὴν εὐχὴν πτερῶσας, προσάγαγε τῷ Θεῷ μετὰ θερμῶν δακρύων. Οὐ-

τως εὐχόμενος, δυνήσῃ εἰπεῖν ὡς ὁ μακάριος Δαβὶδ· οὗτος γάρ, βασιλεὺς ὢν, καὶ μυρίαὶς ἐλκόμενος φροντίσι, πάντων τῶν παθῶν τὴν αὐτοῦ ψυχὴν καθάρισας, ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν· «ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην, τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα. Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἠνεσά σε ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Ἐφύλαξεν ἡ ψυχὴ μου τὰ μαρτυριά σου, καὶ ἠγάπησεν αὐτὰ σφόδρα. Ἐγγισάτω ἡ δέησίς μου ἐνώπιόν σου Κύριε κατὰ τὸ λόγιόν σου συνέτισόν με» (Ψαλμ. ριγ'. 163). «Οὕτω βοῶντός σου, ὁ Θεὸς ἐπακούσεται σου· ἔτι λαλοῦντός σου ἔρει, ἰδοὺ πάρεμι!» (Ἠσαϊ. νη'. θ).

Εἰ τοιαύτην εὐχὴν κτήσῃ, μακάριος ἔσῃ· ἀμύχανον γὰρ ἄνθρωπον μετὰ τοιαύτης προθυμίας εὐχόμενον, καὶ παρακαλοῦντα τὸν Θεόν, μὴ καθ' ἑκάστην προκόπτειν ἐν τῷ ἀγαθῷ, καὶ πασῶν ὑπερίπτασθαι τῶν τοῦ ἐχθροῦ παγίδων· ὁ γὰρ διαθερμάνας αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καθάπερ τις τῶν ἁγίων ἔφησε, καὶ τὴν ψυχὴν ἀναστήσας, καὶ πρὸς οὐρανὸν ἑαυτὸν μετοικίσας, καὶ οὕτω τὸν Δεσπότην τὸν ἑαυτοῦ καλέσας, καὶ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων ἀναμνησθεὶς, καὶ περὶ τῆς συγχωρήσεως τούτων διαλεχθεὶς, καὶ δάκρυσι θερμωτάτοις δεηθεὶς ἵλεων γενέσθαι αὐτῷ τὸν φιλόανθρωπον, ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς λόγοις καὶ διαλογισμοῖς τούτοις διατριβῆς, πᾶσαν ἀποτίθεται βιωτικὴν φροντίδα, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ὑψηλότερος γίνεται, καὶ Θεῷ συνόμιλος ἀξιοῦται κληθῆναι· οὐπερ τί γένοιτο· ἂν ὑψηλότερον ἢ μακαριώτερον· Ἀξιώσαι σε οὖν Κύριος τῆς τοιαύτης ἐπιτυχεῖν μακαριότητος. Ἰδοὺ γάρ σοι τὴν ὁδὸν ὑπέδειξα τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, καὶ οὐδὲν ὑπεστειλάμην τοῦ ἀναγγεῖλαί σοι πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐγὼ μὲν ἤδη τὴν πρὸς σέ μου διακονίαν τετέλεκα· λοιπὸν αὐτὸς ἀναζωσάμενος τὴν ὁσφὺν τῆς διανοίας σου, κατὰ τὸν καλέσαντά σε ἅγιον, καὶ αὐτὸς ἅγιος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενοῦ· «ἅγιοι γὰρ γίνεσθε, διότι ἐγὼ ἅγιός εἰμι, λέγει Κύριος» (Λέβιτ. ιθ'. 2). Γράφει δὲ καὶ ὁ κορυφαίωτος τῶν Ἀποστόλων. «Εἰ πατέρα, φησὶν, ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσώποληπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε, εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοὶς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαράδοτου, ἀλλὰ τιμῷ αἵματι ὡς ἁμνοῦ ἁμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ.» (Α. Πέτρ. α'. 17).

Ταῦτα οὖν πάντα ἐν καρδίᾳ τιθέμενος, μέμνησο ἀδιαλείπτως, πρὸ ὀφθαλμῶν αἰετῶν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ φρικτῶδες αὐτοῦ κτήριον· τὴν φαιδρότητά τε τῶν δικαίων, ἣν μέλλουσιν ἐν ἐκείνῳ ἀπολαβεῖν τῷ αἰῶνι, καὶ τὴν κατήφειαν τῶν ἀμαρτωλῶν ἐν τῷ σκότει τῷ

βαθυτάτῳ· τὴν ἀσθένειάν τε καὶ ματαιότητα τῶν παρόντων, καὶ τὸ τῶν μελλόντων ἀτελευτήτον· «ὅτι πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. Ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε· τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἠσαϊ. μ'. 6). Ταῦτα μελέτα διαπαντός· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ εἴη μετὰ σοῦ, φωτίζουσά σε καὶ συνετίζουσα, καὶ εἰς τὴν ὁδὸν ἄγουσα τῆς σωτηρίας, καὶ πᾶν θέλημα πονηρόν, πόρρω διώκουσα τοῦ νοός σου· σφραγίζουσα δὲ τὴν ψυχὴν σου τῷ τοῦ Σταυροῦ σημείῳ, ἵνα μηδὲν σοι πλησιάσῃ τῶν τοῦ πονηροῦ σκανδάλων· ἀλλ' ἀξιώθεῖς ἐν πάσῃ τελειότητι τῶν ἀρετῶν, τῆς μελλούτης ἐπιτυχεῖν ἀτελευτήτου καὶ ἀδιαδόχου βασιλείας, καὶ τῷ φωτὶ περιλαμφθῆναι τῆς μακαρίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος, τῆς ἐν Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι δοξαζομένης.

Τοιοῦτοι οὖν ἡθικοὶς ῥήμασι νοουστῆτας ὁ τιμιώτατος γέρων τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, εἰς τὴν ἰδίαν ἀπῆει ξενίαν. Οἱ δὲ ὑπέρκειται τοῦ νέου, καὶ οἱ παιδαγωγοί, τὴν συχνὴν αὐτοῦ εἰσέλευσιν ἐν τῷ παλατίῳ ὁρῶντες, ἐθαύμαζον. Εἷς δὲ τῶν προεχόντων ἐν αὐτοῖς, ὃν ὡς πιστότατον καὶ εὐγνώμονα κατέστησεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ παλατίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, Ζαρδὰν καλούμενος, φησὶ πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν· οἶδας πάντως, ὦ δέσποτα, ὅσος ἐπ' ἐμοὶ ὁ τοῦ σοῦ πατρὸς φόβος, καὶ ὅση μου ἡ πρὸς αὐτὸν πίστις· διό με καὶ ὡς οἰκέτην πιστότατον, καθυπηρετεῖν σοι παρεκελεύσατο· νυνὶ δὲ τὸν ἄνδρα τοῦτον τὸν ξένον συχνῶς ὁρῶν ὁμιλοῦντά σοι, δέδοικα μήποτε τῆς τῶν χριστιανῶν εἰς θρησκείας, πρὸς ἣν λίαν ἀπεχθὼς διάκειται ὁ σὸς πατήρ, καὶ τῆς θανατηφόρου εὐρεθήσομαι ὑπεύθυνος ψήφου· εἴτε οὖν τὰ περὶ αὐτοῦ τῷ βασιλεὶ γνῶρισον, εἴτε τοῦ λοιποῦ παῦσαι τούτῳ προσομιλεῖν· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἐκβαλὼν με τοῦ σοῦ προσώπου, ὡς ἂν μὴ μεμπτέος ὦ, καὶ ἄλλον αἰτησάμενος τὸν πατέρα σου ἀγαγεῖν ἐνταῦθα. Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱὸς ἔφη πρὸς αὐτόν· τοῦτο πρὸ πάντων, ὦ Ζαρδὰν, ποίησον· κατέστης σὺ ἐνδὸν παραπετάσματος, καὶ ἄκουσον τῆς αὐτοῦ πρὸς με συνομιλίας, καὶ εἴθ' οὕτω λαλήσω σοι τί δεῖ ποιῆσαι.

Μέλλοντος δὲ τοῦ Βαρλαάμ πρὸς αὐτόν εἰσελθεῖν, εἰσῆγαγε τὸν Ζαρδὰν ἐντὸς τοῦ παραπετάσματος, καὶ λέγει τῷ γέροντι· ἀνακεφαλαίωσαι μοι τὰ τῆς ἐνθέου σου διδασκαλίας, ὡς ἂν κραταιότερον ἐμφυτευθῇ μοι τῇ καρδίᾳ. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Βαρλαάμ, πολλὰ περὶ Θεοῦ, καὶ τῆς εἰς αὐτόν εὐσεβείας ἐφθέγγετο, καὶ ὡς αὐτόν μόνον δεῖ ἀγαπᾶν ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, καὶ φυλάττειν τὰς αὐτοῦ ἐντολὰς φόβῳ τε καὶ πόθῳ· καὶ ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ ποιητῆς ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν· πρὸς τοῦτοις, καὶ τὴν

τοῦ πρώτου ἀνθρώπου διάπλασιν ἀνεμίμησκε· τὴν τε δοθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, καὶ τὴν ταύτης παράβασιν, καὶ τὴν ἐπὶ παραβάσει τοῦ πλάσαντος καταδίκην· εἶτα καθεξῆς τὰ ἀγαθὰ ἀπηριθμεῖτο, ὧν, ἀθετήσαντες τὴν ἐντολήν, ἑαυτοὺς ἀπεκλείσαμεν· καὶ αὖθις ἐμέμνητο τῶν λυπηρῶν, ὅσα μετὰ τὴν ἐκείνων ἀποτυχίαν κατέλαβεν ἀθλίως ἡμᾶς· ἐπὶ τούτοις, τὰ τῆς φιλανθρωπίας ἐπῆγεν, ὅπως τῆς ἡμετέρας φροντίζων ὁ δημιουργὸς σωτηρίας, διδασκάλους ἀπέστειλε, καὶ προφήτας, τὴν τοῦ μονογενοῦς κηρύττοντας σάρκωσιν· ἔπειτα καὶ τὴν ἐκείνου κάθοδον· τὴν ἐνανθρώπησιν· τὰς εὐεργεσίας· τὰ θαύματα· τὰ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀχαρίστων παθήματα· τὸν σταυρόν· τὴν λόγχην· τὸν ἐκούσιον θάνατον· τέλος, τὴν ἐπανόρθωσιν ἡμῶν· τὴν ἀνάκλησιν· τὴν εἰς τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἐπάνοδον· μετὰ ταῦτα, τὴν ἐκδεχομένην τοὺς ἀξιούς οὐρανῶν βασιλείαν· τὴν ἀποκειμένην τοῖς φαύλοις βάσανον· τὸ μὴ σβεννύμενον πῦρ· τὸ μὴ λήγον σκότος· τὸν ἀθάνατον σκόληκα· καὶ ὅσῃν ἄλλῃν οἱ τῆς ἁμαρτίας δοῦλοι κόλασιν ἑαυτοὺς ἐθνησαύρισαν.

Ταῦτα διεξελθὼν, καὶ εἰς ἠθικὴν διδασκαλίαν τὸν λόγον τελέσας, πολλὰ τε περὶ καθαρότητος βίου διαλεχθεῖς, καὶ τῆς τῶν παρόντων ματαιότητος καταγνοῦς, τὴν ἀθλιότητά τε τῶν τούτοις προστετηκότων διελέγξας, εἰς εὐχὴν κατέληξε· καὶ ἀπερίτρεπτον αὐτῷ ἐπευξάμενος, καὶ ἀκλινῇ τὴν ὁμολογίαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀνεπίληπτόν τε βίον, καὶ καθαρωτάτην πολιτείαν, ὁ μὲν, τέλος ἐπιθεὶς τῇ εὐχῇ, πρὸς τὴν ξενίαν αὖθις ἀπῆει. Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱός, τὸν Ζαρδὰν προσκαλεσάμενος, καὶ τὴν αὐτοῦ γυμνάζων διάθεσιν, ἔφη· ἤκουσας ὁποῖά μοι ὁ σπερμολόγος οὗτος διαλέγεται, ἀπατῆσαί με θέλων ταῖς κεναῖς αὐτοῦ πιθανολογίαις πειρώμενος, καὶ ἀποστερηθῆσαι τῆς τερπνῆς ταύτης εὐφροσύνης καὶ ἀπολαύσεως, καὶ ξένῳ λατρεῦσαι Θεῷ; Ὁ δὲ Ζαρδὰν, τί σοι ἔδοξε, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, πειράζειν με τὸν σὸν οἰκέτην; οἶδα γὰρ οἶδα κατὰ βάθος εἰσδυναί σου τῇ καρδίᾳ τοὺς λόγους τοῦ ἀνδρός· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ἡδέως αὐτῷ καὶ ἀδιαλείπτως ὡμίλει· καὶ γε ἡμεῖς οὐκ ἀγνοοῦμεν τουτοῦ τὸ κήρυγμα· ἀλλ' ἐξ ὅτου ὁ σὸς πατὴρ διωγμὸν ἀσπονδον κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐξήγειρεν, ἀπηλάθησαν αὐτοὶ τῶν ἐνταῦθα, καὶ εἰσῆλθε τὸ κήρυγμα αὐτῶν· εἰ δὲ νῦν ἀρεστόν σοι τὸ δόγμα κατεφάνη, καὶ τὸ σκληρόν αὐτοῦ καὶ ἐπίπονον ἀναδέξασθαι ἰσχύεις, κατευθυνθείη σου τὰ θελήματα εἰς τὸ ἀγαθόν· ἐγὼ δὲ τί ποιήσω, πρὸς μὲν τὴν τοιαύτην σκληρότητα μὴδ' ἀντοφθαλμῆσαι δυνάμενος, τῷ δὲ φόβῳ τοῦ βασιλέως τὴν ψυχὴν ἐν ὀδύναις καὶ ἀλγυῖαις μερικόμενος; τί ἀπολογῆσμαι αὐτῷ, ἀμελῶς

τοῖς αὐτοῦ διατεθείς προστάγμασι, καὶ τῷ ἀνδρὶ τούτῳ τῆς πρὸς σὲ παραχωρήσας εἰσόδου;

Ἐφη δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ τοῦ βασιλέως υἱός· ἐγὼ μὲν, τῆς πολλῆς σου πρὸς με εὐγνωμοσύνης μηδεμίαν ἄλλην ἀξίαν ἀμοιβὴν γινώσκων, ταύτην τὴν ὑπὲρ ἀξίαν εὐρηκώς, ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῇ σῇ κατὰδῃλον ποιῆσαι σοι τὸ ὑπὲρ φύσιν ἀγαθὸν ἔργον πεποίηκα, τοῦ γνωρίσαι σε εἰς ὃ γεγένηται, καὶ τὸν δημιουργὸν ἐπιγινῶναι· ἀπολιπόντα σε τὸ σκότος, τῷ φωτὶ προσδραμεῖν· καὶ ἡλπιζον ἅμα τὸ ἀκοῦσαί σε, πόθῳ ἀσχέτῳ τούτῳ ἀκολουθησαί· ἀλλ' ἐψεύσθην, καθὼς ὄρω, τῆς ἐλπίδος, χλιαρῶς σε βλέπων πρὸς τὰ λαληθέντα διακείμενον· τῷ δὲ βασιλεῖ καὶ πατρί μου, εἰ ταῦτα δηλώσεις, οὐδὲν ἕτερον ποιήσεις, ἢ μερίμναις καὶ λύπαις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀηδίσαι· ἀλλ' εἴπερ αὐτῷ εὐγνωμονεῖς, μηδὲ ἄλλως ἄχρι καιροῦ τοῦ προσήκοντος ἀναγγέλλῃς τι περὶ τούτων. Τοιαῦτα μὲν πρὸς αὐτὸν λαλήσας, ἐφ' ὕδατων ἔδοξε σπείρειν· εἰς ψυχὴν γὰρ ἀσύνητον, οὐκ εἰσελεύσεται σοφία. Τῇ ἐπαύριον δὲ ὁ Βαρλαάμ ἐλθὼν, τὰ τῆς ἀποδημίας ὡμίλει. Ὁ δὲ, τὸν τούτου μὴ φέρων χωριστόν, τὴν ψυχὴν ἠνίατο, καὶ δακρύων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπεπλήρωτο. Πολλὰ δὲ ὁ γέρων αὐτῷ διαλεχθεῖς, καὶ ἀκλόνητον αὐτὸν διαμένειν ἐν τῷ ἀγαθῷ μαρτυράμενος, λόγοις τε παρακλητικοῖς στηρίξας αὐτοῦ τὴν καρδίαν, ἱλαρῶς αὐτὸν ἐξαποστείλαι ἤξiou· ἅμα δὲ καὶ προέλεγεν οὐκ εἰς μακρὰν αὐτοὺς ἐνοῦσθαι ἐνώσει ἀδαιρέτω.

Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱός μὴ δυνάμενος ἐπιπλεῖον κόπους παρέχειν τῷ γέροντι, καὶ τῆς ποθομένης αὐτὸν κωλύειν ὁδοῦ, ἅμα δὲ καὶ ὑφωρῶμενος μὴ δῆλα τὰ περὶ αὐτὸν ὁ Ζαρδὰν ἐκεῖνος τῷ βασιλεῖ ποιῆσθαι, καὶ τιμωρίαις αὐτὸν ὑποβαλεῖ, λέγει πρὸς αὐτόν· Ἐπεὶ περ σοι τοῦτο ἔδοξε, πάτερ πνευματικέ, καὶ διδασκάλων ἀρίστε, καὶ καλοῦ παντός ἐμοὶ πρόξενε, καταλιπεῖν με οὕτω, καὶ τῇ τοῦ κόσμου ματαιότητι ἔτι συναναστρέφεσθαι, καὶ σε πορευθῆναι εἰς τὸν τῆς πνευματικῆς ἀναπαύσεως τόπον, οὐκ ἔτι σε κατέχειν καὶ παρεμποδίζειν τολμῷ. Ἀπιθι οὖν τῇ τοῦ Θεοῦ εἰρήνῃ φρουρούμενος, καὶ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος ἐν ταῖς τιμίαις εὐχαῖς σου διὰ παντός μέμνησο διὰ τὸν Κύριον, ἵνα δυνηθῶ καταλαβεῖν σε, καὶ τὸ σὸν βλέπειν τίμιον πρόσωπον πάντοτε. Ποίησον δὲ μου μίαν αἴτησιν· καὶ ἐπεὶ περ οὐκ ἠθέλησάς τι λαβεῖν ὑπὲρ τῶν συνασκητῶν σου, δέξαι κἀν ὑπὲρ σεαυτοῦ μικρόν τι χρῆμα εἰς διατροφήν, καὶ ἱμάτιον εἰς ἀμφίαν. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν ἀπεκρίνατο· εἰ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου οὐκ ἐδεξάμην τι παρὰ σοῦ, οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι χρήζουσιν ἐπιλαβέσθαι τῶν ὑλῶν τοῦ κόσμου ὧν ἐκόντες ἐμάχυναν, πῶς ἐμαυτῷ περιποιήσομαι, ὅπερ ἐκεῖνοις ἀπηγόρευτα;

εἰ μὲν γὰρ καλὸν ἦν ἡ τῶν χρημάτων κτήσις, ἐκείνοις ἂν πρὸ ἐμοῦ τούτων μετέδωκα· ἐπεὶ δὲ ὀλεθρίαν τὴν αὐτῶν ἐπίσταμαι κτήσιν, οὔτε ἐκείνους, οὔτε μὴν ἑμαυτὸν ὑποβαλὼ τοῖς τοιοῦτοις βρόχοις.

Ὡς δὲ ἐν τούτῳ πείθειν οὐκ εἴχε, καὶ δευτέραν αἰτησὶν ποιεῖται, μὴ πάντῃ αὐτοῦ παριδεῖν τὰς δεήσεις, μηδὲ πᾶσαν αὐτῷ καταχεῖαι τὴν ἀθυμίαν, ἀλλὰ καταλιπεῖν αὐτῷ τὸ ἐβρίκνωμενον ἱμάτιον ἐκεῖνο, καὶ τὸ τραχὺ παλῖον, ἅμα μὲν εἰς μνήμην τῆς τοῦ διδασκάλου ἀσκήσεως, ἅμα δὲ εἰς φυλακτήριον αὐτῷ, ἀπὸ πάσης σατανικῆς ἐνεργείας· λαβεῖν δὲ ἂντ' αὐτοῦ ἕτερον παρ' ἐκείνου· ὥς ἂν τὸ παρ' ἐμοῦ, φησι, δοθὲν ὄρων, τὴν ἐμὴν ἐπὶ μνήμης φέρεις ταπεινότητα. Ὁ δὲ γέρων ἔφη· τὸ μὲν παλαιὸν καὶ διεβρώγος δοῦναί σοι, καὶ λαβεῖν καίνον ἐνδυμα οὐ θέμις· ἵνα μὴ, τοῦ μικροῦ κόπου μου τὴν ἀμοιβὴν ἐνθάδε ἀπολαβὼν, κατακριθῶ· ἵνα δὲ σου τὴν προθυμίαν μὴ ἐκκόψω, παλαιά, καὶ μηδὲν διαφέροντα τῶν ἐμῶν ἔστωσαν τὰ διδόμενά μοι παρὰ σοῦ. Ζητήσας δὲ ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς τρίχινα ῥάκη παλαιά, καὶ ταῦτα δούς τῷ γέροντι, τὰ ἐκείνου λαβὼν, ἔχαιρε, πάσης πορφύρας καὶ βασιλικῆς ἀλουργίδος τιμιώτερα ταῦτα ἀσυγκρίτως ἡγούμενος.

Ὁ δὲ θεϊότατος Βαρλαάμ, ἀπιέναι ὅσον οὕτω βουλόμενος, τὰ τῆς ἐκδημίας ὠμίλει, καὶ τελευταίαν αὐτῷ διδασκαλίαν προσῆγεν· ἀδελφέ, λέγων, ἡγαπημένε, καὶ τέκνον γλυκύτατον, ὃν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγέννησα, οἶδας τίνι ἐστρατεύθης βασιλεῖ, καὶ πρὸς τίνα τὰς ὁμολογίας σου διέθου. Δεῖ οὖν βεβαίως ταύτας φυλάσσειν, καὶ τὰ τῆς στρατείας προθύμως τελέσαι, ὅσα ὑπέσχου ἐν τῷ τῆς ὁμολογίας χάριτι τῷ πάντων Δεσπότη, πάσης παρούσης τῆς ἐπουρανίου στρατιᾶς καὶ συμμαρτυρούσης· ἅμα δὲ καὶ ἀπογραφομένης τὰ ὁμολογηθέντα, ἅτινα φυλάττων, μακάριος ἔσθι. Μηδὲν οὖν τῶν παρόντων, Θεοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ προκρίνης ἀγαθῶν· τί γὰρ ἂν οὕτω φοβερὸν εἴη τῶν παρόντων, ὡς γέεννα πυρὸς αἰωνίου, μήτε τοῦ καίοντος ὅλως φῶς ἔχοντος, μήτε τοῦ κολάζοντός ποτε λήγοντος; τί δὲ πάλιν τῶν τοῦ κόσμου καλῶν τηλικούτων εὐφραίνει, ὡς Θεός, αὐτὸς ἐκεῖνος τοῖς ἀγαπήσας χαριζόμενος; οὐπερ τὸ κάλλος μὲν ἄφατον· δυναστεία δὲ ἄμαχος, καὶ ἡ δόξα αἰδίας· οὐπερ τὰ ἀγαθὰ τὰ τοῖς αὐτοῦ φίλοις ἀποκείμενα, πάντων τῶν ὀρωμένων ἀσυγκρίτως ὑπερέχει· ἃ ὀφθαλμοὶ οὐκ οἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη· ὧν κληρονόμος ἀναδειχθεὶς, τῇ τοῦ Θεοῦ φρουρούμενος κραταιοτάτῃ χειρί.

Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱός, δάκρυσι συγχεχυμένος, ἠνιάτο καὶ ἤσχαλλε, φιλοστόργου πατρὸς καὶ διδασκάλου ἀρίστου ἀπολειφθῆναι

μὴ ἀνασχόμενος. Καὶ τίς μοί, φησιν, ὦ πάτερ, τὴν σὴν πληρώσει τάξιν; ὑπὸ τίνι δὲ ἐγὼ τοιοῦτω ποιμένι, καὶ ὁδηγῷ ψυχικῆς σωτηρίας γενήτομαι; τί τοῦ σοῦ πόθου παραμύθιον ποιήτομαι; ἰδοὺ γὰρ ἐμὲ τὸν πονηρὸν δούλον καὶ ἀποστάτην τῷ Θεῷ προσήγαγες, καὶ εἰς υἱοῦ καὶ κληρονόμου κατέστησας τάξιν· καὶ τὸν ἀπολωλότα καὶ ὀρειάλωτον, καὶ παντὶ θηρίῳ ἔτοιμον εἰς βορὰν ἐζήτησας, καὶ τοῖς ἀπλανέσι κατέμιξας Θεοῦ προβάτοις, καὶ ἔδειξάς μοι τὴν ἐπίτομον τῆς ἀληθείας ὁδόν, ἐξαγαγὼν με τοῦ σκότους καὶ τῆς σκιάς τοῦ θανάτου, καὶ τοὺς πόδας μου μεταγαγὼν ἐκ τῆς ὀλισθηρᾶς, καὶ θανατηφόρου, καὶ σκολιωτάτης, καὶ καμπύλης ἀτραποῦ· μεγάλων μοι καὶ θαυμασίων γέγονας πρόξενος ἀγαθῶν, καὶ ὧν οὐδεὶς ἐξαρχέσει λόγος τὸ ὑπερέχον διηγήσασθαι· μεγάλων καὶ αὐτὸς ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ μικροῦ μετὰ σοῦ τῶν Θεοῦ δωρεῶν· καὶ τὸ τῆς ἐμῆς εὐχαριστίας ὑστέρημα πληρῶται Κύριος, ὁ μόνος νικῶν ταῖς τῶν δωρεῶν ἀντιδόσεσι τοὺς αὐτὸν ἀγαπῶντας.

Ὁ δὲ Βαρλαάμ τῆς θρηνηδίας αὐτὸν ἐγκόπτων, ἀναστὰς, εἰς εὐχὴν ἵστατο· καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανούς διάρας, ὁ Θεός, ἔλεγε, καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ φωτίσας τὰ πρὶν ἐσκοτισμένα, καὶ τὴν ὁρατὴν ταύτην καὶ ἀόρατον κτίσιν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παραγαγὼν, ὁ τὸ σὸν ἐπιστρέψας πλάσμα, καὶ μὴ ἐάσας ἡμᾶς ὀπίσω τῆς ἀφροσύνης ἡμῶν πορεύεσθαι· εὐχαριστοῦμέν σοι, καὶ τῇ σῇ δυνάμει καὶ σοφίᾳ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησας· πετόντας τε ἡμᾶς ἀνέστησας· καὶ πεπλημεληκόσι, τὰς ἁμαρτίας ἀφῆκας· πλανηθέντας, ἐπανήγαγες· αἰχμαλωτισθέντας, ἐλυτρώσω· τεθνηκότας, ἐζωοποίησας τῷ τιμίῳ τοῦ Υἱοῦ σου καὶ Δεσποτικῷ αἵματι. Σὲ οὖν ἐπικαλοῦμαι, καὶ τὸν μονογενῆ σου Υἱόν, καὶ τὸ πανάγιόν σου Πνεῦμα, ἐπίδωκε ἐπὶ τὸ λογικόν σου πρόβατον τοῦτο, τὸ προσελθὸν δι' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου εἰς θυτίαν σοι, καὶ ἁγίασον αὐτοῦ τὴν ψυχὴν τῇ σῇ δυνάμει καὶ χάριτι· ἐπίσκεψον τὴν ἄμπελον ταύτην, τὴν φυτευθεῖσαν διὰ τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ δὸς αὐτῷ καρποφορῆσαι καρπὸν δικαιοσύνης· ἐνίσχυσον αὐτόν, βεβαιὸν ἐν αὐτῷ τὴν διαθήκην σου· καὶ ἐξελοῦ τῆς παγίδος καὶ ἀπάτης τοῦ διαβόλου, τῇ σοφίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ σου Πνεύματος· δίδαξον αὐτὸν ποιεῖν τὸ θέλημά σου, καὶ τὴν βοήθειάν σου μὴ ἀφέλῃς ἀπ' αὐτοῦ, ἀξίων σὺν ἐμοὶ τῷ ἀχρείῳ σου οἰκέτῃ τῶν ἀτελευτήτων σου ἀγαθῶν κληρονόμον γενέσθαι· ὅτι εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Τελέσας δὲ τὴν εὐχὴν, καὶ ἐπιστραφεὶς, κατησπάτατο τὸ τέκνον ἡδὴ τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς. Εἰρήνην τε αὐτῷ καὶ σωτηρίαν αἰώνιον

βαιοτάτα γινώσκω, θάπτον αὐτὸν ἐξαρνήσασθαι τὴν τοῦ πλάνου ἐκείνου διδασκαλίαν, καὶ τῷ σῶ συνθέσθαι θελήματι.

Τούτοις οὖν τοῖς ῥήμασι τὸν βασιλέα εἰς τὸ εὐθυμότερον ὁ Ἀραχῆς μεταβαλὼν, τῇ περὶ τὸ πρᾶγμα διασκέψει μελέτην ἐποιοῦντο· καὶ τοῦτό, φησιν, ὦ βασιλεῦ, πρὸ πάντων ποιήσωμεν· καταλαβεῖν σπεύσωμεν τὸν δεινὸν Βαρλαάμ· καὶ εἰ τοῦτον ἐπιτύχωμεν, οὐκ ἀστοχήσωμεν, εὖ οἶδα, τῆς ἐλπίδος· οὐ ψευσθισόμεθα τοῦ σκοποῦ· ἀλλ' ἐκεῖνος αὐτὸς ἡ ῥήμασι πιθανοῖς, ἢ βασάνων ὀργάνοις πολυειδέσει πεισθεῖς, ἄκων ἀνομολογήσει ψευδῇ καὶ πεπλανημένα φάσκειν, καὶ τὸν κύριόν μου καὶ υἱόν σου τοῦ πατρώου ἔχουσι μεταπίσειε δόγματος· εἰ δὲ ἐκεῖνον μὲν καταλαβεῖν οὐ δυνηθῆίμεν, ἕτερον ἐγὼ ἐπίσταμαι πρεσβύτην μονερχμίτην, Ναχώρ καλούμενον, ὁμοιον τῷ Βαρλαάμ κατὰ πάντα, ὃν οὐκ ἔστι διαγινῶναι μὴ ἐκεῖνον ὑπάρχειν, τῆς ἡμετέρας δόξης ὄντα, καὶ διδάσκαλον ἐμὸν ἐν τοῖς μαθήμασι γενόμενον· τούτῳ ὑπαγορεύσας ἐγὼ νύκτωρ ἀπελθὼν, πάντα κατὰ μέρος ἀφηγήσομαι· εἴτα κρατηθῆναι τὸν Βαρλαάμ διαφημήσαντες, τοῦτον παραστήσόμεθα· ὃς καὶ Βαρλαάμ ἑαυτὸν ὀνομάσας, τὰ τῶν χριστιανῶν πρεσβεύειν προσποιήσεται, καὶ τούτοις διεκδικῶν φανείται· εἴτα μετὰ πολλὴν διάλεξιν ἡττώμενος, κατὰ κράτος ἐνικηθήσεται· καὶ ταῦτα ὁ τοῦ βασιλέως θεώμενος υἱός, ὡς ὁ Βαρλαάμ μὲν ἡττήθη, τὰ δὲ ἡμέτερα ὑπερνικᾷ, τοῖς νικῶσι πάντως συνθήσεται· μέγα πρὸς τούτοις καὶ τὸ τὴν σὴν αἰδεῖσθαι βασιλείαν, καὶ τὰ σοὶ κεχαρισμένα ποιεῖν τιθέμενος· ἐπιστραφήσεται γὰρ καὶ ὁ τὸ προσωπεῖον τοῦ Βαρλαάμ ὑποδύς, καὶ πεπλανῆσθαι αὐτὴν διαβεβαιώσεται.

Ἦσθη ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῖς λαληθεῖσι, καὶ ἄριστα βουλευσασθαι ἔδοξε, κεναῖς ἐλπίσιν ἐπερειδόμενος· ἔνθεν τοι καὶ τὸν Βαρλαάμ ἐναγχοῦς μαθὼν ὑποχωρῆσαι, χειρώσασθαι ἔσπευδε. Λόχοις οὖν καὶ λοχαγοῖς τῶν διεξόδων τὰς πλείους διειληφώς, μίαν δὲ τῶν ὁδῶν, ἣν πασῶν μᾶλλον ὑφωρᾶτο αὐτός, ἵπποις ἐπιβάς, ἀνακράτος ἐδίωκε, προκαταλαβεῖν αὐτὸν ἐκ παντὸς τρόπου διανοούμενος· ἐν ὁλαῖς δὲ ἐξ ἡμέραις κοπιάσας, μάτην ἐτεταλαιπωρήκει· εἴτα αὐτὸς μὲν ἐν τινι τῶν βασιλικῶν προαστείων, ἐν παλατίῳ ἐν τοῖς ἀγροῖς διακειμένῳ προσμείνας, τὸν Ἀραχῆν μετὰ ἱππέων οὐκ ὀλίγων ἕως αὐτῆς τῆς Σενναρίτιδος ἐρήμου ἐπὶ ζήτησιν ἀπέστειλε τοῦ Βαρλαάμ. Καταλαβὼν δὲ ἐκεῖνος τὸν τόπον, πάντας τοὺς περιόικους διετάραξε· καὶ τῶν δὲ μὴ ἐωρακέναι τὸν ἄνδρα βεβαιωσαμένων, ἐπὶ τὰς ἐρήμους ὁ ἄρχων τοὺς εὐσεβεῖς θηρεύσων ἐξήγει· πολλὴν τε τῆς ἐρήμου ὁδεύσας ὁδόν, ὄρη τε περικυκλώσας, καὶ ἀτριβεῖς φάραγγας περιζεύσας μετὰ τοῦ σὺν

αὐτῷ ὄχλου, ἀκώρειαν τινα καταλαβὼν, καὶ στὰς ἐπ' αὐτῆς, ὁρᾷ κατὰ τὴν ὑπώρειαν φάλαγγα ἐρημιτῶν περιπατοῦσαν· καὶ εὐθὺς τῷ τοῦ ἄρχοντος προστάγματι πάντες ἐπ' αὐτοὺς θέουσιν ἀπνευστί, ἄλλος ἄλλον τοῖς ὁρόμοις φθάται φιλονεικοῦντες· καὶ φθάσαντες περιεχύθησαν αὐτοῖς κύνες ὥσπερ πολλοί, ἡ θηρία τινὰ πονηρὰ καὶ μισάνθρωπα· καὶ κρατοῦσι τοὺς ἄνδρας, τῷ τε εἶδει καὶ τῇ καταστάσει τεμνοτάτους, καὶ τὰ σήμαντρα τῆς ἐρημικῆς ἀσκήσεως ἐπὶ τῶν προσώπων φέροντας· καὶ τούτους σύροντες τῷ ἄρχοντι παρέστησαν· οὐ θορυβηθέντας ὁλως, οὐκ ἀγενές τι καὶ σκυθρωπὸν ἐνδείξαμένους, ἢ φθελγμένους. Ὁ δὲ προάγων αὐτοὺς καὶ οἶονεῖ καθηγούμενος, πῆραν ἐβάσταζε τριχίνην μεστήν λειψάνων, προσκολλημένων τινῶν ἀγίων Πατέρων.

Κατανοήσας δὲ αὐτοὺς ὁ Ἀραχῆς, ὡς οὐκ εἶδε τὸν Βαρλαάμ, (ἐγίνωσκε γὰρ αὐτὸν) συνεχύθη τῇ λύπῃ, καὶ λέγει πρὸς αὐτούς· ποῦ ἔστιν ὁ ἀπατεῶν ἐκεῖνος, ὁ τὸν υἱὸν πλανήσας τοῦ βασιλέως; Ὁ δὲ τὴν πῆραν βαστάζων ἀπεκρίνατο· οὐκ ἔστιν ἐκεῖνος ἐν ἡμῖν· μὴ γένοιτο· φεύγει γὰρ ἡμᾶς, τῇ τοῦ Χριστοῦ διωκόμενος χάριτι· ἐν ὑμῖν δὲ τὰς οἰκήσεις ἔχει¹. Ἐφη ὁ ἄρχων· γινώσκεις οὖν αὐτόν; καί, φησιν, ὁ ἐρημίτης· οἶδα τὸν ἀπατεῶνα λεγόμενον, ὃς ἔστιν ὁ διάβολος, ὁ μέσον ὑμῶν κατοικῶν, καὶ παρ' ὑμῶν λατρευόμενός τε καὶ θεραπευόμενος. Ὁ ἄρχων λέγει περὶ τοῦ Βαρλαάμ ἐγὼ τὴν ζήτησιν ἔχω, καὶ τοῦτον ἡρόμην σοι μαθεῖν ποῦ ἔστιν. Ὁ δὲ μοναχός, καὶ ἵνα τί, φησιν, ἀλληγάτως ἐλάλησας, περὶ τοῦ ἀπατήσαντος τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τὴν πεῦσιν προαγαγόν; Εἰ γὰρ τὸν Βαρλαάμ ἐζήτηεις, εἶδει σε πάντως εἰπεῖν, ποῦ ἔστιν ὁ ἐκ τῆς πλάνης ἐπιστρέψας, καὶ σώσας τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν; ἐκεῖνος γὰρ ἀδελφός ἡμῶν ὑπάρχει καὶ συνασκητής· ἐκ πολλῶν δὲ ἡμερῶν οὐ τεθεάμεθα αὐτόν. Καί φησιν ὁ Ἀραχῆς· τὸ οἰκήμα αὐτοῦ ἡμῖν ὑπόδειξον. Ὁ ἀσκητής ἀπεκρίνατο· εἰ θεάσασθαι ὑμᾶς ἤθελεν, ἐκεῖνος ἂν εἰς συνάντησιν ὑμῶν ἐξῆλθεν· ἡμῖν δὲ οὐκ ἔξεστι τὸ δωμάτιον αὐτοῦ ὑμῖν ὑποδείξαι. Θυμοῦ ἐπὶ τοῦτο ἐμπύπλεται ὁ ἄρχων, καὶ φησι πρὸς αὐτόν ὀργίλως ἅμα καὶ θηριωδῶς ἐμβλέψας· ξένῳ νυνὶ θανάτῳ ὑμᾶς θανατώσω, εἰ ἐξαυτῆς τὸν Βαρλαάμ οὐ παραστήσατέ μοι.

Καὶ τί, φησιν ὁ ἀσκητής, ἐν ἡμῖν ὄρας, οὐπερ ἀντεχόμενοι, δυσάποσπαστως τῆς παρούσης διαχεισόμεθα ζωῆς, καὶ τὸν παρὰ σοῦ ἐπαχθησόμενον θάνατον φοβηθῶμεν; χάριν γὰρ σοὶ μᾶλλον ὁμολογήσω

¹ Ὁραιοτάτη ἐτέρα ἄθλησις, ἐτέρων θεῶν πατέρων.

² Ἀστέια ὄντως ἀπόκρισις τοῦ θειοτάτου πατρός

μεν, ὅτι τῆς ἀρετῆς ἐχομένους, τοῦ βίου ἐξήγαγες· δεδοίκαμεν γὰρ οὐ μικρῶς τὸ τοῦ τέλους ἀδελόν, μὴ εἰδότες πῶς ἔχοντας ἡμᾶς τοῦτο καταλήψεται· μήπου γνώμης ὀλισθος, ἢ ἐπήρειά τις δαιμονική, τῆς προαιρέσεως τὴν ἔνστασιν μεταστρέψει, καὶ ἕτερα φρονεῖν, ἢ ποιεῖν παρὰ τὰ τῷ Θεῷ ὁμολογημένα μεταπέσειεν· ὅθεν τυχεῖν ὧν ἐλπίζετε ὁλως ἀπειπόντες, μὴ ὀκνήσητε ποιεῖν ὅπερ βούλεσθε· οὔτε γὰρ τὸ τοῦ θεοφιλοῦς ἡμῶν ἀδελφοῦ οἰκητήριον καίτοι γε εἰδότες ὑποδείξομεν, οὔτε ἄλλα τινὰ ὑμῖν λανθάνοντα μοναστήρια προδώσωμεν, ταύτη τοι τὸν θάνατον φυγεῖν κακῶς ἀνεχόμενοι, ἀλλὰ καλῶς μᾶλλον θανούμεθα, ἰδρῶτας ἀρετῆς πρότερον, καὶ νῦν ἀνδραγαθίας αἶμα τῷ Θεῷ προσενέγκαντες.

Οὕτω παρρησιασασμένους αὐτούς, οὐκ ἐνεγκὼν ὁ ἀλιτήριος, ἀλλὰ πρὸς τὸ γενναῖον τοῦ φρονήματος ὀξύτατα κινηθεὶς, πολλὰ αὐτοὺς περιέβαλε πληγαῖς καὶ βασάνοις· ὧν τὸ μεγαλόψυχον καὶ γενναῖον, καὶ τῷ τυράννῳ ἄξιον θαύματος ἐνομίσθη. Ὡς δὲ μετὰ πολλὰς τιμωρίας πείθειν οὐκ εἶχεν, οὔτε ὑποδείξαι τις τὸν Βαρλαάμ ἠνέσχετο, λαβὼν τούτους, ἐπὶ τὸν βασιλέα κελεύει τυπτομένους, καὶ προπηλακίζομένους ἄγεσθαι, βαστάζοντας· καὶ τὴν πῆραν τῶν λειψάνων· δι' ἡμερῶν δὲ οὐκ ὀλίγων, προσάγει τούτους τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς δῆλα τίθησιν· εἴτα παριστὰ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, δεινὰ θυμομαχοῦντος. Καὶ ὅς, ἰδὼν αὐτούς, τῷ θυμῷ ὑπερζέσας, μαινομένῳ ἐφώνει· Τύπτεσθαι δὲ αὐτοὺς ἀνηλεῶς κελεύσας, ὡς εἶδε χαλεπῶς ταῖς πληγαῖς κατακοπέντας, μόλις τῆς πολλῆς ἀνενεγκὼν μανίας, παύσασθαι τοὺς τύποντας κελεύει, καὶ φησι πρὸς αὐτούς· τί τὰ ὅσῃ ταῦτα τῶν τεθνεώτων περιφέρετε; εἰ, ὧν τὰ ὅσῃ εἰσι, ποθοῦντες ταῦτα, βαστάζετε, ταύτη τῇ ὥρᾳ θήσομαι καὶ ἡμᾶς μετ' αὐτῶν, ἵνα τῶν ποθουμένων τυχόντες, χάριν μοι ὁμολογήσητε. Ὁ δὲ τῆς θείας ἐκείνης φάλαγγος ἐξαρχος καὶ καθηγητής, παρ' οὐδὲν τιθέμενος τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλάς, ὡς μηδενὸς αὐτῷ συμβεβηκότος ἀνιάρου, ἐλευθέρῳ φωνῇ, καὶ λαμπρῷ τῷ προσώπῳ, καὶ τὴν ἐνοικοῦσαν τῇ ψυχῇ σημαίνοντι χάριν, ἔφη· τὰ ὅσῃ ταῦτα τὰ καθαρὰ καὶ ἅγια περιφέρομεν, ὃ βασιλεῦ, τὸν πόθον ἀφοσιούμενοι, ὧν εἰσι θαυμασίων ἀνδρῶν, καὶ τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν καὶ θεοφιλοῦς πολιτείας εἰς μνήμην ἑαυτοὺς ἄγοντες, καὶ πρὸς τὸν ὁμοῖον διεγείροντες ζῆλον, τὴν ἀνάπαυσίν τε ἐνοπτριζόμενοι καὶ τρυφήν, ἐν ἣ νῦν διάγουσι· καὶ τούτους μὲν μακαρίζοντες, ἀλλήλους δὲ παραθήγοντες, τοῖς αὐτῶν ἐξακολουθεῖν ἔχουσι σπεύδομεν· πρὸς δέ, καὶ τὴν τοῦ θανάτου ἑαυτοῖς περιποιούμενοι μνήμην, πάντῳ ὠφέλιμον οὖσαν, καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἀσκήσεως ἀ-

γῶνας προθύμως ἀναπτεροῦσαν· καὶ ἁγιασμόν δὲ τῇ τούτων ἀρυόμεθα προσψάσει.

Αὐτοὺς δὲ ὁ βασιλεὺς· εἰ ὠφέλιμός, φησιν, ἢ τοῦ θανάτου μνήμη, ὥς φατε, τί μὴ τοῖς ἐν τοῖς σώμασιν ὑμῶν ὁστέοις τὴν τούτου ὑποδέχσθε μνήμην, τοῖς οἰκείοις ὑμῖν καὶ ὅσον οὐπω φθαρτομένοις, ἢ περ τοῖς ἄλλοτρίοις τούτοις καὶ διεφθαρμένοις; καὶ ὁ μοναχός· πέντε μὲν, φησιν, ἐμοῦ εἰρηκότος αἰτίας τῆς τῶν λειψάνων περιφορᾶς, πρὸς μίαν αὐτὸς ἀνταποκρινόμενος, χλευάζειν ἡμᾶς δοκεῖς· ἀλλ' ἐναργέστερον, εὖ ἴσθι, τὰ τῶν προτετελευτηκότων ὅσῃ τὴν τοῦ θανάτου παριστῶσι μνήμην, ἢ γε τῶν ζώντων. Ἀλλ' ἐπεὶ περ ταῦτα οὕτως εἶναι γινώσκεις, καὶ τὰ ἐν τῇ σαρκί σου ὅσῃ τὸν θάνατόν σοι ὑποτυποῦσι, τί μὴ καὶ αὐτὸς τῆς ὅσον οὐπω ἐλευσομένης μνημονεύων τελευτῆς, εὖ τὰ σεαυτοῦ διατιθῇς, ἀλλὰ πάσαις μὲν τὴν ψυχὴν σου ἐκδέδωκας παρανομίαις, βιαίως δὲ καὶ ἀνηλεῶς ἀναιρεῖς τοὺς λατρευτὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς εὐσεβείας ἐραστάς, τοὺς μηδὲν σοι ἡδίκηκότας, μηδὲ σοι τῶν παρόντων τι συμμεριζομένους, ἢ ἀφελέσθαι φιλονεικοῦντας; Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη· τοὺς δεινοὺς ὑμᾶς καὶ λαοπλάνους εἰκότως κολλάζω, ὅτι πάντας ἀπατάτε, ἀπέχεσθαι τῶν τερπνῶν τοῦ βίου ὑποτιθέμενοι, καὶ ἀντὶ τῆς γλυκειᾶς ζωῆς, καὶ τῆς ποθεινοτάτης ἐπιθυμίας καὶ ἡδονῆς, τὴν σκληρὰν καὶ ῥυπρὴν ταύτην καὶ πιναρὰν ἐκλέγεσθαι ἀγωγὴν· ἐκβιάζεσθαι δὲ καὶ τὴν τῶν Θεῶν τιμὴν, καὶ τῷ Ἰησοῦ ἀπονέμειν κηρύττετε. Ἴν' οὖν μὴ τῇ ὑμετέρᾳ ἀπάτῃ ἐξακολουθοῦντες οἱ λαοί, ἔρημον τὴν γῆν καταλείπωσι, καὶ τῶν πατρίων ἀποστάντες Θεῶν, ἄλλοτρίῳ λατρεύωσι, τιμωρίαις ὑμᾶς καὶ θανάτοις πάσχειν δίκαιον ἔχριναι.

Ὁ δὲ μοναχός, εἰ πάντας, φησί, μετέχειν τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου ὀρέγῃ, τί μὴ πᾶσιν ἐπίσης μεταδίδως τῆς τρυφῆς καὶ τοῦ πλοῦτου, ἀλλ' οἱ μὲν πλείους πένιᾳ ταλαιπωροῦνται, σὺ δὲ τὰ αὐτῶν προσαφάρπάζων, τοῖς σεαυτοῦ προστιθεῖς; Οὐκ ἄρα τῆς τῶν πολλῶν φροντίσεις σωτηρίας, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν πιαίνεις σάρκα, ὕλην ἐτοιμάζων τῇ τῶν σκωλήκων καταβρώσει· διὰ τοῦτο, καὶ τὸν πάντων ἀπαρνησάμενος Θεόν, τοὺς μὴ ὄντας προσαγορεύεις θεούς, τοὺς πάσης παρανομίας ἐφευρετάς, ἵνα σοι κατὰ μίμησιν αὐτῶν ἀσελγαίνοντι καὶ παρανομούντι, τὸ μιμητῆς ἀναγορεύεσθαι τῶν θεῶν σου προσγένῃται· οἷα γὰρ οἱ θεοὶ ὑμῶν ἔπραξαν, πῶς οὐχὶ καὶ οἱ προσέχοντες αὐτοῖς ἀνθρώποι· πράξουσιν; Πλάνην οὖν μεγάλην πεπλάνησαι, ὃ βασιλεῦ· δέδοικας δὲ μὴ τινος τοῦ λαοῦ πείσαιμεν, τοῖς ἡμετέροις συνθεμένους, ἀποστῆναί σου τῆς χειρός, καὶ τῇ τὰ πάντα συνεχούσῃ προσαικειῶσαι

χειρί· θέλεις γάρ πολλοὺς εἶναι τοὺς ὑπουργοὺς τῆς σῆς πλεονεξίας, ἵν' αὐτοὶ μὲν ταλαιπωρῶσι, σοὶ δὲ τὰ παρ' αὐτῶν εἰσγένοιτο κέρδη· ὃν τρόπον τις κύνas τρέφων, ἢ ὄρνεα εἰς θήραν τιθασιζόμενα, πρὸ μὲν τῆς θήρας κολακεύειν ταῦτα φαίνεται· ἡνίκα δὲ τι κατὰ τῶν θηρευομένων, βιαίως αὐτῶν τοῦ στόματος τὸ θηρευθὲν ἀφαρπάζειν, οὕτω δὴ καὶ σύ, πολλοὺς θέλων ἔχειν τοὺς φόρους καὶ τέλη ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης κομίζοντας, λέγεις μὲν τῆς αὐτῶν φροντίζεις σωτηρίας, ἀπώλεια δὲ αὐτοῖς προσενῶν αἰώνιαν, πρὸ δὲ πάντων σεαυτῶ· ἵνα μόνῳ σοι ὡς σκυβάλων καὶ σαπριῶν ἀχρηστότητος βρίθιοιτο πλοῦτος· λέληθας σκότος ἀντὶ φωτός κατέχων. Ἄλλ' ἀνάνηψον τοῦ καταχθονίου ὕπνου τούτου, καὶ διανοῖξόν σου τοὺς μεμυκῶτας ὀφθαλμούς, καὶ ἴδε τὴν περιλάμπουσαν πᾶσι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δόξαν, καὶ σύ ποτε σεαυτοῦ γενοῦ. «Σύνετε γάρ ἄφρονες ἐν τῷ λαῷ, καὶ μωροὶ ποτὲ φρονήσατε» φησὶν ὁ Προφήτης· (Ψαλμ. lxxviii. 8)· σύνες, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς πλην τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστι σωτηρία, εἰμὴ ἐν αὐτῷ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, τῆς μωρᾶς σου, φησι, φλυαρίας ταύτης παυσάμενος, τὸν Βαρλαάμ αὐτίκα μοι ὑπόδειξον, ἢ πειραθῆτη κολαστηρίων ὀργάνων, ὃν οὐδέποτε πείραν εἴληφας. Ὁ μεγαλόφρων οὖν καὶ γενναϊότατος ἀσκητής, καὶ τῆς οὐρανίου φιλοσοφίας ἐραστής, κατ' οὐδένα τρόπον ταῖς τοῦ βασιλέως ἀπειλαῖς μετετρέπετο· ἀλλ' ἀτρέμας ἑστώς, ἔλεγεν· οὐ τὰ παρὰ σοῦ θεσπιζόμενα ποιεῖν, ὃ βασιλεῦ, προστετάγμεθα, ἀλλὰ τὰ παρὰ τοῦ Δεσπότου ἡμῶν καὶ Θεοῦ κεκελευσμένα· ὃς σωφροσύνην ἡμᾶς ἐκδιδάσκει, τοῦ πασῶν τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν κρατεῖν, καὶ ἀνδρείαν ἐξασκεῖν, ὥστε πάντα πόνον, καὶ πᾶσαν κάκωσιν ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης ὑπομένειν. Ὅσα οὖν ἐπάξεις ἡμῖν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας δεινά, μᾶλλον εὐεργετήσεις. Ποίει οὖν ὃ βούλει· ἡμεῖς γὰρ ἔξω τοῦ καθήκοντος, πρᾶξαί τι οὐκ ἀνεξόμεθα, οὐδ' ἁμαρτία ἑαυτοὺς ἐκδῶσομεν· μὴ μικρὰν γὰρ νομίσης ταύτην ἁμαρτίαν, εἰ τὸν συναγωνιστὴν ἡμῶν καὶ συστρατιώτην εἰς τὰς σὰς προδῶσομεν χεῖρας· ἀλλ' οὐδὲ γελάσεις καθ' ἡμῶν τὸν γέλῳτα τοῦτον, καὶ μυρίους ἡμᾶς περιβαλεῖς θανάτους· οὐχ οὕτω γὰρ ἡμεῖς ἄνθρωποι, ὡς φόβῳ τῶν σῶν βασάνων τὴν ἡμετέραν προδοῦναι φιλοσοφίαν, καὶ ἀνάξιόν τι δρᾶσαι τῆς θείας νομοθεσίας. Πρὸς ταῦτα πᾶν εἴ τι γινώσκεις ἀμυντήριον εὐτρέπιζε ὄργανον· ἡμῖν γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς ἔστι, καὶ τὸ θανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, κέρδος ἀριστον.

Ἐπὶ τούτοις, θυμῷ ἐξαφθεις ὁ κρατῶν, ἐκέλευσε τὰς μὲν θεολόγους αὐτῶν ἐκκοπῆναι γλώσσας, ἐξορυχθῆναι δὲ τοὺς ὀφθαλμούς, χεῖρας τε ὁμοῦ ἀποτμηθῆναι καὶ πόδας. Τῆς δ' ἀποφάσεως δοθείσης, οἱ μὲν ὑ-

πασπιστὰι περιστάντες αὐτοῖς καὶ δορυφόροι, μισανθρώπως καὶ ἀνηλεῶς ἠκρωτηρίαζον· καὶ τὰς μὲν γλώσσας ὀγκινίσκοις τῶν στομάτων ἐξεκλύσαντες, θηριωδῶς ἀπέτεμον· τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ σιδηροῖς ἐξορυκτον ὄνυξιν· ἄρθρουβόλοις δὲ ὀργάνοις τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τοὺς πόδας ἐξαρθροῦντες ἀπέτεμον. Οἱ δὲ μακάριοι ἐκεῖνοι, καὶ αἰδίμοι, καὶ γενναῖοι τὸν λογισμὸν, ὡς πρὸς εὐαχίαν καλούμενοι, ἀνδρείως προσήρχοντο ταῖς βασάνοις, ἀλλήλους παραθήγοντες, καὶ πρὸς τὸν διὰ Χριστὸν θάνατον ἀφόβως χωροῦντες. Ἐν τοιαύταις δὲ πολυειδέσι τιμωρίαις τὰς καρτερικὰς αὐτῶν ψυχὰς τῷ Κυρίῳ παρέθεντο οἱ ἱεροὶ ἀσκηταί, ἑπτακαίδεκα τὸν ἀριθμὸν τελούντες. Ὁμολογουμένως οὖν αὐτοκράτωρ ἐστὶ τῶν παθῶν ὁ εὐσεβὴς λογισμὸς, καθάπερ τις τῶν οὐχ ἡμετέρων ἔφησεν (Ἰωσήφ.), ἄθλους ἱεροὺς διηγούμενος πρεσβύτου ἱερέως, καὶ ἑπτὰ νεανιῶν, τὸν ὁμόφρονι μητρί, τοῦ πατρώου ὑπεραθλησάντων νόμου· ὧν τῆς καρτερίας καὶ μεγαλοψυχίας οὐδὲν καθυστέρησαν οἱ θαυμάσιοι Πατέρες, καὶ τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ πολῖται καὶ κληρονόμοι.

Τούτων οὖν εὐσεβῶς τελειωθέντων, ὁ βασιλεὺς τῷ πρωτοσυμβούλῳ ἔφησεν Ἀραχῇ, πρὸς τὴν δευτέραν ἀποθλέψαι βουλὴν, τοῦ πρώτου διαμαρτόντος, καὶ τὸν Ναχώρ ἐκεῖνον προσκαλέσασθαι. Ὁ γοῦν Ἀραχῆς νυκτὶ βαθεῖα τὸ ἐκείνου καταλαβὼν σπήλαιον, (τὰς ἐρήμους γὰρ ὥκει, μαντικαῖς σχολάζων τέχναις) καὶ πάντα αὐτῷ τὰ βεβουλευμένα σαφηνίσας, πρὸς τὸν βασιλέα ἅμα πρωὶ ἐπανερχεται· καὶ δὴ ἱππεὺς αὐτῷ αὐθις ζητήσας, ἐπὶ ἔρουναν τοῦ Βαρλαάμ ἐξέρχεται προσεποιεῖτο. Ἐξελθόντι δὲ, καὶ τὰς ἐρήμους ἐμπεριπατοῦντι, ὁρᾶται αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ φάραγγός τινος ἐξερχόμενος. Τοῦ δὲ καταδιώκειν αὐτὸν κελεύσαντος, φθάνουσι τὸ τάχος, καὶ συλλαβόντες, πρὸς αὐτὸν ἄγουσι. Τοῦ δὲ πυθανομένου, τίς τε εἴη, καὶ ποίας θρησκείας, ἢ τίς καλούμενος, χριστιανὸν μὲν ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἀπεκάλεσε· Βαρλαάμ δὲ ὠνόμασε, καθάπερ δεδίδακτο. Χαρὰς δὲ πλησθεὶς ὁ Ἀραχῆς ὡς ἐδείκνυε, τάχιστα τοῦτον λαβὼν, πρὸς τὸν βασιλέα ἐπανερχεται· καὶ δὴ μηνύσας, παρίστησιν αὐτόν. Καὶ φησιν ὁ βασιλεὺς εἰς ἐπήκοον τῶν παρισταμένων· σὺ εἶ ὁ τοῦ δαίμονος ἐργάτης Βαρλαάμ; Ὁ δὲ ἀντέφησεν· τοῦ Θεοῦ ἐργάτης εἰμί, καὶ οὐ τῶν δαιμόνων. Μὴ οὖν λοιδορεῖ με· πολλὰς γὰρ μοι ὁμολογεῖν χάριτας ὀφειλέτης εἶ, ὅτι τὸν υἱόν σου θεοσεβῆν ἐδίδαξα, πάσης ἀπαλλάξας ἀπάτης, καὶ τῷ ἀληθινῷ καταλλάξας Θεῷ, πᾶσαν παιδεύσας ἀρετῆς ἰδέαν.

Αὐθις δὲ ὁ βασιλεὺς, ὀργιζόμενος ὥσπερ, ἔφη· ἔδει μὲν σε μηδὲ λόγου τὸ παράπαν ἀξιώσαντα, ἢ τόπον ἀπολογίας δόντα, ἀνερωπῶτως θανατῶσαι· ἀλλ' ἀνέχομαί σου τοῦ θράσους, τῆς προσούσης μοι

ἐνεκεν φιλάνθρωπίας, ἕως ταχτῇ ἡμέρᾳ ἐξετάσω τὰ περὶ σοῦ καὶ εἰ μὲν πεισθείης μοι, συγγνώμης ἀξιωθείσῃ· εἰ δὲ μή, κακῶς ἀπολεῖ. Οὕτως εἰπὼν, τῷ Ἀραχῇ τοῦτον παραδίδωσι, φυλάττειν ἀκριβέστατα ἐντειλάμενος. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναζεύξας ἐκείθεν, πρὸς τὸ ἴδιον ἐπάγεισι παλάτιον· καὶ ἐξηκούετο κρατηθῆναι τὸν Βαρλαάμ, ὥστε καὶ τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν ἀκούσαντα, δεινῶς τὴν ψυχὴν ἀλγῆσαι, καὶ μηδόλως τῶν δακρύων ἐγκρατῇ δύνασθαι εἶναι. στεναγμοῖς δὲ καὶ θρήνοις τὸν Θεὸν ἐδυώπει, καὶ εἰς βοήθειαν αὐτὸν ἐπεκαλεῖτο τοῦ γέροντος. Οὐ παρῆδεν αὐτὸν ὀδυρόμενον ὁ ἀγαθός· χρηστός γάρ ἐστι τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ γινώσκων τοὺς εὐλαβουμένους αὐτόν· ὅς καὶ τῷ νέῳ δι' ὀράματος νυκτερινοῦ πάντα γνωρίζει, καὶ ἰσχύϊ αὐτῷ ἐντίθησι, καὶ εἰς τὸν τῆς εὐτελείας παραθάρβυνει ἀγῶνα. Ἐξυπνος δὲ γενόμενος, χαρὰς τε πλήρη καὶ θάρσους, καὶ φωτὸς γλυκυτάτου, τὴν πρὸ μικροῦ λυπούμενην αὐτοῦ καὶ ἀλγοῦσαν εὐρίσκει καρδίαν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, οὕτω ταῦτα δράσας, καὶ οὕτω διανοηθείς, ἔχαιρε, καλῶς διασκεπτεσθαι οἰόμενος, καὶ τῷ Ἀραχῇ μεγίστην ἀπονέμων τὴν χάριν· ἀλλ' ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτῇ, τὸ τοῦ Θεοῦ φάναι· Δαβὶδ· καὶ ἡ δικαιοσύνη νικᾷ τὴν ἀνομίαν, τέλεον αὐτὴν καταβαλοῦσα, καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἀπολέσασα μετ' ἥχου, ὥς ἐν τοῖς ἐξῆς ὁ λόγος δηλώσει. Μετὰ οὖν δύο ἡμέρας παραγίνεται ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ τοῦ υἱοῦ παλάτιον· καὶ τούτου εἰς ὑπάντησιν ἐξελθόντος, οὐκ ἡσπάσατο συνήθως ὁ πατήρ, ἀλλ' ἀχθομένῳ ὥσπερ καὶ ὀργιζομένῳ ἑοικώς, εἰσελθὼν ἐν τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι, σκυθρωπάζων ἐκαθέσθη. Εἵτα, τὸν υἱὸν προσκαλεσάμενος, ἔφη· τίς ἡ διηχοῦσά μου τὰς ἀκοὰς φήμη, τέκνον, καὶ ἀθυμίαις μου τὴν ψυχὴν κατατήχουσα; οὐδένα γὰρ τῶν ἀνθρώπων τοσαύτης ἐμπεπλησθαι ποτε χαρὰς, οἶμαι, ἐπὶ τέκνου γεννήσει, ὅσης ἐγὼ ἐπὶ σοὶ μετέσχον θυμηδίας· οὐδ' αὖ πάλιν λυπηθῆναι τινα, καὶ κακῶς παρὰ παιδὸς διατεθῆναι δοκῶ, ὥς σύ με νῦν διέθηκας, καὶ τὴν ἐμὴν ἡτίμωσας πολιάν· τὸ φῶς τε περιῆρας τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ τὴν τῶν ἐμῶν νεύρων ἐξέκοψας ἰσχύϊν· φόβος γάρ, ὃν ἐφοβούμην περὶ σοῦ, ἦλθέ μοι· καὶ ὃν ἐδεδοίkein, συνήντησέ μοι· καὶ γέγονας τῶν ἐχθρῶν μου ἐπίχαρμα, καὶ τῶν ὑπεναντίων μου κατάγελως, ἀπαιδεύτω φρενί, καὶ νηπιῳδαί γνώμη τοῖς τῶν ἀπατεώνων ῥήμασιν ἐξακολουθήσας, καὶ τὴν βουλὴν τῶν κακοφρόνων τῆς ἐμῆς προκρίνας βουλῆς· καὶ τῶν ἡμετέρων θεῶν τὸ σέβας καταλιπὼν, ἄλλοτρίῳ ἐλάτρευσας Θεῷ.

Ἴνα τί τέκνον οὕτω ταῦτα πεποίηκας; καὶ ὃν ἠλπίζον ἐν πάσῃ ἐκ-

τρέφειν ἀσφαλείᾳ, καὶ τοῦ γήρους ἔχειν βακτηρίαν καὶ ἰσχύϊν, διάδοχόν τε ἀρίστον καταλιμπάνειν τῆς βασιλείας, τὰ τῶν ἐχθρῶν οὐκ ἡδέσθης καὶ πολεμίων ἐνδείξασθαι εἰς ἐμέ; Οὐκ ἔδει σε ἐμοὶ μᾶλλον πείσθαι, καὶ τοῖς ἐμοῖς ἐπεσθαι δόγμασιν, ἢ τοῦ δολίου καὶ σαπροῦ γέροντος εἶκειν ταῖς φληνάφοις μωρολογίαις, τοῦ πικρὰν σοὶ καὶ τεθλιμμένην ἀντὶ τῆς γλυκείας ὑποθεμένου ζωῆς; καὶ ἀντὶ τῆς ποθεινοτάτης τρυφῆς, τὴν σκληρὰν καὶ τραχεῖαν ὁδεύειν ὁδόν, ἣν ὁ τῆς Μαρίας Υἱὸς ἵεναι προτρέπεται; οὐ δέδοικας δὲ καὶ τὴν τῶν μεγίστων θεῶν ὀργήν, μὴ κεραυνῶ σε βάλλουσιν, ἢ σκηπτῶ σε θανατώσουσιν, ἢ χάσματι γῆς καταποντίσουσιν, ἀνθ' ὧν τοὺς τοσαῦτα ἡμᾶς εὐεργετηκότας, καὶ διαδήματι βασιλείας κατακοσμήσαντας, καὶ ἔθνη πολυάνθρωπα ὑποτάξαντας, καὶ σὲ παρ' ἐλπίδα δι' εὐχῆς ἐμῆς καὶ δεήσεως γεννηθῆναι, καὶ τοῦ γλυκυτάτου μετέχειν φωτὸς τούτου παρασκευάσαντας παρωσάμενος καὶ ἐξουθενήσας, τῷ ἐσταυρωμένῳ προσεκολληθήης, ταῖς ματαίαις ἐλπίσι τῶν αὐτοῦ θεραπόντων φενακισθείς, καίνους τινας μυθολογούντων αἰῶνας, καὶ νεκρῶν σωμάτων ἀνάστασιν ληρῶντων, καὶ ἄλλα μυρία πρὸς ἀπάτην τῶν ἀνοήτων παρεισαγόντων; Ἀλλὰ γε νῦν, φίλτατε υἱέ, εἴτι μοι πείθῃ τῷ σῷ πατρί, μακρὰ τοῖς μακροῖς τούτοις λήροις χαίρειν εἰπὼν, θύσον προσελθὼν τοῖς εὐμενέσι θεοῖς. Ἐκατόμβοις τε αὐτοὺς καὶ σπονδαῖς ἐκμειλιζόμεθα, ἵνα συγγνώμην σοὶ τοῦ πταίσματος παράσχωσι· δυνατοὶ γάρ εἰσι καὶ ἰσχύοντες, εὐεργετῆν τε καὶ τιμωρεῖσθαι· καὶ σοὶ παραδειγμα τῶν λεγόμενων ἡμεῖς, οἱ δι' αὐτῶν εἰς ταύτην τὴν ἀρχὴν προσελθόντες, καὶ χάριτας αὐτοῖς τὰς εὐεργεσίας, τὰς τε πρὸς τοὺς σεβομένους τιμάς, καὶ τὰς πρὸς τοὺς μὴ πειθομένους αὐτοῖς θύειν κολάσεις παρέχοντες.

Πολλὰς οὖν τοιαύτας βαττολογίας τοῦ βασιλέως διεξελθόντος, τὰ μὲν ἡμέτερα διαχωμφοδούντος καὶ διαβάλλοντος, τὰ τῶν εἰδώλων δὲ ἐγκωμιάζοντος καὶ ἐπαινοῦντος, ἰδὼν ὁ θεοτότατος νεανίας, ὥς οὐκ ἔτι δεῖται τὸ πρᾶγμα γωνίας καὶ ἐπικρύψεως, ἀλλὰ λυχνίας καὶ περιωπῆς μᾶλλον, ὥστε φανερόν ἄπασι καταστῆναι, παρρησίας καὶ θάρρους ὑποπληθεῖς, ἔφη· Ὁ μοι πέπραχται δέσποτα, οὐκ ἂν ἀρνηθῆην. Τὸ σκότος ἐξέφυγον, τῷ φωτὶ προσδαμών· καὶ τὴν πλάνην κατέλιπον, τῇ ἀληθείᾳ οἰκισθεῖς· καὶ τοῖς δαίμοσιν ἀποταξάμενος, Χριστῷ συνεταξάμην τῷ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Υἱῷ καὶ Λόγῳ· οὐ τῷ ῥήματι παρὴν χθὴ τὸ πᾶν ἐκ μή ὄντων· ὅς, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ χοῆς διαπλάτας, ζωτικὴν ἐνεφύσησε πνοήν, ἐν παραδείσῳ τε τῆς τρυφῆς ἔθετο διαιτᾶσθαι· παραβάντα δὲ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ, καὶ τῷ θανάτῳ ὑπόδικον γενόμενον, τῇ ἐξουσίᾳ δὲ τοῦ δεινοῦ κοσμοκράτορος ὑπαχθέντα, οὐκ

ἀπέστη πάντα ποιῶν, πρὸς τὴν ἀρχαίαν βουλόμενος ἐπαναγαγεῖν τιμὴν.

Διό, αὐτὸς ὁ πάσης τῆς κτίσεως ποιητής, καὶ τοῦ ἡμετέρου γένους δημιουργός, ἄνθρωπος ἐγένετο δι' ἡμᾶς· καὶ ἐπὶ γῆς ἐλθὼν, ἐκ Παρθένου ἁγίας, τοῖς ἀνθρώποις συναναστρέφετο· καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀγνωμόνων οἰκετῶν, ὁ δεσπότης θάνατον κατεδέξατο, καὶ θάνατον τὸν διὰ σταυροῦ, ὅπως λυθῇ τῆς ἁμαρτίας ἡ τυραννίς· ὅπως ἡ προτέρα καταδίκη ἀναιρεθῇ· ὅπως ἀνοιγῶσι πάλιν ἡμῖν οὐρανοῦ πύλαι· ἐκεῖ γὰρ ἡμῶν τὴν φύσιν ἀνήγαγε, καὶ ἐπὶ θρόνου δόξης κεκάθηκε· βασιλείαν τε τὴν ἀτελεύτητον ἐδωρήσατο τοῖς αὐτὸν ἀγαπῶσι, καὶ ἀγαθὰ κρεῖττονα καὶ λόγου καὶ ἀκοῆς· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ κραταῖος καὶ μόνος δυνάστης· ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν Κυριευόντων· οὐ τὸ κράτος ἄμαχον, καὶ ἡ δυναστεία ἀνείκατος· ὁ μόνος ἄγιος, καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαύομενος· ὁ σὺν Πατρί, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι δοξαζόμενος· εἰς ἃ βεβάπτισται, καὶ ὁμολογῶ· δοξάζω τε καὶ προσκυνῶ ἓνα Θεὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν· ὁμοουσίον τε καὶ ἀσύγχυτον· ἄκτιστον τε καὶ ἀθάνατον· αἰώνιον καὶ ἄπειρον· ἀπερίοριστον· ἀσώματον· ἀπαθὴ· ἄτρεπτον· ἀναλλοίωτον· ἄοριστον· πηγὴν ἀγαθότητος καὶ δικαιοσύνης, καὶ φωτὸς αἰδίου· πάντων κτισμάτων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν· συνέχοντά τε πάντα καὶ συντηροῦντα· πάντων προνοούμενον· κρατοῦντά τε πάντων καὶ βασιλεύοντα· οὔτε γὰρ ἐγένετό τι τῶν ὄντων χωρὶς αὐτοῦ, οὔτε τῆς προνοίας αὐτοῦ ἄνευ, συνίστασθαι τι δύναται· αὐτὸς γάρ ἐστι πάντων ἡ ζωὴ· πάντων ἡ σύστασις· πάντων ὁ φωτισμός· ὅλος γλυκασμός, καὶ ἐπιθυμία ἀκόρεστος, καὶ πάντων τῶν ἐφετῶν τὸ ἀκρότατον.

Τὸ καταλιπεῖν οὖν τὸν οὕτως ἀγαθόν, οὕτω σοφόν, οὕτω δυνατόν, καὶ δαίμοσιν ἀκαθάρτοις, δημιουργοῖς πάντων τῶν παθῶν λατρεῦσαι, ξοάνοις τε κωφοῖς καὶ ἀλάλοις σέβας ἀπονείμει, τοῖς μῆτε οὐσί τι, μῆτε ἐσομένοις, πόσης οὐκ ἂν εἴη πάτερ ἀνοίας καὶ παραφροσύνης; πότε γὰρ ἠκούσθη τις λαλιά, ἢ λόγος παρ' αὐτῶν; πότε κἂν μικρὰν ἀπόκρισιν τοῖς εὐχομένοις αὐτοῖς δεδώκασι; πότε περιεπάτησαν, ἢ αἰσθησὶν τίνα ἐδέξαντο; οὔτε γὰρ οἱ ἰστάμενοι καθέδρας ἐμνήσθησάν ποτε, οὔτε οἱ καθήμενοι ἀναστάντες ὤφθησαν. Τούτων τὸ εἰδεχθῆς καὶ δυσῶδες καὶ ἀναίσθητον, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνεργούντων, καὶ δι' αὐτῶν ὑμᾶς ἀπατώντων δαιμόνων, τὸ σαθρὸν καὶ ἀσθενὲς παρὰ ἀνδρὸς ἁγίου μαθῶν, καὶ τῆς αὐτῶν κακίας καταπτύσας, καὶ τέλειον μῖστος μισήσας αὐτά, τῷ ζῶντι συνεαζάμην καὶ ἀληθινῷ Θεῷ, καὶ αὐτῷ δουλεύσω μέχρι τελευταίας μου ἀναπνοῆς, ἵνα καὶ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἔλθοι μου τὸ πνεῦμα.

Τῶν τοιούτων οὖν συναντησάντων μοι ἀνεκδιηγήτων ἀγαθῶν, ἔχαιρον μὲν τῆς δουλείας ἀπαλλαγῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων, καὶ τῆς δεινῆς ἀνακλήθεις αἰχμαλωσίας, καὶ τῷ φωτὶ περιλαμβεῖς τοῦ προσώπου Κυρίου· ἡγιώμην δέ, καὶ τὴν ψυχὴν ἐμερίζομην, ὅτι μὴ καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης μου καὶ πατήρ, τῶν τοιούτων μετεῖχες εὐεργεσιῶν· ἀλλὰ δεδοικώς σου τῆς γνώμης τὸ δυσπειθές, κατεῖχον ἐν ἑαυτῷ τὴν λύπην, μὴ βουλόμενος παροργίσει σε· τῷ Θεῷ δὲ ἀπαύτως ἰκέτευον ἐλκύσαι σε πρὸς ἑαυτόν, καὶ τῆς μακρᾶς ἀνακαλέσασθαι ἐξορίας, ἧς αὐτὸς εἰ πρόξενος ἑαυτῷ, δραπέτης οἶμοι! τῆς εὐσεβείας γενόμενος, καὶ κακίας ὑπέρτης πάσης καὶ ἀσεβείας. Ἐπεὶ δὲ αὐτός, ὦ πάτερ, εἰς ἐμφανὲς τὰ κατ' ἐμὲ ἤγαγες, τὸ πᾶν τῆς ἐμῆς ἀκουε γνώμης. Οὐ ψεύσομαι τὰς πρὸς Χριστὸν μου συνθήκας, οὐ, μὰ τὸν ἐξαγοράσαντά με τῆς δουλείας τῷ τιμίῳ αἵματι αὐτοῦ· κἂν μυριάκις με δεῖ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀποθανοῦμαι. Τὰ περὶ ἐμοῦ τοῖνυν οὕτως εἰδὼς, μηκέτι κόπους σεαυτῷ πάρεχε, μεταπέθειν με ἐπιχειρῶν τῆς καλῆς ὁμολογίας· ὥς γὰρ σοι τοῦ οὐρανοῦ ἐπιλαβέσθαι δόξαντι χειρὶ, ἢ τὰ θαλάττια ξηρᾶναι πελάγη, ἀπρακτον ἂν τὸ ἐγχείρημα ἦν καὶ ἀνῆλπτον, οὕτω δὴ καὶ τοῦτο γίνωσκε εἶναι. Ἡ τοῖνυν αὐτὸς τῆς ἐμῆς ἀκούσας βουλῆς τῷ Χριστῷ οἰκειώθητι, καὶ τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν πείρα λήψῃ ἀγαθῶν, κοινωνοί τε ἀλλήλων ἐσόμεθα ὥσπερ τῆς φύσεως, οὕτω δὴ καὶ τῆς πίστεως, ἢ τῆς σῆς ἀποστήσομαι εὐ ἴσθι υἱότῃς, καὶ τῷ Θεῷ λατρεύσω καθαρῶ συνειδότι. Ταῦτα οὖν πάντα ὥς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς, δξύτατα κινηθεῖς, καὶ θυμῷ ἀσχετῷ ληφθεῖς, ὀργίλως αὐτῷ ἐλάλει, καὶ πικρῶς τοὺς ὀδόντας ἔβρυχε, μαινομένῳ ὁικῶς. Καὶ τίς, φησιν, ὁ τοιούτων μοι αἷτιος τῶν κακῶν, ἢ αὐτὸς ἐγώ, οὕτω σοι διατεθείς, καὶ τοιαῦτα ἐπὶ σοὶ ἐργασάμενος, ἃ οὐδεὶς πώποτε τῶν πατέρων πεποίηκε; Διό σου τῆς γνώμης τὸ σχολιὸν καὶ φιλόνοιον, δύναμιν τῇ ἐξουσίᾳ προσλαβόμενον, κατὰ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς μαῆναι πεποίηκε. Δικαίως ἐν τῇ σῇ γεννήσει οἱ ἀστρολόγοι δεινὸν εἶπον ἀποθῆσθαι σε, καὶ παμπόνηρον ἄνδρα, ἀλαζόνα τε καὶ γονεῦσιν ἀπειθῇ· ἀλλὰ νῦν, εἰ τὴν ἐμὴν ἀκυρώσεις βουλὴν, καὶ τῆς ἐμῆς ἀποστήτη υἱότῃς, ὥς ἐχθρῷ σοι διατεθείς, ἐκεῖνα ποιήσω σοι, ἅπερ οὐδὲ τοῖς πολεμίοις τις ἐνεδείξατο.

Λύθεις ἐκεῖνος· τί, φησιν, ὦ βασιλεῦ, εἰς ὀργὴν ἀνήφθης; Ὅτι τοιούτων ἐγὼ ἤξιωμα ἀγαθῶν λελύπησαι; καὶ τίς ποτε πατήρ ἐπὶ τῇ τοῦ υἱοῦ εὐτυχίᾳ ἀχθόμενος ὠράθη; ἢ πῶς πατήρ ὁ τοιοῦτος, καὶ οὐκ ἐχθρὸς κληθεῖται; Οὐκοῦν, οὐδὲ ἐγὼ πατέρα μου τοῦ λοιποῦ καλέσω σε· ἀλλὰ ἀποστήσομαί σου, ὥσπερ τις φεύγει ἀπὸ ὄφews, εἰ γινώσκω

φθονεῖν σε τῇ ἐμῇ σωτηρίᾳ, εἰς ἀπώλειαν δὲ συνωθεῖν με βιαίᾳ χειρί. Εἰ γὰρ βιάζειν με καὶ τυραννεῖν θελήσεις, καθὰ δὴ καὶ εἶπας, οὐδὲν ἄλλο κερδανεῖς, εὖ ἴσθι, ἢ τό, ἀντί πατρός, τύραννος καὶ φονεὺς κληθῆναι μόνον· ἐπεὶ, ῥᾶόν σοι ἀετοῦ ἔχουσιν ἐφικέσθαι, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἀέρα διέπτασθαι, ἢ τὴν ἐμὴν μεταπέσειν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ἦν αὐτῷ ὁμολόγησα καλὴν ὁμολογίαν. Ἀλλὰ σύνης, ὦ πάτερ, καὶ τὴν ἀχλὺν ἀποτινάξας τῶν τοῦ νοὸς ὀφθαλμῶν, ἀνάβλεψον ἰδεῖν τὸ πᾶσι περιλάμπον τοῦ Θεοῦ μου φῶς· καὶ αὐτὸς ποτε περιλάμφθητι τῷ γλυκυτάτῳ τούτῳ φωτί. Ἵνα τί γὰρ ὁλως τοῖς πάθεσι καὶ θελήμασιν ἐξεδόθης τῆς σαρκός, καὶ ἀνάνευσις οὐκ ἔστι. Γινῶθι, «ὅτι πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. Ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ πέπτωκε· τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ Κυρίου μου τὸ εὐαγγελισθὲν ἐπὶ πάντας, μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἡσ. μ'. 6).

Τί οὖν οὕτως ἐμμανῶς ἀντέχει καὶ περιέχει τῆς δίκην τῶν ἐαρινῶν ἀνθέων μαραινομένης καὶ φθειρομένης δόξης, καὶ τῆς βδελυρᾶς καὶ δυσώδους τρυφῆς; καὶ τῶν τῆς γαστροῦ καὶ ὑπὸ γαστέρα μιαιωμάτων παθῶν, ἅτινα πρὸς καιρὸν μὲν ἡδύνουσι τὰς αἰσθήσεις τῶν ἀνοήτων, ὕστερον δὲ πικροτέρας χολῆς ποιοῦνται τὰς ἀναδόσεις, ὅταν αἱ μὲν σκιαί αὐταί, καὶ τὰ ἐνύπνια τοῦ ματαίου τούτου παρέλθωσι βίου, ἐν ὀδύνῃ δὲ διηγεκῇ πυρὸς ἀσβέστου καὶ σκοτεινοῦ κατακλειςθῶσιν οἱ τούτων ἐρασταί, καὶ τῆς ἀνομίας ἐργάται, ἔνθα ὁ σκόληξ αὐτοὺς ὁ ἀκοίμητος ἀτελεύτητα κατεσθίει, καὶ τὸ πῦρ ἄλχητα καὶ ἀκατάσβεστα εἰς αἰῶνας κατακαύσει τοὺς ἀπεράντους; μεθ' ὧν οἶμοι! καὶ αὐτὸς κατακλειςθεῖς, καὶ χαλεπῶς ὀδυνώμενος, πολλὰ μὲν μεταγνώσῃ τῶν δεινῶν βουλευμάτων· πολλὰ δὲ ἐπιζητήσεις τὰς νῦν ἡμέρας, καὶ τῶν ἐμῶν ἐπιμνησθεῖσθαι ῥημάτων, ἀλλ' ὄφελος τῆς μεταμελείας οὐκ ἔσται· ἐν γὰρ τῷ ᾄδῃ ἐξομολόγησις καὶ μετάνοια οὐχ ὑπάρχει· ἀλλ' ὁ παρὼν ὠρίσθη καιρὸς τῆς ἐργασίας, ὁ δὲ μέλλων τῆς ἀνταποδόσεως.

Εἰ μὲν γὰρ τὰ παρόντα τερπνὰ οὐκ ἀφανισμῷ ὑπέκειντο καὶ ῥοῇ, ἀλλὰ συνδιαϊωνίζειν ἐμελλε τοῖς ἑαυτῶν δεσπόταις, οὐδ' οὕτως ἔδει τῶν τοῦ Χριστοῦ δωρεῶν, καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν ἀγαθῶν ταῦτα προκρίναι· καθόσον γὰρ ὁ ἥλιος τῆς βαθείας νυχτὸς λαμπρότερος καὶ διαυγέστερος, τοσοῦτον καὶ πολλῷ πλέον τὰ ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν, πάσης ἐπιγείου βασιλείας καὶ δόξης ἐνδοξότερα ὑπάρχει καὶ μεγαλοπρεπέστερα· καὶ ἔδει πάντως τὰ μείζονα τῶν εὐτελεστέρων προκρίναι· ἐπεὶ δὲ καὶ ῥευστὰ τὰ τῆδε πάντα, καὶ φθορὰ ὑποκείμενα, ὡς ὄναρ τε καὶ ὡς σκιά καὶ ἐνύπνιον παρέρχεται, καὶ ἀφανίζεται, καὶ αὖραις μᾶλλον ἔστι πιστεύειν οὐχ ἰσταμέναις, καὶ νηδὺς

ποντοπορούσης ἔχουσιν, ἢ ἀνθρώπων εὐημερία· πόσης εὐθιείας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνοίας τε καὶ παραφροσύνης, τὰ φθαρτὰ καὶ ἐπίκκηρα, ἀσθενῆ τε καὶ οὐδαμινά, τῶν ἀφθάρτων προκρίναι καὶ αἰωνίων, ἀκηράτων τε καὶ ἀτελευτήτων, καὶ τῇ προσκαίρῳ τούτων ἀπολαύσει τῆς ἀδιαδόχου τε καὶ ἀνεκφράστου στερηθῆναι τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ἀπολαύσεως;

Οὐ συνήσεις ταῦτα, ὦ πάτερ; οὐ παραδραμεῖς τὰ παρατρέχοντα, καὶ προστεθήσῃ τοῖς ἐπιμένουσιν; οὐ προτιμήσεις τὴν κατοικίαν, τῆς παροικίας; τὸ φῶς, τοῦ σκότους; τὸ πνεῦμα, τῆς σαρκός; τὴν αἰώνιον ζωὴν, τῆς σκιάς τοῦ θανάτου; τὰ μὴ λυόμενα, τῶν ῥεόντων; οὐκ ἐκφεύξῃ τῆς χαλεπῆς δουλείας τοῦ δεινοῦ κοσμοκράτορος, τοῦ πονηροῦ, φημι, διαδόλου, καὶ τῷ ἀγαθῷ καὶ εὐσπλάγγῳ καὶ πανοικτίρμονι οἰκειωθήσῃ Δεσπότῃ; οὐ τῆς τῶν πολλῶν ἀποστάς καὶ ψευδωνύμων θεῶν λατρείας, τῷ ἐνὶ λατρεύειν ἀληθινῷ καὶ ζῶντι Θεῷ; Εἰ γὰρ καὶ ἡμερτες αὐτῷ, πολλὰ βλασφημήσας, καὶ τοὺς αὐτοῦ θεράποντας δειναῖς ἀνελῶν τιμωρίαις, ἀλλὰ δέξεται σε, εὖ οἶδα, ὁ ἀγαθὸς ἐπιστρέψαντα, καὶ πάντων σου ἀμνημονήσει τῶν πλημμελημάτων· «οὐ βούλεται γὰρ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν» (Ἰεζ. λγ'. 11), ὁ ἐκ τῶν ἀνεκδιγῆτων ὑψωμάτων κατελθὼν ἐπὶ ζήτησιν τῶν πλανηθέντων ἡμῶν, σταυρόν τε καὶ μάστιγας, καὶ θάνατον ὑπομείνας δι' ἡμᾶς, καὶ τῷ τιμῇ αὐτοῦ αἵματι ἀγοράσας ἡμᾶς τοὺς πεπραμένους ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Αὐτῷ δόξα καὶ αἰνέσις εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

Τὸν δὲ βασιλεῖα ἐκπλήξει τε ἅμα καὶ ὀργῇ ληφθέντα, τὸ μὲν, ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς συνέσει, καὶ τοῖς ἀναντιρρήτοις αὐτοῦ ῥήμασι· τὸ δέ, ἐφ' ᾧ τοὺς ἐκείνου οὐ διέλειπεν ἐνδιαβάλλειν θεοὺς, καὶ ὅλον αὐτοῦ μυκτηρίζων καὶ χλευάζων τὸν βίον· τὸ μὲν τοῦ λόγου φαιδρόν, διὰ τὴν ἔνδον οὐκ ἐδέξατο τοῦ σκότους παχύτητα· τιμωρήσασθαι δὲ αὐτόν, ἢ κακῶς διαθέσθαι τῇ φυσικῇ μὴ δυνάμενος στοργῇ· τὸ δὲ μεταπέθειν αὐτόν ἀπειλαῖς πάντῃ ἀπογνοῦς, φοβηθεὶς μὴ, πλείονας κινήσας πρὸς αὐτὸν λόγους, ἐκείνου παρρησιαζομένου, καὶ τὰ τῶν αὐτοῦ θεῶν διακωμῶδούντος καὶ χλευάζοντος, εἰς πλείονα θυμὸν ἐξαφθείς, τῶν ἐναντίων εἰς αὐτόν τι διαπράττειτο, μετ' ὀργῆς ἀναστὰς, ὑπεχώρησεν, εἴθε μηδὲν ἔγεννηθῆς, εἰπὼν, μήτε εἰς φῶς προῆλθες, τοιοῦτος μέλλων ἔσεσθαι βλάσφημος εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ τῆς πατρικῆς ἀποστάς φιλίας καὶ νοουσιᾶς· ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος τῶν ἀητητήτων καταμωχῆσθαι θεῶν, οὐδὲ ἐπὶ πολὺ χαρήσονται οἱ ὑπεναντίοι, οὐδὲ αἱ τούτων ἰσχύτουνσι γοητεῖαι· εἰ μὴ γὰρ εὐήκοος γενήσῃ μοι, καὶ τοῖς θεοῖς εὐγνώμων, πολλὰς πρότερον ἐκδεδωκώς σε βασιάνους, καὶ ποικί-

λαις τιμωρίαις, κακηγκάκως θανατώσω· οὐχ ὡς υἱὸς σοι διατεθείς, ἀλλ' ὡς ἐχθρῷ τινι καὶ ἀποστάτῃ.

Ταῦτα τοῦ βασιλέως καὶ πατρός ἀπειληταμένου, καὶ μετ' ὀργῆς ὑποχωρήσαντος, εἰς τὸν αὐτοῦ κοιτῶνα ὁ υἱὸς εἰσελθὼν, καὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον ἀγωνοθέτην τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνατείνας, Κύριε ὁ Θεὸς μου, ἐκ βάθους ἀνακράζας τῆς καρδίας, ἡ γλυκεῖα ἐλπίς, καὶ ἀψευδὴς ἐπαγγελία, ἡ κραταῖα καταφυγὴ τῶν σοι προσανακειμένων, ἴδε μου τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας ἰλέω καὶ εὐμενεῖ ὁμματι, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μηδὲ ἀποστῇς ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀψευδῆ σου ὑπόσχεσιν, γενοῦ μετ' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου καὶ εὐτελοῦς· σὲ γὰρ γινώσκω καὶ ὁμολογῶ ποιητὴν καὶ προνοητὴν πάσης κτίσεως. Αὐτὸς οὖν με ἐνίσχυσον ἐν ταύτῃ τῇ καλῇ ὁμολογίᾳ, μέχρι τελευταίας μου διαμεῖναι ἀνασπνοῆς· ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ καὶ ἐλέησόν με, καὶ παράστηθι, ἐκ πάσης διατηρῶν με σατανικῆς ἐνεργείας ἀλώβητον· ἐπίβλεψον, Βασιλεῦ, διαπέφλεκται γὰρ ἰσχυρῶς ἡ ψυχὴ μου τῷ σῶ πόθῳ, καὶ ἐκκέχεται ὡς ἐν δίψῃ καύματος ἐν ἀνδρῷ, σὲ ἐπιποθοῦσα τὴν πηγὴν τῆς ἀθανασίας· μὴ παραδῶς θηρίοις ψυχὴν ἐξομολογουμένην σοι τῆς ψυχῆς τοῦ πτωχοῦ σου μὴ ἐπιλάβῃ εἰς τέλος· ἀλλὰ παράσχου μοι τῷ ἁμαρτωλῷ παρ' ὅλην μου τὴν ζωὴν ὑπὲρ τοῦ σοῦ ὀνόματος, καὶ τῆς σῆς ὁμολογίας πάντα παθεῖν, καὶ ὅλον ἐμαυτὸν σοι καταθῆναι· σοῦ γὰρ ἐνδυναμοῦντος, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ὑπερισχύουσιν. "Οτι σὺ μόνος εἰ σύμμαχος ἀήττητος, καὶ Θεὸς ἐλεήμων· ὃν εὐλογεῖ πάντα κτίσις τὸν δεδοξασμένον εἰς τοὺς Αἰῶνας. Ἀμήν. Οὕτως οὖν εὐξάμενος, θέας ἦσθετο παρακλήσεως, τῇ αὐτοῦ ἐπιφοιτησάτης καρδίᾳ· καὶ θάρσους ἐμπλησθεὶς, διετέλεσεν ὅλην τὴν νύκτα εὐχόμενος.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, Ἀραχῇ τῷ φίλῳ κοινολογησάμενος τὰ περὶ τοῦ παιδός, καὶ τὴν ἀπότομον αὐτοῦ παρρησίαν, καὶ ἀμετάθετον δηλώσας γνώμην, βουλὴν τίθεται φίλιον ὁ Ἀραχῆς ὅτι μάλιστα καὶ θεραπευτικὴν πρὸς αὐτὸν ποιήσασθαι τὴν ὁμιλίαν, ταῖς χολακείαις ἐλπίζων ἴσως ἐφελκυσσάσθαι. Ἐρχεται τοιγαροῦν τῇ ἐπαύριον πρὸς τὸν υἱόν, καὶ καθίσας, ἐγγύτερον τοῦτον προσεκαλέσαστο. Εἴτα περιπλακείς, κατεφίλει, πρῶτος ὑπερχόμενος καὶ ἡπίως ὦ τέκνον ποθεινότατον, εἰρηκῶς, καὶ φιλούμενον, τίμησεν τὴν τοῦ σοῦ πατρός πολιάν· καὶ τῆς ἐμῆς ἀκούσας δεήσεως, προσελθὼν, προσάγαγε θυσίαν τοῖς θεοῖς· οὕτω γὰρ ἐκείνους τε εὐμενεῖς ἔξεις, καὶ μακρότητα ἡμερῶν· δόξης τε πάσης, καὶ βασιλείας ἀνεπηρεάστου, καὶ παντοίων ἀγαθῶν μετουσίαν παρ' αὐτῶν ἀπολήψῃ· ἐμοὶ τε τῷ πατρὶ ἔσῃ κεχαρισμένος διὰ βίου παντός, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις τίμιός τε καὶ ἐπαινετός· μέγα γὰρ

εἰς ἐπαίνου λόγον τὸ πατρὶ ὑπακούειν καὶ μάλιστα ἐπ' ἀγαθῷ, καὶ τῇ εἰς τοὺς θεοὺς εὐνοίᾳ.

Τί δέ, τέκνον, ὑπέλαβες; πότερον ὡς ἐκὼν τῆς ἀγαθῆς ἐκκλίνας ὁδοῦ, τὴν ἐναντίαν ἵεναι προέκρινα, ἢ ἀγνοία καὶ ἀπειρία τοῦ ἀγαθοῦ τοῖς ὀλεθρίοις ἐμαυτὸν ἐξέδωκα; Ἄλλ' εἰ μὲν ἐκόντα με νομίζεις τοῦ συμφέροντος προτιμᾶν τὰ κακά, καὶ τῆς ζωῆς προκρίνειν τὸν θάνατον, πάννυ μοι δοκεῖς, τέκνον, τῆς ὁρθῆς ἀποσφαλῆναι κρίσεως· ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅση κακουχία καὶ ταλαιπωρία πολλάκις ἐμαυτὸν ἐκδίδωμι ἐν ταῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκστρατείαις, ἢ ἄλλαις τισὶ τοῦ κοινοῦ προστασίαις ἀσχολούμενος, ὡς καὶ πείνης, καὶ δίψης, πεζοπορίας τε καὶ χαμαικοιτίαις, εἰ οὕτω δεήσεις, μὴ φείσασθαι; πλούτου δὲ καὶ χρημάτων τοσαύτη μοι πρόσσεστιν ὑπεροψία τε καὶ καταφρόνησις, ὡς ἔσθ' ὅτε τὰ ταμειᾶ πάντα τοῦ ἐμοῦ παλατίου κατακενῶσαι, εἰς τὸ ἀνοικοδομηῆσαι τοὺς τῶν θεῶν μεγίστους ναοὺς, καὶ παντοῖω τούτους κατακοσμηῆσαι κόσμῳ; ἢ τοῖς στρατοπέδοις ἀφθόνως διανεῖμαι τοὺς θησαυροὺς τῶν χρημάτων; Τοιαύτης οὖν μετέχων τῶν ἀπολαυστικῶν ὑπεροψίας, καὶ τῆς ἐν τοῖς δεινοῖς καρτερίας, εἰ τὴν τῶν Γαλιλαίων ἐγίνωσκον θρησκείαν κρείττονα τῆς ἐν χερσὶν ὑπάρχειν, πόσης ἀν οὐκ ἔκρινα τὸ πρᾶγμα σπουδῆς ἄξιον, πάντων μὲν ὑπεριδεῖν, καὶ τὴν ἐμαυτοῦ περιποιήσασθαι σωτηρίαν; Εἰ δὲ ἀγνοίᾳ μου καὶ ἀπειρίᾳ τοῦ καλοῦ καταγινώσκεις, σύνες, ὅσας πολλάκις νύκτας ἄπνους διετέλεσα, ζητήματός τινος προτεθέντος, ἔσθ' ὅτε καὶ οὐ πολὺ ἀναγκάσιον, μὴ παρέχων ὅλως ἐμαυτῷ ἀνάπαυσιν, πρὶν ἢ τοῦ ζητουμένου σαφῆ καὶ εὐπρεπεστάτην εὐροί μοι τὴν λύσιν.

Εἰ οὖν τῶν προσκαίρων τούτων πραγμάτων οὐδὲ τὸ σμικρότατον εὐκαταφρόνητον ἔχω, ἄχρις οὗ πάντα συμφερόντως, καὶ ἐπὶ λυσιτελείᾳ τῶν ἀπάντων ἐπιτελεσθεῖη καὶ οὐδενὶ ἐτέρῳ ἀκριβέστερον ἢ τῶν ἀπορρήτων διάγνωσις ἐν πάσῃ, ὡς οἶμαι, τῇ ὑψηλῇ διερευνᾶσθαι ὡς ἐμοὶ παρὰ πάντων μεμαρτύρηται, πῶς τὰ θεῖα, καὶ ἃ σέβασθαι καὶ θεολογεῖν θέμις, εὐκαταφρόνητα ἀν ἐλογισάμην, καὶ μὴ πάσῃ σπουδῇ, πάσῃ δυνάμει, ὅλη τῇ ψυχῇ, καὶ ὅλῳ τῷ νοῖ εἰς τὴν τούτων ἀπησχολησάμην ἐμαυτὸν ζητήσιν, τοῦ εὑρεῖν τὰ ἀληθῆ καὶ πρεπωδέστατα; καὶ γε ἐζήτησα ἐμπόνως, πολλὰς μὲν νύκτας ἴσα ταῖς ἡμέραις ἐν τούτοις ἀναλώσας· πολλοὺς δὲ σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονας εἰς τὴν δε τὴν βουλὴν συγκαλέσας· πολλοὺς δὲ καὶ τῶν λεγομένων χριστιανῶν ὁμιλήσας, καὶ τῇ ἀόκνῳ συζητήσας, καὶ διαπύρῳ ἐρεύνη, εὐρέθη μοι ἡ τῆς ἀληθείας ὁδὸς παρὰ σοφῶν, τῇ τε λογιότητι καὶ συνέσει τετιμημένων μαρτυρηθεῖσα, ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλη πίστις, εἰμὴ, ἣν σήμερον πορευό-

μεθα, τοῖς μεγίστοις θεοῖς λατρεύοντες, καὶ τῆς γλυκείας βιοτῆς καὶ ἐνδόνου ἀντεχόμενοι, τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις παρ' αὐτῶν δωρηθέντες, ἥτις τερπνότητος ὅτι πλείστης καὶ θυμηδίας πεπληρωται· ἦν οἱ τῶν Γαλιλαίων ἑξαρχοὶ καὶ μυσταγωγοὶ ἀφρόνως ἀπόσαντο, ὡς καὶ τὸ γλυκὺ τοῦτο φῶς, καὶ τὰ τερπνὰ πάντα, ἅπερ εἰς ἀπόλαυσιν ἐχαρίσαντο ἡμῖν οἱ θεοί, ἐπ' ἐλπίδι τίνος ἑτέρας ἀδότηλου ζωῆς ἐτοιμῶς προίεσθαι, μὴ εἰδότες τί λέγουσιν, ἢ περὶ τίνος διαβεβαίονται.

Σὺ δέ, φίλτατε υἱέ, τῷ σῶ πείσθητι πατρί, δι' ἀκριβοῦς καὶ ἀληθεστάτης ἐρεύνης τὸ ὄντως καλὸν εὐρηκότι. Ἰδοὺ γὰρ ἀποδεδεικται, ὡς οὔτε, ἐκὼν, οὔτε μὴν ἀγνοίας τρόπῳ διήμαρτον τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' εὖρον, καὶ προσελαβόμεν· ἐπιποθῶ δέ καὶ σὲ μὴ ἀνοήτως πλανᾶσθαι, ἀλλ' ἐμοὶ ἀκολουθῆσαι. Αἰδέσθητι οὖν τὸν πατέρα σου· ἢ οὐκ οἶδας, ὁποῖόν ἐστι καλὸν τῷ πατρί πείθεσθαι, καὶ αὐτῷ ἐν πάτῃ χαρίζεσθαι; ὡς ἔμπανιν ὀλέθριον καὶ ἐπάρατον τὸ πατέρα παραπικραίνειν, καὶ τὰς αὐτοῦ παρ' οὐδὲν τιθέναι ἐντολάς; ὅσοι γὰρ τοῦτο ἐποίησαν, κακηγ· κάκως ἀπώλοντο· οἷς σύ, τέκνον, μὴ συναριθμηθεῖς· ἀλλὰ τῷ τεκόντι κεχαρισμένα ποιῶν, πάντων ἐπιτύχοις τῶν ἀγαθῶν, καὶ κληρονόμος γένοιτο τῆς ἐμῆς εὐλογίας τε καὶ βασιλείας. Ὁ δὲ μεγαλόφρων ὡς ἀληθῶς καὶ εὐγενῆς νεανίας, τῆς τοῦ πατρὸς περιτολογίας, καὶ ἀνοήτου ἀντιβολῆς ἀκούσας, καὶ γνοὺς τὰς τοῦ σχολιοῦ δράκοντος μηχανάς, ὡς ἐκ τῶν δεξιῶν αὐτοῦ τοῖς ποτὶν ἡτοίματε παγίδα, κατακάμψαι τὴν θεοειδῆ ψυχὴν τεχναζόμενος, καὶ πρὸς τὸ προκείμενον ἐμποδίσαι βραβεῖον, τὸ Δεσποτικὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔθετο πρόσταγμα «οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην, εἰπόντος, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθον γὰρ διχάσαι υἱὸν κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς· καὶ τὰ ἐξῆς». Καὶ ὅτι «ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Καὶ ὅστις με ἀρνήσεται ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ ἐγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. 10. 33. 35).

Ταῦτα λογισάμενος, καὶ τῷ θεῷ φόβῳ τὴν ψυχὴν πεδήσας, τῷ πόθῳ τε καὶ τῷ ἔρωτι ἐνισχύσας, τὸ Σολομώντειον ἐκεῖνο ῥῆμα πάννυ κατὰ καιρὸν ἐξελάβετο· «καιρὸς, φάσκοντος, τοῦ φιλεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ μιτῆσαι· καιρὸς πολέμου, καὶ καιρὸς εἰρήνης» (Ἐκκλ. γ'. 8). Καὶ πρῶτα μὲν κατὰ νοῦν εὐξάμενος. «ἐλέησόν με, εἶπεν, ὁ Θεός, ἐλέησόν με· ὅτι ἐπὶ σοὶ πέποιθεν ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἐν τῇ σκιά τῶν πτερυγῶν σου ἐλπῶ, ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία. Κεκραζόμεαι πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ὑψιστον, τὸν Θεὸν τὸν εὐεργετήσαντά με· καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ» (Ψαλμ. νσ'. 1). Εἰτά φησι πρὸς τὸν βασιλέα· τὸ μὲν θεραπεύειν

πατέρα, καὶ τοῖς αὐτοῦ ὑπέκτειν προστάγματι, εὐνοία τε καὶ φιλία καθυπηρετεῖν, ὁ κοινὸς ἡμῶν διδάσκει Δεσπότης, φυσικὴν ἡμῖν τὴν τοιαύτην ἐγκαταταπείρας στοργήν· ὅταν δὲ ἡ τῶν γονέων σχέσις καὶ φιλία πρὸς αὐτὴν φέρεται τὸν κίνδυνον τὴν ψυχὴν, καὶ τοῦ δημιουργοῦ πόρρω ποιεῖ, ἐγκόπτειν ταύτην παντάπασι προστατάμεθα· καὶ μηδὲν ὡς εἶκειν τοῖς χωρίζουσιν ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μιτῶν τοὺτους καὶ ἀποστρέφειν, ἂν πατὴρ ἢ ὁ τὰ ἀπεικταῖα ἐπιτάττων, ἂν μήτηρ, ἂν βασιλεὺς, ἂν τῆς ζωῆς αὐτῆς κύριος.

Διὰ ταῦτα τῆς πατρικῆς μὲν σχέσεως ἕνεκα τὸν Θεὸν ζημιωθῆναι τῶν ἀδυνάτων μοι ἐστὶ· διὸ μήτε ταυτῷ κόπους πάρεχε, μήτε ἐμοί· ἀλλ' ἢ πείσθητι, καὶ τῷ ζῶντι ἅμῃ καὶ ἀληθινῷ λατρεύσωμεν Θεῷ, (ἂ γὰρ νῦν σέβῃ, εἰδωλὰ εἰσι, χειρῶν ἀνθρώπων ἔργα, πνοῆς ἔρημα, καὶ κωφά, μηδὲν ὅλως, ἢ μόνον ἀπώλειαν καὶ τιμωρίαν τοῖς αὐτὰ σεβόμενοις προσξενούντα)· εἰ δὲ μὴ τοῦτο βούλει, ποιεῖς εἰς ἐμὲ ὅπερ σοὶ δοκεῖ· δούλος γὰρ εἰμι τοῦ Χριστοῦ· καὶ οὔτε θωπείαις, οὔτε κολάσεσι τῆς αὐτοῦ ἀποστήτομαι ἀγάπης, καθὰ δὴ καὶ τῇ προτεραίᾳ εἶπόν σοι, μέσον ἐμβαλὼν τὸ τοῦ Δεσπότου μου ὄνομα, καὶ ἀσφαλίστατα τὸν λόγον ἐμπεδωτάμενος. Ὅτι δὲ μήτε ἐκὼν ἔφησας κακουργεῖν, μήτε μὴν ἀγνοία διαμαρτάνειν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλὰ πολλὴ καὶ ἐμπόνῳ ζητήσῃ τοῦτο ἔγνωσ ὄντως εἶναι καλόν, τὸ εἰδώλοισι λατρεύειν, καὶ ταῖς ἡδοναῖς τῶν παθῶν προσηλωθῆναι, καὶ κακουργεῖν μὲν σε ἐθελοντί, οὐκ ἔχω λέγειν. Ὅτι δὲ πολλὴ σοὶ περιέχυται ἀγνωσία ἀγλὺς, καὶ ὡς ἐν σκότει ψηλαφητῷ πορευόμενος, οὐδὲν ὁρᾷς φωτὸς ἂν μικρὰν τινα μαρμαρυγὴν, ὅθεν τὴν εὐθείαν ἀπολέσας, κρημνοῖς καὶ φάραγξι δεινοῖς περιπλανώμενος, οὐκ ὀρθοποδεῖς, τοῦτο καὶ γὰρ βεβαίως ἐπίσταμαι, καὶ σέ, πάτερ, γινώσκω βούλομαι.

Διὸ, σκότος ἀντιφωτὸς κατέχων, καὶ θανάτου ἥπερ ζωῆς ἀντεχόμενος, οἷς συμφερόντως βεβουλεύσθαι, καὶ λυσιτελεῖν ἐντεθυμῆσθαι; ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα· οὐκ ἔστιν οὔτε γὰρ, ἅπερ σέβῃ, θεοὶ εἰσιν, ἀλλὰ στῆλαι δαιμόνων, πᾶσαν αὐτῶν τὴν μυστράν ἐνέργειαν ἐνδον ἔχουσαι· οὔτε, ἥνπερ γλυκεῖαν ἀποκαλεῖς καὶ ἐνδόνον βιοτήν, τερπνότητός τε καὶ θυμηδίας δοκεῖς πεπληρωθῆναι, τοιαύτης ἔχει φύσεως· ἀλλὰ βδελυκτὴ ἐστὶν αὕτη, κατὰ γε τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, καὶ ἀποτρόπαιος· πρὸς καιρὸν γὰρ γλυκαίνει, καὶ λειαίνει τὸν φάρυγγα, ὕστερον δὲ πικροτέρας χολῆς ποιεῖται τὰς ἀναδόσεις, ὡς ὁ ἐμὸς ἔφη διδάσκαλος, καὶ ἡκονημένης μᾶλλον μαχαίρας διαστόμου· καὶ πῶς ἂν σοὶ

¹ Ὅρα πάνσοπον καὶ ἐξαίσιον καὶ θεολογικωτάτην διδασκαλίαν τοῦ πανσόφου ὡς ἀληθῶς Ἰωάνναφ, ὅς, ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνισχυόμενος, ἔλεγεν.

τὰ ταύτης κακὰ διηγῆσαι μὴν; ἐξαριθμῆτομαι αὐτά, καὶ ὑπὲρ ἄμμον πληθυνθήσονται· ἀγκιστρον γάρ ἐστι τοῦ διαβόλου, ὡς δέλεαρ τὴν βδελυρὰν περικειμένη ἡδονήν, δι' οὗ τοὺς ἀπατωμένους εἰς τὸν τοῦ ἄδου καθέλκει πυθμένα.

Τὰ δὲ παρὰ τοῦ ἔμου Δεσπότη ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ, ἅπερ σὺ ἀδήλου ζωῆς ἐλπίδα ὠνόμασας, ἀψευδῆ εἰσι, καὶ ἀναλλοίωτα· τέλος οὐκ οἶδε· φθορὰ οὐχ ὑπόκειται· λόγος οὐκ ἔστιν ὁ παραστήσαι τὸ μέγεθος τῆς δόξης ἐκείνης καὶ τερπνότητος ἰσχύων· τῆς χαρᾶς τῆς ἀνεκλαλήτου· τῆς διηνεκοῦς εὐφροσύνης. Πάντες μὲν γὰρ κατὰ ὅρα, ἀποθηνήσκουσιν· «καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ζῆσεται, καὶ οὐκ ὀφεται θάνατον» (Ψαλμ. πη. 49)· μέλλομεν δὲ πάλιν ἀνίστασθαι, ἡνίκα ἐλεύσεται Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἐν δόξῃ ἀνεκλαλήτῳ, καὶ δυνάμει φοβερᾷ· ὁ μόνος Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων· ὃ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ τοσαύτην ἐμποιήσει τότε τὴν ἔκστασιν, ὡς καὶ αὐτὰς ἐκπλαγῆναι τὰς οὐρανίους δυνάμεις· παραστήσονται δὲ αὐτῷ τρόμῳ χίλια χιλιάδες, καὶ μύρια μυριάδες Ἀγγέλων καὶ Ἀρχαγγέλων, καὶ πάντα ἔσται φόβου καὶ τρόμου μεστά· σάλπιγι γὰρ εἰς τῶν Ἀρχαγγέλων ἐν σάλπιγγι Θεοῦ, καὶ εὐθὺς ὁ οὐρανὸς μὲν ἐλιγίησεται ὡς βιβλίον· ἡ γῆ δὲ, ἀναρρήγνυμένη, ἀναδώσει τὰ τεθνεῶτα σώματα τῶν πώποτε γενομένων ἀνθρώπων, ἐξ οὗ γέγονεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδάμ, μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης· καὶ τότε πάντες οἱ ἀπ' αἰῶνος θανόντες, ζῶντες ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ παραστήσονται τῷ βήματι τοῦ ἀθανάτου Δεσπότη, καὶ ἕκαστος λόγον δώσει ὑπὲρ ὧν ἔπραξε. Τότε οἱ δίκαιοι λάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος, οἱ πιστεύσαντες εἰς Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς τελέσαντες τὸν παρόντα βίον. Πῶς δὲ σοι διηγῆσομαι τὴν μέλλουσαν αὐτοῦς τότε διαδέχασθαι δόξαν; κἂν γὰρ τῷ ἡλιακῷ παραβάλλω φωτὶ τὴν λαμπρότητα αὐτῶν καὶ τὸ κάλλος, κἂν ἀστραπῇ τῇ φανοτάτῃ, οὐδὲν τῆς λαμπρότητος ἐκείνης ἄξιον ἔρω· «ὀφθαλμός γὰρ οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Α'. Κορινθ. β'. 9), ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἐν τῷ φωτὶ τῷ ἀπροσίτῳ, ἐν τῇ δόξῃ τῇ ἀπορρήτῳ τε καὶ ἀτελευτήτῳ. Καὶ οἱ μὲν δίκαιοι τεύχονται τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῆς τοιαύτης μακαριότητος.

Οἱ δὲ, τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν ἀρνησάμενοι, καὶ τὸν πλάστην καὶ δημιουργὸν ἀγνοήσαντες, δαίμοσι δὲ μιαιοῖς λατρεύσαντες, καὶ εἰδῶλοις κωφοῖς τὸ σέβας ἀπονεύσαντες, τὰς ἡδονὰς τε τοῦ ματαίου

τούτου βίου ποθήσαντες, καὶ δίκην χοίρων ἐν τῷ βορβόρῳ τῶν παθῶν κυλισθέντες, καὶ πάσης κακίας ὀρμητήριον τὰς ἐαυτῶν ψυχὰς ποιησάμενοι, στήνονται γυμνοὶ καὶ τετραχλησμένοι, κατησχυμένοι, κατηφεῖς, ἐλεεινοὶ καὶ τῷ σχήματι καὶ τῷ πράγματι, ὄνειδος προκείμενοι πάσῃ τῇ κτίσει· πάντα δὲ αὐτῶν τὰ ἔργα, τὰ ἐν λόγῳ, τὰ ἐν ἔργῳ, τὰ ἐν διανοίᾳ, πρὸ προσώπου αὐτῶν ἐλεύσονται. Εἶτα μετὰ τὴν αἰσχύνην τὴν χαλεπωτάτην, καὶ τὸ ὄνειδος ἐκείνο τὸ ἀφόρητον, καταδικασθήσονται εἰς τὸ πῦρ τῆς γείεννης τὸ ἀσβεστον καὶ ἀφεγγές· εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· εἰς τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ σκώληκα τὸν ἰοβόλον. Αὕτη ἡ μερίς αὐτῶν· οὗτος ὁ κληρὸς· οἷς εἰς αἰῶνας συνέονται τοὺς ἀτελευτήτους τιμωρούμενοι, ἀνθ' ὧν τὰ ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθὰ παρωτάμενοι, διὰ πρόσκαιρον ἁμαρτίας ἡδονὴν κόλασιν αἰώνιον ἐξελέξαντο.

ὑπὲρ δὲ τούτων, ὥστε τῆς ἀρρήτου μὲν χαρᾶς ἐκείνης ἐπιτυχεῖν, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἀπολαύειν, τοῖς Ἀγγέλοις δὲ ἀντιλάμπειν, καὶ τῷ ἀγαθῷ καὶ γλυκυτάτῳ Δεσπότη μετὰ παρρησίας παρίστασθαι· τὰς πικροτάτας δὲ τιμωρίας καὶ ἀτελευτήτους, καὶ τὴν ὀδυνηρὰν ἐκείνην ἐκφυγεῖν αἰσχύνην, πότα οὐκ ἄξιον προέσθαι καὶ σώματα, καὶ χρήματα, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὰς τὰς ψυχὰς; Τίς οὕτως ἀγεννής; τίς οὕτως ἀσύνητος; ὡς μὴ μυρίους ὑποστήναι προσκαίρους θανάτους, ἵνα τοῦ αἰωνίου ἀπαλλαγῇ καὶ ἀτελευτήτου θανάτου, τὴν ζωὴν δὲ κληρονομήσῃ τὴν μακαρίαν τε καὶ ἀνώλεθρον, καὶ τῷ φωτὶ περιλαμβῇ τῆς ἀγίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος; Τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς τῶν ῥημάτων, καὶ τὸ στερέμνιον καὶ ἀνένδοτον ἰδὼν τοῦ παιδός, μήτε κολακείαις εἰκόντα, μήτε λόγων πειθοῖ, μὴ τιμωριῶν ἀπειλαῖς, ἐθαύμαζε μὲν ἐπὶ τῇ πιθανότητι τοῦ λόγου, καὶ ταῖς ἀναντιρρήτοις ἀποκρίσεσιν, ἡλέγχετο δὲ ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἀληθῆ λέγειν αὐτόν, καὶ δίκαια ὑποδεικνύοντος, ἀλλ' ἀνθεῖλκετο ὑπὸ τῆς πονηρᾶς συνηθείας, καὶ τῶν ἐν ἑξεί βεβαιωθέντων ἐν αὐτῷ παθῶν· ὑφ' ὧν ὡς ἐν κημῷ κατείχετο καὶ χαλινῷ, τῷ φωτὶ μὴ συγχωρούμενος προσβλέψαι τῆς ἀληθείας.

Ὅθεν πάντα λίθον, τὸ τοῦ λόγου, κινῶν, εἶχετο τοῦ πάλαι σκοποῦ, τὴν προμελετηθεῖσαν αὐτῷ μετὰ τοῦ Ἀραχῆ σκῆψιν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν βουλόμενος· καὶ φησι τῷ παιδί· ἔδει μὲν σε, τέκνον, τοῖς ἐμοῖς εἶχειν ἐν πᾶσι προστάγμασιν· ἀλλ' ἐπεὶ, σκληρὸς ὢν καὶ ἀπειθής, ἰσχυρῶς οὕτως ἀντέστης μοι, τὴν ἰδίαν ἐνιστάμενος γνώμην κυριωτέραν πάντων ποιήσασθαι, δεῦρο δὲ τῇ ματαίᾳ ἐνστάσει χαίρειν ἄμφω εἰπόντες, πειθοῖ πολιτευσώμεθα· καὶ ἐπεὶ ὁ σὲ ἀπατήσας Βαρλαάμ,

σιδηροδέσμιος παρ' ἐμοὶ τυγχάνει, ἐκκλησιάσας ἐκκλησίαν μεγάλην, καὶ πάντας ἡμετέρους τε καὶ Γαλιλαίους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκαλέσας, κήρυκας τε διαβρῆδην βοᾶν θεσπίσας τοῦ μηδένα τῶν χριστιανῶν δεδοικέναι, ἀλλὰ ἀφόβως πάντας συνελθεῖν, κοινῇ διασκεψόμεθα γνώμη· καὶ ἡ, πείσαντες ὑμεῖς μετὰ τοῦ ὑμετέρου Βαρλαάμ, τεύξεσθε, ὧν ἐσπουδάκατε, ἡ, πεισθέντες, τὴν ἐκουσίαν τῇ γνώμῃ τοῖς προστάγμασί μου ὑπείκειν προθυμηθεῖτε.

Ὁ δὲ φρόνιμος τῷ ὄντι καὶ ἐχέφρων νεανίας, διὰ τοῦ θεοῦ αὐτῷ ἐμφανισθέντος ὁράματος τὴν τοῦ βασιλέως προδεδιδαγμένος σκαιορίαν, ἔφη· τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω, καὶ ἔστω καθὼς ἐκέλευσας· αὐτὸς γὰρ ὁ ἀγαθὸς δεσπότης καὶ Θεός, δώῃ τῆς εὐθείας μὴ πλανηθῆναι ἡμᾶς· ἐπ' αὐτῷ γὰρ πέποιθεν ἡ ψυχὴ μου, καὶ αὐτὸς ἐλεήσει με. Τότε δὴ τότε κελεύει ὁ βασιλεὺς πάντας ἀθροίζεσθαι εἰδωλολάτρας τε καὶ χριστιανούς, γραμμάτων μὲν πανταχοῦ διαπεφοιτηκότων, κηρύκων δὲ ἀνά πάσας τὰς κωμοπόλεις βοώντων, τοῦ μηδένα τῶν χριστιανῶν δεδοικέναι ὥστε ἀδόκητόν τι ὑποστῆναι· ἀλλ' ἀδεῶς πάντας καθ' ἐταιρίαν καὶ συγγένειαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθεῖν, ἐπὶ φιλαλήθει καὶ οὐ βεβιασμένη συζητήσει, μετὰ τοῦ ἐξάρχου καὶ καθηγεμόνος αὐτῶν Βαρλαάμ μελλούσῃ γενέσθαι· ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς μύστας καὶ νεωκόρους τῶν εἰδώλων, καὶ σοφοὺς τῶν Χαλδαίων καὶ Ἰνδῶν, τοὺς κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν ἀρχὴν ὄντας συνεκαλέσατο· καὶ τινὰς οἰωνοσκόπους καὶ γόητας καὶ μάντις, ὅπως ἂν χριστιανῶν περιγένοιτο.

Καὶ δὴ συνήλθον πρὸς τὸν βασιλέα πλήθος πολὺ τῆς μυσταρᾶς αὐτοῦ θρησκείας· χριστιανῶν δὲ, εἰς εὐρέθη μόνος, εἰς βοήθειαν ἐλθὼν τοῦ νομιζομένου Βαρλαάμ, ὀνόματι Βαραχίας· οἱ μὲν γὰρ τῶν πιστῶν, θανόντες ἦσαν, ὑπὸ τῆς τῶν κατὰ πόλιν ἀρχόντων μανίας κατασφαγέντες· οἱ δὲ, ἐν ὅρεσι καὶ σπηλαίοις κατεκρύπτοντο, τῷ φόβῳ τῶν ἐπικειμένων δεινῶν· ἄλλοι δὲ, ἐδεδόκεισαν τὴν ἀπειλήν τοῦ βασιλέως, καὶ οὐκ ἐτόλμων εἰς φῶς ἑαυτοὺς ἀγαγεῖν, ἀλλὰ νυκτερινοὶ ἦσαν θεοσεβεῖς, ἐν τῷ λεληθότι τῷ Χριστῷ λατρεύοντες, καὶ μηδαμῶς παβήσιαζόμενοι· ἐκεῖνος δὲ μόνος γενναῖος ὢν τὴν ψυχὴν, εἰς συναγωνισμὸν ἤλθε τῆς ἀληθείας. Προκαθίσας τοῖνυν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ τε καὶ μετεώρου, συνεδριάζειν αὐτῷ τὸν υἱὸν ἐκέλευσεν. Ὁ δὲ, τῇ πρὸς τὸν πατέρα εὐλαθείᾳ καὶ τιμῇ τοῦτο μὴ θελήσας ποιῆσαι, ἐπὶ τῆς γῆς πλητίον αὐτοῦ ἐκάθισε. Παρέστησαν τοῖνυν οἱ ἐπιστήμονες τῆς μωρανθείσης παρὰ τοῦ Θεοῦ σοφίας· «ὧν ἐπλανήθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία, καθὼς φησὶν ὁ Ἀπόστολος· δοκοῦντες γὰρ σοφοὶ εἶναι, ἐμωράνθησαν, καὶ ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφάρτου Θεοῦ

ἐν ὁμοιώμασι θνητῶν ἀνθρώπων καὶ ἐρπετῶν καὶ τετραπόδων» (Ρωμ. α'. 21). Οὗτοι συνήλθον συνᾶραι λόγον πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, καὶ τοὺς περὶ αὐτόν· καὶ ἐπληροῦτο ἐπ' αὐτοῖς τὸ τῆς παροιμίας· ὅτι πρὸς λέοντα δορκὰς μάχης ἤπτετο· ὁ μὲν γάρ, τὸν ὕψιστον ἔθετο καταφυγὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ σκιᾷ ἤλπισε τῶν αὐτοῦ περυγῶν· οἱ δὲ, τοῖς ἄρχουσιν ἐπεποιθήσαν τοῦ αἰῶνος τούτου τοῖς καταργουμένοις, καὶ τῷ κοσμοκράτορι τοῦ σκότους, ᾧ καθυπέταξαν ἑαυτοὺς ἐλεεινῶς καὶ ἀθλίως.

Ἀγεται τοῖνυν ὁ Ναχώρ, τὸν Βαρλαάμ ὑποκρινόμενος· καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν βασιλέα τοῦ τοιούτου εἶχοντο σκοποῦ· ἕτερα δὲ πάλιν ἡ σοφὴ πρόνοια ἄνωθεν ὠκονόμει. Παρισταμένων γὰρ τούτων ἀπάντων, φησὶν ὁ βασιλεὺς τοῖς ῥήτορσι καὶ φιλοσόφοις, μᾶλλον δὲ τοῖς λαοπλάνοις καὶ ἀσυνέτοις τῇ καρδίᾳ. Ἴδου δὴ ἀγὼν ὑμῖν πρόκειται, καὶ ἀγῶνων ὁ μέγιστος· δυοῖν γὰρ θάτερον γενήσεται ὑμῖν σήμερον· ἡ, τὰ ἡμέτερα κρατύναντες, πλανᾶσθαι τε τῷ Βαρλαάμ, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐλέγχαντες, δόξης μεγίστης καὶ τιμῆς παρ' ἡμῶν τε καὶ πάσης τύχοιτε τῆς συγκλήτου, καὶ στεφάνοις νίκης κατασπεσθεῖτε· ἡ, ἡττηθέντες, σὺν πάσῃ αἰσχύνῃ καυχηκᾶτως θανατωθεῖτε· πάντα δὲ τὰ ὑμέτερα τῷ δήμῳ δοθῆναι, ὡς ἂν παντάπασιν ἐξαρθῇ τὸ μνημόσυον ὑμῶν ἀπὸ τῆς γῆς· τὰ μὲν γὰρ σώματα ὑμῶν, θηρίοις δώσω παρανόλωμα· τὰ δὲ τέκνα ὑμῶν διηνεκεῖ καταδικάσω δουλείᾳ. Τούτων οὐτως εἰρημένων τῷ βασιλεῖ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔφη· κρίμα δίκαιον σήμερον ἔχρινας, ᾧ βασιλεῦ· κρατύναι Κύριος ταύτην σου τὴν γνώμην· καὶ γὰρ δὲ τὰ αὐτά φημι τῷ ἡμῶν διδασκάλῳ· καὶ ἐπιστραφεὶς λέγει τῷ Ναχώρ, ὅς ἐνομίζετο Βαρλαάμ εἶναι. Οἶδας, ᾧ Βαρλαάμ, ἐν τίνι με εὐρηκας δόξην καὶ τιμὴν καὶ τρυφὴν, καὶ λόγοις ἐπεισάς με πλείστοις, τῶν μὲν πατέρων ἀποστῆναι νόμων τε καὶ ἐθῶν, ἀγνώστῳ δὲ λατρεῦσαι Θεῷ, ἀρρήτων τινῶν καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπαγγελίαις ἐλκύσας μου τὸν νοῦν τοῖς σοῖς ἐπακολουθησάμενος δόγμασι, καὶ τὸν ἐμὸν παραπικρᾶναι πατέρα καὶ δεσπότην¹. Νῦν οὖν ὡς ἐπὶ τρυτάνης νόμιζε σεαυτὸν ἐστάναι· εἰ μὲν γὰρ νικήσεις τὴν προκειμένην πάλιν, καὶ ἀληθῆ σου τὰ δόγματα δείξεις, ἃ μοι ἐδίδαξας, πλανωμένους δὲ ἐλέγξεις τοὺς σήμερον ἡμῖν ἀντιπίπτοντας, σὺ μὲν δοξασθήσῃ ὡς οὐδεὶς τῶν πώποτε γεγονότων, καὶ κήρυξ ἀληθείας κληθήσῃ· ἐγὼ δὲ τῇ σῇ ἡμεῖν διδασκῇ, καὶ τῷ Χριστῷ λατρεύσω, καθὰ δὴ καὶ ἐκήρυξας, μέχρι τελευταίας μου ἀναπνοῆς· εἰ δὲ ἡττηθεὶς εἴτε δόλῳ, εἴτε καὶ ἀληθείᾳ, αἰ-

¹ Ὁρα σόφισμα ἐνθεώτατον, τοῦ ὡς ἀληθῶς σοφωτάτου Ἰωάννου.

σχύνης μοι σήμερον πρόξενος γέννη, θάπτον μου ἐκδικήσω τὴν ὕβριν χειρῶν οἰκείαις, τὴν τε καρδίαν σου καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξορύξας, κυσί τε βορὰν ταῦτα σὺν τῷ λοιπῷ τοῦ σώματι παραδούς, ἵνα παιδευθῶσι πάντες διὰ σοῦ, μὴ πλανᾶν υἱοὺς βασιλέων.

Τούτων ἀκούσας ὁ Ναχώρ τῶν ῥημάτων, σκυθρωπὸς ἦν λίαν καὶ κατηφής, ὁρῶν ἑαυτὸν ἐμπίπτοντα τῷ βόθρῳ, ᾧ εἰργάσατο, καὶ τῇ παγίδι, ἣ ἐκρυψε συλλαμβανόμενον, καὶ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ κατανοῶν εἰσδυομένην. Συλλογισάμενος οὖν καθ' ἑαυτὸν, τῷ τοῦ βασιλέως μᾶλλον υἱῷ ἔγνω προστεθῆναι, καὶ τὰ ἐκείνου κρατύναι, τοῦ διαφυγεῖν τὸν ἐπηρητημένον αὐτῷ κίνδυνον· ὡς ἐκείνου εὐλόγως δυναμένου τιμωρῆσθαι αὐτόν, εἴπερ παραπικραίνων εὐρεθείη· τὸ δὲ πᾶν, τῆς θείας ἦν προνοίας, σοφῶς διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἡμέτερα βεβαιούσης. Ὡς γὰρ εἰς λόγους ἦλθον ἀλλήλοις οἱ μύσται τῶν εἰδώλων, καὶ ὁ Ναχώρ, καθάπερ τις ἄλλος Βαλαάμ, ὅς, ἐπὶ τοῦ Βαλάκ ποτε ἐπαράσασθαι τὸν Ἰσραὴλ προθέμενος, πελυσιδέσιν αὐτόν εὐλόγησεν εὐλογίαις, οὕτω καὶ ὁ Ναχώρ ἰσχυρῶς τοῖς ἀσόφοις καὶ ἀσυνέτοις σοφοῖς ἀντικαθίστατο. Καθεζομένου γὰρ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ θρόνου, συνεδριάζοντος δὲ τοῦ υἱοῦ καθάπερ ἔφημεν, παρεστώτων δὲ τῶν ὡς ῥομφαίαν τὰς γλῶσσας ἀκονησάντων ἐπὶ καθαιρέσει τῆς ἀληθείας ἀσόφων ῥητόρων, οἷ, τὸ τοῦ Ἡσαίου, κύουσι πόνον, καὶ τίχουσιν ἀνομίαν, συνελθόντων δὲ ἀπείρων λαῶν εἰς θεῶν τοῦ ἀγῶνος, ὥστε μαθεῖν ὁπότερον μέρος τὴν νίκην ἀποίσεται, λέγει τῷ Ναχώρ εἰς τῶν ῥητόρων, ὁ τῶν σὺν αὐτῷ πάντων διαφορώτατος. Σὺ εἶ ὁ ἀναισχύντως καὶ ἱταμῶς εἰς τοὺς θεοὺς ἡμῶν ἐξυβρίζων, Βαρλαάμ, καὶ τὸν φίλτατον τοῦ βασιλέως υἱὸν τοιαύτη περιβαλὼν τῇ πλάνῃ, καὶ τῷ ἐσταυρωμένῳ διδάξας λατρεῖν; Καὶ ὁ Ναχώρ, ἐγὼ εἰμι, ἀπεκρίνατο, ἐγὼ εἰμι Βαρλαάμ, ὁ τοὺς θεοὺς σου μὲν ἐξουθενῶν, καθὰ εἴρηκας, τὸν υἱὸν δὲ τοῦ Βασιλέως οὐ πλάνῃ περιβαλὼν, ἀλλὰ πλάνης ἀπαλλάξας, καὶ τῷ ἀληθινῷ προποικισιωτάμενος Θεῷ. Καὶ ὁ ῥήτωρ τῶν μεγάλων, φησί, καὶ θαυμασίων ἀνδρῶν, τῶν πᾶσαν σοφίας ἐπιστήμην ἐξευρηκότων, θεοὺς ὑψηλοὺς καὶ ἀθανάτους ἐκείνους ὀνομαζόντων, καὶ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων καὶ ἐνδόξων αὐτοὺς προσκυνοῦντων καὶ τεβομένων, πῶς αὐτὸς γλῶσσαν κατ' αὐτῶν κινεῖς, καὶ ὅλως ἀποθρασύνεσθαι τὰ τοιαῦτα τολμᾷς; τίς δὲ ἡ ἀπόδειξις, μὴ τούτους εἶναι θεοὺς, ἀλλὰ τὸν ἐσταυρωμένον, ὃν, πᾶν καλῶς ποιήσαντες οἱ Γαλιλαῖοι ἐκείνοι, ὡς ἀγύρτην, καὶ πλάνιον, καὶ στασιαστήν, ἀτίμῳ θανάτῳ κρίναντες ἄξιον, παρέδωκαν ἵνα σταυρωθῇ; τοῦτον λοιπὸν κηρύττων ὡς Θεόν, πῶς οὐκ αἰσχύνῃ; ἀναιδέστατε;

Διηγηγορία ἐξαίρετος τοῦ Ναχώρ, μᾶλλον δὲ τῆς χάριτος· ἐν ἣ στηλιτεύεται ἡ πλάνη τῶν εἰδωλομανούντων, καταγγέλλεται δὲ ἡ εὐαγής ἡμῶν θρησκεία.

Υπολαβὼν δὲ ὁ Ναχώρ, τὸν μὲν ῥήτορα ἐκείνον οὐδόλως ἀποκρίσεως ἤξιωσε. Κατασεύσας δὲ τῇ χειρὶ τὸ πλῆθος σιγᾶν, ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, καθάπερ ὁ τοῦ Βαλαάμ ὄνος, ὃ οὐ προέθετο εἰπεῖν, ἐκεῖνα λελάληκε, καὶ φησι πρὸς τὸν βασιλέα· ἐγώ, βασιλεῦ, προνοία Θεοῦ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον· καὶ θεωρήσας τὸν οὐρανόν, γῆν καὶ θάλασσαν, ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τὰ λοιπά, ἐθαύμασα τὴν διακόσμησιν τούτων· ἰδὼν δὲ τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα, ὅτι κατὰ ἀνάγκην κινεῖται, συνῆκα τὸν κινουντα καὶ διακρατοῦντα εἶναι Θεόν· πᾶν γὰρ τὸ κινεῖν, ἰσχυρότερον τοῦ κινουμένου· καὶ τὸ διακρατοῦν, ἰσχυρότερον τοῦ διακρατουμένου ἐστίν. Αὐτὸν οὖν εἶναι λέγω Θεόν, τὸν συστησάμενον τὰ πάντα, καὶ διακρατοῦντα, ἀναρχον καὶ αἰδίον, ἀθάνατον καὶ ἀπροσδεῖ, ἀνώτερον πάντων τῶν παθῶν καὶ ἐλαττωμάτων, ὀργῆς τε καὶ λήθης καὶ ἀγνοίας, καὶ τῶν λοιπῶν· δι' αὐτοῦ δὲ τὰ πάντα συνέστηκεν· οὐ χρῆζει θυσίας καὶ σπονδῶν, οὐδὲ τινος πάντων τῶν φαινομένων· πάντες δὲ αὐτοῦ χρῆζουσιν. Τούτων δὲ οὕτως εἰρημένων περὶ Θεοῦ, καθὼς ἐμὲ ἐχώρησε περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἔλθωμεν καὶ ἐπὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅπως ἴδωμεν, τίνες αὐτῶν μετέχουσι τῆς ἀληθείας, καὶ τίνες τῆς πλάνης. Φανερόν γάρ ἐστιν ἡμῖν, ὃ βασιλεῦ, ὅτι τρία γένη εἰσὶν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, ὧν εἰσιν οἱ τῶν παρ' ὡμῶν λεγομένων θεῶν προσκυνηταί, καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Χριστιανοί· αὐτοὶ δὲ πάλιν οἱ τοὺς πολλοὺς σεβόμενοι θεοὺς, εἰς τρία διαιροῦνται γένη, Χαλδαίους τε καὶ Ἑλληνας, καὶ Αἰγυπτίους· οὗτοι γὰρ γεγόνασιν ἀρχηγοὶ καὶ διδάσκαλοι τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι, τῆς τῶν πολυωνύμων θεῶν λατρείας καὶ προσκυνήσεως. Ἰδωμεν οὖν τίνες τούτων μετέχουσι τῆς ἀληθείας, καὶ τίνες τῆς πλάνης.

Οἱ μὲν γὰρ Χαλδαῖοι, μὴ εἰδότες Θεόν, ἐπλανήθησαν ὀπίσω τῶν στοιχείων, καὶ ἤρξαντο σέβεσθαι τήν κτίσιν παρὰ τὸν κτίσαντα αὐτούς· ὧν καὶ μορφώματά τινα ποιήσαντες, ὠνόμασαν ἐκτυπώματα οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, καὶ τῆς θαλάσσης, ἡλίου τε καὶ σελήνης, καὶ τῶν λοιπῶν στοιχείων, καὶ φωστήρων. Καὶ συγκλείσαντες ναοὺς, προσκυνοῦσι θεοὺς καλοῦντες, οὓς καὶ τηροῦσιν ἀσφαλῶς, ἵνα μὴ κλαπῶσιν ὑπὸ ληστῶν· καὶ οὐ συνῆκαν, ὅτι πᾶν τὸ τηροῦν, μείζον τοῦ τηρουμένου ἐστί, καὶ ὁ ποιῶν, μείζων τοῦ ποιουμένου ἐστίν· εἰ γὰρ ἀδυνατοῦσιν οἱ θεοὶ αὐτῶν περὶ τῆς ἰδίας σωτηρίας, πῶς ἄλλοις σωτηρίαν χαρί-

σονται; Πλάνην οὖν μεγάλην ἐπλανήθησαν οἱ Χαλδαῖοι, σεβόμενοι ἀγάλματα νεκρά καὶ ἀνωφελῆ· καὶ θαυμάζουν μοι ἐπέρχεται, ὦ βασιλεῦ, πῶς οἱ λεγόμενοι φιλόσοφοι αὐτῶν οὐδόλως συνήκαν, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα φθαρτὰ ἐστὶ, καὶ ὑποτασσόμενα κατὰ ἀνάγκην· πῶς οὖν εἰσι θεοί; εἰ δὲ τὰ στοιχεῖα οὐκ εἰσι θεοί, πῶς τὰ ἀγάλματα, ἃ γέγονεν εἰς τιμὴν αὐτῶν, θεοὶ ὑπάρχουσιν; Ἐλθωμεν οὖν, ὦ βασιλεῦ, ἐπ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, ὅπως ἀποδείξωμεν περὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ εἰσι θεοί, ἀλλὰ φθαρτὰ καὶ ἀλλοιούμενα, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παραχθέντα προστάγματι τοῦ ὄντως Θεοῦ· ὃς ἐστὶν ἀφθαρτός τε καὶ ἀναλλοίωτος, καὶ ἀόρατος· αὐτός δὲ πάντα ὄρα, καὶ καθὼς βούλεται ἀλλοιοῖ καὶ μεταβάλλει. Τί οὖν λέγω περὶ τῶν στοιχείων; οἱ νομίζοντες τὸν οὐρανὸν εἶναι Θεόν, πλανῶνται· ὁρῶμεν γὰρ αὐτὸν τρεπόμενον, καὶ κατ' ἀνάγκην κινούμενον, καὶ ἐκ πολλῶν συνεστῶτα, διὸ καὶ κόσμος καλεῖται· κόσμος δὲ, κατασκευὴ ἐστὶ τινος τεχνίτου· τὸ κατασκευασθὲν δὲ, ἀρχὴν καὶ τέλος ἔχει· κινεῖται δὲ ὁ οὐρανὸς κατὰ ἀνάγκην σὺν τοῖς αὐτοῦ φωστῆρσι· τὰ γὰρ ἄστρα, τάξει καὶ διαστήματι φερόμενα ἀπὸ σημείου εἰς σημῖον, οἱ μὲν δύνουσιν, οἱ δὲ ἀνατέλλουσιν· καὶ κατὰ καιροὺς πορείαν ποιοῦνται, τοῦ ἀποτελεῖν θέρη, καὶ χειμῶνας, καθὼς ἐπιτέτακται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐ παραβαίνουσι τοὺς ἰδίους ὁρους, κατ' ἀπαραίτητον φύσεως ἀνάγκην σὺν τῷ οὐρανίῳ κόσμῳ. Ὁ Θεὸς φανερόν ἐστι μὴ εἶναι τὸν οὐρανὸν Θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ.

Οἱ δὲ νομίζοντες τὴν γῆν εἶναι Θεόν, ἐπλανήθησαν· ὁρῶμεν γὰρ αὐτὴν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὑβριζομένην καὶ κατακυριευομένην, σκαπτομένην καὶ φυρομένην, καὶ ἀχρηστον γινομένην· ἐὰν γὰρ ὀπτηθῇ, γίνεταί νεκρά, καθότι ἐκ τοῦ ὀστράκου φύεται οὐδέν· ἐτι δέ, καὶ ἐὰν ἐπὶ πλεόν βραχὺ, φθείρεται καὶ αὐτή, καὶ οἱ καρποὶ αὐτῆς· καταπατεῖται δὲ ὑπὸ τε ἀνθρώπων καὶ τῶν λοιπῶν ζώων· αἵμασι φονευομένων μιαίνεται· διορύσσεται· γεμίζεται· νεκρῶν θήκη γίνεται σωμάτων. Τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐκ ἐνδέχεται τὴν γῆν εἶναι Θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ, εἰς χρῆσιν ἀνθρώπων. Οἱ δὲ νομίζοντες τὸ ὕδωρ εἶναι Θεόν, ἐπλανήθησαν· καὶ αὐτὸ γὰρ εἰς χρῆσιν ἀνθρώπων γέγονε, καὶ κατακυριεύεται ὑπ' αὐτῶν, μιαίνεται, καὶ φθείρεται, καὶ ἀλλοιοῦται· ἐφόμενον καὶ ἀλλασσόμενον χρώμασι, καὶ ὑπὸ τοῦ κρύους πηγνύμενον, καὶ αἵμασι μολυνόμενον, καὶ εἰς πάντων τῶν ἀκαθάρτων πλῆσιν ἀγόμενον. Διὸ ἀδύνατον τὸ ὕδωρ εἶναι Θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ. Οἱ δὲ νομίζοντες τὸ πῦρ εἶναι Θεόν, πλανῶνται· τὸ γὰρ πῦρ ἐγένετο εἰς χρῆσιν ἀνθρώπων, καὶ κατακυριεύεται ὑπ' αὐτῶν, περιφερόμενον ἐκ τόπου εἰς τόπον· εἰς ἔψῃσιν καὶ ὀπτησιν παντοδαπῶν κρεῶν, ἐτι δὲ καὶ νεκρῶν

σωμάτων· φθείρεται δὲ καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους, ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων σθεννύμενον. Διὸ οὐκ ἐνδέχεται τὸ πῦρ εἶναι Θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ. Οἱ δὲ νομίζοντες τὴν τῶν ἀνέμων πνοὴν εἶναι Θεόν, πλανῶνται· φανερόν γάρ ἐστιν, ὅτι δουλεύει ἐτέρῳ· καὶ χάριν τῶν ἀνθρώπων κατεσκεύασται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πρὸς μεταγωγὴν πλοίων, καὶ συγκομδὰς τῶν σιτίων, καὶ εἰς λοιπὰς αὐτῶν χρεῖας· αὖτις τε καὶ λήγει κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ. Διὸ οὐκ ἐνδέχεται τὴν τῶν ἀνέμων πνοὴν εἶναι Θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ.

Οἱ δὲ νομίζοντες τὸν ἥλιον εἶναι Θεόν, πλανῶνται· ὁρῶμεν γὰρ αὐτὸν κινούμενον κατὰ ἀνάγκην, καὶ τρεπόμενον, καὶ μεταβαίνοντα ἀπὸ σημείου εἰς σημῖον· δύνοντα καὶ ἀνατέλλοντα, τοῦ θερμαίνειν τὰ βλαστάνοντα φυτὰ εἰς χρῆσιν τῶν ἀνθρώπων· ἐτι δὲ καὶ μερισμοὺς ἔχοντα μετὰ τῶν λοιπῶν ἀστέρων, καὶ ἐλάττονα ὄντα τοῦ οὐρανοῦ πολὺ, καὶ ἐκλείποντα τοῦ φωτός, καὶ μηδεμίαν αὐτοκράτειαν ἔχοντα. Διὸ οὐκ ἐνδέχεται τὸν ἥλιον εἶναι Θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ. Οἱ δὲ νομίζοντες τὴν σελήνην εἶναι Θεόν, πλανῶνται· ὁρῶμεν γὰρ αὐτὴν κινουμένην κατὰ ἀνάγκην, καὶ τρεπομένην, καὶ μεταβαίνουσαν ἀπὸ σημείου εἰς σημῖον, δύνουσάν τε καὶ ἀνατέλλουσαν εἰς χρεῖαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐλάττονα οὖσαν τοῦ ἡλίου, αὐξομένην τε καὶ μειομένην, καὶ ἐκλείψεις ἔχουσαν. Διὸ οὐκ ἐνδέχεται τὴν σελήνην εἶναι Θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ. Οἱ δὲ νομίζοντες τὸν ἀνθρωπὸν εἶναι Θεόν, πλανῶνται· ὁρῶμεν γὰρ αὐτὸν κινούμενον κατὰ ἀνάγκην, καὶ τρεπόμενον, γηράσκοντα καὶ μὴ θέλοντος αὐτοῦ· καὶ ποτὲ μὲν χαίρει, ποτὲ δὲ λυπεῖται· δέσμενος βρώματος, καὶ ποτοῦ, καὶ ἐσθῆτος· εἶναι δὲ αὐτὸν ὀργίλον, καὶ ζηλωτὴν, καὶ ἐπιθυμητὴν, καὶ μεταμελλόμενον, καὶ ἐλαττώματα πολλὰ ἔχοντα· φθείρεται δὲ καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους, ὑπὸ στοιχείων, καὶ ζώων, καὶ τοῦ ἐπικειμένου αὐτῷ θανάτου. Οὐκ ἐνδέχεται οὖν τὸν ἀνθρωπὸν εἶναι Θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ. Πλάνην οὖν μεγάλην ἐπλανήθησαν οἱ Χαλδαῖοι, ὁπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν· σέβονται γὰρ τὰ φθαρτὰ στοιχεῖα, καὶ τὰ νεκρά ἀγάλματα, καὶ οὐκ αἰσθάνονται ταῦτα θεοποιούμενοι.

Ἐλθωμεν οὖν καὶ ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ἵνα ἴδωμεν τίνα ἄρα φρονοῦσι περὶ Θεοῦ. Οἱ οὖν Ἕλληνες, σοφοὶ εἶναι λέγοντες, ἐμωράνθησαν χεῖρον τῶν Χαλδαίων, παρειτάγοντες θεοὺς πολλοὺς γεγενῆσθαι, τοὺς μὲν ἄρβενας, τοὺς δὲ θηλείας, παντοίων παθῶν, καὶ παντοδαπῶν δημιουργοὺς ἀνομημάτων. Ὁθεν γελοῖα καὶ μωρὰ καὶ ἀσεβῆ παρεισήγαγον Ἕλληνες, βασιλεῦ, ῥήματα, τοὺς μὴ ὄντας προσαγορεύοντες θεοὺς, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν τὰς πονηράς, ἵνα τοῦ-

τους συνηγόρους ἔχοντες τῆς κακίας, μοιχεύωσιν, ἀρπάζωσι, φονεύωσι, καὶ τὰ πάνδενα ποιῶσιν· εἰ γὰρ οἱ θεοὶ αὐτῶν τοιαῦτα ἐποίησαν, πῶς καὶ αὐτοὶ οὐ τοιαῦτα πράξουσιν; Ἐκ τούτων οὖν τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς πλάνης, συνέβη τοῖς ἀνθρώποις, πολέμους ἔχειν συχνοὺς, καὶ σφαγὰς, καὶ αἰχμαλωσίας πικράς. Ἀλλὰ καὶ κατ' ἕκαστον τῶν θεῶν αὐτῶν, εἰ θελήσομεν ἐπεξελθεῖν τῷ λόγῳ, πολλὴν ὄψει, βασιλεῦ, τὴν ἀτοπίαν. Παρεισάγεται γὰρ αὐτοῖς πρὸ πάντων θεὸς Κρόνος, καὶ τούτῳ θύουσι τὰ ἴδια τέκνα· ὃς ἔσχε παῖδας πολλοὺς ἐκ τῆς Ῥέας· καὶ μανεῖς, τὰ ἴδια τέκνα ἥσθιε. Φασὶ δὲ τὸν Δία κόψαι αὐτοῦ τὰ ἀναγκαῖα, καὶ βαλεῖν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅθεν Ἀφροδίτη μυθεύεται γεννᾶσθαι. Δήσας οὖν τὸν ἴδιον πατέρα ὁ Ζεὺς, ἔβαλεν εἰς τὸν τάρταρον. Ὅρᾳς τὴν πλάνην αὐτῶν καὶ ἀσέλγειαν, ἣν παρεισάγουσι κατὰ τοῦ Θεοῦ αὐτῶν; ἐνδέχεται οὖν θεὸν εἶναι δέσμιον καὶ ἀπόκοπον; ὦ τῆς ἀνοίας! τίς τῶν νοῦν ἐχόντων ταῦτα φήσκει; Δεύτερος παρεισάγεται ὁ Ζεὺς, ὃν φασὶ βασιλεῦσαι τῶν θεῶν αὐτῶν, καὶ μεταμορφοῦσθαι εἰς ζῶα, ὅπως μοιχεύσῃ θνητὰς γυναῖκας. Παρεισάγουσι γὰρ τοῦτον μεταμορφοῦμενον εἰς ταῦρον πρὸς Εὐρώπην· καὶ εἰς χρυσὸν πρὸς Δανάην· καὶ εἰς κύκνον πρὸς Λύδαν· καὶ εἰς σάτυρον πρὸς Ἀντιόπην· καὶ εἰς κεραυνὸν πρὸς Σεμέλην· εἴτα γενέσθαι τέκνα πολλὰ, Διόνυσον, καὶ Ζῆθον, καὶ Ἀμφίονα, καὶ Ἡρακλῆν, καὶ Ἀπόλλωνα, καὶ Ἄρτεμιν, καὶ Περσέα, Κάστορά τε καὶ Ἑλένην, καὶ Πολυδεύκην, καὶ Μίνωα, καὶ Ῥαδάμανθυν, καὶ Σαρπηδόνα, καὶ τὰς ἐννέα θυγατέρας, ἃς προσηγόρευσαν Μούσας. Εἴθ' οὕτω παρεισάγουσι τὰ κατὰ τὸν Γανυμήδην.

Συνέβη οὖν, βασιλεῦ, τοῖς ἀνθρώποις μιμεῖσθαι ταῦτα πάντα, καὶ γίνεσθαι μοιχοὺς, καὶ ἄρρενομανεῖς, καὶ ἄλλων δεινῶν ἔργων ἐργάτας, κατὰ μίμησιν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν. Πῶς οὖν ἐνδέχεται θεὸν εἶναι μοιχόν, ἢ ἀνδροβάτην, ἢ πατροκτόνον; Σὺν τούτῳ δὲ καὶ Ἡφαιστὸν τινα παρεισάγουσι θεὸν εἶναι, καὶ τοῦτον χωλόν, κρατοῦντα σφύραν καὶ πυρόλαβον, καὶ χαλκεύοντα χάριν τροφῆς. Ἄρ' οὖν ἐπενδεής ἐστιν, ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται θεὸν εἶναι χωλόν, οὐδὲ προσδεόμενον ἀνθρώπων. Εἴτα τὸν Ἑρμῆν παρεισάγουσι θεὸν εἶναι, ἐπιθυμητήν, καὶ πλεονέκτην, καὶ κλέπτην, καὶ μάγον, καὶ κυλλόν, καὶ λόγων ἐρμηνευτήν· ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται θεὸν εἶναι τοιοῦτον. Τὸν δὲ Ἀσκληπιὸν παρεισάγουσι θεὸν εἶναι, ἱατρὸν ὄντα, καὶ κατασκευάζοντα φάρμακα, καὶ σύνθεσιν ἐμπλάστρων, χάριν τροφῆς· ἐπιδεῆς γὰρ ἦν· ὕστερον δὲ κεραυνοῦσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Διός, διὰ Τυνδάρεων Λακεδαιμόνος υἱόν, καὶ ἀποθανεῖν. Εἰ δὲ Ἀσκληπιός, θεὸς ὢν, καὶ κεραυνωθείς, οὐκ ἡδυ-

νήθη ἑαυτῷ βοηθῆσαι, πῶς ἄλλοις βοηθήσει; Ἄρης δὲ παρεισάγεται θεὸς εἶναι, πολεμιστῆς καὶ ζηλωτῆς, ἐπιθυμητῆς θρεμμάτων, καὶ ἐτέρων τινῶν· ὕστερον δὲ αὐτὸν μοιχεύοντα τὴν Ἀφροδίτην δεθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ νηπίου Ἑρωτος, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡφαίστου. Πῶς οὖν θεὸς ἦν ὁ ἐπιθυμητῆς, καὶ πολεμιστῆς, καὶ δέσμιος, καὶ μοιχός; Τὸν δὲ Διόνυσον παρεισάγουσι θεὸν εἶναι, νυκτερινὰς ἄγοντα ἐορτάς, καὶ διδάσκαλον μέθης, καὶ ἀποσπῶντα τὰς τῶν πλησίον γυναῖκας, καὶ μαινόμενον, καὶ φεύγοντα, ὕστερον δὲ αὐτὸν σφαγῆναι ὑπὸ τῶν Τιτάνων. Εἰ οὖν Διόνυσος σφαγείς οὐκ ἡδυνήθη ἑαυτῷ βοηθῆσαι, ἀλλὰ καὶ μαινόμενος ἦν, καὶ μέθυσος, καὶ δραπετῆς, πῶς ἂν εἴη θεός;

Τὸν δὲ Ἡρακλῆν παρεισάγουσι θεὸν εἶναι, μεθυσθῆναι τε καὶ μανῆναι, καὶ τὰ ἴδια τέκνα σφάζει, εἴτα πυρὶ ἀναλωθῆναι, καὶ οὕτως ἀποθανεῖν. Πῶς δ' ἂν εἴη θεός, μέθυσος καὶ τεκνοκτόνος καὶ κατακαίόμενος; ἢ πῶς ἄλλοις βοηθήσει, ὁ ἑαυτὸν βοηθῆσαι μὴ δυνάμενος; Τὸν δὲ Ἀπόλλωνα παρεισάγουσι θεὸν εἶναι ζηλωτήν· ἐτι δὲ τόξον καὶ φαρέτραν κρατοῦντα, ποτὲ δὲ κιθάραν καὶ ἐπαυθίδα, καὶ μαντευόμενον τοῖς ἀνθρώποις χάριν μισθοῦ. Ἄρα ἐπενδεής ἐστιν, ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται θεὸν εἶναι ἐνδεῆ, καὶ ζηλωτήν, καὶ κιθαρωδόν. Ἄρτεμιν δὲ παρεισάγουσιν ἀδελφὴν αὐτοῦ εἶναι, κυνηγὸν οὔσαν, καὶ τόξον ἔχειν μετὰ φαρέτρας, καὶ ταύτην ῥέμβεσθαι κατὰ τῶν ὁρέων μόνην μετὰ τῶν κακῶν, ὅπως θηρεύσῃ ἔλαφον, ἢ κάπρον. Πῶς οὖν ἔσται θεός ἡ τοιαύτη; Ἀφροδίτην δὲ λέγουσι καὶ αὐτὴν θεάν εἶναι μοιχαλίδα, καὶ ποτὲ μὲν ἔσχε μοιχόν τὸν Ἄρην, ποτὲ δὲ Ἀρχίστην, ποτὲ δὲ Ἀδωνιν· οὕτινος καὶ τὸν θάνατον κλαίει, ζητοῦσα τὸν ἐραστὴν αὐτῆς· ἣν λέγουσι καὶ εἰς ἄδου καταβαίνειν ὅπως ἐξαγοράσῃ τὸν Ἀδωνιν ἀπὸ τῆς Περσεφόνης. Εἶδες, ὦ βασιλεῦ, μείζονα ταύτης ἀφροσύνην, θεάν παρεισάγειν τὴν μοιχεύουσαν, καὶ ὀρνηοῦσαν, καὶ κλαίουσαν; Ἀδωνιν δὲ παρεισάγουσι θεὸν εἶναι κυνηγόν, καὶ τοῦτον βιαίως ἀποθανεῖν, πληγέντα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, καὶ μὴ δυνηθέντα βοηθῆσαι τῇ ταιλαιπωρίᾳ ἑαυτοῦ. Πῶς οὖν τῶν ἀνθρώπων φροντίδα ποιήσεται ὁ μοιχός καὶ κυνηγός καὶ βιαιοθάνατος; Ταῦτα πάντα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ πολλῶν πλείον αἰσχροτέρα καὶ πονηρὰ παρεισήγαγον οἱ Ἕλληνες, ὦ βασιλεῦ, περὶ τῶν θεῶν αὐτῶν, ἃ οὔτε λέγειν θέμις, οὔτ' ἐπὶ μνήμης ὅλως φέρειν. Ὅθεν λαμβάνοντες οἱ ἄνθρωποι ἀφορμὴν ἀπὸ τῶν θεῶν αὐτῶν, ἐπραττον πᾶσαν ἀνομίαν καὶ ἀσέλγειαν καὶ ἀσέβειαν, καταμιαίνοντες γῆν τε καὶ ἄερα, ταῖς δειναῖς αὐτῶν πράξεσιν.

Αἰγύπτιοι δὲ ἀβελτότεροι καὶ ἀφρονέστεροι τούτων ὄντες, χειρόν πάντων τῶν ἐθνῶν ἐπλανήθησαν· οὐ γὰρ ἠρκέσθησαν τοῖς τῶν Χαλ-

δαίων καὶ Ἑλλήνων σεβάσμασιν, ἀλλ' ἔτι καὶ ἄλογα ζῶα παρεισήγαγον θεοὺς εἶναι, χερσαῖά τε καὶ ἐνυδρά, καὶ τὰ φυτὰ καὶ βλαστὰ· καὶ ἐμιάνθησαν ἐν πάσῃ μανίᾳ καὶ ἀσελγείᾳ, χεῖρον πάντων τῶν ἐθνῶν τῶν ἐπὶ γῆς· ἀρχήθεν γὰρ ἐσέβοντο τὴν Ἰσιν, ἔχουσιν ἀδελφὸν τὸν Ὀσιριν, τὸν σφαγέντα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Τυφῶνος· καὶ διὰ τοῦτο φεύγει ἡ Ἰσις μετὰ Ὡρου τοῦ υἱοῦ αὐτῆς εἰς Βύβλον τῆς Συρίας, ζητοῦσα τὸν Ὀσιριν, καὶ πικρῶς θρηνοῦσα, ἕως ἡὔξησεν ὁ Ὡρος, καὶ ἀπέκτεινε τὸν Τυφῶνα. Οὕτε οὖν ἡ Ἰσις ἰσχυσε βοηθῆσαι τὸν ἴδιον ἄνδρα, οὔτε ὁ Ὀσιρις σφαζόμενος ὑπὸ Τυφῶνος ἠδυνήθη ἀντιλαβέσθαι ἑαυτοῦ, οὔτε Τύφων ὁ ἀδελφοκτόνος, ἀπολλύμενος ὑπὸ τοῦ Ὡρου καὶ τῆς Ἰσιδος, εὐπόρησε ῥύσασθαι ἑαυτὸν τοῦ θανάτου· καὶ ἐπὶ τοιούτοις ἀτυχήμασι γνωρισθέντων αὐτῶν, θεοὶ ὑπὸ τῶν ἀσυνέτων Αἰγυπτίων ἐνομίσθησαν· οἵτινες μὴδὲ ἐν τούτοις ἀρκεσθέντες, ἢ τοῖς λοιποῖς σεβάσμασι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὰ ἄλογα ζῶα παρεισήγαγον θεοὺς εἶναι· τινὲς γὰρ αὐτῶν ἐσεβάσθησαν πρόβατον, τινὲς δὲ τράγον, ἕτεροι δὲ μόσχον, καὶ τὸν χοῖρον, ἄλλοι δὲ τὸν κόρακα, καὶ τὸν ἱέρακα, καὶ τὸν γῦπα, καὶ τὸν ἀετὸν, καὶ ἄλλοι τὸν κροκόδειλον, καὶ τὸν πίθηκα· τινὲς δὲ αἰλουρον, καὶ κύνα, καὶ τὸν λύκον, καὶ δράκοντα, καὶ τὴν ἀσπίδα· καὶ ἄλλοι τὸ κρόμμυον, καὶ τὸ σκόροδον, καὶ τὴν ἀκανθάν, καὶ τὰ λοιπὰ κτίσματα· καὶ οὐκ ἤσθάνοντο οἱ ταλαίπωροι περὶ πάντων τούτων, ὅτι οὐδὲν ἰσχύουσιν ὀρῶντες γὰρ τοὺς θεοὺς αὐτῶν βιβρωσχομένους ὑπὸ ἐτέρων ἀνθρώπων, καίόμενους, σφαττομένους, καὶ σηπομένους, οὐ συνῆκαν περὶ αὐτῶν ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί.

Πλάνην οὖν μεγάλην ἐπλανήθησαν οἱ τε Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ Χαλδαῖοι, καὶ Ἕλληνες, τοιούτους παρεισάγοντες θεοὺς, καὶ ἀγάλματα αὐτῶν ποιοῦντες, καὶ θεοποιούμενοι τὰ κωφὰ καὶ ἀναίσθητα εἰδῶλα. Καὶ θαυμάζω πῶς ὀρῶντες τοὺς θεοὺς αὐτῶν ὑπὸ τῶν δημιουργῶν αὐτῶν περιζόμενους, καὶ πελεκωμένους, καὶ κολοβωμένους, παλαιουμένους τε ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἀλλοιούμενους, καὶ χωνευομένους, οὐκ ἐφρόνησαν περὶ αὐτῶν ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί· ὅτε γὰρ περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας οὐδὲν ἰσχύουσι, πῶς τῶν ἀνθρώπων πρόνοιαν ποιήσονται; Ἀλλ' οἱ ποιηταὶ αὐτῶν καὶ φιλόσοφοι τῶν τε Χαλδαίων καὶ Ἑλλήνων, καὶ Αἰγυπτίων, θελήσαντες τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν καὶ συγγραφαῖς σεμνῶναι τοὺς παρ' αὐτῶν θεοὺς, μειζόνως τὴν αἰσχύνην αὐτῶν ἐξεκάλυψαν, καὶ γυμνὴν πᾶσι προύθησαν. Εἰ γὰρ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου πολυμερὲς ὂν, οὐκ ἀποβάλλεται τι τῶν ἰδίων μελῶν, ἀλλὰ πρὸς πάντα τὰ μέλη ἀδιάρρηκτον ἔνωσιν ἔχον, ἑαυτῷ ἐστὶ σύμφωνον, πῶς ἐν φύσει θεοῦ μάχη καὶ διαφωνία τοσαύτη ἔσται; εἰ γὰρ μία φύσις τῶν

θεῶν ὑπήρχεν, οὐκ ὤφειλε θεὸς θεὸν διώκειν, οὔτε σφάζειν, οὔτε κακοποιεῖν· εἰ δὲ οἱ θεοὶ ὑπὸ θεῶν ἐδιώχθησαν, καὶ ἐσφάγησαν, καὶ ἡρπάγησαν, καὶ ἐκεραυνώθησαν, οὐκ ἔτι μία φύσις ἐστίν, ἀλλὰ γινώματι διηρημέναι, πᾶσαι κακοποιοί· ὥστε οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐστὶ θεός.

Φανερόν οὖν, ὃ βασιλεῦ, πλάνην εἶναι πᾶσαν τὴν περὶ τῶν θεῶν φυσιολογίαν. Πῶς δὲ οὐ συνῆκαν οἱ σοφοὶ καὶ λόγιοι τῶν Ἑλλήνων, ὅτι νόμους θέμενοι, κρίνονται ὑπὸ τῶν ἰδίων νόμων; εἰ γὰρ οἱ νόμοι δίκαιοι εἰσιν, ἄδικοι πάντως οἱ θεοὶ αὐτῶν εἰσι, παράνομα ποιήσαντες, ἀλληλοκτονίας, καὶ φαρμακείας, καὶ μοιχείας, καὶ κλοπὰς, καὶ ἀρσενοκοιτίας· εἰ δὲ καλῶς ἔπραξαν ταῦτα, οἱ νόμοι ἄρα ἄδικοι εἰσι κατὰ τῶν θεῶν συντεθέντες. Νυνὶ δὲ οἱ νόμοι καλοὶ εἰσι καὶ δίκαιοι, τὰ καλὰ ἐπαινοῦντες, καὶ τὰ κακὰ ἀπαγορεύοντες· τὰ δὲ ἔργα τῶν θεῶν αὐτῶν παράνομα, παράνομοι ἄρα οἱ θεοί, καὶ ἔνοχοι πάντες θανάτου, καὶ ἀσεβεῖς οἱ τοιούτους θεοὺς παρεισάγοντες. Εἰ μὲν γὰρ μυθικαὶ αἱ περὶ αὐτῶν ἱστορίαι, οὐδὲν εἰσιν, εἰ μὴ μόνον λόγοι. Εἰ δὲ φυσικαί, οὐκ ἔτι θεοὶ εἰσιν οἱ ταῦτα ποιήσαντες καὶ παθόντες. Εἰ δὲ ἀλληγορικαί, μῦθοι εἰσὶ, καὶ οὐκ ἄλλο τι. Ἀποδείδεικται τοίνυν, ὃ βασιλεῦ, ταῦτα πάντα τὰ πολύθεα σεβάσματα, πλάνης ἔργα, καὶ ἀπωλείας ὑπάρχειν· οὐ χρὴ γὰρ θεοὺς ὀνομάζειν ὁρατοὺς καὶ μὴ ὀρῶντας, ἀλλὰ τὸν ἄορατον καὶ πάντα ὀρῶντα, καὶ πάντας δημιουργήσαντα, δεῖ Θεὸν σέβασθαι. Ἐλθωμεν οὖν, βασιλεῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὅπως ἴδωμεν τί φρονοῦσι καὶ αὐτοὶ περὶ Θεοῦ. Οὗτοι γὰρ τοῦ Ἀβραάμ ὄντες ἀπόγονοι, Ἰσαάκ τε, καὶ Ἰακώβ, παρώκησαν εἰς Αἴγυπτον· ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐκεῖθεν ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, διὰ Μωϋσέως τοῦ νομοθέτου αὐτῶν, καὶ τέρασι πολλοῖς καὶ σημείοις ἐγνώρισεν αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν· ἀλλ' ἀγνώμονες καὶ αὐτοὶ φανέντες καὶ ἀχάριστοι, πολλάκις ἐλάτρευσαν τοῖς τῶν ἐθνῶν σεβάσμασι· καὶ τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτοὺς προφῆτας καὶ δικαίους ἀπέκτειναν. Εἴτα ὡς εὐδόκησεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔλθειν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐμπαροινίσαντες εἰς αὐτόν, προέδωκαν Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι τῶν Ῥωμαίων, καὶ σταυρῷ κατεδικασαν, μὴ αἰδεσθέντες τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ, καὶ τὰ ἀναρίθμητα θαύματα, ἅπερ ἐν αὐτοῖς εἰργάσατο, καὶ ἀπώλοντο τῇ ἰδίᾳ παρανομίᾳ, σέβονται γὰρ καὶ νῦν τὸν Θεὸν μόνον Παντοκράτη ἰδίᾳ παρανομίᾳ, σέβονται γὰρ καὶ νῦν τὸν Θεὸν μόνον Παντοκράτορα, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν· τὸν γὰρ Χριστὸν ἀρνοῦνται τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰσι παράνομοι τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐγγίζειν πῶς τῇ ἀληθείᾳ δοκοῦσιν, ἥς ἑαυτοὺς ἐμάκρυναν. Ταῦτα περὶ τῶν Ἰουδαίων.

Οἱ δὲ χριστιανοὶ γενεαλογοῦνται ἀπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὗτος δὲ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου ὡμολόγηται ἐν Πνεύματι ἁ-

γίω, ἀπὸ οὐρανοῦ καταβάς διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἐκ Παρθένου ἁγίας γεννηθεὶς ἀσπύρως τε καὶ ἀφθόρως, σάρκα ἀνελάβετο, καὶ ἀνεφάνη ἀνθρώποις, ὅπως ἐκ τῆς πολυθέου πλάνης αὐτοὺς ἀνακαλέσθαι· καὶ τελέσας τὴν θαυμαστὴν αὐτοῦ οἰκονομίαν διὰ σταυροῦ, θανάτου ἐγεύσατο ἐκουσία βουλῇ, κατ' οἰκονομίαν μεγάλην· μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνῆλθεν· οὐ τὸ κλέος τῆς παρουσίας, ἐκ τῆς παρ' αὐτοῖς καλουμένης ἁγίας καὶ εὐαγγελικῆς Γραφῆς ἐξεστί σοι γινῶναι, βασιλεῦ, ἐὰν ἐντύχῃς. Οὗτος δώδεκα ἔσχε μαθητάς, οἱ, μετὰ τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀνοδὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθον εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς οἰκουμένης, καὶ ἐδίδασκαν τὴν ἐκείνου μεγαλωσύνην, καθάπερ εἰς ἐξ αὐτῶν τὰς καθ' ἡμᾶς περιῆλθε χώρας, τὰ δόγματα κηρύσσαν τῆς ἀληθείας. Ὅθεν οἱ εἰσέτι διακονοῦντες τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν, καλοῦνται χριστιανοί· καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ὑπὲρ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς εὐρόντες τὴν ἀλήθειαν· γινώσκουσι γὰρ τὸν Θεόν, κτίστην καὶ δημιουργὸν τῶν πάντων, ἐν Ἰῶ μονογενεῖ καὶ Πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἄλλον Θεὸν πλὴν τούτου οὐ σέβονται. Ἐχουσι δὲ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἐγκεχαραγμένας, καὶ ταύτας φυλάττουσι, προσδοκῶντες ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Οὐ μοιχεύουσιν, οὐ πορνεύουσιν, οὐ ψευδομαρτυροῦσιν, οὐκ ἐπιθυμοῦσι τὰ ἀλλότρια· τιμῶσι πατέρα καὶ μητέρα, καὶ τοὺς πλησίον φιλοῦσι· δίκαια κρίνουσιν· ὅσα οὐ θέλουσιν αὐτοῖς γενέσθαι, ἐτέρῳ οὐ ποιοῦσι· τοὺς ἀδικούντας αὐτοῦς παρακαλοῦσι, καὶ προσφίλει· ἑαυτοῖς ποιοῦσι· τοὺς ἐχθροὺς εὖεργετεῖν σπουδάζουσι· πραεῖς εἰσι καὶ ἐπεικεῖς· ἀπὸ πάσης συνουσίας ἀνόμου, καὶ ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας ἐγκρατεῦνται· χήραν οὐχ ὑπερορῶσιν· ὀρφανὸν οὐ λυποῦσιν· ὁ ἔχων, τῷ μὴ ἔχοντι ἀφθόρως ἐπιχορηγεῖ· ξένον ἐὰν ἴδωσιν, ὑπὸ στέγῃ εἰσάγουσι, καὶ χαίρουσιν ἐπ' αὐτῷ, ὡς ἐπὶ ἀδελφῷ ἀληθινῷ· οὐ γὰρ κατὰ σάρκα ἀδελφοὺς ἑαυτοὺς καλοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ ψυχὴν· ἑτοιμοὶ εἰσιν ὑπὲρ Χριστοῦ, τὰς ψυχὰς αὐτῶν προέσθαι· τὰ γὰρ προστάγματα αὐτοῦ ἀσφαλῶς φυλάττουσιν· ὁσίως καὶ δικαίως ζῶσι, καθὼς Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῖς προσέταξεν, εὐχαριστοῦντες αὐτῷ κατὰ πᾶσαν ὥραν, ἐν παντί βρώματι καὶ ποτῷ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἀγαθοῖς.

Ὅντως οὖν αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας, ἣτις τοὺς ὁδεύοντας αὐτὴν εἰς τὴν αἰώνιον χειραγωγεῖ βασιλείαν, τὴν ἐπηγγελμένην παρὰ Χριστοῦ ἐν τῇ μελλοῦσῃ ζωῇ. Καὶ ἵνα γινῶς, ὦ βασιλεῦ, ὅτι οὐκ ἀπ' ἑμαυτοῦ ταῦτα λέγω, ταῖς Γραφαῖς ἐγκύφας τῶν χριστιανῶν, εὐρήσεις οὐδὲν ἕξωθεν τῆς ἀληθείας με λέγειν. Καλῶς οὖν συνῆκεν ὁ υἱὸς

σου, καὶ δικαίως ἐδιδάχθη τοῦ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι, καὶ σωθῆναι εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα· μεγάλα γὰρ καὶ θαυμαστά τὰ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν λεγόμενα καὶ πραττόμενα· οὐ γὰρ τὰ τῶν ἀνθρώπων ῥήματα λαλοῦσιν, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ. Τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνη πλανῶνται, καὶ πλανῶσιν ἑαυτοὺς· ὁδεύοντες γὰρ ἐν σκότει, προσήρπασσονται ἑαυτοῖς ὡς μεθύοντες. Ἔως ὧδε ὁ πρὸς σέ μου λόγος, ὦ βασιλεῦ, ὁ ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νοί μου ὑπαγορευθείς. Διὸ παυσάσθωσαν οἱ ἀνόητοί σου σοφοί, ματαιολογοῦντες κατὰ τοῦ Κυρίου· τυμφέρει γὰρ ὑμῖν Θεὸν κτίστην τοῦ παντός σέβεσθαι, καὶ τὰ ἀφθάρτα αὐτοῦ ἐνωτίζεσθαι ῥήματα, ἵνα, κατάκριτον ἐκφυγόντες καὶ τιμωρίαν, ζωῆς ἀνωλήθρου δειχθεῖντε κληρονόμοι. Ταῦτα ὡς διεξῆλθεν ὁ Ναχώρ, ὁ μὲν βασιλεὺς τῷ θυμῷ ἡλλοιοῦτο, οἱ δὲ ῥήτορες αὐτοῦ καὶ νεωκόροι ἄφωνοι ἵσταντο, μὴ δυνάμενοι ἀντιλέγειν, ἢ σαθρά τινα καὶ οὐδαμινὰ λογίδια. Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱὸς ἡγαλλιάτατο τῷ πνεύματι, καὶ φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἐδόξαζε τὸν Κύριον, τὸν ἐξ ἀπόρου πόρον διδόντα τοῖς πεποιθόσιν ἐπ' αὐτόν· ὃς καὶ διὰ τοῦ πολεμίου ἐχθροῦ τὴν ἀλήθειαν ἐκράτυνε, καὶ ὁ τῆς πλάνης ἑξαρχος συνήγορος τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἐδείκνυτο.

Ὁ μὲντοι βασιλεὺς, καίπερ δεινῶς ὀργιζόμενος τῷ Ναχώρ, οὐδὲν ὁμῶς εἰς αὐτὸν ἐργάσασθαι κακὸν ἠδύνατο, διὰ τὸ προλεχθὲν ἐπὶ πάντων θέσπισμα, ἀδεῶς αὐτὸν λέγειν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν προτρεπόμενον· πολλὰ δὲ αὐτὸς ἀντιλέγων, ὑπεμύνησκε δι' αἰνιγμάτων ὑπενδύειν τῆς ἐνστάσεως, καὶ ἡττηθῆναι τῇ διαλέξει τῶν ῥητόρων. Ὁ δὲ μειζῶνως ὑπερίσχυε, διαλύων πάσας αὐτῶν τὰς προτάσεις, καὶ συλλογισμούς, καὶ ἐλέγχων τὸ ἀπατηλὸν τῆς πλάνης. Σχεδὸν δὲ μέχρις ἐσπέρας παραταθείσης τῆς διαλέξεως, ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς διαλυθῆναι τὸ συνέδριον, ὡς τῇ ἐπιούσῃ βουλόμενος αὐτὸς περὶ τούτου διασκέψασθαι. Ὁ δὲ υἱὸς ἔφη τῷ βασιλεῖ· ὡς ἐν ἀρχῇ δικαίαν ἐκέλευσας κρίσιν γενέσθαι, δέσποτα, δικαιοσύνην καὶ τῷ τέλει ἐπίθες, τῶν δύο τὸ ἕτερον ποιῶν· ἢ τὸν ἐμὸν διδάσκαλον ἐπίτρεψον μέναι μετ' ἐμοῦ τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὡς ἂν ὁμοῦ διασκεψώμεθα περὶ ὧν χρὴ τὴν αὔριον λαλῆσαι τοῖς πολεμοῦσιν ἡμᾶς, τοὺς σοὺς δὲ πάλιν σὺ μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν, τὰ εἰκότα μελετήσατε καθὼς βούλεσθε· ἢ, τοὺς σοὺς ἐμοὶ χωρήσας τῇ νυκτὶ ταύτῃ, λάβε τὸν ἐμὸν πρὸς ἑαυτόν· ἐὰν δὲ ἀμφοτέρω ὧσι παρὰ σοί, ὁ μὲν ἐμὸς ἐν θλίψει καὶ φόβῳ, οἱ δὲ σοὶ ἐν χαρᾷ καὶ ἀνέσει, οὐ μοι δοκεῖ δικαίαν εἶναι κρίσιν, ἀλλὰ δυναστείαν τῆς ἐξουσίας, καὶ παράβασιν τῶν συνθηκῶν. Ἡττηθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀστείῳ τοῦ ῥήματος, τοὺς μὲν σοφοὺς αὐτοῦ καὶ ἱερεῖς πρὸς ἑαυτόν

λαβόμενος, τὸν Ναχώρ παραχωρεῖ τῷ υἱῷ, ἐλπιδας ἔτι κεκτημένος ἐπ' αὐτόν, καὶ φυλάττειν τὰ ὁμολογημένα δοκῶν.

Ἀπέρχεται τοίνυν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς εἰς τὸ ἑαυτοῦ παλάτιον, ὥσπερ τις ὀλυμπιονίκης, τῶν ἀντιπάλων κρατήσας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Ναχώρ. Καὶ κατὰ μόνας αὐτὸν καλέσας, ἔφη· μὴ νομίσης λανθάνειν με τὰ κατὰ σέ· οἶδα γάρ σε ἀκριβῶς μὴ τὸν θεϊότατον εἶναι Βαρλαάμ, ἀλλὰ Ναχώρ τὸν ἀστρολόγον· καὶ θαυμάζω πῶς ἔδοξεν ὑμῖν τοιαύτην ὑποκριθῆναι ὑπόκρισιν, καὶ τοιαύτη ἀμβλυωπία περιβαλλεῖν με μέσης ἡμέρας, ἵνα λύκον δέξωμαι ἀντὶ προβάτου· ἀλλὰ καλῶς ὁ λόγος ἄδεται, ὅτι καρδία μωροῦ μάταια νοήσῃ. Τὸ μὲν οὖν ἐνθυμημα τοῦτο καὶ βούλεμα ὑμῶν, ἐώλον ἦν καὶ πάντῃ ἀνόητον· τὸ δὲ ἔργον, ὁ εἰργάσω, πάσης ἐστὶ συνέσεως πεπληρωμένος· Διὸ χαῖρε, Ναχώρ, καὶ ἀγαλλίῳ· πολλὰς γάρ σοι χάριτας ὁμολογῶ, ὅτι συνήγορος σήμερον τῆς ἀληθείας γέγονας, καὶ οὐκ ἐμίανας τὰ χεῖλη σου λόγοις μισοῖς, καὶ ὑποκρίσει δολίᾳ, ἀλλὰ τῶν πολλῶν μᾶλλον ἐξεκάθηρας μολυσμάτων, τὴν πλάνην τῶν ψευδωνύμων ἐλέγχας θεῶν, καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν χριστιανικῶν δογμάτων κρατύνας. Ἐγὼ δὲ ἐσπούδασα ἀγαγεῖν σε μετ' ἐμοῦ, δυοῖν ἕνεκα· ἵνα τε μὴ κατὰ μόνας ὁ βασιλεὺς λαθὼν σε τιμωρήσῃται, ἐφ' ᾧ οὐ τὰ καταθύμια αὐτῷ ἐφθέγξω, καὶ ἵνα τὴν χάριν ταύτην, ἣν σήμερον εἰργάσω ἀνταμειψώμαι. Τίς δὲ ἡ ἀντάμειψις; τοῦ ὑποδείξαι σοι ἐκκλίνειν τῆς πονηρᾶς ὁδοῦ καὶ ὀλισθηρᾶς, ἣν ὠδυσσας ἕως νῦν, πορευθῆναι δὲ τὴν εὐθείαν καὶ σωτήριον τρίβον, ἣν οὐκ ἄγνοων, ἀλλ' ἐθελοντὶ κακουργῶν ἐξέφυγες, βαράθροις καὶ κρημνοῖς ἑαυτὸν κατακρημνίσας. Σύνες οὖν, ὦ Ναχώρ, συνετὸς ὢν, καὶ προθυμήθητι τὸν Χριστὸν μόνον, καὶ τὴν παρ' αὐτῷ κρυπτομένην ζωὴν κερδαίνειν, τῶν βρόντων τούτων καὶ φθιρομένων ὑπεριδεῖν· οὐ γάρ τὸν πάντα ζήσεις αἰῶνα, ἀλλὰ θνητὸς ὢν, ἀπελεύσῃ ὅσον οὐπω ἔνθα καὶ οἱ πρὸ σου πάντες· καὶ οὐαὶ σοι, εἰ, τὸν βαρὺν φόρτον τῆς ἀμαρτίας ἐπιφερόμενος, ἀπελεύσῃ ἐκεῖ, ὅπου κρίσις δικαία, καὶ ἀνταπόδοσις τῶν ἔργων ἐστί, καὶ μὴ ἀπορρίψῃς τοῦτον, βράδια οὐσης τῆς ἀποθέσεως.

Ὁ δὲ Ναχώρ τοίνυν, κατανυγείς τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις, ἔφη· καλῶς εἶπας, ὦ βασιλεῦ, καλῶς· οἶδα γὰρ καγὼ τὸν ἀληθινὸν καὶ ἀψευδῆ Θεόν, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε· καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν ἐπίσταμαι, ἀπὸ πολλῶν γραφικῶν ῥημάτων· ἀλλ' ἡ πονηρὰ συνήθεια, καὶ ἡ τοῦ παλαίου ἐπήρεια πτερνιστοῦ, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐτύφλωσε τῆς καρδίας μου, καὶ σκότος βαθὺ περιέχυσέ μου τὸν λογισμόν. Νυνὶ δὲ ἐπὶ τῷ ῥήματί σου τὸ κάλυμμα τὸ ζοφῶδες ἀπορρίψας, τῷ

φωτὶ προσδραμοῦμαι τοῦ προσώπου Κυρίου, ἵσως ἐλεήσει με, καὶ θύραν ἀνοίξει μετανόας τῷ πονηρῷ δούλῳ καὶ ἀποστάτῃ, εἰ καὶ ἀδύνατον δοκεῖ μοι ἄρῃσιν γενέσθαι τῶν ψάμμου βαρυτέρων μου πταισμάτων, ὧν ἐν γνώσει τε καὶ ἀγνοίᾳ ἥμαρτον νηπιόθεν, καὶ μέχρι ταύτης μου τῆς ἡλικίας. Ταῦτα ὡς ἤκουεν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς εὐθὺς διανίσταται, καὶ θερμότερος τὴν ψυχὴν γίνεται· καὶ τὸν λογισμὸν τοῦ Ναχώρ, πρὸς ἀπόγνωσιν συγκύπτοντα, ἀναλαμβάνειν ἄρχεται, καὶ στερότερον περὶ τὴν Χριστοῦ πίστιν διατιθέναι. Μηδεὶς, ὦ Ναχώρ, λέγων, μηδεὶς ἔτω σοι περὶ τούτου δισταγμός· γέγραπται γάρ, δυνατὸν εἶναι τὸν Θεὸν καὶ ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ· ὅπερ τί ἄλλο ἢ τοῦτο ἐστίν, ὡς ὁ πατὴρ ἔφη Βαρλαάμ, τὸ ἐξ ἀνεπίστων, καὶ πάσαις κατακρανθέντων ἀνομίαις δύνασθαι σωθῆναι, καὶ δούλους γενέσθαι Χριστοῦ, ὃς δι' ἄκραν φιλανθρωπίας ὑπερβολὴν, πᾶσι τοῖς ἐπιστρέφουσι τὰς οὐρανίους ἡνοίξε πύλας, οὐδενὶ τῶν πάντων τὴν τῆς σωτηρίας ἀποκλείσας εἴσοδον, ἀλλὰ συμπαθῶς τοὺς μετανοοῦντας δεχόμενος. Διὰ ταῦτα γὰρ καὶ τοὺς περὶ πρώτην, καὶ τρίτην, καὶ ἕκτῃ, ἐννάτῃ τε καὶ ἐνδεκάτῃ ὥραν προσελθοῦσι τῷ ἀμπελῶνι, ἴσος ἀφορίζεται ὁ μισθός, ὡς τὸ ἅγιόν φησιν Εὐαγγέλιον· ὥστε καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν ἀμαρτίαις κατεγέγρασας, ἐὰν θερμῶς προσέλθῃς, τῶν αὐτῶν τοῖς ἐκ νεότητος ἀγωνισαμένοις ἀξιοθήσῃ γερῶν.

Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα περὶ μετανόας λαλήσας ὁ θεϊότατος νεανίας τῷ ἐν κακοῖς παλαιωθέντι Ναχώρ, καὶ ἐγγυητάμενος τὴν ἄφῃσιν, ἵλεων ὑποσχόμενος τὸν Χριστὸν γενέσθαι, καὶ πληροφορήσας αὐτόν, ὡς ἑτοιμός ἐστιν ὁ ἀγαθὸς αἰεὶ τοῦ δέχεσθαι τὴν μετάνοιαν, τὴν νεοσχηκυῖαν ψυχὴν αὐτοῦ οἷά τισι φαρμάκοις καταμαλᾶσας, καθαρὰν ἔχαρίσατο τὴν ὑγίειαν. Ἐφη γὰρ εὐθὺς ὁ Ναχώρ πρὸς αὐτόν· σὺ μὲν, ὦ εὐγενέστατε, τὴν ψυχὴν μᾶλλον ἢ τὸ σῶμα, καλῶς μεμνημένος τὰ θαυμαστὰ μυστήρια ταῦτα, μένοις ἐν τῇ καλῇ ὁμολογίᾳ μέχρι τέλους· καὶ μηδεὶς ταύτην χρόνος ἢ τρόπος τῆς τῆς ἐκτέμει καρδίας. Ἐγὼ δὲ πορεύσομαι ἐξ αὐτῆς, τὴν ἐμὴν ζητῶν σωτηρίαν, καὶ διὰ μετανόας τὸν Θεὸν ἐξιλεωσόμενος, ὃν παρώργισα· οὐκ ἔτι γὰρ τὸ τοῦ βασιλέως τὸν Θεὸν ἐξιλεωσόμενος, εἰ σὺ μόνον θελήσεις. Περιχαρὴς δὲ γενόμενος ὁ ὄψομαι πρόσωπον, εἰ σὺ μόνον θελήσεις. Περιχαρὴς δὲ γενόμενος ὁ τοῦ βασιλέως υἱός, καὶ ἀσμένως δεξάμενος τὸν λόγον, περιλαβόμενος αὐτόν κατεφίλει, καὶ ἐκτενῶς πρὸς τὸν Θεὸν εὐξάμενος, ἐκπέμπει τοῦ παλατίου. Ἐξελθὼν δὲ ὁ Ναχώρ κατανενυγμένος τὴν ψυχὴν, ἐπὶ τὴν βαθυτάτην ἄλλεται ὡς ἔλαφος ἔρημον· καὶ Μοναχοῦ τινος ἱερωσύνης περικειμένου ἀξίαν καταλαμβάνει σπήλαιον, ἔνθα ἐκέκρυπτο ἐκεῖνος διὰ τὸν ἐπικείμενον φόβον· τούτῳ δὲ θερμότατα προσπίπτει· πλύνει

ἐνεγκών, πλησίον αὐτοῦ συνεδριάζειν πεποίηκεν. Εἵτα λέγει Θεοδᾶς τῷ βασιλεῖ· βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι, τῇ τῶν μεγίστων θεῶν εὐμενεῖα σκεπόμενος· ἤκουσα γὰρ ἀγωνά σε μέγαν ἀγωνίσασθαι κατὰ τῶν Γαλιλαίων, καὶ λαμπροτάτοις διαδήμασι νίκης καταστεφθῆναι· διό ἐλήλυθα, ἵνα εὐχαριστήριον ἑορτὴν ὁμοῦ τελέσωμεν, νεανίστους τε ὠραίους, καὶ κόρας εὐόπτους τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς καταθύσωμεν· ταύρους τε ἑκατόν, καὶ ζῶα πλεῖστα τούτοις προσενέγκωμεν, ὥς ἂν ἔχοιμεν αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς συμμάχους ἀηττήτους, ὅλον τὸν βίον ἡμῶν ἐξομαλίζοντας. Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἔφη· οὐ νενικήκαμεν, ὦ πρεσβύτα, οὐ νενικήκαμεν, ἀλλ' ἀνὰ κράτος μᾶλλον ἡττήμεθα· οἱ γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἡμῶν ἐξαίφνης γεγόνασι· καὶ παράβαχρόν τε, καὶ μανικόν, καὶ ἀσθενῆ τὴν ἡμετέραν εὐρόντες παράταξιν, τέλεον ταύτην κατέβαλον. Νυνὶ δέ, εἴ τις σοι δυνάμις πρόσεστι, καὶ ἰσχύς εἰς τὸ βοηθῆσαι τῇ κάτω χειμένῃ θρησκείᾳ ἡμῶν, καὶ ταύτην αὖθις ἀνορθῶσαι, ἀνάγγειλόν μοι. Ὁ δὲ Θεοδᾶς τοιαύτας ἐδίδου τὰς ἀποκρίσεις τῷ βασιλεῖ· τὰς μὲν τῶν Γαλιλαίων ἐνστάσεις καὶ ματαιολογίας, μὴ φοβοῦ, βασιλεῦ· τίνα γὰρ εἴτι τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα πρὸς ἄνδρας λογικούς καὶ ἐχέφρονας; ἅτινα, ἐμοὶ δόξαν, ῥαδίως καταβληθήσεται μᾶλλον, ἢ φύλλον ἀνέμῳ κατασεισθέν· οὐδὲ γὰρ κατὰ πρόσωπον ἐμοῦ ἔλθεῖν ὑπομενοῦσι, μὴ ὅτι γε καὶ λόγον συνᾶραι, καὶ εἰς πρότασεις μοι καὶ ἀντιθέσεις χωρῆσαι. Ἄλλ' ἵνα τε τοῦτο τὸ προκείμενον ἀγῶνισμα, καὶ πανοσιοῦν βουλευθείημεν ἐπ' εὐθείας ἡμῖν γένοιτο, καὶ κατὰ ῥοὴν τὰ πράγματα χωρήσειε, τὴν ἑορτὴν κόσμησον ταύτην τὴν δημοτελῆ, καὶ τὴν εὐμένειαν τῶν θεῶν ὥσπερ τι κραταῖον περιβαλοῦ ὄπλον, καὶ εὖ σοι γενήσεται.

Οὕτω καυχησάμενος τὸ ἐν κακίᾳ δυνατὸς εἶναι, ἀνομίαν τε ὅλην τὴν ἡμέραν μελετήσας, (συμφεγγέσθω γὰρ ἡμῖν ὁ Δαβὶδ), ἀνατροπὴν δὲ θολεράν, καθά φησιν Ἡσαίας, τῷ πλησίον ποτίσας, συνεργεῖα τῶν συμπαρομαρτούντων αὐτῷ πονηρῶν πνευμάτων, ἐπιλαθέσθαι τὸν βασιλέα παντάπασι τῶν πρὸς σωτηρίαν ὑπομιμνησκόντων λογισμῶν πεποίηκε, καὶ τῶν συνήθων πάλιν ἐπιμελῶς ἔχεισθαι. Ἐνθεν τοι γραμμάτων βασιλικῶν πανταχοῦ διαπεφοιτηκότων, τοῦ συνελθεῖν πάντας ἐν τῇ μυσαρᾷ πανηγύρει αὐτῶν, ἣν ἰδεῖν συρρέοντα πλήθη, πρόβατά τε καὶ βόας, καὶ διάφορα εἶδη ἄγοντα ζώων. Πάντων τοίνυν συνεληλυθόντων, ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ ἀπατεῶνος Θεοδᾶ, πρὸς τὸν ναὸν ἐχώρει, ταύρους καταθύσαι φέρων ἑκατὸν εἴκοσι, καὶ ζῶα πολλὰ· καὶ ἐτέλουν τὴν ἐπάρατον ἑορτὴν, ὥς περιηχεῖσθαι μὲν τὴν πόλιν ὑπὸ τῆς τῶν ἀλόγων ζώων φωνῆς, τῇ δὲ τῶν θυσίων κνίσσῃ καὶ αὐτὸν

μολύνεσθαι τὸν ἀέρα. Τούτων οὕτω τελεσθέντων, καὶ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων λίαν ἐγκαυχησάμενων ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ Θεοδᾶ, καὶ χάριτας αὐτῷ ὁμολογησάντων τῶν νεωκόρων, εἰς τὸ παλάτιον αὖθις ἐπανῆκεν ὁ βασιλεὺς· καὶ φησι τῷ Θεοδᾶ· ἰδοὺ δὴ, καθὰ ἐκέλευσας, οὐδεμίαν ἐνελίπομεν σπουδὴν ἐπὶ τῇ λαμπροφωρίᾳ τῆς πανηγύρεως, καὶ δαψιλείᾳ τῶν θυσίων· καιρὸς οὖν ἤδη τὰ ἐπηγγελμένα πληρῶσαι, καὶ τὸν ἀποστατήσαντα τῶν ἡμετέρων σεβασμάτων υἱόν μου, τῆς πλάνης ἀναρρύσασθαι τῶν χριστιανῶν, καὶ τοῖς εὐμένεσι καταλλάξαι θεοῖς· ἐγὼ γὰρ πᾶσαν τέχνην καὶ χεῖρα κινήσας, οὐδεμίαν εὐρον τοῦ κακοῦ θεραπείαν, ἀλλὰ πάντων κρείττονα τὴν αὐτοῦ γνώμην ἐθεασάμην· εἰ πράως αὐτῷ ἐνέτυχον καὶ ἡπίως, οὐδὲ τὸν νοῦν μοι προσέχοντα ὅλως εὕρισκον· εἰ αὖστηρως ἐχρησάμην καὶ ἐμβριθῶς, εἰς ἀπόνοιαν μᾶλλον αἰρόμενον ἐθεώρουν· τῇ σῇ λοιπὸν σοφίᾳ τὰ τῆς ἐπελθούσης μοι συμφορᾶς ἀνατίθηναι. Εἰ οὖν, ταύτης ἀπαλλαγείς διὰ σοῦ, τὸν ἐμὸν αὖθις ὀφθαλμὸν υἱόν σου ἐμοὶ τοῖς θεοῖς μου λατρεύοντα, καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἐννηδόνου ταύτης ζωῆς καὶ βασιλείας ἀπολαύοντα, στήλην σοι ἀνεγείρας χρυσῆν, ἵσα θεοῖς θήσομαι παρὰ πάντων τιμᾶσθαι εἰς τὸν ἐπιόντα ἀτελεύτητον χρόνον.

Ὁ Θεοδᾶς τοίνυν οὓς εὐήκοον ὑποκλίνας τῷ πονηρῷ, καὶ παρ' ἐκείνου μνηθεὶς βουλὴν πονηράν καὶ ὀλέθριον, γλῶσσά τε καὶ στόμα αὐτῷ γεγόμενος, φησὶ πρὸς τὸν βασιλέα· εἰ χειρῶσασθαι τὸν σὸν βούλει υἱόν, καὶ κενὴν αὐτοῦ τὴν ἐνστασιν θεῖναι, εὐρηταί μοι τέχνη, πρὸς ἣν οὐδὲ ἀντισχεῖν δυνατὸς ἐσται, ἀλλὰ ῥαδίον μαλαχθήσεται ὁ ἀτεράμων καὶ ἀμείλικτος αὐτοῦ λογισμὸς, ἢ κηρὸς πυρκαϊᾷ σφοδρῶτατι ὁμιλήσας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μάταιον οὕτω διακενῆς φουσῶντα ἰδὼν, πρὸς ἡδονὴν εὐθὺς καὶ φαιδρότητα μετεβάλλετο, ἐλπίσας τὴν ἀκόλαστον ἐκείνην καὶ θρασεῖαν γλῶτταν, τῆς Θεοδιδάκτου καὶ φιλοσοφίας γεμούσης περιγενέσθαι ψυχῆς. Καὶ τίς ἡ τέχνη; μαθεῖν ἡρετό· τότε Θεοδᾶς ὥσπερ ξυρὸν ἡκονημένον ὑφαίνει τὸ καχοῦργημα, καὶ δεινῶς ἀρτύνει τὰ φάρμακα· καὶ ὅρα σόφισμα κακότεχνον, καὶ ὑποβολὴν τοῦ πονηροῦ. Πάντας, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, τοὺς παρισταμένους τῷ υἱῷ σου καὶ ὑπηρετοῦντας, μακρύνας ἐξ αὐτοῦ, γυναῖκας εὐεεῖς καὶ λίαν περικαλλεῖς, κεκοσμημένας εἰς τὸ ἐπαγωγότερον, συνεῖναι αὐτῷ διηνεκῶς καὶ καθυπηρετεῖν, συνδιατεῖσθαι αὐτῷ καὶ συναυλίζεσθαι πρόσταξον· ἐγὼ δὲ ἐν τῶν πνευμάτων τῶν εἰς τὰ τοιαυτὰ μοι τεταγμένων ἐξαποστείλας αὐτῷ, βιαιότερον τὸ τῆς ἡδονῆς πῦρ ἀνάψω. Καὶ ἅμα τῷ συγγενέσθαι αὐτὸν μιᾷ καὶ μόνῃ τῶν τοιούτων γυναικῶν, εἰ μὴ πάντα ἔξει σοι κατὰ γνώμην, παροπτέος ἐγὼ τὸ λοιπὸν σοι καὶ ἄχρηστος,

καὶ τιμωριῶν μεγίστων, οὐ τιμῶν ἄξιος· οὐδὲν γὰρ ὥς ὄφεις γυναικῶν ἐπαγαγέσθαι καὶ θέλγειν τοὺς ἀρρένων λογισμοὺς πέφυκε· καὶ ἀκουσον διηγήσεως τῷ ἐμῷ συμμαρτυρούτης ῥήματι.

Βασιλεὺς τις παιδὸς ἀμοιρῶν ἀρρένος, ἡνιᾶτο λίαν τὴν ψυχὴν ἀχρόμενος, καὶ ἀτύχημα τοῦτο οὐ μικρὸν λογιζόμενος. Ἐν τούτοις οὖν αὐτῷ ὄντι, γεννᾶται υἱός, καὶ χαρὰς ἐπὶ τούτῳ τὴν καρδίαν ἐπεπλήρωτο ὁ βασιλεὺς. Εἶπον δὲ αὐτῷ οἱ τῶν λατρῶν ἐπιστήμονες, ὥς, εἰ ἐντός τῶν δέκα χρόνων, ἥλιον, ἢ πῦρ ἴδοι τὸ παιδίον, σπερθηθήσεται παντάπασι τοῦ φωτός· τοῦτο γὰρ ἡ τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ θέσις δηλοῖ. Ταῦτα τὸν βασιλεῖα ἀκούσαντα, λέγεται οἰκίσκον ἀντρώδης ἐκ πέτρας τινὸς λαξεῦσαι, κἀκεῖσε τὸν παῖδα μετὰ τῶν τιθηνοῦντων αὐτὸν κατακλείσαντα, μηδὲλως μέχρι συμπληρώσεως τῶν δέκα ἐνιαυτῶν φωτὸς ὑποδείξει μαρμαρυγὴν τὸ παράπαν. Μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τῶν δέκα ἐνιαυτῶν, ἐξάγει τοῦ οἰκίσκου τὸν παῖδα, μηδὲν ὅλως τοῦ κόσμου θεασάμενον, καὶ κελεύει ὁ βασιλεὺς πάντα κατὰ γένος παραστήσαντας, ὑποδείξει αὐτῷ· ἄνδρας μὲν ἐν ἐνὶ τόπῳ· ἀλλαχοῦ δὲ γυναῖκας· ἐτέρωθι χρυσόν, ἄργυρον· ἀλλαχόσε μαργαρίτας, καὶ λίθους πολυτελεῖς· ἱμάτια λαμπρὰ καὶ κόσμια· ἄρματα περικαλλῆ μετὰ ἱππων βασιλικῶν χρυσοχαλίνων, σὺν τάπησιν ἁλουργοῖς, καὶ ἀναβάτας ἐπ' αὐτοῖς ὀπλοφόρους· βουκόλιά τε βοῶν, καὶ ποίμνια προβάτων· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντα στοιχηδὸν ὑπεδείκνυν τῷ παιδί. Πυνθανομένου δὲ αὐτοῦ, τί τούτων ἕκαστον καλεῖται, οἱ τοῦ βασιλέως ὑπασπίσται καὶ δορυφόροι τὴν ἐκάστου κλῆσιν ἐδήλουν. Ὡς δὲ τῶν γυναικῶν ἤρρετο τὴν κλῆσιν μαθεῖν, τὸν σπαθάριον λέγεται τοῦ βασιλέως χαριέντως εἰπεῖν, δαίμονας αὐτὰς καλεῖσθαι, αἱ τοὺς ἀνθρώπους πλανῶσιν. Ἡ δὲ τοῦ παιδὸς καρδία, τῷ ἐκείνων πόθῳ πλεόν τῶν λοιπῶν ἐθέλχθη. Ὡς οὖν, πάντα περιελθόντες, πρὸς τὸν βασιλεῖα ἐπανήγαγον αὐτόν, ἐπηρώτα ὁ βασιλεὺς· τί ἀρεστὸν αὐτῷ πάντων τῶν ὁραθέντων ἐφάνη; καὶ φησιν ὁ παῖς· οὐδὲν ἄλλο, ἀλλ' ἡ οἱ δαίμονες ἐκεῖνοι, οἱ τοὺς ἀνθρώπους πλανῶντες· οὐδενὸς γὰρ τῶν ὀφθέντων μοι σήμερον, ἢ τῇ ἐκείνων φιλία ἐξευκάθη μοι ἡ ψυχὴ. Καὶ ἐθαύμασεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ἐπὶ τῷ ῥήματι τοῦ παιδός· καὶ οἷόν ἐστι τυραννικὸν χρῆμα γυναικὸς ἔρως. Καὶ σὺ τοίνυν, ὦ βασιλεῦ, μὴ ἄλλως οἶου ὑποτάξαι σου τὸν υἱόν, ἢ τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ.

Δέχεται τὸν λόγον ἀσμένως ὁ βασιλεὺς, καὶ παράγονται αὐτῷ ἐξ ἐπιλογῆς κόραι ὠραῖαι καὶ περικαλλεῖς, ἃς καὶ κόσμῳ λαμπρύνας διαυγᾷ, καὶ ὅλως πρὸς τὸ ἐπαγωγὸν εὐτρεπίσας, τοὺς μὲν θεράποντας καὶ ὑπηρέτας τοῦ υἱοῦ πάντας ἐκβάλλει τοῦ παλατίου, ἐκεῖνας

δὲ ἀντικαθίστησιν· αὗται περιεφύοντο αὐτῷ, συνεπλέκοντο, πρὸς τὴν μυσαρὰν αὐτὸν συνουσίαν ἡρέθιζον, διὰ πάντων σχημάτων τε καὶ ῥημάτων ἐκκαλούμεναι πρὸς ἡδονήν· οὐκ εἶχεν ἐτέρῳ τινὶ προσβλέψαι, ἢ ὁμιλῆσαι, ἢ συναριστῆσαι· αὗται γὰρ ἦσαν αὐτῷ πάντα. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς ἐποίει. Θεοδᾶς δὲ πάλιν τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο καταλαβὼν σπήλαιον, καὶ εἰς τὰς βίβλους ἐγκύψας τὰς τοιαῦτα ἐνεργεῖν δυναμένας, καὶ ἐν τῶν πονηρῶν πνευμάτων καλέσας, εἰς πόλεμον ἐπέμπει τοῦ στρατιώτου τῆς τοῦ Χριστοῦ παρατάξεως· οὐκ εἰδὼς ὁ ἄθλιος οἷον ἐμελλε γέλωτα ὑποστῆναι, καὶ ὅσης αἰσχύνης πληροῦσθαι σὺν πάσῃ τῇ ὑπ' αὐτὸν δαιμονικῇ φάλαγγι. Τὸ δὲ πονηρὸν πνεῦμα, ἅλλα τε πονηρότερα πνεύματα συμπαραλαβόν, τὸν κοιτῶνα καταλαμβάνει τοῦ γενναίου παιδός, καὶ ἐπιπίπτει αὐτῷ, λαυροτάτην ἀνάψας τῆς σαρκὸς τὴν κάμινον· καὶ ὁ μὲν πονηρὸς ἔνδον ἀνέφλεγεν, αἱ δὲ τὴν ὄψιν εὐπρεπεῖς, τὴν δὲ ψυχὴν καὶ λίαν δυσειδεῖς κόραι, ἐξῶθεν τὴν πονηρὰν ἐχορήγουν ὕλην. Ἡ δὲ καθαρὰ ἐκείνη ψυχὴ, προσβολῆς αἰσθημένη τοῦ πονηροῦ, καὶ τὸν πόλεμον ὁρῶσα τῶν ἀτόπων λογισμῶν ἐπ' αὐτὴν σφοδρῶς ἐρχόμενον, διεταράττετο, καὶ λύσιν ἐζήτη· εὐρεῖν τοῦ τοσούτου κακοῦ, καθαρὸν τε παραστήσαι ἑαυτὸν τῷ Χριστῷ, καὶ μὴ τῷ βορβόρῳ τῶν παθῶν καταχρανθῆναι τὴν ἁγίαν ἐκείνην στολὴν, ἣν αὐτὸν ἡ τοῦ βαπτίσματος ἡμφιάσατο χάρις. Εὐθὺς οὖν ἔρωτι ἀνθίστησιν ἔρωτα, τῷ ἀκολάστῳ, τὸν θεϊκόν, καὶ εἰς μνήμην ἄγει ἑαυτὸν τῆς ὠραιότητος ἐκείνης καὶ ἀνεκλαλήτου δόξης Χριστοῦ τοῦ ἀθανάτου νυμφίου τῶν καθαρωτάτων ψυχῶν, καὶ τοῦ νυμφῶνος ἐκείνου καὶ γάμου, οὐπὲρ ἐλεεινῶς ἐκβάλλονται οἱ τὸν νυμφικὸν σπιλώσαντες χιτῶνα, δεδεμένοι χεῖρας καὶ πόδας, εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Ταῦτα λογιζόμενος, καὶ σύνδακρυς γενόμενος, ἔτυπτε τὸ στῆθος, οἷα κακοὺς κηφῆνας τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἐκεῖθεν φυγαδεύων.

Εἶτα διαναστάς, καὶ χεῖρας εἰς οὐρανοὺς διάρας, θερμοῖς δάκρυσι καὶ στεναγμοῖς τὸν Θεὸν ἐπεκαλεῖτο πρὸς συμμαχίαν, καὶ ἔλεγε. Κύριε παντοκράτωρ, ὁ μόνος δυνατὸς καὶ οἰκτίρμων, ἡ ἐλπίς τῶν ἀπηλπισμένων, ἡ τῶν ἀβοηθήτων βοήθεια, μνήσθητί μοι τοῦ ἀχρείου σου δούλου ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, καὶ ἰλέε με ἐπίβλεψον ὁμῶς, καὶ ῥῦσαι ἀπὸ ῥομφαίας δαιμονικῆς τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐκ χειρὸς κυνὸς τὴν μονογενῆ μου· καὶ μὴ ἐάσης ἐμπεσεῖν με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν μου, μηδὲ ἐπιχαρείσάν μοι οἱ μισοῦντές με· μὴ ἐγκαταλίπης με καταφθάρῃαν ἐν ἀνομίαις, καὶ καθυβρίσαι μου τὸ σῶμα, ὅπερ ἄγνόν σοι παραστήσαι ἐπηγγειλάμην· σὲ γὰρ ποθῶ, καὶ σοὶ προσκυνῶ τῷ Πατρί,

καὶ τῷ Γίῳ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ἐπειπὼν τὸ ἄμην, θείας ἤσθετο παρακλησεως, οὐρανόθεν αὐτῷ ἐπιφοιτησάτη· καὶ οἱ πονηροὶ ὑπεχώρουν λογισμοί, αὐτὸς δὲ μέχρι πρωΐας εὐχόμενος διετέλεσε· καὶ γνοὺς τὰ μηχανήματα τοῦ διαβόλου, ἤρξατο ἐπιπλεῖον πιεῖσαι τὸ σῶμα τροφῆς ἐνδεΐα, καὶ δίψῃ, καὶ τῇ ἄλλῃ ταλαιπωρίᾳ· ὁλονύκτους μὲν ἐπιτελῶν στάσεις, ἑαυτὸν δὲ ἀναμιμνήσκων τῶν πρὸς Θεὸν ὁμολογιῶν· καὶ ὑπογράφων τῷ λογισμῷ τὴν ἐκεῖθεν τῶν δικαίων λαμπρότητα, τὴν ἡγερμένην τε τοῖς φαύλοις γένναν ἀνιστορῶν ἐναργέστατα· ὅπως πειλημένην τε τοῖς φαύλοις γένναν ἀνιστορῶν ἐναργέστατα· ὅπως μὴ, ἀργὴν καὶ ἄνετον ὁ ἐχθρὸς εὐρὼν τὴν ψυχὴν, λογισμοὺς αὐτῇ πονηροὺς ῥαδίως ὑποσπείρῃ, καὶ τὸ καθαρὸν ἐπιθολώσῃ τῆς διανοίας.

Πάντοθεν τοίνυν ὁ ἐχθρὸς ἐξαπορηθεὶς, καὶ παντελῶς ἀπαγορεύσας ἐλεῖν τὸν γενναῖον, ἐτέραν ἔρχεται ὁ δεινὸς ἀπάτην ποικιλωτέραν· ὁ αἰεποτε πονηρὸς ὢν, καὶ τὸ τεχνάζεσθαι καὶ βλάπτειν οὐδαμῶς ἀπολείπων· εἰς ἔργον γὰρ ἀγαγεῖν τὰ ἐντεταλμένα αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ, μυρία γέγονε σπουδή· καὶ οὕτω πάλιν τὰ φάρμακα ἀρτύει¹. Μίαν γὰρ ὑπείσελθὼν τῶν νεανίδων ἐκείνων, ἦτις ἦν εὐμόρφωτάτη πάντων, θυγάτηρ οὕσα βασιλέως καὶ αἰχμάλωτος, τῆς ἰδίας ἀλλοτριωθεῖσα πατρίδος, τῷ βασιλεῖ δὲ Ἀβεννήρῳ ὡς μέγιστόν τι προσαχθεῖσα δῶρον ἦν ὡς πάνυ ὠραιότατην οὖσαν, εἰς ὄλεθρον καὶ ὑποσκέλισμόν τοῦ υἱοῦ ὁ πατὴρ ἦν ἀποστείλας. Ταύτην ὁ ἀπατεὼν ὑπείσερχεται, καὶ λόγους αὐτῇ ὑποτίθησι, πάνυ τὸ συνετὸν καὶ σοφὸν ἐμφαίνοντας τοῦ ταύτης λογισμοῦ· πάντα γὰρ τὰ πρὸς κακίαν μηχανήματα ῥαδίως ὁ πονηρὸς μετέρχεται· εἴτα τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ ἐκ δεξιῶν προσπεσὼν, φίλτρον ἐντίθησιν αὐτῷ τῆς κόρης, διὰ τὸ νουνεχὲς δῆθεν αὐτῆς καὶ κόσμιον, καὶ διὰ τὸ εὐγενὲς οὕτω καὶ βασιλικῆς οὖσαν σειρᾶς, καὶ διὰ τὸ τῆς πατρίδος ἅμα καὶ δόξης ἐστερεῖσθαι· πρὸς τούτοις, καὶ λογισμοὺς ὑποσπείρει τοῦ ἀπαλλάξαι αὐτὴν τῆς εἰδωλομανίας, καὶ χριστιανὴν ποιῆσαι· ταῦτα δὲ πάντα μηχαναὶ ἦσαν τοῦ δολίου δράκοντος.

Οὕτω γὰρ τὴν ψυχὴν διατεθεὶς ὁ τοῦ βασιλέως υἱός, καὶ μηδένα λογισμὸν ῥυπαρόν, ἢ ἔρωτα ἐμπαθεῖ βλέπων ἐν ἑαυτῷ πρὸς τὴν κόρην ταλευόμενον, ἀλλ' ἢ μόνον συμπάθειαν καὶ ἔλεος τῆς τε συμφορᾶς, καὶ τῆς ψυχικῆς ἀπωλείας, οὐκ ἤδει δαιμονικὴν εἶναι μηχανὴν τὸ πρᾶγμα· ὄντως γὰρ σκότος ἐστὶν ἐκεῖνος, καὶ τὸ φῶς ὑποκρίνεται ὡς γὰρ ὁμιλεῖν ἤρξατο τῇ κόρῃ ὁ τοῦ βασιλέως υἱός, καὶ τὰ τῆς θεογεν-

σίας αὐτῇ προσλαλεῖν λόγια, σύνες, λέγων, ὦ γύναι, τὸν ζῶντα εἰς τοὺς αἰῶνας Θεόν, καὶ μὴ τῇ πλάνῃ ταύτῃ τῶν εἰδώλων καταφθαρῆς, ἀλλὰ τὸν δεσπότην ἐπίγνωθι καὶ δημιουργόν τοῦδε τοῦ παντός, καὶ μακαρίᾳ ἔσθῃ, νυμφευθεῖσα τῷ ἀθανάτῳ νυμφίῳ· πολλὰ δὲ τοιαῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθύς τὸ πονηρὸν πνεῦμα ὑπαγορεύει τῇ γυναικὶ τὰ τῆς ἀπάτης ὑφαπλῶσαι θήρατρα, καὶ πρὸς τὸν ἐμπαθείας βόθρον κατασῶραι τὴν θεοφιλεῖ ψυχὴν ἐκείνην, καθά ποτε τῷ γενάρχη πεποίηκε διὰ τῆς Εὐας, τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ Θεοῦ ταλαιπώρως φεῦ! ἐξορίσας, καὶ θανάτῳ ὑπόδικον αὐτόν, ἀντὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀθανάτου ζωῆς γενέσθαι παρασκευάσας. Ὡς γὰρ ἤκουσεν ἡ κόρη τὰ ῥήματα ἐκεῖνα τὰ πάσης πεπληρωμένα φιλοσοφίας, ἀσύνετος οὖσα, οὐ συνήκεν, ἀλλὰ τοιαύτας ἐδίδου τὰς ἀποκρίσεις, ὡς ἅτε γλῶσσα καὶ στόμα τῷ πονηρῷ γενομένη, καὶ φησιν· εἰ τῆς ἐμῆς, ὦ δέσποτα, σωτηρίας φροντίζεις, καὶ προθυμῇ τῷ Θεῷ σου προσαγαγεῖν με, καὶ τὴν ταπεινήν μου σῶσαι ψυχὴν, ποίησον καὶ αὐτὸς μίαν μου αἰτησιν, καὶ πᾶσιν εὐθύς τοῖς πατρώοις μου θεοῖς ἀποταξαμένη, τῷ σὺ συντάξομαι Θεῷ, μέχρι τελευταίας αὐτῷ λατρεύουσα ἀναπνοῆς, καὶ μισθὸν λήψῃ τῆς ἐμῆς σωτηρίας, καὶ πρὸς Θεὸν ἐπιστροφῆς. Τοῦ δέ, Τίς ἡ ἀξίωσις; εἰπόντος, ὦ γύναι, ἐκείνη σχῆμα, καὶ βλέμμα, καὶ φθέγμα, καὶ ὅλην ἑαυτὴν πρὸς τὸ θέλγειν καταστήσασα, συνάρθητί μοι, ἔφη, γάμου κοινωνίᾳ, καὶ γὰρ σου τοῖς προστάγμασι χαίρουσα ἐξακολουθήσω.

Ὁ δέ, μάτην, φησὶν, ὦ γύναι, τοιαύτην μοι προέτεινας σκληρὰν ἀξίωσιν· τῆς μὲν γὰρ σῆς ἰσχυρῶς κήδομαι σωτηρίας, καὶ τοῦ βυθοῦ τῆς ἀπωλείας ποθῶ σε ἀνελκύσαι· μολύναι δὲ τὸ σῶμά μου δι' αἰσχρὰς μίξεως, βαρὺ μοι καὶ πάντῃ ἀδύνατον. Ἡ δέ, ὅλην ὁμαλίζουσα τὴν ὁδὸν αὐτῷ καὶ διαλαλείουσα, Ἵνα τί, φησί, τοιαῦτα φθέγγῃ σὺ ὁ πάσης πεπληρωμένος σοφίας; Ἵνα τί μολυσμόν τὸ πρᾶγμα, καὶ αἰσχρὰν ἐκάλεσας μίξιν; οὐκ ἀμύητος γὰρ εἰμι καὶ γὰρ τῶν χριστιανικῶν βιβλίων, ἀλλὰ πολλαῖς μὲν δέλτοις ἐν τῇ πατρίδι μου ἐνέτυχον, πολλῶν δὲ ὁμιλούντων μοι χριστιανῶν ἀκήκοα. Οὐ γέγραπται τοίνυν ἐν τινι τῶν καθ' ὑμᾶς βιβλίων, «τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη ἁμίαντος;» (Ἐβραϊκ. ιγ'. 4). Καί, «κρεῖσσον γαμεῖν, ἢ πυροῦσθαι;» (Α'. Κορινθ. ζ'. 9). Καί, «ὁ Θεὸς συνέδεσεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω;» (Ματθ. ιθ'. 6). Οὐ πάντας τοὺς πάλαι δικαίους καὶ Πατριάρχας καὶ Προφῆτας γάμῳ συναφθῆναι διδάσκουσιν αἱ γραφαὶ ὑμῶν; οὐ Πέτρον ἐκεῖνον, ὃν κορυφαῖον τῶν Ἀποστόλων φατέ γεγονέναι, γαμετὴν γέγραπται ἐσχηκέναι; τίσιν οὖν αὐτὸς πειθόμενος, μολυσμόν τοῦτο καλεῖς; πάνυ μοι δοκεῖς τῆς ἀληθείας τῶν δογμάτων ὑμῶν ἀποκλινασθαι. Ὁ δέ,

¹ Ὅρα ἐνταῦθα κακότεχνον σόφισμα τοῦ σκολιοῦ καὶ δολίου δράκοντος.

ναί, φησίν, ὦ γύναι, οὕτως ἔχει ταῦτα, καθὼς εἶρηκας· ἐφεῖται γὰρ τοῖς βουλομένοις γάμψιν κοινωνεῖν, ἀλλ' οὐ τοῖς ἀπαξ ἐπαγγειλαμένοις τῷ Χριστῷ παρθενεύειν. Ἐγὼ τοίνυν ἐξότε τῷ λουτρῷ ἐκαθαρίσθην τοῦ θείου βαπτίσματος τῶν τῆς νεότητος καὶ ἀγνοίας μου πταισμάτων, καθαρὸν ἑμαυτὸν παραστήσαι τῷ Χριστῷ συνεταξάμην· καὶ πῶς τὰ ὁμολογημένα Θεῷ διαλυῖσαι τολμήσω;

Ἐφη δὲ αὐτῇ ἡ γυνή· ἔστιν καὶ τοῦτό σοι τὸ θέλημα καθὼς βούλει· ἄλλην δὲ μικράν τινα καὶ οὐδαμινὴν πλήρωσον ἐπιθυμίαν μου, εἴπερ θέλεις τὴν ψυχὴν μου σῶσαι· συγγενοῦ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ καὶ μόνῃ, καὶ τοῦ σου κατατροφῆσαι· ποίησον κάλλους, τῆς ἐμῆς τε αὐτὸς ἐμπλήσθῃ ωραιότητος, καὶ λόγον σοι δίδωμι, ἅμα πρὸς χριστιανὴν γενέσθαι, καὶ πάσῃ δυνάμει ἐκφυγεῖν τὴν τῶν θεῶν μου λατρείαν· καὶ ἔσται σοι οὐ μόνον συγγνώμῃ τῆς οἰκονομίας ταύτης, ἀλλὰ καὶ δωρεῶν ἀντάμειψις παρὰ τῷ Θεῷ σου, ἕνεκα τῆς ἐμῆς σωτηρίας· ἀγαθὰ γάρ, φησί, γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι (Λουκ. ιε'. 7.). Εἰ οὖν χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ δι' ἐπιστροφὴν ἀμαρτωλοῦ, τῷ προξένῳ τῆς ἐπιστροφῆς οὐ μέγας ἐποφείλεται μισθός; ναί, οὕτως ἔχει καὶ μὴ ἀμφίβαλλε. Οὐ πολλὰ δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τῆς θρησκείας ὑμῶν Ἀπόστολοι κατ' οἰκονομίαν ἐποιοῦν, παραβαίνοντες ἔσθ' ὅτε ἐντολὴν, ἕνεκα μείζονος ἐντολῆς; οὐ τὸν Παῦλον λέγεται περιτεμεῖν τὸν Τιμόθεον, ἕνεκα κρείττονος οἰκονομίας; καὶ τοι παράνομον χριστιανοῖς ἡ περιτομὴ λελογίστα· ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος οὐ παρητήσατο τοῦτο ποιῆσαι· καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἐν ταῖς γραφαῖς σου εὐρήσεις.

Εἰ οὖν κατὰ ἀλήθειαν σῶσαί μου τὴν ψυχὴν ζητεῖς, τὴν μικράν μου ταύτην ἐπιθυμίαν πλήρωσον· καὶ ἐγὼ μὲν τελεία σοι κοινωνία γάμου συναφθῆναι ζητοῦσα, ἐπεὶ σοι οὐ καταθύμιόν ἐστι τοῦτο, οὐκέτι σε καταναγκάζω, τὰ ἀρεστά σοι πάντα ποιοῦσα· λοιπὸν καὶ αὐτὸς μὴ πάντῃ με βδελύξῃ, ἀλλ' ὑπακούσας μου τὸ ἀπαξ τοῦτο, σώσεις με τῆς δεισιδαίμονος πλάνης ρυτάμενος, τὰ δεδογμένα δὲ σοι εἰς τὸ ἐξῆς ποιήσεις διὰ βίου παντός. Οὕτω λέγουσα, (καὶ γὰρ εἶχε τὸν εἰσηγούμενον, ὃ καὶ ὧτα ὑπεῖχεν αὐτῷ κρυφίως, καὶ γραφῶν ἔμπειρος ὢν ὁ τῆς κακίας δημιουργὸς καὶ διδάσκαλος). Ταῦτα τοιγαροῦν λέγουσα καὶ ὑποσαίνουσα, δίκτυά τε καὶ παγίδας ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων αὐτῷ περιπλέκουσα, τὸν πύργον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς διασαλεύειν ἤρχετο, τὸν τόνον τε ὑποχαλᾶν αὐτοῦ τῆς προθέσεως, καὶ τὴν γνώμην μαλακωτέραν ποιεῖν. Ὁ δὲ σπορεύς τῆς κακίας, καὶ τῶν δικαίων ἐχθρός, σαλευομένην αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἰδὼν, χαρᾶς ἐμπλεὲς γεγονώς,

φωνεῖ παρενθὺ τὰ σὺν αὐτῷ παραγεγόμενα τῆς πονηρίας πνεύματα, ὁρᾶτε, κράζων, πῶς ἡ κόρη αὕτη διανύσαι ἐπείγεται, ἃ οὐκ ἡδυνήθημεν ἡμεῖς ἀνύσαι; Δεῦτε οὖν ἰσχυρῶς ἐπιπέσωμεν αὐτῇ· ἄλλον γὰρ καιρὸν οὐχ εὐρήσομεν οὕτως ἐπιτήδειον, τὸ θέλημα πληρῶσαι τοῦ πέμψαντος ἡμᾶς. Ταῦτα συλλαλήσας ὁ δολιόφρων τοῖς ἑαυτοῦ κυσίν, ἐπεμβάινουσι τῷ τοῦ Χριστοῦ στρατιώτῃ, πάσας αὐτοῦ τῆς ψυχῆς τὰς δυνάμεις ταραάζαντες, καὶ δεινὸν ἔρωτα τῆς κόρης ὑποθέμενοι, πῦρ σφοδρότατον ἐπιθυμίας ἐκκαύσαντες ἐν αὐτῇ. Ὅρων δὲ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἰσχυρῶς φλεγόμενον, καὶ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν αἰχμαλωτιζόμενον, καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ τῆς κόρης τὴν σωτηρίαν, καὶ πρὸς Θεὸν ἐπιστροφὴν ἀγκίστρω δέλεαρ τῇ προκειμένῃ πράξει περιτιθεμένους, καὶ ὀχλοῦντας αὐτῷ τῇ τοῦ ἐχθροῦ ὑποβολῇ μὴ ἀμαρτίαν εἶναι τὸ ἐπὶ σωτηρίᾳ ψυχῆς ἀπαξ γυναικὶ συγγενέσθαι, στενάξας ἐν ἀπορίᾳ ψυχῆς βύθιον τε καὶ τετηχός, ἑαυτὸν εὐθὺς πρὸς εὐχὴν συντείνει. Καὶ ὀχέτους δακρύων ἐξ ὀφθαλμῶν δαψιλῶς προχέων, ἐβόα πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν τοὺς ἐπ' αὐτῷ πεποιθότας. Ἐπὶ σοί, Κύριε, ἤλπισα, μὴ καταισχυνηθῇ ἐν εἰς τὸν αἰῶνα· μηδὲ καταγελασάτωσάν με οἱ ἐχθροί μου, τῆς σῆς ἐχομένου δεξιᾶς· ἀλλὰ παράσθῃ μοι ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, καὶ κατὰ τὸ σὸν θέλημα εὐθυνον τὰς ὁδοὺς μου, ἵνα δοξασθῇ τὸ ὄνομά σου τὸ ἐνδοξόν καὶ φοβερόν ἐπ' ἐμοί· τῷ οἰκέτῃ σου· ὅτι εὐλογητός εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐφ' ἱκανὰς δὲ ὥρας μετὰ δακρύων εὐξάμενος, καὶ πολλὰ γονυκλήτησας, καθῆκεν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· καὶ ὑπνώσας μικρόν, ὅρᾳ ἑαυτὸν ὑπὸ τινων φοβερῶν ἀρπαγέντα, καὶ τόπους, οὓς οὐδέποτε ἐωράκει, διελθόντα· καὶ ἐν τινι γενόμενον μεγίστην πεδιάδα, ὡραίοις ἀνθεσι καὶ λῖαν εὐώδεσι κομώτῃ, ἐνθα φυτὰ ἐώρα παντοδαπά καὶ ποικίλα, καρποῖς ξένοις τισὶ καὶ θαυμασίοις βρίθοντα, ἰδεῖν τε ἡδίστοις, καὶ ἄψεσθαι ποθεινοῖς· τὰ τε φύλλα τῶν δένδρων λιγυρὸν ὑπέχει, αὖρα τινὶ λεπτοτάτῃ, καὶ ἀκόρεστον καὶ χαρισιστάτην πέμποντα εὐωδῖαν κινούμενα· ὁρόνοι τε ἀνέκειντο ἐκ καθαρωτάτου χρυσοῦ, καὶ λίθων τιμίων κατεσκευασμένοι, λαμπρὰν οἶαν αἰγλὴν ἀφίεντες· καὶ κλίνειν ἐξάλλοις τισὶ στρωμαῖς, καὶ τῷ κάλλει τὴν διήγησιν νικώσαις, κατηγλαῖσμένοι· ὕδατά τε παρέρρειε διαυγῇ λῖαν, καὶ αὐτὰς εὐφραίνοντα τὰς ὁράσεις. Τὴν δὲ θαυμαστὴν ταύτην καὶ μεγάλην πεδιάδα οἱ φοβεροὶ ἐκεῖνοι διαγαγόντες αὐτόν, εἰς πόλιν εἰσῆγαγον ἀρρήτῳ λαμπρότῃ ἀποστίλβουσαν, ἐκ χρυσοῦ μὲν διαυγοῦς τὰ τεῖχη, λίθῳ δέ, ὃν οὐδεὶς πώποτε ἐώρακε, τὰς ἐπάλξεις ἔχουσιν ἀνεγχερμένας. Ὡ! τίς ἂν ἐκείνης εἴποι τῆς πόλεως τὸ κάλλος καὶ τὴν φαι-

δρότητα; φῶς δὲ ἄνωθεν πυκνὰ ταῖς ἀκτίσι διαῖτον, πάσας αὐτῆς τὰς πλατείας ἐπλήρου· καὶ ὑπόπτεροί τινες στρατιαί, αὐτῇ ἐκάστη φῶς οὖσαι, ταύτῃ ἐπεδήμουν, μέλος ἄδουσαι, ἀκοῇ βροτεία μηδέποτε ἀκουσθέν· καὶ φωνῆς ἤκουσε λεγούσης, αὐτῇ ἡ ἀνάπαυσις τῶν δικαίων· αὐτῇ ἡ εὐφροσύνη τῶν εὐαρεστησάντων τῷ Κυρίῳ.

Ἐκείθεν οὖν ἐξαγαγόντες οἱ φοικωδέστατοι ἄνδρες ἐκείνοι, εἰς τοῦπίσω ἄγειν ἔλεγον. Ὁ δέ, τῆς τερπνότητος ἐκείνης καὶ θυμηδίας ὅλος γενόμενος, μὴ στερήσῃτέ με, ἔλεγε, μὴ στερήσῃτε δυσωπῶ τῆς ἀρρήτου χαρᾶς ταύτης, ἀλλὰ δότε καὶ ἐν μίᾳ τῆς μεγίστης πόλεως ταύτης γωνία διαιτᾶσθαι. Οἱ δὲ ἀδύνατον εἶναι σε νῦν ἐνταῦθα ἔλεγον, ἀλλὰ κόπῳ πολλῷ καὶ ἰδρωτί ἐλεύσῃ ὧδε, εἴπερ βιάσῃ ἑαυτόν. Ταῦτα εἰπόντες, καὶ τὴν μεγίστην αὐθις πεδιάδα διελθόντες, εἰς τόπους ἀπήνεγκαν σκοτεινοὺς, καὶ πᾶσης ἀηδίας πεπληρωμένους, ἰσόρροπον τῆς ὁραθείσης φαιδρότητος τὸ λυπηρὸν κεκτημένους· σκότος γὰρ ἦν ἀφεγγές, καὶ ζοφερὸν παντελῶς· θλίψεως δὲ καὶ ταραχῆς τὸ πᾶν ἐπεπλήρωτο· ἔνθα κάμινος ἐξῆπτε πυρὸς ἀναφλεγόμενη, καὶ σκωλήκων γένος ἦν κολαστικῶν ἔρπον ἐκείσε· δυνάμεις δὲ τιμωρητικαὶ ἐφεστῶσαι τῇ καμίνῳ, καὶ τινες ἐλεεινῶς τῷ πυρὶ κατακαίόμενοι· καὶ φωνὴ ἤκούετο λέγουσα· οὗτος ὁ τόπος τῶν ἁμαρτωλῶν· αὐτῇ ἡ κόλασις ἡ αἰωνίως βασανίζουσα τῶν πράξεσιν αἰσχυραῖς ἑαυτοὺς μόλυνάντων. Ἐπὶ τούτοις, ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκεῖθεν οἱ καὶ εἰσαγαγόντες. Καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν, ἐντρομος ἦν ὅλος· δάκρυα δὲ ποταμῆδὸν κατέρρεον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ· πᾶσα δὲ ἡ ωραιότης τῆς ἀκολάστου κόρης ἐκείνης καὶ τῶν λοιπῶν, δυσωδεστέρα βορβόρου καὶ σαπρίας αὐτῷ λελόγιστο· στρέφων δὲ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ὁραθέντων τὴν μνήμην, τῷ πόθῳ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῷ φόβῳ τῶν ἀνιερῶν ἐκείνων, ἐπὶ τῆς κλίνης κατέκειτο, ἥμισυ ἐγεροῦναι δυνάμενος.

Ἀνγγέλη δὲ τῷ βασιλεῖ ἡ τοῦ υἱοῦ ἀρρώστια· καὶ ὅς, ἐλθὼν, ἐπηρώτα τί τὸ συμβάν. Ὁ δὲ τὰ ὁραθέντα αὐτῷ διηγείται, καὶ φησιν. «Ἰνα τί παγίδα ἡτοίμασας τοῖς ποσὶ μου, καὶ κατέκαμψας τὴν ψυχὴν μου; Εἰ μὴ γὰρ Κύριος ἐβοήθησέ μοι, παραβραχὺ παρώκησε τῷ ἄδῃ ἡ ψυχὴ μου. Ἀλλ' ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ» (Ψαλμ. νς'. 7. Ψαλμ. ηγ'. 17. Ψαλμ. οβ'. 1.), ὅς καὶ τὴν ἐμὴν ἐρρύσατο ταπεινώσιν. Ἐν μέσῳ σκύμνων ἐκοιμήθην τεταραγμένος, ἀλλ' ἐπεστέρησαν ἀγαθῶν ἑαυτοὺς οἱ παροργίζοντες αὐτόν, οἷων δὲ κολάσεων ὑπευθύνους εἰργάσαντο. Καὶ νῦν, ὦ πάτερ, ἐπεὶ σου τὰ ὧτα ἔβυσας τοῦ μὴ ἀκοῦσαί μου τῆς φωνῆς τὰ ἀγαθὰ σοι ἐπαδούσης, καὶ ἐμὲ μὴ

κάλυε τὴν εὐθείαν βαδίσαι ὁδόν· τοῦτο γὰρ ποθῶ, τοῦτο ἐφίεμαι. τοῦ πάντων ἀπαλλαγῆναι, καὶ τόπους καταλαβεῖν, ἔνθα Βαρλαάμ ὁ Χριστοῦ θεράπων τὰς οἰκήσεις ἔχει, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ λοιπὸν τῆς παρουσίας μου διανύσαι ζωῆς. Εἰ δὲ βία κατατρεῖν με θελήσεις, ὅφει με θάπτειν τῇ λύπῃ καὶ ἀδημονίᾳ νεκρὸν· καὶ οὔτε σὺ πατὴρ τὸ λοιπὸν κληθήσῃ, οὔτε υἱόν με ἔξεις. Πάλιν οὖν ἀθυμία κατέσχε τὸν βασιλέα· πάλιν ἀπελέγετο ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν· καὶ δεινὰ στρέφων ἐν ἑαυτῷ, εἰς τὸ ἴδιον ἀπῆει παλάτιον. Τὰ δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλέντα τῆς πονηρίας πνεύματα κατὰ τοῦ θεοῦ παιδός, ἐπανελθόντα πρὸς αὐτὸν κατησχυμένα, τὴν ἥτταν ἀνωμολόγει, καίτοι ψευδῆ ὄντα· σύμβολα γὰρ σαφῆ τῆς ἥττης ἔφερον ἐπὶ τῆς πονηρίας αὐτῶν ὀψως. Ὁ δέ, οὕτω, φησὶν, ἀσθενεῖς ὑμεῖς καὶ ταλαίπωροι, ὡς ἐνὸς μεираκίου μὴ περιγενέσθαι; Τότε τὰ πονηρὰ πνεύματα θεῖα δυνάμει τιμωρούμενα, εἰς φῶς ἄκοντα τὴν ἀλήθειαν ἤγον. Οὐχ ὑπομένομεν, λέγοντα, οὐδὲ ἀντοφθαλμῆσαι ὅλως τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει, καὶ τῷ συμβόλῳ τοῦ πάθους αὐτοῦ, ὃν Σταυρὸν καλοῦσιν· ἐκείνου γὰρ τυπομένου, φθάνομεν ἀνὰ κράτος φεύγοντες τε καὶ διωθόμενοι πάντες οἱ τοῦ ἄερος ἄρχοντες καὶ κοσμοκράτορες τοῦ σκότους, πρὶν ἢ τελείως αὐτὸ τυπωθῆναι. Ὅθεν καὶ τῷ νεανίσκῳ τούτῳ ἐπιπεσόντες, δεινῶς ἐταράξαμεν. Ὁ δέ, τὸν Χριστὸν ἐπικαλεσάμενος εἰς συμμαχίαν, καὶ τῷ σημείῳ τοῦ Σταυροῦ καθοπλίσας ἑαυτόν, ἡμᾶς τε διώσατο μετ' ὀργῆς, καὶ ἀσφάλειαν ἰσχυρὰν ἑαυτῷ ἔθετο. Μὴ μελήσαντες οὖν, εὗρομεν ὀργῶν, δι' οὗ καὶ τῷ πρωτοπλάστῳ ὠμίλησέ ποτε ὁ ἄρχων ἡμῶν, καὶ τούτον ἐχειρώσατο· καὶ δὴ παρ' οὐδὲν ἐθέμεθα ἂν καὶ ἡμεῖς τὴν ἐλπίδα τοῦ νέου. Ἀλλ' ἐπικληθεὶς αὐθις ὁ Χριστὸς εἰς συμμαχίαν, πυρὶ τῆς ἄνωθεν ὀργῆς ἡμᾶς καταφλέξας, φυγάδας εἰργάσατο· καὶ ἐγνωμεν μηκέτι πλησιᾶσαι αὐτῷ. Οὕτω μὲν οὖν τὰ πονηρὰ πνεύματα σαφῶς ἐγνώρισε τῷ Θεοῦ τὰ γεγενημένα.

Ὁ δὲ βασιλεὺς πάντοθεν ἀπορούμενος, τὸν Θεοῦ αὐθις προσκαλεῖται, καὶ φησι· τὰ μὲν δεδογμένα σοι, σοφώτατε, πάντα πληρώσαντες, οὐδεμίαν τὴν ὠφέλειαν εὗρομεν. Νυνὶ δὲ εἰ τις σοι ἐπινόια ἐτέρα ὑπολέλειπται, κακείνης πεῖραν ληψώμεθα, ἵσως εὕρω τινὰ τοῦ κακοῦ λύσιν. Αἰτησάμενός δὲ τοῦ Θεοῦ εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν τοῦ υἱοῦ, ἔωθεν συμπαραλαβὼν αὐτόν ὁ βασιλεὺς, εἰς ἐπίσκεψιν ἀπέρχεται τοῦ υἱοῦ· καὶ καθίσας, λόγους ἐκίνησεν ὀνειδίζων αὐτόν καὶ μεμφόμενος ἐπὶ τῇ ἀνηκοῇ αὐτοῦ, καὶ ἀνενδότῳ γνώμῃ. Ἐκείνου δὲ τὰ αὐτὰ αὐθις βεβαιούντος, καὶ μηδὲν προτιμᾶν τῆς Χριστοῦ ἀγάπης βοῶντος, παρελθὼν εἰς μέσον ὁ Θεοῦ, ἔφη· τί κατέγνωες, ὦ Ἰωάσαφ, τῶν ἀθανά-

των ἡμῶν θεῶν, ὅτι τῆς αὐτῶν ἀπέστης λατρείας, καὶ τὸν σὸν πατέρα καὶ βασιλέα οὕτω παροργίζων, μισητὸς παντὶ γέγονας τῷ λαῷ; οὐχὶ παρ' αὐτῶν σοι τὸ ζῆν; οὐκ αὐτοὶ παρέσχον σε τῷ πατρί, τῆς αὐτοῦ ἀκούσαντες εὐχῆς, καὶ τῶν τῆς ἀτεκνίας δεσμῶν λυτρωσάμενοι; Πολλὰς δὲ ματαιολογίας καὶ ἀνωφελεῖς προτάσεις ὁ ἐν κακοῖς γηράσας προβαλλόμενος, καὶ συλλογισμοὺς ῥάπτων περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, βουλόμενος τοῦτο μὲν χλευάζειν, τὰ δὲ τῶν εἰδώλων κρατύνειν, ὀλίγον ἐπισχὼν ὁ τῆς ἄνω βασιλείας υἱός, καὶ τῆς πόλεως ἐκείνης πολίτης, ἦν ἐπηξεν ὁ Κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, φησὶ πρὸς τὸν Θεοῦδαν.

Διδασκαλία θεολογικωτάτη τοῦ Θεοῦ Ἰωάσαφ πρὸς Θεοῦδαν, καὶ ὀνειδισμοὶ πρὸς αὐτὸν κατάλληλοι, καὶ στηλίτευσις τῶν εἰδώλων.

Ἄκουσον, ὦ πλάνης βυθέ, καὶ ψηλαφητοῦ σκότους ζοφωδέστερε· τὸ βαθυλῶνιον σπέρμα· τὸ τῆς χαλανικῆς πυργοποιίας ἔγγονον, δι' ἧς ὁ κόσμος συνεχύθη· ματαιόφρον, καὶ ἄθλιε γέρον· οὐπερ καὶ ἡ πυρὶ καὶ θεῷ κατακαυθεῖσα Πεντάπολις, ἐλαφροτέρα τοῖς ἁμαρτήσασι γέγονε. Τί χλευάζειν ἐπιχειρεῖς τὸ τῆς σωτηρίας κήρυγμα, δι' οὗ τὰ ἐσκοτισμένα ἐφωτίσθη, δι' οὗ οἱ πεπλανημένοι τὴν ὁδὸν εὗρον, δι' οὗ οἱ ἀπολωλότες, καὶ δεινῶς αἰχμαλωτισθέντες ἀνεκλήθησαν; τί κρεῖττον εἰπέ μοι; Θεῷ λατρεύειν παντοκράτορι, σὺν Ἰῶν μονογενεῖ καὶ Πνεύματι ἁγίῳ, Θεῷ ἀκτίστῳ καὶ ἀθανάτῳ, τῇ ἀρχῇ καὶ πηγῇ τῶν ἀγαθῶν, οὗ τὸ κράτος ἀνείκαστον, καὶ ἡ δόξα ἀκατάληπτος, ᾧ παρειστήκεισαν χίλια χιλιάδες, καὶ μύρια μυριάδες Ἀγγελικῶν ταγμάτων καὶ οὐρανίων, καὶ πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντος παρήχθη, δι' οὗ κρατεῖται τὸ πᾶν καὶ συνέχεται, καὶ τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ διοικεῖται· τούτῳ βέλτιον λατρεύειν, ἢ δαίμοσιν ὀλεθρίοις καὶ ἀψύχοις εἰδώλοις, ὧν ἡ δόξα καὶ ὁ ἔπαινος μοιχεῖα ἐστί, καὶ παιδοφθορία, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀνομίας ἔργα, ἃ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀναγέγραπται θεῶν ἐν τοῖς συντάγμασι τῆς δεισιδαιμονίας ὑμῶν; Οὐκ αἰδεῖσθε ταλαίπωροι; πυρὸς ἀκοιμήτου βορά; ὁμοίωμα γένους χαλδαϊκοῦ; οὐκ αἰσχύνεσθε νεκρὰ ξόανα προσκυνούντες, χειρὸς ἀνθρωπίνης ἔργα; λίθον γὰρ λαξεύσαντες, ἢ ξύλον τεκτονεύσαντες, Θεὸν προσηγορεύσατε· εἴτα τὸν κάλλιστον ἐκ βουκολίων ταύρον λαβόντες, ἢ ἄλλο τυχὸν τῶν εὐπρεπεστάτων ζώων, νεκρῷ σεβάσματι θύετε. Ἀνόητοι, τιμιώτερον ἐστὶ ὑμῶν τοῦ σεβάσματος τὸ θῦμα· τὸ μὲν γὰρ ξόانون, ἄνθρωπος ἐποίησε· τὸ δὲ ζῶον, ὁ Θεὸς ἐδη-

μιούργησε. Καὶ πόσον σοῦ μᾶλλον τοῦ λογικοῦ συνετώτερόν ἐστι τὸ ἄλογον ζῶον; τὸ μὲν γὰρ οἶδε τὸν τρέφοντα, σὺ δὲ τὸν Θεὸν ἠγνόησας· δι' οὗ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παρήχθη· δι' οὗ ζῆς καὶ συνετεθήρηται· καὶ καλεῖς Θεόν, ὃν πρὸ μικροῦ ἐβλεπες σιδήρῳ τυπτόμενον, καὶ πυρὶ χωνευόμενον, καὶ σφύραις ἐλαυνόμενον· ὃν ἄργυρον καὶ χρυσὸν περιέθηκας, καὶ χαμόθεν ὑψώσας, ἐφ' ὑψηλοῦ μετεώρησας· εἴτα, πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ ταπεινοῦ λίθου κεῖσαι ταπεινότερος, προσκυνῶν οὐ Θεόν, ἀλλὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, τὰ νεκρὰ καὶ ἄψυχα ξόανα· μᾶλλον δὲ οὐδὲ νεκρὸν ἂν εἶη δίκαιον καλεῖσθαι τὸ εἶδωλον· πῶς γὰρ νεκρὸν ἂν εἶη, τὸ μηδέποτε ζῆσαν;

Ἀλλὰ τί καινὸν ἔδει ἐφευρεῖν αὐτῷ ὄνομα, καὶ τῆς τοσαύτης παρὰ φροσύνης ἐπάξιον; ὁ μὲν λίθινος θρύπτεται· ὁ δὲ ὀστράκινος κατάγνυται· ὁ ξύλινος φθείρεται· ὁ χαλκοῦς ἰοῦται· ὁ χρυσοῦς καὶ ἄργυρος χωνεύεται· ἀλλὰ καὶ πιπράσκονται οἱ θεοὶ σου· οἱ μὲν εὐώνως, οἱ δὲ τιμῆς ὅτι πλείστης· οὐχ ἡ θεότης γὰρ αὐτοῖς, ἀλλ' ἡ ὕλη τὴν πολυτέλειαν δίδωσι. Θεὸν δὲ τίς ἀγοράζει; Θεὸν τίς πωλεῖ; Θεὸς δὲ ἀκίνητος πῶς ὀνομάζεται; ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι ὁ μὲν ἐστὼς οὐδέποτε καθέζεται, ὁ δὲ καθεζόμενος οὐδέποτε ἀνίσταται; Αἰσχύνθητι, ἀνόητε· χεῖρα θές ἐπὶ στόματι, μεμωραμένε, τὰ τοιαῦτα ἐπαινῶν· τῆς ἀληθείας γὰρ ἄλλοτριωθεῖς, ψευδέσι τύποις ἐπλανήθης· ἀγάλματα πλάττων, καὶ τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν σου Θεοῦ περιτιθεῖς ὄνομα· ἀνάνηψον, ἄθλιε, καὶ σύνες, ὅτι πρεσβύτερος εἶ τοῦ ὑπὸ σοῦ γενομένου Θεοῦ· ταῦτα πολλῆς ἐστὶν ἀνοίας· πέπεικας δὲ σαυτὸν ἄνθρωπος ὢν, Θεὸν δύνασθαι ποιεῖν· καὶ πῶς ἐνδέχεται τοῦτο γενέσθαι; ὥστε οὐ Θεὸν ποιεῖς, ἀλλὰ μὲν ὁμοίωσιν ἀνθρώπου, ἢ ζώου τινός, μὴ γλῶτταν ἔχον, μὴ λάρυγγα, μὴ ἐγκέφαλον, μήτε τῶν ἐντός τι· ὥστε οὔτε ἀνθρώπου ἐστὶν ὁμοίωμα, οὔτε ζώου, ἀλλ' ἄχρηστον πάντη, καὶ ματαιότητος πλήρες. Τί οὖν τὰ ἀναίσθητα κολακεύεις; τί τοῖς ἀκίνητοις καὶ ἀνωφελέσι προσκἀθήσαι; Εἰ μὴ τέχνη παρῆν τοῦ λιθοξόου, ἢ τοῦ τέκτονος, ἢ τοῦ σφυροκόπου, Θεὸν οὐκ ἂν εἶρες. Εἰ μὴ φυλάκας· ἀρκεθῆντο, ἀπώλεσας ἂν τὸν Θεόν σου· ᾧ γὰρ πολλάκις πόλις πολυάνθρωπος ἀφρόνων εὐχεται ὡς Θεῷ διαφυλαχθῆναι, τούτῳ ὀλίγοι παραμηνουσι φυλάκας, ἵνα μὴ κλαπῇ. Καὶ εἰ μὲν ἄργυροῦς, ἢ χρυσοῦς ἐστὶ, ἐπιμελῶς φυλάττεται· ἐὰν δὲ λίθινος, ἢ πήλινος, ἢ ἄλλης τινὸς τοιαύτης εὐτελεστερας ὕλης, ἑαυτὸν φυλάσσει· ἰσχυρότερος γὰρ ἐστὶν ὁ πήλινος καθ' ὑμᾶς τοῦ χρυσοῦ.

Οὐκ εἰκότως ἐστὶν ὑμᾶς τοὺς ἄφρονας, ὡς τυφλοὺς καὶ ἀκύνετους δικαίως καταγελασθαι, μᾶλλον δὲ πενθεῖσθαι; μανίας γὰρ τὰ ἐξ αὐ-

μῶν οὐκ εὐσεβείας ἐστίν. Ὁ μὲν γάρ, πόλεμον ἀσκήσας, στρατιωτικῆς ἀντίμιμον ἰδέας ξόανον ἰδρύσας, ἐκάλεσεν Ἀρην· ὁ δέ, γυναικομανοῦς ἐπιθυμίας τὴν ψυχὴν ἀνατυπώσας, ἐθεοποίησε τὸ πάθος. Ἀφροδίτην προσονομάσας· ἄλλος τῆς ἑαυτοῦ φιλοινίας ἔνεκεν, ἐπλασεν εἰδωλον, ὅπερ ἐκάλεσε Διόνυσον· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ τῶν ἄλλων κακῶν ἐπιθυμηταί, τῶν ἰδίων παθῶν ἐστησαν εἰδῶλα· τὰ πάθη γὰρ αὐτῶν θεοὺς ὠνόμασαν. Καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τοὺς αὐτῶν βωμούς, ἡδυπαθεῖς εἰσιν ὀρχήσεις, πορνικῶν ἀσμάτων ἤχοι, καὶ μανιώδεις ὀρμαί. Τίς δὲ αὐτῶν καθεξῆς τὴν βδελυρὰν ἐξεῖποι πράξιν; τίς ἀνέξεται, τὰς ἐκείνων αἰσχροουργίας καταλέγων, τὸ ἑαυτοῦ μολῦναι στόμα; ἀλλὰ πᾶσι δῆλα, καὶ ἡμεῖς σιωπῶμεν. Ταῦτά σου τὰ σεβάσματα, Θεοῦ δὲ, τῶν ξοάνων ἀναισθητότερε. Τούτοις με ἐπιτρέπεις προσκυνεῖν; ταῦτα σέβεσθαι; τῆς σῆς ὄντως κακοουργίας, καὶ ἀσυνέτου γνώμης ἡ βουλή· ἀλλ' ὁμοῖος αὐτῶν γένοιο, σύ τε καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. Ἐγὼ δὲ τῷ Θεῷ μου λατρεύσω, καὶ αὐτῷ θύσω ὅλον ἑμαυτόν· τῷ Θεῷ καὶ κτίστη καὶ προνοητῇ τῶν πάντων, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν· δι' οὗ τὴν προσαγωγὴν ἐσχέκαμεν πρὸς τὸν Πατέρα τῶν φῶτων ἐν Πνεύματι ἁγίῳ· δι' οὗ ἐξηγοράσθημεν τῆς πικρᾶς δουλείας ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ. Εἰ μὴ γὰρ ἐταπεινώσεν ἑαυτόν μέχρι καὶ δούλου μορφῆς, οὐκ ἂν ἡμεῖς τῆς υἰοθεσίας ἤξιώθημεν. Ἐταπεινώθη οὖν δι' ἡμᾶς, οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγούμενος τὴν Θεότητα, ἀλλ' ὁ ἦν διέμεινε, καὶ ὁ οὐκ ἦν προσέλαβεν· ὡμίλησε τοῖς ἀνθρώποις· ἀνῆλθεν ἐν σταυρῷ τῇ σαρκὶ αὐτοῦ· ἐτέθη τάφῳ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις· κατήλθεν ἐν τῷ ᾄδῃ· ἐξήγαγεν οὐς κατεῖχε δεσμίους ὁ δεινὸς κοσμοκράτωρ, πεπραμένους ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Τίς οὖν ἐγένετο βλάβη αὐτῷ ἐκ τούτων, ὅτι χλευάζειν δοκεῖς; Οὐχ ὅρας τὸν ἥλιον τοῦτον, πόσοις καταπέμπει τὴν ἀκτῖνα τόποις ἀγρήστοις καὶ ρυπαροῖς; πόσα σώματα βλέπει ὀδωδότα; μὴ τις αὐτῷ προστρίβεται μῶμος; οὐ τὰ ρυπαρὰ μὲν καὶ σεσηπότα ζηραίνει καὶ συσφίγγει, τὰ ἐσκοτισμένα δὲ φωτίζει, καὶ αὐτὸς ἀσινὴς πάντῃ καὶ ἀνεπίδεκτος παντός ὑπάρχει ρύπου; Τί δὲ τὸ πῦρ; οὐ τὸν σιδήρον μέλανα λαβὼν ἐν ἑαυτῷ καὶ ψυχρόν, φλογοειδῆ ὅλον καὶ πεπυρακτωμένον ἐργάζεται; μὴ τι μετέλαβε τῶν ἰδιωμάτων τοῦ σιδήρου; μὴ, τυπτομένου τοῦ σιδήρου σφύραις καὶ μαστιζομένου, πάσχει τι τὸ πῦρ, ἢ βλάβη ὅλως ὑφίσταται;

Εἰ οὖν τὰ κτιστὰ ταῦτα καὶ φθαρτὰ οὐδὲν ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν εὐτελεστέρων παθαίνειν πέφυκε, τίνοι λόγῳ, ἀνόητε σύ, καὶ λιθοκάρδιε, χλευάζειν με τολμᾶς λέγοντα, ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ οὐδόλως ἐκστὰς τῆς πατρικῆς δόξης, ἀλλ' ὁ αὐτὸς ὢν Θεός, ἐπὶ σω-

τηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἀνείληφε σῶμα ἀνθρώπινον, ἵνα τοὺς ἀνθρώπους κοινωνοὺς ποιήσῃ τῆς θείας καὶ νοερᾶς φύσεως, καὶ ἐκ τῶν καταχθονίων τοῦ ἄδου ἐξαγαγὼν τὴν ἡμῶν οὐσίαν, τῇ οὐρανίῳ τιμῇ δόξῃ, ἵνα τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, τῇ προσλήψει τῆς σαρκὸς δελεάσας χειρώσῃται, καὶ τὸ γένος ἡμῶν τῆς αὐτοῦ τυραννίδος ἐλευθερώσῃ; Ἐνθεν τοι καὶ ἀπαθῶς προσομιλεῖ τῷ πάθει τοῦ Σταυροῦ, τὰς δύο παριστῶν φύσεις αὐτοῦ· ὡς μὲν γὰρ ἄνθρωπος σταυροῦται, ὡς δὲ Θεὸς σκοτίζει τὸν ἥλιον, κλονεῖ τὴν γῆν, καὶ πολλὰ κεκοιμημένα ἐγείρει σώματα ἐκ μνημάτων· πάλιν, ὡς ἄνθρωπος θνήσκει, ὡς δὲ Θεὸς ἐξανίσταται, σκυλεύσας τὸν ἄδην. Διὸ κέκραγεν ὁ προφήτης· «ὁ ἄδης ἐπικράνθη συναντήσας σοι κάτω· ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεπαίχθη» (Ἠσαϊ. ιδ'. 9)· ἄνθρωπον δοκῶν λαθεῖν φιλόν, τῷ Θεῷ δὲ περιτυχόν, κενὸς ἐξαίφνης γέγονε καὶ εἰς χιμάλωτος. Ἐγείρεται ταιγαροῦν ὡς Θεός, καὶ ἀνέρχεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅθεν οὐδαμῶς ἐχωρίσθη· καὶ τὴν φύσιν ἡμῶν τὴν εὐτελεῖ, τὴν πάντων ἀσυνετωτέραν, τὴν ἀγνώμονα καὶ ἡτιμωμένην, πάντων ἀνωτέραν πεποίηκε, καὶ ἐπὶ θρόνου δόξης ἐνίδρυσε, δόξης ἀποστίλβουσας ἀθανάτου. Τίς οὖν αὐτῷ τῷ Θεῷ καὶ Λόγῳ προσεγένετο ἐντεῦθεν βλάβη, ὅτι βλασφημεῖν οὐκ ἐρυθρίας; Τί δαί; βέλτιον ταῦτα ὁμολογεῖν, καὶ τοιοῦτον σέβεσθαι Θεόν, ἀγαθὸν καὶ φιλόανθρωπον, ὃς ἐντέλλεται δικαιοσύνην, ἐγκράτειαν ἐπιτάσσει, καθαρότητα νομοθετεῖ, ἐλεεῖν διδάσκει, πίστιν παρέχει, εἰρήνην κηρύττει, αὐτοαλήθεια ὀνομάζεται καὶ ἐστίν, αὐτοαγάπη, αὐτοαγαθότης, τοῦτον βέλτιον σέβεσθαι, ἢ τοὺς θεοὺς σου, τοὺς κακοὺς καὶ πολυπαθεῖς, τοὺς αἰσχροὺς καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ὀνόμασιν; Οὐαὶ ὑμῖν, τῶν λίθων λιθωδέστεροι, καὶ τῶν ἀλόγων ἀλογώτεροι· τῆς ἀπωλείας υἱοὶ τοῦ σκότους κληρονόμοι. Μακάριος δὲ ἐγὼ, καὶ πάντες οἱ χριστιανοί, Θεὸν ἔχοντες ἀγαθὸν καὶ φιλόανθρωπον· οἱ γὰρ αὐτῷ λατρεύοντες, καὶ ὀλίγον χρόνον ἐν τῷ νῦν αἰῶνι κακοπαθήσωσιν, ἀλλὰ τὸν ἀθάνατον τῆς ἀνταποδόσεως καρπὸν τρυγήσουσιν, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς ἀτελευτήτου καὶ θείας μακαριότητος.

Ἐφ' ἧς δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Θεοῦδης· ἰδοὺ φανερόν ἐστιν, ὅτι τὴν καθ' ἡμᾶς θρησκείαν πολλοὶ καὶ μεγάλοι σοφοί, καὶ ἐξηγηταί, καὶ θαυμαστοὶ τὴν ἀρετὴν καὶ ἐπιστήμην ἐνομοθέτησαν· καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ δυνάσται, ὡς καλὴν καὶ μηδὲν σφαλερὸν ἔχουσιν ἐδέξαντο· τὴν δὲ τῶν Γαλιλαίων, ἄγροικοὶ τινες, πτωχοὶ τε καὶ εὐτελεῖς ἐκήρυξαν ἄνδρες, καὶ αὐτοὶ εὐαρίθμητοι, καὶ μὴ τῶν δώδεκα τὸ μέτρον ὑπερβαίνοντες. Πῶς οὖν τῶν ὀλίγων, ἀσήμενων τε καὶ ἀγροίκων τὸ κήρυγμα, προτιμητέον τῆς τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων, καὶ σοφῶν

τοσαύτη λαμπάντων νομοθεσίας; Τίς δὲ ἡ ἀπόδειξις τούτους μὲν ἀληθεύειν, καὶ κείνους ψεύδεσθαι; Αὐθις ὁ τοῦ βασιλείως υἱὸς ἀπεκρίνατο· τάχα, Θεοῦ δὲ, ὅς ἐστι, τὸ τοῦ λόγου, λύρας ἀκούων, καὶ ἀσύνετος μένων· μᾶλλον δὲ ἀσπίς, βύων τὰ ὅσα τοῦ μὴ ἀκοῦσαι φωνῆς ἐπαδόντων. Καλῶς οὖν ὁ προφήτης εἶπε περὶ σοῦ, «εἰ ἀλλάσσεται αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ σὺ δυνήσῃ εὖ ποιῆσαι μεμαθηκώς κακά» (Ἱερ. ιγ'. 23). Μωρὲ καὶ τυφλὲ, πῶς οὐκ ἄγει σε εἰς αἰσθησιν ἡ τῆς ἀληθείας ἰσχύς; τοῦτο γὰρ αὐτό, τὸ παρὰ πολλῶν μὲν ἐπὶ σοφία θαυματούμενων ἐπαινεῖσθαι τὰ μισθὰ σου σεβάσματα, παρὰ πολλῶν δὲ βασιλέων κρατύνεσθαι, τὸ δὲ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου παρ' ὀλίγων καὶ ἀσκήμων ἀνδρῶν κηρυχθῆναι, δεικνύει τῆς θεοσεβείας ἡμῶν τὴν ἰσχύν, καὶ τῶν ὑμετέρων πονηρῶν δογμάτων τὴν ἀσθενῆ καὶ ὀλέθριον. Ὅτι τὰ μὲν ὑμέτερα καὶ συνηγόρους ἔχοντα σοφούς, καὶ ἀντιλήπτορας ἰσχυρούς, ὅμως σθένυνται καὶ ἀσθενεῖ· τὰ δὲ τῆς θεοσεβείας μηδεμίαν ἀνθρωπίνην κεκτημένα βοήθειαν, λάμπει τηλαυγέστερον ἡλίου, καὶ τοῦ κόσμου κατέσχε τὰ πληρώματα.

Εἰ μὲν γὰρ παρὰ ῥητόρων καὶ φιλοσόφων ἐξετέθη, βασιλεῖς δὲ καὶ δυνάστες εἶτε συνεργούντας, εὖρες ἂν σὺ ὁ πονηρὸς εἰπεῖν, ἀνθρωπίνης δυνάμεως τὴν πᾶν γεγενῆσθαι. Νυνὶ δὲ, ὁρῶν παρὰ ἀλλοῦ μὲν εὐτελῶν τὴν ἁγίον συντεθῆναι Εὐαγγέλιον, παρὰ πάντων δὲ τῶν τυράννων διωχθέν, καὶ μετὰ τοῦτο τὴν οἰκουμένην καταταχόν, «εἰς πᾶσαν γὰρ, φησὶ, τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν» (Ψαλμ. ιη'. 4), τί ἂν εἴποις, ἡ θεῖαν εἶναι καὶ τινὰ καὶ ἄμυχον δύναμιν, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων τὰ ἑαυτῆς βεβαιούταν; Τίνα δὲ ἀπόδειξιν ζητεῖς. ἀνόητε, τοῦ ψεύδεσθαι μὲν τοὺς τοὺς, ἀληθεύειν δὲ τοὺς ἡμετέρους, κρείττονα τῶν εἰρημένων; Εἰ μὴ γὰρ ἡ ἡμετέρα ἦν καὶ ψεῦδος πάντα τὰ σά, οὐκ ἂν τοσαύτην ἔχοντα παρὰ ἀνθρώπων ἰσχύν, ἡλαττοῦτο καὶ ἐξηθένει. «Εἶδον γὰρ, φησὶ, τὸν ἀτεῆ ὑπερυψωμένον, καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ ἀρῆλθ' ἐν, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐζήτητα αὐτόν, καὶ οὐχ εὗρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ» (Ψαλμ. λς'. 35). Περὶ ὑμῶν ταῦτα εἶρηκεν ὁ προφήτης τῶν ὑποτασσόντων τῆς εἰδωλομανίας· μικρὸν γὰρ ὅσον ὅσον, καὶ οὐ μὴ εὗρεθῇ ὁ τόπος ὑμῶν· ἀλλ' ὡς ἐκλείπει καπνὸς ἐκλείψετε, καὶ ὡς τήκεται κηρὶς ἀπὸ προσώπου πυρός, οὕτως ἀπολείψετε¹. Περὶ δὲ τῆς εὐαγγελικῆς θεογνωσίας εἶπεν ὁ Κύριος· «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι» (Ματθ. κδ'. 35). Καὶ αὐθις

ὁ Ψαλμωδὸς φησὶ· «κατ' ἀρχὰς σὺ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσιν οἱ οὐρανοί. Αὐτοὶ ἀπολούνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡστὶ περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγῇσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν» (Ψαλμ. ρά. 26).

Καὶ οἱ μὲν θεοὶ κήρυκες τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, οἱ σοφοὶ τῆς οἰκουμένης ἀλιεῖς, οἱ πάντας ἐλκύσαντες τοῦ βυθοῦ τῆς ἀπάτης, οὓς ὁ εὐτελὴς σὺ, καὶ δοῦλος ὄντως τῆς ἁμαρτίας ἐξευτελίξεις, ἐλαμψαν σημείοις καὶ τέρασιν, καὶ ποικίλαις δυνάμεσιν, ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῷ κόσμῳ· τυφλοῖς τὸ φῶς δωρούμενοι· κωφοῖς τὸ ἀκούειν· χωλοῖς τὸ περιπατεῖν· νεκροῖς τὸ ζῆν· χαρίζομενοι· αἱ σικαὶ γὰρ αὐτῶν μόναι, πάντα τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων ἐθεράπευον· δαίμονας, οὓς ὑμεῖς φοβεῖσθε ὡς θεοὺς, οὐ μόνον τῶν ἀνθρωπίνων ἀπήλυνον σωματίων, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἐδίωκον τῆς οἰκουμένης τῷ τοῦ Σταυροῦ σημείῳ· δι' οὗ, πᾶσαν μὲν ἠφάνισαν μαγείαν, πᾶσαν δὲ φαρμακείαν ἀνενέργητον ἐδείξαν. Καὶ ἐκείνοι μὲν οὕτω τὴν ἀνθρωπίνην ἰασάμενοι ἀσθενεῖαν τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει, καὶ τὴν κτίσιν πᾶσαν καινουργήσαντες ὡς τῆς ἀληθείας κήρυκες, θαυμάζονται παρὰ πάντων εἰκότως τῶν εὖ φρονούντων. Τί δὲ αὐτὸς ἔχεις εἰπεῖν περὶ τῶν σοφῶν σου καὶ ῥητόρων, ὧν ἐμώρηνεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν; τῶν συνηγόρων τοῦ διαβόλου; τί μνήμης ἄξιον κατέλιπον τῷ βίῳ; εἰπέ· τί δ' ἂν εἴποις περὶ αὐτῶν, ἡ ἀλογίαν, καὶ αἰσχροτότητα, καὶ τέχνην ματαιάν, τῇ καλλιπερίᾳ τῶν λόγων τὸν βόρβορον συγκαλύπτουσαν τῆς δυσώδους αὐτῶν θρησκείας; Ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ποιητῶν ὅσοι μικρὸν τι δεδύνηται τῆς πολλῆς ἀνανεῦσαι μανίας, εἶπον τὸ ἀληθέστερον, ὅτι οἱ λεγόμενοι θεοί, ἀνθρωποὶ ἦσαν· καὶ διὰ τὸ τινὰς μὲν αὐτῶν ἄρξαι χωρῶν τε καὶ πόλεων, τινὰς δὲ ἄλλο τι οὐδαμινὸν κατὰ τὸν βίον ποιῆσαι, πλανηθέντας τοὺς ἀνθρώπους, θεοὺς αὐτοὺς καλέσαι.

Κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ ὁ Σερὸς ἐκεῖνος ἱστορεῖται τὰ τῶν ἀγαλλμάτων ἐξευρεῖν· τοὺς γὰρ ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις ἡ ἀνδρείας, ἡ φιλίας, εἴτε τινὸς ἐτέρας ἀνδραγαθίας ἔργον μνήμης ἄξιον ἐπιδειξαμένους, ἀνδριάσι λέγεται, καὶ στήλαις τιμῆσαι· οἱ δὲ μετὰ ταῦτα, τὴν τῶν προγόνων ἀγνοήσαντες γνώμην, καὶ ὅτι μνήμης ἕνεκα μόνον τοῖς ἐπαινετόν τι ποιήσασιν ἀνδριάντας καὶ στήλας ἀνέστησαν, κατὰ μικρὸν πλανώμενοι τῇ τοῦ ἀρχιερέως δαίμονος ἐνεργείᾳ, ὡς ἀθανάτοις θεοῖς τοῖς ὁμοιοπαθεῖσι καὶ φθαρτοῖς ἀνθρώποις προσετέθησαν, καὶ θυσίας αὐτοῖς καὶ σπονδὰς ἐπενοήσαντο, τῶν δαιμόνων τοῖς ζοάνοις ἐνοικησάντων, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς τὴν τιμὴν καὶ τὰς θυσίας μετελκυσάν-

¹ Ὅρα προφητεῖαν ἐναργεστάτην τοῦ μακαρίου Ἰωάννου.

των. Ἐκείνοι τοίνυν, τοὺς μὴ δοκιμάζοντας τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, πείθουσι θεοὺς αὐτοὺς ἡγεῖσθαι, δυοῖν χάριν· ἵν' αὐτοὶ μὲν τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ δοξάζονται· (ἡδονταί γάρ, ὅτε πλήρεις ἀλαζονείας ὄντες, ὡς θεοὶ τιμᾶσθαι·) αὐτοὺς δέ, οὓς ἡπατήκασιν, εἰς τὸ ἡτοιμασμένον αὐτοῖς ἄσβεστον ἐλκύσῃ πυρ· ὅθεν πᾶσαν αὐτοὺς ἐδίδαξαν παρανομίαν καὶ αἰσχροτήτα, ὡς ἀπαξ ὑποταγέντας τῇ ἐκείνων ἀπάτῃ. Ἐπὶ τοῦτον οὖν τὸν κολοφῶνα τῶν κακῶν ἐλθόντες οἱ ἄνθρωποι, ἐσκοτισμένοι ὄντες, ἕκαστος τοῦ ἰδίου πάθους καὶ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐστήσαν στήλην καὶ θεὸν ὠνόμασαν· βδελυκτοὶ τῆς πλάνης, βδελυκτότεροι τῆς ἀτοπίας τῶν προσκυνουμένων γενόμενοι· ἕως ἐλθὼν ὁ Κύριος διὰ σπλάγχχνα ἐλέους αὐτοῦ, ἐλυτρώσατο ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ τῆς πονηρᾶς ταύτης καὶ ὀλεθρίου πλάνης, καὶ ἐδίδαξε τὴν ἀληθῆ θεογνωσίαν· οὐκ ἔστι γὰρ σωτηρία, εἰ μὴ ἐν αὐτῷ· καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεὸς οὔτε ἐν οὐρανῷ, οὔτε ἐπὶ γῆς, εἰ μὴ αὐτός· μόνος ὁ τοῦ παντός Ποιητής, ὁ πάντα φέρων τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. «Τῷ λόγῳ γάρ, φησί, Κυρίου, οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν» (Ψαλμ. λβ'. 6.). Καὶ· «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο, οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονεν» (Ἰωάν. α'. 3.).

Ὁ δὲ Θεοῦδᾶς, τούτων ἀκούσας τῶν ῥημάτων, καὶ ὅτι πλήρης ὁ λόγος θεοδιδάκτου φιλοσοφίας ἐτύγγανεν, οἷα βροντῆς ἤχῳ κατὰπλαγεῖς, ἀφωνία συνέχετο. Ὅψι δὲ καὶ μόλις εἰς αἴσθησιν ἐλθὼν τῆς αὐτοῦ ἀθλιότητος, (ἦψατο γὰρ τῶν ἐσκοτισμένων ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας αὐτοῦ ὁ σωτήριος λόγος, καὶ πολὺς τῶν προτέρων αὐτῷ εἰσῆλθε μετὰ μέλος), καὶ τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης καταγνούς, τῷ φέγγει τῆς εὐσεβείας προσέδραμε· καὶ τὸ ἀπ' ἐκείνου οὕτω τῆς μοχθηρᾶς ἀγωγῆς ἀπέστη, καὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν τοῖς ἀτίμοις ἐξεπολέμωσε πάθει καὶ μαγείαις, ὅσην ἄρα πρὸ τούτου τὴν πρὸς αὐτὰ φιλίαν ἐσπέισατο. Τότε μὲν γὰρ ἐν μέσῳ τοῦ συνεδρίου ἐστῶς, τοῦ βασιλέως προκαθεζομένου μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐβόησεν¹. Ἀληθῶς, ὦ βασιλεῦ, Πνεῦμα Θεοῦ ἐνοικεῖ τῷ Ἰῶ σου· ἀληθῶς ἡττήμεθα, καὶ οὐδεμίαν ἀπολογίαν ἔχομεν, οὔτε ἀντοφθαλμῆσαι πρὸς τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα ἰσχύομεν. Μέγας οὖν τῷ ὄντι ὁ τῶν χριστιανῶν Θεός· μεγάλη ἡ πίστις αὐτῶν· μεγάλα τὰ μυστήρια. Ἐπιστραφεὶς οὖν πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, ἔφη. Λέγε μοι τοίνυν, ὦ πεφωτισμένε τὴν ψυχὴν, δέχεται με ὁ Χριστός, εἰ, ἐκ τῶν πονηρῶν μου πράξεων ἀποστάς, ἐπιστρέψω πρὸς

αὐτόν; Naί, φησὶν, ὁ τῆς ἀληθείας κῆρυξ, naί, δέχεται καὶ σέ, καὶ πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν ἐπιστρέφοντας· δέχεται δὲ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς υἱὸς ἀπὸ μακρᾶς ἐπιδημήσαντι χώρας προσυπαντᾷ τῷ ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν ἀνομιῶν ἐπιστρέφοντι, καὶ τοῦτον περιλαβὼν κατασπάζεται· καὶ τὸ τῆς ἁμαρτίας περιελὼν αἵσχος, αὐτίκα ἱμάτιον περιτίθησι σωτηρίου· καὶ στολὴν λαμπροτάτης περιβαλὼν δόξης, μυστικὴν ταῖς ἀνω δυνάμεσιν ἐπιτελεῖ εὐφροσύνην, τὴν ἐπιστροφὴν ἐορτάζων τοῦ ἀπολωλὸτος προβάτου· αὐτὸς γὰρ ἔφη ὁ Κύριος, «χαρὰν γίνεσθαι ἐν οὐρανῷ, ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι» (Λουκ. ιε'. 7.). Καὶ πάλιν φησὶν· «Οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν» (Ματθ. θ'. 13.). Εἶτα καὶ διὰ τοῦ προφήτου. «Ζῷ ἐγώ, λέγει Κύριος, οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀσεβοῦς, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, καὶ ζῆν αὐτόν· ἐπιστροφῇ ἐπιστρέψατε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ὑμῶν τῆς πονηρᾶς· καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκετε οἶκος Ἰσραὴλ; Ἀνομία γὰρ ἀνόμου οὐ μὴ καὶ ὥσῃ αὐτόν, ἐν ᾗ ἂν ἡμερᾶ ἀποστρέψῃ ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ, καὶ ποιήσῃ δικαιοσύνην, καὶ ἐν προστάγματι ζωῆς διαπορεύσεται, ζωὴ ζήσεται καὶ οὐ μὴ ἀποθάνῃ. Πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ ἅς ἤμαρτεν, οὐ μὴ μνησθῶσιν, ὅτι κρίμα δικαιοσύνης ἐποίησεν, ἐν αὐτοῖς ζήσεται» (Ἰεζεκιήλ λγ'. 11.). Καὶ αὖθις δι' ἑτέρου προφήτου βοᾷ. «Λούσασθε, καὶ καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν. καὶ ἐὰν ᾧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ᾧσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ· τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα» (Ἠσαΐ. α'. 16.).

Τοιούτων οὖν προκειμένων ἐπαγγελιῶν παρὰ Θεοῦ τοῖς ἐπιστρέφουσι, μὴ μέλλε, ὦ ἄνθρωπε, μὴδ' ἀναβάλλου, ἀλλὰ πρόσελθε πρὸς Χριστὸν τὸν φιλόανθρωπον Θεὸν ἡμῶν, καὶ φωτίσθητι, καὶ τὸ πρόσωπόν σου οὐ μὴ καταισχυνθῇ· ἅμα γὰρ τὸ καταδύναί σε τῇ κολυμβήθρᾳ τοῦ θείου βαπτίσματος, ὅλον τὸ αἵσχος τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅλος ὁ φόρτος τῶν πολλῶν σου ἁμαρτημάτων ἐνθάπτεται τῷ ὕδατι, καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν χωρεῖ· νέος δὲ σὺ ἐκείθεν, καὶ παντὸς ῥύπου καθαρὸς ἀνέρχῃ, μὴδένα σπύλον, ἢ ρυτίδα ἁμαρτίας ἐπιφερόμενος· καὶ λοιπὸν ἐπὶ σοὶ ἔστι τὸ διαφυλάττειν ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐκείθεν σοὶ προσγινόμενὴν καθάρσιν, διὰ σπλάγχχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν. Ὁ μὲν οὖν Θεοῦδᾶς, τούτοις κατηχηθεῖς τοῖς ῥήμασιν ἐξείσιν εὐθέως· καὶ τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο καταλαβὼν ἄντρον, καὶ τὰς ἑαυτοῦ λαβὼν μαγικὰς βίβλους, ὡς κακίας πάσης ἀπαρχάς, ὡς ὀργίων δαιμονικῶν θησαυροὺς, πυρὶ κατέ-

¹ Ὅρα ἀλλοίωσιν καὶ ἀληθῆ μετάνοιαν, καὶ πεπαρρησιασμένην, τοῦ Θεοῦδᾶ!

καυσεν· αὐτὸς δὲ τὸ σπῆλαιον καταλαμβάνει τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, πρὸς ὃν ὁ Ναχὼρ ἀπεληλύθει, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν διηγέται πάντα, κόνιν μὲν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κατεχεάμενος, βαρεῖς τε τοὺς στεναγμοὺς ἀναφέρων, καὶ λούων τοὺς δάκρυτιν ἐαυτόν· καθεξῆς δὲ τὰς μυστράς αὐτοῦ διηγούμενος πράξεις τῷ γέροντι. Ἐκεῖνος δὲ περὶ τὸ σῶσαι ψυχὴν, καὶ τῆς τοῦ δολίου δράκοντος ἐξαρκάσαι φάρυγγος εὐτεχνότατος ὢν, κατεπάδει αὐτὸν ῥήμασι σωτηρίοις· ἐγγυᾶται τὴν ἄφασιν ἱλεων ὑπισχνεῖται τὸν δικαστὴν· εἴτα κατηγήσας, καὶ νηστεύειν ἐπὶ πολλὰς ἐντειλάμενος ἡμέρας, τῷ θεῷ καθαίρει βαπτίσματα· καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος μετανοῶν γνησίως πάσας αὐτοῦ τὰς ἡμέρας ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησε, δάκρυσί τε καὶ στεναγμοῖς τὸν Θεὸν ἐξιλεούμενος.

Ὁ δὲ γε βασιλεὺς, τούτων οὕτως ἀποβάντων, πάντοθεν ἐξαπορηθεὶς, δῆλος ἦν ἰσχυρῶς ἀνιώμενος, καὶ πολλὴν τὸν σῆλον φέρων ἐν τῇ ψυχῇ. Συγκαλέσας δὲ αὐτοὺς, ὅσοι τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐτύγγανον, ἐσκέπτετο τί λοιπὸν τῷ ἰδίῳ ποιήσειεν υἱῷ. Πολλὰς δὲ βουλὰς τῶν πολλῶν ὑποτιθεμένων, ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ἀραχῆς ἐκεῖνος, ἐπιφανέστερος τὴν ἡγεμονίαν, καὶ πρῶτος τῆς βουλῆς ὑπάρχων, ἔφη τῷ βασιλεῖ. Τί ἔδει, βασιλεῦ, ποιῆσαι τῷ υἱῷ σου καὶ οὐ πεποιήκαμεν, τοῦ πείσαι αὐτὸν τοῖς ἡμετέροις ἐπεσθαι δόγμασι, καὶ τοῖς θεοῖς ἡμῶν λατρεύειν; ἀλλ' ὥς ὁρῶ, ἀνὴρ ὑμῖν ἐπιχειροῦμεν· ἐκ φύσεως γὰρ αὐτῷ, ἢ τῆς τύχης ἴσως τὸ φιλόνηκόν τε καὶ ἀμείλικτον. Εἰ μὲν οὖν βασιλῆας αὐτὸν ἐκδιδόναι θελήσειας καὶ τιμωρίαις, σύ τε πολέμιος ἔσῃ τῆς φύσεως, καὶ οὐ πατήρ· εἴτι κληθήσῃ, ἀκακίαν ζῆμιωθήσῃ, ἐτόιμως ἔχοντα ὑπὲρ Χριστοῦ ἀποθανεῖν· λείπεται γοῦν τοῦτο ποιῆσαι· διελεῖν αὐτῷ τὴν βασιλείαν, καὶ εἰς τὸ ἐπιβάλλον αὐτῷ μέρος βασιλεύειν ἐπιτρέψαι· καὶ εἰ μὲν ἡ τῶν πραγμάτων φύσις, καὶ ἡ μέριμνα τῶν βιωτικῶν ἐλκύσουσιν αὐτόν, τὸν ἡμέτερον ἀσπάσασθαι σκοπὸν τε καὶ βίον, ἔσται ἡμῖν κατὰ σκοπὸν τὸ πρᾶγμα· τὰ γὰρ ἰσχυρῶς βεβαιωθέντα τῇ ψυχῇ ἔθῃ, δυσεξάλειπτά εἰσι, καὶ πειθοὶ μᾶλλον ἢ βίᾳ μεταβαλλόμενα· εἰ δὲ τῇ θρησκείᾳ παραμενεῖ τῶν χριστιανῶν, αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ μὴ ζῆμιωθῆναι σε τὸν υἱόν, ἔσται σοι τῆς ἀθυμίας ποσῶς παραμύθιον.

Ταῦτα τοῦ Ἀραχῆ εἰπόντος, πάντες συνεμαρτύρουν, ἀποδεχόμενοι τὴν γνώμην. Συντίθεται τοίνυν καὶ ὁ βασιλεὺς οὕτω ταῦτα διαθεῖναι· καὶ δὴ προσκαλεσάμενος ἔωθεν, ἔφη τῷ υἱῷ· οὗτός μοι τελευταῖος ἤδη πρὸς σέ λόγος υἱέ· οὐπερ, εἰ μὴ εὐθὺς κατήκοος γένῃ, καὶ χάνῃ ἐν τούτῳ τὴν ἐμὴν θεραπείαν καρδίαν, οὐκέτι σου, εὖ ἴσθι, φέισομαι. Τοῦ δέ, πυθομένου· τίς ἡ τοῦ λόγου δύναμις, ἔφη ὁ βασιλεὺς· ἐπέειπερ,

φησί, πολλὰ μογήσας, ἀνένδοτόν σε πρὸς πάντα εὖρον τοῦ πεισθῆναι μου τοῖς λόγοις, δεῦρο δὴ τὴν βασιλείαν διελὼν, ἀνὰ μέρος εἶναι σε, καὶ βασιλεύειν ποιήσω, καὶ ἔσται σοι λοιπὸν ἐπ' ἀδείας ἦν ἂν ποθῆς εἶναι ὁδόν. Γνοῦσα δὲ ἡ θεία ὄντως ψυχὴ ἐκείνη καὶ τοῦτο ἐπ' ὀλίσθῃ τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως προβαλεῖν τὸν βασιλέα, ὅμως ἐπακοῦσαι συνείδεν· ὅπως τὰς αὐτοῦ διαδράς χεῖρας, τὴν ἐπιθυμουμένην αὐτῷ πορεύσεται ὁδόν. Ὑπολαβὼν οὖν, τῷ βασιλεῖ ἔφη· ἐγὼ μὲν ἐπόθουν τὸν θεὸν ἐκείνον ζητῆσαι ἄνδρα, τὸν ὑποδείξαντά μοι τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, καὶ πᾶσι χαίρειν εἰπὼν, μετ' αὐτοῦ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς μου διανύσαι· ἀλλ' ἐπεὶ με, πάτερ, οὐ συγχωρεῖς τὰ καταθύμια πράττειν, πείθομαί σοι ἐν τούτῳ· ἐν οἷς γὰρ οὐ πρόκειται προφανῆς ἀπώλεια, καὶ Θεοῦ ἁλλοτριώσις, καλὸν τῷ πατρὶ πείθεσθαι. Χαρὰς οὖν ὅτι πλείστης ὁ βασιλεὺς πλησθεὶς, διαίρει μὲν τὴν ὑποτελῆ αὐτῷ χώραν πᾶσαν εἰς δύο, χειροτονεῖ δὲ τὸν υἱὸν βασιλέα, κοσμεῖ τῷ διαδήματι, καὶ πάσῃ τοῦτον βασιλικῇ καταλαμπρύνας δόξῃ, εἰς τὴν ἀφορισθεῖσαν αὐτῷ ἐκπέμπει βασιλείαν μετὰ λαμπρᾶς δορυφορίας· τοῖς ἄρχουσι δὲ καὶ ἡγεμόσι, στρατηγοῖς τε καὶ σατράπαις, παντὶ τε τῷ βουλομένῳ κελεύει ἀπελθεῖν μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ βασιλέως· καὶ πόλιν τινα μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον ἀφορίζει αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ, καὶ πάντα δίδωσι τὰ πρέποντα βασιλεύει.

Τότε δὴ τότε τὴν ἐξουσίαν παραλαβὼν ὁ Ἰωάσαφ τῆς βασιλείας, ἡνίκα τὴν πόλιν κατέλαθεν ἔνθα τὰ τῆς βασιλείας ἡτρέπιστο, τὸ τοῦ δεσποτικοῦ μὲν πάθους σημεῖον, τὸν σεβάσμιον τοῦ Χριστοῦ Σταυρόν, ἐκάστω ἐφίστησι τῆς πόλεως πύργῳ· τοὺς δὲ εἰδωλικούς ναοὺς καὶ βωμοὺς περιστάς, ἐπολιόρκει, κατέσειεν, ἀνώρυττε τὸ ἔδαφος, ἐξεκάλυπτε τοὺς θεμελίους, μηδὲνα λείψανον τῆς ἀσεβείας καταλιπὼν· κατὰ μέσσην δὲ τῆς πόλεως ναὸν μέγαν τε καὶ περικαλλῆ τῷ Δεσπότη ἀνεγείρει Χριστῷ· καὶ κελεύει τὸ πλῆθος ἐκεῖ συνεχῶς ἐπιχωριάζοντας, προσάγειν τῷ Θεῷ τὸ σέβας διὰ τῆς τοῦ Σταυροῦ προσκυνήσεως, εἰς μέσον πρὸ πάντων αὐτὸς παρελθὼν, καὶ ἐκτενεστάτῃ διδούς ἐαυτὸν δεήσει· πάντας δὲ τοὺς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα γενομένους, ἐνουθετεῖ, παρεκάλει, πάντα ἐποίει, τοῦ ἀποσπάσαι τῆς δεισιδαίμονος πλάνης, καὶ τῷ Χριστῷ οἰκωῶσαι· τὴν ἀπάτην ὑπεδείκνυε τῆς εἰδωλομανίας· καὶ τὸ κήρυγμα κατήγγειλε τοῦ Εὐαγγελίου· τὰ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου διεξήγει συγκαταβάσεως· τὰ θαυμάσια ἐκήρυττε τῆς αὐτοῦ παρουσίας· τὸ πάθος ἐγνώριζε τοῦ Σταυροῦ, δι' οὗ σεσώσμεθα· τὴν τῆς Ἀναστατέως δύναμιν· καὶ τὴν πρὸς οὐρανοὺς ἀνοδὸν· τὴν φοβεράν ἐπὶ τούτοις διήγγελλεν ἡμέραν τῆς φρικτῆς αὐτοῦ δευτέρας πα-

ρουσίας, τὰ τε ἀποκείμενα τοῖς δικαίοις ἀγαθὰ, καὶ τὰ ἐκδεχόμενα τοὺς ἁμαρτωλοὺς κολαστήρια. Ταῦτα πάντα ἤθει χρηστῶ, καὶ μετριοφροσύνης διεξήκει βήμασιν· οὐ τοσοῦτον γὰρ ἀπὸ τοῦ ὄγκου τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς βασιλικῆς μεγαλοπρεπειᾶς ἤθελεν αἰδέσιμος εἶναι καὶ φοβερός, ὅσον ἀπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ τῆς πραότητος· ὧ καὶ μᾶλλον εἶλκε πάντας πρὸς ἑαυτόν, τῷ εἶναι μὲν τοῖς ἔργοις θαυμάσιος, ἐπεικῆς δὲ καὶ μέτριος τῷ φρονήματι. Ὅθεν ἡ ἐξουσία τὴν μετριοφροσύνην καὶ ἐπιείκειαν μέγαν συνεργὸν λαβοῦσα, πάντας εἶκειν αὐτοῦ τοῖς λόγοις πεποίηκεν. Ἀμέλει οὕτως ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, πᾶς ὁ ὑποτελής αὐτῷ λαὸς πολίτης τε καὶ ἐγχώριος, τοῖς θεοφθόγοις αὐτοῦ ἐμυσταγωγῆθη λόγοις, ὡς ἐξαρνήσασθαι μὲν τὴν πολύθεον πλάνην, καὶ ἀπορραγῆναι τῶν ειδωλικῶν σπονδῶν τε καὶ βδελυγμάτων, τῇ ἀπλανεῖ τε προστεθῆναι πίστει, καὶ ταῖς αὐτοῦ μεταπλασθέντες διδασκαλίαις τῷ Χριστῷ οἰκειωθῆναι, καὶ μετόχους τῆς οὐρανῶν βασιλείας γενέσθαι ἀξιωθῆναι.

Πάντες δὲ οἱ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις διὰ τὸν φόβον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐγκεκλεισμένοι Ἰερεῖς τε καὶ Μονάζοντες, καὶ τῶν Ἐπισκόπων ὀλίγοι, ἐξελθόντες τῶν καταδύσεων, πρὸς αὐτὸν χαίροντες ἐχώρουν. Αὐτὸς δὲ τοὺς διὰ Χριστὸν ἐν τοιούτοις περιπεσόντας ἀνιαιροῖς, καὶ οὕτω ταλαιπωρησάντας, προῦπαντῶν, ἐντίμως ἐδέχετο, καὶ εἰς τὸ ἑαυτοῦ εἰσήγε παλάτιον, πόδας ῥύπτων, κόμην ῥυπῶσαν ἀποπλύνων, καὶ παντοίως αὐτοὺς θεραπεύων· εἶτα τὴν νεουργηθεῖσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν ἐνθρονίζει, καὶ τινὰ τῶν Ἐπισκόπων πολλὰ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κακοπαθήσαντα, καὶ τὸν ἴδιον ἀπολέσαντα τῆς Ἐπισκοπῆς θρόνον, Ἀρχιερέα ἐν ταύτῃ καθίστησιν· ἄνδρα ἅγιον, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἐπιστήμονα, ζήλου τε θεοῦ τὴν ψυχὴν πεπληρωμένον· κολυμβήθραν δὲ εὐθὺς σχεδιάσας, βαπτίζειν τοὺς πρὸς Χριστὸν ἐπιστρέφοντας κελεύει. Καὶ δὴ βαπτίζονται οἱ ἄρχοντες πρῶτον, οἱ ἐν στρατείᾳ τε αὐθις, καὶ ὁ λοιπὸς ὄχλος. Καὶ οἱ βαπτιζόμενοι οὐ μόνον τὴν ψυχικὴν ἀπελάμβανον ὑγιάν, ἀλλὰ δὴ καὶ ὅσοι νόσοις ἦσαν σωματικαῖς καὶ πηρώσεσι πιεζόμενοι, πάντα ἀποθέμενοι, καθαροὶ τὰς ψυχάς, ἄρτιοι δὲ τὰ σώματα τῆς θείας ἀνήρχοντο κολυμβήθρας, θεραπεῖαν τρυγῆσαντες ψυχῶν ὁμοῦ καὶ σωμάτων. Ἐνθεν τοι καὶ συνέρρει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάσαφ πανταχόθεν τὰ πλήθη, μυηθῆναι τὴν εὐσέβειαν ὑπ' αὐτοῦ ζητοῦντες. Καὶ πάντα μὲν κατεσχάπτετο εἰδωλικά σεβάσματα, ἀφῆρητο δὲ ὁ πᾶς πλοῦτος, καὶ τὰ ἀποκείμενα τοῖς εἰδωλείοις χρήματα, ἱερὰ δὲ τεμένη τῷ Θεῷ ἀντωκοδόμητο· καὶ τὸν ἐκείνων πλοῦτον αὐτοῖς, καὶ τὰς πολυτελεῖς ἐσθῆτας, καὶ τοὺς θη-

σαυροὺς ὁ βασιλεὺς Ἰωάσαφ ἀντίθει· τὴν ἀτιμον ἐκείνην καὶ περιττὴν ὕλην ἐνεργὸν ἐντεῦθεν ποιῶν, καὶ ὠφέλιμον.

Οἱ δὲ τοῖς βωμοῖς ἐκείνοις καὶ ναοῖς διατρίβοντες μιαιοὶ δαίμονες, διωγμῷ χαλεπωτάτῳ ἠλαύνοντο, καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν αὐτοῖς συμφορὰν εἰς πολλῶν ἐπήκοον ἐβόων· καὶ ἠλευθεροῦτο ἡ περίχωρος πᾶσα ἐκείνη τῆς ζοφερᾶς αὐτῶν ἀπάτης, τῷ φωτὶ τε περιελάμπετο τῆς ἀμωμότητος πίστεως τῶν χριστιανῶν. Ἀμέλει καὶ ὁ βασιλεὺς ἀγαθὸν πᾶσιν ὑπόδειγμα ἦν, καὶ πολλοὺς ἐπὶ τὴν ὁμοίαν γνώμην ἀνέφλεγε καὶ ἐξῆπτε· τοιοῦτον γὰρ ἡ ἐξουσία· συμμορφοῦται ταύτῃ αἰετὸ ὑποχείριον, τῶν αὐτῶν τε φιλεῖ ἔρᾶν, κακείνα ἐπιτηδεύειν, οἷσπερ ἂν τὸν ἄρχοντα αἰσθῆται χαίροντα. Ἐντεῦθεν, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, ἡ εὐσέβεια ἠῤῥαζεν αὐτοῖς καὶ ἐπεδίδου· καὶ ὁλως ἦν τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀγάπης ἐξηρητημένος ὁ βασιλεὺς Ἰωάσαφ· οἰκονόμος τε τοῦ λόγου τῆς χάριτος, καὶ ψυχῶν κυβερνήτης πολλῶν, εἰς τὸν λιμένα τοῦ Θεοῦ ταύτας καθορμίζων· ἥδει γὰρ τοῦτο εἶναι πρὸ πάντων βασιλείως ἔργον, ἵνα τοὺς ἀνθρώπους διδάξῃ τὸν Θεὸν φοβεῖσθαι, καὶ τὸ δίκαιον τηρεῖν, ὃ δὴ καὶ ἐποίει, ἑαυτὸν τε εἰς τὸ βασιλεῦσαι τῶν παθῶν καταρτίζων, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν νοθετῶν ὡς κυβερνήτης ἄριστος, διακατέχων ἀκριβῶς τῆς εὐνομίας τοὺς οἴκας· τοῦτο γὰρ ὅρος ἀληθινῆς βασιλείας, τὸ βασιλεύειν καὶ κρατεῖν τῶν ἡδονῶν, ὅπερ ἐκεῖνος ἐποίει· ἐπὶ προγόνων μέντοι εὐγενεῖα, καὶ τῇ περὶ αὐτὸν οὔσῃ βασιλικῇ δόξῃ μηδόλως ἐναβρυνόμενος· εἰδὼς, ὅτι πῆλινον ἔχοντες πάντες τοῦ γένους προπάτορα, καὶ τοῦ αὐτοῦ φυράματός ἐσμεν πλούσιοι τε καὶ πένητες· ἐν ἀδύσσω δὲ ταπεινοφροσύνης αἰετὸν νοῦν ἐμβάλλων, καὶ τῆς ἐκείθεν μακαριότητος μεμνημένος, πάροικον μὲν ἑαυτὸν τῶν ἐνταῦθα ἐλογίζετο, ἐκείνα δὲ ἐγίνωσκεν ἰδια εἶναι, ὧν ἂν μετὰ τὴν ἐντεῦθεν τύχοιεν ἐκδημίαν.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα καλῶς εἶχεν αὐτῷ, καὶ πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα τῆς παλαιᾶς ἀπαλλάξας πλάνης πατροπαράδοτου, δούλους εἰργάσατο τοῦ ἐξαγοράσαντος ἡμᾶς τῆς πονηρᾶς δουλείας τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι, δεύτερον ἐννοεῖ ἔργον, τὴν τῆς εὐποίας ἀρετὴν· σωφροσύνη γὰρ καὶ δικαιοσύνη ἥδη προκατάρθρωτο αὐτῷ, ὡς τὸν στέφανον τῆς σωφροσύνης ἀναδυσάμενον. Ἐνεοδὲ οὖν τοῦ ἐπιγείου πλοῦτος τὸ ἄστατον, πονηρῶν ὑδάτων μιμεῖσθαι τὸν δρόμον· ἐκεῖ τοίνυν ἐσπευδε τοῦτον ἀποθέσθαι, «ὅπου οὔτε σῆς, οὔτε βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσι» (Ματθ. ς'. 20). Καὶ δὴ ἤρξατο πάντα τοῖς πένησι διανέμειν τὰ χρήματα, μηδόλως αὐτῶν φειδόμενος· ἥδει γὰρ ὡς ὁ μεγάλῃς ἐξουσίας ἐπιλαβόμενος, τὸν δοτῆρα τῆς ἐξουσίας

μιμῆσθαι ὀφείλει κατὰ δύναμιν. Ἐν τούτῳ δὲ μάλιστα τὸν Θεὸν μιμήσεται, ἐν τῷ μηδὲν ἡγεῖσθαι τοῦ ἐλεεῖν προτιμότερον. Ὑπὲρ χρυσοῖον οὖν καὶ λίθον τίμιον τῆς εὐποίας τὸν πλοῦτον ἑαυτῷ ἀθροίζων ἦν, τὸν καὶ ὦδε κατευφραίνοντα τῇ ἐλπίδι τῆς μελλούσης ἀπολαύσεως, κάκει καταγλυκαίνοντα τῇ πείρᾳ τῆς ἐλπισθείσης μακαριότητος. Ἐν-τεῦθεν ἤρουνδωντο αὐτῷ φυλακαί, οἱ ἐν μετάλλοις κεκλεισμένοι, οἱ ὑπὸ δανειστῶν συμπνιγόμενοι· καὶ πᾶσιν ἀφθόνως ἐπιχορηγῶν πάντα, πατήρ ἦν πάντων τῶν ὀρφανῶν τε καὶ χηρῶν, καὶ πενήτων· πατήρ φιλόστοργος καὶ ἀγαθός, ἑαυτὸν δοκῶν εὐεργετεῖν ἐκ τῆς εἰς αὐτοὺς γεγεννημένης εὐεργεσίας· πλουσιόδωρος γὰρ ὢν τὴν ψυχὴν, καὶ τῷ ὄντι βασιλικώτατος, πᾶσιν ἐδίδου δαψιλῶς τοῖς χρήζουσιν, ἀπειροπλασίους ἐλπίζων ὑπὲρ τούτων ἀμοιβὰς ἐν καιρῷ τῆς τῶν ἔργων ἀνταποδόσεως.

Πανταχοῦ δὲ τῆς αὐτοῦ φήμης ἐν ὀλίγῳ διαβαινούσης, πάντες πρὸς αὐτὸν ὥσπερ ὑπὸ τινος ὁσμῆς μύρου κεκνημένοι καθ' ἐκάστην συνέβ-
 ρεον, σωμάτων τε καὶ ψυχῶν πενίαν ἀποτιθέμενοι, καὶ ἐν τοῖς ἀπάν-
 των στόμασιν ἦν· οὐχ ὁ φόβος γὰρ καὶ ἡ τυραννὶς εἴλκε τὸν λαόν, ἀλλ' ὁ πόθος, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἐκ καρδίας ἀγάπη, ἥτις ἐκ Θεοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ καλλίστης πολιτείας ἐνεφυτεύθη ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς. Τότε δὴ τότε, καὶ οἱ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ὑποκείμενοι, αὐτῷ μᾶλλον προσετί-
 θεντο· καὶ τὴν πλάνην πᾶσαν ἀποτιθέμενοι, τὴν ἀλήθειαν εὐηγγελί-
 ζοντο· καὶ ὁ μὲν οἶκος τοῦ Ἰωάσαφ ἠϋζανε καὶ ἐκραταιοῦτο, ὁ δὲ οἶ-
 κος τοῦ Ἀβεννήρ ἡλαττοῦτο καὶ ἡσθένει, καθὰ δὴ περὶ τοῦ Δαβὶδ, καὶ τοῦ Σαούλ, ἡ τῶν βασιλείων διαγορεύει βίβλος. Ταῦτα ὁρῶν ὁ βασι-
 λεὺς Ἀβεννήρ, ὅψε καὶ μόλις εἰς αἴσθησιν ἐλθὼν, τῶν ἑαυτοῦ κατε-
 γίνωσκε ψευδωνύμων θεῶν τῆς ἀσθενείας, καὶ κενῆς ἀπάτης· καὶ ἐκ-
 κλησιάσας αὐτὴς τοὺς πρῶτους τῆς βουλῆς, τὰ μελετώμενα αὐτῷ εἰς
 φῶς ἐξῆγε. Πάντων δὲ τὰ αὐτὰ βεβαιούντων, (ἐπεσκέφατο γὰρ αὐτοὺς
 ἀνατολὴ ἐξ ὕψους ὁ Σωτὴρ, τῆς δεήσεως ἀκούσας τοῦ θεράποντος αὐ-
 τοῦ Ἰωάσαφ), ἔδοξε τῷ βασιλεὶ δηλαὰ ταῦτα ποιῆσαι τῷ υἱῷ. Γράφει
 οὖν τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν τῷ Ἰωάσαφ, περιέχουσαν οὕτω.

Βασιλεὺς Ἀβεννήρ, τῷ ποθεινοτάτῳ υἱῷ Ἰωάσαφ, χαίρειν.

Λογισμοὶ πολλοὶ τὴν ἐμὴν ὑπείσερχόμενοι ψυχὴν, δεινῶς, φίλτατε, ταράττουσιν, υἱέ· τὰ γὰρ ἡμέτερα πάντα ἐκλείποντα ὁρῶν, ὃν τρόπον καπνὸς ἐκλείπει, τὰ τῆς σῆς δὲ θρησκείας λάμποντα ὑπὲρ τὸν ἥλιον, εἰς αἴσθησιν ἤλθον, ἀληθῆς τὰ παρὰ σοῦ μοι λεγόμενα εἶναι· καὶ ὅτι σκότος ἡμᾶς βαθὺ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῆς ἀσεβείας ἐκάλυπτεν, ὥς ἐν-

τεῦθεν, οὐδὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν διαβλέψαι, καὶ τὸν ἀπάντων Δημιουργὸν καταμαθεῖν ἠδυνάμεθα· ἀλλὰ καὶ φῶς οὕτω τηλαυγέστατον διὰ σοῦ ἀναδειχθὲν ἡμῖν, τοὺς ὀφθαλμοὺς μύσαντες, ὁρᾶν ἡμεῖς οὐκ ἠ-
 θελήσαμεν· πολλὰ μὲν σοι κακὰ ἐνδείξαμενοι, ἐλεεινῶς δὲ φεῦ! καὶ τῶν χριστιανῶν οὐκ ὀλίγους ἀνελόντες· οἵτινες τῇ συνεργούσῃ αὐτοῖς ἀμάχῳ δυνάμει κραταιούμενοι, διὰ τέλους πρὸς τὴν ἡμετέραν ὁμό-
 τητα ὑπερέσχον. Νυνὶ δὲ τὴν παχεῖαν ἐκείνην ἀχλὺν τῶν ἡμετέρων ὁμμάτων περιελόντες, αὐγὴν τινα μικράν τῆς ἀληθείας ὁρῶμεν, καὶ τῶν προτέρων μεταμέλεια εἰσέρχεται κακῶν· ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν αὐγὴν, νέφος ἄλλο δεινῆς ἀπογνώσεως ἐπιπολάζον, σκοτίζειν πειρά-
 ται, τὸ πλῆθος προβαλλόμενον τῶν ἐμῶν κακῶν· καὶ ὅτι βδελυκτὸς ἦδη ἐγὼ τῷ Χριστῷ, καὶ ἀπρόσδεκτός εἰμι, ὥς ἀποστάτης καὶ πολέ-
 μιος αὐτοῦ γεγονώς. Τί οὖν πρὸς ταῦτα, τέκνον γλυκύτατον, λέγεις αὐτός; δηλὰ μοι τάχιστα ποιήσον· καὶ τί δεῖ ποιεῖν με τὸν σὸν πα-
 τέρα διδάξον, καὶ πρὸς ἐπίγνωσιν χειραγώγησον τοῦ συμφέροντος.

Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ἰωάσαφ δεξάμενος, καὶ τὰ ἐμφερόμενα ἐπελθὼν, ἠδονῆς ὁμοῦ καὶ θαύματος τὴν ψυχὴν ἐπληροῦτο. Εἰς τὸ ἑαυτοῦ δὲ ταμειεῖον εἰσελθὼν εὐθύς, καὶ ἐπὶ πρόσωπον πεσὼν ἐνώπιον τοῦ δεσποτικοῦ χαρακτήρος, δάκρυσι τὴν γῆν κατέβρεχεν, εὐχαριστῶν ὁμοῦ τῷ Δεσπότη, καὶ ἐξομολογούμενος, καὶ χεῖλη ἀγαλλιάσεως κι-
 νῶν πρὸς ὑμνωδίαν, «ὕψωσέ με, λέγων, ὁ βασιλεὺς μου καὶ ὁ Θεός μου, καὶ εὐλογήσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Μέγας εἶ Κύριε, καὶ αἰνετὸς σφόδρα, καὶ τῆς μεγαλωσύνης σου οὐκ ἔστι πέρας» (Ψαλμ. ρμδ'). Καί· τίς λαλήσει τῆς δυναστείας σου; ἀκουστάς ποιήσει πάσας τὰς αἰνήσεις σου; τοῦ στρέψαντος τὴν πέτραν εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ τὴν ἀκρότομον εἰς πηγὰς ὑδάτων; Ἰ-
 δοὺ γάρ, Κύριε, ἡ ἀκρότομος αὐτῇ, καὶ πέτρας σκληροτέρα καρδίᾳ τοῦ ἐμοῦ πατρός, σοῦ θελήσαντος, ὥστε κηρὸς ἐμαλάχθη· δυνατόν γάρ σοι καὶ ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Εὐχαριστῶ σοι, Δέσποτα φιλόανθρωπε, Θεὲ τοῦ ἐλέους, ὅτι ἐμακροθύμησας τοῖς παρα-
 πτώμασιν ἡμῶν, καὶ ἕως τοῦ νῦν ἀτιμωρήτους ἡμᾶς εἶσας· ἡμεῖς μὲν γὰρ ἄξιοι ἦμεν πάλαι ἀπορρίφθαι ἀπὸ τοῦ προσώπου σου, καὶ παραδειγματισθῆναι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ὥς οἱ τὴν Πεντάπολιν οἰκοῦν-
 τες παράνομοι, πυρὶ καὶ θείῳ κατακαυθέντες, ἡ δὲ ἀνείκαστός σου μα-
 κροθυμία ἐφιλόανθρωπέυσας ἐφ' ἡμᾶς. Εὐχαριστῶ σοι ὁ εὐτελής ἐγὼ καὶ ἀνάξιος, εἰ καὶ μὴ ὑπάρχω αὐτάρκης πρὸς δοξολογίαν τῆς σῆς ἀ-
 γαθότητος· καὶ δέομαι τῶν ἀμετρήτων σου οἰκτιρμῶν Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ ἀοράτου Πατρός, ὁ πάντα λόγῳ παραγαγών,

καὶ θελήματι τῷ σὺ συνέχων, ὁ ταθεὶς ἐπὶ ξύλου καὶ δήσας τὸν ἰσχυρόν, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνου δεθεῖσιν αἰώνιον βραβεύσας ἐλευθερίαν· αὐτὸς καὶ τανῦν ἔκτεινόν σου τὴν ἀόρατον χεῖρα καὶ παντουργόν, καὶ εἰς τέλος ἐλευθέρωσον τὸν δούλόν σου καὶ πατέρα μου τῆς χαλεπῆς ἐκείνης αἰχμαλωσίας τοῦ διαβόλου, καὶ ὑπόδειξον αὐτῷ ἐναργέστατα, ὅτι σὺ εἶ ὁ αἰεζὼν Θεὸς ἀψευδής, καὶ βασιλεὺς μόνος αἰώνιος καὶ ἀθάνατος. Ἴδε μου τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας ἰλέω καὶ εὐμενεῖ ὁμματι, καὶ κατὰ τὴν ἀψευδῆ σου ἐπαγγελίαν, γενοῦ μετ' ἐμοῦ, τοῦ γινώσκοντος καὶ ὁμολογοῦντός σε ποιητὴν, καὶ προνοητὴν πάσης κτίσεως· πηγασάτω ἐν ἐμοὶ τὸ σὸν ἀλλόμενον ὕδωρ, καὶ δοθήτω μοι λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, καὶ νοῦς, καλῶς ἡδρασμένος ἐν σοὶ τῷ ἀκρογωνιαίῳ λίθῳ, ἵνα δυνήσωμαι ὁ ἀχρεῖος οἰκέτης σου καταγγεῖλαι τῷ ἐμῷ γεννήτορι· ὡς δεῖ, τὸ μυστήριον τῆς σῆς οἰκονομίας, καὶ ἀποστήσαι αὐτὸν τῇ σῇ δυνάμει, τῆς ματαίας πλάνης τῶν πονηρῶν δαιμόνων, καὶ προσάγαγεῖν σοὶ τῷ Θεῷ καὶ Δεσπότη μου, τῷ μὴ βουλομένῳ τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἀλλὰ ἀναμένοντι τὴν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν· ὅτι δεδοξασμένος ὑπάρχεις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Οὕτως εὐχόμενος, καὶ πληροφορίαν λαβὼν μὴ διαμαρτεῖν τοῦ ποθομένου, τῇ εὐσπλαγχνίᾳ τοῦ Θεοῦ θαρρῆσας, ἐξάρας ἐκείθεν μετὰ τῆς βασιλικῆς δορυφορίας, τὰ βασιλεία καταλαμβάνει τοῦ ἰδίου πατρὸς. Ὡς δὲ τῷ πατρὶ ἀνηγγέλη ἡ ἀφίξις τοῦ υἱοῦ, ἐξέρχεται εὐθὺς εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, περιπλέκεται, καταφιλεῖ, μεγίστην ποιεῖται χαρὰν, καὶ δημοτελεῖ ἑορτὴν ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. Τί δὲ τὸ μετὰ ταῦτα; Συγκαθέζονται κατὰ μόνας ἀλλήλοις, καὶ τί ἂν τις εἰποι ἄπερ διείλεχται τότε τῷ βασιλεῖ ὁ υἱός, καὶ μεθ' ὅσης φιλοσοφίας; τί δ' ἄλλω γε, ἢ τὰ τῷ θεῷ Πνεύματι αὐτῷ ὑπηγούμενα; δι' οὗ οἱ ἀλλεῖς σαγηνεύουσι Χριστῷ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ οἱ ἀγράμματοι, τῶν σοφῶν σοφώτεροι γίνονται. Τῇ τούτου χάριτι καὶ αὐτὸς σοφισθεὶς, ἐλάλει τῷ βασιλεῖ, φωτίζων αὐτὸν φῶς γνώσεως. Καὶ πρότερον γὰρ πολλὰ κοπιήσας τοῦ ἐλκύσαι τῆς δεισιδαίμονος πλάνης τὸν πατέρα, τί μὲν οὐ λέγων, τί δὲ οὐ ποιῶν, ὥστε τοῦτον ἐπαγαγέσθαι, κενὴν ψάλλειν ἑώκει, καὶ εἰς ὧτα λέγειν μὴ ἀκούοντων· ὅτε δὲ ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ δούλου αὐτοῦ Ἰωάσαφ, καὶ τῆς δεήσεως αὐτοῦ ἐπακούσας, τὰς κεκλεισμένας πύλας τῆς καρδίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διήνοιξε, «θέλημα γάρ, φησί, τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσῃ, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται» (Ψαλμ. ρμδ'. 19), ῥαδίως τὰ λεγόμενα συνίει ὁ βασιλεὺς· ὥστε καιροῦ εὐθέτου τυχόντα τὸν υἱὸν τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι κατὰ τῶν πονηρῶν νίκην ἄραι πνευμάτων,

τῶν κυριευτάντων τῆς ψυχῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς τούτων πλάνης τέλος ἐλευθερώσαι αὐτόν, τὸν σωτήριον δὲ τρανῶς γνωρίσαι λόγον, καὶ τῷ ἐν οὐρανοῖς οἰκειῶσαι ζῶντι Θεῷ· ἐξ ἀρχῆς γὰρ τὸν λόγον ἀναλαβὼν, ἀνήγγειλεν αὐτῷ, ὅ οὐκ ἔδει μεγάλα καὶ θαυμαστά, ὅ τοῖς ὡς τῆς καρδίας οὐκ ἀκηχόει. Πολλὰ μὲν αὐτῷ περὶ Θεοῦ φηγεζάμενος, καὶ τὴν εὐτέθειαν παραδεικνύς, ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω, οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, εἰμὴ ὁ ἐν Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι γνωριζόμενος εἰς Θεός· πολλὰ δὲ μυστήρια γνωρίσας τῆς θεολογίας, ἐφ' οἷς καὶ τὰ περὶ τῆς ἀοράτου τε καὶ ὁρατῆς διήγγειλε κτίσεως· ὅπως ἐκ μὴ ὄντων τὰ πάντα εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν ὁ δημιουργός, κατ' εἰκόνα τε καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ πλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοῦτον αὐτεξουσίᾳ τιμήσας, τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ καλῶν μετέχειν πεποίηκεν, ἀπέχεσθαι τούτου μόνου κελεύσας, ὅπερ ἦν τὸ ξύλον τῆς γνώσεως· ἡθετηχότα δὲ τὴν ἐντολήν, τοῦ παραδείσου ἐξώρισεν· ὅθεν τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ὀλισθήσας, εἰς τὰς πολλὰς ταύτας περιπέπτωκε πλάνας τὸ ἀνθρώπινον γένος, δουλωθὲν ταῖς ἀμαρτίαις, καὶ ὑποπεσὼν τῷ θανάτῳ διὰ τῆς τυραννίδος τοῦ διαβόλου· ὅς, ὑποχειρίους τοὺς ἀνθρώπους ἅπαξ λαβὼν, παντελῶς ἐπιλαθέσθαι πεποίηκε τοῦ Θεοῦ καὶ Δεσπότη, καὶ αὐτῷ ἀνέπεισε λατρεύειν, διὰ τῆς τῶν εἰδώλων μυσαρᾶς προσκυνήσεως. Σπλαγχνισθεὶς οὖν ὁ πλάσας ἡμᾶς Θεός, εὐδοκία τοῦ Πατρὸς, καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εὐδόκησεν ἐκ Παρθένου ἁγίας καθ' ἡμᾶς τεχθῆναι· καὶ πάθεισιν ὁμιλήσας ὁ ἀπαθής, διὰ τρίτης τε ἡμέρας ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ἐλυτρώσατο ἡμᾶς τοῦ προτέρου ἐπιτιμίου, καὶ κλέους ὑπερτέρου ἡξίωσεν· ἀνήγαγε γὰρ ἡμᾶς ἀνερχόμενος, ὅθεν ἐτύγχανε καταβεβηκώς· ὃν καὶ αὖθις ἤξειν πιστεύομεν, ἵνα τὸ πλάσμα τὸ ἑαυτοῦ ἀναστήσῃ, ἀποδώσει δὲ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ἐπὶ τούτοις, τὴν ἐκδεχομένην τοὺς ἄξιους τῶν οὐρανῶν ἔμυστα· γώγει βασιλείαν, καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ, καὶ τὴν ἀποκειμένην τοῖς φαύλοις προσετίθει βάσανον, τὸ ἄσβεστον πῦρ, τὸ ἐξώτερον σκότος, τὸν ἀτελεύτητον σκόληκα, καὶ ὅσην ἄλλην οἱ τῆς ἀμαρτίας δούλοι κόλασιν ἑαυτοῖς ἐθησαύρισαν. Ταῦτα πάντα λόγοις πλείοσι, καὶ δαφιλῶς αὐτῷ ἐνυπάρχουσιν τὴν τοῦ Πνεύματος μαρτυροῦσι χάριν διεξιελθόν, εἴτα καὶ τὸ ἀνεξιχνίαστον πέλαγος τῆς τοῦ Θεοῦ διηγούμενος φιλανθρωπίας, καὶ οἷός ἐστιν ἔτοιμος δέχεσθαι τὴν μετάνοιαν τῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστρεφόντων· καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἀμαρτία νικῶσα τὴν αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν, εἴπερ θελήσομεν μετανοῆσαι· ἐκ πολλῶν δὲ τοῦτο παραδειγμάτων, καὶ γραφικῶν παραστήσας μαρτυριῶν, ὁ μὲν,

τέλος ἐπέθηκε τῷ λόγῳ. Ἡ Κατανυγείς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ Θεοδιδάκτω σοφίᾳ ταύτῃ, φωνῇ μεγάλῃ, καὶ θερμοτάτῃ ψυχῇ τὸν σωτῆρα Χριστὸν ὡμολόγει, πάσης ἀποστάς δεισιδαίμονος πλάνης· τὸ σημειῖόν τε προσκυνεῖν τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ ὑπὸ τῇ πάντων ὄψει, καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων, Θεὸν κηρύττει ἀληθινόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὴν τε προτέραν ἀσέβειαν διεξελθὼν, τὴν οἰκείαν τε κατὰ τὴν χριστιανῶν ὡμότητα, καὶ μισοφονίαν ἐλέγξας, μέγα μέρος πρὸς τὴν εὐσεβείαν γίνεται· ὡς ἐντεῦθεν ἔργῳ τὸ εἰρημένον τῷ Παύλῳ γνωσθῆναι· καὶ ὅπου ὁ τῆς ἀσεβείας ὑπῆρχε πλεονασμός, ἐκεῖ καὶ τὴν περισσείαν γενέσθαι τῆς χάριτος. Πολλὰ τοίνυν καὶ τοῦ σοφωτάτου Ἰωάννου τοῖς συνελθοῦσι τότε στρατηγοῖς, καὶ σατράπαις, καὶ παντὶ τῷ λαῷ περὶ Θεοῦ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας διαλεγομένου, καὶ οἰονεῖ πυρίνῃ γλώσσει καλὸν τε καὶ ὠδικὸν τερετίζοντος, ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις ἐπιφοιτήσασα, πάντας εἰς δοξολογίαν ἐκίνει Θεοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς φωνῆς βοησάντων τῶν ὄχλων, μέγας ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν· οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεὸς πλην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σὺν Πατρί, καὶ Πνεύματι ἁγίῳ δοξαζομένου. Ζήλου δὲ Θεοῦ κατάπλεως γενόμενος ὁ βασιλεὺς Ἀβεννήρ, ἐφάλλεται στέρρῳ κατὰ τῶν εἰδώλων, ἃ ἦσαν ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ, ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πεποιημένα, καὶ εἰς ἑδάφος ταῦτα κατασπᾶ· εἴτα εἰς λεπτὰ διελὼν, πένησι διανέμει, καὶ ὠφέλιμα οὕτω τὰ ἀνωφελῆ θέμενος.

Ἀμέλει, καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦς τῶν εἰδώλων ναοὺς καὶ βωμοὺς πάντας περιστάντες, μέχρις αὐτῶν κατηδάφουν τῶν θεμελίων· ἱερὰ δὲ τῷ Θεῷ τεμένη ἀντωκοδόμουν· οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ τὴν χώραν πᾶσαν, σπουδῇ ταῦτα ἐποιοῦν· τὰ δὲ πονηρὰ πνεύματα τὰ τοῖς βωμοῖς ἐνοικοῦντα, ὀλολύζοντα, ἡλαύνοντο· καὶ τὴν ἀμαχον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δύναμιν ὑποτρέμοντα, ἐβόων· πᾶσα δὲ ἡ περίχωρος, καὶ τὰ τῶν προσοίκων ἐθνῶν πλεῖστα πρὸς τὴν εὐσεβῆ πίστιν ἐχειραγωγοῦντο. Τότε δὴ καὶ τοῦ ἀνωτέρω ρηθέντος θειοτάτου Ἐπισκόπου παραγενομένου, κατηχεῖται ὁ βασιλεὺς Ἀβεννήρ, καὶ τῷ Θεῷ τελειοῦται βαπτίσματι, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ Ἰωάννου τοῦτον ἐκ τῆς θείας κολυμβήθρας ἀναδέχεται· τοῦτο δὴ τὸ καινότατον, γεννήτωρ τοῦ πατρὸς ἀναδεχθεὶς, καὶ τῷ σαρκικῶς γεννήσαντι, τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως πρόξενος γινόμενος· υἱὸς γὰρ ἦν τοῦ οὐρανοῦ Πατρός, καὶ καρπὸς ὄντως τῆς θείας ρίζης θειότατος· ρίζης ἐκείνης τῆς βοώσης, «ἐγὼ εἰμι ἡ

¹ Ὁρα ὁμολογίαν καὶ γνησίαν μετάνοιαν τοῦ βασιλέως Ἀβεννήρ.

ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα» (Ἰωάν. ιε. 5). Οὕτως ἀναγεννηθεὶς ὁ βασιλεὺς δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, ἔχαιρε χαρᾷ ἀνεκκαλήτῳ· σὺν αὐτῷ δὲ καὶ πᾶσα ἡ πόλις καὶ ἡ περίχωρος, τοῦ Θεοῦ ἡζιούντο βαπτίσματος· καὶ φωτὸς υἱοὶ ἀνεδείκνυντο οἱ πρὶν ἐσκοτισμένοι. Πᾶσα δὲ νόσος, καὶ πᾶσα δαιμονικὴ ἐπιφορὰ, πόρρῳ τῶν πιστευόντων ἡλαύνετο. Ἄρτιοι δὲ καὶ ὑγιεῖς πάντες τὰς τε ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἦσαν· καὶ πολλὰ ἔτερα θαυμάσια εἰς βεβαίωσιν τῆς πίστεως ἐτελειοῦντο· ἐκκλησίαι τε ἀνωκοδομοῦντο, καὶ Ἐπίσκοποι οἱ κεκρυμμένοι διὰ τὸν φόβον ἐφανεροῦντο, καὶ τὰς ἰδίας ἀπελάμβανον ἐκκλησίας· καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Ἰερῶν καὶ Μοναζόντων προεχειρίζοντο εἰς τὸ ποιμαίνειν τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον.

Ὁ μὲντοι βασιλεὺς Ἀβεννήρ, οὕτω τῆς προτέρας ἐκείνης μοχθηρᾶς ἀγωγῆς ἀποστάς, καὶ μετὰ μελὸς ὧν ἐφ' οἷς ἔπραξε, πᾶσαν μὲν τὴν βασιλείαν ἀρχὴν τῷ υἱῷ παραδίδωσιν· αὐτὸς δὲ καθ' ἑαυτὸν ἡρεμῶν, κόνιν αἰεὶ τῇ κεφαλῇ καταχέων, βαρεῖς τε ἀναφῆρων στεναγμούς, καὶ λουῶν τοῖς δάκρυσιν ἑαυτόν, μόνος μόνῳ τῷ πανταχοῦ παρόντι ὡμίλει, συγγνώμην αὐτῷ τῶν οἰκείων πταισμάτων ἐξαιτούμενος· εἰς τοσαύτην δὲ κατανύξεως, καὶ ταπεινοφροσύνης ἄβυσσον ἑαυτὸν καθῆκεν, ὥς παραιτεῖσθαι καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα τοῖς αὐτοῦ ὀνομάζειν χεῖλεσι· μόλις δὲ τούτου τῇ τοῦ υἱοῦ νοθεσίᾳ κατατολμῆσαι. Οὕτω δὲ τὴν καλὴν ἀλλοιωσιν ἀλλοιωθεὶς, τὴν πρὸς ἀρετὴν ἀπάγουσαν ὠδευσεν, ὡς ὑπερβῆναι αὐτὸν τῇ εὐσεβείᾳ, τῶν προτέρων ἀνομιῶν τὸ ἀγνόημα. Ἐπὶ τέσσαρας δὲ χρόνους οὕτω βίους ἐν μετανοίᾳ, καὶ δάκρυσι, καὶ ἀρετῇ πάσῃ, ἀρρώστια περιέπεσεν, ἐν ἧ καὶ τελευτᾷ. Ὅτε δὲ τὸ τέλος ἤγγισεν, ἤρξατο φοβεῖσθαι, καὶ ἀδημονεῖν, μνείαν ποιούμενος τῶν αὐτῷ πεπραγμένων κακῶν. Ὁ δὲ Ἰωάννης ῥήμασι παρακλητικοῖς τὸ ἐπιπεσὸν αὐτῷ διεκούφιζεν ἄχθος. «Ἰνα τί περίλυπος εἶ, πάτερ, λέγων; καὶ ἵνα τί συνταράττεις ἑαυτόν; ἔλπισον ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ ἐξομολογοῦ αὐτῷ· ὅς ἐστιν ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσσει μακρὰν» (Ψαλμ. μ. 6. ζδ'. 6). «Ὅς κέκραγε διὰ τοῦ προφήτου· «Λούσασθε, καὶ καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· μάθετε καλὸν ποιεῖν· καὶ ἐὰν ᾧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ᾧσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ» (Ἠσαΐ. α. 16). Μὴ φοβοῦ τοίνυν, ᾧ πάτερ, μηδὲ δίσταζε· οὐ νικῶσι γὰρ αἱ ἁμαρτίαι τῶν ἐπιστρεφόντων πρὸς Θεόν, τὴν ἄπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα· αὐταὶ γὰρ ὑπὸ μέτρον εἰσὶ καὶ ἀριθμόν, ὅσαι ἂν ᾧσιν· ἐκείνη δὲ ἀμέτρητός ἐστι καὶ ἀναρίθμητος. Οὐκ ἐνδέχεται τοίνυν τὸ ὑποκείμενον μέτρῳ,

τοῦ ἀμετρήτου περιγενέσθαι. Τοιούτοις παρακλητικοῖς ῥήμασι κατεπάδων αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, εὐελπιν ἀπειργάσατο.

Εἶτα ἐκτείνας ὁ πατὴρ τὰς χεῖρας, εὐχαριστῶν αὐτῷ ὑπερῷχετο, καὶ τὴν ἡμέραν εὐλόγει, ἐν ἣ αὐτὸς ἐγεννήθη, τέκνον, λέγων, γλυκύτατον, τέκνον οὐκ ἐμόν, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ Πατρός· ποῖαν ἀποδώσω σοι χάριν; ποῖαις εὐλογήσω σε εὐλογίαις; τίνα δὲ εὐχαριστίαν ἀναπέμψω Θεῷ περὶ σοῦ; ἀπολωλὼς γὰρ ἤμην, καὶ εὗρέθην διὰ σοῦ· νεκρὸς ἤμην τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ ἀνέζησα· ἐχθρὸς, καὶ ἀποστάτης Θεοῦ, καὶ κατηλλάγην. Τί οὖν ἀναποδώσω σοι ὑπὲρ τούτων ἀπάντων; Θεὸς ἐστὶν ὁ ἀξίας σοι παρέχων τὰς ἀμοιβάς. Οὕτω λέγων, καὶ πυκνὰ τὸν φίλτατον καταφιλῶν παῖδα, εἶτα εὐξάμενος, καὶ εἰς χεῖράς σου, φιλόανθρωπε Θεέ, παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου εἰπών, ἐν μετανοίᾳ τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ παρέθετο. Ὁ δὲ Ἰωάσαφ δάκρυσι τιμήσας τελευτήσαντα τὸν πατέρα, καὶ κηδεύσας αὐτοῦ τὸ λείψανον ἐντίμως, κατέθετο ἐν μνήματι ἀνδρῶν εὐσεβῶν· οὐ μέντοι βασιλικῇ περιβαλὼν ἐσθῆτι, ἀλλὰ μετανοίας κοσμήσας ἀμφίοις. Στάς δὲ ἐπὶ τῷ μνήματι, χεῖράς τε εἰς οὐρανὸν διάρας, καὶ δάκρυα τῶν ὀμμάτων ποταμῆδόν καταδύσας, ἐβόησε πρὸς τὸν Θεὸν λέγων. Εὐχαριστῶ σοι, βασιλεῦ τῆς δόξης, μόνε κραταῖε καὶ ἀθάνατε, ὅτι οὐ παρείδες τὴν δέησίν μου, καὶ τῶν δακρύων μου οὐ παρεσιώπησας, ἀλλ' εὐδόκησας τὸν δοῦλόν σου τοῦτον, καὶ πατέρα μου, τῆς ὁδοῦ ἀποστρέψαι τῶν ἀνομιῶν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐλκύσαι τὸν Σωτῆρα τῶν ἀπάντων· ἀποστήσας μὲν τῆς ἀπάτης τῶν εἰδώλων, καταξιώσας δὲ γνωρίσαι σὲ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ φιλόανθρωπον. Καὶ νῦν, ὦ Κύριε, Κύριέ μου καὶ Θεέ, ὁ ἀνεξιχνίαστον ἔχων τὸ τῆς ἀγαθότητος πέλλας, τάξον αὐτὸν ἐν τόπῳ γλοερῷ, ἐν τόπῳ ἀναπαύσεως, ὅπου τὸ φῶς λάμπει τοῦ σοῦ προσώπου· καὶ μὴ μνησθῆς ἀνομιῶν αὐτοῦ ἀρχαίων, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου ἐξάλειψον τὸ χειρόγραφον τῶν αὐτοῦ πταισμάτων, καὶ τὰ γραμματεῖα διάρρηξον τῶν αὐτοῦ ὀφλημάτων· καὶ τοὺς ἁγίους σου κατάλλαξον αὐτῷ, οὓς πυρί τε καὶ ξίφει ἀνείλε· καὶ ἐπίταξον αὐτοὺς μὴ κατ' αὐτοῦ ὀργίζεσθαι· πάντα γὰρ δυνατὰ σοι τῷ πάντων Δεσπότη, ἀλλ' ἢ μόνον τὸ μὴ ἐλεεῖν τοὺς μὴ ἐπιστρέφοντας πρὸς σέ, τοῦτο ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἔλεός σου ἐκκέχεται ἐπὶ πάντας, καὶ σώζεις τοὺς ἐπικαλουμένους σε, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ· ὅτι πρέπει σοι δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Τοιαύτας εὐχὰς καὶ δεήσεις προσέφερε τῷ Θεῷ ἐν ὅλαις ἑπτὰ ἡμέραις, μηδὲλως τοῦ μνήματος ἀποστάς· μὴ βρώσεως, ἢ πόσεως τὸ παράπαν μνησθεῖς, μήτε μὴν ἀναπαύσεως ὕπνου μετασχών· ἀλλὰ δάκρυσι μὲν τὸ ἔδαφος ἔβρεχε, στεναγμοῖς δὲ ἀσιγήτοις εὐχόμενος διε-

τέλει. Τῇ ὁγδόῃ δὲ εἰς τὸ παλάτιον ἐπανελθὼν, πάντα τὸν πλοῦτον καὶ τὰ χρήματα τοῖς δεομένοις διένειμεν, ὡς μηκέτι ἀπολειφθῆναι τινα τῶν χρεῖαν ἔχόντων. Ἐν ὀλίγαις δὲ ἡμέραις τῆς τοῦ πατρὸς τελευτῆς, τὴν τοιαύτην τελέσας διακονίαν, καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς κατακενῶσας, ὅπως, μέλλοντι τὴν στενὴν εἰσιέναι πύλην, μηδὲν αὐτῷ ἐμποδίσειεν ὁ τῶν χρημάτων ὄγκος, τῇ τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ πατρὸς τελευτῆς μνήμην αὐτῷ τελῶν, συγκαλεῖ πάντας τοὺς ἐν τέλει, καὶ τοὺς στρατιωτικὰ περιεζωσμένους, καὶ τοῦ πολιτικοῦ λαοῦ οὐκ ὀλίγους, καὶ προκαθίσας ὡς ἔθος, φησὶν εἰς ἐπήκοον πάντων.

Ἰδού, καθὼς ὁρᾶτε, Ἀβεννήρ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ μου τέθηκεν ὡς εἰς τῶν πενήτων· καὶ οὐδὲν αὐτῷ οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε ἡ βασιλικὴ δόξα, οὔτε ἐγὼ ὁ φιλοπάτωρ υἱός, οὔτε τις τῶν λοιπῶν αὐτοῦ φίλων καὶ συγγενῶν βοηθῆσαι ἔσχυεν αὐτῷ, ἢ τῆς ἀπαραιτήτου ψήφου ἐξελέσθαι· ἀλλ' ὑπάγει πρὸς τὰ ἐκείθεν δικαιοτήρια, λόγον ὑφέξων τῆς πολιτείας τοῦ παρόντος βίου· μηδένα τῶν ἀπάντων συνεργὸν ἐπαγόμενος, ἀλλ' ἢ μόνον τὰ αὐτῷ πεπραγμένα, ὅποια ἂν ᾖ· τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο, καὶ πᾶσι τοῖς τὴν βροτείαν λαχοῦσι φύσιν συμβαίνειν πέφυκε, καὶ ἄλλως οὐκ ἔστι. Νῦν οὖν ἀκούσατέ μου, φίλοι καὶ ἀδελφοί, λαὸς Κυρίου, καὶ κληρὸς ἅγιος, οὓς ἐξηγόρασε Χριστὸς ὁ Θεὸς τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι, καὶ τῆς παλαιᾶς πλάνης καὶ δουλείας τοῦ ἀντικειμένου ἐρρύσασατο· αὐτοὶ οἶδατε τὴν ἐν ὑμῖν ἀνατροφὴν μου, ὡς ἐξότε τὸν Χριστὸν ἔγνων, καὶ δοῦλος αὐτοῦ ἡξιώθην γενέσθαι, πάντα μισήσας, αὐτὸν ἐπόθησα μόνον, καὶ τοῦτό μοι ἦν καταθύμιον, τῆς ζάλης τοῦ βίου, καὶ ματαίας τύρβης ὑπεξελθόντα, μόνος μόνῳ αὐτῷ συνεῖναι, καὶ ἐν ἀταράχῳ γαλήνῃ ψυχῆς δουλεῦσαι τῷ Θεῷ μου καὶ Δεσπότη· ἀλλὰ κατέσχε με ἡ τοῦ πατρὸς μου ἔνστασις καὶ ἐντολή, ἡ τιμὴν τοὺς γεννήτορας κελεύουσα. Ὅθεν Θεοῦ χάριτι καὶ συνεργείᾳ οὐκ εἰς μάτην ἐνοπίασα, οὐδὲ εἰς κενὸν τὰς τοιαύτας ἀνάλωσα ἡμέρας, ἀλλ' ἐκείνόν τε ὥκειώσα Χριστῷ, καὶ πάντας ὑμᾶς τοῦτον μόνον γινώσκειν Θεὸν ἀληθινόν, καὶ Κύριον τοῦ παντός ἐδίδαξα· οὐκ ἐγὼ τοῦτο ποιήσας, ἀλλ' ἡ χάρις αὐτοῦ ἢ σὺν ἐμοί· ἥτις καὶ τῆς δεισιδαίμονος πλάνης καὶ λατρείας τῶν δαιμόνων καὶ εἰδώλων ἐξείλετο, καὶ ὑμᾶς, λαὸς μου, τῆς χαλεπῆς ἡλευθέρωσεν αἰχμαλωσίας. Καιρὸς οὖν ἤδη λοιπὸν τὰ ἐπηγγελμένα τῷ Θεῷ, ἔργῳ πληρῶται· καιρὸς ἀπελθεῖν, ὅπου αὐτὸς ὁδηγήσει με, καὶ ἀποδοῦναι τὰς εὐχὰς μου, ἃς ἠύξαμην αὐτῷ. Νῦν οὖν σκέψασθε ὑμεῖς, ὃν ἂν βούλησθε ἀφηγεῖσθαι ὑμῶν καὶ βασιλεύειν· ἤδη γὰρ κατηρτισμένοι ἐστέ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, καὶ οὐδὲν ἀποκέκρυπται ὑμῖν τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων· ἐν τούτοις πορεύ-

εσθε, μὴ ἐκκλίνοντες δεξιὰ, ἢ ἀριστερά· καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ταῦτα ὡς ἤκουσεν ὁ λαὸς ἐκεῖνος καὶ ὁ δῆμος, θόρυβος εὐθύς, καὶ πάταγος, καὶ βοή πλείστη, καὶ σύγχυσις ἦν, κλαιόντων πάντων, καὶ ὀδυρομένων τὴν ὀρφανίαν. Τοιαῦτα θρηνοῦντες, πρὸς τοῖς θρήνοις, καὶ ὅρκους ἐβεβαίουν ἀλλήλοις, μὴ μεθήσειν ὁλως, ἀλλ' ἀνθέξασθαι, καὶ τὴν ὑποχώρησιν αὐτῶ μὴ παραχωρῆσαι τὸ παράπαν. Οὕτω βοῶντος τοῦ δῆμου, καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων, ὑπολαβὼν ὁ βασιλεὺς, κατασείει τῷ ὄχλῳ, καὶ σιγὴν αὐτοῖς διακελεύεται· καὶ εἶκειν τῇ ἐκείνων ἐνστάσει εἰπών, λυπούμενους αὐτοὺς ὁμως, καὶ τὰ τῆς οἰμωγῆς σημεῖα ἐπὶ τῶν παρειῶν φέροντας, παραμυθούμενος οἴκαδε ἐκπέμπει. Αὐτὸς δὲ ἓνα τῶν ἀρχόντων, ὃς ἦν πάντων πρόκριτος αὐτῶ, ἐπ' εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι βίου θαυμαζόμενος, Βαραχίας τοῦνομα, ὃν περ καὶ ἀνωτέρω ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ἡνίκα Ναχώρ τὸν Βαραχάμ ὑποκρινόμενος τοῖς φιλοσόφοις διελέγετο, καὶ μόνος ὁ Βαραχίας ἡτοιμάσθη συμπαραστῆναι αὐτῷ, καὶ συναγωνίσασθαι, ζήλῳ θεῷ ἐκκαυθεὶς τὴν καρδίαν· τοῦτον κατὰ μόνας λαβὼν ὁ βασιλεὺς Ἰωάσαφ, προσηνῶς διελέγετο, καὶ θερμότερα ἐδεῖτο παραλαβεῖν τὴν βασιλείαν, καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ τὸν λαὸν αὐτοῦ ποιμᾶναι, ὡς ἂν αὐτὸς τὴν ποθουμένην αὐτῷ πορεύσεται ὁδόν. Ὡς δὲ αὐτὸν ἀπαναιόμενον εἶδε, καὶ πάντῃ ἀπαγορεύοντα, καί, ὦ βασιλεῦ, λέγοντα· ὡς ἀδικός σου ἡ κρίσις· ὡς κατ' ἐντολήν σοι ὁ λόγος· εἰ γὰρ ἀγαπήσαι τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἐδιδάχθης, τί νι τὸν τρόπον, ὅπερ αὐτὸς ἀπορρίψαι σπουδάζεις βάρος, ἐμοὶ ἐπιθεῖναι ἐπέιγῃ; εἰ μὲν γὰρ καλὸν τὸ βασιλεύειν, αὐτὸς τὸ καλὸν κάτεχε· εἰ δὲ πρόσκομμα τοῦτο ψυχῆς καὶ σκάνδαλον, τί μοι προστίθης, καὶ ὑποσκελίζειν βούλεις; Ὡς τοιαῦτα λέγοντα, καὶ διαβεβαιούμενον εἶδεν, ἐπαύσατο τῆς ὁμιλίας. Καὶ δὴ ὑπὸ νύκτα βαθεῖαν, ἐπιστολήν μὲν διαχαράττει πρὸς τὸν λαόν, πολλῆς γέμουσαν τῆς φιλοσοφίας, καὶ πᾶσαν ὑπαγορεύουσιν τὴν εὐσεβείαν· ὁποῖαν τε ὀφείλουσι περὶ Θεοῦ δόξαν ἔχειν· οἷον δὲ βίον αὐτῷ προσφέρειν· οἷους ὕμνους· οἷας εὐχαριστίας· εἶτα, μὴ ἄλλον ἢ τὸν Βαραχίαν δέξασθαι εἰς τὴν βασιλείαν κελεύει ἀρχήν· καὶ εἰς τὸν ἑαυτοῦ κοιτῶνα τὸν χάρτην, ἐν ᾧ ἡ ἐπιστολή, καταλιπὼν, λαθὼν ἅπαντας ἐξέρχεται τοῦ παλατίου· ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν εἰς τέλος· ἅμα γὰρ πρῶτὸ τοῦτο ἀκουσθέν, τάραχον εὐθύς καὶ ὀδυρμόν τῷ λαῷ ἐνεποίησε· καὶ πάντες τάχει πολλῷ εἰς ζήτησιν αὐτοῦ ἐξέρχονται, προκαταλαβεῖν αὐτῷ τὴν φυγὴν ἐκ παντὸς τρόπου διανοοῦμενοι. Ὅθεν οὐδὲ εἰς μάτην αὐτοῖς ἐχώρησεν ἡ σπουδή· ὡς γὰρ πᾶσας προκατελάμβανον τὰς ὁδοὺς, ὅρη τε

πάντα περιεκύχουν, καὶ ἀτρίβεις περιήρχοντο φάραγγας, ἐν χειμάρρῳ τινὶ τοῦτον εὐρίσκουσι, χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἐκτεταμένας ἔχοντα, καὶ τὴν εὐχὴν τῆς ἑκτῆς ἐπιτελοῦντα ὥρας. Ἰδόντες δὲ αὐτόν, περιεχύθησαν, δάκρυσι δυσωποῦντες, καὶ τὴν ἀποδημίαν ἀνειδίζοντες.

Ὁ δὲ, τί, φησί, μάτην κοπιᾶτε; μηκέτι γὰρ ἐμὲ βασιλέα ἔχειν ἐλπίζετε. Τῇ πολλῇ δὲ αὐτῶν ὑπενδούς ἐνστάσει, ὑποστρέψας αὐθις εἰς τὸ παλάτιον, καὶ συναγαγὼν ἅπαντας, τὴν ἑαυτοῦ ἐφανέρωσε βουλήν· εἶτα καὶ ὅρκους ἐμπεδοῖ τὸν λόγον, ὡς οὐδὲ μίαν αὐτοῖς τοῦ λοιποῦ συνέσται ἡμέραν· ἐγὼ γὰρ, φησί, τὴν πρὸς ὑμᾶς διακονίαν μου ἐπλήρωσα· καὶ οὐδὲν ἐνέλιπον, οὐδὲ ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν, καὶ διδάξαι, διαμαρτυρόμενος πᾶσι τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστιν, καὶ μετανόιας ὁδὸν ὑποδεικνύων. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ πορεύομαι τὴν ὁδόν, ἣν ἐκπαλαὶ ἐπόθουν· καὶ οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες. Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν τὴν σήμερον ἡμέραν κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων ὑμῶν· οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα ἀκούσαντες, καὶ τὰ τῆς γνώμης αὐτοῦ στερεὴν ἐπιστάμενοι, ὡς οὐδὲν αὐτὸν τῆς προθέσεως κωλύσαι δύναται, ὠδύροντο μὲν τὴν ὀρφανίαν, οὐκ εἶχον δὲ ὁλως αὐτὸν πειθόμενον. Τότε ὁ βασιλεὺς, τὸν Βαραχίαν ἐκείνον, ὃν καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, κατασχών, τοῦτον, εἶπεν, ἀδελφοί, τοῦτον ὑμῖν προχειρίζομαι βασιλέα. Τοῦ δὲ ἰσχυρῶς πρὸς τὸ πρᾶγμα ἀπειθούντος, ἄκοντα καὶ μὴ βουλόμενον τῇ βασιλικῇ ἀρχῇ ἐγκαθίστησι, καὶ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ τὸ διάδημα περιτίθῃσι, τὸ βασιλικὸν τε δακτύλιον δίδωσιν εἰς τὴν χεῖρα· καὶ στὰς κατὰ ἀνατολάς, ἠΰξαστο εὐχὴν τῷ βασιλεῖ Βαραχίᾳ, ἀπερίτρεπτον αὐτῷ τὴν εἰς Θεὸν φυλαχθῆναι πίστιν, καὶ ἀκλινῇ τὴν κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ εὐρεῖν παρτίαν· σὺν τούτῳ δὲ, ὑπερῆρχετο τοῦ κλήρου, καὶ τοῦ ποιμνίου παντός· ἡτεῖτό τε ἀντίληψιν αὐτοῖς παρὰ Κυρίου καὶ σωτηρίαν, καὶ πᾶν ὅ,τι περ ἂν αὐτοῖς εἰς αἵτησιν ἦ, πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομούμενον. Οὕτως εὐξάμενος, ἐπιστραφεὶς λέγει τῷ Βαραχίᾳ.

Ἰδοὺ, ἀδελφέ, ἐντέλλομαί σοι, καθὼς ποτε ὁ Ἀπόστολος διεμαρτύρατο. «Πρόσεχε σεαυτῷ, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ σε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο βασιλέα ποιμαίνειν τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου, ὃν περιποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος» (Πράξ. κ'. 17)· καὶ καθὼς πρὸ ἐμοῦ ἔγνωσ τὸν Θεόν, καὶ ἐλάτρευσας αὐτῷ ἐν καθαρῷ συνειδότι, οὕτω καὶ νῦν πλείονα σπουδῇ ἐνδείκνυστο εὐαρεστῆσαι αὐτῷ· ὡς γὰρ μεγάλης ἡξιώθης παρὰ Θεοῦ ἀρχῆς, τοσοῦτον μείζωνος ἀμοιβῆς ὀφειλέτης ὑπάρχεις. Οὐκοῦν

ἀπόδος τῷ εὐεργέτῃ τὸ χρέος τῆς εὐχαριστίας, τὰς ἀγίας αὐτοῦ φυλάττων ἐντολάς, καὶ πάσης ἐκκλίνων ὁδοῦ, τῆς εἰς ἀπώλειαν φερούσης. Ὡς περ γὰρ ἐπὶ τῶν πλεόντων, ὅταν μὲν ναύτης σφάλῃ, μικρὰν φέρει τοῖς πλείους ζάλην· ὅταν δὲ αὐτὸς ὁ κυβερνήτης, παντὸς ἐργάζεται τοῦ πλοίου ἀπώλειαν· οὕτω καὶ ἐν βασιλευσίν· ἂν μὲν τις τῶν ἀρχομένων ἀμάρτη, οὐ τοσοῦτον τὸ κοινὸν ὅσον ἑαυτὸν ἀδικεῖ· ἂν δὲ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, πάσης ἐργάζεται τῆς πολιτείας βλάβην. Ὡς μεγάλως οὖν ὑφέξων εὐθύνας, εἴ τι παρίδῃ τῶν δεόντων, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας φύλαττε σεαυτὸν ἐν τῷ ἀγαθῷ· μίσσησον πᾶσαν ἡδονήν, πρὸς ἀμαρτίαν σε ἔλκουσαν· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· «εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἀγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον» (Ἐβρ. ιβ'. 14)· τὸν κύκλον πρότεχε, ὅστις περιτρέχει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως φέρων αὐτὰ καὶ περιφέρων· καὶ ἐν τῇ τούτων ἀγγιστροφῇ μεταβολῇ, ἀμετάβλητον ἔχε τὸν εὐσεβῆ λογισμόν· τὸ γὰρ συμμεταβάλλεσθαι ταῖς τῶν πραγμάτων μεταβολαῖς, διανοίας ἀθεοῦ τεκμήριον· σὺ δὲ πάγιος ἔσο ἐν τῷ ἀγαθῷ, ὅπως ἐρηρῇ σμένος· μὴ ἐπαίρου διὰ τῆς προσκαιροῦ δόξης πρὸς μάταιον φύσημα· ἀλλὰ κεκαθαμένῳ λογισμῷ, τὸ οὐτιδανόν τῆς ἑαυτοῦ νόει φύσεως· τὸ βραχὺ τε καὶ ὠκύμορον τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, καὶ τὸν συνεζευγμένον τῇ σαρκὶ θάνατον· καὶ ταῦτα λογιζόμενος, εἰς τὸν τῆς ὑπεροψίας οὐ βληθήσῃ βόθρον, ἀλλὰ φοβηθήσῃ τὸν Θεόν, τὸν ἀληθῆ καὶ ἐπουράνιον βασιλέα· καὶ ὄντως μακάριος ἔσῃ· «μακάριοι γὰρ πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ» (Ψαλμ. ρκζ'. 1). Καί· «μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον, ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα» (Ψαλμ. ριά. 1).

Ποίας δὲ πρὸ πάντων ὀφείλεις τηρεῖν ἐντολάς; «μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται» (Ματθ. έ. 7). Καί· «γίνεσθε οἰκτίρμοι, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος» (Λουκ. ζ'. 36). Ταύτην γὰρ τὴν ἐντολήν πρὸ πάντων ἀπαιτοῦνται οἱ ἐν μεγίστῃ ὄντες ἀρχῇ· καὶ ἀληθῶς ὁ μεγάλῃς ἐξουσίας ἐπιλαβόμενος, τὸν δοτῆρα τῆς ἐξουσίας ὀφείλει μιμεῖσθαι κατὰ δύναμιν· ἐν τούτῳ δὲ μάλιστα τὸν Θεὸν μιμῆσται, ἐν τῷ μηδὲν ἡγεῖσθαι τοῦ ἐλεεῖν προτιμότερον· ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπῆκοον οὐδὲν οὕτως εἰς εὐνοίαν ἐφέλκεται, ὡς εὐποιίας χάρις διδομένη τοῖς χρήζουσιν· ἢ γὰρ διὰ φόβον γινομένη θεραπεία, κατεσχηματισμένη ἐστὶ θωπεία, πεπλασμένῳ τιμῆς ὀνόματι φενακίζουσα τοὺς αὐτὴν προσέχοντας· καὶ τὸ ἀκουσίως ὑποταγμένον, στασιάζει, καιροῦ λαβόμενον· τὰ δὲ τοῖς δεσμοῖς τῆς εὐνοίας κρατούμενον, βεβαίαν ἔχει πρὸς τὸ κρατοῦν τὴν εὐπείθειαν. Διὸ εὐπρόσιτος ἔσο τοῖς

δεομένοις, καὶ ἀνοίγει ὧς τοῖς πενομένοις, ἵνα εὕρῃς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀκοὴν ἀνεωγμένην· οἳ γὰρ τοῖς ἡμετέροις γινόμεθα συνδούλοις, τοιοῦτον περὶ ἡμᾶς εὐρήσμεν τὸν Δεσπότην· καὶ ὡς ἀκούομεν, ἀκουσθησόμεθα· καὶ ὡς ὁρῶμεν, ὁραθησόμεθα ὑπὸ τοῦ θείου καὶ παντεφύρου βλέμματος. Προεισενέγκωμεν οὖν τοῦ ἐλεοῦ τὸν ἔλεον, ἵνα τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοίον ἀντιλάβωμεν. Ἀλλὰ καὶ ἐτέραν ἀκουε ἐντολήν, σύζυγον τῆς προτέρας· «ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν» καί· «ἐὰν οὐκ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὑμῖν ἀφήσει ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τὰ παραπτώματα ὑμῶν» (Ματθ. ζ'. 15). Διὸ μὴ μνησικακήσης τοῖς παίοις, ἀλλὰ συγγνώμην αἰτούμενος ἀμαρτημάτων, συγγίνωσκε καὶ αὐτὸς τοῖς εἰς σὲ πλημμελοῦσιν· ὅτι ἀφῆσαι ἀντιδίδοται ἀφῆσαι· καὶ τῇ πρὸς τοὺς ὁμοδούλους ἡμῶν καταλλαγῇ, τῆς δεσποτικῆς ὀργῆς γίνεται ἀπαλλαγῇ· καὶ αὖθις· τὸ ἀσυμπαθὲς ἡμῶν πρὸς τοὺς παίοντας, ἀσύγγνωστα ἡμῖν ποιεῖ τὰ ἡμέτερα παίσματα· καθάπερ ἀκούεις, τί ὁ τῶν μυρίων πέπονθεν ὀφειλέτης ταλάντων, τῇ πρὸς τὸν σύνδουλον ἀσπλαγχνίᾳ, ἑαυτῷ τὴν εἰσπραξίν ἀνανεώσας τοῦ τοσοῦτου χρέους. Διὸ προσεκτέον ἀκριβῶς μὴ τὰ ὅμοια καὶ ἡμεῖς πάθοιμεν· ἀλλ' ἀφήσωμεν πᾶσαν ὀφειλήν, καὶ πᾶσαν μὴνιν ἐκ καρδίας ἐκβάλωμεν, ἵνα καὶ ἡμῖν ἀφεθῇ τὰ πολλὰ ἡμῶν ὀφλήματα· ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ πρὸ πάντων, τὴν καλὴν φύλαττε παρακαταθήκην, τὸν εὐσεβῆ τῆς πίστεως λόγον, ὃν ἔμαθες καὶ ἐδιδάχθης· καὶ πᾶν ζιζάνιον αἰρέσεως μὴ ἐκφύεσθαι ἐν ὑμῖν· ἀλλὰ καθαρὸν καὶ ἄδολον τὸν θεῖον διατήρησον σπόρον, ἵνα πολύχουν τὸν καρπὸν ὑποδείξης τῷ Δεσπότη, ἡνίκα ἔλθῃ λόγον ἀπαιτῶν ἐκάστῳ τῶν βεβιωμένων, καὶ ἀποδιδούς ἐκάστῳ καθὰ ἐπραξεν· ὅταν οἱ μὲν δίκαιοι λάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος, τοὺς ἀμαρτωλοὺς δὲ σκότος καλύψει, καὶ αἰσχύνῃ αἰῶνιός. «Καὶ τανῦν, ἀδελφοί, παρατίθεμαι ὑμᾶς τῷ Θεῷ, καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ὑμᾶς ἐποικοδομῆσαι, καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσι» (Πραξ. κ'. 32).

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεῖς τὰ γόνατα αὐτοῦ, καθὰ γέγραπται, μετὰ δακρύων αὖθις προσηύχαστο. Καὶ ἐπιστραφεὶς, κατεφίλησε τὸν Βαραχίαν, ὃν βασιλέα προεχειρίσατο, καὶ πάντας τοὺς ἐν τέλει. Τότε δὲ γίνεσθαι πρᾶγμα δακρύων ὡς ἀληθῶς ἄξιον. Περιστάντες γὰρ αὐτὸν ἅπαντες, ὥσπερ τῷ ἐκείνῳ συνεῖναι, ζῶντας, καὶ τῇ διαιρέσει μέλλοντας συναφαιρεῖσθαι καὶ τὰς ψυχάς, τί μὴ πρὸς οἶκτον ἔλεγον; ποίαν θρήνων ὑπερβολὴν ἀπελίμπανον; κατεφίλουν αὐτόν· περιέβαλλον· παρφρονεῖν αὐτοὺς ἐποίει τὸ πάθος· αὐαὶ ἡμῖν ἐβόων τῆς χαλεπῆς ταύτης δυστυχίας· δεσπότην αὐτὸν ἀνεκαλοῦντο· πατέρα· σωτῆρα· εὐερ-

γέτην· διὰ σοῦ, φασί, τὸν Θεὸν ἐγνωμεν· τῆς πλάνης λελυτρώμεθα· τῶν κακῶν πάντων ἀνάικαυσιν εὐρομεν· τί λοιπὸν ἔσται ἡμῖν μετὰ τὸν σὸν χωρισμόν; ποῖα οὐ καταλήψεται κακά; Τοιαῦτα λέγοντες, τὰ στήθη ἔπαιον, καὶ τὴν κατασχοῦσαν αὐτοὺς ὠλοφύροντο συμφορὰν. Ὁ δὲ λόγοις αὐτοὺς παρακλήσεως τῶν πολλῶν κατασιγήσας οἰμωγῶν, καὶ συνεῖναι τῷ πνεύματι ἐπαγγειλάμενος, ὡς τῷ γε σώματι ἀδύνατον ἦδη τοῦτο γενέσθαι¹· τοιαῦτα εἰπὼν, πάντων ὁρώντων, ἐξέρχεται τοῦ παλατίου. Καὶ εὐθὺς πάντες συνείποντο, καὶ τὴν ὑποστροφὴν ἀπηγόρευον· τὴν πόλιν ὡς μηκέτι δυνατὸν ὁμμασιν ὀφθῆναι τῆς ἑαυτῶν ἀπεδίδρασκον. Ὡς δὲ τῆς πόλεως ἔξω γεγόνασι, μόλις ποτὲ τῇ τοῦ λόγου τομῇ παραινούντος αὐτοῦ, καὶ δριμυτέραν πού τὴν ἐπιτίμησιν ἐπιφέροντος, ἀπ' αὐτοῦ διεῖράγησαν, καὶ ἄκοντες ἐπανήρχοντο, πυκνῶς αὐτοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιστρεφόμενων, καὶ τὴν πορείαν τοῖς ποσὶν ἐγκοπτόντων. Τινὲς δὲ τῶν θερμότερων, ὀδυρόμενοι, μακρόθεν ἠκολούθουν αὐτῷ· ἕως ἣ νύξ ἐπελθοῦσα, διέστησεν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων.

Ἐξῆλθεν οὖν τῶν βασιλείων ὁ γενναῖος ἐκεῖνος χαίρων, ὡς ὅταν, ἐκ μακρᾶς ἐξορίας εἰς τὴν ἰδίαν τις ἐπανερχόμενος, γηθοσύνης πορεύοιτο· καὶ ἦν ἐνδεδυμένος ἔξωθεν μὲν τὰ ἐξ ἔθους ἱμάτια, ἔσωθεν δὲ τὸ τρίχινον ῥάκος ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Βαρλαάμ αὐτῷ ἐδεδώκει· τῇ δὲ νυκτὶ ἐκεῖνη εἰς οἰκίσκον πένητός τινος καταντήσας, τὰ περιεκείμενα αὐτῷ ἄμφια ἐκβαλὼν, τελευταίαν ταύτην εὐποιίαν τῷ πένητι δίδωσι· καὶ οὕτω ταῖς ἐκεῖνου τε καὶ πολλῶν ἐτέρων πενήτων εὐχαῖς ἐπίκουρον ἑαυτοῦ τὸν Θεὸν θέμενος, καὶ τὴν αὐτοῦ χάριν τε καὶ βοήθειαν, ὡς ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης ἑαυτῷ περιβαλλόμενος, ἐπὶ τὸν ἐρημικὸν ἐξῆλθε βίον, μὴ ἄρτον ἐπιφερόμενος, μὴ ὕδωρ, μὴ ἄλλο τι τῶν πρὸς τροφήν ἐπιτηδείων, μὴ ἱμάτιον ἐνδεδυμένος, ἀλλ' ἢ τὸ σκληρὸν ἐκεῖνο ῥάκος, ὅπερ πρὸ μικροῦ ἐμνήσθημεν· πόθω γάρ τινι ὑπερφυεῖ, καὶ ἔρωτι θεῷ τρωθεῖς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀθανάτου βασιλέως Χριστοῦ, ὅλος ἦν τοῦ ποθομένου ἐξεστηκώς, ὅλος ἡλλοιωμένος Θεῷ, κάτοχος τῇ τούτου ἀγάπῃ· κραταιὰ γάρ, φησιν, ὡς πῦρ ἀγάπη. Τοιαύτην αὐτὸς ἀπὸ τῆς θείας ἀγάπης ἐδέξατο μέθην, καὶ οὕτως ἐξεκαύθη τῇ διψῇ, κατὰ τὸν εἰπόντα· «Ὁν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σέ, ὁ Θεός. Ἐδίψησέ σε ἡ ψυχὴ μου τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα» (Ψαλμ. μα' 1)¹· καὶ καθὼς ἡ τετρωμένη τῆς τοιαύτης ἀγάπης ψυχὴ βοᾷ ἐν τῷ

Ἀσματι τῶν Ἀσμάτων· «Ἐκαρδιώσας ἡμᾶς τῷ πόθῳ σου, ἐκαρδιώσας ἡμᾶς» (Ἀσμα δ' θ.). καὶ· «Δειξόν μοι τὴν ὄψιν σου, καὶ ἀκούσόν μοι τὴν φωνήν σου· ἡ γὰρ φωνή σου φωνὴ ἡδεῖα, καὶ ἡ ὄψις σου ὡραία» (αὐτόθι β' 14.). Ταύτης τῆς ἀνεκκαλήτου ὡραιότητος, τοῦ Χριστοῦ τὸν πόθον· φημι· ὡς πῦρ ἐν καρδίᾳ δεζάμενος ὁ τῶν Ἀποστόλων χορός, καὶ τῶν Μαρτύρων οἱ δῆμοι, πάντων ὑπερεῖδον τῶν ὁρωμένων, πάσης δὲ ζωῆς προσκαίρου τὰ μυρία τῶν βασάνων καὶ θανάτων εἶδη προείλοντο, ἐρασθέντες τοῦ θεοῦ κάλλους, καὶ τὸ περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ λογισάμενοι φίλτρον.

Τοῦτο τὸ πῦρ καὶ ὁ καλὸς οὗτος, καὶ εὐγενὴς μὲν τὸ σῶμα, εὐγενέστατος δὲ μᾶλλον καὶ βασιλικώτατος τὴν ψυχὴν ἐν ἑαυτῷ δεζάμενος, πάντων ὁμοῦ τῶν γηγένων καταφρονεῖ, πατεῖ πάσας τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς, ὑπερορᾷ πλούτου καὶ δόξης καὶ τῆς παρ' ἀνθρώπων τιμῆς, ἀποτίθεται διάδημα καὶ ἀλουργίδα, τῶν ἀραχνίων ὑφασμάτων εὐτελέστερα ταῦτα λογισάμενος· πρὸς πάντα δὲ τὰ ἐπίπονα καὶ λυπηρὰ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου προθύμως ἑαυτὸν ἐκδίδωσιν, ἐκολλήθη, βοῶν, ὦ Χριστέ μου, «Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου, ἐμοὺ δὲ ἀντελᾷβετο ἡ δεξιὰ σου» (Ψαλμ. ξβ' θ.). Καὶ οὕτως ἀμεταστρεπτὶ χωρήσας εἰς τὸ τῆς ἐρήμου βάθος, καὶ ὡς ἄχθος τι καὶ κλοιὸν βαρύτατον ἀποθέμενος τῶν προσκαίρων τὴν σύγχυσιν, εὐφράνθη τῷ πνεύματι· καὶ τῷ ποθουμένῳ ἀτενίσας Χριστῷ, ἐβόα πρὸς αὐτὸν ὡς παρόντι, καὶ τῆς φωνῆς ἐπαῖοντι διαλεγόμενος. Μὴ τὰ ἀγαθὰ, φησι, τοῦ κόσμου τούτου ἴδῃ ὁ ὀφθαλμός μου ἔτι, Κύριε· μὴ μετεωρισθῇ ἀπὸ τῆς δεῦρο τὸν νοῦν, ὑπὸ τῆς παρούσης ματαιότητος· ἀλλ' ἐμπλησον τοὺς ὀφθαλμούς μου, Κύριε, δακρύων πνευματικῶν, καὶ κατεύθυνον τὰ διαβήματά μου, καὶ ὑπόδειξόν μοι τὸν θεράποντά σου Βαρλαάμ, τὸν ἐμοὶ σωτηρίας γενόμενον πρόξενον, ἵνα καὶ τοῦ ἐρημικοῦ βίου τούτου καὶ ἀσκητικοῦ δι' αὐτοῦ τὴν ἀκρίθειαν μάθοιμι, καὶ μὴ τῇ ἀπειρίᾳ τῶν πολέμων τοῦ ἐχθροῦ ὑποσκελισθῶ. Δός μοι, Κύριε, τὴν ὁδὸν εὑρεῖν, δι' ἧς ἐπιτύχω σου· ὅτι τέτρωται ἡ ψυχὴ μου τῷ πόθῳ σου, καὶ σὲ διψῶ τὴν πηγὴν τῆς σωτηρίας μου. Ταῦτα ἔστρεψε καθ' ἑαυτὸν ἀεὶ, καὶ τῷ Θεῷ διελέγετο, διὰ προσευχῆς αὐτῷ καὶ θεωρίας ὑψηλοτάτης ἐνούμενος· καὶ οὕτω συντόνως τὴν ὁδοιπορίαν διήγειρε, τὸν χώρον σπεύδων καταλαβεῖν, ἔνθα Βαρλαάμ διῆγεν· ἐτρέφετο δὲ ταῖς φουμέναις βοτάναις κατὰ τὴν ἐρημον· οὐδὲ γὰρ ἄλλο ἐπεφέρετο, καθάπερ ἔφθην εἰπὼν, εἰμὴ μόνον τὸ σῶμα τὸ ἴδιον, καὶ τὸ ῥάκος, δὲ περιεβέβλητο· ἀλλὰ τροφήν μὲν μετρίαν καὶ οὐδαμινὴν ἐκ τῶν βοτανῶν

¹ Ὁρα γενναῖαν ἀναχώρησιν ἐκ τοῦ ματαίου βίου, τοῦ γενναίου, καὶ θεοῦ Ἰωάσαφ.

ποριζόμενος, ὕδατος παντελῶς ἠπόρει, ἀνύδρου πάνυ καὶ ξηρᾶς οὐσης τῆς ἐρήμου ἐκείνης.

Ἦδη τοίνυν περὶ τὰς μετηυδρίας τοῦ ἡλίου σφοδρὸν φλέγοντος τῆς ὁδοιπορίας ἐχόμενος, σφοδρότερον αὐτὸς ἐφλέγετο ἐν δίψῃ καύματος ἐν ἀνύδρῳ, καὶ τὴν ἐσχάτην ἐταλαιπωρεῖτο ταλαιπωρίαν, ἀλλ' ἐνῖκα ὁ πόθος τὴν φύσιν· καὶ ἡ δίψα, ἣν πρὸς τὸν Θεὸν ἐδίψα, τὴν φλόγα ἐδρόσιζε τῆς τοῦ ὕδατος δίψης. Ὁ δὲ μισόκαλος καὶ πονηρὸς δαίμων, μὴ ὑποφέρων ἐν αὐτῷ τὴν τοιαύτην ὁρᾶν πρόθεσιν, καὶ οὕτω θερμοτάτην πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην, πολλοὺς αὐτῷ κατὰ τὴν ἔρημον ἐξήγειρε πειρασμούς, ὑποβάλλων αὐτῷ μνήμην τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ δόξης, καὶ τῆς παρισταμένης αὐτῷ λαμπροτάτης δορυφορίας· φίλων τε, καὶ συγγενῶν, καὶ ὁμηλικῶν· καὶ ὡς αἱ ἀπάντων ψυχαί, τῆς αὐτοῦ ἐξήρτητο ψυχῆς, καὶ τὰς ἄλλας ἀνέσεις τοῦ βίου· εἴτα τὸ τραχὺ τῆς ἀρετῆς προεβάλλετο, καὶ τοὺς πολλοὺς αὐτῆς ἰδρῶτας· τοῦ σώματος τε τὴν ἀσθένειαν, καὶ τὸ ἀσύνηθες αὐτοῦ ἐν τῇ τοιαύτῃ ταλαιπωρίᾳ· καὶ τοῦ χρόνου τὸ μῆκος· τὴν ἐν χερσὶ τε ἀνάγκην τῆς δίψης, καὶ τὸ μὴδὰ μὲν ἐκδέχασθαι παράκλησιν, ἣ τέλος τοῦ τοσούτου κόπου· καὶ ὅλως πολλὴν ἤγειρε κονιορτὸν λογισμῶν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, καθάπερ περὶ τοῦ μεγάλου γέγραπται Ἀντωνίου. Ὡς δὲ εἶδεν ἑαυτὸν ὁ ἐχθρὸς ἀσθενοῦντα πρὸς τὴν ἐκείνου πρόθεσιν, (τὸν Χριστὸν γὰρ αὐτὸς ἐνθυμούμενος, καὶ τῷ ἐκείνου πόθῳ φλεγόμενος, ῥωννύμενός τε καλῶς τῇ ἐλπίδι, καὶ τῇ πίστει στηριζόμενος, εἰς οὐδὲν τὰς ἐκείνου ὑποβολὰς ἐλογίζετο) κατησχύνθη ὁ πολέμιος, ἐκ πρώτης, ὃ λέγεται προσβολῆς πεσών. Ἐτέραν οὖν ἔρχεται ὁδὸν· (πολλαὶ γὰρ αὐτῷ αἱ τῆς κακίας τρίβοι)· καὶ φαντάσμασι ποικίλοις ἀνατρέπειν αὐτὸν ἐπειράτο, καὶ εἰς δειλίαν αὐτὸν ἐμβαλεῖν· ποτὲ μὲν μέλας αὐτῷ φαινόμενος, οἷός ἐστι· ποτὲ δὲ ῥομφαίαν ἐσπασμένην κατέχων, ἐπεπῆδα αὐτῷ, καὶ πατάζει ἠπειλεῖ, εἰ μὴ θάττον εἰς τὰ ὀπίσω στραφῇ· ἄλλοτε θηρίων ὑπῆρχετο παντοδαπῶν μορφάς, βρύχων κατ' αὐτοῦ, καὶ δεινότατον ἀποτελὼν μυκηθμὸν καὶ ψόφον· εἴτα καὶ εἰς δράκοντα μεταμορφοῦτο, καὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον.

Ὁ δὲ καλὸς ἐκεῖνος καὶ γενναῖος ἀθλητῆς, ἀτρέμας ἦν τὴν ψυχὴν, ἅτε δὴ τὸν ὕψιστον ἑαυτοῦ καταφυγὴν θέμενος· νήφων δὲ τῇ διανοίᾳ, καὶ καταγελῶν τοῦ πονηροῦ, ἔλεγεν· οὐκ ἔλαθές με, ὦ ἀπατεών, ὅστις εἰ ὁ ταῦτά μοι ἐγείρων, ὁ ἐξ ἀρχῆς κακὰ τεκταινόμενος τῶν ἀνθρώπων τῷ γένει, καὶ ἀείποτε πονηρὸς ὢν, καὶ τὸ βλάπτειν οὐδαμῶς ἀπολείπων ἀλλ' ὡς προσῆκόν σου τὸ σχῆμα καὶ οἰκειότατον· αὐτὸ δὴ τοῦτο, τὸ θηρία καὶ ἐρπετὰ μιμεῖσθαι, τὸ θηριωδὲς σου τῆς γνώμης καὶ σκο-

λίον, ἰοδόλον τε καὶ βλαπτικὸν τῆς προαιρέσεως ἐνδεικνύμενος. Τί οὖν ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖς ἄθλιε; ἐξότε γὰρ ἐγνων τῆς σῆς εἶναι κακίας τὰ μηχανήματα ταῦτα καὶ φόβητρα, οὐδεμίᾳ μοι λοιπὸν φροντίς περὶ σοῦ. «Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ γὰρ ἐπόψομαι τοὺς ἐχθρούς μου» (Ψαλμ. ριζ'. 7). Καί· «Ἐπὶ ἀσπίδα σὲ καὶ βασιλίσκον ἐπιθήσομαι, οἷς ὁμοιοῦσαι, καὶ καταπατήσω σε τὸν λέοντα καὶ δράκοντα, τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ κραταιούμενος (Ψαλμ. κ'. 13). Αἰσχυνθήσων, καὶ ἐντραπήσων πάντες οἱ ἐχθροί μου, ἀποστραφείσων, καὶ κατασχυνθήσων σφόδρα διὰ τὰ χεῖρας» (Ψαλμ. ς'. 11). Ταῦτα λέγων, καὶ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἑαυτῷ περιβαλὼν ὅπλον ἀκαταγώνιστον, πάσας τοῦ διαβόλου τὰς φαντασίας κατήργησεν· εὐθὺς γὰρ τὰ τε θηρία καὶ τὰ ἐρπετὰ, ὡς ἐκλείπει καπνὸς ἐξέλιπον, καὶ ὡς τήκεται κηρός, ἀπὸ προσώπου πυρός· αὐτὸς δὲ, τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει ἰσχύων, ἐπορεύετο χαίρων καὶ εὐχαριστῶν τῷ Κυρίῳ· ἀλλὰ καὶ θηρία πολλὰ καὶ ποικίλα, καὶ ὄφειν παντοδαπὰ καὶ δρακοντόμορφα γένη ἢ ἔρμος ἐκείνην τρέφει· ἅτινα συναντῶντα αὐτῷ, οὐκ ἔτι φαντασία, ἀλλ' ἀληθεῖα ἐδείκνυτο· ὡς ἐντεῦθεν φόβου μὲν ἦν πλήρης ἡ ὁδὸς καὶ πόνου, αὐτὸς δὲ ἀμφοτέρων ὑπερίπτατο τῷ λογισμῷ· τὸν μὲν φόβον, τῆς ἀγάπης, ὡς φησιν ἡ Γραφή, ἔξω βαλούσης· τὸν πόνον δὲ, τοῦ πόθου ἐπικουφίζοντος. Οὕτως οὖν πολλὰς καὶ ποικίλας συμφοραῖς καὶ ταλαιπωρίας πυκτεύων, δι' ἡμερῶν οὐκ ὀλίγων κατέλαβε τὴν ἔρημον ἐκείνην τῆς Συναρίτιδος γῆς, ἐν ἣ ὁ Βαρλαάμ ὤκει· ἐνθα καὶ ὕδατος τυχὼν, τὴν φλόγα κατέσβεσε τῆς δίψης.

Ἐμείνει δὲ Ἰωάσαφ διετίαν ὅλην κατὰ τὸ πέλαγος τῆς ἐρήμου ταύτης ἀλώμενος, καὶ μὴ εὐρίσκων τὸν Βαρλαάμ· τοῦ Θεοῦ κἀνταῦθα τὸ στερεῶν τοῦ λογισμοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς γενναῖον δοκιμάζοντος· καὶ ἦν οὕτως αἰθριος συγκατόμενος τῷ καύσωνι, καὶ τῷ κρύει πηγνύμενος, καὶ ἀπαύστως ζητῶν ὥσπερ τινα θησαυρὸν πολύτιμον, τὸν τιμιώτατον γέροντα· πολλοὺς δὲ ὑπέμεινε πειρασμούς, καὶ πολέμους τῶν πονηρῶν πνευμάτων· καὶ πολλοὺς ὑπήνεγκε πόνους τῆς τῶν βοτανῶν ἐνδείας, αἷς εἰς τροφήν ἐπέχρητο· ὅτι καὶ ταύτας, ξηρὰ οὕσα ἢ ἔρημος ἐνδεῶς ἐβλάστανεν· ἀλλὰ τῷ πόθῳ τοῦ Δεσπότη φλεγόμενῃ ἢ ἀδαμαντίνῃ ψυχῇ ἐκείνῃ καὶ ἀήττητος, ῥᾶον ἤνεγκε τὰ λυπηρὰ ταῦτα, ἢ τὰς ἡδονὰς ἑτεροί. Διὸ τῆς ἀνωθεν οὐ διήμαρτε συμμάχιας· ἀλλὰ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὁδυνῶν αὐτοῦ καὶ πόνων, αἱ παρὰ τοῦ ποθομένου Χριστοῦ ἐγγινόμεναι παρακλήσεις καθ' ὕπνους τε καὶ καθ' ὕπαρ, εὐφραναν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Συμπληρουμένης δὲ τῆς διετίας, Ἰωάσαφ μὲν ἀπαύστως περιήει ζητῶν τὸν ποθούμενον· καὶ ἐπο-

νιατο πρὸς τὸν Θεόν, δάκρυα ποταμηδὸν προχέομενος· καὶ δεῖξόν μοι, Δέσποτα, βοῶν, δεῖξόν μοι τὸν αἰτιόν μοι τῆς σῆς ἐπιγνώσεως, καὶ τῶν τοσούτων ἀγαθῶν γενόμενόν μοι πρόξενον, καὶ μὴ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου, καλοῦ με τοσούτου στερήτης, ἀλλ' ἀξιώσόν με ἰδεῖν τε αὐτόν, καὶ ἴσον αὐτῷ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀσκήσεως θέσθαι. Εὐρίσκει δὲ Θεοῦ χάριτι σπηλαῖον, ἰχνηλατήσας τῶν ἐκεῖσε πορευομένων τὴν τρίβον, καὶ Μοναχῷ τινι ἐντυγχάνει τὸν ἐρημικὸν μετιόντι βίον. Καὶ τούτῳ θερμότατα περιχυθεὶς, καὶ ἀσπασάμενος, τοῦ Βαρλαάμ ἡρώτα τὸ σκήνωμα εὑρεῖν, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν διεξήκει, δῆλα τῷ ἀνδρὶ τιθέμενος. Δι' αὐτοῦ τοίνυν τὸν τόπον διδαχθεὶς τῆς τοῦ ζητουμένου οἰκήσεως, καταλαμβάνει τάχιστα, ὡς ὅταν θηρευτῆς ἐμπειρότατος ἰχνησιν ἐπιτύχοι τοῦ θηράματος. Καὶ φθάσας τινὰ σημεῖα τὰ παρὰ τοῦ ἄλλου γέροντος διδαχθέντα αὐτῷ, ἐπορεύετο χαίρων, καὶ τῇ ἐλπίδι ῥωννύμενος, ὡς νῆπιον ἐκ μακροῦ χρόνου τὸν πατέρα ἐλπίζων θεάσασθαι· ὅταν γὰρ ὁ κατὰ Θεὸν πόθος εἰς ψυχὴν ῥαγῇ, πολλῶ τοῦ φυσικοῦ δείκνυται θερμότερός τε καὶ βιαιότερος. Ἐφίσταται τοίνυν τῇ θύρᾳ τοῦ σπηλαίου, καὶ κρούσας, εὐλόγησον, εἶπε, πάτερ, εὐλόγησον.

Ὡς δὲ τῆς φωνῆς ἀκούσας ἐξῆλθεν ὁ Βαρλαάμ τοῦ σπηλαίου, ἐγνώρισε τῷ πνεύματι τὸν κατὰ γε τὴν ἔξω θεάν οὐκ εὐχερῶς γνωρισθῆναι δυνάμενον, διὰ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην μεταβολὴν καὶ ἀλλοίωσιν, ἣν ἡλλοίωτο, καὶ μετεβέβλητο τῆς ὀψεως ἐκείνης τῆς προτέρας, καὶ τῆς ὥραιον ἀνθούσης νεότητος· μεμελανωμένος μὲν ἐκ τῆς ἡλιακῆς καύσεως, κατάκομος δὲ ταῖς θριξίν, ἐκτετηκυίας δὲ τὰς παρειάς, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔσω που εἰς βάθος δεδυκότας, καὶ τὰ βλέφαρα περιπεφλεγμένα ἔχων ταῖς ῥοαῖς τῶν δακρύων, καὶ τῇ πολλῇ τῆς ἐνδείας τλαιπωρίᾳ. Ἐγὼν δὲ καὶ Ἰωάσαφ τὸν πνευματικὸν πατέρα, τοὺς χαρακτῆρας μάλιστα τῆς ὀψεως ἔχοντα τοὺς αὐτοὺς. Στάς οὖν εὐθὺς κατὰ ἀνατολὰς ὁ γέρων, εὐχὴν ἀνέπεμπε τῷ Θεῷ χαριστήριον· καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐπειπόντες τό, ἀμήν, περιπλακέντες καὶ περιπτυξάμενοι, θερμοτάταις ἡμείβοντο ἀλλήλους περιπλοκαῖς, χρονίου πόθου ἐμφορούμενοι ἀκορέστως. Ἐπεὶ δὲ ἀρχοῦντως περιέβαλον ἀλλήλους, καὶ προσηγόρευσαν, καθίσαντες προσωμίλουν. Λόγου δὲ ἀρξάμενος ὁ Βαρλαάμ, καλῶς ἤλθες, ἔλεγε, τέκνον ἡγαπημένον· τέκνον Θεοῦ, καὶ κληρονόμῃ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν ἡγάπησας· ὃν ἐπόθησας δικαίως ὑπὲρ τὰ πρόσκαιρα καὶ φθαρτά, καὶ ὡς ἐχέφρων ἔμπορος καὶ σοφὸς πάντα πωλήσας, τὸν ἀτίμητον ἐξωνίσσω μαργαρίτην· καὶ τῷ ἀσύλῳ ἐντυχὼν θησαυρῷ, κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ τῶν ἐντολῶν οὗ Κυρίου, πάντα δέ-

δωκας, μηδενὸς φεισάμενος τῶν ὧσιν οὐπω παρερχομένων, ἵνα τὸν ἀγρὸν ἐκείνον ἀγοράσῃς σεαυτῷ· δώῃ σοι Κύριος ἀντὶ τῶν προσκαιρῶν, τὰ αἰώνια· ἀντὶ τῶν φθαρτῶν, τὰ ἀφθάρτα καὶ μὴ παλαιούμενα. Εἰπέ γοῦν μοι, φίλτατε, πῶς ἐνταῦθα παρεγένου; πῶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἀφίξιν γέγονε τὰ κατὰ σέ; καὶ εἰῆγνῳ τὸν Θεὸν ὁ σὸς πατήρ, ἥ καὶ εἰσέτι τῇ προτέρᾳ ἀφροσύνῃ ὑπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ἀπάτης αἰχμαλωτίζεται;

Ταῦτα τοῦ Βαρλαάμ ἐρομένου, ἀναλαβὼν ὁ Ἰωάσαφ τὸν λόγον, ὅσα μετὰ τὴν ἐκείνου ἀποδημίαν γέγονε αὐτῷ, καὶ ὅσα ὁ Κύριος εὐώδωσε μέχρι τῆς αὔθις συνελεύσεως αὐτῶν, πάντα κατὰ μέρος διῆκει. Ὁ δὲ γέρων, ἀκούων σὺν ἡδονῇ καὶ θαύματι, θερμῶς δακρύων, ἔλεγε. Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ αἰεὶ παριστάμενος καὶ βοηθὸν τοῖς ἀγαπῶσί σε. Δόξα σοι, Χριστέ, βασιλεῦ τῶν ἀπάντων, καὶ Θεὲ πανάγαθε, ὅτι εὐδόκησας τὸν σπόρον, ὃν ἐν τῇ ψυχῇ κατέβαλον τοῦ δούλου σου Ἰωάσαφ, οὕτως ἐκατοστεύοντα καρπὸν ἐνεγκεῖν, ἐπάζιον σοῦ τοῦ γεωργοῦ καὶ Δεσπότη τοῦ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Δόξα σοι, παράκλητε ἀγαθέ, τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ὅτι ἡς ἔδωκας χάριτος τοῖς ἁγίοις σου Ἀποστόλοις, ταύτης μετασχεῖν κατηξίωσας τοῦτον, καὶ πολυάνθρωπα πλήθη τῆς δεισιδαίμονος δι' αὐτοῦ ἡλευθέρωσας πλάνης, καὶ τῇ ἀληθινῇ ἐφώτισας θεογνωσίᾳ. Οὕτω παρ' ἀμφοτέρων ἡὐχαριστεῖτο ὁ Θεός· καὶ τοιαῦτα ὁμιλούντων, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγαλλιωμένων χάριτι, κατελάμβανεν ἡ ἐσπέρα· καὶ δὴ εἰς προσευχὴν ἀναστάντες, τὰς συνήθεις ἐτέλουν λειτουργίας· εἶτα καὶ τροφῆς μνησθέντες, παρετίθει πολυτελεῖ τράπεζαν ὁ Βαρλαάμ, τῆς πνευματικῆς πεπληρωμένην καρυκίας, αἰσθητῆς δὲ ἥκιστα μετέχουσιν παρακλήσεως· λάχανα γὰρ ἦσαν ὠμά, ὧν αὐτοῦργός καὶ γεωργός ἦν ὁ γέρων, καὶ φοίνικες ὀλίγοι, ἐν τῇ αὐτῇ εὐρισκόμενοι ἐρήμῳ, καὶ ἄγριαι βοτάναι. Εὐχαριστήσαντες οὖν, καὶ τῶν παρατεθέντων μεταλαβόντες, καὶ ὕδωρ ἐκ τῆς παρατυγγανούσης πηγῆς πίνοντες, τῷ ἀνοίγοντι χεῖρα καὶ ἐμπιπλῶντι πᾶν ζῶον, αὔθις ἡὐχαρίστουν· ἀναστάντες δὲ πάλιν, καὶ τὰς νυκτερινὰς πληρῶσαντες εὐχάς, τῆς πνευματικῆς μετὰ τὴν εὐχὴν ἥπτοντο ὁμιλίας· λόγους σωτηρίους, καὶ τῆς οὐρανίου πεπληρωμένους φιλοσοφίας παρ' ὅλην διερχόμενοι τὴν νύκτα, ἕως οὗ αὐτοὺς ὁ ὀρθρος τῶν συνήθων αὔθις μνησθῆναι εὐχῶν πεποίηκεν.

Ἐμεινε δὲ Ἰωάσαφ μετὰ τοῦ Βαρλαάμ ἱκανοὺς οὕτωσι χρόνους, τὴν θαυμαστὴν ταύτην καὶ ὑπεράνθρωπον μετερχόμενος πολιτείαν, καὶ ὡς πατρὶ τούτῳ καὶ πειθευτῇ, μεθ' ὅσης συμπαρομαρτῶν αὐτῷ ταπεινώσεως καὶ ὑποταγῆς, καὶ πρὸς πᾶσαν ἰδέαν γυμναζόμενος ἀρετῆς, ἀριστα τε παιδευόμενος τὴν πάλιν τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Ἐν-

τεῦθεν τὰ μὲν πάθη ἐθανάτωσε πάντα, τὸ φρόνημα δὲ τῆς σαρκὸς οὕτω καθυπέταξε τῷ πνεύματι, ὥς δοῦλον δεσπότη, τρυφῆς καὶ ἀναπαύσεως πάντῃ ἐπιλαθόμενος, τῷ ὕπνῳ δὲ ὡς κακῷ προστάσσων οἰκέτη· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τοσοῦτος ἦν αὐτῷ ὁ ἀγὼν τῆς ἀσκήσεως, ὡς καὶ αὐτὸν θαυμάζειν τὸν πολλοὺς ἐν ταύτῃ διενεγκόντα χρόνους Βαρλαάμ, καὶ τῆς καρτερᾶς αὐτῷ ἡττάσθαι ἐνστάσεως· τοσοῦτον μὲν γὰρ τῆς σκληρᾶς ἐκείνης καὶ ἀπαρακλήτου βρώσεως, μετεῖχεν ὅσον ἀποζῆν μόνον, καὶ μὴ, βιαίως θανόντα, τοὺς μισθοὺς ζημιωθῆναι τῆς τῶν καλῶν ἐργασίας· οὕτω δὲ εἰς τὸ ἀγρυπνεῖν τὴν φύσιν ὑπέταξεν, ὡς ἄσαρκός τις καὶ ἀσώματος· εὐχῆς δὲ αὐτῷ, καὶ τῆς νοερᾶς ἐργασίας ἀληκτον τὸ ἔργον ἦν· καὶ ἅπας ὁ τῆς ζωῆς χρόνος εἰς θεωρίας ἀνηλίσκετο πνευματικᾶς τε καὶ οὐρανίου, ὡς μὴ ὥραν, μὴ στιγμήν αὐτὸν ζημιωθῆναι τὸ παράπαν, ἀφ' οὗπερ τὴν ἔρημον ὥκησε ταύτην· τοῦτο γὰρ ἔργον ὄντως Μοναχικῆς τάξεως, τὸ μηδέποτε ἀργὸν εὑρεθῆναι τῆς πνευματικῆς ἐργασίας· ὁ δὲ καλῶς κατῴρθωσεν ὁ γενναῖος ἐκεῖνος, καὶ εὐσταλῆς σταδιοδρόμος τῆς οὐρανόου πορείας, καὶ ἀσβεστον αὐτοῦ τὴν θέρμην ἐφύλαξεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀναβάσεις αἰεὶ ἐν καρδίᾳ θέμενος, καὶ ἐκ δυνάμεως εἰς ὑψηλότεραν μεταβαίνων δύναμιν· πόθον πόθῳ, καὶ σπουδὴν σπουδῇ διηνεκῶς προστιθείς, ἕως οὗ ἐφθασεν εἰς τὴν ἐλπίζομένην καὶ ποθουμένην μακαριότητα.

Οὕτως οὖν ἀλλήλοις συνόντες Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ, καὶ τὴν καλὴν ἀμιλλαν ἀμιλλώμενοι, ἐκτὸς πάσης μερίμνης, καὶ πάσης βιωτικῆς ὄντες παραγῆς, ἀνεπιθόλωτόν τε τὸν νοῦν κεκτημένοι, καὶ ἀμιγῆ πάσης συγχύσεως, μετὰ τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ὑπὲρ τῆς εὐτελείας καμάτων, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν προτκαλεσάμενος ὁ γέρον τὸν πνευματικὸν υἱόν, ὃν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγέννησε, λόγου ἤπτετο καὶ ὁμιλίας πνευματικῆς· πάλαι, λέγων, ὦ φίλτατε Ἰωάσαφ, ἐν ταύτῃ σε τῇ ἐρήμῳ κατοικεῖν ἔδει, καὶ τοῦτό μοι προτευχόμενῳ περὶ σοῦ ὁ Χριστὸς ἐπηγγείλατο πρὸ τῆς τοῦ βίου τελευτῆς ὀφείσθαι. Εἶδον οὖν ὡς ἐπεθύμουν· εἶδόν σε ἀπορράγνεντα μὲν κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ, συναφθέντα δὲ τῷ Χριστῷ ἀδιστακτῶ γνώμῃ, καὶ εἰς μέτρον ἐλθόντα τελειότητος τοῦ πληρώματος αὐτοῦ. Νῦν οὖν ἐπειδὴ μοι ὁ τῆς ἀναλύσεως καιρὸς ἐπὶ θύραις, καὶ ἡ σύντροφος καὶ ἡλικιωτικὴ ἐπιθυμία τοῦ συνεῖναι τῷ Χριστῷ διὰ παντός ἤδη πεπλήρωται, σὺ μὲν δὴ κάλυψόν μου τὸ σῶμα τῇ γῇ, καὶ τὸν χοῦν ἀπόδος τῷ χοί· μένον δὲ τοῦ λοιποῦ ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, τῆς πνευματικῆς ἐχόμενος πολιτείας, καὶ τῆς ἐμῆς μνείαν ποιούμενος μετριότητος· δέδοικα γὰρ μήποτε ἡ ζοφερὰ τῶν δαιμόνων πληθὺς, τῇ ψυχῇ μου ἐμποδὼν καταστῇ, διὰ τὸ πλη-

θος τῶν ἐμῶν ἀγνοημάτων· Σὺ οὖν, τέκνον, μὴ ὀλιγωρήσης τὸ ἐπιπονὸν τῆς ἀσκήσεως, μηδὲ δειλιάσης τὸ μῆκος τοῦ χρόνου, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν δαιμόνων· ἀλλὰ τοῦτων μὲν τῆς ἀσθενείας τῇ τοῦ Χριστοῦ ῥωννύμενος δυνάμει τολμηρῶς καταγέλα· πρὸς δὲ τὴν σκληρότητα τῶν πόνων, καὶ τὸ τοῦ χρόνου διάστημα οὕτως ἔσο, ὡς καθ' ἡμέραν τὴν ἐντεῦθεν ἀνάλυσιν προσδοκῶν, καὶ ὡς ἀρχὴν εἶναι σοι τῆς ἀσκήσεως τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ τέλος. «Οὕτως αἰεὶ τῶν μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν δίδωκε ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Φιλιπ. γ'. 14). Καθάπερ ὁ θεὸς Ἀπόστολος παρακαλεῖται «Μὴ ἐκκακῶμεν, λέγων, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἐξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαينوῦται ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα αἰώνια» (Β'. Κορινθ. δ'. 16).

Ταῦτα λογιζόμενος, ἀγαπητέ, ἀνδρίζου καὶ ἰσχυε· καὶ ὡς καλὸς στρατιώτης σπούδαζε τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσαι· καὶ λογισμοὺς σοι ὀλιγορίας ὁ πονηρὸς φέρῃ, καὶ τὸν νόνον ὑποχαλᾶν τῆς προθέσεως σπεύδῃ, μὴ φοβηθῇς αὐτοῦ τὰς ἐπιβουλὰς τὸ δεσποτικὸν ἐννοῶν πρόσταγμα· «ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε· λέγοντος, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰωάν. ιε'. 33). Διὸ χαῖρε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, ὅτι ἐξελέξατό σε, καὶ διεχώρησεν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἔθετο ὡς ἐν προσώπῳ αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ ὁ καλέσας σε κλήσει ἁγία, ἐγγὺς ἐστὶν αἰεὶ. «Μηδὲν μερίμνα, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματά σου γνωρίζεσθαι πρὸς τὸν Θεόν» (Φιλιπ. δ'. 6)· αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν· «οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλείπω» (Ἰησ. Ναυη α'. 5). Οὕτω μὲν οὖν ἐν τῇ σκληρότητι τῆς ἀγωγῆς, καὶ τῇ ὀλιγορίᾳ τῆς ἀσκήσεως τοιοῦτους κτώμενος λογισμοὺς, εὐφραίνου, μεμνημένος Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· «ἐμνήσθην γάρ, φησί, τοῦ Θεοῦ καὶ εὐφράνθην» (Ψαλμ. ος'. 3). «Ὅταν δὲ πάλιν ὁ ἐξ ἐναντίας ἄλλον σοι τρόπον ἐπινοῇ πολέμων, ὑψηλόφρονος προβάλλων λογισμοὺς, καὶ τὴν δόξαν ὑποδεικνύων τῆς τοῦ κόσμου βασιλείας, ἣν κατέλιπες, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, τὸν σωτήριον προβαλοῦ λόγον ὡς θυρεὸν τὸν φάσκοντα· «ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διατεταγμένα ὑμῖν, λέγετε, ἀχρεῖοι δοῦλοὶ ἐσμεν· ὅτι ὁ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν» (Λουκ. ιε'. 10). Ἀλλὰ καὶ τίς ἐξ ἡμῶν δύναται τὴν ὀφειλὴν ἐκτίσαι, ἣν ὀφείλομεν τῷ Δεσπότη; ὑπὲρ ὧν δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν· καὶ ἔπαθεν ὁ ἀπαθής,

ἵνα τῶν παθῶν ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ· ποία γὰρ χάρις δούλῳ, ὅμοια τῷ δεσπότῃ παθεῖν; ἡμεῖς δὲ πολλὰ τῶν αὐτοῦ ὑστερούμεθα παθημάτων. Ταῦτα ἐννόει, ἐλογισμοὺς καθαιρῶν, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαυρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζων πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ» (Β'. Κορίθ. 1.5). Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερχούσα πάντα νοῦν, φρουρήσῃ τὴν καρδίαν σου καὶ τὰ νοήματά σου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Τούτων ὑπὸ τοῦ μακαρίου Βαρλαάμ λεχθέντων, ἡ ῥοὴ τῶν δακρύων τοῦ Ἰωάσαφ μέτρον οὐκ εἶχεν· ἀλλ' ὥς ἐκ πηγῆς πολυχέμονος βρύουσα, ὅλον αὐτόν, καὶ τὴν γῆν, ἐν ᾗ ἐκάθητο, κατέβρεχεν. Ὀδυρόμενος δὲ τὸν χωρισμόν, ἡξίου μάλα θερμῶς συνοδοιπόρος αὐτῷ τῆς τελευταίας πορείας γενέσθαι, καὶ μηκέτι παραμεῖναι τῷ βίῳ μετὰ τὴν ἐκείνου ἐκδημίαν· διατί, λέγων, τὸ σεαυτοῦ μόνον ζητεῖς, ὦ πάτερ, καὶ μὴ τὸ τοῦ πλησίον; πῶς δὲ τελείαν ἐν τούτῳ πληροῖς ἀγάπην, κατὰ τὸν εἰπόντα· «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν» (Λευϊτ. 19. 18), πρὸς ἀνάπαυσιν μὲν αὐτὸς ἀπαίρων, εἰς θλίψιν δὲ καὶ ταλαιπωρίαν ἐμὲ καταλιμπάνων; καὶ πρὶν καλῶς ἐγγυμνασθῆναι τοῖς ἀθλοῖς τῆς ἀσκήσεως, καὶ τῶν πολεμίων μαθεῖν τὰς πολυτρόπους ἐφοδούς, πρὸς μονομαχίαν μετὰ τῆς αὐτῶν παρατάξεως προβαλλόμενος; ἵνα τί γένηται ἄλλο, εἰ μὴ βληθῆναι μετὰ τὰς κακοτρόπους αὐτῶν μηχαναῖς, καὶ ἀποθανεῖν οἴμοι! τὸν ψυχικόν ὄντως καὶ αἰώνιον θάνατον, ὅπερ τοῖς ἀπείροις καὶ δειλοῖς συμβαίνειν πέφυκε μονομάχοις; ἀλλὰ δεήθητι τοῦ Κυρίου δυσωπῶ, ὅπως καὶ ἐν συνέκδημον τοῦ βίου λαβεῖν· ναί, πρὸς αὐτῆς τῆς ἐλπίδος, ἥς ἔχεις ἀπολαβεῖν τοῦ καμάτου τὸν μισθόν, δεήθητι μηδεμίαν ἡμέραν μετὰ τὸν σὸν χωρισμόν παροικεῖν τῷ βίῳ καὶ εἰς τὸ πέλαγος ταύτης πλανᾶσθαι τῆς ἐρήμου.

Ταῦτα τοῦ Ἰωάσαφ σὺν δάκρυσι λέγοντος, ὁ γέρω πρᾶως ἀνακόπτων καὶ ὁμαλῶς, οὐκ ὀφείλομεν, τέκνον, εἶρη, τοῖς ἀνεφίκτοις κρίμασι τοῦ Θεοῦ ἀνθίστασθαι· ἐγὼ γάρ πολλὰ δεηθεὶς περὶ τούτου, καὶ τὸν ἀβίαστον Δεσπότην βιασάμενος τοῦ μὴ χωρισθῆναι ἡμᾶς ἀπ' ἀλλήλων, ἐδιδάχθην παρὰ τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος, ὥς οὐκ ἔστι συμφέρον σε νῦν τὸ ἄχθος τῆς σαρκὸς ἀποθέσθαι, ἀλλὰ παραμεῖναι δεῖ τῇ ἀσκήσει, ἕως λαμπρότερον ἑαυτῷ τὸν στέφανον πλέξῃς· οὐ γὰρ ἀρκούντως ἀκμὴν ἡγωνίσσω πρὸς τὴν ἡτοιμασμένην σοι μισθοποδοσίαν, ἀλλὰ δεῖ σε κοπιᾶσαι μικρόν, ἵνα χαίρων εἰέλθῃς εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου· ἐγὼ ἐγγὺς σου τῶν ἑκατὸν εἰμι λοιπὸν χρόνων, διατελέσας ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ ἐνιαυτοὺς ἡδὴ πέντε καὶ ἐβδομήκοντα· σοῦ δέ, εἰ καὶ οὐ τοσοῦτον ἐκταθήσεται ὁ χρόνος, ἀλλὰ πλησίον σου γενέ-

σθαι δεῖ, καθὼς κελεύει ὁ Κύριος, ἵνα ἐφάμιλλος ἀναδειχθῇς, καὶ μηδὲν ὅλως ὑστερούμενος τῶν βαστασάντων τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. Δέχου τοίνυν, ὦ φιλότης, τὰ τῷ Θεῷ δεδομένα ἀσμένως· ἃ γὰρ αὐτὸς βεβούλευται, τίς ἱκανὸς ἀνθρώπων διασκεδάσαι; καὶ καρτέρει τῇ ἐκείνου φυλαττόμενος χάριτι· νῆφε δὲ ἀεὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους λογισμοὺς, καὶ τὴν καθαρότητα τοῦ νοός σου ὥστερ τινα θησαυρὸν πολύτιμον διατήρει, πρὸς ὑψηλότεραν ἐργασίαν καὶ θεωρίαν ἐμβιδάζων ἑαυτὸν ἡμέραν καθ' ἡμέραν, ἵνα πληρωθῇ ἐπὶ σοί, ὁ τοῖς φίλοις αὐτοῦ ὁ Σωτὴρ ἐπηγγέιλαιτο· «εἰάν τις ἀγαπᾷ με, λέγων, τὸν λόγον μου τηρήσει· καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν» (Ἰωάν. 14. 23).

Ταῦτα εἰπὼν ὁ γέρων, καὶ πολλῶν πλείονα τῆς ἡγιασμένης αὐτοῦ ψυχῆς, καὶ θεολόγου γλώττης ἐπάξια, τὴν ἀνιωμένην τοῦ Ἰωάσαφ ψυχὴν παρεμυθεῖτο. Εἴτα πρὸς τινὰς ἐκπέμπει αὐτὸν ἀδελφούς, ἐκ πολλοῦ τοῦ διαστήματος τὴν οἰκῆσιν ἔχοντας, τοῦ ἀγαγεῖν τὰ πρὸς τὴν ἱερὰν θυσίαν ἀρμόδια. Καὶ δὴ ἀναχωσάμενος ὁ Ἰωάσαφ, τάχιστα λίσσεται τὴν διακονίαν πληροῖ· ἐδεδίει γὰρ μήπως, ἀπόντος αὐτοῦ, τὴν ὀφειλὴν ὁ Βαρλαάμ τῆς φύσεως ἀποδῶ, καὶ τὸ πνεῦμα παραθεῖς τῷ Κυρίῳ, ζημίαν αὐτῷ τὴν χαλεπὴν ἐπενέγκοι, μὴ ῥημάτων, μὴ προσφθεγμάτων ἐξοδίων, μὴ εὐχῶν, μὴ εὐλογιῶν τῶν ἐκείνου τυγχάνοντι. Οὕτω δὲ ἀνδρικώτατα διελθόντος αὐτοῦ τὴν μακαρίαν ὁδὸν ἐκείνην, καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς θυσίας ἐνεγκόντος, προσφέρει τῷ Θεῷ τὴν ἀνάιμακτον λατρείαν ὁ θεϊότατος Βαρλαάμ, καὶ κοινωνήσας αὐτός, μεταδούς δὲ καὶ τῷ Ἰωάσαφ τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, ἡγαλλιάσατο τῷ πνεύματι· καὶ τῆς συνήθους μεταλαβόντες τροφῆς, ψυχοφελέσι λόγοις τὴν ψυχὴν αὐτοῦς ἐτρέφε τοῦ Ἰωάσαφ, οὐκ ἔτι, λέγων, ἡμᾶς, ὦ φίλτατε υἱέ, συναγάγει ἐν τῷ βίῳ τούτῳ εἰς ἓν ἐστία καὶ τράπεζα· πορεύομαι γὰρ ἤδη τὴν τελευταίαν ὁδὸν τῶν πατέρων μου. Χρὴ οὖν σε τὸ πρὸς ἐμὲ φίλτρον, διὰ τῆς φυλακῆς τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, καὶ τῆς ἐν τῷδε τῷ τόπῳ μέχρι τέλους καρτερίας ἐνδείξασθαι, πολιτευόμενος καθὼς ἔμαθες καὶ ἐδιδάχθης, καὶ μεμνημένος διὰ παντὸς τῆς ταπεινῆς, καὶ ῥαθύμου ψυχῆς μου. Χαρὰ οὖν χαῖρε, καὶ τῇ ἐν Χριστῷ ἡγαλλιάσει εὐφραίνου, ὅτι τῶν ἐπιγείων καὶ φθαρτῶν ἀντηλλάξω τὰ αἰώνιά τε καὶ ἀφθάρτα· καὶ ὅτι ἐγγίξει ὁ μισθὸς τῶν ἔργων σου, καὶ ὁ μισθοποδότης ἤδη πάρεστιν, ὃς ἤξει τὸν ἀμπελῶνα ἰδεῖν, ὃν ἐγεώργησας, καὶ πλουσίως σοι τὸν μισθὸν τῆς γεωργίας παρέξει· «πιστὸς γὰρ ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, καθὼς ὁ θεοσπέσιος βοᾷ Παῦλος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν· εἰ ὑπομένομεν,

καὶ συμβασιλεύσομεν» (Β'. Τιμοθ. 11), βασιλείαν τὴν αἰώνιον καὶ ἀτελεύτητον τῷ φωτὶ καταλαμβάνοντες τῷ ἀπροσίτῳ, καὶ τῆς ἐλλάμψεως καταξιούμενοι τῆς μακαρίας ὄντως καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος.

Τοιαῦτα μὲν ὁ Βαρλαάμ ἕως ἐσπέρας καὶ παρ' ὅλην τὴν νύκτα τῷ Ἰωάννῳ ὡμίλει, ἀκατασχέτοις δάκρυσιν ὀδυρομένῳ, καὶ τὸν χωρισμὸν μὴ ὑποφέροντι· ἄρτι δὲ τῆς ἡμέρας διαφαινούσης, τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν διαπεράνας, ἤρην εἰς οὐρανούς χειράς τε καὶ ὄμματα, καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμφας τῷ Θεῷ, ἔφη· Κύριε ὁ Θεός μου, ὁ πανταχοῦ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρὼν, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἐπέιδες τὴν ταπεινώσιν μου, καὶ ἐν τῇ ὁρθοδόξῳ σου ὁμολογίᾳ, καὶ ἐν ὁδῷ τῶν ἐντολῶν σου ἡξίωσας τὸν δρόμον τελέσαι με τῆς ἐνθάδε παροικίας. Καὶ νῦν φιλάγαθε Δέσποτα καὶ πανοικτίρμον, δέξαι με εἰς τὰς αἰωνίους σου σκηνάς καὶ μὴ μνησθῆς ὅσα σοι ἥμαρτον ἐν γνώσει τε καὶ ἀγνοίᾳ· φύλαξον δὲ καὶ τὸν πιστὸν σου δούλον τοῦτον, ὅπερ προστήναί με τὸν ἀχρεῖον ἡξίωσας οἰκέτην σου· ῥῦσαι οὖν αὐτὸν ἀπὸ πάσης ματαιότητος, καὶ ἐπηρείας τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ὑψηλότερον αὐτὸν ποίησον τῶν πολυπλόκων παγίδων, ὧν εἰς σκάνδαλον ἤπλωσεν ὁ πονηρὸς πάντων τῶν θελόντων σωθῆναι· ἀφάνισον, παντοδύναμε, πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἀπατεῶνος ἀπὸ προσώπου τοῦ δούλου σου· καὶ δὸς αὐτῷ ἐξουσίαν πατεῖν τὴν δλεθροκτόνον κάραν τοῦ πολεμίου τῶν ἡμετέρων ψυχῶν· κατάπεμψον ἐξ ὕψους τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ ἐνίσχυσον αὐτὸν πρὸς τὰς ἀοράτους παρατάξεις, ἵνα τὸν τῆς νίκης ἀξιοῦν ἀναδέξασθαι παρὰ σοῦ στέφανον, καὶ δοξασθῇ ἐν αὐτῷ τὸ ὄνομά σου τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὅτι σοὶ πρέπει δόξα καὶ αἰνέσεις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἡ ὁσία κοίμησις τοῦ θεοῦ Βαρλαάμ.

Ταῦτα εὐξάμενος, καὶ τὸν Ἰωάννα πατρικῶς περιπτυσσάμενος, καὶ ἀσπασμὸν αὐτῷ δοὺς ἐν φιλήματι ἁγίῳ, τῷ τύπῳ τε τοῦ Σταυροῦ ἑαυτὸν ἐπισφραγισάμενος, καὶ τοὺς πόδας ἐξάρας, καὶ λῖαν περιχαρῆς γενόμενος, ὥσπερ τινῶν ἐπιδημητάντων φίλων, τὴν μακαρίαν ἀπῆλθε πορείαν, πρὸς τὴν ἐκεῖθεν διελθὼν γεροδοσίαν, πρεσβύτης ὢν, καὶ πλήρης ἡμερῶν τῶν τοῦ Πνεύματος. Ὁ δὲ Ἰωάννα περιχυθεὶς τῷ πατρὶ μεθ' ὅσης ἂν εἴποις τῆς εὐλαθείας καὶ οἰμωγῆς, δάκρυσι τε τὸ λείψανον λούσας, καὶ τῷ τριχίνῳ ῥακίῳ, ὅπερ αὐτὸς ἦν ἐν τῷ παλατίῳ παρασχὼν περιειλίσας, τοὺς νενομισμένους ἐπιλέγει ψαλμούς, διὰ πάσης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ὅλης ψάλλων ἅμα καὶ δάκρυσι τὸ τίμιον τοῦ μακαροῦ βρέχων σῶμα. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, τάφον ποιήσας πλησίον

τοῦ σπηλαίου, καὶ εὐλαβῶς ἄγαν τὸ ἱερόν λείψανον διαβαπτάσας, ἐν τῷ μνήματι κατέθετο τὸν πνευματικὸν πατέρα ὁ υἱὸς ὁ τιμιώτατος· καὶ θερμότερον ἔκκαυθεις τὴν ψυχὴν, εἰς ἐκτενεστέραν τε συντείνας εὐχὴν ἑαυτόν, ἔφη· «Κύριε ὁ Θεός μου, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου, ἧς ἐκέκραξα· ἐλέησόν με, καὶ εἰσάκουσόν μου, ὅτι σὲ ἐκ καρδίας ζητῶ. Ἐξεζητήσέ σε ἡ ψυχὴ μου· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δούλου σου· βοηθός μου γενεὸς· μὴ ἀποσκορακίσῃς με, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς με, ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ μου· ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατέλιπόν με, σὺ δὲ Κύριε προσελάβου με. Νομοθέτησόν με, Κύριε, ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ ὁδηγήσόν με ἐν τριβῇ εὐθείᾳ· ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου μὴ παραδῶς με εἰς ψυχὰς θλιβόντων με· ὅτι ἐπὶ σὲ ἐπεβρίβην ἐκ μήτρας· ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς μου Θεός μου εἶ σύ· μὴ ἀποστῇς ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πλήν σου οὐκ ἔστιν ὁ βοηθὸς μου» (Ψαλμ. κς'. 7. κἀ. 11)· ἰδοὺ γὰρ εἰς τὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν σου τὴν ἐλπίδα ἐθέμην τῆς ψυχῆς μου· κυβέρνησόν μου τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ζωὴν, ὁ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἀρρήτῳ σοφίᾳ προνοία κυβερνῶν· καὶ γνώρισόν μοι ὁδόν, ἐν ἣ πορεύσομαι· καὶ σῶσόν με ὡς ἀγαθὸς Θεὸς καὶ φιλόανθρωπος, εὐχαίς καὶ ἰκεσίαις τοῦ θεράποντός σου Βαρλαάμ. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός μου, καὶ σὲ δοξάζω τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ταῦτα εὐξάμενος, πλησίον τοῦ μνήματος ἐκάθισε κλαίων· καὶ καθεζόμενος, ὕπνωτε· καὶ ὁρᾷ τοὺς φοβεροὺς ἀνδρας ἐκείνους, οὓς καὶ πρότερον ἐωράκει, ἐλθόντας πρὸς αὐτόν, καὶ ἀπαγαγόντας αὐτόν εἰς τὴν μεγίστην ἐκείνην καὶ θαυμαστὴν πεδιάδα, καὶ πρὸς τὴν δεδοξασμένην καὶ ὑπέρλαμπρον εἰσαγαγόντας πόλιν· εἰσερχομένων δὲ αὐτῶν τὴν πόλιν, ἕτεροι προσυπῆντον πολλῷ κατηγλαῖσμένοι φωτὶ, στεφάνους ἔχοντες ἐν χερσίν, ἀρρήτῳ διαλάμποντας κάλλει, καὶ αἶους ὀφθαλμοὶ βρότειοι οὐδέποτε θεάσαντο. Ἐρομένου δὲ τοῦ Ἰωάννα, τίνας οἱ στέφανοι τῆς δόξης οἱ ὑπέρλαμπροι, οὓς ὁρῶ; Σὸς μὲν ὁ εἷς, τίνος οἱ στέφανοι τῆς δόξης οἱ ὑπέρλαμπροι, οὓς ὁρῶ; Σὸς μὲν ὁ εἷς, ἔφησαν, ὑπὲρ τῶν πολλῶν ψυχῶν, ὧν ἔσωσας, κατασκευασθεὶς, κοσμηθεὶς δὲ νυνὶ ὑπὲρ τῆς ἀσκήσεως, ἧς μετέρχῃ, εἶπερ ἀνδρείως ταύτην ἕως τέλους διελθοῖς· ὁ δὲ ἕτερος, σὸς μὲν καὶ αὐτός, ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου δεῖ σε παρασχεῖν, τὸν διὰ σοῦ τῆς ὁδοῦ ἐκκλίναντα τῆς πονηρᾶς, καὶ μετανοήσαντα γνησίως τῷ Κυρίῳ. Ὁ δὲ Ἰωάννα δυσχεραίνοντι ἔφκει, καί, πῶς δυνατόν, φησὶν, ἴσων μου τοῦ τοσαῦτα κοπιάσαντος τυχεῖν τὸν πατέρα μου δωρεῶν, ὑπὲρ μόνῃς τῆς μετανοίας; Εἶπε ταῦτα, καὶ τὸν Βαρλαάμ εὐθὺς ἐδόκει βλέπειν, ὄντιδίζοντα οἰονεῖ καὶ λέγοντα· οὗτοι οἱ λόγδοι μου, Ἰωάννα, οὓς ποτέ σοι ἔλεγον, ὅταν ὑ-

περπλουτήσης, οὐκ εὐμετάδοτος ἔσῃ, καὶ αὐτὸς ἠπόρεις ἐπὶ τῷ ῥήματι. Νυνὶ δὲ πῶς ἐδυσχέρανας ἐπὶ τῇ ἰσοτιμίᾳ τοῦ σοῦ πατρός, καὶ οὐ μᾶλλον εὐφράνῃς τὴν ψυχὴν, ὅτι εἰσηκούσθῃ σου ἡ πολλὴ περὶ αὐτοῦ δέησις; Ὁ δὲ Ἰωάσαφ, ὡς εἰθιστο αὐτῷ αἰεὶ λέγειν, συγχώρησον, ἔφη, πάτερ, συγχώρησον· ποῦ δὲ αὐτὸς οἰκεῖς; γινώρισόν μοι. Καὶ ὁ Βαρλαάμ· ἐν ταύτῃ, φησί, τῇ περικαλλεῖ καὶ μεγάλῃ πόλει οἰκεῖν ἔλαχον, ἐν μεσαιτάτῃ τῆς πόλεως πλατείᾳ, φωτὶ καταστραπτομένη ἀπλέτῳ. Ἀξιοῦν δὲ αὐθις ὁ Ἰωάσαφ ἐδόκει τὸν Βαρλαάμ εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἀπαγαγεῖν αὐτὸν σκηνώμα, καὶ φιλοφρόνως ξεναγήσαι· ἀλλ' οὐπω τὸν καιρὸν ἦκειν ἔλεγεν ἐκεῖνος, πρὸς ἐκεῖνά σε τὰ σκηνώματα ἔλθειν, ἔτι τὸ φορτίον τοῦ σώματος ἐπικείμενον. Εἵπερ οὖν ἀνδρείως καρτερήσεις καθάπερ σοι ἐνετειλάμην, ἥξεις μικρὸν ὕστερον, καὶ τῶν αὐτῶν ἀξιοθήσῃ σκηνωμάτων· τῆς αὐτῆς τε τεύξεῃ χαρᾶς καὶ δόξης, καὶ συνδιαιωρίζων ἔσῃ μοι. Ἐξυπνος δὲ γενόμενος ἐπὶ τούτοις ὁ Ἰωάσαφ, τοῦ φωτὸς ἐκείνου καὶ τῆς ἀρρήτου δόξης εἶχε τὴν ψυχὴν ἔτι πεπληρωμένην· καὶ σὺν πολλῷ τῷ θαύματι, τῷ Δεσπότη ἡριστήριον ἀνέπεμπεν ὕμνον.

Ἐμεινε δὲ μέχρι τέλους τὴν Ἀγγελικὴν ἐπὶ γῆς ἀληθῶς ἀνύων διαγωγὴν, καὶ σκληροτέρᾳ ἀσκήσει μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ γέροντος χρώμενος· πέμπτω μὲν καὶ εἰκοστῷ τῆς ἡλικίας ἔτει, τὴν ἐπίγειον καταλιπὼν βασιλείαν, καὶ τὸν ἀσκητικὸν ὑπελθὼν ἀγῶνα· πέντε δὲ καὶ τριάκοντα χρόνους ἐν τῇ πανερήμῳ ταύτῃ ἀσκήσας, ὥσπερ τις ἄσαρκος, τὴν ὑπεράνθρωπον ἀσκησιν· πολλὰς μὲν πρότερον ψυχὰς ἀνθρώπων τοῦ ψυχοφθόρου δράκοντος ἀποσπάσας, καὶ τῷ Θεῷ προσάγαγὼν σεσωσμένας, καὶ Ἀποστολικῆς ἐν τούτῳ χάριτος ἀξιοθεῖς· μάρτυς δὲ τῇ προαιρέσει γενόμενος, καὶ παρρησίᾳ τὸν Χριστὸν ἐνώπιον βασιλέων ὁμολογήσας καὶ τυράννων, καὶ κήρυξ μεγαλοφωνότατος τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος ἀναφανείς· πολλὰ δ' αὖ πάλιν πνεύματα πονηρίας ἐν τῇ ἐρήμῳ καταπαλάσας, καὶ πάντων τῇ τοῦ Χριστοῦ περιγενομένου δυνάμει, καὶ τῆς ἀνωθεν πλουσίως μετασχὼν δωρεᾶς τε καὶ χάριτος. Ἐντεῦθεν κεκαθαρμένον τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα πάσης περιγείου ἀχλὺς εἶχεν, ὡς παρόντα δὲ τὰ μέλλοντα προσθεώρει· καὶ Χριστὸς ἦν αὐτῷ ἀντὶ πάντων· Χριστὸν ἐπόθει· Χριστὸν ὡς παρόντα ἐώρα· Χριστοῦ τὸ κάλλος διαπαντὸς ἐνωπτρίζετο, κατὰ τὸν Προφῆτην τὸν λέγοντα· «προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ» (Ψαλμ. ιε'. 8), Καὶ αὐθις· «ἐκολληθή ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου» (Ψαλμ. ξβ'. 9). Ἐκολληθή γάρ ὄντως ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὀπίσω τοῦ Χριστοῦ, συν-

αρμολογεῖσθαι αὐτῷ ἀρραγεῖ συναφείᾳ· οὐ μετετράπη τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἐργασίας· οὐκ ἡλλοίωσε τὸν κανόνα τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ· ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἱστην τηρήσας τὴν προθυμίαν· ἐκ νεωτέρου, μέχρι τῆς τοσαύτης ἡλικίας· μᾶλλον δὲ εἰς ὑψηλότεραν ὁσημέραι προκόπτων τὴν ἀρετὴν, καὶ καθαρωτέρας ἀξιούμενος θεωρίας.

Ἡ ὁσία κοίμησις τοῦ τρισμακάρου Ἰωάσαφ.

Ἀμέλει, τοιαύτην πολιτευσάμενος πολιτείαν, καὶ οὕτως ἄξιαν τῆς ἑαυτοῦ κλήσεως ἐργασίαν ἀποδεδωκώς τῷ καλέσαντι, σταυρώσας τὸν κόσμον ἑαυτῷ, καὶ ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ, ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὸν τῆς εἰρήνης ἀναλύει Θεόν, καὶ πρὸς τὸν αἰεὶ ποθοῦμενον ἐκδημεῖ Δεσπότην, καὶ τῷ προσώπῳ Κυρίου ἀμέσως καὶ καθαρῶς ἐμφανίζεται· τῷ τῆς ἐκείθεν τε δόξης ἤδη προευνεπισμένῳ στεφάνῳ κοσμεῖται, καὶ Χριστὸν βλέπειν καταξιοῦται· Χριστῷ συνεῖναι· Χριστοῦ τῷ κάλλει διαπαντὸς ἐναγάλλεσθαι· οὐπερ εἰς χεῖρας τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν παραθέμενος, ἐν τῇ τῶν ζώντων μετεφοίτησε χώρα, ἐνθα ἤχος ἑορταζόντων· ἐνθα τῶν εὐφρανινομένων ἡ κατοικία. Τὸ δέ γε τίμιον αὐτοῦ σῶμα, ἐκ γειτόνων αὐτῷ τὰς οἰκήσεις ποιοῦμένους τις, ἀνὴρ ἅγιος, ὃς καὶ τὴν πρὸς Βαρλαάμ πορείαν ἐκείνῳ πρότερον ὑπέδειξε, θείᾳ τινὶ μυηθεὶς ἀποκαλύψει, κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς τελειώσεως αὐτοῦ παραγίνεται· καὶ ὕμνοις ἱεροῖς τιμήσας, δάκρυά τε κατασπείσας, σύμβολον τοῦ πρὸς αὐτὸν πόθου, τ' ἄλλα δὴ τὰ νενομισμένα χριστιανοῖς πάντα τελέσας, ἐν τῷ τοῦ πατρὸς ἔθετο Βαρλαάμ μνήματι· συνεῖναι γὰρ ἔδει τὰ σώματα, ὧν αἱ ψυχαὶ συνδιαιωρίζειν ἐμελλον ἀλλήλοις.

Προστάγματι δὲ τινος φοβερωτάτου κατ' ὄναρ κραταιῶς ἐπισκήπτοντος πεισθεὶς ὁ τοῦτον κηδεύσας ἀναχωρητῆς, τὰ βασίλεια καταλαμβάνει Ἰνδῶν, καὶ τῷ βασιλεῖ Βαραχία προσελθὼν, πάντα αὐτῷ δῆλα τὰ περὶ τοῦ Βαρλαάμ, καὶ τοῦ μακαρίου τούτου τίθησιν Ἰωάσαφ. Ὁ δὲ, μὴ μελλήσας, ἀπέρχεται αὐτὸς μετὰ δυνάμεως ὄχλου, καὶ τῷ σπηλαίῳ ἐφίσταται· τὸ μνημῆμα τε θεωρεῖ· καὶ τούτῳ θερμότατα ἐπιδακρύσας, αἶρει τὸ κάλυμμα, καὶ ὁρᾷ τὸν τε Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ, ἔχοντας τὰ μέλη κατὰ τὸ σχῆμα κείμενα, καὶ τὰ σώματα οὐδὲν τοῦ προτέρου χρωτὸς παραλλάττοντα· ὁλόκληρα δὲ καὶ ἀκριβῶς ὕγι' σὺν τοῖς ἐνδύμασιν.

Ταῦτα τοίνυν τὰ ἱερὰ τῶν ἁγίων σκηνώματα, πολλὴν ἐκπέμποντα τὴν εὐωδίαν, καὶ οὐδὲν ὅλως ἀηδὲς ἐπιδεικνύμενα, θήκαις ἐνθεῖς ὁ βασιλεὺς τιμίαις, εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα κομίζει. Ὡς δὲ εἰς τὰς ἀκοὰς ἔπιπτε τοῦ λαοῦ τὸ γεγονός, πλῆθος ἀριθμοῦ χρεῖττον ἐκ πάν-

των τε τῶν πόλεων καὶ περιχώρων, εἰς προσκύνησιν καὶ θέαν συνέρ-
 ρεον τῶν μακαρίων σώμάτων ἐκείνων. Ἐνθεν τοι καὶ ὕμνους ἐπ' αὐ-
 τοῖς τοὺς ἱεροὺς ἄσαντες, καὶ λαμπάδας φιλοτίμως ἄψαντες, ἀκολού-
 θως εἶπεν ἂν τις καὶ λίαν οἰκείως, τὰ φῶτα περὶ τοὺς τοῦ φωτὸς υἱ-
 οὺς τε καὶ κληρονόμους· λαμπρῶς δὲ ὁμοῦ καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐν τῇ
 ἐξ αὐτῶν κρηπίδων παρὰ τοῦ Ἰωάσαφ ἀνεγχευμένη κατέθεντο ἐκκλη-
 σία. Πολλὰ δὲ θαύματα καὶ ἰάσεις ἐν τε τῇ μετακομιδῇ, ἐν τε τῇ κα-
 ταθέσει, καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς χρόνοις διὰ τῶν ὁσίων αὐτοῦ καὶ θεραπόν-
 των ἐποίησε Κύριος· καὶ εἶδεν ὁ βασιλεὺς τε καὶ πᾶς ὁ ὄχλος τὰς δι'
 αὐτῶν γινομένης δυνάμεις, καὶ πολλοὶ τῶν περὶ ἐθνῶν ἀπιστίαν νο-
 σοῦντες καὶ τοῦ Θεοῦ ἄγνοιαν, διὰ τῶν γινομένων ἐν τῷ μνήματι ση-
 μεῖων ἐπίστευσαν· καὶ πάντες οἱ ὀρώντες τε καὶ ἀκούοντες τὴν ἀγ-
 γελομίμητον τοῦ Ἰωάσαφ πολιτείαν, καὶ τὸν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων
 διάπυρον αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν πόθον, ἐθαύμαζον, δοξάζοντες ἐν πᾶσι
 τὸν Θεόν, τὸν αἰεὶ συνεργοῦντα τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, καὶ μεγίσταις
 τούτους ἀμειβόμενον δωρεαῖς. Ἔως ὧδε τὸ πέρασ τοῦ παρόντος λό-
 γου, ὃν κατὰ δύναμιν ἐμὴν γεγράφηκα, καθὼς ἀκήκοα παρὰ τῶν ἀ-
 ψευδῶς παραδεδωκότων μοι τιμίων ἀνδρῶν. Γένοιτο δὲ ὑμᾶς τοὺς ἀνα-
 γινώσκοντάς τε καὶ ἀκούοντας τὴν ψυχωφελῆ διήγησιν ταύτην, τῆς
 μερίδος ἀξιοθῆναι τῶν εὐαρεστησάντων τῷ Κυρίῳ εὐχαῖς καὶ πρε-
 σβεΐαις Βαρλαάμ τε καὶ Ἰωάσαφ τῶν μακαρίων, περὶ ὧν ἡ διήγησις·
 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ὡς πρέπει τιμῇ, κράτος, μεγαλο-
 πρέπεια, σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν τε καὶ αἰεὶ, καὶ
 εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

ΤΩΝ ΟΣΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΣΑΦ ΚΑΙ ΒΑΡΛΑΑΜ

ΣΥΝΤΕΘΕΙΣΑ

ΠΑΡΑ ΑΓΑΠΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΚΡΗΤΟΣ

Εἰς τὸν μικρὸν Ἑσπερινόν, ἰστώμεν στίχους δ'. εἰς Ἦχον πλ. δ'.

Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος.

Χαίροις Ἰωάσαφ πάνσοφε, ὁ τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ, τὸν χρηστὸν
 καὶ ἡδύτατον, ἐπ' ὧμων ἀράμενος, καὶ σαρκὸς βδελυζάμενος, ἡδυπα-
 θείας καὶ καρυκεύματα, καὶ κόσμον ὅλως ἀπαρνησάμενος, πρέσβευε
 δέομαι, τῷ Δεσπότη δοῦναι μοι ἀμαρτιῶν, ἄφεσιν ὡς εὐσπλαγχνος
 καὶ ὑπεράγαθος.

Χαίροις Ὀσίων τὸ καύχημα, τῶν ἀρετῶν ὁ κανὼν, βασιλέων ἀ-
 γλάϊσμα, μαρτύρων ὁμότροπος, διδασκάλων συνόμιλος, ὁ τῶν Ἀγ-
 γέλων ὄντως ἐφάμιλλος, τῇ σωφροσύνῃ καὶ καθαρότητι. Χαίροις τρι-
 σόλβιε, ὁ τὸν Κόσμον ἅπαντα καταλιπὼν, ὅθεν τὸν ποθοῦμενον Χρι-
 στὸν ἐκέρδησας.

Μάκαρ Ἰωάσαφ πάνσοφε, τοὺς ἀναξίους Θεῷ, ὡς ἀξίους προσήγα-
 γες, Θεοῦ δὲ τὸν παγκράτιστον, καὶ Ναχὼρ τοὺς γηράσαντας, ἐν ταῖς
 κακίαις καὶ πανουργεύμασι, καὶ τοὺς σοὺς δούλους σὺν τῷ γεννήτορι,
 ὅθεν τῶν πόνων σου, ἐπαξίως εἴληφας τὰς ἀμοιβάς, παρὰ τοῦ Δεσπό-
 του σου ἀγαλλιῶμενος.

Χαίροις Βαρλαάμ θεσπέσιε, σὺ γὰρ προσήξας Θεῷ, Ἰωάσαφ τὸν
 πάνσοφον, τοῖς σοφοῖς σου ῥήμασι, σαγηνεύσας ὡς ἔμπορος, Χριστὸν
 κηρύττων τὸν πολυτίμητον, Λίθον καὶ ὄντως ἀξιοθαύμαστον, ὃν κα-
 θικέτευε, μετ' αὐτοῦ πρεσβεύοντες, δοῦναι ἡμῖν, ἐγκλημάτων ἄφεσιν
 καὶ μέγα ἔλεος.

Δόξα. Ἦχος δ'.

Νουνεχῶς κατανοήσας τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν, πάνσοφε Ἰωάσαφ,
 τὸ πάχος τοῦ σώματος ὑποτάξαι ταύτῃ ὡς κρεῖττονι ἔσπευσας, καὶ

τὴν εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ἀρρύπτωτον διατηρῆσαι, ἐντεῦθεν ἀνενδότως, πρὸς τὸ πρωτότυπον ἀνατεινόμενος, καὶ ταῖς πρὸς αὐτὸν ἀναβάσει καλλυνόμενος, ἀνέπτυς πρὸς τὰς οὐρανίους σκηνάς, ἀμέσως ἐντυγ-
χάνων τῷ ποθομένῳ σοι, καὶ πρεσθέτων ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἐκ παντοίων κινδύνων τοὺς δούλους σου φύλαττε, εὐλογημένη Θεοτόκε, ἵνα σὲ δοξάζωμεν τὴν ἐλπίδα τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Εἰς τὸν στίχ. Ἦχος β'. — Οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ.

Δεῦτε τῶν ἀσκητῶν, τὰ στίφη συνελθόντα, ἐν ὕμνοις ἐγκωμίων, τὸν μέγαν Ἰωάσαφ, εἰκότως εὐφημήσωμεν.

Στίχ. Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τοῦ Ὁσίου αὐτοῦ.

Οἶκος τοῦ παντοῦργου, Πνεύματος χρηματίσας, Παμμάκαρ Ἰωά-
σαφ, ταῖς ἀρεταῖς μετέστης, ἐκ γῆς πρὸς τὰ οὐράνια.

Στίχ. Δίκαιος ὡς φοῖνις ἀνθήσει, καὶ ὡσεὶ κέδρος.

Χαίροις ἡ κορωνίς, καὶ κλέος τῶν ἀνάκτων, καύχημα τῶν Ὁσίων, ταμεῖον ἱαμάτων, καὶ ἀρετῶν ὀησαύρισμα.

Δόξα Πατρί.

Πανένδοξε Τριάς, Πατὴρ Υἱὸς καὶ Πνεῦμα, ἐλέησον τοὺς πῖστει, εὐ-
λικρινεῖ καὶ βίῳ, ἀμέμπτω σοι λατρεύοντας.

Καὶ νῦν.

Λέσποινα ἀγαθή, τὰς ἀγίας σου χεῖρας, πρὸς τὸν Υἱόν σου ἄρον, τὸν φιλόψυχον πλάστην, οἰκτειρῆσαι τοὺς δούλους σου.

Νῦν ἀπολύεις. (Τὸ ἀπολυτ. ὅρα εἰς τὸν μεγάλ. Ἑσπερινόν).

Δόξα καὶ νῦν. Θεοτοκ. Τοῦ Γαβριὴλ φθεγγαμένου. Καὶ ἀπόλυσις.

Ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ Ἑσπερινῷ μετὰ τὸν προοιμιακόν, καὶ τὸ Μακά-
ριος ἀνὴρ, τὸ α'. Ἀντίφωνον, ἰστώμεν. Στίχ. ἡ'. Ἦχος α'.

Τῶν οὐρανίων ταγμάτων.

Σὺ τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου, ἐπ' ὧμων ἤρας Σοφέ, καὶ ἀπηρνήσω πάντα, τῆς σαρκὸς τὰ ἡδέα, βλεφάροις δὲ οὐδ' ὅλως δέδωκας σοῖς, νυσταγ-
μὸν παναοίδιμε, διηνεχὺς καταρδεύων σου τὴν στρωμνήν, Ἰωάσαφ τοῖς σοῖς δάκρυσι.

Τοῦ Βαρλαάμ καθυπεύκων, ταῖς εἰσηγήσεσιν, ὡς ἔμπορος ἐχέφρων, τὸν πολῦτιμον λίθον, ἐπλούτησας Τρισμακάρι καταλιπὼν, πλοῦτον δόξαν τε ρέουσιν, ἀνθ' ὧν πλουσίως ἐδέξω παρὰ Θεοῦ, τὰ ἀφθάρτως διαμένοντα.

Ἐξωθεν μὲν ἀλουρ-γίδι καὶ διαδήματι, κεκοσμημένος Μάκαρ, Ἰωά-

σαφ ὑπῆρχες, ῥάκεσι τριχίνοις ἔσωθεν δέ, τῆς σαρκὸς κατεμάραντας, τὴν ὡραιότητα πᾶσαν τὰς ἀμοιβάς, τῶν σῶν πόνων ἐκδεχόμενος.

Ρέουσιν δόξαν καὶ πλοῦτον φθαρτὸν ἐμίσησας, καὶ βασιλείαν ὅλως, ἐβδελύξω-πανσόφως, πάντα τὰ τοῦ βίου καταλιπὼν, ὡς φθαρτὰ καὶ ἐ-
πίκηρα, ἀνθ' ὧν ἐδέξω ἀφθόνως ἐν οὐρανοῖς, σὺν Ἀγγέλοις τὰ αἰδία.

Δόξα, Ἦχος α'.

Τῶν ἀσκητῶν ἡ κρηπίς, καὶ μοναστῶν ἡ ἀκρότης, ἡ στάθμη τῆς ἀ-
ρετῆς, καὶ τῆς ἐρήμου πολίτης, Ἰνδῶν τὸ κλέος, ὁ γόνος τοῦ Ἀθεν-
νήρ, ἡ κορωνίς τῶν ἀνάκτων, καὶ τῶν Ἀγγέλων ἐφάμιλλος, Ἰωάσαφ ὁ πάνσοφος, σήμερον συγκαλεῖται ἡμᾶς πρὸς ἐστίαν πνευματικὴν τῶν ἱερῶν ἀγώνων αὐτοῦ. Δεῦτε οὖν φιλέοργοι, ὡδαῖς ἀσμάτων αὐτὸν εὐφημήσωμεν. πρεσβεύει γὰρ τῷ Κυρίῳ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Καὶ νῦν. Τὴν παγκόσμιον δόξαν.

Εἵσοδος. τὸ Φῶς ἱλαρόν.

Καὶ τὸ προκείμενον. Τὰ δὲ Ἀναγνώσματα. ζῆτει εἰς Ὅσιον.

Εἰς τὴν Λιτὴν ψάλλομεν. Ἦχος α'.

Χαρμονικῶς ἐκτελοῦμεν τὴν μνήμην σου, Ἰωάσαφ ἱσαπόστολε, πάν-
των ἀνάκτων βάτις καὶ καύχημα. Ἀγρευθεὶς γὰρ ὑπὸ Βαρλαάμ τοῦ
τρισμακάρος, τὴν ὀρθόδοξον Πίστιν ἐπλούτησας. ὅθεν καὶ πρόσκαιρον
δόξαν, καὶ βασιλείαν ἐπίκηρον κατεφρόνησας, ἀνθ' ἧς ἐκκληρώσω τὴν
αἰεὶ διαμενουσαν. Ἀντὶ δὲ φθαρτοῦ διαδήματος, τὸν ἀμαράντινον ἐκο-
μίσω στέφανον. Διὸ αἰτοῦμέν σε, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν Πάτερ ἀγιώτατε.

Ἦχος β'.

Τοῦ εὐτεβοῦς Ἰωάσαφ ἡ μνήμη, ὡς μύρον ἐκκενούμενον σήμερον
ἀνέτειλε. Χριστὸν γὰρ πολήσας, εἰδῶλων κατεφρόνησε, καὶ Κόσμον
ἐμίσησε, καὶ ἐν οὐρανοῖς ἀπέλαβε τὸν τῆς ἐλπίδος στέφανον.

Δόξα. Ἦχος β'.

Τῶν ὑπὲρ νοῦν ἀγαθῶν δεξάμενος ἔρωτα, πάντα τὰ ἐν Κόσμῳ τερ-
πνὰ ὑπερείδες Θεόληπτε, καὶ ἀγγελικῶς τὸν βίον διήνυσας, καὶ νῦν
ἐν οὐρανοῖς αὐλίζῃ, Θεὸν ἱλοούμενος ὑπὲρ τῶν πιστῶς ἐκτελούντων,
Πάτερ Ἰωάσαφ τὴν μνήμην σου.

Καὶ νῦν. Πάντων προστατεύεις.

Εἰς τὸν Στίχ. Ἦχος α'. Πανεύφημοι Μάρτυρες.

*Σοφίαν Θεοῦ τὴν ἀληθῆ, ἀγαπήσας Ὅσις, φιλοσοφίας τὸν πρώτι-
στον, ὅρον ἐξήσκησας, μελέτην θανάτου. ὅθεν ἐθανάτωσας, τὰ πάθη
τῆς σαρκὸς, καὶ ἐζώσας, φιλοσοφώτατα, τὴν ψυχὴν καὶ πρὸς αἰδίων,
ἤρθης δόξαν, καὶ ζωὴν αἰώνιον.

Στίχ. Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Λαβὼν ἐπωμάδιον Σταυρόν, τοῦ Χριστοῦ τοῖς ἰχνεσιν, ἀκολουθῶν κατεπάτησας, πᾶσαν τὴν δύνανιν, τοῦ ἐχθροῦ ἀνδρείως, ἡδονὰς τοῦ σώματος, μισήσας Ἰωάσαφ πανόλβιε, διδὶκίετες, δωρηθῆναι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, τὴν εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος.

Καυχῆσονται Ὅσιοι ἐν δόξῃ.

Θεοῦ ἀμπελῶνος ἀληθῆς, ἐργάτης καὶ δόκιμος, ἀναδειχθεὶς καὶ ἀσκήσεως, βάρους καὶ καύσωνα, πάντα τῆς ἡμέρας, καρτερῶς ἐβάστασας, ἀρδεύων τὴν στρωμνὴν σου τοῖς δάκρυσι, διδὶκίετες, πολυπλάσιον ἀντάμειψιν, τῶν σῶν πόνων ἐκ χειρὸς Κυρίου σου.

Δόξα. Ἦχος β'.

Ὅσιε Πάτερ, ἀγγελικὴν ζηλώσας διαγωγὴν, ἀτροφίαν ἐξήκησας, καὶ τὴν ἄρρευστον ζωὴν καὶ ἀμείνονα, ποθήσας πανσόφως, ταύτης τῆς ἐπικήρου κατεφρόνησας· ὅθεν νῦν κεκλήρωσαι, ἀντὶ τῶν ἐπιγείων τὰ ἐπουράνια. Διὸ μὴ παύσῃ πρεσβύων ὑπὲρ τῶν πίστει καὶ πόθῳ, ἐκτελούντων τὴν μνήμην σου.

Καὶ νῦν. Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου.

Ἀπολυτίκιον. Ἦχος α'.

Ἀσιλείαν μισήσας ὡς ἐχέφρων καὶ πάνσοφος, τὰς τοῦ βίου φροντίδας Ἰωάσαφ τρισόλβιε, κατέλιπες ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ, καὶ ἄρας ἐπὶ ὤμων τὸν Σταυρόν, προσέδραμες προθύμως τῷ Χριστῷ, ὥσπερ διψῶσα ἔλαφος. Ὅθεν τῷ δεδοκίμῳ σοι ἰσχύϊ, γηθόμενοι κραυγάζομεν. Δόξα σοι τῷ δοξάσαντι τὸν οὕτω σε ποθήσαντα. — Δόξα ὁμοιον.

Καὶ νῦν Θεοτοκ. Τοῦ Γαρθιῆλ φθειγμένου. Καὶ ἀπόλυσις.

Εἰς τὸν Ὁρθρον μετὰ τὴν α'. Στιχολογ. Κάθισ. Τὸν Τάφον σου Σωτήρ.

Ἀσέβειαν πατρός, εἰς εὐσέβειαν Μάκαρ, μετέβαλες εὐχαῖς, καὶ νηστεῖαις σχολάζων, ἀφθόνως τε διένειμας, σοῦ τὸν πλοῦτον τοῖς πένησιν· ὅθεν ἄστυλον, καὶ μὴ φθειρόμενον πλοῦτον, πολυπλάσιον παρὰ Κυρίου λαμβάνεις, αἰεὶ εὐφραίνόμενος.

Δόξα, ὁμοιον, καὶ νῦν Θεοτοκ.

Ἀπόθου ὦ ψυχὴ, βραθυμίας τὸν ὕπνον, καὶ ἀναψὸν φαιδρᾶν, μετανοίας λαμπάδα, καὶ ἐξελε νῦν χαίρουσα, τῆς τοῦ βίου συγχύσεως, εἰς ἀπάντησιν, τοῦ ἀθανάτου νυμφίου, δέξαι λέγουσα καὶ μὴ ἀπόση με Λόγε, λιταῖς τῆς τεκούσης σε.

Εἰς τὴν β'. στιχολογίαν. Ἦχος γ'.

Τὴν ὠραιότητα.

Δόξαν τὴν ρέουσαν, ἐμφρόνως Ὅσιε, καὶ ἡδυπάθειαν, πᾶσαν τοῦ σώματος, ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου ἐμίσησας Θεοφόρε, καὶ Χριστὸν ἐπόθη-

σας, ἐφετὸν τὸ ἀκρότατον, ὅς τις σὲ ἡμεῖψατο, οὐρανίους χαρίσμασι. Διὸ χαρμονικῶς ἐκβοῶμεν σοι Χαῖρε πατέρων ἀγλαΐσμα.

Δόξα. Ὅμοιον. Καὶ νῦν.

Θρόνος πάγχρυτος, τοῦ Βασιλέως, καὶ Παράδεισος, διηριθμένος, ἀνεδέιχθης Θεοτόκε πανάχραντε, τὸν γὰρ Θεὸν ἐν γαστρί σου βαστάσας, εὐωδιάζεις ἡμᾶς θείαις χάρισιν· ὅθεν ἅπαντες Θεοῦ ἀληθῶς Μητέρα σε, κηρύττομεν αἰεὶ καὶ μεγαλύνομεν.

Μετὰ τὸν πολυέλεον.

Τὴν σοφίαν καὶ λόγον. Ἦχος πλ. δ'.

Τὰ ἐπίγεια πάντα καταλιπὼν, καὶ ἐν Κόσμῳ ὑπάρχων σωματικῶς, τῷ πνεύματι γέγονας, τῶν Ἀγγέλων συμμετοχος, καὶ τὰ πάθη πάντα νεκρώσας τοῦ σώματος, τῆς Τριάδος ἐδείχθης σεπτὸν οἰκητήριον· ὅθεν τοὺς ἀχρήστους, τῷ Χριστῷ ταῖς εὐχαῖς σου, σοφοῖς τε διδάγμασι προσηγάγω καὶ δάκρυσιν, Ἰωάσαφ, μακάριε· πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ· τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι, τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ τὴν ἀγίαν μνήμην σου.

Δόξα. Ὅμοιον. Καὶ νῦν.

Χαῖρε θρόνε πυρίμορφε τοῦ Θεοῦ. Χαῖρε Κόρη καθέδρα βασιλική. Κλίνῃ πορφυρόστρωτε. Χρυσοπόρφυρε θάλαμπε. Χλαμύς ἀλουργόχροε. Τιμαλφέστατον τέμενος. Ἀστραπηφόρον ἄρμα. Λυχνία πολύφωτε. Χαῖρε Θεοτόκε, δωδεκάτειχε πόλις, καὶ πύλη χρυσήλατε, καὶ παστὰς ἀγλαόμορφε. Ἀγλαόχρυσε τράπεζα. Θεοκόσμητον σκηνώμα. Χαῖρε ἐνδοξε νύμφη ἡλιοστάλαкте. Χαῖρε μόνῃ ψυχῇ μου διάσωμα.

Τὰ α'. Ἀντίφωνον τοῦ δ'. Ἦχος. Προκείμενον.

Τίμιος ἐναντίον Κυρίου. Εὐαγγέλιον Ὁσιακόν. Δόξα. ταῖς τοῦ σοῦ Ὁσίου. Καὶ νῦν. Ταῖς τῆς Θεοτόκου. Ἰδιόμελ. πλ. β'. Ὅσιε Πάτερ, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φόβος. Εἴτα Κανὼν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον. Ωδὴ α'. Ἦχος πλ. δ'. Οἶον βούλει.

Καὶ τοῦ Ὁσίου. Ἀρματηλάτην Φαραῶ. πλ. δ'.

Χαῖρε Πατέρων κορωνίς πανάριστε, καὶ τῶν Ὁσίων κρητὶς. Ἀσκητῶν τὸ κλέος. Χαῖρε ἐγκαλλώπισμα, τῶν βασιλέων ἐνδοξε. Χαῖρε τῆς σωφροσύνης, τὸ περιβόητον ἀγαλμα. Χαῖρε τῶν ἀγγέλων ἐφάμιλλε.

Μετατεθεὶς τῇ προαιρέσει Ὅσιε, πρὸς οὐρανὸν ἀληθῶς, Ἀγγελικῶς Πάτερ, ἐπὶ γῆς ἐβίωσας, νεκρώσας σου τὸ φρόνημα, τῇ πολλῇ ἐγκρατεῖᾳ δι' ἧς Θεοῦ οἰκητήριον, ὤφθης Ἰωάσαφ Θεοπέσιε.

Χαῖρε δυὰς ἡ τῆς Τριάδος πρόμαχος, χαῖρε σοφὲ Βαρλαάμ, Ἰωάσαφ χαῖρε, τοῦ Θεοῦ θεράποντες, οἱ κόσμον ἀρνησάμενοι, καὶ Χριστὸν ὁλοφύχως, ὑπὲρ χρυσὸν ἀγαπήσαντες, καὶ τὰ τῆς σαρκὸς βδελυξάμενοι.

Ἕμνολογίας ἱερεῖς ὑμνήσωμεν, τὴν πολυύμνητον, τὴν τὸν Θεὸν Λόγον ὑπὲρ λόγον τέξασαν, τὸν μόνον ὑπερύμνητον, ὃν ὑμνεῖ πᾶσα φύσις, ὃν οὐρανὸν καὶ στρατεύματα, θείαις ὑμνωδαῖς γεραίρουσιν.

Ἄλλος. Ἦχος α'. Χριστὸς γεννᾶται.

Ἐξ ὕψους χάριν μοι δώρησαι, Θεὸς ὁ ἐν Τριάδι ὑμνούμενος, Πατὴρ Υἱὸς Πνεῦμα ἅγιον, ὅπως τοῦ σοῦ Ὁσίου χαρμονικῶς, μέλψω τοὺς ἀγῶνας θαυμαστούς, καὶ πολιτείαν τὴν ἱσάγγελον.

Χριστὸν ποθήσας Μακάριε, ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ σου, κόσμου τὰ τερπνὰ κατέλιπες· ὅθεν σὺν τοῖς Ἀγγέλοις ἐν οὐρανοῖς, νῦν ἀπολαμβάνεις, Ἰωάννα ἐναργῶς τοῦ ποθουμένου σου. Δόξα.

Τριάδα σέβω τὴν ἄκτιστον, Πατέρα καὶ Υἱὸν σὺν τῷ Πνεύματι, οὐσίαν ἀπλὴν Θεότητα, Φύσιν μὴ τεμνομένην οὐσιωδῶς, Τρεῖς τὰς ὑποστάσεις, διαιρῶν προσωπικῶς καὶ καθ' ὑπόστασιν. Καὶ νῦν.

ὑποσθῆναι Κόρη πανάμωμε, Παθῶν ἐπικρατείας τοὺς δούλους σου, τὸν σὸν ἐκτενῶς ἰκέτευε, Κύριον καὶ Δεσπότην, ὃν ἐκ τῶν σῶν, παναγνε αἱμάτων, ἐσωμάτωσας ἡμῖν προσομιλήσαντα.

Ὡδή γ'. Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχάς.

Σὺ τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ, τὸν χρηστὸν βαστάσας ἐπ' ὤμων, Ἰωάννα ταῖς φροντίσιν οὐδ' ὅλως, ἐδουλώθης τῆς σαρκὸς· ἀλλ' ἤρθης ἐν τῷ πνεύματι, τῆς ἀρετῆς εἰς ὕψος, ὡς Ἀποστόλων ὁμόζηλος.

Καταφρονήσας τῶν τῆς γῆς, ἡδέων τὰς οὐρανίους, ἀπολαύσεις ἐκληρώσω πλουσίως, καὶ παρίστασαι Θεῷ, τῷ ἐραστῇ σου πάνσοφε, ψάλλων σὺν ἁσμάτοις, διηνεκῶς τὸν τρισάγιον.

Τῆς ἐναρέτου ἐρασθεῖς, διαγωγῆς τοῦ πανσόφου, Βαρλαάμ ἐγκαταλέλοιπας Μάκαρ, τὰς ἐν βίῳ ταραχάς, καὶ τούτῳ ἠκολούθησας, καὶ προσευχαῖς ἀπαύστοις, θείας γαλήνης τετύχηκας.

Ὁ πρὸ νεκρώσεως νεκρός, ὁ πρὸ ταφῆς τεθαμμένος, ὁ πρὸ μνήματος ἐν μνήματι μένων, τῆς λιθώδους καὶ σκληρᾶς ἀναληγείας, Δέσποινα, τὴν τῆς ζωῆς Μητέρα, Σὲ ἰκετεύω ζωῶσαι με.

Τῷ πρὸ τῶν αἰώνων.

Πίστει τε καὶ πόθῳ, τὴν σορὸν τῶν λειψάνων σου σέβομαι, καὶ τὴν εἰκόνα προσκυνῶ σου, Ἰωάννα τρισμάκαρ, Χριστῷ τῷ Θεῷ δεόμενος, τοῦ οἰκτειρῆσαι με σαῖς προσευχαῖς πάσης περιστάσεως.

Ἐσπευσας τὸ χεῖρον, ὡς σοφὸς ὑποτάξαι τῷ κρείττονι, καταφρονήσας τῶν ρεόντων, τὰ αἰδία μόνα, ποθῶν ὅλη τῇ καρδίᾳ σου· ὅθεν πλουσίας Χριστὸς ὁ Θεός, ἀμοιβὰς παρέχει σοι.

Δόξα Πατρί.

Ἰλεως γενοῦ μοι, Παναγία Τριάς ὁ Θεὸς ἡμῶν, τῷ ἐν ἀμέτροις

πλημμελείαις, ρυπωθέντι τῷ βίῳ, δεινῶς καὶ ψυχὴν μολύναντι, διατηροῦσά με πάντοθεν καὶ αἰεὶ, ἄτρωτον, ἐκ θλίψεως.

Ὁ πρὸ τῶν αἰώνων, ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς ὑπὲρ ἔννοιαν, ἐκ τῆς Παρθένου ἐπ' ἐσχάτων ἐσαρκώθη ὡς οἶδεν, αὐτὸς θέλων τὸ ἀνθρώπινον ἀνακαινίσαι φθαρέν, πονηροῦ, συμβουλία ὄψεως.

Κάθισμα, Ἦχος α'.

Τὸν τάφον σου Σωτήρ.

Ἐνθάπας πονηράς, τῶν δαιμόνων ἐνέδρας, ἐδέξω ἐκ Θεοῦ τὰ τῆς νίκης βραβεῖα, ἐπαξίως τῶν πόνων σου, καὶ καμάτων ἀήττητε· ὅθεν χαίροντες, ἀνευφημοῦμεν ἐν ὕμνοις, τοὺς ἀγῶνας σου, καὶ θαυμαστάς ἀριστείας, Χριστὸν μεγαλύνοντες. Δόξα. Ὁμοιον. Καὶ νῦν. Θεοτόκion. Μαρία τὸ σεπτόν.

Ὡδή δ'. Σύ μου Χριστέ Κύριος.

Ὅντως ἐν σοί, τὸ τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγέλιον, ἐπληρώθη, Ἰωάννα πάνσοφε, τὸν γὰρ Σταυρόν σου ἀναλαβὼν, πάντα τὰ ἡδέα, σαρκὸς καὶ κόσμον ἐμίσησας, ποθήσας τὸν Σωτῆρα, οὗ τοῖς ἰχνεσιν ὅλως, ἀκอเรστώ στωργῇ ἠκολούθησας.

Ἐξῆ Χριστός, ἐν σοὶ τῷ ὄντι Μακάριε καὶ σὺ ἐξῆς, ἐν αὐτῷ γηθόμενος, καὶ μὴ προσχῶν ὅλως τῇ σαρκί, ἀλλὰ πᾶσαν ταύτης, προσπάθειαν βδελυζάμενος, διὸ νῦν σὺν ἐκείνῳ, τῶν ἐσώπων λυθέντων βασιλεύεις αἰεὶ εὐφραίνόμενος.

Σὺ ὁ Πατήρ, τῶν οἰκτιρμῶν προσελάβετο, ὡς γυνήϊως, τοῦτον ἀγαπήσαντα, καὶ ταῖς αὐτοῦ Πάτερ ἐντολαῖς, ἐπαγρυπνηκότα, καὶ τοῖς υἱοῖς συναριθμῖον, τῆς χάριτος ποιήσας, αἰδίου σε δόξης, Ἰωάννα θεόφρων ἡξίωπεν.

Πίστις θερμῇ, ἡγείσθω καὶ μὴ ἀπόδειξις, τοῦ φρικώδους, Κόρη μυστηρίου σου, κατανοούμενον γὰρ αὐτό, ἄφραστον ὑπάρχει, καὶ θεωρούμενον ἄληπτον, ἐστὶς γὰρ παρατρέχει, καὶ ληφθὲν διαφεύγει, καὶ φανέν τι μικρὸν ἀποκρύπτεται.

Ἄλλος. Ράβδος ἐκ τῆς ρίζης.

Ἐχων ἐν καρδίᾳ σου Χριστοῦ, τὸν ἔρωτα θερμότερον, οὐκ ἐθέλεις σε κάλλος γυναιίου, οὐκ ἔρωσ ὁ τῆς σαρκὸς, νεανίδων ἐνδοξε, οὐδ' ὅλως προσέχων ταῖς θωπεῖαις, ἀλλ' ἔστης καρτερικῶς, οἷά τις ἀδάμας στερεόβωτος.

Πάντα τὰ ἡδέα καὶ τερπνὰ, τοῦ βίου ὡς ἀνύπαρκτα, μάλα πανσόφως κατεφρόνησας, καὶ μόνα τὰ ἀγαθὰ τὰ αἰεὶ ἐμμένοντα, ἐπόθησας Μάκαρ ἐκ καρδίας, καὶ τούτων ἐπιτυχῶν, νῦν συνεπαγάλλῃ τῷ Κτίστη σου.

Ἀνάρχου Θεότητος ἀρχήν, Πατέρα καὶ Υἱὸν τιμῶ, καὶ Πνεῦμα σέβω τὸ Πανάγιον, τὴν πάντων παντουργικὴν, ἐνιαίαν ἀτμητον, τρισὶ χαρακτῆρσι καὶ προσώποις, διηρημένην αἰεὶ, μίαν βασιλείαν ἀμέριστον.

Σὺ ὄντως ἐπέκεινα βρωτῶν, Ἀγγέλων τε ὑπέρτιμος, Θεογεννητορ Κόρη πέφνηας, τὸν πάντων γὰρ ποιητήν, ἐν γαστρὶ συνέλαβες, σάρκα ὕλικήν ἡμφιεσμένον, τεκοῦσα δίχα σποράς. Ὡ καὶνοπρεποῦς θεωρήματος!

Ὡδὴ ε'. Ἵνα τί με ἀπόσω.

Ἵνα τῶν αἰωνίων, ἀγαθῶν ἐπιτύχης ἐγκαταλέλοιπας, τὰ βρευστὰ ὡς ὄντα, τῶν ἀράχνης ἰστῶν εὐτελέστερα, καὶ πωλήσας πάντα, τὸν Μαργαρίτην ἐκομίσω, τὸν ὑπέρτιμον Πάτερ ὡς πάνσοφος.

Τῆς ἡμέρας τὸ βάρος, Πάτερ καὶ τὸν καύσωνα στερρῶς ἐβάστασας, ἀρετῶν τὸν θεῖον, ἀμπελῶνα, καλῶς ἐργασάμενος· ὅθεν τῇ ἐσπέρᾳ, τῆς ἐκ τοῦ βίου ἐκδημίας, τὸν μισθὸν ἐκομίσω ἐπάξιον.

Παρόρησίαν ὡς ἔχων, τῷ σωτῆρι Θεῷ καθικέτευε, ὅπως ἐγκλημάτων, τὴν συγχώρησιν πᾶσι δωρήσῃται, τοῖς ἐπιτελοῦσι, χαρμονικῶς σου τὴν φωσφόρον, καὶ πανέορτον μνήμην Μακάριε.

Ὡς πολὺδακρυν βίον, καὶ ὡς πολυστένακτον ἀνύων διαυλον, δυσωπῶ σε Κόρη, εἰς παράκλησιν, καὶ ἀνάψυξιν, τῆς πολυδύνου τε καρδίας, ἐναργῆ τὴν σὴν μνήμην παράσχου μοι.

Ἄλλος. Θεὸς ὢν εἰρήνης.

Χριστὸς ἴσως ὃν ἐπόθεις, Μάκαρ σφοδρῶς, ἐπὶ γῆς σε μεγάλως ἐδόξασε, καὶ πνεύματα διώκοντα προσψάσει τοῦ σεπτοῦ, λειψάνου σου ταχέως· διό σε γεγηθότες, ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζοντες, γεραίρομεν.

Ἰνδῶν βασιλείαν ἀπόσω στερρῶς, ὡς βρευστὴν καὶ ὡς ὄντως εὐμάραντον, καὶ μόνην τὴν αἰδιδὸν ἐπόθησας σοφέ, ἥς νῦν ἀπολαμβάνεις, σὼν πόνων ἐπαζίως, ἡμῖν τοῖς ἐπταικόσι, κατευμενίζων τὸν φιλάνθρωπον.

Δόξα Πατρί.

Συνάναρχα τρία, ὁμόθρονα, ἀμέριστα μιᾶς· δὲ Θεότητος, δοξάζω αὐτεζούσια τὰ πρόσωπα σαφῶς, δι' ἧς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, παρήχθη ἐἰς τὸ εἶναι, σὺν Ἀγγέλοις κραυγάζων. Ἄγιος, Ἄγιος, Ἄγιος, εἴ Θεὸς τοῦ παντός.

Καὶ νῦν.

Ἡ σωτήριος σκέπη, καὶ πάντων χαρά, ἡ προφθάνουσα τάχος καὶ σώζουσα, οἰκτείρητον καὶ νῦν ἡμᾶς, βοῶμέν σοι Ἀγνή, τοὺς σὲ προσκαλουμένους, αἰεὶ ἐν περιστάσει· προστασίαν γὰρ ἄλλην μετὰ Θεὸν ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν.

Ὡδὴ ς'. Ἰλάσθητί μοι Σωτήρ.

Ὡς πάροικος ἐν τῇ γῇ, καὶ παρεπίδημος ἤνεγκας, τὰς κακουχίας

σαρκός, νηστείαις καὶ δάκρυσι, σχολάζων αἰοῖδιμε, καὶ ἀδιαλείπτως τῷ Δεσπότη προσευχόμενος.

Ὡς κῆπος πανευθαλῆς, ἐδείχθης ὄντως καὶ εὐκαρπος, δακρύων τοῖς ὀχετοῖς, καλῶς ἀρδευόμενος, καὶ μυρίπνουν Ὅσιε, τὸν καρπὸν τῷ Κτίστη, Ἰωάσαφ προσενήνοχας.

Τὰς κοσμικὰς ἡδονάς, καὶ ἀπολαύσεις μισήσαντες, Χριστὸν ὑπὲρ τὸν χρυσόν, σοφῶς ἐποθήσατε, καὶ τούτου ταῖς νεύσεσιν, εἴξαντες προθύμως, σὺν αὐτῷ νῦν ἐπαγάλλεσθε.

Τὸ σκήνωμα τοῦ Θεοῦ, τὸ θεῖον ὄντως καὶ πάνσεπτον, ὑμνήσωμεν εὐσεβῶς, Μαρίαν, τὴν ἄχραντον· Θεὸν γὰρ ἐγέννησε (παράδοξον θαῦμα) τὸν ἀχώρητον καὶ ἀληπτον.

Σπλάγχχνων Ἰωάν.

Μέγα καὶ φρικτόν, ἐφάνη τεράστιον, ἐν σοὶ προφανῶς Μακαριώτατε· νεάνισι γάρ, συνοικῶν κεχλεισμένος, καὶ συνομιλῶν, οὐκ ἐθέλχθης τὸ παράπαν ἀδαμάντινε, πόθῳ πόθον ἀντωσάμενος, βρευστοῦ κάλλους προκρίνας τὰ ἄρρευστα.

Χαίροις ἡ дуάς, Χριστοῦ ἡ παμπόθητος, πάτερ Βαρλαάμ σεβασμιώτατε, Ἰωάσαφ τε, οἱ μισήσαντες τὰς τῆς σαρκὸς ἡδονάς, ὀλοφύχως τε τὸν Κύριον ποθήσαντες, ὃν περ ἱλεῶν μοι δέομαι, ταῖς ἡμῶν ἱκεσίαις ποιήσατε.

Δόξα.

Σέβω καὶ τιμῶ, Τριάδα ἀμέριστον, προσώποις τρισὶ διαιρουμένην αἰεὶ, ἐνουμένην δέ, τῇ οὐσίᾳ καὶ φύσει ὡς μίαν ἀρχήν, τὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα Ἅγιον, πάντων κραταιῶς δεσπόζουσαν, καὶ τὸ πᾶν συντηροῦσαν ὡς βούλεται.

Καὶ νῦν.

Ὅρη καὶ βουνοί, πεδία καὶ φάραγγες, Λαοὶ καὶ φυλαί, Ἔθνη καὶ πᾶσα πνοή, ἀλαλάξατε, εὐφροσύνης ἐνθέου πληρούμενα· ἤλθε πάντων ἐπεδήμησεν ἡ λύτρωσις, Λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ ἄσαρκος, ἐκ Παρθένου δι' οἶκτον σαρκούμενος.

Κοντάκιον, Ἦχος γ'. Ἡ Παρθένος σήμερον.

Βασιλείαν ρέουσιν, καταφρονήσας ἐμφρόνως, τὸν Χριστὸν ἐπόθησας· ὅλη ψυχῇ καὶ καρδίᾳ, πάντα τὰ τερπνὰ τοῦ βίου, μισήσας Μάκαρ· ὅθεν νῦν ἀπολαμβάνεις τοῦ ποθουμένου, βασιλείαν τὴν ἀμείνω, ἀντὶ προσκαίρου, σαφῶς κληρωσάμενος.

Ὁ Οἶκος.

Ἀγγελος σαρκοφόρος ἐπὶ γῆς ἀνεδείχθης, Παμμάκαρ Ἰωάσαφ, τῇ πράξει· βίον γὰρ ἐφάμιλλον Ἀγγέλοις διανύσας, πάντα τὰ τερπνὰ ὡς σκύβαλα ἡγήσω. Ὅθεν σοὶ ἐπάξιον τὸν ὕμνον μέλπων ἐκβοῶ σοι ταῦτα. Χαῖρε δι' οὗ ὁ Χριστὸς ἐκηρύχθη. Χαῖρε δι' οὗ ὁ Σατὰν κατηργήθη. Χαῖρε ἀσκητῶν κορωνίς καὶ ἐδραῖωμα. Χαῖρε τῶν Ἰνδῶν καλ-

λονή και διάσωμα. Χαῖρε ὁ καταλείψας τῆς σαρκὸς τὰ ἡδέα. Χαῖρε ὁ ἐκζητήσας τὸν πολύτιμον λίθον. Χαῖρε ὅτι ὡς ὄναρ ἐλογίσω τὸν βίον. Χαῖρε ὁ τὸν σὸν βίον διανείμας πεινώσι. Χαῖρε δι' οὗ τὰ στίφη δραπετεύει δαιμόνων. Χαῖρε δι' οὗ τεμένη πέπτωκε τῶν εἰδώλων. Χαῖρε ὁ καταλείψας ρέουσιν βασιλείαν. Χαῖρε ὁ τὴν ἀφθάρτως διαμένουσιν ὄντως, ἀντὶ προσκαίρου σαφῶς κληρωσάμενος.

Τῇ 26 τοῦ Αὐγούστου, ἐορτάζομεν τὴν μνήμην τῶν Ὁσίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν Ἰωάσαφ καὶ Βαρλαάμ.

Ζήλω τὰ βασίλεια Παμβασιλέως.

ᾠκησεν υἱὸς γηίνου βασιλέως.

Τὸν Βαρλαάμ ἐγνώκε καὶ τὰ γῆς ἄκρα.

Ἀκρως ἐνασχέσαντα μέχρι γῆν ἔδυ.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κτλ. ὅρα εἰς τὸν Συναξαριστήν.

ᾠδὴ ζ'. Θεοῦ συγκατάβασιν.

Θεοῦ τὸν γηράσαντα, δεινῇ κακίᾳ, καὶ τοῖς ἀλόγοις ποτέ, παρὰ νόμους θυσίαν ἀποδιδόντα μεμωραμένη ψυχῇ, σοφοῖς σου λόγοις προσήγαγες ἄξιον, ἐξ ἀναξίου Χριστῷ τῷ ποιητῇ καὶ Θεῷ.

Πατέρα τὸν ἄχρηστον, Χριστῷ προσήξας διὰ βαπτίσματος, καὶ γεννήτωρ ἐγένου θεία προνοία τοῦ σοῦ γεννήτορος· ὅθεν ἐδόξας Κυρίῳ γηθόμενος· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Πατέρων ὁ σύλλογος, καὶ τῶν Ἀγγέλων πάντα τὰ τάγματα, συνηθροίσθησαν Μάκαρ τῇ σῇ ἐξόδῳ, καὶ τῶν λοιπῶν οἱ χοροί, Ἁγίων πάντων Κυρίῳ κραυγάζοντες· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ἐλέους τὴν ἄβυσσον ἢ τετοκυῖα, τὸν ἀσυμπάθητον καὶ πανάσωτον σῶσον, ὡς συμπαθὴς ἐλεήμων καὶ εὐσπλαγχνος, καὶ λύτρωσαί με γενένης τὸν δέιλαιον, ὅπως ὕμνω σε αἰετὴν πολυῦμνητον.

Ἄλλος. Οἱ Παῖδες εὐσεβεῖα.

Ῥοαῖς τῶν σῶν δακρύων, ἐρήμου τὰς ἀνίχμους χώρας ἠρδευσας, καὶ τοῖς ἐκ βάθους στεναγμοῖς, ἀρετὰς ἐκαρποφόρησας, καὶ ἐδέξω τῶν σῶν πόνων πολυπλάσιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὸν μισθὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ὡς ὄναρ ἐλογίσω, τῆς σαρκὸς τὰς ἡδονὰς ἀείμνηστε, καὶ διαδήματος φθαρτοῦ, τὴν ἀξίαν κατεφρόνησας. Διὸ ἀμαράντινόν σοι ἐδωρήσατο, ὁ τῶν πατέρων Θεὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Δόξα.

Τριάδα ἐν μονάδι, προσκυνοῦντες εὐσεβῶς δοξάζωμεν, τὰ τρία σέβοντες πιστῶς, ἀμερίστως διαιρούμενα, ἐν οἷς πάντες βαπτισθέντες ἀναμέλπομεν· Ὁ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ. Καὶ νῦν.

Τὸ χαῖρέ σοι βοῶμεν, κυησάσῃ τὴν χαρὰν Πανάχραντε, καὶ τῆς ἀ-

ρὰς πάντας ἡμᾶς, ῥυσμένη μεσιτεία σου. Ἀπειρόγαμε ἀγνή τοὺς ἀναμέλποντας· Ὁ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ᾠδὴ η'. Ἑπταπλασίως κάμινον.

Ἐν μέσῳ διαιτῶμενος, νεανίδων ἀήτητε, οὐκ ἐθέλχθης Μάκαρ, ὑπ' αὐτῶν τὸ σύνολον. Ἀλλ' ἔττης ἀκλόνητος, οἷα γενναῖος ἀγωνιστής, τῷ νικοποιῷ καὶ λυτρωτῇ σου κραυγάζων· Οἱ παῖδες εὐλογεῖτε.

Τίς ἐξεῖπειν δυνήσεται, τὰ φρικτὰ σου τεράστια, τὰ ἥρωικά καὶ καρτερὰ παλαίσματα, τὰ ἐνδοξα τρόπαια, δι' ὧν δαιμόνων πᾶσαν ὀφρύν, καταβεβληκῶς, τῷ λυτρωτῇ ἀνεβόας· Οἱ παῖδες εὐλογεῖτε.

Ὁ προειδὼς τὰ μέλλοντα, καὶ καλῶν τὰ ἀνύπαρκτα, ὥσπερ ὄντα Πάτερ, οὗτος τὴν εὐγένειαν, ψυχῆς σῆς ἐώρακεν, ἐξαποστέλλων τὸν Βαρλαάμ, ὅστις τὴν βουλὴν αὐτοῦ προθύμως πληρώσας, ἀγρεύει σε πανσόφως, καὶ προσάγει τῷ Κτίστῃ, ὅνπερ συνανυμνεῖτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Νενεκρωμένον ζώωσον, τεθαμμένον ἐξέγειρον, καταβεβλημένον μου τὸν νοῦν ἀνάστησον, νεκροὺς ἢ ζώωσασα, τῷ ζωηφόρῳ τόκῳ σου, ὡς αὐτὸ ζῶν ἐν ἀληθείᾳ τεκοῦσα, Μαρία Θεοτόκε, ὑπερευλογημένη, ὑπερδεδοξασμένη, καὶ Κεχαριτωμένη.

Ἄλλος. Θαύματος ὑπερφουῶς.

Ὁ ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς διαφυλάξας, τοὺς τρεῖς παῖδας ἀσινεῖς, αὐτὸς σε Νικητὴν ἀνέδειξε σφοδρότερας λῖαν φλογός, καὶ ἐν μέσῳ νεανίδων διαιτῶμενος, οὐκ ἐθέλχθης τὸ παράπαν ἀδαμάντιν· ὅθεν τὰ βραβεῖα τῆς νίκης ἐκομίσω.

Πλοῦτον ρέοντα τοῖς πένησιν ἀφθόνως, ἐνεῖμας Θεῷ δανείζων Πάτερ, ὅστις σε ἡμεῖς βασιλείαν ἐν οὐρανοῖς, καὶ μὴ ρέοντά σοι πλοῦτον παρεχόμενος. Διὸ σὺν Ἀγγέλοις μέλπεις ἐνδοξε· Εὐλογεῖτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον. Δόξα.

Ζωὴν καὶ ζωὰς καὶ ἐν καὶ τρία φῶτα, τὴν Τριάδα πιστῶς ἀνυμνοῦμεν, πατρικαῖς ἐπόμενοι θείαις ὄντως ταῖς διδασκαίς, τὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον, μεθ' ὧν εὐσεβοῦντες ἀναμέλψομεν· Εὐλογεῖτω ἡ κτίσις. Καὶ νῦν.

Στάμνον σε τὸ μάννα κεκτημένην, τῆς Θεότητος ἐγνώμεν Κόρη, κιβωτὸν καὶ τράπεζαν, καὶ λυχνίαν θρόνον Θεοῦ, καὶ παλάτιον καὶ γέφυραν μετὰ γούσαν, πρὸς θείαν ζωὴν τοὺς ἀναμέλποντας· Εὐλογεῖτω ἡ κτίσις.

ᾠδὴ θ'. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός.

Τὸν δρόμον ἐκτελέσας ἀσκητικῶς, τῆς σαρκὸς τὰ ἡδέα ἐμίσησας, ὡς παροικῶν, ἐν τῷδε βίῳ, καὶ παρεστῶς, τῷ σῷ Δεσπότη μέγιστα,

τρόπαια λαμβάνεις ὡς νικητής, ὑπὲρ τῶν σὲ ὑμνούντων, ἀπαύστως ἱκετεύων, καὶ εὐμενίζων τὸν φιλάνθρωπον.

Μὴ παύσητε δεόμεθα ἐκτενῶς, τῷ Χριστῷ Ἰωάσαφ τρισόλβιε, σὺν Βαρλαάμ, τῷ καθηγητῇ σου ὑπὲρ ἡμῶν, πρεσβεύειν ὅπως τύχοιμεν, τῆς αἰωνιζούσης καὶ εὐκλεοῦς, ζωῆς τῆς τῶν μακάρων, ρυθέντες τοῦ ἀσβέστου, πυρὸς καὶ πάσης ἄλλης θλίψεως.

Τοῖς πόθῳ ἐκτελοῦσι χαρμονικῶς, σοῦ τὴν μνήμην παμμάκαρ τὴν ἄφεισιν, παρὰ Θεοῦ, αἰτησάτων πταισμάτων καὶ τῶν δεινῶν, καὶ δυσχερῶν ἀπάλλαξον, ὅπως εἰς λιμένα περιχαρῶς, σωτήριον ἐλθόντες, δοξάζωμεν ἀπαύστως τὸν ἐπαξίως σε δοξάσαντα.

Παράδοξον εἰργάσω πρᾶγμα σεμνή, τὸν σὸν πλάστην τεκοῦσα καὶ Κύριον. Πρᾶξον καὶ νῦν, ἕτερον τεράστιον, ἐν ἐμοί, καὶ ἀπογονόντα σῶσόν με, τὸν ἁμαρτωλότερον τῶν ἐθνῶν, καὶ σῶσον φιλανθρωπίως, ὡς Μητὲρ φιλανθρώπου, φιλανθρωπίας τὸν ἀνάξιον.

Ἄλλος. Μυστήριον.

Δοξάζομεν, τὸν σὲ δοξάσαντα Κύριον, ὃν Πάτερ ἐδόξασας πρᾶξει θεοπρεπῇ, καὶ σοῦ τὴν μνήμην τελοῦμεν τὴν ἱεράν· ὅθεν πρέσβευε ῥυθῆναι τοὺς ὑμνούντάς σε ἐκ διαφορῶν περιστάσεων.

Τῷ γράψαντι, Σοῦ τὴν θαυμάσιον ἀσκησιν, καὶ πανηγυρίζουσι Πάτερ χαρμονικῶς, Σοῦ τὴν μνήμην ἄφεισιν ταῖς σαῖς λιταῖς, ἐγκλημάτων αἰτησάτων παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ὃν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνωμεν.

Δόξα Πατρί.

Ἐνίζεται Ὁμοουσίῳ θελήματι, ἡ Τριάς μερίζεται πάλιν προσωπικῶς, ἀμερίστως συντηροῦσα τὸ κράτος αἰεὶ, ὁ Πατὴρ ὁ Υἱὸς καὶ Πνεῦμα τὸ ζῶν, ὁ εἷς τρισυπόστατος Θεός, ὃν μεγαλύνομεν.

Καὶ νῦν.

Διέσωσται πᾶσα ἡ κτίσις τῷ τόκῳ σου, καὶ ἀφείλε Κύριος θρῆνον καὶ ὀδυρμόν, καὶ πᾶν δάκρυον ἐκ παντός προσώπου ἀγνή, Θεοτόκε Παναμώμητε ἐν σοί, καὶ ἡμεῖς τὰς ὀφειλάς ἀποπληρούμεθα.

Μεγαλυνάριον πρὸς τὴν Τιμιωτέραν.

Τὸν τῶν μοναζόντων υπογραμμόν, ἀσκητῶν τὸ κλέος, καὶ ἀνάκτων τὴν καλλονήν, στήλην σωφροσύνης, τὸν μέγαν Ἰωάσαφ, ἐν ὕμνοις καταχρέως ἀνευφημήσωμεν.

Ἐξαποστειλάριον. Ὁ οὐρανὸν τοῖς ἀστροῖς.

Οἱ ἐν ὁπαῖς καὶ σπηλαίοις, συναθροισθῶμεν ἐν τῷδε, τῷ ἱερῷ οἰκίδιῳ, τοῦ μάκαρος Ἰωάσαφ, ἵνα Χριστὸν τὸν Δεσπότην, ἐξιλεώσωμεν ὕμνοις.

Εἰς τοὺς αἶνους, ἱστῶμεν στίχ. δ'.

Καὶ ψάλλομεν στιχηρὰ προσόμοια, εἰς Ἦχον, πλ. α'.

Χαίροις ἀσκητικῶν ἀληθῶς.

Ἄρας ἐπὶ τῶν ὤμων Σταυρόν, τὸν τοῦ Κυρίου ἠκολούθησας Ὅσιε, προθύμῳ τούτῳ καρδίᾳ, τὰς κοσμικὰς ἡδονάς, ὡς ἐγέφρων πᾶν βδελυξάμενος, σαυτὸν τε Μακάριε, διὰ πόθον τὸν ἐνθεον, ὅλως ἠρνήσω, καὶ σαρκὸς ἡδυπάθειαν, βασιλείαν τε, κατεφρόνησας ῥέουσιν, ὅθεν ἔξω γενόμενος, σαρκὸς φθειρομένης τε, καὶ πάσης ἄλλης φροντίδος, τῷ Βαρλαάμ κατεφοίτησας. Μεθ' οὗ τῷ Κυρίῳ, ἱκετεύειν μὴ ἐλλίπης ὑπὲρ τῆς ποιμένης σου.

ἵνα καθυποτάξης σοφέ, σάρκα τῷ πνεύματι, ὡς χεῖρον τῷ κρείττονι, συντόνοις ἑαυτὸν πόνοις, ἀσκητικοῖς ἀκλινῶς, καὶ καμάτοις πλείστοις καὶ ἰδρωσί τε, νηστεαῖς καὶ δάκρυσιν, Ἰωάσαφ τρισόλβιε, στάσει παννύχῳ, καὶ γονάτων προσκλίσεις, σαυτὸν δέδωκας, καὶ πολλοῖς ἀγωνίσμασιν. Ὅθεν σου προσηγάμενος, ὁ βλέπων τὰ κρύφια, ἀντὶ φθαρτῆς ἀλουργίδος, καὶ τοῦ ρευστοῦ διαδήματος, ἀνθέων ἀφθάρτων, καὶ ἁμαρτανίων στέφει σὲ κατεκόσμησε.

Τῷ διηνεκεῖ ἀρετῶν τῆς Θείας κλίμακος, βαθμίδας ὡς ἀριστος, δίδης Οὐρανοδρόμος, καὶ πρὸς τὸ ἄχρον αὐτῆς, ἀναβάς κατείδες τὸν Δεσπότην σου, σοφῶς στηριζόμενον, ἐπ' αὐτὴν καὶ προτείνοντα, τὴν δεξιάν σοι, καὶ πλουσίως παρέχοντα, θείας χάριτας, κατ' ἀξίαν τῶν πόνων σου, Θεῖαν τε πρὸς κατάπαυσιν, καλοῦντά σε Ὅσιε, καὶ πρὸς αὐλὸς σκηνώσεις, ὅπου χαρὰ ἡ ἀνέκφραστος, τερπνότης Ἀγίων, μυστική τε εὐφροσύνη, καὶ ἀγαλλίασις.

Χαίροις τῶν Ἀσκητῶν ἡ κρηπίς, τῶν Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων ὁμότροπος. Ἡ στήλη τῆς σωφροσύνης, τῶν ἀρετῶν ὁ κανὼν. Ἐγκρατείας στήλη καὶ ἀσκήσεως. Πηγὴ συμπαθείας, καὶ εὐσπλαγχνίας τὸ πέλαγος. Κρήνη θαυμάτων, ἀενάως πηγάζουσα, τοῖς προστρέχουσι τὰς ἰάσεις Μακάριε. Χαίροις ὁ διαυγέστατος λαμπτήρ καὶ φανώτατος, ὁ τὴν ἑῶαν φωτίσας, τοῖς σοῖς πανσόφοις διδάγμασι, Χριστὸν ἱκετεύων, μὴ ἐλλίπης Ἰωάσαφ ὑπὲρ τῶν δούλων σου.

Δόξα. Ἦχος πλ. α'.

Ὅσιε Πάτερ, τῆς φωνῆς τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Κυρίου ἀκούσας, τὸν κόσμον κατέλιπες, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν εἰς οὐδὲν λογισάμενος. Ὅθεν πᾶσιν ἐβόας· Ἀγαπήσατε τὸν Θεόν, καὶ εὐρήσετε χάριν αἰώνιον. Μηδὲν προτιμήσατε τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ἀπολαύσητε ἀνάπαυσιν μετὰ πάντων τῶν Ἀγίων. Ὡν ταῖς ἱκεσίαις Χριστέ, φύλαξον καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ νῦν. Μακαρίζομέν σε Θεοτόκε Παρθένε. Δοξολογία μεγάλη, καὶ Ἀπόλυσις.

Εἰς τὴν λειτουργίαν τυπικά. Καὶ ἐκ τῶν κανόνων τοῦ Ὁσίου.

Ῥδὴ γ'. καὶ ζ'. Ὁ Ἀπόστολος πρὸς Γαλάτας, Ἀδελφοί, ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶ. Τὸ δὲ Εὐαγγέλιον, ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον. Εἶπεν ὁ Κύριος, ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΝΥΝ ΚΑΚΟΔΟΞΙΑΣ

«Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλλήνι. Οὐ γὰρ ἐστὶ προσωλήφια παρὰ τῷ Θεῷ». (Ῥωμ. α'. 10, 11).

Σκοπὸς ἐστὶ τῷ Ἀποστόλῳ δεῖξαι ἐν τοῖς ἐξῆς, μηδὲν ὠφελοῦσαν τὴν περιτομήν, μηδὲ τὴν ἀκροβυστίαν βλάπτουσιν, καὶ εἰσαγαγεῖν λοιπὸν τὴν πίστιν δικαιοῦσαν τὸν ἄνθρωπον· τοῦτο γοῦν ἔχων σκοπὸν, προδιασαλεύει νῦν τὰ τῶν Ἰουδαίων. Καὶ ὅρα σοφίαν διηγεῖται τὰ πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, καὶ ὅτι ὁ κόσμος πεπλήρωτο πονηρίας, καὶ ὅτι κολάσει ἦσαν ὑπόδικοι, ὁ Ἰουδαῖος πρῶτον, καὶ ὁ Ἕλλην. Λαβὼν δὲ ὁμολογημένον, ὅτι κολασθήσεται ὁ Ἕλλην ἐπὶ τοῖς κακοῖς, ἀπ' αὐτοῦ κατασκευάζει, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τιμηθήσεται. Εἰ δὲ ἀπὸ τῶν ἔργων ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀτιμία ἐπεισι, περιττός λοιπὸν ὁ νόμος καὶ ἡ περιτομή· καὶ οὐ μόνον περιττός, ἀλλὰ καὶ πλείονος κολάσεως τῷ Ἰουδαίῳ πρόξενος. Εἰ γὰρ ὁ Ἕλλην διὰ τὸ μὴ ὑπὸ τῆς κτίσεως καὶ τοῦ φυσικοῦ νόμου παιδευθῆναι, κατακρίνεται· πολλῷ μᾶλλον ὁ Ἰουδαῖος, μετὰ τούτων καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου παιδαγωγίαν λαβὼν. Ἐπεὶ γοῦν ἔμαθες τὸν σκοπὸν, παρακολούθει λοιπὸν καὶ τῇ λέξει. Ἑλλήνας ἐνταῦθα λέγει, οὐ τοὺς εἰδωλολάτρας, ἀλλὰ τοὺς θεοσεβοῦντας καὶ τοὺς τῷ φυσικῷ πειθομένους νόμῳ, καὶ εὐσεβοῦντας χωρὶς νόμου· οἷος ὁ Μελχισεδέχ, Ἰώβ, καὶ λοιποί· οἷος καὶ ὁ Κορνήλιος ὕστερον· ὡσαύτως καὶ Ἰουδαίους, τοὺς πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας. Σπουδαζὼν γὰρ δεῖξαι, ὅτι ἡ περιτομή οὐδὲν ἰσχύει, ἀνατρέχει εἰς τοὺς ἄνω χρόνους, καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲν ἦν τὸ διάφορον Ἑλλήνων θεοσεβοῦντος, καὶ ἀγαθοεργοῦντος Ἰουδαίου. Εἰ δὲ πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ὅτε μᾶλλον ἦν τὰ Ἰουδαϊκά, οὐδὲν ἦν πλεον τῷ Ἰουδαίῳ, πολλῷ μᾶλλον ὅτε ὁ νόμος ἤρχησε. Ταῦτα δὲ βούλεται, ἵνα καταβάλλῃ τὸν τύπον τῶν Ἰουδαίων, μὴ δεχομένων τοὺς ἐξ ἐθνῶν. (Ἑρμ. Θεοφ. β').

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΗΣ ΟΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΜΗΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ἔδει πάντας ἀνθρώπους τῶν καλῶν μὴ ἀμυήτους ὑπάρχειν· οὕτω γὰρ ἂν ἐγγεγυμνασμένοι τοῖς πράγμασι εἰ εἶεν, τὸ ἀζήμιον εἶχον ἐν βίῳ· καὶ γοῦν τοὺς ἀκεραιότερους τὰ πολλὰ τῶν χρησίμων διέλαθε. Τοῦτο δὲ πεπόνθασιν, ἐκ τοῦ τὴν διάνοιαν αὐτοῖς ἀμβλυτέραν καθεστάναι ὑπὸ τῆς ἀμελείας. Πολλάκις γοῦν καὶ μαργαρίται πολύτιμοι, εἰς πένητας καὶ εὐτελεῖς περιήλθον ἄνδρας· οἱ δὲ ἀδοκίμαστον τὴν περὶ τούτων τέχνην ἔχοντες, ὡς μικρῶν τινῶν καὶ οὐδαμινῶν κατεφρόνησαν. Ἡμεῖς γοῦν, νηπίαν καὶ ἀγύμναστον καὶ ἀνάσκητον ψυχὴν ἔχοντες, τῷ παρόντι ἐντυγάχοντες μαργαρίτη, ὡς οὐδὲν μέγα τοῦτον θεωροῦμεν, τῷ σχήματι μόνον ἐνατενίζοντες, τῆς δὲ φύσεως αὐτοῦ, ὅσον πρὸς γινῶσιν, μακρὰν τυγχάνοντες· ὡς δὲ κατ' ὀλίγον ἐκ τῶν ἐγγύς ἐδιδασκόμεθα τὸ κάλλος αὐτοῦ, θεῖος ἔρως καὶ ἡμῖν ἐνεγεννᾷτο πρὸς τὸ ὀφθέν· καὶ γὰρ αὐτὰ τὰ πράγματα ἐξωπύρει ἡμῶν πρὸς τὸν πόθον τὴν διάνοιαν. Τί δὲ λέγω τοὺς παρόντας, ἡ καὶ ἑαυτὸν συγκαταριθμῶ· τοῦτοις, ὡς τι εἰδότεων ἡμῶν καὶ λεγόντων περὶ τῆς αἰοιδίμου Συγκλητικῆς; Οἶμαι γὰρ πᾶσαν ἀνθρώπων φύσιν λείπεσθαι πρὸς διήγησιν τῶν ἐκείνης ἀγαθῶν πράξεων. Εἰ δὲ καὶ τις ἐπιχειρήσειεν τοῦ λέγειν περὶ αὐτῆς, πολὺ μὲν καὶ ἀπειρον ἀπολειφθήσεται τῶν ζητούμενων, καὶ σοφὸς καὶ ἐπιστήμων τυγχάνῃ. Ὡς περ γὰρ οἱ τῷ ἡλίῳ ἐπὶ πλεον ἐνατενίζειν βουλόμενοι, τὰς ὀψεις βλάπτονται· οὕτω καὶ οἱ κατοπρίζεσθαι τῷ βίῳ ταύτης πειρώμενοι, ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῶν κατορθωμάτων ἱλιγγιάσαντες, ὑπενδόντες, ἡ καὶ ἀτονήσαντες, σύγχυσιν ὑφίστανται τῆς διανοίας. Ἡμεῖς δὲ κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν ἱχνηλατοῦντες τὰ κατ' αὐτήν, καὶ ἐκ τῶν συνηλίκων δὲ αὐτῆς τὰ κατὰ τὸν πρῶτον βίον ἀκροθιγῶς ἀκούσαντες, καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν

πραγμάτων ἐκ μέρους ἀμυδρῶς καταυγασθέντες, ἐπὶ τὸ γράφειν ἡχομεν ἑαυτοῖς τροφὰς σωτηριώδεις ἀποθησαυρίζοντες· τὸ γὰρ κατ' ἀξίαν αὐτῆς λέγειν, οὐ μόνον ἡμῖν ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς δυσκατόρθωτον.

Ἡ τῆς ἐπουρανίου συγκλήτου ἐπώνυμος, χώρας τῆς Μακεδονίας τυγχάνει. Ἀκηκοῦτων γὰρ τῶν προγόνων αὐτῆς τὸ φιλόθεον καὶ φιλόχριστον τῶν Ἀλεξανδρέων, κατέλαβον ἐκ Μακεδονίας τὴν τοῦ Μακεδόνης πόλιν. Ἐπιβάντων δὲ αὐτῶν τῇ χώρᾳ, καὶ μείζων εὐρόντων τῆς φήμης τὰ πράγματα, φιλοφρόνως ὤκουν αὐτήν· οὐ πλήθει δὲ δήμων συνέχαιρον, οὔτε μὴν οἰκημάτων θαυμάζον μέγεθος· πίστιν δὲ μόνотροπον εὐρόντες σὺν εἰλικρινεῖ ἀγάπῃ, δευτέραν ἔθεντο τὴν οἰκείαν πατρίδα τῆς μετ' οἰκίας. Ἦν δὲ καὶ τῷ γένει περίθλεπτος ἡ μακαρία Συγκλητική, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ τερπνοῖς τοῖς κατὰ τὸν βίον νομιζομένοις ἐκοσμεῖτο. Παρῆν δὲ αὐτῇ καὶ ἀδελφὴ ὁμόφρων ἅμα, καὶ ἀδελφοὶ δύο, συμνοτάτῳ καὶ αὐτοὶ ἀναχθέντες βίῳ· ὧν ὁ μὲν εἷς, ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ τυγχάνων ἀπεγένετο· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπιβάς πέμπτῳ καὶ εἰκοστῷ ἔτει, παρὰ τῶν γονέων εἰς γάμον παρεκαλεῖτο· καὶ πάντων πρὸς τὸ ζητούμενον εὐτρεπισθέντων, καὶ τῶν ἐξ ἔθους συμβολικῶς ἐκτελουμένων, ἀπέπτῃ ὁ νέος ὥσπερ ὄρνειον ἐκ βρόχων, ἀνταλλαγὴν ποιησάμενος τῆς ἐπιγείου νύμφης, τὴν ἁμωμον καὶ ἐλευθέραν τῶν ἁγίων συνόδον. Αὕτη δὲ ἔτι ἐν ταῖς πατρῷαῖς ἀγκάλαις τυγχάνουσα, φιλοθεῖα μὲν τὰ πρῶτα τὴν ψυχὴν ἡσυχάζει· καὶ οὐχ οὕτω τὰς τοῦ σώματος ἐπιμελείας ἐποιεῖτο, ὥς τὰς τῆς φύσεως ὁρμὰς ἐπετήρει. Ἦν γὰρ καθαρὰ καὶ τὸ σῶμα περικαλλεστάτη, ὥς καὶ πολλοὺς αὐτῇ μνηστῆρας προσιέναι κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν· τοῦτο μὲν ὑπὸ τῆς περιουσίας δελεαζομένους, τοῦτο δὲ ὑπὸ τῆς τῶν γονέων κοσμιότητος σεμνυνομένους, καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτοῦ τῆς κόρης τοῦ κάλλους ἐξαπτομένους. Καὶ γοῦν οἱ γονεῖς ἀσμένως προὔτρεπον τὴν νέαν εἰς γάμον, αὐτὸ τοῦτο ἐπείγοντες, ὥς ἐξ αὐτῆς τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν αὐτοῖς φυλαχθῆναι. Ἡ δὲ σώφρων καὶ γενναία τῷ φρονήματι, οὐδόλως συνετίθετο ταῖς τοιαύταις τῶν γονέων συμβουλαῖς· ἀλλὰ μᾶλλον ἀκούουσα γάμον κοσμικόν, βίον θεῖον ἐφάνταζετο· καὶ πολλοὺς μνηστῆρας παρορῶσα, εἰς μόνον τὸν οὐράνιον νυμφίον εἶχε τὸ νεῦμα.

Καὶ ἦν ἰδεῖν τῆς μακαρίας Θέκλης γνησίαν μαθήτριαν, τοῖς αὐτοῖς αὐτὴν ἐπομένῃ διδάγμασι· καὶ γὰρ τῶν δύο, εἰς μνηστῆρ ἦν ὁ Χριστός, καὶ ὁ αὐτὸς ἦν τῶν ἀμφοτέρων νυμφαγωγὸς Παῦλος. Οἶμαι δὲ καὶ τὸν θάλαμον αὐταῖς μὴ ἐναλλάττειν· εἰς γὰρ αὐταῖς παστὸς ἡ

Ἐκκλησία· καὶ ὁ αὐτὸς Δαβὶδ μελωδεῖ ἐπ' ἀμφοτέρων τὰ σεμνὰ καὶ θεῖα ἄσματα· καὶ γὰρ ἐν κυμβάλοις εὐήχοις τέρπει τὰς τῷ Θεῷ ἀνατιθεμένας ψυχὰς, καὶ ἐν τυμπάνοις καὶ ἐν δεκαχόρδοις ψαλτηρίοις τὴν τελειοτάτην ᾠδὴν ἀναπέμπει· Μαριάμ δὲ τοῖς ἱεροῖς τούτοις γάμοις τὰς χορευτρίδας εἰσάγει λέγουσα· ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. Καὶ τὰ ὅσα δὲ τοῦ Θεοῦ δείπνου κοινὰ τοῖς ἐστιωμένοις. «Γεύσασθε γάρ, φησί, καὶ ἴδετε, ὅτι ἡ χρηστὸς ὁ Κύριος» (Ψαλμ. λγ'. 9). Καὶ ἡ τῶν νυμφικῶν δὲ αὐταῖς περιβλημάτων μία τις ὕψις· «Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθησαν, Χριστὸν ἐνεδύσαντο» (Γαλ. γ'. 27). Ὁμότροπος μὲν οὖν ἦν αὐταῖς, ἡ εἰς τὸν Κύριον ἀγάπη, τῶν γὰρ αὐτῶν ἡξιοῦντο δωρεῶν· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγῶσιν ἡμιλλῶντο. Τὰ μὲν οὖν τῆς μακαρίας Θέκλης οὐδενὶ ἡγνόμεναι μαρτύρια, ὥς διὰ πυρὸς καὶ θηρίων ἀτιθάσσω αὐτὴν ἐνηθληκέναι· καὶ ταύτης δὲ τοὺς ἐναρέτους πόνους τε καὶ ἰδρωτάς, οἶμαι τοὺς πολλοὺς μὴ λανθάνειν· εἰ γὰρ εἰς Σωτῆρ ἦν αὐταῖς ὁ ποθούμενος, ἀναγκαίως καὶ εἰς αὐταῖς ὁ ἀντιτατόμενος διάβολος. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς Θέκλης, μετριοτέρους ὑπολαμβάνω τοὺς πόνους· καθήρητο γὰρ ἡ τοῦ ἐχθροῦ κακία, διὰ τῶν ἐκτὸς αὐτῇ προσομιλοῦντος· ἐνταῦθα δὲ δριμυτέραν ἑαυτοῦ τὴν κακίαν ἐπιδείκνυται, ἐκ τῶν ἔνδον διὰ τῶν ὀλεθρίων αὐτοῦ λογισμῶν κινούμενος.

Οὐκ ἐγοήτευσεν αὐτῆς τὸ ὄμμα ποικίλης ἐσθῆτος ὕψις, οὐδὲ λίθων πολυτίμων διάφορα χρώματα· οὐκ ἠπάτησεν αὐτῆς τὴν ἀκοὴν κύμβαλον, οὐδ' αὐλὸς διαλύσαι δεδύνηται τὸν τῆς ψυχῆς τόνον· οὐκ ἐμάλαξεν αὐτὴν γονέων δάκρυα, οὐδὲ ἑτέρα τις συγγενῶν παραίνεσις· ἀλλ' ὥσπερ ἀδάμαντα τὸν λογισμὸν ἔχουσα, οὐ παρετράπη τὸν νοῦν· καὶ ὥσπερ θυρίδας τὰς αἰσθήσεις ἀποκλείουσα αὐτῆς τῷ ἑαυτῆς νυμφίῳ καταμόνας προσωμίλει, τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο λέγουσα· «ὥς ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου, καὶ ὁ ἀδελφιδὸς μου ἐμοί». Καὶ εἰ μὲν καπνώδεις καὶ σκοτειναὶ ὁμιλίαι παρῆσαν, ταύτας ἀπέφευγε, τοῖς ἔνδον ταμιείοις τῆς ψυχῆς ἑαυτὴν συνάγουσα· ὅπου δὲ φωτεινὰ καὶ ἐπωφελεῖς παραινέσεις ἐτύγγανον, πᾶσαν ἑαυτῆς τὴν διάνοιαν ἐτάνυε πρὸς ὑποδοχὴν τῶν λεγομένων. Οὐκ ἡμέλει δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὸ σῶμα σωτηρίου φαρμάκου· τὴν τε γὰρ νηστείαν οὕτως εἶχε φίλην, ὥς μηδὲν αὐτῇ τῶν παρόντων ἴσον τυγχάνειν· φυλακὴν γὰρ καὶ θεμέλιον ταύτην ἡγεῖτο τῶν ἄλλων. Καὶ εἶποτε ἀνάγκης γενομένης παρὰ τὸν συνῆθη καιρὸν ἐτράφη, τὸ ἐναντίον ὕφίστατο τοῖς ἐσθίουσιν, καὶ ἡλιουτο· ὡχρία γὰρ αὐτῆς τὸ πρόσωπον, καὶ συνέπιπτεν ὁ τοῦ σώματος ὄγκος· τοῦ γὰρ κινούμεντος ἀηδισθέντος, συναλλοιοῦται καὶ τὸ κινούμενον. Ὅπως γὰρ ἂν ἡ ἀρχὴ διατεθῇ, ὥς ἐπίπαν, ἀκολουθεῖ ταύτη καὶ τὰ ἐκ ταύ-

της ἡρτημένα. Οἷς μὲν γὰρ καθ' ἡδονὴν ἡ τροφή προσφέρεται, εὐθάλῃς ὁ τοῦ σώματος ὄγκος ἐστίν· οἷς δὲ τὸ ἐναντίον συμβαίνει, ἄτροφος καὶ λεπτή ἡ σὰρξ τυγχάνει· μαρτυροῦσι δέ μου τῷ λόγῳ οἱ ἄρρωστοι. Ἡ γοῦν μακαρία αὕτη, νοσηλεύειν πειρωμένη τὸ σῶμα, τῇ ψυχῇ τὸ εὐανθὲς ἔφερε· κατὰ γὰρ τὸν Ἀπόστολον λέγοντα ἔπραττεν· «ὅσω γάρ, φησίν, ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἐνδον ἀνακαινίζεται» (Β'. Κορινθ. δ'. 16)· οὕτω μὲν οὖν ἐνήθλει λανθάνουσα τοὺς πολλοὺς.

Ὅτε δὲ οἱ γονεῖς αὐτῆς τέλος ἔσχον τοῦ βίου, ἐπιπλεῖον θεοφορηθεῖσα τῷ πνεύματι, λαμβάνει καὶ τὴν ἀδελφὴν μεθ' ἑαυτῆς· ἦν γὰρ στερηθεῖσα τῶν ὀφειῶν· καὶ τοῦ μὲν πατρῷου οἴκου χωρίζεται, εἰς δὲ τινος συγγενοῦς αὐτῆς ἡρώσειον ἀπωκισμένον τῆς πόλεως κατὰγεται· καὶ διαπωλήσασα πᾶσαν τὴν ὑπολειφθεῖσαν αὐτῇ οὐσίαν, καὶ διανείμασα τοῖς πένησι, προσκαλεσαμένη τινὰ τῶν πρεσβυτέρων, ἀπέτεμεν ἑαυτῆς τοὺς πλοκάμους. Τότε τὴν πᾶσαν κόσμησιν ἀπέθετο· ἔθος γὰρ ταῖς γυναιξὶ κόσμον καλεῖν τὴν τρίχα. Σύμβολον δὲ ἦν τὸ γενόμενον, τοῦ ἀπέριττον καὶ καθαρὰν αὐτῆς τὴν ψυχὴν γεγενῆσθαι· τότε μὲν οὖν πρῶτον ἡξιώθη τῆς παρθενικῆς τὸ σπανιώτατον προσηγορίας.

Πᾶσαν δὲ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τοῖς πτωχοῖς διανείμασα, ἔλεγεν· μεγάλου μὲν ἡξίωμαι ὀνόματος· τί δὲ ἀνταποδῶ ἐπάξιον τῷ δωρησαμένῳ, οὐκ ἔχω. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς πραγμάτων ἔνεκεν ἀξιώματος φθαρτοῦ, πᾶσαν ἑαυτῶν τὴν οὐσίαν ἀποβάλλουσι, πόσω μᾶλλον ἐμέ, τοσαύτης ἀξιοθεῖσαν χάριτος, οὐκ ἄρα ἔδει μετὰ τῶν νομιζομένων ὑπαρχόντων προδοῦναι καὶ τὸ σῶμα; Τί δὲ λέγω κτήματα ἢ σῶμα δοῦναι, πάντων αὐτοῦ ὑπαρχόντων; «Τοῦ γὰρ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.» Διὰ τούτων μὲν οὖν τῶν λόγων τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβωσαμένη, ἡσύχαζεν. Ἦν μὲν οὖν καὶ ἐν ταῖς πατρικαῖς αὐλαῖς ἱκανῶς προγυμνασθεῖσα τοῖς πόνοις· καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἀκμῇ τοῦ σταδίου ἀγθεῖσα, προέκοπτε ταῖς ἀρεταῖς. Ὅσοι μὲν οὖν ἀγυμνάστως καὶ ἀσκέπτως προσῆλθον τῷ θεῷ τούτῳ μυστηρίῳ, ἀπέτυχον τοῦ ζητουμένου, μὴ προθεωρήσαντες τὰ καθ' ἑκάστον· ὥσπερ δὲ οἱ ὀδοιπορεῖν μέλλοντες τῶν ἐφοδίων πρῶτον φροντίζουσιν, οὕτω καὶ αὕτη, ὥσπερ ἐφοδίοις ἑαυτὴν τοῖς πάλαι πόνοις ἐνευτρεπίσασα, ἀδεῶς τὴν ἐπὶ τὰ ἄνω πορείαν ἐποιεῖτο. Τὰ γὰρ εἰς τὸν ἀπαρτισμὸν τῆς οἰκίας προαποθεμένη, ὀχυρώτατον τὸν ἑαυτῆς ἐξετέλει πύργον. Καὶ τὸ μὲν καθ' ἱστορίαν τῶν οἰκημάτων ποίημα, ἐκ τῶν ἔξωθεν ὕλῶν κατασκευάζεται· αὕτη δὲ τὸ ἐναντίον πεποίηκεν· οὐ γὰρ τὰς ἔξωθεν ὕλας συνήγαγεν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰς ἐνδον ἐκένωσεν. Τὰ γὰρ χρή-

ματα ἑαυτῆς διαδοῦσα τοῖς πένησιν, καὶ καταλιποῦσα ὀργὴν καὶ μνησικακίαν, ἀπωσαμένη δὲ καὶ φθόνον καὶ φιλοδοξίαν, ὠκοδόμησε τὴν οἰκίαν ἑαυτῆς ἐπὶ τὴν πέτραν, ἧς περιφανὴς ὁ πύργος καὶ ἀχείμαστος ἡ οἰκία. Καὶ τί πολλὰ λέγω; ὑπερέβαινε γὰρ διὰ τῶν ἀρχῶν, καὶ τὰς ἐν ἔξει τοῦ μονήρους βίου τυγχανούσας. Ὡς περ γὰρ τὰ εὐφύεστατα τῶν παιδίων ἐπὶ ἐν ταῖς συλλαβαῖς ὄντα, ἀμιλλᾶται τοῖς ἐν ἡλικίᾳ καὶ πλείῳ χρόνον ἔχουσι παρὰ τοῖς διδασκάλοις· οὕτω καὶ αὕτη, ζέουσα τῷ πνεύματι, παρέτρεχε τὰς λοιπὰς.

Τὸν μὲν, οὖν ἔμπρακτον αὐτῆς καὶ ἀσκητικὸν βίον λέγειν ἀδυνατοῦμεν, ἐπεὶ περ οὐδὲ συνεχῶρει τινα τούτου θεατὴν γενέσθαι· οὐδὲ γὰρ κήρυκας τῶν αὐτῆς ἀνδραγαθημάτων ἤθελεν εἶναι τοὺς παρόντας. Οὐχ οὕτω γὰρ τὸ εὖ πράττειν ἐφρόντιζεν, ὅσον τῆς τούτου φυλακῆς τε καὶ κρυβῆς. Τοῦτο δὲ ἐποίει, οὐ φθόνῳ συνεχομένη, ἀλλὰ θεῷ χάριτι συγκροτουμένη. Τὸ γὰρ κυριακὸν ἐκεῖνο κατὰ νοῦν ἔφερε ῥῆμα, τὸ λέγον, «ὥς εἴτι ἐὰν ποιῇ ἡ δεξιὰ σου, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου.» οὕτω μὲν οὖν λανθάνουσα ἐξετέλει τὰ πρέποντα τῷ ἐπαγγέλματι. Ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης ἡλικίας καὶ ἕως τῆς ἀκμαστικῆς, οὐ μόνον παντὸς ἀνδρὸς συντυχίαν ἀπέφευγεν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁμοφίλους τὰ πολλὰ παρητείτο, δύο τούτων ἕνεκα· ἢ τοῦ μὴ δοξασθῆναι τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀσκήσεως· ἢ τοῦ μὴ ὑποσυρῆναι τῆς ἀρετῆς διὰ τὴν σωματικὴν χρείαν. Οὕτω μὲν οὖν τὰς πρώτας τῆς ψυχῆς ἐπιβολὰς παρέτῃρει, μὴ συγχωροῦσα αὐταῖς συγκαθέλκεσθαι ταῖς σωματικαῖς ἐπιθυμίαις· ὥσπερ δὲ δένδρον καθυλομανοῦν, περιετέμενετο τῶν ἀκάρπων κλάδων τὰ βλαστήματα· τὰς μὲν γὰρ ἀκανθώδεις τῆς διανοίας ἐκφύσεις εὐφύως ἀφηρείτο, διὰ τε τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς· καὶ εἰ βραχὺ τι ἕκαστον τούτων προέκυπτε, ποικίλας αὐτοῖς τὰς τιμωρίας προσέφερε, διὰ παντοδαπῶν πόνων τὸ σῶμα κακουχοῦσα.

Οὐ μόνον γὰρ τῇ τοῦ ἄρτου λιμαγχνονία ἤρκειτο, ἀλλὰ γε καὶ τῇ τοῦ ὕδατος ὀλιγοδείᾳ. Ὁπνίκα μὲν οὖν πόλεμος τοῦ ἐχθροῦ πρὸς αὐτὴν συνεκροτεῖτο, προηγουμένως μὲν τὸν ἑαυτῆς Δεσπότην δι' εὐχῆς ἐκάλει πρὸς συμμαχίαν· οὐ γὰρ ἤρκειτο τὴν ὁρμὴν τοῦ λέοντος σθεῖσαι ψιλῇ ἀσκήσει. Καὶ πάραυτα μὲν τῆς ἰκεσίας παρῆν ὁ Κύριος, καὶ ἀπεδίδρασκεν ὁ πολέμιος· πολλάκις δὲ καὶ ἐχρόνιζε πρὸς τὴν μάχην ὁ ἐχθρὸς, καὶ ὁ Κύριος οὐκ ἡμύνετο τὸν παλαμναῖον, αὐτῷ τούτῳ τῆς ἐναρέτου ψυχῆς ἐπαύξων τὴν γυμνασίαν· αὕτη οὖν ὥς ἐν ὑπερθέσει τῶν δώρων ἐπιπλέον ἐκρατύνετο πρὸς τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νίκην. Οὐ μόνον γὰρ ἤρκειτο ταῖς ὀλιγοδείαις τῶν τροφῶν ἑαυτὴν νεκροῦσα, ἀλλὰ γε καὶ τῶν καθ' ἡδονὴν διαιτημάτων ἐπειράτο εἰργεῖν ἑαυτήν.

Ἄρτον μὲν γὰρ πιτυρίαν ἤσθιεν· ὕδωρ δὲ πολλάκις οὐδ' ὅλως ἐλάμβανε· καὶ ἐχαμεύνει δὲ ἕως τινός. Ἔως μὲν οὖν συνεκροτεῖτο ὁ πόλεμος, τοιοῦτοῖς ὅπλοις ἐκέχρηστο· εὐχὴν ἀντὶ ὅπλου καὶ θυρεοῦ ἐνδυομένη· ἢ δὲ περικεφαλαία αὐτῆς ἦν ἐκ πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ ἀγάπης συγγραθεῖσα. Ἡ γὰρ πίστις προηγείτο πάντων, ὅλους αὐτῆς τοὺς ἀρμούς τῆς ψυχῆς συσφίγγουσα. Παρῆν δὲ καὶ ἡ ἐλεημοσύνη εἰ καὶ μὴ ἡ κατ' ἐνέργειαν, ἀλλ' οὖν γε ἡ κατὰ πρόθεσιν. Διὰ τούτων οὖν ἤτταν ὑπομένοντος τοῦ ἐχθροῦ, καὶ αὐτὴ ἑαυτὴν ἐπεκούφιζε τῆς δριμυτάτης ἀσκήσεως. Τοῦτο δὲ ἐποίει πρὸς τὸ μὴ ἀθρώω διαλυθῆναι τὰ τοῦ σώματος μέλη· ἥττης γὰρ ἦν τοῦτο τεκμήριον. Τῶν γὰρ ὀπλων συμπεσόντων, ποία ἐλπίς ἐστὶ τῷ στρατιώτῃ εἰς πόλεμον; Τινὲς γοῦν ἀμέτρως καὶ ἀνεξετάστως τῇ ἀσιτίᾳ ἑαυτοὺς καταδαπανήσαντες, καίριαν ἑαυτοῖς τὴν πληγὴν ἐπήγαγον· ὥσπερ δὲ ἐν παραιτήσῃ τοῦ ἀντιπάλου γενόμενοι, ἑαυτοὺς κατέφθειραν. Αὕτη δὲ οὐχ οὕτως ἔπραττεν, ἀλλὰ πάντα μετὰ διακρίσεως ἐποίει· καὶ τῷ μὲν ἐχθρῷ σφοδρῶς διὰ τε τῶν εὐχῶν καὶ τῆς ἀσκήσεως ἀπεμάχετο· πρὸς δὲ τὴν γαλήνην τῆς οἰκείας νηός, ἐπεμελεῖτο τοῦ σώματος. Καὶ γὰρ οἱ ναυτιλλόμενοι, χειμῶνος καὶ κλύδωνος καταλαβόντος, ἀσιτοῦν διαμένουσι, πᾶσαν τὴν ἑαυτῶν τέχνην τῷ πρὸ ὀφθαλμῶν κινδύνῳ ἀντιτιθέντες· ὁπνίκα δὲ τύχῃ τοῦ ζῆν, τότε τῆς δευτέρας σωτηρίας ποιοῦνται τὴν φροντίδα· καὶ οὐχ ἅπας αὐτοῖς ὁ χρόνος πρὸς τὸν σάλον τῆς θαλάσσης καταναλίσκεται· ὥσπερ δὲ ἀνάπαυλαν δέχονται τῶν πόνων τὴν βραχυτάτην γαλήνην· καὶ οὐδ' οὕτως ἀμερίμνως διαγούσιν, οὔτε μὴν ὑπὼ βαθεῖ καθέλκονται, πείραν ἐσχηκότες τῶν παρελθόντων, καὶ ἐννοίαν λαμβάνοντες τὸν μελλόντων. Εἰ γὰρ καὶ ὁ χειμὼν ἐκόπασεν, ἀλλ' ἡ θάλασσα οὐ μεμείωται· καὶ εἰ παρῆλθεν τὸ δεύτερον, ἀλλ' ὅμως τὸ πρῶτον μένει· καὶ εἰ τὸ γενόμενον κεχώριται, ἀλλὰ τὸ ποιοῦν πάρεστιν. Οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιθυμίας ἀπήλασται, ἀλλ' ὅμως ὁ ἐξουσιάζων τούτου οὐ μακρὰν τυγχάνει· ὅθεν ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι δεῖ, διὰ τὸ ἀβέβαιον τῆς θαλάσσης, καὶ τὴν ἀλμυρὰν τοῦ ἐχθροῦ κακίαν. Ἡ οὖν μακαρία, ἀκριβῶς εἰδυῖα τὸ παρὸν ἐν τῷ βίῳ κλυδώνιον, καὶ προβλέπουσα τὰς τῶν πνευμάτων ζάλας, ἐπιμελῶς ἦν οἰακίζουσα τὸ ἴδιον σκάφος τῇ εἰς θεὸν εὐσεβείᾳ· καὶ γὰρ ἀχείμαστον αὐτὸ τῷ σωτηρίῳ λιμένι προσώρμιζεν, ἀγκυραν ἀσφαλεστάτην τὴν εἰς τὸν Ἰησοῦν πίστιν θεμένην.

Ἀποστολικὸς μὲν οὖν αὐτῆς ὁ βίος ἦν, διὰ πίστεως καὶ ἀκτημοσύνης συσφιγγόμενος· ἔτι γὰρ μὲν ἀγάπη καὶ ταπεινοφροσύνη διαλάμ-

πων. Αὕτη τοῦ σωτηρίου λόγου τὴν πρᾶξιν ἐξετέλεσεν. «Ἐπιθήσει γὰρ φησιν, ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ» (Ψαλ. 90'. 13). Οἰκείως αὕτη ἤκουσεν τό, «Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγον ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω» (Ματ. κε. 2). Τὸ δὲ ῥητόν, εἰ καὶ ἐπὶ τῶν δωρεῶν ἀνάγεται, ἀλλ' ὁμῶς ἐνταῦθα νοείσθω, ὡς ὅτι ἡ νικήσασα τὸν ἐνυλὸν πόλεμον, καὶ κατὰ τοῦ αὐλοῦ δὲ τρόπαιον στήσεις, ἐμοῦ ὑπερασπίζοντός σου. Γνώτωσαν σου τὸ μέγεθος τῆς πίστεως, αἱ ὑπὸ τοῦ θεράποντός μου Παύλου ῥηθεῖσαι ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι· νικήσασα γὰρ τὰς ἐναντίας δυνάμεις, προσομιλήσεις καὶ ταῖς κρείττοσιν. Οὕτως μὲν οὖν καθ' ἑαυτὴν ἀναχωροῦσα, τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐγένετο τελεσιουργός· τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῆς ἀνθουσῶν, ἡ εὐωδία τῶν εὐκλεεστάτων αὐτῆς πόνων εἰς πολλοὺς διέβαινε. Οὐδὲν γὰρ, φησί, κρυπτόν ὃ οὐ φανερωθήσεται· οἶδε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς αὐτὸν ἀγαπῶντας, καὶ δι' ἑαυτοῦ κηρύττειν πρὸς διόρθωσιν τῶν ἀκούοντων. Τότε μὲν οὖν τῇ βουλήσει τοῦ κρείττονος ἤρξαντό τινες παραβάλλειν, καὶ πρὸς οἰκδομὴν οἰκίαν τὰς ἐντεύξεις ποιεῖσθαι· καὶ γὰρ διὰ τῶν λόγων τὰ τοῦ βίου αὐτῆς ἐμπορευόμεναι, ἐπιπλέον προσήγγιζον, ὡφελεῖσθαι βουλόμεναι. Κατὰ γὰρ τὴν συνήθη ἀκολουθίαν ἐπυνθάνοντο αὐτῆς λέγουσαι· πῶς δεῖ σωθῆναι; ἡ δὲ, στενάζασα βαρὺ, καὶ δακρύων πληθος ἀφείσα, εἰς ἑαυτὴν ἐχώρει· καὶ ὥσπερ διὰ τῶν δακρύων τὴν ἀπόκρισιν ποιησαμένη, δευτέραν σιωπὴν ἤσκει. Αἱ δὲ, συνελθούσαι, ἐβιάζοντο αὐτὴν λαλεῖν τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ· καὶ γὰρ ἐτεθήπεσαν, ὑπὸ μόνῃς τῆς θεᾶς καταληπτόμεναι· καὶ αὐτὴς παρεκάλουν αὐτὴν φθέγγασθαι.

Ἐπὶ πολὺ δὲ τῆς μακαρίας ἐκδιαζομένης, καὶ μετὰ χρόνον ἱκανὸν πολλῆς ἡσυχίας γενομένης, ταπεινῇ τῇ φωνῇ τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο ἔφησεν ῥῆμα, τό· Μὴ ἀποβιάζου πένητα· πτωχὸς γὰρ ἐστίν. Αἱ δὲ παροῦσαι ἀσμένως τὸ ῥῆμα δεξάμεναι, ὥσπερ μέλιτος καὶ κηρίου ἀπογευσάμεναι, ἐπιπλέον τῆς ἐρωτήσεως εἶχοντο· καὶ λοιπὸν διὰ τῶν γραφικῶν αὐτὴν ῥημάτων ἐπεφόρτιζον· ἔλεγον γὰρ πρὸς αὐτήν, ὡς δωρεὰν ἔλαβες, δωρεὰν δός· ὅρα μὴ τὴν χρυσοτάλαντον τοῦ δούλου ἀποτίσης δίκην. Ἡ δὲ πρὸς αὐτὰς εἶπεν· τί οὕτω περὶ ἐμοῦ τῆς ἀμαρτωλοῦ φαντάζεσθε, ὡς πραττούσης τι τῶν καλῶν, ἢ καὶ λεγούσης; κοινὸν ἔχομεν διδάσκαλον τὸν Κύριον· ἐκ τῶν αὐτῶν πηγῶν ἀρυόμεθα τὰ πνευματικὰ νάματα· ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ μαζῶν γαλακτοτροφούμεθα, τῆς τε Παλαιᾶς, καὶ τῆς καινῆς διαθήκης. Αἱ δὲ πρὸς αὐτὴν φασιν· οἶδαμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι μία ἡμῶν ἐστὶ παιδαγωγός, ἡ Γραφή,

καὶ ὁ αὐτὸς διδάσκαλος· ἀλλ' αὐτὴ ἐπαγρύπνῳ σπουδῇ προέκοψας ταῖς ἀρεταῖς· καὶ δέον τὰς ἐν ἑξεί τῶν καλῶν γενομένας, ὥσπερ δυνατωτέρας, ἐπιπράττειν τοῖς μειρακίοις· καὶ γὰρ ὁ κοινὸς ἡμῶν διδάσκαλος τοῦτο παρακελεύεται. Ἡ δὲ μακαρία, ταῦτα ἀκούσασα, ὥσπερ τὰ ὑποτίθια βρέφη, ἐκλαυθμύριζεν. Αἱ δὲ συνελθοῦσαι, ἐν δευτέρῳ θέμεναι τὴν ἐρώτησιν, παρεκάλουν αὐτὴν τοῦ κλαυθμοῦ παύσασθαι· καὶ ὥς ἡσύχασεν, πάλιν ἡσυχία ἐπιπολὺ ἐγένετο. Ἡρξάντο δὲ αὖθις παρακαλεῖν αὐτήν· ἡ δέ, σπλαγχνισθεῖσα, καὶ γνοῦσα, ὅτι τὰ λεγόμενα οὐ νέμει μὲν αὐτῇ ἔπαινον, ταῖς δὲ παρούσαις κατασπείρει ὠφέλειαν, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὰς οὕτω.

Τεκνία, πάντες καὶ πᾶσαι τὸ σωθῆναι οἶδαμεν, ἀλλὰ διὰ τῆς οἰκείας ἀμελείας τῆς σωτηρίας ἀπολειπόμεθα. Δεῖ γὰρ πρῶτον τὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου γνωρισθέντα φυλάττειν, εἰσὶ δὲ ταῦτα· «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν» (Ματθ. χβ'. 37). Ἐκ τούτων ἡ ἀρχὴ τοῦ νόμου φυλάττεται, καὶ ἐν τούτοις τὸ πλήρωμα τῆς χάριτος ἐπαναπαύεται. Βραχεῖα μὲν ἡ τοῦ λόγου ἐκφώνησις, ἀλλὰ πολλὴ καὶ ἄπειρος ἡ ἐν τούτῳ δύναμις· πάντα γὰρ τὰ ψυχωφελῆ ἐκ τούτων ἡρτῆται· καὶ μαρτυρεῖ Παῦλος, λέγων, ὡς τέλους νόμου εἶναι τὴν ἀγάπην (Α'. Τιμ. α'. 5). «Ὁσα μὲν οὖν οἱ ἄνθρωποι χρήσιμα κατὰ χάριν τοῦ πνεύματος εἰπώσιν, ἐκ τῆς ἀγάπης ἐστὶ, καὶ εἰς αὐτὴν τελευτᾷ· ἡ οὖν σωτηρία αὕτη ἐστίν, ἡ διπλῇ ἀγάπῃ. Δεῖ δὲ καὶ τοῦτο προσθεῖναι, ἐξ αὐτῆς πάλιν συγχάνον, τὸ ἐκάστην ἡμῶν ἐπιγινώσκουσιν ὃ ἐστὶ τῶν μειζόνων ἐπιέσθαι· αἱ δὲ ἠπόρουν πρὸς τὸ λεχθέν, καὶ αὖθις ἀντεπερῶτων. Ἡ δὲ πρὸς αὐτὰς ἔφη· οὐκ ἀγνοεῖτε τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραβολήν, περὶ τῶν ἐκατόν, καὶ ἐξήκοντα, καὶ τριάκοντα (Μάρκ. δ'. 8-20). Ἡ μὲν οὖν ἐκατοντάς ἐστι, τὸ ἡμέτερον ἐπάγγελμα· ἡ δὲ ἐξήκοντάς, τὸ τῶν ἐγκρατῶν τάγμα· ἡ δὲ τριάκοντάς, τῶν σωφρόνως βιούντων. Καὶ ἀπὸ μὲν τῶν τριάκοντα ἐπὶ τὰ ἐξήκοντα καλὸν μεταβῆναι· ἀπὸ γὰρ τῶν μικρῶν ἐπὶ τὰ μείζω καλὸν προκόπτειν· ἀπὸ δὲ τῶν μειζόνων ἐπὶ τὰ ἐλάττωνα τῶν καλῶν κατατρέχειν, οὐκ ἀκίνδυνον· ὁ γὰρ ἄπαξ νεύσας ἐπὶ τὰ χεῖρω, οὐδὲ ἐν τοῖς ὀλίγοις στήναι δύναται, ἀλλ' ὥσπερ ἐν βυθῷ τῆς ἀπωλείας φέρεται. Τινὲς γοῦν, παρθενίαν ἐπαγγελλούμεναι καὶ ἀσθενεῖα γνῶμης τὸν λογισμόν ὑποσυρόμεναι, προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις προφασίζονται· πρὸς γὰρ ἑαυτὰς λέγουσι, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν διάβολον, ὅτι ἐὰν σωφρόνως, μᾶλλον δὲ ἀφρόνως, βιώσωμεν, καὶ τῶν τριάκοντα ἀξιούμεθα· καὶ γὰρ φησὶν, ὡς πᾶσα ἡ παλαιὰ τῆς παιδοποιίας εἶχετο. Γνωστὸν οὖν ἔστω τῷ τὴν γνῶμην ταύτην ἔχοντι, τοῦ

τοῦ ἐχθροῦ εἶναι· ὁ γὰρ ἐκ τῶν μειζόνων ἐπὶ τὰ ἐλάττω ἐρχόμενος, ὑπὸ τοῦ ἐναντίον βάλλεται. Ὡσπερ γὰρ στρατιώτης φυγὰς, ὁ τοῦτο δρᾶς κρίνεται, καὶ οὐχ ὅτι πρὸς τὴν ἐλάττω στρατείαν κεχώρηκεν, συγγνώμης ἀξιούται, ἀλλ' ὅτι ἀπέδρα, τὴν τιμωρίαν λαμβάνει. Δεῖ οὖν, καθὼς προείπον, ἐκ τῶν ἐλαττόνων ἐπὶ τὰ μείζω προβαίνειν· καὶ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος διδάσκει ὡς τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθανομένων τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθε χρή (Φιλιπ. γ'. 13). Δεῖ οὖν τοὺς τὴν ἐκατοντάδα κρατοῦντας, ταύτην εἰς ἑαυτοὺς ἀνακυκλοῦν, καὶ πέρας μὴ διδόναι τῷ ἀριθμῷ, φησὶ γάρ· ὅτι ἂν ποιήσητε, εἶπατε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν (Λουκ. ιζ'. 10).

Δεῖ οὖν ἡμᾶς τὰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ἐπανηρημένας, σωφροσύνην τὴν εἰς ἄκρον κατέχειν· καὶ γὰρ καὶ παρὰ ταῖς κοσμικαῖς δοκεῖ σωφροσύνη πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ συμπάρεστιν αὐταῖς καὶ ἀφροσύνη, διὰ τὸ ταῖς ἄλλαις πάσαις αἰσθήσεσιν ἀμαρτάνειν· καὶ γὰρ ὁρῶσιν ἀπρεπῶς, καὶ γελῶσιν ἀτάκτως. Ἡμεῖς δέ, καὶ ταῦτα μάλιστα ἀφέμεναι, ἐπαναβῶμεν ταῖς ἀρεταῖς, καὶ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφέλωμεν τὴν ματαίαν φαντασίαν· καὶ γὰρ φησὶν ἡ γραφή· «οἱ ὀφθαλμοί σου, ὀρθὰ βλεπέτωσαν (Παροιμ. δ'. 25)· καὶ τὴν γλῶσσαν κωλύειν τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων. Ἀθέμιτον γὰρ τὸ τῶν ὕμνων ὄργανον αἰσχρὰ προφέρειν ῥήματα· οὐ μόνον δὲ λέγειν αὐτὰ παραιοῦς, ἀλλὰ καὶ ἀκούειν. Ταῦτα δὲ οὐ δυνατόν φυλάττειν, ἐὰν μὴ ταῖς προόδοις νουνεχῶς χρησώμεθα· διὰ γὰρ τῶν αἰσθήσεων ἡμῶν, καὶ μὴ βουλώμεθα, οἱ κλέπται εἰσίστι. Πῶς γὰρ δύναται οἶκος, καπνοῦ ἐκ τῶν ἐξωθεν κινηθέντος καὶ τῶν θυρίδων ἀνοίγεισιν, μὴ μελαίνεσθαι; ἀναγκαίως οὖν παραιτεῖσθαι προσήκει τὰς εἰς τὴν ἀγορὰν προελεύσεις. Εἰ γὰρ ἐπαχθεὶς καὶ βαρὺ ἡγούμεθα ἀδελφοὺς ἢ γονεῖς γυμνοὺς θεάσασθαι τό σῶμα, πόσῳ μᾶλλον ἐπιβλαβὲς ἡμῖν ἔσται θεωρῆσαι ἐπὶ τῶν πλατειῶν τοὺς ἀπρεπῶς γεγυμνωμένους, ἔτι γε μὴν καὶ ἀκόλαστα ῥήματα λέγοντας; ἐκ τούτων γὰρ συμβαίνει ἀηδεῖς καὶ λοιμῶδεις φαντασίας προέρχεσθαι.

Ὅπηνίκα δὲ καὶ εἰς τοὺς οἶκους ἑαυτὰς καθεῖρξωμεν, οὐδὲ ἐκεῖ ὀφείλομεν ἔχειν τὸ ἀμέριμνον, ἀλλ' ἀγρυπνεῖν· γέγραπται γάρ· γρηγορεῖτε· ὅσον δὲ ἑαυτὰς ἀσφαλιζόμεθα πρὸς σωφροσύνην, τοσοῦτον δριμυτέροις συναπτόμεθα λογισμοῖς. Ὁ γὰρ προσθεῖς, φησὶν, γινῶσιν, προσθήσει ἄλγημα (Ἐκκλ. α'. 18). Ὅσῳ γὰρ προκόπτουσιν οἱ ἀθληταί, τοσοῦτῳ μείζονι συνάπτονται ἀνταγωνισταῖς. Ὅρα πόσον ἀπέπτῃς, καὶ οὐκ ὀλιγωρήσεις πρὸς τὰ παρόντα. Τὴν ὕλικήν καὶ ἔμπρακτον ἐνίκησας πορνείαν; τὴν διὰ τῶν αἰσθήσεων σοι προστίθῃσιν ὁ ἐχθρὸς· ὅταν δὲ καὶ ταύτης ἑαυτὴν κωλύσης, ἐν τοῖς κατὰ διάνοιαν

χωρίοις ἐμφωλεύει, τὸν αὐλὸν σοι κινῶν πόλεμον· πρόσωπα γὰρ εὐ-
πρεπῆ καὶ ὁμιλίας ἀρχαίας, ταῖς ἡσυχάζουσιν παραιοφέρει. Δεῖ οὖν
μὴ συγκατατίθεσθαι τοῖς φαντάσμασι· γέγραπται γάρ, ὡς ἂν πνεῦμα
τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφῆς (Ἐκκλ. ιθ'. 14).
Ἡ γὰρ πρὸς ταῦτα συγκατάθεσις ἐφάμιλλός ἐστι τῇ κοσμικῇ πορνείᾳ.
Δυνατοὶ γάρ, φησί, δυνατῶς ἐτασθήσονται (Σολ. ε'. 7). Μέγας οὖν ὁ
πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας ἀγὼν· τὸ γὰρ ἐν κακοῖς κεφάλαιον τοῦ
ἐχθροῦ πρὸς ἀπώλειαν ψυχῆς, τοῦτό ἐστι. Καὶ τοῦτο αἰνιττόμενος ὁ
μακάριος Ἰώβ, ἔλεγε πρὸς τὸν διάβολον· ὁ ἔχων τὴν δύναμιν ἐπ' ὀμ-
φαλοῦ γαστρός (Ἰώβ μ'. 11). Πολλάκις μὲν οὖν καὶ διαφόροις μηχαν-
αῖς τὸ τῆς πορνείας κέντρον κινεῖ ὁ διάβολος κατὰ τῶν φιλοχρίστων
ἀνθρώπων. Πολλάκις γοῦν καὶ ἀγάπην ἀδελφικὴν μεθώρμησεν ὁ κα-
κόφρων, εἰς τὴν οἰκείαν κακίαν· καὶ γὰρ παρθένους φυγούσας γάμον
καὶ φαντασίαν πᾶσαν βίου, διὰ σχέσεως ἀδελφικῆς ὑπεσκέλισε· καὶ
μοναχοὺς δὲ ἔτρωσε, πᾶν ὅ,τι οὖν καὶ αὐτοὺς ἀποφυγόντας πορ-
νικὸν σχῆμα· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἠπάτησε, δι' εὐλαβοῦς ὁμιλίας· τοῦτο
γὰρ τοῦ ἐχθροῦ ἔργον, τὸ ἀμφιεννύμενον τὰ ἀλλότρια, τὰ οἰκεῖα λαν-
θανόντως προβάλλεσθαι. Δείκνυσι σίτου κόκκον, καὶ ὑποτίθησιν αὐτῷ
παγίδα. Οἶμαι δὲ καὶ τὸν Κύριον περὶ τούτου λέγειν· ὡς «ἐρχονται
πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ λῦκοι ἄρπαγες». Τί
οὖν πρὸς τοῦτο ποιήσωμεν; γινώμεθα φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀ-
κέραιοι ὡς αἱ περιστερᾶς (Ματθ. ι'. 10-16), πονοῦργον κατὰ τῆς πα-
γίδος αὐτοῦ κινούντες λογισμόν· τὸ μὲν γάρ, γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ
ὄφεις, εἴρηται πρὸς τὸ μὴ λανθάνειν ἡμᾶς τὰς ὁρμὰς τοῦ διαβόλου·
τὸ γὰρ ὅμοιον ἐκ τοῦ ὁμοίου ταχίστην ποιεῖται τὴν διάγνωσιν· τὸ δὲ
ἀκέραιον τῆς περιστερᾶς, δείκνυσι τὸ καθαρὸν τῆς πράξεως. Πᾶν μὲν
οὖν ἀγαθὸν ἔργον ἐν ἀποφυγῇ ἔσται τοῦ χειρόνος· πῶς δὲ φύγωμεν
ὁ μὴ οἶδαμεν; δεῖ οὖν ἡμᾶς κατ' ἐννοιαν λαβούσας τοῦ ἐχθροῦ τὴν δει-
νότητα, φυλάττεσθαι ἀπὸ τῆς τούτου κακομηχανίας· φησί γάρ· ὡς πε-
ριάγει ζητῶν τίνα καταπίει καὶ τὰ βρώματα αὐτοῦ ἐκλεκτὰ (Πέτρ. ε'. 8).
δέον οὖν πάντοτε γρηγορεῖν· καὶ γὰρ διὰ τῶν ἐξωθεν πραγμάτων πο-
λεμεῖ, καὶ διὰ τῶν ἐνδον λογισμῶν δαμάζει, καὶ πλέον διὰ τῶν ἐν-
δον· καὶ γὰρ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν αὐλῶς προσέρχεται.

Τίνος οὖν χρεῖαν πρὸς τὸν παρόντα πόλεμον; δῆλον, ὡς ἀσκήσεως
ἐπιπόνου καὶ καθαρᾶς προσευχῆς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν γενικῶς ἐπὶ παν-
τὸς λογισμοῦ ὁλεθρίου ἀλεξιτήρια πέφυκεν· δεῖ δὲ καὶ εἰδικαῖς τισὶν
εὐνοίαις χρῆσασθαι, πρὸς τὸ τὸν παρόντα τῆς ψυχῆς λοιμὸν ἀπώσα-
σθαι· καὶ ἐπελθόντας τοῦ αἰσχίστου λογισμοῦ, ἀνθυποφέρειν αὐτῷ

τὰ ἐναντία. Εἰ γὰρ γένοιτο ἐν τοῖς κατὰ διάνοιαν χωρίοις ὀφείας εὐ-
πρεποῦς φαντασίαι, τῷ λόγῳ τὸ παρὸν τιμωρητέον, καὶ τοῦ εἰδώλου
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκολλαπτέτω, τῶν δὲ παρειῶν τὰς σάρκας ἐξαίρειτω·
ὑποτεμνέτω δὲ καὶ τὰ χεῖλη, καὶ λοιπὸν ὁράτω πῆγμα ὀστέων ψιλῶν
δυσείδες· καὶ κατανοεῖτω λοιπὸν τί ἦν τὸ ποθούμενον· οὕτω γὰρ ἂν
ὁ λογισμὸς ἀναστρεφόμενος, ἀναχαιτίσαι δυνήθει τῆς ματαίας πλά-
νης. Τὸ γὰρ φιλούμενον οὐδὲν ἦν, ἢ αἷμα σὺν φλέγματι μεμιγμένον·
ὅπερ καὶ ὑφάσματος χρεῖαν παρέχει τοῖς ζώοις. Οὕτως μὲν οὖν καὶ
διὰ τῶν τοιούτων λογισμῶν εἰκὸς ἀποσοβεῖσθαι τὴν μυσαρὰν κακίαν·
καὶ καθάπερ ἦλον ἦλῳ ἐκκρούειν προστήκει τὸν δαίμονα. Ἐτι γε μὴν
δέον καὶ καθ' ὅλον τοῦ ἐρωμένου τὸ σῶμα ἔλκη βαρύσση καὶ σηπε-
δονώδη ὑπογράφειν· καὶ συντόμως φάναι, νεκρῷ παραπλήσιον, ἢ καὶ
ἑαυτὸν νεκρόν, τοῖς ἐνδον ὀφθαλμοῖς ὑποτιθέναι· οὕτω γὰρ ἐγγχωρεῖ
τῆς ἡδυπαθείας ἀποστήναι. Μείζον δὲ πάντων ἐστὶ τὸ γαστρός ἀρ-
χεῖν· οὕτω γὰρ καὶ τῶν ὑπογαστρίων ἡδονῶν κρατῆσαι δυνατόν.

Ἦν μὲν οὖν θεῖον συμπόσιον τῶν παρουσῶν· ἐκ γὰρ τῶν τῆς σο-
φίας κρατήρων ἡφραίνοντο· ἦν δὲ αὐταῖς οἰνοχοοῦσα τὸ θεῖον νόμα
ἢ μακαρία Συγκλητική· ἐκάστη δὲ αὐτῶν ἐδέχετο ὅπερ ἐβούλετο. Μία
δὲ τῶν συνελθουσῶν ἐπύθετο αὐτῆς λέγουσα, εἰ τέλειον ἀγαθὸν ἢ ἀ-
κτημοσύνη· ἢ δὲ ἔφη· καὶ τέλειον ἀγαθὸν πᾶν, ταῖς δυναμέναις· αἱ
γὰρ ὑπυμένουσιν τοῦτο θλίψιν μὲν ἔχουσι τῇ σαρκί, τῇ δὲ ψυχῇ ἀ-
νεσίν. Ὡς περ γὰρ τὰ στερεὰ ἱμάτια πατούμενα καὶ βιάτως περιστρε-
φόμενα πλύνεται καὶ λευκαίνεται, οὕτω καὶ ἡ ἰσχυρὰ ψυχὴ διὰ τῆς
ἐκουσίου πενίας ἐπιπλέον κρατύνεται· αἱ δὲ ἀσθενέστερον τὸν λογι-
σμόν ἔχουσαι, τὸ ἐναντίον ταῖς πρώταις πάσχουσι· καὶ γὰρ πρὸς ὀ-
λίγον θλιβεῖσαι, ὥς περ τὰ διερρώγοτα ἱμάτια, ἀπόλλυνται μὴ φέρου-
σαι τὴν διὰ τῆς ἀρετῆς πλῆσιν. Καὶ μία μὲν ἐπὶ ἀμφοτέρων ἡ τέχνη
τῆς πλούσεως καὶ εἷς ὁ τεχνίτης, διάφορον δὲ τῶν ἱματίων τὸ τέλος·
τὰ μὲν γὰρ ῥήγνυται καὶ ἀπόλλυται· τὰ δὲ λευκαίνεται, καὶ ἀνακαι-
νίζεται. Φαίη οὖν ἄν τις, ἀγαθὸν κειμήλιον τὴν ἀκτημοσύνην, τῷ ἀν-
δρείῳ φρονήματι· καὶ γὰρ τῶν πρακτικῶν ἀμαρτημάτων χαλινὸς τυγ-
χάνει· δεῖ δὲ πρῶτον ἐγγυμασθῆναι τοῖς πόνοις, λέγω δὲ νηστεία
τε καὶ χαμευνία, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ μέρος, καὶ οὕτω ταύτην
τὴν ἀρετὴν κτήσασθαι. Οἱ γὰρ μὴ οὕτως ποιήσαντες, ἀθρόως δὲ ἐπὶ
τὴν ἀποβολὴν τῶν χρημάτων δραμόντες, ὡς ἐπίπαν μεταμέλω ἐάλω-
σαν· ὄργανα γὰρ τοῦ ἀπολαυστικοῦ βίου τὰ χρήματα τυγχάνει· ἀνελε
οὖν πρῶτον τὴν σαυτοῦ τέχνην, τουτέστι τὴν γαστριμαργίαν καὶ τὸ
ἀβροδίατον, καὶ οὕτως εὐκόλως περιτέμνειν δυνήσῃ τὴν τῶν χρημά-

των ὕλην. Βαρὺ γὰρ οἶμαι τέχνης παρούσης, ὄργανα μὴ τυγχάνειν· ὁ γὰρ μὴ ἀποβαλὼν τὸ πρῶτον, πῶς τὸ δεύτερον ἐξῶσαι δυνήσεται; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ, πρὸς τὸν πλούσιον διαλεγόμενος (Ματθ. 10. 16) οὐκ ἀθρώως αὐτῷ τὴν ἀποβολὴν τῶν χρημάτων προστάσσει· ἀλλὰ προερωτᾷ αὐτόν, εἰ τὰ τοῦ νόμου πεποίηκεν. Καὶ διδασκάλου γνησίου πρόσωπον ἀναδεξάμενος ὁ Κύριος, ἐρωτᾷ· εἰ τὰ στοιχεῖα ἔμαθες, εἰ τὰς συλλαβὰς παρείληφας, καὶ τῶν ὀνομάτων ἐν ἔξει γέγονας· δεῦρο λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὴν τελειοτάτην ἀνάγνωσιν· τουτέστιν, «ὑπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι» (Ματθ. 19. 21). Καὶ τάχα οἶμαι, ὡς εἰ μὴ τὰ ἐξετασθέντα ἦν ὑποσχόμενος πεποιηκέναι, οὐκ ἂν αὐτόν ἐπὶ τὴν ἀκτημοσύνην προετρέψατο· πῶς γὰρ ἂν ἡδύνατο πρὸς ἀνάγνωσιν ὁρμῆσαι, τὴν τῶν συλλαβῶν ἀγνωθὼν δύναμιν;

Καλὴ οὖν ἡ ἀκτημοσύνη τοῖς ἐν ἔξει τῶν καλῶν γεγεννημένοις· πάντων γὰρ τῶν περιττῶν τὴν ἀποβολὴν ποιητάμενοι, πρὸς τὸν Κύριον φέρουσι τὸ νεῦμα, τὸ θεῖον ἐκεῖνο ἄδοντες λόγιον καθαρῶς, τὸ λέγον· «οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς σέ ἐλπίζουσι· καὶ σὺ δίδως τὴν τροφήν τοῖς ἀγαπῶσι σε ἐν εὐχαρίᾳ» (Ψαλ. ρμδ'. 15). Ἄλλως τε πάλιν μεγάλην ὠφέλειαν εἰσπράττονται· μὴ ἔχοντες γὰρ τὸν νοῦν πρὸς τὸν ἐν γῇ θησαυρόν, τὴν οὐρανῶν βασιλείαν φαντάζονται· καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ὕμνωδου Δαβὶδ ῥῆμα ἐκτελοῦσι σαφῶς, τὸ λέγον· «κτηνώδης ἐγενόμην παρὰ σοί (Ψαλ. οβ'. 23). Ὡςπερ γὰρ τὰ ὑποζύγια, τὴν οἰκίαν ἐργασίαν ποιοῦμενα, ταῖς πρὸς τὸ ζῆν τροφαῖς μόναις ἀρκοῦνται· οὕτω καὶ οἱ τῆς ἀκτημοσύνης ἐρασταί, τὴν μὲν τοῦ ἀργυρίου χρῆσιν, ὡς μηδὲν οὔσαν λογίζονται, πρὸς μόνην δὲ τὴν ἐφήμερον τροφήν, τὴν διὰ τοῦ σώματος ἐργασίαν ποιοῦνται. Οὗτοι τῆς πίστεως τὴν χρηρίδα κατέχουσι· πρὸς αὐτοὺς γὰρ εἴρηται παρὰ τοῦ Κυρίου, τὸ μὴ μεριμνᾶν περὶ τῆς αὔριον· καὶ ὅτι «τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ οὐ σπεῖρει, οὐδὲ θερίζει, καὶ ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά» (Ματθ. 6'. 26). Τούτοις τοῖς λόγοις αἱ θαρρῆσαι ψυχαί, (Θεὸς γὰρ ὁ λαλήσας) πεπαρῆρσιασμένως τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο φθέγγονται ῥῆμα, τὸ λέγον· «ἐπίστευσά διὸ ἐλάλησα». Καὶ ὁ ἐχθρὸς δὲ πλέον ἐπὶ τῶν ἀκτημόνων ἡττᾶται· τί γὰρ βλάβη οὐκ ἔχει. Αἱ γὰρ πλείστα τῶν λυπῶν καὶ τῶν πειρασμῶν, ἐν ταῖς ἀφαιρέσεσι τῶν χρημάτων προσγίνονται· τί γὰρ ποιήσῃ ὁ ἐναντίας τοῖς ἀκτημοσιν οὐκ ἔχει· χωρεῖα ἐμπρῆσαι; οὐ πάρεστιν· ὑποζύγια φθεῖραι; ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα ἔχουσι· φιλτάτων ἄψασθαι; ἀλλὰ καὶ τούτοις μακρὰν χαίρειν εἶπον· οὐκοῦν μεγίστη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τιμωρία, καὶ πολύτιμος τῇ ψυχῇ θησαυρὸς ἡ ἀκτημοσύνη.

Ὅσον μὲν οὖν αὕτη θαυμαστὴ καὶ ὑπέρογκος εἰς ἀρετὴν, τοσοῦτον εἰς κακίαν φαύλη καὶ μοχθηρὰ ἡ φιλαργυρία· καὶ ἀληθῶς ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ ταύτης εἴρηκεν ὡς πάντων αὐτῇ τῶν κακῶν αἰτίαν εἶναι· «Ἐπιθυμία γὰρ τοῦ πλούτου, ἐπιτοκία, κλοπὴ, ἀρπαγὴ, πόρνευα, φθόνος, μισαδελφία, πόλεμος, εἰδωλολατρία, πλεονεξία, καὶ αἱ παραφυάδες τούτων, ὑπόκρισις, κολακεία, κατάγελως· πάντων οὖν αἰτία τούτων ὡμολόγηται ἡ φιλαργυρία. Ὅθεν δικαίως πάντων αὐτῇ τῶν κακῶν μήτέρα ὁ Ἀπόστολος ὠνόμασεν» (Τιμ. ε'. 10). Οὐ μόνον δὲ ὁ Θεὸς τούτους τιμωρεῖται, ἀλλὰ γε καὶ οἰκοθεν ἑαυτοὺς καταφθείρουσιν· ἀκόρεστον γὰρ φέροντες τὴν κακίαν, οὐκ ἔχουσι τέλος τοῦ σκοποῦ, ὅθεν ἀνίατος αὐτοῖς ἡ πληγὴ. Ὁ μηδὲν ἔχων, ὀλίγων ἐπιθυμεῖ· καὶ τυχὼν τούτων, πλείονων ὀρέγεται· ἑκατὸν χρυσοὺς ἔχει, καὶ γλίσχεται τῶν χιλίων· καὶ τούτων εὐπορήσας, πρὸς ἀπειρὸν φέρει τὸ νεῦμα· καὶ οὕτω μὴ ἔχοντες ἑαυτῶν στῆσαι τὸ τέλος, αἰετὶν δόδύρονται· φέρει δὲ ἡ φιλαργυρία μεθ' ἑαυτῆς αἰετὶν τὸν φθόνον· φθείρει δὲ καὶ οὗτος πρῶτον τὸν κτησάμενον. Ὡςπερ γὰρ αἱ ἐχίδναι γεννώμεναι, πρῶτον τὰς ἰδίας μητέρας φθείρουσι, πρὶν ἂν ἄλλους ἀδικήσωσιν· οὕτω καὶ φθόνος τὸν κτησάμενον καταμαραίνει, πρὶν ἂν τοὺς ἐκ γειτόνων κατανεμηθῇ. Μέγα ἦν χρῆμα, εἰ τοσοῦτους ἡδυνάμεθα ὑπομένειν πόρους, ζητοῦντες τὸ δόκιμον ἀργύριον, ὅσοις ἀνηκέστοις περιπίπτουσιν οἱ τοῦ ματαίου κόσμου θηραταί· ναυάγια ὑπομένουσι, πειρατηρίοις προσομιλοῦσι, λησταῖς κατὰ γῆς περιπίπτουσιν, ἀνέχονται λοιπὸν ζάλης, καὶ πνευμάτων βιαιῶν· καὶ πολλάκις κερδαίνοντες, πένητας ἑαυτοὺς φάσκουσι διὰ τοὺς φθονοῦντας. Ἡμεῖς δὲ, οὐδ' ὅλως τῶν τοιούτων κινδύνων κατατολμῶμεν, ὑπὲρ τοῦ ἀληθινοῦ κέρδους· εἰ δὲ ποτε καὶ μικροῦ τινὸς εὐπορήσαμεν, μεγαλύνομεν ἑαυτάς ἐπιδεικνύμεναι τοῖς ἀνθρώποις· καὶ πολλάκις οὐδὲ τὸ γενόμενον προφέρομεν εἰς διήγησιν· εὐθέως δὲ καὶ ὃν δοκοῦμεν σπινθῆρα καλοῦ ἔχειν, ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κλεπτόμεθα. Κάκεῖνοι μὲν πολλὰ κερδαίνοντες, τῶν πλείονων ἐφίενται· καὶ τὰ μὲν παρόντα, ὡς οὐδὲν ἡγούνται, τὰ μὴ παρόντα ἀποτεινόνται. Ἡμεῖς δὲ καὶ μηδὲν ἔχουσι πᾶν ζητουμένων, οὐδὲ θέλομεν κτήσασθαι· καὶ πενίαν ἐσχάτην νοσοῦσαι, πλουσίας ἑαυτάς ἀναγορεύομεν. Καλὸν οὖν τοὺς εὐ πράττοντας μηδὲν ἀναγγέλλειν· μᾶλλον γὰρ οἱ τοιοῦτοι ζημιωθήσονται· καὶ γὰρ «ὁ δοκοῦσιν ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτῶν.» (Λουκ. 14. 18).

Πᾶσαν οὖν σπουδὴν δέον θέσθαι ὑπὲρ τοῦ λανθάνειν τὸ κέρδος· οἱ δὲ τὰ ἑαυτῶν κατορθώματα ἐκδηγούμενοι, πειράσθωσαν καὶ τὰ σὺν αὐτοῖς ἐλαττώματα λέγειν· εἰ δὲ ταῦτα κρύπτουσιν, ἐνεκεν τοῦ μὴ

παρὰ τῶν ἀκούοντων ψεγοῦνται, πολὺ μᾶλλον ἐκεῖνα φυλακτέον, ὥς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀλλοτριοῦνται. Καὶ γὰρ οἱ κατ' ἀρετὴν βιοῦντες, τὸ ἀνά-
 παλιν ποιοῦσι· καὶ τὰ μὲν μικρὰ αὐτῶν πταίσματα, μετὰ καὶ προσ-
 θήκης, ὧν οὐκ ἐπραξαν, ἐκδιηγούνται, τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ἀπο-
 βάλλοντες· τὰ μέντοι ἀγαθὰ κρύπτοντες, πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ψυχῆς.
 Ὡς περὶ γὰρ θησαυροὺς φανερωθεὶς σπανίζεται, οὕτω καὶ ἀρετὴ γνωρι-
 ζομένη καὶ δημοσιευομένη ἀφανίζεται· καὶ ὥς περὶ κηρὸς τήκεται ἀπὸ
 προσώπου πυρός, οὕτω καὶ ψυχὴ ἀπὸ ἐπαίνων διαχεῖται καὶ ἀποβάλ-
 λει τὸν τόνον. Καὶ τὸ ἐναντίον δὲ τούτων πάλιν ἔσται· εἰ γὰρ ἡ θερ-
 μότης ἔλυσεν τὸν κηρὸν, ἡ ψύξις ἄρα τὴν πῆξιν αὐτοῦ ποιήσεται· καὶ
 εἰ ἐπαινος ἀφαιρεῖται τοῦ τόνου τὴν ψυχὴν, πάντως ὀνειδισμὸς καὶ
 ὕβρις, εἰς μέγεθος αὐτὴν τῆς ἀρετῆς ἄγει· χαίρετε γάρ, φησί, καὶ
 ἀγαλλιᾶσθε, ὅταν πᾶν ψεῦδος καθ' ἡμῶν εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ
 ἀλλαχοῦ φησὶν· ἐν θλίψει ἐπλάτυνας με. Καὶ πάλιν· ὀνειδισμὸν προσ-
 ἐδόκησεν ἡ ψυχῇ μου καὶ τάλαιπωρίαν. Καὶ ἄλλα δὲ μυρία ἀγαθὰ
 τοιαῦτα ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν ἐστὶ τῇ ψυχῇ προσοδοῦμενα θεάσα-
 σθαι. Ἔστι μὲν οὖν λύπη ἐπωφελής, καὶ ἔστι λύπη φθοροποιός· τῆς
 μὲν οὖν χρησίμης λύπης, τὸ μὲν, ἐστὶ περὶ τῶν οἰκείων ἀμαρτημά-
 των στένειν· τὸ δὲ, καὶ περὶ τῆς τοῦ πλησίον ἀγνώστιας· τὸ δὲ πρὸς
 τὸ μὴ ἐκπεσεῖν τῆς προθέσεως· τὸ δὲ ἵνα τῆς τελεωτάτης ἐφάψῃται
 ἀγαθότητος· ταῦτα μὲν οὖν τῆς γνησίας λύπης τὰ εἶδη. Ἔστι δὲ καὶ
 τοῦ ἐχθροῦ τις πρὸς ταῦτα συνάφεια· ἐμβάλλει γὰρ καὶ αὐτὸς λύ-
 πην ἀλογίας μεστήν, ἥπερ καὶ ἀκηδία πρὸς τινων ὠνόμασται· δεῖ οὖν
 τὸ πνεῦμα, εὐχῇ μάλιστα ἀποσοβεῖν καὶ ψαλμωδία.

Τῶν οὖν ἀγαθῶν μεριμνῶν ἐχομένας ἡμᾶς, οὐ χρὴ οἶεσθαι τινα ἐν
 τῷ βίῳ ἀφρόντιδα εἶναι· φησὶ γὰρ ἡ Γραφή· ὥς πᾶσα κεφαλὴ εἰς
 πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην· Ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ ἅγιον Πνεῦμα συν-
 ἔγραψε τὸν τε μονήρη βίον, καὶ τὸν κοσμικόν· διὰ μὲν γὰρ τοῦ πόνου
 τῆς κεφαλῆς, τὸν μονήρη αἰνίττεται τρόπον· κεφαλῆς γὰρ τὸ ἡγεμο-
 νεῦον· «τοῦ γὰρ σοφοῦ, φησὶν, οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ»
 (Ἐκκλ. 5. 14)· τὸ οὖν διορατικόν, ὡς οἶμαι, ἐν ταύτῃ τυγχάνει· τὸν
 δὲ πόνον εἶπε, διότι πᾶσα ἀρετῆς βλάβη ἐκ πόνου κατορθοῦται. Διὰ
 δὲ τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ λύπης, τὸ ἄστατον καὶ μοχθηρόν τῶν κοσμικῶν
 ἐδήλωσεν ἡθος· θυμοῦ γὰρ καὶ λύπης οἰκητήριον τὴν καρδίαν τινὲς
 ἔφασαν· μὴ δοξαζόμενοι, λυποῦνται· ἀλλοτρίων ὀρεγόμενοι, τήκονται·
 πενόμενοι, δυσφοροῦσι· πλουτοῦντες, ἐκμαίνονται· μὴδὲ ὕπνου τυγ-
 χάνοντες, διὰ τὴν τῶν παρόντων φυλακὴν. Μὴ οὖν ὑποσυρῶμεν ἡμεῖς
 τῷ φρονήματι, λέγουσαι, τὰς ἐν τῷ κόσμῳ ἀμερίμνους τυγχάνειν.

τάχα γὰρ ὡς πρὸς σύγκρισιν, μᾶλλον ἡμῶν κοπιῶσι. Ταῖς δὲ γυναι-
 ξίν, ὡς ἐπίπαν, μεγάλη ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἀπέχθεια· τίκτουσι γὰρ χα-
 λεπῶς καὶ ἐπικινδύνως, καὶ τληπαθοῦσι πρὸς τὴν γαλακτοτροφίαν,
 καὶ νοσοῦσι, τοῖς παιδίοις συνοσοῦσι· καὶ ταῦτα ὑπομένουσι, τέλος
 τοῦ κόπου μὴ ἔχουσαι. Ἡ γὰρ τὸ σῶμα πηροῦται τὰ κυθέντα, ἡ κα-
 κοφροσύνη ἀναγθέντα, δολοφονεῖ τοὺς γεννήσαντας. Ταῦτα οὖν εἰ-
 δυῖται, μὴ δελεασθῶμεν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ὡς ἀνέτου καὶ ἀμερίμνου τυγ-
 χάνοντος τοῦ βίου· γεννώσθαι μὲν γὰρ, διὰ τῶν πόνων φθείρονται· μὴ
 τίκτουσαι δέ, ὡς στεῖραι καὶ ἄγονοι ὑπὸ τῶν ὀνειδισμῶν ἐκτῆχονται.

Ταῦτα δὲ ὑμῖν λέγω πρὸς τὸ ἀσφαλίζεσθαι ἀπὸ τοῦ ἐναντίου· οὐ
 πᾶσι δὲ πέφυκεν ἀρμόδια τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ μόνοις τοῖς τὸν μον-
 ήρη βίον ἐλομένοις. Ὡς περὶ γὰρ τοῖς ζώοις οὐ μία τροφή, οὕτως
 οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις ὁ αὐτὸς λόγος συμφέρει· «οὐ δεῖ γάρ, φησὶν, οἴ-
 νον νέον βαλλεῖν εἰς ἀσκὸς παλαιούς» (Ματθ. 9. 17). Ἄλλως μὲν
 γὰρ ἔστιν οἱ θεωρίας καὶ γνώσεως ἐμποροῦμενοι, ἑτέρως δέ, οἱ ἀ-
 σκητικῆς καὶ πρακτικῆς ἀπογεύμενοι, καὶ πρὸς δύναμιν οἱ κατὰ τὸν
 κόσμον δικαιοπραγοῦντες· ὥς περὶ γὰρ τῶν ζώων τινὰ μὲν ἐστὶ χερ-
 σαῖα, τινὰ δὲ ἐνυδρά, τινὰ δὲ πτηνά· οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι· οἱ μὲν
 τὸν μέσον βίον κατέχουσιν, ὡς τὰ χερσαῖα· οἱ δὲ πρὸς τὰ ὕψη ἀτε-
 νίζουσιν, ὡς τὰ πτηνά· οἱ δὲ τοῖς ὕδασι τῶν ἀμαρτιῶν εἰσι κεκαλυμμέ-
 νοι, ὡς οἱ ἰχθύες· «ἤλθον γάρ, φησὶν, εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ
 καταιγὶς κατεπόντισέ με» (Ψαλμ. 124. 3). Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τῶν ζώων
 φύσις· ἡμεῖς δὲ ὡς αἰετοὶ περοφυήσασθαι, ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα ἐπιβῶ-
 μεν, καὶ καταπατήσωμεν λέοντα, καὶ δράκοντα» (Ψαλμ. 90. 13), καὶ
 τοῦ ποτε ἄρχοντος νῦν ἄρξωμεν· τοῦτο δὲ ποιήσωμεν, ἐὰν ἑαυτῶν ὀ-
 λην τὴν διάνοιαν τῷ Σωτῆρι προσενέγκωμεν. Ἄλλ' ὅσον ἡμεῖς κορυ-
 φοῦμεθα πρὸς τὰ ὕψη, κακεῖνος ἐμποδίζειν πειράται διὰ τῶν ἰδίων
 παγίδων. Καὶ τί μέγα ἔχειν ἡμᾶς ἀντιπάλους, πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὀρ-
 μώσας, ὅπου γε καὶ πρὸς τὰ εὐτελῆ φθονοῦσι; καὶ γοῦν τοὺς ὑπὸ τὴν
 γῆν τεθαμμένους θησαυροὺς οὐ συγχωροῦσι λαμβάνειν ἄνθρωποις· εἰ
 οὖν καὶ πρὸς τὴν γαλήνην φαντασίαν ἀντίκεινται, πόσω μᾶλλον πρὸς
 τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν φθονήσουσι. Δεῖ οὖν κατ' αὐτῶν παντοίως
 ὀπλιζέσθαι· καὶ γὰρ καὶ ἔξωθεν εἰσελαύνουσι, καὶ οὐδὲν ἥττον ἐκ
 τῶν ἐνδοθεν κινοῦνται. Καὶ ἡ ψυχὴ, καθάπερ ναῦς, ποτὲ μὲν ὑπὸ τῶν
 ἔξωθεν τρικυμιῶν καταβαπτίζεται, ποτὲ δὲ ὑπὸ τῆς ἐνδοθεν ἀντλίας
 ὑποβρύχιος γίνεται. Καὶ γοῦν καὶ ἡμεῖς ποτὲ μὲν διὰ τῶν ἐκτὸς πρα-
 κτικῶν ἀμαρτημάτων ἀπολλύμεθα, ποτὲ δὲ διὰ τῶν ἐνδον λογισμῶν
 ἀφανιζόμεθα. Δεῖ οὖν καὶ τὰς ἔξωθεν τῶν πνευμάτων ἐπιτηρεῖν προσ-

βολάς, καὶ τὰς ἔνδον τῶν λογισμῶν ἀκαθαρσίας· πάντοτε δὲ δεῖ γρηγορεῖν πρὸς τοὺς λογισμούς· συνεχῶς γὰρ ἐφίστανται. Ἐπὶ μὲν γὰρ ταῖς ἔξωθεν τρικυμiais βοώντων τῶν ναυτῶν, πολλάκις ἡ σωτηρία διὰ τῶν ἐγγυτάτων πλοίων γίνεται· αἱ δὲ ἀντλίαὶ καὶ κοιμωμένων πολλάκις τῶν πλωτήρων, καὶ ἡσυχάζουσας τῆς θαλάσσης ἐπισυμβαίνουσι, καὶ λανθανόντως αὐτοὺς θανατοῦσι.

Δεῖ οὖν ἐπιπονωτέραν πρὸς τοὺς λογισμοὺς ποιεῖσθαι τὴν διάνοιαν· ὁ γὰρ ἐχθρὸς, καθάπερ οἶκον τὴν ψυχὴν καθελεῖν βουλόμενος, ἢ ἀπὸ τῶν θεμελίων ποιεῖται αὐτῆς τὴν πτώσιν, ἢ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ἀρχόμενος πᾶσαν αὐτὴν καταφέρει, ἢ καὶ διὰ τῶν θυρίδων εἰσελθὼν, πρῶτον τὸν οἰκοδεσπότην δεσμεῖ, καὶ οὕτω χειροῦται τὰ πάντα. Θεμέλιος μὲν οὖν ἐστὶ τὰ καλὰ ἔργα, ὀροφὴ δὲ ἡ πίστις, θυρίδες δὲ αἱ αἰσθήσεις· διὰ πάντων δὲ πολεμεῖ ὁ ἐχθρὸς· ὅθεν πολυφθαλμον δεῖ εἶναι τὸν σωθῆναι βουλόμενον. Οὐκ ἔχομεν γὰρ ἐνταῦθα τὸ ἀμέριμνον, φησὶ γὰρ ἡ Γραφή· «ὁ στήκων βλεπέτω μὴ πέσῃ». Ἐν ἀδήλῳ πλέομεν· θάλασσα γὰρ ὁ βίος ἡμῶν ὑπὸ τοῦ ἱεροψάλτου Δαβὶδ εἴρηται· ἀλλὰ τῆς θαλάσσης τὰ μὲν ἐστὶ πετρώδη, τὰ δὲ καὶ θηρίων πλήρη, τινὰ δὲ καὶ γαληνά. Ἡμεῖς οὖν ἐν τῷ γαληνῷ μέρει τῆς θαλάσσης δοχοῦμεν πλέειν, οἱ δὲ κοσμικοὶ ἐν τοῖς κυματώδεσι· καὶ ἡμεῖς μὲν ἡμέρας πλέομεν, ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ὁδηγούμενοι· ἐκεῖνοι δὲ ἐν νυκτί, ὑπὸ τῆς ἀγνώσεως φερόμενοι. Ἄλλ' ἐνδέχεται πολλάκις τὸν κοσμικόν, ἐν χειμῶνι καὶ ἐν σκότεινῳ τυγχάνοντα, βοήσαντα καὶ ἀγρυπνήσαντα, σῶσαι τὸ ἑαυτοῦ σκάφος· ἡμᾶς δὲ ὑπὸ ἀμελείας ἐν γαλήνῃ βυθισθῆναι, τὸ πηδάλιον τῆς δικαιοσύνης ἀφέντας. Βλεπέτω οὖν ὁ στήκων μὴ πέσῃ· ὁ μὲν γὰρ πεσὼν, μίαν ἔχει φροντίδα τοῦ ἀναστῆναι· ὁ δὲ γε στήκων, φυλαττέσθω τοῦ μὴ πεσεῖν· καὶ γὰρ τὰ πτώματα διάφορα. Οἱ μὲν γὰρ πεσόντες, τοῦ μὲν στήκειν ἐστέρηνται· κείμενοι δὲ οὐ πάντι ἐβλάβησαν· ὁ δὲ ἐστῶς, μὴ εὐτελιζέτω τὸν πεπτωκότα, ἀλλ' ἑαυτὸν φοβεῖσθω, μὴ πεσὼν διαφθαρῇ, καὶ εἰς κατώτερον ἀπέλθῃ βόθρον. Εἰκὸς γὰρ καὶ τῆς κραυγῆς ἡττηθείσης ὑπὸ τοῦ βάρους τοῦ φρέατος, μὴ δὲ βοήθειαν αἰτῆσαι· φησὶ γὰρ ὁ δίκαιος· «μὴ καταπιέτω με βυθὸς μηδὲ συσχέτω φρέαρ τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπ' ἐμέ» (Ψαλμ. ξη'. 16). Ὁ πρῶτος πεσὼν, κείμενος ἔμεινεν· ὅρα σεαυτὸν μὴ καταπεσὼν καὶ σὺ θοῖνῃ θηρίων γένῃ. Ὁ πεσὼν οὐκ ἀσφαλίζεται τὴν θύραν· σὺ δὲ μὴ δ' ὅλως νυστάξῃς, ἀλλ' αἰετὶ τὸ θεῖον ἐκεῖνο μελῶδες ῥήτόν, τὸ φάσκον· «φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μή ποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον» (Ψαλμ. ιβ'. 4). Ἀγρύπνει δὲ διηνεκῶς διὰ τὸν ὠρούμενον ὡς λέοντα. Ταῦτα τὰ ῥήματα συντελεῖ πρὸς τὸ μὴ ἐπαίρε-

σθαι· ὁ πεσὼν ἐν τῷ ἐπιστρέφει καὶ στεναῖζει σωθήσεται· ὅρα σὺ σ�αυτὴν ἢ στήκουσα διπλοῦς γάρ σοι ὁ φόβος ἐπὶκείται· ἢ τοῦ μὴ ἐπιστρέφει πρὸς τὰ ἀρχαῖα, δι' ὀλιγωρίας σοι τοῦ ἐχθροῦ προσπεσόντος, ἢ τοῦ μὴ τρέχουσιν σκελισθῆναι.

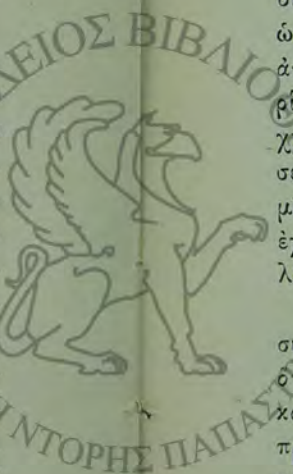
Ὁ γὰρ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος, ἢ ὀπισθεν ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν, ὀπηνίκα βραδεῖται καὶ νωθρὰν θεάσεται τὴν ψυχὴν· ἢ δοκοῦσαν αὐτὴν σπουδαίαν εἶναι καὶ ἐπίπονον πρὸς ἀσκήσιν, ὑπεισέρχεται λεπτῶς καὶ κεχυμμένως διὰ τῆς ὑπερηφανίας, καὶ οὕτως αὐτάνδρον τὴν ψυχὴν ἀπόλλυσι. Τοῦτο τὸ δέλεαρ ἔσχατον καὶ κορυφαίωτατον πάντων ἐστὶ τῶν κακῶν· ἐξ αὐτοῦ ὁ διάβολος καταβέβληται· καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς δυνατωτέρους τῶν ἀνθρώπων πειράται καθαιρεῖν. Ὡς περ γὰρ οἱ δεινότατοι τῶν πολεμιστῶν, μετὰ τὸ δαπανῆσαι τὰ λεπτότερα βέλη, τὸ τηνικαῦτα ἐτι ἐπικρατοῦντων τῶν μαχητῶν, προβάλλονται τὴν ἰσχυροτέραν πάντων μάχαιραν· οὕτω καὶ ὁ διάβολος, μετὰ τὸ τὰ πρῶτα αὐτοῦ δαπανῆσαι ἀγκίστρα, τότε τῷ τελευταίῳ χρᾶται ξίφει, τῇ ὑπερηφανίᾳ. Τίνες δὲ ἦσαν αἱ πρῶται αὐτοῦ παγίδες; δῆλον, ὡς γαστρι-στρυμαργία, φιλιδονία, πορνεία· ταῦτα γὰρ μάλιστα τὰ πνεύματα ἐπὶ τῶν νεωτερικῶν ἡλικιῶν συμβαίνουσιν· ἐπακολουθεῖ δὲ τούτοις φιλαργυρία, πλεονεξία, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ἡ οὖν ἀθλία ψυχὴ, ὅταν τούτων τῶν παγίδων περιγένηται, ὀπηνίκα γαστρὸς κρατήσῃ, ὅταν καὶ τὰς ὑπογαστρίας ἡδονὰς ὑπερπηδήσῃ τῇ σεμνότητι, ὅταν ἀργυρίου καταφρονήσῃ· τότε παύταχὺς ὁ κακόφρων, ἀπορηθείς, υποβάλλει τῇ ψυχῇ ἄτακτον κίνησιν· μεγαθύνει γὰρ αὐτὴν, ἀπρεπῶς κατὰ τῶν ἀδελφῶν ἐπαίρεσθαι. Βαρὺ καὶ ὀλέθριον τοῦτο τοῦ ἐχθροῦ τὸ δηλητήριον· πολλοὺς ἀθρόως ἐν τούτῳ σκοτώσας κατέβαλεν· υποβάλλει γὰρ τῇ ψυχῇ ἔννοιαν νόθον καὶ θανατηφόρον. Κατελιηφέναι γὰρ αὐτὸν φαντάζει τὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀγνοούμενα, καὶ ὅτι ἐν νηστεῖαις ὑπερβάλλει, καὶ πληθος αὐτῷ ἀνδραγαθημάτων προστίθῃσι· πάντων δὲ ὧν ἡμαρτεν εἰς λήθην αὐτὸν φέρει, πρὸς τὸ κατὰ τῶν συνόντων ἐπαίρεσθαι. Ὑποκλέπτει γὰρ αὐτοῦ ἐκ τοῦ νοός τὰ πλημμελήματα· οὐ πρὸς ὠφέλειαν δὲ αὐτοῦ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ δυνηθῆναι αὐτὸν εἰπεῖν τὴν ἱατρικὴν ἐκείνην φωνήν, τὸ σοὶ μόνῳ ἡμαρτον ἐλέησόν με Κύριε· οὔτε μὴν σύγχωρήσει αὐτῷ λέγειν. «Ἐξομολογήσομαι σοὶ κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου» (Ψαλ. θ'. 2). Ἄλλ' ὥς περ αὐτὸς κατὰ διάνοιαν εἶπε τὸ ἀναβήσομαι, καὶ θήσομαι τὸν θρόνον μου· (Ἠσα. ιδ'. 13) οὕτω καὶ τοῦτον φαντάζει εἰς ἀρχάς τε καὶ πρωτοκαδρίας, ἐτι τε καὶ διδασκαλίας καὶ ἱαμάτων ἐκδόσεις· ἢ οὖν οὕτως ἀπατωμένη ψυχὴ φθείρεται καὶ ἀπόλλυται, δυσιάτῳ ἔλκει πληγεῖσα.

Τί οὖν δεῖ ποιεῖν τῶν τοιούτων λογισμῶν παρόντων; ἀδιαλείπτως μελετᾶν τὸ θεῖον ἐκεῖνο λόγιον, ὅπερ ὁ μακάριος Δαβὶδ ἐβόα, λέγων, τὸ «Ἐγὼ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος (Ψαλ. κα'. 7)· καὶ ἐν ἐτέρῳ φησὶν· «Ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ καὶ σποδὸς» (Γεν. ιη'. 27). Ἔτι γε μὴν καὶ τὸ τοῦ Ἡσαίου ἀκουέτω ῥῆμα τὸ λέγον, «ὡς πᾶσα δικαιοσύνη ἀνθρώπου, ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης (Ἡσαί. ξδ'. 6). Καὶ εἰ μὲν ἀναχωροῦσθαι καθ' ἑαυτὴν οἱ λογισμοὶ οὗτοι παρεισέλθωσιν, ἐν κοινοβίῳ εἰσερχέσθω· ἀναγκαζέσθω δὲ καὶ δεύτερον ἐσθίειν τῆς ἡμέρας, εἴπερ δι' ὑπερβολὴν ἀσκήσεως τούτῳ ἐάλω τῷ πάθει· καὶ παρὰ τῶν συνηλίκων δὲ ἐπιτιμάσθω, καὶ ὀνειδιζέσθω, ὡς μὴδὲν μέγα πράττουσα· πᾶσαν δὲ ὑπηρεσίαν ποιεῖτω. Προσαγέσθωσαν δὲ καὶ βίοι ἀγίων ἔξοχοι εἰς ἐξήγησιν· πειράσθωσαν δὲ αἱ συνελθούσαι ἐπιτείνειν ἑαυτῶν τοὺς πόνους πρὸς ἀσκήσιν τὰς ὀλίγας ἡμέρας, πρὸς τὸ ἐκείνην θεωμένην τὸ μέγεθος τῶν ἀρετῶν, ἐλάττονα ἑαυτὴν ἡγήσασθαι. Προηγείται δὲ τῆς νόσου ταύτης, ἕτερον κακόν, ἡ παρακοή· ὅθεν διὰ τοῦ ἐναντίου, τῆς ὑπακοῆς, δυνατόν τὴν σηπεδονώδη νομὴν τῆς ψυχῆς περικαθάσαι· ὑπακοή γάρ φησιν ὑπὲρ θυσίαν. Δεῖ οὖν καθαιρεῖν ὄγκον δόξης ἐν καιρῷ, καὶ ἐπαινεῖν δὲ πάλιν καὶ θαυμάζειν ἐν καιρῷ· εἰ γὰρ ἀμελῆς καὶ νωθρὰ εὐρεθῇ ἡ ψυχὴ, ἔτι γε μὴν ὑποναρκῶσα εἰς τὴν τοῦ καλοῦ προκοπὴν, ἐπαινεῖν ταύτην προσήκει· καὶ εἰ μικρόν τι ποιήσει χρηστόν, θαυμάζειν καὶ μεγαλοποιεῖν δεόν αὐτήν· καὶ τὰ σφόδρα ἀπάνθρωπα πλημελήματα ὡς ἐλάχιστα καὶ οὐδαμινὰ λεκτέον. Ὁ γὰρ διάβολος βουλόμενος πάντα διαστρέφειν, ἐπὶ μὲν τῶν σπουδαίων καὶ ἀσκητικῶν, κρύπτειν πειράται τὰ προγεγονότα ἀμαρτήματα, τὴν ὑπερηφανίαν αὐξῆσαι βουλόμενος· ἐπὶ δὲ τῶν νεηλύδων καὶ ἀκροπαγῶν ψυχῶν, πάντα τὰ ἀμαρτήματα πρὸ ὀφθαλμῶν τίθησι, τὴν ἀπόγνωσιν αὐταῖς ἐγγενῶν· ἐμβάλλει γὰρ αὐτῇ, ὅτι σοι πορνευσάση ποία ἔσται συγγνώμη; καὶ τῇ ἄλλῃ φησιν· οὕτω σου πλεονεκτησάσης, ἀδύνατόν σε σωτηρίας τυχεῖν. Τὰς οὖν οὕτω σαλευομένας ψυχὰς παραμυθητέον οὕτω· δεῖ γὰρ πρὸς αὐτάς οὕτω λέγειν· Ῥαβὶ πόρνη ἦν, ἀλλ' ἐσώθη διὰ πίστεως· Παῦλος διώκτης ἦν, ἀλλὰ σκευὸς ἐκλογῆς ἐγένετο. Ματθαῖος τελώνης ἦν, ἀλλ' οὐδεὶς τὴν χάριν τούτου ἀγνοεῖ· καὶ ὁ ληστὴς ἐσύλα καὶ ἐφόνευσεν, ἀλλὰ πρῶτος τὴν θύραν ἀνέωξεν τοῦ παραδείσου· τούτοις οὖν ἐνατενίζουσα, μὴ ἀπογνώως τῆς σεαυτῆς ψυχῆς. Ἐπὶ δὲ ταῦτα ταύταις εὐρήσεις ἀρμόδια, δεῖ καὶ τῶν τῇ ὑπερηφανίᾳ ἀλισκομένων, ἐκ τῶν μειζόνων ποιεῖσθαι αὐταῖς τὴν θεραπείαν. Φάσκειν γὰρ δεῖ πρὸς αὐτήν· τί φυσιοῦσαι; ὡς κρέα μὴ ἐσθίουσα; ἄλλοι οὐδὲ ἰχθύας ὀρώσι· καὶ εἰ οἶνον οὐ πίνεις, σκόπησον ὡς ἄλλοι

οὔτε ἔλαιον ἐσθίουσιν· ἔως ὅψε νηστεύεις; ἄλλοι δὲ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας συνάπτουσιν ἄσιτοι· ἀλλ' ὅτι οὐ λούῃ μέγα φρονεῖς; πολλοὶ καὶ διὰ πάθος σωματικὸν οὐδ' ὅλως τούτῳ ἐχρήσαντο· ἀλλὰ θαυμάζεις ἑαυτὴν ὅτι ἐν χαρადρίῳ καθεύδεις καὶ ἐν τριχίνῃ στρωμνῇ; ἄλλοι δὲ χαμμενοῦσι διηνεκῶς. Ἄλλ' εἰ καὶ τοῦτο ποιήσεις, οὐδὲν μέγα· τινὲς γὰρ καὶ λίθους ἑαυτοῖς ὑπέβαλον, πρὸς τὸ μὴ καθ' ἡδονὴν τῶν φυσικῶν τυχεῖν· ἄλλοι δὲ καὶ ἐκρέμασαν ἑαυτοὺς δι' ὅλης νυκτός. Ἄλλ' εἰ καὶ ταῦτα πάντα ποιήσεις, καὶ τὴν ἀκροτάτην ἀσκήσιν ἐπιτελέσεις, μὴ μέγα φρονήσεις· καὶ γὰρ τὰ δαιμόνια πλείω τῶν σῶν πεποιθήκασιν καὶ κοινοῦσιν· οὔτε γὰρ ἐσθίουσιν, οὔτε πίνουσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ὑπνοῦσιν· ἀλλὰ καὶ ἐν ἐρήμοις διάγουσιν· εἶγε καὶ ἐν σπηλαίῳ οἰκοῦσα δοκεῖς μέγα τι ποιεῖν. Οὕτω μὲν οὖν καὶ ἐκ τοιούτων λογισμῶν δυνατόν ἰάσασθαι τὰ ἐναντία πάθη· τὴν τε ἀπόγνωσιν καὶ τὴν ὑπερηφανίαν. Ὡς περ γὰρ σφοδρῶς ἐκφυσώμενον πῦρ διασκορπιζόμενον ἀπόλλυται, καὶ μὴ τυχόν δὲ πνεύματος πάλιν φθίρεται· οὕτω καὶ ἡ ἀρετὴ ἀφίπταται δὲ ὑπεροφίαν, καὶ πολλὴν σφοδρότητα ἀσκήσεως λάβῃ· καὶ φθίρεται δὲ πάλιν ἐξ ἀμελείας τὸ καλόν, ὅταν μὴδ' ὅλως κινήσωμεν ἑαυτοὺς πρὸς ῥιπισμόν τοῦ θεοῦ Πνεύματος. Μάχαιρα σκληρὰ ἐπ' ἀκμῶνος, ῥαδίως ὑπὸ λίθου κατὰ γνυται· καὶ ἀσκησις ἐπιτεταμένη, συντόμως ἐκ τοῦ ὑπερηφανεύεσθαι ἀπόλλυται. Ὁθεν προσήκει πανταχόθεν ἀσφαλιζέσθαι τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν ἀκροτάτην ἀσκήσιν ἐκ τοῦ καύσωνος τῆς ὑπερηφανίας περικαιομένην, ὑποκάμπτειν πρὸς τοὺς σκιώδεις τόπους· ἐστ' ὅτε δὲ καὶ περιτέμνειν τὰ περιττά, πρὸς τὸ τὴν ρίζαν εὐθαλεστέραν γενέσθαι.

Τὸν δὲ τῇ ἀπογνώσει ἀλισκόμενον, ἀνωρρεπῇ βιάζεσθαι ποιεῖν τοῖς προειρημένοις λογισμοῖς· καὶ γὰρ σφόδρα ἡ ψυχὴ χαμαιπετής, εὐτελῆς, καὶ ταπεινὴ τυγχάνει. Καὶ γοῦν τῶν γενηπόνων οἱ ἄριστοι, ἐπειδὴ μὲν φυτὸν βραχὺ καὶ ἀσθενὲς θεάσωνται, ποτίζουσι δαφιλῶς, καὶ ἐπιμελείας πολλῆς ἀξιοῦσι, πρὸς τὸ αὐξηθῆναι· ἐπειδὴ δὲ ἐν φυτῷ πρόωρον βλάστην θεάσωνται, περιτέμνουσιν αὐτοῖς τὰ περιττά· φιλεῖ γὰρ ταῦτα ἐτοιμῶς ξηραίνεσθαι. Καὶ ἱατρῶν δὲ παῖδες τινὰς μὲν τῶν ἀρρώστων τρέφουσι δαφιλῶς, καὶ πρὸς περίπατον προτρέπονται· ἐτέρους δὲ δεσμεύοντες ἀσίτους ἐπιπολὺ φυλάττουσι. Φανερόν οὖν ἐστὶν ὡς μέγιστον ἐν κακοῖς ἡ ὑπερηφανία τυγχάνει· καὶ τοῦτο δείκνυσι τὸ ἐναντίον αὐτῇ ἀγαθόν, ἡ ταπεινοφροσύνη· ταύτην δὲ κτήσασθαι δυσχερές. Εἰ μὴ γὰρ τις πάσης δόξης ἐκτὸς γένηται, τοῦ θησαυροῦ τούτου τυχεῖν οὐ δυνήσεται· οὕτω δὲ ἐστὶ μεγάλη ἡ ταπεινοφροσύνη, ὡς πάσας μὲν τὰς ἀρετὰς μιμεῖσθαι δοκεῖν τὸν διάβολον, ταύτην δὲ

μηδὲ εἶδέναι τί ὅλως ἐστίν. Εἰδὼς δὲ αὐτῆς τὸ ἀσφαλὲς καὶ τὸ ἐδραῖον ὁ Ἀπόστολος, προστάττει ἡμῖν ἐγκομβώσασθαι τὴν ταπεινοφροσύνην (α'. Πετρε'. 5) καὶ πάντα ποιοῦντας τὰ ἐπωφελῆ, ταύτην περιβάλλεσθαι· κἂν τε γὰρ νηστεύης κἂν τε ἐλεῆς κἂν τε διδάσκῃς. Εἰ δὲ καὶ σώφρων τυγχάνῃς καὶ συνετός, πάλιν αὐτὴν ἀντὶ τειχίου ἄρραγούς σεαυτῷ παράστησον· σφιγγέτω σου καὶ συνεχέτω τὰς ἀρετὰς αὔση ἢ καλλίστη τῶν ἀπασῶν ἀρετῶν, ἢ ταπεινοφροσύνη. Ὅρᾳς καὶ τὴν τῶν τριῶν παίδων ὑμνολογίαν (Δαν. γ'. 8) ὅπως τῶν ἄλλων ἀρετῶν οὐ πάνυ τι μνημονεύσαντες, τοὺς ταπεινοὺς σὺν τοῖς ὑμνοῦσι κατηριθμήσαντο, μὴ εἰρηκότες, σώφρονες, ἢ ἀκτῆμονες· ὥσπερ γὰρ ἀδύνατον γαῦν χωρὶς ἥλων κατασκευασθῆναι, οὕτως ἀμήχανον σωθῆναι χωρὶς ταπεινοφροσύνης.

Ὅτι δὲ ἀγαθὴ καὶ σωτήριος πέφυκεν, ὁ Κύριος, τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους οἰκονομίαν πληρῶν, αὐτὴν ἡμφιάσατο· φησί γάρ· «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ» (Ματθ. ια'. 29). Ὅρα τίς ὁ λέγων, καὶ τελείως μαθήτευσον· ἀρχὴ σοι καὶ τέλος τῶν ἀρετῶν ἢ ταπεινοφροσύνη γενέσθω. Φρόνησιν δὲ λέγων ταπεινήν, οὐ σῆμα μόνον τὸν ἐντὸς ἀνθρώπον αἰνίττεται· ἀκολουθήσει γὰρ τούτῳ καὶ ὁ ἐκτός. Πάσας τὰς ἐντολάς πεποίηκας, οἶδεν ὁ Κύριος· ἀλλ' αὐτός σοι ἐντέλλεται πάλιν ἀρχὴν δουλείας λαμβάνειν· φησί γάρ· «ὅταν ταῦτα πάντα ποιήσητε, εἶπατε ὅτι ἀχρεῖοι δούλοὶ ἐσμεν» (Λουκ. 17. 10). Ἡ οὖν ταπεινοφροσύνη κατορθοῦται δι' ὀνειδισμῶν, δι' ὕβρεων, διὰ πληγῶν· ἵνα ἀκούσης ἄφρων καὶ μωρός, πένης καὶ πτωχός, ἀσθενὴς καὶ εὐτελής, ἀπρόκοπος ἐν ἔργοις, ἄλογος ἐν προφορᾷ, ἄτιμος ἐν εἶδει, ἀσθενὴς ἐν δυνάμει. Ταῦτα τῆς ταπεινοφροσύνης τὰ νεῦρα· ταῦτα ὁ Κύριος ἡμῶν ἤκουσε καὶ πέπονθεν. «Σαμαρεῖτην» γὰρ αὐτὸν εἶπον, καὶ δαιμόνιον ἔχοντα· δούλου μορφὴν ἀνείληφεν, ἐρ-

Ἐπὶ τοῖς λόγοις δὲ τούτοις ἡγαλλιῶντο αἱ συνελθοῦσαι σφόδρα, καὶ πάλιν προσεκατέρουν, κόρον τῶν ἀγαθῶν μὴ λαμβάνουσαι. Καὶ πάλιν πρὸς αὐτὰς ἔλεγεν ἡ μακαρία· ἀγίων ἐστὶ πολλὺς τοῖς προσερχομένοις τῷ Θεῷ, καὶ κόπος τὰ πρῶτα· ἔπειτα δὲ χαρὰ ἀνεκδιήγητος. Ὡςπερ γὰρ οἱ πῦρ ἐξάψαι βουλόμενοι πρῶτον καπνίζονται καὶ δα-

κρύουσι, καὶ οὕτω τοῦ ζητουμένου τυγχάνουσι· καὶ γὰρ φησιν· «ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον» (Ἑβρ. ιβ'. 29). οὕτω δεῖ καὶ ἡμᾶς τὸ θεῖον πῦρ ἐν ἑαυταῖς ἐξάψαι μετὰ δακρύων καὶ κόπου· αὐτὸς γὰρ φησιν ὁ Κύριος· «ὡς πῦρ ἤλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν» (Λουκ. ιβ'. 49). Καί τινες δι' ὀλιγωρίαν, τοῦ μὲν καπνοῦ ἠνέσχοντο, τὸ δὲ πῦρ οὐκ ἐξῆψαν, διὰ τὸ μακροθυμίας αὐτοὺς ἐκτός εἶναι, καὶ μᾶλλον αὐτῶν τὴν περὶ τὸν θεῖον σχέσιν ἀσθενῆ καὶ ἀμυδρὰν τυγχάνειν· ὁθεν καὶ μέγα κειμήλιον ἡ ἀγάπη. Καὶ περὶ ταύτης δὲ διαβεβαιούμενος ὁ Ἀπόστολος ἔλεγεν· «ὡς ἐὰν πάντα τὰ ὑπάρχοντα διανείμῃς, καὶ τὸ σῶμα ὑπωπιάσῃς, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχῃς, γέγονας χαλκὸς ἡχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον (Α. Κορ. ιγ'. ιθ'. 27). Μέγα οὖν ἐν ἀγαθοῖς ἡ ἀγάπη, ὡς καὶ δεινὸν ἐν κακοῖς ὁ θυμός· πᾶσαν γὰρ τὴν ψυχὴν σκοτώσας καὶ ἀποθηριώσας, εἰς ἀλογίαν φέρει. Ὁ οὖν Κύριος πανταχόσε τῆς σωτηρίας ἡμῶν κηδόμενος, οὐδόλως συνεχώρησε βραχὺ τι ἀσκεπὲς τῆς ψυχῆς εἶναι. Λαγνείαν κινεῖ ὁ ἐχθρός· σωφροσύνη ἡμᾶς ὁ Κύριος ὥπλισεν· ὑπερηφανίαν γεννᾷ· ἀλλ' ἡ ταπεινοφροσύνη οὐ μακρὰν τυγχάνει μίσσας ἐνεφύτευσεν· ἀλλ' ἡ ἀγάπη ἐν μέσῳ παρίσταται· ὅσα οὖν ὁ ἐχθρὸς καθ' ἡμῶν κινεῖ βέλη, πλείοσιν ἡμᾶς ὁ Κύριος ὅπλοις ἡσφάλισατο, πρὸς τε τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, καὶ τὴν ἐκείνου κατάπτωσιν.

Κακὸν μὲν οὖν ἐν κακοῖς ὁ θυμός· «ὀργὴ γὰρ φησιν ἀνδρὸς δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατεργάζεται» (Ἰωάν. α'. 20). Δεῖ δὲ αὐτὸν ἡνιοχεῖν, ὅτι καὶ ἐν καιρῷ χρήσιμος ὤφθη· θυμοῦσθαι μὲν γὰρ καὶ κινεῖσθαι κατὰ δαιμόνων συμφέρεи. Πρὸς δὲ ἀνθρώπον, σφοδρῶς κινεῖσθαι οὐ προσήκει, κἂν ἀμαρτήσας τυγχάνῃ· ἐπιστρέφειν δὲ αὐτὸν δεῖ, μετὰ τὸ παύσασθαι τὸ τῆς ὀργῆς πάθος. Καὶ τὸ μὲν ὀργίζεσθαι, ὡς ἐν κακοῖς ἔλαττον· ἡ δὲ μνησικακία, πάντων ἐστὶ βαρυτέρα. Ὁ γὰρ θυμός, ὥσπερ καπνός, πρὸς ὀλίγον θολώσας τὴν ψυχὴν διαλύεται· ἡ δὲ μνησικακία, ὥσπερ ἐναποπαγεῖσα τῇ ψυχῇ, θηρίων αὐτὴν δεινότεραν ποιεῖ· καὶ κύων μὲν κατὰ τινος ἐκμανεῖς, ὑπὸ τῆς τροφῆς θωπευθεὶς, μεταβάλλεται τῆς ὀργῆς· καὶ τ' ἄλλα δὲ θηρία, ὑπὸ τῆς συνηθείας μειλίσσεται, καὶ πραῦνεται· ὁ δέγε τῇ μνησικακίᾳ κρατούμενος, οὐ παρὰ κλήσει πείθεται· οὐ τροφῇ πραῦνεται· οὔτε μὴν ὁ πάντα μεταβάλλων χρόνος, τὸ πάθος τοῦτο λίσσεται. Οὗτοι οὖν ἀσεβέστατοι πάντων εἰσὶ καὶ ἀνομώτατοι· οὐ γὰρ ὑπακούουσι τοῦ Σωτῆρος λέγοντος, ὡς «ὑπάγετε πρῶτον, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ οὕτω προσάγαγε τὸ δῶρόν σου» (Πατθ. ε'. 24)· καὶ ἀλλαχού· μὴ ἐπιδυέτω, φησί, ὁ ἡλῖος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν (Ἐφ. δ'. 15). Καλὸν μὲν οὖν τὸ μὴ ὀργισθῆναι· εἰ δὲ καὶ γένηται, οὐδὲ μέτρον σοι ἡμέρας πρὸς τὸ πάθος

συνεχώρησεν· εἶπε γάρ· μὴ ἐπιδῦναι τὸν ἥλιον· σὺ δὲ ἐκδέχῃ, ἕως ἂν ὁ πᾶς σου χρόνος δύῃ· οὐκ οἶδας εἰπεῖν· «ἄρκει τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς» (Ματθ. ε'. 34). Τί μισεῖς τὸν λυπήσαντά σε ἄνθρωπον; οὐκ αὐτὸς ἦν ὁ ἀδικήσας, ἀλλ' ὁ διάβολος· μίσησον τὴν νόσον, καὶ μὴ τὸν νοσοῦντα. Τί ἐγκαυχᾷ ἐν κακίᾳ δυνατέ; περὶ ὑμῶν τοῦτο ὁ Ψαλμωδὸς ἐβόησεν· «ἀνομίαν γάρ, φησὶν, ὅλην τὴν ἡμέραν»· τουτέστι, πάντα τὸν τῆς ζωῆς σου χρόνον παρακούεις τοῦ νομοθέτου λέγοντος· «μὴ ἐπιδύετω ὁ ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ἡμῶν»· φησὶ δέ, ὡς ἀδικίαν ἐλογίσαστο ἡ γλῶσσά σου· οὐ παύῃ γὰρ βλασφημῶν τὸν ἀδελφόν σου. Ὅθεν σοι δικαία ἡ τιμωρία ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὑμνωδοῦ ἐκ τοῦ πνεύματος προσφέρεται· διὰ τοῦτο γάρ, φησὶν, ὁ Θεὸς καθελεῖ σε ἀπὸ σκηνώματος σου, καὶ τὸ ῥίζωμά σου ἐκ γῆς ζώντων· ταῦτα τῶν μνησικακῶν τὰ δῶρα· ταῦτα τῆς μνησικακίας τὰ ἔπαθλα.

Φυλάττεσθαι οὖν δέον ἀπὸ μνησικακίας· πολλὰ γὰρ αὐτῇ ἀκολουθεῖ δεινὰ· φθόνος, λύπη, καταλαλιά· θανατηφόρος ἡ τούτων κακία, καὶ μικρὰ δοκῇ τυγχάνειν· ταῦτα μὲν γὰρ ὥσπερ βέλη λεπτὰ τοῦ ἐχθροῦ τυγχάνουσι. Καὶ πολλάκις τὰ ἀπὸ διστόμου μαχαίρας καὶ μεϊζονος ἕξους τραύματα, οἷά ἐστι πορνεία, πλεονεξία, φόνος· ἰάθησαν διὰ τοῦ σωτηρίου φαρμάκου τῆς μετανοίας· ὑπερηφανία δέ, ἡ μνησικακία, ἡ καταλαλιά, ὥσπερ μικρὰ δοκοῦντα εἶναι βέλη· λανθάνοντως ἀνείλον, κατὰ τῶν κυριωτέρων τῆς ψυχῆς μορίων παγέντα. Ταῦτα δὲ οὐ τῷ μεγέθει ἀναιρεῖ τῆς πληγῆς, ἀλλὰ τῇ ἀμελείᾳ τῶν τρωθέντων· ὡς μηδενὸς γὰρ τούτων καταφρονήσαντες τῆς τε καταλαλιάς καὶ τῶν λοιπῶν, κατὰ μικρὸν ὑπ' αὐτῶν διεφθάρησαν. Βαρὺ οὖν καὶ μοχθηρὸν ἡ καταλαλιά· τροφή γὰρ καὶ ἀνάπαυλά τινων ἀνθρώπων τυγχάνει. Σὺ δὲ μὴ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν, μὴ τῶν ἀλλοτρίων κακῶν δοχεῖον γένῃ· ἀπέριπτον τὴν ψυχὴν σεαυτῆς παρασκεύαζε. Ὑποδεξαμένη γὰρ τὴν δυσώδη τῶν λόγων ἀκαθαρσίαν, κηλίδας τῇ εὐχῇ σου προσάξεις διὰ τῶν λογισμῶν, καὶ ἀναιτίως μισήσεις τοὺς ἐντυχάνοντας. Καταβαφείσης γὰρ σου τῆς ἀκοῆς ὑπὸ τῆς τῶν καταλαλούντων ἀπανθρωπίας, ἀγενῶς πᾶσιν ἐνατενίσσεις· καθάπερ ὁ ὀφθαλμὸς χρώματι ἀκρατέτερον προληφθεὶς, ἀδιάκριτον ἔχει περὶ τὰ ὀρώμενα τὴν φαντασίαν. Δέον οὖν φυλάττεσθαι τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἀκοήν, πρὸς τὸ μὴτε λέγειν τι τοιοῦτον, μὴτε ἀκούειν ἐμπαθῶς· γέγραπται γάρ· ὡς μὴ ἀκοὴν ματαίαν παραδέξῃς (Εἰ. κγ'. 1)· καί, τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίδωκον· ἐν δὲ τῷ Ψαλμῳδῷ φησὶν, ὅπως ἂν μὴ λαλήσῃ τὸ στόμα μου τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων (Ψαλμ. ρο'. 5. 164). Ἡμεῖς δὲ καὶ τὰ μὴ ἔργα λέγομεν·

δέον οὖν μὴ πιστεύειν τοῖς λεγομένοις, μὴτε μὴν κατακρίνειν τοὺς λέγοντας· ἀλλὰ κατὰ τὴν θεϊὰν Γραφὴν ποιεῖν καὶ λέγειν· «ἐγὼ δὲ ὥστε κωφὸς οὐκ ἤκουον, καὶ ὥστε ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ» (Ψαλμ. 37. 14).

Οὐ δεῖ ἐπὶ συμφορᾷ ἀνθρώπου ἐπιχαίρειν, καὶ πᾶν ἁμαρτωλὸς τυγχάνῃ· τινὲς μὲν γάρ, θεασάμενοί τινα μαστιζόμενον ἢ φυλακισόμενον, ἁμαθῶς τὴν κοσμικὴν ἐκείνην παροιμίαν ἔφασαν, ὡς ὁ στρώσας κακῶς, ταλαιπωρήσει ἐν τῷ ὕπνῳ. Σὺ οὖν ἡ καλῶς στρώσασα ἑαυτὴ τὰ πράγματα, θαρσεῖς ἀναπαυθῆναι ἐν τῷ βίῳ· καὶ τί ποιήσομεν τὸν λέγοντα ὡς, ἐν συνάντημα τῷ δικαίῳ καὶ τῷ ἁμαρτωλῷ; (Εκκλ. θ'. 9) ἡ γὰρ ἐνταῦθα ἡμῶν διαγωγὴ μία ἐστὶ, καὶ διάφορον τὴν πολιτείαν ἔχουμεν. Οὐ δεῖ μισεῖν τοὺς ἐχθρούς· καὶ γὰρ ὁ Κύριος τῇ οἰκείᾳ φωνῇ τοῦτο ἡμῖν προσέταξε· φησὶ γάρ, ὡς μὴ μόνον τοὺς ἀγαπῶντας ἀγαπάτε· τοῦτο γὰρ καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ οἱ τελῶναι ποιοῦσι (Ματθ. ε'. 46). Τὸ γὰρ καλόν, οὐ δεῖται τέχνης καὶ ἀγῶνος πρὸς θήραν· ἑαυτῷ γὰρ ἐφέλκεται τοὺς ἀγαπῶντας. Τὸ δὲ γε φαῦλον, τῆς θείας διδασκαλίας χρῆζει πρὸς ἀπάλειψιν, καὶ κόπου πολλοῦ· οὐ γὰρ ἀνέτων καὶ ἀμερίμων ἐστὶν ἡ βασιλεία, ἀλλὰ βιαστών. Ὡςπερ οὖν οὐ δεῖ τοὺς ἐχθροὺς μισεῖν, οὕτως οὐδὲ τοὺς ἀμελεῖς καὶ ῥαθυμούς φεύγειν καὶ ἐκμυκτηρίζειν. Τινὲς μὲν οὖν τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο ἑαυτοῖς προσφέρουσι ῥητόν τὸ λέγον· ὡς μετὰ ὁσίου ὁσιος ἔση, καὶ μετὰ στρεβλοῦ συνδιαστρέψεις· διὰ τοῦτο φασὶν, ἀποφεύγομεν τοὺς ἁμαρτωλοὺς, πρὸς τὸ μὴ παρ' αὐτῶν διαστραφῆναι. Ἀγνοία ψυχῆς οἱ τοιοῦτοι τὰ ἐναντία πράττουσι· προστάττει γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐ μετὰ τῶν στρεβλῶν συνδιαστραφῆναι, ἀλλὰ τῆς στρεβλῆς αὐτοὺς ἐπανορθώσασθαι· συνδιαστρέψεις γάρ, τουτέστι συνελκύσεις αὐτὸν πρὸς ἑαυτόν, ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ.

Τριῶν γνωμῶν ἰδέαι κατὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον τυγχάνουσιν· ὧν ἡ μὲν μία ἐστὶ τῆς ἀκροτάτης κακίας, ἡ δὲ δευτέρα μέσης τινὸς καταστάσεως· ὥσπερ γὰρ πρὸς τὰ ἀμφοτέρω σκοπεῖ, τῶν ὁποτέρων μετέχουσα· ἡ δὲ τρίτη εἰς μέγεθος θεωρίας ἀχθεῖται, οὐ μόνον ἑαυτὴν συσφίγγει, ἀλλὰ γε καὶ τὰς τελευταίας πειράται χειραγωγεῖν. Οἱ μὲν οὖν κακοὶ τῶν ἀνθρώπων, τοῖς χείροσι μιγνύμενοι· ἐπὶ πλεόντων δεινῶν ποιοῦνται τὴν αὐξήσιν· οἱ δὲ γε μέσοι, ἀποφεύγειν τοὺς ἀκολάστους πειρῶνται, αὐτὸ τοῦτο δεδοικότες, μὴ πάλιν ὑπ' αὐτῶν καθελκυσθῶσι· νήπιοι γὰρ τῶν ἀρετῶν ἐπὶ τυγχάνουσιν· οἱ δὲ τρίτοι, ἀνδρείαν τὴν γνώμην ἔχοντες καὶ κραταῖον τὸ φρόνημα, συνδιάγουσι τοῖς φαύλοις καὶ συνδιαίτῳνται, σῶσαι αὐτοὺς βουλόμενοι. Καὶ ἐξ

αὐτῶν δὲ νύττονται· καὶ γὰρ οἱ δαίμονες ἐπὶ πλέον αὐτοὺς πορθοῦσιν, ὡς τῶν οἰκείων ὀργάνων στερούμενοι· καὶ γοῦν ὑπὸ τῶν ἐξωθεν ὀνειδίζονται, καὶ ὑπὸ τῶν ὀρώντων δὲ αὐτοὺς συνδιάγοντας τοῖς ἀμελεστέροις χλευάζονται· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὺς ὡς ὁμοίους αὐτῶν διαβάλλουσιν. Οἱ δὲ ὡς ἐπαίνους τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ὀνειδὴ ἀκούοντες, ἀδεῶς τὸ θεῖον ἔργον ἐκτελοῦσι· «χαίρετε γάρ, φησί, καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅταν πᾶν ψεῦδος καθ' ἡμῶν εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι» (Ματθ. ε'. 12). Δεσποτική μὲν οὖν τούτων ἡ πράξις· καὶ γὰρ ὁ Κύριος μετὰ τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν ἦσθι· μᾶλλον δὲ φιλάδελφος ἡ τούτων γνώμη, ἥ περ φίλαυτος· ὥσπερ γὰρ ἐμπρησμοὺς οἰκιῶν ὀρώντες τοὺς ἀμαρτάνοντας, τῶν ἰδίων καταφρονήσαντες, τὰ ἀλλότρια καὶ ἀπολλύμενα σώζειν δι-
 τυχεύονται· καὶ περιφλεγόμενοι ἐκ τῶν καυστικῶν ὕδρων ἀνέχονται. Οἱ δὲ γε μέσοι, ἐὰν ἴδωσι τὸν ἀδελφὸν ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας καίόμενον, ἀποφεύγουσι, δεδοικότες μὴ καὶ εἰς αὐτοὺς τὸ πῦρ διανεμηθῇ. Οἱ δὲ τρίτοι χαλεπῶν γειτόνων δίκην ἐπέχοντες, τοὺς καιομένους ἐπὶ πλέον ἐξάπτουσιν, ὕλην αὐτοῖς πρὸς ἀπώλειαν τὴν οἰκείαν κακίαν προσφέροντες· ὥσπερ γὰρ πιστηρῶ διαλαβόντες πλοῖω, ἀντὶ ὕδατος κεδρίαν ἐπιβάλλουσιν. Οἱ δὲ γε ἐναντία τούτοις, οἱ ἀγαθοὶ· τὰ οἰκεία κτήματα δεύτερα ἔθεντο τῆς ἐκείνων σωτηρίας. Ταῦτα τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης τὰ τεκμήρια· οὗτοι τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης οἱ φύλακες.

Ὡς περ δὲ τὰ δευτέρα, ἐν δι' ἑνὸς ἡρτηται· τῇ γὰρ φυλαργυρία, ἀκολουθεῖ φθόνος, δόλος, ἐπιτοκία, θυμός, μνησικαχία. Οὕτω τὰ ἐναντία τούτων τῆς ἀγάπης ἔχεται· πραύτης δὲ λέγω, καὶ μακροθυμία, καὶ ἀνεξικακία, καὶ τὸ τέλειον τῶν ἀγαθῶν, ἡ ἀκτῆμοσύνη. Οὐκ ἐνδέχεται γὰρ τινα ταύτης τῆς ἀρετῆς λέγω δὲ τῆς ἀγάπης ἐφικέσθαι, εἰ μὴ ἐκ τῆς ἀκτῆμοσύνης· οὐ γὰρ πρὸς ἓνα ἄνθρωπον ὁ Κύριος τὴν ἀγάπην ἐνετείλατο, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας. Οὐκοῦν οὐ δεόν ἔχοντά τινα, παριδεῖν τοὺς χηρίζοντας· ὑποκλίνεται γὰρ τὸ τῆς ἀγάπης. Τὸ μὲν γὰρ πᾶσιν ἐπαρκεῖν, ἀδύνατον ἀνθρώπῳ· Θεοῦ δὲ τοῦτο ἔργον. Τί οὖν, φησὶν, ὁ μὴ ἔχων, περὶ ἐλεημοσύνης ἀγωνίζη, καὶ αὕτη σοι πρόφασις τοῦ κτήσασθαι γίνεται; κοσμικοῖς τοῦτο προστέτακται· οὐ γὰρ τοσοῦτον πρὸς τὸ τραφεῖναι τὸν πένητα ἡ ἐλεημοσύνη ὥριται, ὅσον διὰ τὴν ἀγάπην· ὁ γὰρ τὸν πλούσιον διοικῶν Θεός, καὶ τὸν πένητα τρέφει. Περιττῶς οὖν ἡ ἐλεημοσύνη προσετάγη; μὴ γένοιτο! ἀλλὰ ἀρχὴ τῆς ἀγάπης τοῖς μὴ εἰδόσι γίνεται. Ὡς περ οὖν ὑπογραμμὸς ἦν ἡ τῆς ἀκροθυσίας περιτομή τῆς καρδίας, οὕτως ἡ ἐλεημοσύνη, τῆς ἀγάπης διδάσκαλος κατέστη· οἷς οὖν ἡ ἀγάπη ἐκ τῆς χάριτος ἐδόθη, περιττὴ ἡ ἐλεημοσύνη. Οὐ διαβάλλουσα τὸ ἔλεον ταῦτα λέγω· ἀλλὰ

τῆς ἀκτῆμοσύνης τὸ καθαρὸν δεικνύουσα· μὴ γενέσθω σὺν κώλυσιν τὸ ἔλαττον τοῦ μείζονος· ἐν ὀλίγῳ τὸ μικρὸν κατορθώσας· πάντα γὰρ ὑφ' ἐν δέδωκας· πρὸς τὸ μείζον τὸ λοιπὸν ἀνάνευτον, τὴν ἀγάπην. Σταυροφόρος γὰρ τυγχάνεις, σὺ τὴν ἐλευθέραν φωνὴν ὀφείλεις εἰπεῖν, τὸ «ἰδοὺ πάντα ἀφήκαμεν, καὶ ἠκολούθησάμεν σοι» (Ματθ. ιβ'. 27)· σὺ τὴν εὐπαρρήσιαστον γλῶτταν τῶν Ἀποστόλων μιμήσασθαι κατηξιώθης· φησὶ γὰρ Πέτρος καὶ Ἰωάννης «ὡς χρυσίον καὶ ἀργύριον οὐκ ὑπάρχει μοι» (Πράξ. γ'. 1, 7)· διπλῇ μὲν ἡ γλῶττα, ἀλλὰ μονότροπος ἡ πίστις. Οὗτος ὁ ὅρος τοῖς ἀνωτέρω ἀρμόδιος· καὶ οὕτω δεῖ φρονεῖν.

Καὶ ἐν τοῖς κοσμικοῖς δὲ, μὴ ἀπλῶς καὶ ἀδιακρίτως τὰ τῆς ἐλεημοσύνης γενέσθω· φησὶ γὰρ, «ὡς ἔλαιον ἀμαρτωλῶν μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου.» Προσθήκει οὖν τὸν ἐλεοῦντα, Ἀβραμιαῖον ἔχειν τὸ φρόνημα, καὶ ὡς ἐκεῖνος τὸ δίκαιον δικαίως πράττειν· φιλοξενῶν γὰρ ὁ δίκαιος, μετὰ τῆς ἐστίας καὶ τὴν γνώμην παρέθηκεν· «ἔστη γάρ, φησί, ὑπηρετῶν, μὴ βουλευθείς τοὺς οἰκέτας συμμεριστὰς τοῦ κέρδους γενέσθαι» (Γεν. ιη'. 8). Ἀληθῶς οἱ τοιοῦτοι μισθὸν τῆς ἐλεημοσύνης ἐξοῦσι, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τάγματι τυγχάνουσι. Ὁ γὰρ Κύριος, δημιουργήσας τὴν οἰκουμένην, διπλῇ ἐν αὐτῇ τῶν οἰκητόρων ἔθετο τὴν τάξιν· τοῖς μὲν γὰρ σεμνῶς βιοῦσι, διὰ τὴν παιδοποιίαν τὸν γάμον προσέταξε· τοῖς δὲ διὰ καθαρότητα βίου τὴν ἀγνείαν παρέδωκεν, ἱσαγγέλου αὐτοὺς ποιῶν· καὶ τοῖς μὲν, νόμους καὶ ἐκδικήσεις καὶ διδασκαλίας παρέδωκεν· τούτους δὲ φησιν· «Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος (Ρωμ. ιβ'. 19). Ἐκεῖ φησὶν· «Ἐργάσθη τὴν γῆν» (Γεν. γ'. 23) καὶ ὤδε· «Μὴ μεριμνήσητε τῆς αὐρίου κελεύσει» (Ματθ. σ'. 34). Ἐκεῖνοις νόμον ἔδωκεν· ἡμῖν δὲ διὰ χάριτος αὐτοψὲς τὰς ἐντολὰς ἐγνώρισεν. Σταυρὸς ἐστὶν ἡμῖν τὸ τρόπαιον τῆς νίκης· τὸ γὰρ ἐπάγγελμα ἡμῶν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ, ἢ ἀποταγὴ βίου καὶ μελέτη θανάτου. Ὡς περ οὖν οἱ νεκροὶ οὐκ ἐνεργοῦσι τῷ σώματι, οὕτω καὶ ἡμεῖς· ὅσα γὰρ ἦν δι' αὐτοῦ ἐπιτελέσαι, πεποιήκαμεν, ὅτε ἤμεν νήπιοι· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, «ὡς ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ.» Τῇ ψυχῇ ζῶμεν; αὐτῇ τὰς ἀρετὰς ἐπιδειξώμεν· κατὰ διάνοιαν ἐλεήσωμεν· «μακάριοι γὰρ οἱ ἐλεήμονες τῇ ψυχῇ» (Ματθ. ε'. 7). Ὡς περ γὰρ ἐκεῖ λέγει, ὅτι ὁ ἐπιθυμήσας κάλλους, καὶ δίχα τῆς πράξεως, ἀμάρτυρον τὴν ἀμαρτίαν εἰργάσατο· οὕτως ἐνταῦθα ἡ ἐλεημοσύνη εἴρηται τῆς γνώμης τὴν πράξιν τελούσης, καὶ τὸ ἀργύριον ἀπεστιν, τῇ μείζονι ἀξία τετιμήμεθα.

Ὡς περ γὰρ οἱ κατὰ τὸν κόσμον δεσπόται διαφόρους οἰκετῶν ὑπηρεσίας κέκτηνται· καὶ τοὺς μὲν ἐν τοῖς χωρίοις ἐκπέμπουσι, πρὸς τὸ τὰς

γαίας ἐργάζεσθαι, καὶ τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν φυλάττειν· τοὺς δὲ ἐξ αὐτῶν γεννωμένους ἐὰν ἐπιεικῆς καὶ περικαλλεῖς θεάσωνται, ἐν τοῖς οἰκείοις οἰκοῖς μεριστῶσι, πρὸς τὴν ἑαυτῶν ὑπηρεσίαν· οὕτω καὶ ὁ Κύριος, τοὺς μὲν τὸν σεμνὸν γάμον ἐλομένους, ἐν τῷ τοῦ κόσμου χωρίῳ ἔθετο· τοὺς δὲ τούτων βελτίονας, ὅσοι μάλιστα δεξιᾶς τετυχήκασιν προαιρέσεως, ἑαυτῷ παρέστησεν εἰς λειτουργίαν. Οὗτοι πάντων τῶν γηίνων πραγμάτων τυγχάνουσιν ἀλλότριον· τῆς γὰρ Δεσποτικῆς τραπέζης ἡξίωνται· οὐ μεριμνῶσι περὶ ἀμφιάσεως· Χριστὸν γὰρ ἐνδέδυνται. Τῶν οὖν ἀμφοτέρων ταγμάτων εἰς ἐστὶν Δεσπότης, ὁ Χριστός· ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σίτου ἐστὶ καὶ τὸ ἄχυρον, καὶ τὸ σπέρμα, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ εἰσὶ καὶ οἱ κατὰ τὸν κόσμον καλῶς βιοῦντες, καὶ οἱ τὸν μονήρην ἐπανηρημένοι βίον. Καὶ γοῦν τῶν ἀμφοτέρων χρεῖα ἐστὶ· τῶν μὲν φύλλων πρὸς φυλακὴν καὶ χρεῖαν τοῦ σπέρματος, τοῦ δὲ καρποῦ ἀναγκαῖα ἢ κτήσις· γένεσις γὰρ τοῦ παντός τυγχάνει. Ὡςπερ γὰρ οὐκ ἐγγωρεῖ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ βοτάνην εἶναι καὶ σπέρμα, οὕτως ἀδύνατον, τῆς κοσμικῆς ἡμῖν δόξης περικειμένης, καρπὸν οὐράνιον ποιῆσαι· τῶν δὲ φύλλων ἀπορρέοντων, καὶ τῆς καλᾶς ξηρανθείσης, ἐπιτήδειος πρὸς θερισμὸν ὁ στάχυς ἐστὶ. Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀποβαλοῦσαι τὴν ἐπὶ γῆς φαντασίαν ἀντὶ τῶν φύλλων, καὶ μαράνασαι ἑαυτῶν τὸ σῶμα ὡς τὴν καλὰ μὴν, ὑψώσασαί τε ἑαυτῶν τὸν λογισμὸν, δυνησόμεθα σπέρμα σωτηρίας γεννῆσαι.

Ἐπικίνδυνον τὸν μὴ διὰ τοῦ πρακτικοῦ βίου ἀναχθέντα, διδάσκειν ἐπιχειρεῖν· ὥσπερ γὰρ ἂν, εἴ τις οἰκίαν ἔχων σαθράν, ξένους ὑποδεξάμενος, βλάψει τῇ πτώσει τοῦ οἰκήματος· οὕτω καὶ οὗτοι, μὴ πρότερον ἑαυτοὺς ἀσφαλῶς οἰκοδομήσαντες, καὶ τοὺς προσελθόντας σὺν ἑαυτοῖς ἀπώλεσαν. Τοῖς μὲν γὰρ λόγοις προῦκαλέσαντο εἰς σωτηρίαν, τῇ δὲ τοῦ τρόπου κακίᾳ τοὺς συλλεγέντας μᾶλλον ἠδίκησαν. Ἡ μὲν γὰρ ψιλὴ τῶν λόγων ἐκθεσις ἔοικε γραφαῖς διὰ χρωμάτων εὐαποπτύστων συστάσαις, ἃς τινες μικρότατος χρόνος διέλυσε, ἀνέμῳ ῥιπαῖς, καὶ ὑετῶν σταγόσι· τὴν δὲ ἔμπρακτον διδασκαλίαν, οὐδ' ὁ πᾶς αἰὼν διαλύσαι δυνήσκει· τὰ γὰρ στερεὰ τῆς ψυχῆς ἐκκολάπτων ὁ λόγος, αἰώνιον ἄγαλμα Χριστοῦ τοῖς πιστοῖς δωρεῖται. Δέον οὖν καὶ ὑμᾶς μὴ ἐπιπόλαιον τῆς ψυχῆς ποιῆσθαι τὴν θεραπείαν, μὴ ἐπίπλαστον· ἀλλ' ὅλην αὐτὴν δι' ὅλου κοσμεῖν, μάλιστα τοῦ βάρους μὴ ἀμελοῦσας. Τριχὼν ἐποησάμεθα τὴν ἀφαίρεσιν; συναφέλωμεν αὐταῖς καὶ τοὺς ἐν τῇ κεφαλῇ σκόλωπας· κομάσαντες γὰρ οὗτοι, ἐπιπλέον ἡμᾶς ὀδυνήσουσι. Τὸ μὲν γὰρ τρίχωμα ἡμῶν ἦν, ὁ κατὰ τὸν βίον κόσμος· τιμαί, δόξαι, χρημάτων κτήσεις, λαμπραὶ ἐσθῆτος στολαί, λουτρῶν

χρήσεις, βρωμάτων ἀπολαύσεις· ταῦτα ἐδόξαμεν ἀποβάλλειν· ἀλλὰ τοὺς ψυχοφθόρους σκόλωπας μᾶλλον ἐξώσωμεν· τίνες δὲ οὗτοι εἰσίν; οἱ πονηροὶ λογισμοί, καταλαλιά, ἐπιπορκία, φιλαργυρία. Ἡ οὖν κεφαλὴ ἡμῶν ἐστὶν ἡ ψυχὴ· καὶ ἕως μὲν ἐν ταῖς ὕλαις τῶν κοσμικῶν πραγμάτων ἐσκέποντο τὰ θηρία, ἐδόκουν λανθάνειν· νῦν δὲ γυμνωθέντα, πᾶσιν ἐστὶν ἐκδηλα· διὰ τοῦτο ἐν παρθένῳ, ἢ ἐν μοναγῷ προφανῇ τυγχάνει καὶ τὰ εὐτελέστατα ἀμαρτήματα. Ὡςπερ γὰρ ἐν καθαρῷ οἰκήματι καταφανὲς πᾶσι γίνεται τὸ ὀφθὲν θηρίον, καὶ βραχύτατον ὑπάρχει· ἐν δὲ τοῖς κοσμικοῖς ὥσπερ ἐν ἀκαθάρτοις σπηλαίοις ἐμφωλεύοντα τὰ μέγιστα τῶν ἰσθόλων λανθάνει, ὑπὸ τῆς συνεχοῦς ὕλης καλυπτόμενα. Δέον οὖν ἐφ' ἡμῶν διηγεκῶς καθαίρειν τὸν οἶκον, καὶ περιβλέπεσθαι μὴ τι τῶν ψυχοφθόρων ζωῶντων παρεισδύει ἐν τοῖς ἔνδον τῆς ψυχῆς ταμιείοις· καὶ θυμῶν δὲ τοὺς τόπους, τῷ θεῷ θυμιάματι, τῆς προσευχῆς. Ὡςπερ γὰρ τὰ ἰσθόλα ζῶα, τὰ δριμύτερά τῶν φαρμάκων ἀπελαύνει· οὕτω λογισμὸν ῥυπαρόν, εὐχὴ μετὰ νηστείας ἐκδιώκει.

Ἐν δὲ τῶν ψυχοφθόρων ἐστὶ θηρίων καὶ τὸ ὑποσυρῆναι παρὰ τῶν λεγόντων εἶναι εἰμαρμένην, ἥνπερ καὶ γένεσιν καλοῦσι· κέντρον δὲ ἐστὶ καὶ τοῦτο τοῦ διαδόλου δεινότατον. Καὶ ταῖς μὲν σπουδαίαις ψυχαῖς πολλάκις κατὰ νοῦν μόνον φαντασίαν λοιμικὴν κινήσαν ἀφίπταται· τῶν δὲ ἀμελεστέρων καὶ δεσπόζει. Οὐδεὶς γὰρ τῶν κατ' ἀρετὴν βιούντων ἐμπιστεύει ἢ παραδέχεται τὸ φρενοβλαβὲς καὶ μάταιον τοῦτο μάθημα· Θεὸν γὰρ ἀρχὴν τίθεται πάντων τῶν γινομένων καὶ γενομένων ἀγαθῶν, καὶ δευτέραν τὴν οἰκίαν γνώμην ἡγεμόνα καὶ κριτὴν καθίστησιν ἀρετῆς τε καὶ κακίας. Ὅσοι δὲ ἐξ ἀμελείας ἢ ἐκ ῥαθυμίας τὰ ἐξ ἀβουλίας πεπόνθασιν, εὐθὺς ἐκείνῳ τῷ δαίμονι προσέρχονται. Ὡςπερ γὰρ παῖδες λειποτακτοῦντες καὶ μὴ φέροντες τὴν τῶν γονέων πρὸς ὠφέλειαν παιδεύτην, ἀποφοιτῶντες τοὺς ἐρήμους καταλαμβάνουσι τόπους, καὶ ἀγρίοις καὶ βαρβαρώδεσι συνάπτονται δαίμοσιν· αἰδοῦμενοι γὰρ τὴν γνώμην τὴν αἰτίαν τιθέναι τῶν παρ' αὐτοῖς πραττομένων, συκοφαντοῦσι τὰ μὴ παρόντα. Ἐπεὶ γε μὴν καὶ τὸν θεὸν φόβον ἀπωσάμενοι, ἑαυτοῖς, ἐκ τῆς γενέσεως φάσκουσι τὰ καθ' ἡδονὴν προσγίνεσθαι· πορνεύοντες γὰρ καὶ κλέπτοντες, φιλαργυρίαν τε νοσοῦντες καὶ δολοφροσύνην, αἰδοῦμενοι τὰς σφῶν αὐτῶν πράξεις, ἐξέκλιναν ἀπὸ τῆς ἀληθείας· τὸ γὰρ τέλος αὐτῶν τοῦ σκοποῦ, ἢ ὀλεθροφόρος αὐτοῖς ἐστὶν ἀπόγνωσις. Ἀνάγκη γὰρ ἐκ τούτων τῶν λογισμῶν, ἀναιρεῖσθαι παρ' αὐτῶν τὸν Θεόν, καὶ προσέτι τὴν κρίσιν· φησὶ γὰρ, ὡς εἰ οὕτω μοι κέκριται πορνεύειν ἢ πλεονεκτεῖν, περιττὴ ἡ

χρίσις. Ἡ μὲν γὰρ δικαία τιμωρία, ἐκουσίῳ ἐστὶ πταισμάτων, ἡ δὲ ὡς ἐκ τινος ἀρχῆς ἀκουσία πράξις, ἀναίτιον ποιεῖται τὸν δράσαντα· καὶ ἐκ τούτου μὲν ἀνῆρηται ἡ κρίσις.

Πῶς δὲ καὶ τὸ θεῖον παρ' αὐτοῖς ἐκβάλλεται, ἀκουστέον· φήσουσι γὰρ αὐτὸ ἢ πρῶτον, ἢ δεύτερον, ἢ αἰεὶ συνόν, τῇ ἑαυτῶν ματαιότητι. Εἰ μὲν οὖν πρωτεύειν εἴπωσι τὸν Θεόν, ἀνάγκη ἀκολουθήσει πάντα δι' αὐτοῦ γεγενῆσθαι· καὶ γὰρ αὐτός ἐστιν ἐν πᾶσιν, οὐκοῦν αὐτὸς καὶ τῆς εἰμαρμένης Κύριος. Εἰ δὲ πλεονέκτης, ἢ πορνοκόπος ἐκ τῆς γενέσεως, ἀναγκαῖον διὰ μέσου τῆς γενέσεως τὸν Θεὸν αἴτιον τῆς κακίας ὑπάρχειν· ὅπερ ἄτοπον. Εἰ δὲ δεύτερον πάλιν αὐτὸ φήσουσιν, εἰκὸς αὐτὸ γενέσθαι ὑπόδουλον τῷ πρῶτῳ· καὶ ὅπερ βούλεται τὸ ἡγούμενον, τούτῳ ἀναγκαιῶς ἀκολουθήσει τὸ ἐπόμενον· καὶ πάλιν τῶν κακῶν παρ' αὐτοῖς αἴτιος ὁ Θεός· ὅπερ ἀθέμιτον. Εἰ δὲ καὶ συναΐδιον αὐτὸ ἐθέλουσιν εἶναι, πάντως μάχην πρὸς ἑαυτὰ κινήσουσιν, ἐναντίας ἔχοντα φύσεις· ἐκ τούτων οὖν τῶν λογισμῶν ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἀνῆρηται αὐτῶν ἡ ματαία ὑπόνοια. Περὶ τούτων εἴρηκεν ἡ Γραφή, ὡς φησιν· «εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός· καὶ εἰς τὸ ὕψος ἐλάλησαν ἀνομίαν» (Ψαλμ. 13 1. 72 8). Καὶ προφασίζονται δὲ ἑαυτοῖς προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις· ἀκρωτηριάζουσι γὰρ τὰς γραφάς, τυφλώττοντες, ἐξ αὐτῶν τὴν κακοφροσύνην αὐτῶν πληροφορεῖν βουλόμενοι. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου τὸν ἑαυτῶν ἰὸν ἐξεμεῖν πειρώμενοι ἐκθιάζονται· φησὶ γὰρ· «τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν· τὴν γέννησιν γὰρ αὐτοῦ ἡ θεία Γραφή γενέσιν ὠνόμασεν». Ἐτι γε μὴν καὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπους αὐτὸν οἰκονομικῶς γενέσθαι, ἀκολούθως γένεσις ὠνόμασται. Εἰ δὲ καὶ περὶ τοῦ ἀστέρους τι ψευδολογήσουσι, κακεῖ πάλιν τὴν ἐνδοξον αὐτοῦ παρουσίαν μανθανέτωσαν· εἰς ἡμῶν ἀσπὴρ φωτεινότητος, κῆρυξ γέγονε τῆς ἀληθείας· ἡ δὲ ἐκείνων ματαία γνώμη, πολλοὺς παρεισφέρει, εἰς θήραν ἀνθρωπίνης γενέσεως· καὶ ἐκ τούτου δέδεικται, ὡς πανταχοῦ ἑαυτῇ ἀντίκειται ἡ κακία. Καὶ τὸν Ἡσαΐαν δὲ εἰς μαρτυρίαν τῆς ἑαυτῶν ἀνοίας καλοῦσι· φάσκουσι γὰρ αὐτὸν εἰρηκέναι τό· Κύριος ὁ ποιῶν εἰρήνην καὶ κτίζων κακά» (Ἡσα. μέ. 7).

Ἡ μὲν οὖν εἰρήνη παρὰ πᾶσιν ὡμολόγηται ὡς Θεοῦ ἔργον τυγχάνουσα· ἡ δὲ κακία παρ' αὐτοῖς μὲν ὡς ἀληθῶς πολιτεύεται, κακία τῆς ψυχῆς ὑπάρχουσα· παρὰ δὲ ἡμῖν ἡ ἐκ Θεοῦ γεννηθεῖσα κακία, ὡφελιμωτάτη ἐστὶ. Πρὸς γὰρ σωτηρίαν ψυχῆς καὶ παιδείαν σώματος, γίνονται λοιμοὶ καὶ ἀνομβρίαι, νόσοι τε καὶ πενίαι, καὶ ἄλλαι τινὲς περιστάσεις· τὰ γὰρ σωτηρίας φάρμακα, ἃ ἐκεῖνοι κακίαν ψυχῆς κακὰ οὐκ ἀληθῶς ὑπενόησαν, ταῦτα πρὸς ἐπιστροφὴν ἡμῖν παρὰ τοῦ κρείττονος

προσφέρεται. Τίς γὰρ ἐστὶν υἱός, ὃν τοῦ παιδεύει ὁ πατήρ; (Ἑβρ. 16. 7). ἔτι δὲ καὶ τό· οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ (Ἱερ. 1. 23). πάλιν ὁμοίως προσφέρουσιν εἰς τὴν ἰδίαν καταστροφὴν· ὁδοὺς γὰρ μὴ ἔχοντες, ὁδοὺς ἐξιχνιάσαι βούλονται· ὁδὸν οὐκ ἔχει πλεονεξία, ἡ γαστριμαργία, ἀνυπόστατα γὰρ ταῦτα καθ' ἑαυτὰ μὴ ὄντα· ταῦτα καὶ ἐκεῖνοι ὁδοὺς ᾤθησαν εἶναι. Ὅδοὺς δὲ ἡμῖν ἡ Γραφή λέγει, τὰς κοινὰς πᾶσι, τὴν τε ζωὴν, καὶ τὸν θάνατον· ἀληθῶς γὰρ πορεῖαί εἰσι τῆς τε ἐνταῦθα εἰσαγωγῆς, καὶ τῆς ἐκ τῶν αἰσθητῶν τούτων μεταναστάσεως. Πάντα οὖν ποιοῦσιν οἱ κακοδαίμονες, ὥστε τοῦ αὐτεξουσίου ἑαυτοὺς ἀπώτασθαι· καὶ ταύτην σπουδὴν τίθενται τοῦ ἀντικαταλλάξαι τῆς ἐλευθερίας τὴν δουλείαν. Καὶ γὰρ τοῦτο τῆς κακίας ἔργον, τὸ πάντοτε τοῖς χείροσιν ἑαυτὴν συγκαθέλκειν· ἑαυτῶν γὰρ γίνονται μάρτυρες, ὡς τῇ κακίᾳ ἑαυτοὺς πεπρακότες. Καὶ τοῦτο μὲν οὖν τοῦ διαδόλου τέχνασμα ἀπατηλόν· τὰς γὰρ ἀμελεῖς ψυχὰς διὰ τῆς κακοδοξίας κάτω κεκυφέναι παρασκευάζει, μὴ συγχωρῶν αὐτὰς ἀνανῆψαι πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας. Ὡς περ οὖν ναὺς ἐκτὸς πηδαλίων πλέουσα, αἰεὶ χειμᾶζεται, οὕτω καὶ τούτοις πάντοθεν ὁ κίνδυνος ἐπιπνεῖ· οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸν σωτήριον λιμένα ὁρμῆσαι δύνανται, τὸν κυβερνῶντα Κύριον καταλιπόντες.

Καὶ τὰς μὲν ἐκδεδομένας αὐτῷ ψυχὰς οὕτω πλανᾷ. Πολλάκις δὲ καὶ ταῖς σπουδαίαις παρυφίξάναι διὰ τούτων ὁ ἐχθρός, τὸν ἀγαθὸν αὐτῶν δρόμον ἐκκόψει βουλόμενος· κατ' ἐννοίαν γὰρ ἐμβάλλει, ὡς καὶ τὸ εὖ πράττειν παρὰ τῆς κινήσεως τῶν ἀστρῶν γίνεται· τοῦτον δὲ τὸν λογισμὸν ὁ ἐναντίος προσάγει, τοῖς ἐκ σοφίας κοσμηκῆς ἐπὶ τὸν μονήρη τραπέσιν βίον. Φρόνιμος γὰρ ἐν τοῖς κακοῖς ὑπάρχων ὁ διάβολος, πρὸς τὰς φύσεις τῶν ἀνθρώπων τὰς παγίδας ὑποτίθησι· τισὶ μὲν γὰρ διὰ τῆς ἀπογνώσεως ἐνδεδεχεῖ· τινὰς δὲ διὰ τῆς κενοδοξίας καθέλκει· καὶ ἑτέρους διὰ τῆς φιλοχρηματίας κατορύττει· καὶ ὥς περ θανατηφόρος ἱατρός προσάγει τοῖς ἀνθρώποις τὰ δηλητήρια. Καὶ τὸν μὲν ἐκ τοῦ ἥπατος ἀναιρεῖ, προσάγων αὐτῷ τὸ τῆς ἐπιθυμίας τοξικόν· ἄλλον δὲ καρδιότρωτον ποιεῖ, τὸν θυμὸν αὐτοῦ πρὸς ὀργὴν ἐξάπτων· τινῶν δὲ καὶ τὴν ἡγεμονικὴν ἀμβλύνει δύναμιν, ἡ ἀγνοία αὐτοὺς περιβάλλων, ἡ διὰ περιστορίας αὐτοὺς στρεβλὼν· τινὰς οὖν δι' ἐκζητήσεων οὐκ ὀρθῶς παρέτρεψε· περὶ γὰρ Θεοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ οὐσίας διαλαβεῖν θελήσαντες, ἐναυάγησαν. Τὸν γὰρ πρακτικὸν βίον ἀκολούθως μὴ ἡνιοχῆσαντες, πρὸς θεωρίαν ὤρμησαν, καὶ ἰλιγγιάσαντες πεπτώκασιν· τοῦ γὰρ πρώτου ὡς πρὸς τὴν τάξιν μὴ ἐπιλαβόμενοι, τοῦ δευτέρου ἡστόχησαν. Ὡς περ γὰρ οἱ τὸ ἄλφα στοιχεῖον

ἐκμαθάνοντες, πρῶτον αὐτοῦ τὸ σχῆμα ὁρῶσι, καὶ δεύτερον τὸ ὄνομα διδάσκονται, καὶ οὕτω τὸν ἀριθμὸν μαθάνουσι, καὶ τελευταῖον τοὺς τόνους παραλαμβάνουσιν· εἰ οὖν ἐπὶ τοῦ πρώτου στοιχείου τοσαύτη χρεία τριβῆς καὶ τέχνης, πόσω μᾶλλον ἐπὶ τοῦ Δημιουργοῦ ὀφείλει χρόνος καὶ πόνος προηγεῖσθαι εἰς τὴν τοῦ ἀξιουμένου θεωρίαν τῆς ἀνεκφράστου δόξης; ἀλλὰ μὴ τις γαυριάτω πρὸς κατάληψιν τῶν θείων, ἐκ τῶν ἐξωθεν μαθημάτων ὀρμώμενος· φρεναπατᾷ γὰρ ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος, ὑπὸ τοῦ δαίμονος φανταζόμενος· φησὶ γὰρ ὁ Ὑμνωδός «ἐκ στόματος νηπίων, καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον» (Ψαλμ. ἡ.3).

Καὶ ὁ Κύριος δὲ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ εἶπεν, «Ἄφετε τὰ παιδία ἐλθεῖν πρὸς με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Λουκ. ιη. 16). Καὶ ἄλλαχού φησὶν· «ἐὰν μὴ γένησθε ὡς τὰ παιδία ταῦτα, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ιη. 3). Ἐπαιδεύθης διὰ τὸν κόσμον, μωρὸς γενοῦ διὰ τὸν Κύριον· ἐκκοψὸν τὰ παλαιά, ἵνα νέα φυτεύῃς· τοὺς σαθροὺς θεμελίους κάθελε, ἵνα τὴν ἀδαμάντινον τοῦ Κυρίου βᾶσιν ἐπιθῇς· ἵνα καὶ σὺ ὡς ἀπόστολος ἐπὶ τὴν στερεὰν πέτραν οἰκοδομηθῇς. Οὐδεὶς οὖν φιλόνοιον εἶναι· διὰ τὴν λογόρροϊαν, μὴ πολλὰ ἀσχοληθῇς· καὶ γὰρ διὰ τῆς ἀκαίρου φλυαρίας δύναται βλάπτειν ὁ διάβολος. Πολλὰς γὰρ ἔχει παγίδας, καὶ δεινὸς ἐστὶ θηρευτής· καὶ τοῖς μὲν βραχυτάτοις στρουθίοις, μικρὰ τίθησι σκάνδαλα· τοῖς δὲ μέζουσιν ὀρνέοις, ἰσχυροὺς εὐτρεπίζει τοὺς βρόχους. Βαρὺς καὶ θανατηφόρος ἐστὶ βρόχος, τὸ πιστεῦειν εἶναι γένεσιν· φευ· ταῖος ὁ πρὸς τοῦτο λογισμός. Ἀλλὰ πείθει σε διὰ πραγμάτων καὶ προγνώσεων· στοχαστικὸς ὁ τρόπος, ἀβέβαιος ἡ γνώμη· οὐδὲ γὰρ ἀναγκαίως ἀκολουθεῖ τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα. Ὡς περὶ γὰρ τοῖς ἰδιώταις καὶ τοῖς ναυτίλοις ἐκ τῆς τῶν νεφῶν ἰδιότητος ἐστὶ τις ἀμυδρὰ γνῶσις ἀνέμων καὶ ὑετῶν, οὕτω τοῖς ἐκ δαιμόνων ἢ σαθρὰ πρόγνωσης· καὶ γοῦν τινες αὐτοὶ στοχατικῶς λέγουσιν, ὡς καὶ οἱ ἐγγαστριμυθοὶ καὶ τοῦτο δ' ἂν αὐτῶν μᾶλλον διασκεδάσαι δυνηθεῖ τὴν φαύλην διάνοιαν· εἰ γὰρ ἐκ δαιμόνων αἱ στοχαστικαὶ αὐταὶ ψευδολαγαῖαι συνέστησαν, ματαῖα τῶν ψηφιζόντων ἡ τέχνη.

Εἰ δὲ ἐπιπλέον ἐνδελεχεῖ περὶ αὐτῶν δικαιολογούμενος ὁ ἐχθρὸς, ἐκ τούτου αὐτὸν ψευδῇ ἐλέγξεις, ἐκ τοῦ ἄλλοτε ἄλλοις λογισμοῖς τῇ ψυχῇ πολεμεῖν· τὸ γὰρ ἄττατον, ἀβέβαιον· τὸ δὲ ἀβέβαιον ἀπωλείας ἐγγύς. Οὐδὲ γὰρ τῇ πρώτῃ αὐτοῦ κακίᾳ ἐπαρκεῖται ὁ διάβολος, ἀλλὰ γε καὶ αὐτοματισμὸν ὑποβάλλει τῇ ψυχῇ, καὶ ἄνθος φύσεως, τὸν ἡγεμόνα νοῦν ἡμῶν ὑπογράφει καὶ ὅτι, διαλυομένου τοῦ σώματος, συμφορεῖται καὶ ἡ ψυχὴ· ταῦτα δὲ ὑποβάλλει, πρὸς τὸ ἀμελεῖα τὴν ψυ-

χὴν διαφθαρῆναι· ἀλλὰ προσγινομένων τῶν σκιωδῶν τούτων φαντασμάτων, μὴ ὡς ἀληθέσιν αὐτοῖς συνθώμεθα· ταῦτα γὰρ αὐτῶν τὴν κακίαν δείκνυσιν, ἄλλοτε ἄλλως πῶς προσερχόμενα, καὶ ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἀφίπτάμενα. Καὶ γοῦν οἶδά τινα δοῦλον Θεοῦ κατ' ἀρετὴν βιούντα, ὅστις καθεζόμενος ἐν τῷ κελλήῳ, ἐπετήρει τῶν λογισμῶν τὰς παρεισαγωγὰς, καὶ ἐμέτρει ποῖος πρῶτος, ποῖος δεύτερος, καὶ ἕκαστος αὐτῶν πόσον χρόνον κατεῖχε, καὶ εἰ ὑπέρησεν, ἢ προέφθασεν τῆς παρελθούσης ἡμέρας· οὕτως ἀκριβῶς ἠπίστατο τὴν τε τοῦ Θεοῦ χάριν, καὶ τὴν οἰκείαν καρτερίαν τε καὶ δύναμιν, ἔτι γε μὴν καὶ τὴν τοῦ ἐχθροῦ καθάρεισιν. Δέον οὖν καὶ ἡμᾶς τούτους τοὺς κανόνας ὑπαδεξάμενας φυλάττειν· εἰ γὰρ οἱ ἐμπορευόμενοι τὰς προσκαίρους πραγματείας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ζυγостаτοῦσι τὰ κέρδη, καὶ ἀσμένως μὲν τὰ πλείονα ὑποδέχονται, πρὸς δὲ τὰς ζημίας ἀπεχθάνονται· πολὺ πλέον τούτων ἀγρυπνεῖν προστήκει τοὺς τὸν ἀληθινὸν θησαυρὸν ἐμπορευομένους· καὶ τῶν μὲν πλειόνων ἀγαθῶν ἐφίεσθαι· εἰ δὲ καὶ μικρὰ κλοπὴ τις τοῦ ἐχθροῦ γένοιτο, βαρέως μὲν φέρειν διὰ τὸ κεκινήσθαι· ἀλλ' οὐ μὴν ἀπογινώσκειν ἑαυτῶν, καὶ πάντα ρίπτειν, διὰ τὸ ἀκούσιον πταῖσμα.

Ἐχεις τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα πρόβατα, ζῆτει καὶ τὸ ἀπολωλός· μὴ ποτηθῇς διὰ τὸ ἐν· μὴ ἀποφύγῃς τὸν Δεσπότην· καὶ ὁ αἰμοβόρος διάβολος πᾶσάν σου τὴν ἀγέλην τῶν πράξεων αἰχμαλωτίσας ἀπολέσῃ. Μὴ οὖν λειποτακτήσης διὰ τὸ ἐν· ἀγαθὸς ἐστὶν ὁ Δεσπότης· φησὶ γὰρ διὰ τοῦ Ψαλμωδοῦ, ὡς, «ἐὰν πέσῃ, οὐ καταρβραχθήσεται, ὅτι Κύριος ὑποστηρίζει χεῖρα αὐτοῦ» (Ψαλμ. λς'. 24). Ὅσα γὰρ ἂν πράξωμεν ἢ κερδάνωμεν ἐνταῦθα, μικρὰ ἡγησώμεθα ὡς πρὸς τὸν μέλλοντα πλοῦτον· ἐν γὰρ ταύτῃ τῇ γῇ, ὡς ἐν μητρὶ κοιλίᾳ τυγχάνομεν. Ὡς περὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις τοῖς μυχοῖς οὐ τοιαύτην ζωὴν εἶχομεν, οὐδὲ γὰρ τῶν τοιούτων στερεμνίων τροφῶν ἀπολαύομεν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις, οἷων νῦν· οὔτε μὴν ἐνεργεῖν οὕτως ἡδυνάμεθα ὡς ἐνταῦθα· καὶ γὰρ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός καὶ πάσης αὐγῆς ἐκτὸς ὑπῆρχομεν. Ὡς περὶ οὖν ἐν ἐκείνοις τοῖς ταμείοις οὔσαι, πολλῶν τῶν ἐνταῦθα ἐλειπόμεθα· οὕτω καὶ ἐν τῷ νῦν κόσμῳ πλεονεκτούμεθα, πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. Ἐλάβομεν πεῖραν τῶν ἐνταῦθα τροφῶν, τῶν θείων ὀρεχθῶμεν· ἀπελαύσαμεν τοῦ ἐνταῦθα φωτός, τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ποθήτωμεν· τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἡγησώμεθα ἑαυτῶν πόλιν τε καὶ μητέρα, πατέρα δὲ τὸν Θεὸν ἑαυτῶν καλέσωμεν· ζήσωμεν ἐνταῦθα σωφρόνως, ἵνα τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος τύχωμεν. Ὡς περὶ γὰρ τὰ ἐν τῇ μήτρᾳ βρέφη, τελειωθέντα ἐξ ἐλάττονος τρο-

φῆς τε καὶ ζωῆς, διὰ τούτων καὶ πρὸς τὴν μείζονα φέρονται σωτηρίαν. οὕτω καὶ οἱ δίκαιοι, ἐκ τῆς τοῦ κόσμου διαγωγῆς πρὸς τὴν ἄνω πορείαν ἀναχωροῦσι, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «πορεύονται ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν» (Ψαλ. πγ'. 8). Οἱ δὲ γε ἁμαρτωλοὶ ὥσπερ τὰ κατὰ γαστρός ἐμβρυα ἐν τῇ μήτρᾳ τελευτήσαντα, ἐκ σκότους σκότει παραδίδονται· καὶ γὰρ ἐν τῇ γῇ νεκροῦνται, τῷ πλήθει τῶν ἁμαρτιῶν κεκαλυμμένοι· καὶ ἀπαχθέντες δὲ τοῦ βίου, εἰς ζοφωδεστέρους καὶ ταρταρώδεις τόπους καταφέρονται. Τρίτον τῷ βίῳ τικτόμεθα· ὧν ἡ μὲν πρώτη ἐστίν, ἡ ἐκ τῶν μητρῶν κόλπων πρόοδος, ὁπνίκα ἀπὸ γῆς εἰς γῆν ἀγόμεθα· αἱ δὲ λοιπαὶ δύο ἐκ γῆς ἡμᾶς εἰς οὐρανοὺς ἀναγούσιν· ὧν ἡ μὲν μία ἐστίν ἐκ χάριτος, ἡ διὰ τοῦ θεοῦ λουτροῦ ἡμῖν προστερομένη· ταύτην γὰρ ἀληθῶς καὶ παλιγγενεσίαν καλοῦμεν· ἡ δὲ γε τρίτη, ἐκ τῆς μετανόιας ἡμῖν καὶ τῶν ἀγαθῶν πόνων προσγίνεσθαι· ἐν ταύτῃ τοίνυν ἡμεῖς ἐστήκαμεν. Ὁφείλομεν οὖν τῷ ἀληθινῷ νυμφίῳ προσελθοῦσαι, εὐπρεπέστερον κοσμηθῆναι· γινέσθω δ' ἡμῖν οἰκοδομή, ἡ θεὰ τοῦ κοσμοῦ γάμου· εἰ γὰρ ἐκεῖναι πρὸς τὸν εὐάλωτον συναπτόμεναι ἄνδρα, τοσαύτην τίθενται σπουδὴν, λουτρῶν τε καὶ μυραλειφῶν καὶ ποικίλης κοσμήσεως (ἐκ γὰρ τούτων δοκοῦσιν ἑαυτὰς ἐρασίμους μᾶλλον παρασκευάζειν), καὶ εἰ τοσαύτῃ τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πολιτευομένοις φαντασία ἐντέτεκται· πόσω μᾶλλον δέον ἡμᾶς ἐπαναβῆναι ἐκεῖνας τῇ γνώμῃ τῷ οὐρανίῳ νυμφίῳ μνηστευθείσας, καὶ ἀπολούσασθαι μὲν τῶν ἁμαρτιῶν τὸν ῥύπον τῇ ἐπιπόνῳ ἀσκήσει, ἀντικαταλλάξαι δὲ τῶν σωματικῶν ἐνδυμάτων τὰ πνευματικά.

Ἐκεῖναι τὸ σῶμα τοῖς γήινοις ἀνθεσι κατακοσμοῦσιν· ἡμεῖς τὴν ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς φαιδρύνωμεν· καὶ ἀντὶ μὲν λίθων πολυτελῶν, τῇ κεφαλῇ περιθώμεν τὸν τρίπλοκον στέφανον, πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην· τῷ δὲ τραχήλῳ τὴν τιμίαν κόσμησιν περιθώμεν, τὴν ταπεινοφροσύνην· ἀντὶ δὲ ζώνης, τὴν σωφροσύνην περιζωτῶμεθα· λαμπρὰ δὲ ἡμῖν ὀθονίων περιβολή, ἡ ἀκτημοσύνη γινέσθω· προσαγέσθω δὲ τῷ δείπνῳ τὰ μὴ φθειρόμενα ὄψα, εὐχαὶ τε καὶ ψαλμοί. Ἄλλ' ὥς ὁ Ἀπόστολός φησι, «μὴ μόνον τὴν γλῶτταν κίνει, ἀλλὰ γε καὶ τῷ πνεύματι νόει τὰ λεγόμενα· πολλάκις γὰρ τὸ μὲν στόμα ἄλλα φθέγγεται, ἡ δὲ καρδία περὶ λογισμοὺς ἀσχολεῖται. Προσέχειν δὲ δεῖ, μή, τοῖς θεοῖς γάμοις προσελθοῦσαι, πενίαν ἀρετῶν νοσήσωμεν· μισήσειεν γὰρ ὁ μνηστήρ, καὶ οὐδ' ὁλως προσδέξεται, ἐὰν μὴ τὰς ὑποσχέσεις λάβῃ· τίνες δὲ εἰσιν αὗται; τοῦ μὲν σώματος ἥττον φροντίζειν, ἐπὶ πλεον δὲ τὴν ψυχὴν ἀρδεύειν· αὗται γὰρ εἰσιν αἱ πρὸς αὐτὸν συνθήκαι. Ὡς περὶ δὲ οὐκ ἐγγωρεῖ δύο κάδους κατὰ τὸ αὐτὸ ἀνάγειν πε-

πληρωμένους ὕδατος· διὰ γὰρ τοῦ στρεφομένου ἄξονος ὁ μὲν εἰς κοῦφος κατάγεται, ὁ δὲ ἕτερος μεστός ἀνάγεται· οὕτως οὖν καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐστίν· ὅταν γὰρ τῇ πᾶσαν κηδεμονίᾳ τῇ ψυχῇ προσοίσωμεν, πληρωθεῖσα τῶν καλῶν, ἀνάγεται, τῶν μεταρσίων ἐφειμένη· τὸ δὲ σῶμα ἡμῶν κοῦφον διὰ τῆς ἀσκήσεως γινόμενον, οὐ βρίθει τὴν ἡγεμονεύουσαν δύναμιν· καὶ τούτου μάρτυς ὁ Ἀπόστολος· φησὶ γὰρ· «ὅσω ἡμῶν ὁ ἔξω ἄνθρωπος φθείρεται, τοσούτω ὁ ἐνδον ἀνακαινίζεται» (Β'. Κορ. δ'. 16).

Ἐν μονῇ κοινοβίου τυγχάνεις; μὴ μεταλλάξῃς τὸν τόπον· βλαβήσῃ γὰρ μεγάλως. Ὡς περὶ γὰρ ὄρνις ἐξανισταμένη τῶν ὠν, οὐρία ταῦτα καὶ ἄγωνα κατασκευάζει· οὕτω παρθένος, ἡ μοναχὸς ψυχροῦται καὶ νεκροῦται τῆς πίστεως, τόπον ἐκ τόπου μεταβαίνων. Μὴ σε δελεάσῃ ἡ τῶν κατὰ κόσμον πλουσίῳ τρυφή, ὥς τι χρήσιμον ἔχουσα· ἡδονῆς ἐνεκεν τὴν ὀψαρτυτικὴν ἐκεῖνοι τιμῶσι τέχνην· νηστεία καὶ αὐτὸς διὰ τῶν εὐτελῶν τὴν ἐκεῖνων εὐπορίαν τῶν τροφῶν υπερβάλλου· φησὶ γὰρ ὧς, «ψυχὴ ἐν πλητμονῇ οὐσα, κηρίοις ἐμπαίξει· μὴ κορεσθῇς ἄρτου, καὶ οὐκ ἐπιθυμήσεις οἴνου» (Παροιμ. κζ'. 7). Τρία ἐστὶ τοῦ ἐχθροῦ τὰ πρῶτα κεφάλαια, ἐξ ὧν πᾶσα κακία κατάγεται· ἐπιθυμία, ἡδονή, λύπη· ἐν ἐξ ἑνὸς ταῦτα ἥρτηται, καὶ ἐν ἐνὶ ἀκολουθεῖ. Καὶ ἡδονῆς μὲν κρατῆσαι μετρίως δυνατόν, ἐπιθυμίας δὲ ἀδύνατον· τὸ μὲν γὰρ τῆς ἡδονῆς, διὰ τοῦ σώματος τελεῖται, τὸ δὲ ἀπὸ ψυχῆς ἀρχεται· ἡ δὲ λύπη ἐκ τῶν ἀμφοτέρων κατασκευάζεται. Μὴ συγχωρήσῃς οὖν τὴν ἐπιθυμίαν ἐνεργῆσαι, καὶ τὰ λοιπὰ ἀποσκευάσεις· εἰ δὲ συγχωρήσῃς προκύψαι τὸ πρῶτον, διανεμηθὲν πρὸς τὸ δεῦτερον, κυκλικὴν ἀνταπόδοσιν ποιήσονται πρὸς ἑαυτά, καὶ οὐδαμῶς συγχωρήσῃ τῇ ψυχῇ ἀνασπῆλαι· γέγραπται γὰρ, ὥς «μὴ δῶς ὕδατι διεξοδόν» (Ἐκκλ. 25-34).

Οὐ πᾶσι πάντα συμφέρει· ἕκαστος δὲ τῷ ἰδίῳ νοὶ πληροφορεῖσθαι· πολλοῖς τὸ ἐν κοινοβίῳ εἶναι συμφέρει, καὶ πολλοῖς τὸ κατ' ἰδίαν ἀναχωρεῖν ὠφέλιμον τυγχάνει. Ὡς περὶ γὰρ τῶν φυτῶν τὰ μὲν ἐν τοῖς διύγροις τόποις εὐθαλέστερα γίνεται, τὰ δὲ ἐν τοῖς ξηροτέροις μονιμώτερα· οὕτω καὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις τόποις εὖ πράττουσιν, οἱ δὲ ἐν τοῖς ταπεινοτέροις διασώζονται. Πολλοὶ γοῦν ἐν πόλει τὰ τῆς ἐρήμου φανταζόμενοι ἐσώθησαν, καὶ πολλοὶ ἐν ὄρει ὄντες τὰ τῶν δημοτῶν πράττοντες, ἀπώλοντο· δυνατόν γὰρ καὶ μετὰ πολλῶν ὄντα, μονάζειν τῇ γνώμῃ, καὶ μόνον ὄντα, μετὰ ὄχλων τῇ διανοίᾳ συνδιάγειν. Πολλὰ τοῦ διαβόλου τὰ κέντρα· διὰ πενίας οὐ μετεκίνησε ψυχὴν; πλοῦτον προσάγει εἰς δέλεαρ· δι' ὑβρεων καὶ ὀνειμετεκίνησε ψυχὴν; πλοῦτον προσάγει εἰς δέλεαρ· διὰ τῆς ὑγείας δισμῶν οὐκ ἴσχυσεν; ἐπαίνους καὶ δόξαν προβάλλεται διὰ τῆς ὑγείας ἡττήθη; νοσοποιεῖ τὸ σῶμα· ταῖς γὰρ ἡδοναῖς μὴ δυνηθεὶς ἀπατήσαι,

διὰ τῶν ἀκουσίων πόνων τὴν παρεκτροπὴν τῆς ψυχῆς πειράται ποιῆσαι ἀπροαίρετον καὶ ἀβούλητον. Νόσους γὰρ τινὰς βαρυτάτας ἐξ ὀχληρᾶς αἰτήσεως προτάγει, πρὸς τὸ διὰ τούτων ὀλιγωρήσαντας, ἐπιβολῶσαι αὐτῶν τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην. Ἄλλ' εἰ καὶ κατατέμενται τὸ σῶμα, καὶ πυρετοῖς σφοδροτάτοις καταφλέγεται, ἔτι γεμὴν καὶ διψεῖ ἀσχέτω ἀνιάται· εἰ μὲν ἀμαρτωλὶς ὢν ταῦτα ὑφίσταται, ὑπομνήσθητι τῆς μελλούσης κολάσεως καὶ τοῦ αἰωνίου πυρὸς καὶ τῶν δικαστικῶν τιμωριῶν, καὶ οὐκ ὀλιγωρήσεις πρὸς τὰ παρόντα· χαῖρε ὅτι ἐπεσκόπησέ σε ὁ Κύριος, καὶ τὸ εὐφημον ἐκεῖνο ῥήτὸν ἐπὶ τῆς γλώσσης ἔχε, ὡς, «παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος, καὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἀμαρτίας οὐ παρέδωκέ με» (Ψαλμ. ριζ'. 18).

Σίδηρος ἐτύγχανες, ἀλλὰ διὰ πυρὸς τὸν ἰὸν ἀποβάλλῃ· εἰ δὲ καὶ δίκαιος ὢν ἀρρώσταις, ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐπὶ τὰ μείζω προκόπτεις. Χρυσὸς εἶ· ἀλλὰ διὰ πυρὸς δοκιμώτερος γίνῃ. Ἐδόθη σοι ἄγγελος σατάν τῇ σαρκί· ἀγαλλιῶ· βλέπε τίνι ὁμοίος γέγονας· τῆς γὰρ Παύλου δωρεᾶς ἡξιώθης. Διὰ πυρετοῦ δοκιμάζῃ· διὰ ρίγους παιδεύῃ· ἀλλὰ φησιν ἡ γραφή, ὡς διηγήσομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος» (Ψαλμ. ξι'. 12). λοιπὸν τὸ ἀναφυκτικὸν ἡτοίμασαι. Ἐτυχες τοῦ πρώτου, προσδόκα τὸ δεύτερον· πάσχω βόα τὰ τοῦ ἁγίου Δαβὶδ ῥήματα· φησὶ γὰρ, ὡς «πένης καὶ πτωχὸς καὶ ἀλγῶν εἰμι ἐγώ» (Ψαλμ. ξη'. 30). Τέλειος γενήσῃ διὰ τῆς τριάδος· καὶ γὰρ φησιν· «ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς με.» (Ψαλ. δ'. 2). Ἐν τούτοις μάλιστα τοῖς γυμνασίοις τὰς ψυχὰς ἀσκηθῶμεν· ἐπ' ὀφθαλμοῖς γὰρ ὁρῶμεν τὸν ἀντίπαλον. Μὴ λυπηθῶμεν τῇ ψυχῇ, ὡς διὰ τὴν ἀσθενείαν καὶ τὴν πληγὴν τοῦ σώματος μὴ δυνάμεναι εἰς εὐχὴν στήναι, ἢ ψάλλειν μετὰ φωνῆς· πάντα ἡμῖν ταῦτα ἡνύετο πρὸς καθαίρεσιν ἐπιθυμιῶν· καὶ γὰρ νηστεῖται καὶ χαμευνῶναι διὰ τὰς αἰσχίστας ἡμῖν ἡδονὰς νενομοθέτηται. Εἰ οὖν ἡ νόσος ταύτας ἡμβλυνεν, περιττὸς ὁ πόνος· τί δὲ λέγω, περιττός; ὥσπερ γὰρ μείζονί τι καὶ ἰσχυροτέρῳ φαρμάκῳ τῇ νόσῳ, τὰ ὀλεθροφόρα συμπτώματα κεκοίμηται· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη ἀσκησις, τὸ ἐν ταῖς νόσοις ἐγκαρτερεῖν, καὶ εὐχαριστηρίους ὕμνους ἀναπέμπειν τῷ κρείττονι. Ἀφαιρούμεθα ὀφθαλμοὺς, μὴ βαρέως ἐνέγκωμεν· ὅτι εἰ καὶ τὰ τῆς ἀπληστίας ὄργανα ἀπεβάλομεν, ἀλλὰ τοῖς ἔνδον ὀφθαλμοῖς τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμεθα. Ἐκωφεύσαμεν; εὐχαριστήσωμεν, τὴν ματαίαν ἀκοὴν τέλειον ἀποβαλόντες. Τὰς χεῖρας πεπόνθαμεν; ἀλλὰ τὰς ἔνδον ἔχομεν εὐτρεπισθείσας πρὸς τὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πόλεμον. Ἀρρώστια καθ' ὅλον τὸ σῶμα κρατεῖ; ἀλλ' ἡ κατὰ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου υἡγία μᾶλλον αὖξει.

Ἐν κοινοβίῳ οὔσαι, τὴν ὑπακοὴν μᾶλλον τῆς ἀσκήσεως προκρίνωμεν· ἡ μὲν γὰρ ὑπεροφίαν διδάσκει, ἡ δὲ ταπεινοφροσύνην ἐπαγγέλλεται· ἔστι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐχθροῦ ἐπιτεταμένη ἀσκησις· καὶ γὰρ οἱ αὐτοὶ μαθηταὶ τοῦτο ποιοῦσι. Πῶς οὖν διακρίνωμεν τὴν θείαν καὶ βασιλικὴν ἀσκήσιν, τῆς τυραννικῆς καὶ δαιμονιώδους; ὁ δὴλον, ὡς ἀπὸ τῆς συμμετρίας. Ἄπας σοι ὁ χρόνος εἰς κανὼν νηστείας ὑπαρχέτω· μὴ τέσσαρας ἢ πέντε νηστεύσης, καὶ τὴν ἄλλην ἐν πληθεί τροφῶν καταλύσης τὴν δύναμιν· τοῦτο ἡδὺ τῷ ἐχθρῷ. Πανταχοῦ γὰρ ἡ ἀμετρία φθοροποιὸς τυγχάνει· μὴ ὑφ' ἐν σοι τὰ ὄπλα ἀναλώσης, καὶ γυμνὴ εὐρεθεῖσα ἐν τῷ πολέμῳ, εὐάλωτος γενήσῃ· τὰ ὄπλα ἡμῶν ἐστί, τὸ σῶμα· ἡ δὲ ψυχὴ ὁ στρατιώτης· καὶ τῶν ἀμφοτέρων ἐπιμελοῦ πρὸς τὰς χρεῖας. Νέος ὢν καὶ ὑγιής, νήστευσον· ἥξει γὰρ τὸ γῆρας μετὰ ἀσθενείας· ὡς δύνῃ θησαύρισον τροφάς, ἵνα, μὴ δυνάμενος, εὐρης· νήστευε μετὰ λόγου καὶ ἀκριβείας· ὅρα μὴ ὁ ἐχθρὸς ὑπεισέλθῃ τῇ ἐμπορίᾳ σου τῆς νηστείας. Καὶ τάχα οἶμαι περὶ τούτου τὸν Σωτῆρα εἰρηκέναι, τό, γίνεσθε δόκιμοι τραπεζίται· τουτέστι τὸ βασιλικὸν χάραγμα ἀκριβῶς γινώσκετε· εἰσὶ γὰρ καὶ παραχαράγματα. Καὶ ἡ μὲν τοῦ χρυσοῦ φύσις ἡ αὕτη, διαφέρει δὲ τῷ χαράγματι· ὁ μὲν οὖν χρυσὸς ἐστίν, ἡ νηστεία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ ἐλεημοσύνη· ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων παῖδες τὴν τυραννικὴν ἑαυτῶν εἰκόνα, τούτοις ἐκτίθενται καὶ αἰρετικοὶ δὲ πάντες, διὰ τούτων σεμνύνονται· ὁρᾶν δὲ δεῖ τούτους καὶ ἀποφεύγειν ὡς παραχαράκτας.

Βλέπε μὴ ἀγυμνάτως περιπεσῶν αὐτοῖς, ζημιωθῆς· δέχου οὖν μετὰ ἀσφαλείας τὸν τοῦ Κυρίου Σταυρὸν ἐντετυπωμένον ταῖς ἀρεταῖς· τουτέστι, πίστιν ὀρθὴν μετὰ σεμνῶν πράξεων· ἄλλως γὰρ ἀδύνατον σωθῆναι. Δεῖ ἡμᾶς πάσῃ διακρίσει κυβερνᾶν τὴν ψυχὴν, καὶ ἐν κοινοβίῳ οὔσας, μὴ τὰ ἑαυτῶν ζητεῖν, μῆτε μὴν οἰκεία δουλεύειν γνώμῃ, ἀλλὰ τῇ κατὰ πίστιν μητρὶ πειθαρχεῖν. Ἐξορία ἑαυτὰς παρεδώκαμεν, τουτέστι τῶν κοσμικῶν ὄρων ἔξω ἐγεγόμεθα· οὐκοῦν ἐκβεβλήμεθα μὴ τὰ αὐτὰ ζητήσωμεν. Ἐκεῖ δόξαν εἶχομεν, ὥδε ὀνειδισμόν. Ἐκεῖ δαψίλειαν τροφῶν, ἐνταῦθα καὶ τοῦ ἄρτου ἔνδειαν. Ἐν τῷ κόσμῳ οἱ πταίοντες, καὶ μὴ βουλόμενοι ἐν φυλακῇ βάλλονται· καὶ ἡμεῖς διὰ τὰς ἀμαρτίας ἑαυτῶν ἑαυτὰς φυλακίσωμεν, ἵνα τὸ ἐκούσιον τῆς γνώμης τὴν μέλλουσαν κόλασιν ἀποσοδῇσιν. Νηστεύεις; μὴ προφασίσῃ νόσον· καὶ γὰρ οἱ μὴ νηστευόντες τοῖς αὐτοῖς περιέπετον νοσήμασιν. Ἡρῆξ τοῦ καλοῦ; μὴ ἀναχαιτίσης, τοῦ ἐχθροῦ σε ἐγκόποντος· αὐτὸς γὰρ τῇ ὑπομονῇ σου καταργεῖται. Καὶ γὰρ οἱ πλείον ἀρχόμενοι, πρῶτον μὲν δεξιῷ πνεύματος τυγχάνουσιν, ἀπλώσαντες τὰ ἱστία· αὐ-

θις δὲ ἐναντίος ἀνεμος αὐτοῖς ἀπαντᾷ· ἀλλ' οἱ ναυτίλοι διὰ τὸ παρα-
πесὸν πνεῦμα, οὐκ ἀποσκευάζουσι τὴν ναῦν· μικρὸν δὲ ἡσυχάσαντες,
ἢ καὶ ἀπομαχεσάμενοι τῇ ζάλῃ, τὸν πλοῦν ποιοῦνται· οὕτω καὶ ἡμεῖς
ἐναντίου πνεύματος προσπεσόντος, τὸν Σταυρὸν ἀντὶ ἱστίου τανύσα-
σαι, ἀδεῶς τὸν πλοῦν ἐκτελέσωμεν.

Ταῦτα τῆς σεμνῆς καὶ παναρέτου Συγκλητικῆς τὰ διδάγματα· καὶ
μᾶλλον πράξεις ἢ ῥήματα· καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ καὶ μεγάλα ὑπ' αὐτῆς
ἐγνωρίσθη, πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀκουσάντων τε καὶ θεασαμένων. Το-
σοῦτον δὲ πλῆθος ἀγαθῶν ἐξ αὐτῆς ἐβλάστησεν, ὅσον ἀνθρωπίνῃ
γλῶσσαι ἀπορήσειεν ἂν ἐκφράσαι. Ὁ δὲ μισόκαλος διάβολος μὴ φέρων
τὴν τοσαύτην τῶν καλῶν ἀφθονίαν, ἐξετήκετο, καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐδρα-
ματούργει, ὅπως ἂν δυνηθεῖ ἐπιβολῶσαι τὴν τῶν χρηστῶν ἀνατο-
λήν. Καὶ λοιπὸν ἐξαίτεται πρὸς τὸν τελευταῖον ἀγῶνα τὴν γενναιο-
τάτην παρθένον· καὶ τοσοῦτον αὐτὴν τῇ ἔχθρᾳ ἀμύνεται, ὥς μηδὲ τῶν
ἐξωθεν μελῶν ἐνάρξασθαι τῆς πληγῆς· ἀλλὰ τῶν ἐνδοσθίων ἀψάμε-
νος, βαθεῖαν αὐτῇ τὴν ἀλγιδόνα ἀπένειμεν, ὥς ἀπαραμύθητον αὐτὴν
ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐπικουρίας γενέσθαι. Καὶ πρῶτον μὲν, τὸ ἀ-
ναγκαιότατον ἐν ζωῇ πλήττει· μόριον, τὸν πνεύμονα, καὶ διὰ νόσων
ὀλεθροφόρων κατ' ὀλίγον ἐξάπτει τὴν κακίαν. Ἐνεχώρει μὲν γὰρ καὶ
ἐν ὀλίγῳ διὰ τῆς ἐξαιτήσεως συντέμνειν αὐτῆς τὴν τελευταίην· ἀλλ' ὥς-
περ αἰμοβόρος δῆμιος διὰ πολλῶν πληγῶν καὶ χρόνου μακροῦ, τὴν
οικεῖαν δεινότητα ἐνδείκνυται. Κατὰ μικρὸν γὰρ ἀναλύων τὸν πνεύ-
μονα, διὰ τῶν ἀναγομένων πτυσμάτων, τοῦτον ἀπέβαλεν. Παρήσαν
δὲ καὶ πυρετοὶ ἀδιάλειπτοι, ῥίνης δίκην ἀποδαπανῶντες τὸ σῶμα.

Ὁ γδοηχοστὸν μὲν οὖν ἦγεν ἔτος, ὅτε ὁ διάβολος τὰ τοῦ Ἰῶβ ἄθλα
εἰς ταύτην μετέφερεν· αὐταῖς μὲν γὰρ καὶ τότε ἐκέχρητο ταῖς μᾶστι-
ξιν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος συντέμνει τὸν χρόνον, φορτικωτέρας ποι-
ούμενος τὰς ἀλγιδόνας. Πέμπτον μὲν γὰρ καὶ τριακοστὸν ἔτος ὁ μα-
κάριος Ἰῶβ ἐν τῇ πληγῇ πεποίηκεν· ἐνταῦθα δὲ ὁ ἐχθρὸς ὥσπερ
ἀπαρχὰς τινὰς τοὺς τῶν δεκάδων χρόνους ἀποσυλήσας, πρὸς τὰς πλη-
γὰς συνάπτει τῷ ἱερῷ ταύτης σώματι· τρία γὰρ ἡμῖν ἔτη, διὰ τῶν
εὐκλεῶν τούτων πόνων τῷ ἐχθρῷ ἀπεμαχέσατο· ἐπὶ μὲν τοῦ Ἰῶβ, ἐκ
τῶν ἔξω τὰς ἀρχὰς τῶν τραυμάτων ἐποιεῖτο ὁ διάβολος· ἐπὶ δὲ ταύ-
της, ἐκ τῶν ἔσω πρόσεισι ταῖς τιμωρίαις· τῶν γὰρ ἐνδοσθίων μελῶν
αὐτῆς ἀψάμενος, μείζονας αὐτῇ καὶ χαλεπωτέρας τὰς ἀλγιδόνας ἀ-
πένειμεν· οὐχ οὕτως, οἶμαι, τοὺς γενναιοτάτους ἐνηθληκέναι μάρ-
τυρας, ὥς τὴν αἰοιδίμον Συγκλητικὴν· ἐκείνοις μὲν γὰρ ἐκ τῶν ἔξω
προσῆει ὁ παλαμναῖος· κἂν τε γὰρ ξίφος, κἂν τε πῦρ αὐτοῖς προσέ-

φερεν, ἡπιώτερον ὑπῆρχε τῶν παρόντων αὐτῇ πειρατηρίων. Ἀντὶ μὲν
γὰρ καμίνου πεπυρωμένης τὰ σπλάγχνα αὐτῆς ὑπέκαιεν, ἐκ τῶν ἔσω
τὸ πῦρ κατ' ὀλίγον ἐξάπτων, καὶ ῥίνης δίκην διὰ μακροῦ χρόνου ἀ-
πεδαπάνα τὸ σῶμα· καὶ ἔστιν ἀληθῶς εἰπεῖν βαρὺ τοῦτο καὶ ἀπάνθρω-
πον. Καὶ γὰρ οἱ τὰς δικαστικὰς ἐμπειπιστευμένοι ἀρχάς, ὁπνίκα ἂν
βουληθῶσι τοῖς ἁμαρτήσασιν βαρυτέρας ἐπιθεῖναι τιμωρίας, διὰ βλη-
χροτάτου πυρὸς τούτους ἀναλίσκουσιν· οὕτως οὖν καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐκ τῶν
ἐνδον ὥσπερ ὑπομυχόμενον τὸν πυρετὸν κινῶν, ἀπαυστον ἐν νυκτὶ καὶ
μεθ' ἡμέραν ἐποιεῖτο τὴν τιμωρίαν. Καὶ ταύτην δὲ τὴν πληγὴν γεν-
ναίως ὑποφέρουσα, οὐ συνέπιπτε τῷ φρονήματι· ἀλλὰ γε πάλιν ἡ
μακαρία κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἠγωνίζετο. Καὶ γοῦν πάλιν ταῖς ἀγα-
θαῖς διδασκαλίαις, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τραυματιζομένους ἰάτο· καὶ γὰρ
ὥσπερ ἐκ λέοντος αἰμοβόρου, τὰς ψυχὰς ἀπλήγους ἀπέσπα. Ἐθερά-
πευε δὲ τοὺς τραυματίας, τοῖς σωτηρίοις τοῦ Κυρίου φαρμάκοις· τινὰς
δὲ καὶ ἀτρώτους διεφύλαττεν· ὑποδεικνύουσα γὰρ αὐτοῖς τοῦ κακομη-
χάνου διαδόλου τὰς δολερὰς παγίδας, ἐλευθέρους ἐποιεῖτο τῆς ἁμαρ-
τίας. Ἐλεγε δὲ ἡ θαυμασία, ὥς μὴ δέον ἀμεριμενεῖν τὰς Θεῷ ἀνακειμέ-
νας ψυχὰς· ταύταις γὰρ μάλιστα ἀντίκειται ὁ ἐχθρὸς. Καὶ γὰρ ἡσυ-
χαζουσῶν αὐτῶν, βρύχει, καὶ ἡττωμένας ἀνιάται· καὶ μικρὸν ἀποχω-
ρήσας, ἐπιτηρεῖ, κἂν βραχὺ τι ἀφυπνώσωσιν, οὗτος ἐπεισέρχεται· καὶ
δι' ὧν νομίζει τις ἔχειν τὸ ἀμεριμενον, διὰ τούτων αὐτὸν ὑποσκειλεῖ.
Ὡς περ γὰρ ἀδύνατον τοὺς πάνυ φαύλους, μὴ ἔχειν κἂν σπινθῆρα
καλοῦ, οὕτω τὸ ἐναντίον τοῖς χρηστοῖς πρόσεστι· τῶν γὰρ μαχομέ-
νων μοῖρᾴ τις ἐν τοῖς ἀντικειμένοις μέρεσι τυγχάνει. Πολλάκις γοῦν
ἄνθρωπος παντὶ αἰσχίῳ περιστοιχίζεται, καὶ πάσῃ ἀκολασίᾳ συμπί-
φυρται, ἀλλ' ὅμως ἐλεήμων τυγχάνει· καὶ ἐν σπουδαίοις δὲ πολλὰ-
κις ἐμπολιτεύεται σωφροσύνη, νηστεία, ἐπίπονος ἀσκήσις· εἰσὶ δὲ
φειδωλοὶ τυχόν καὶ κατάλαλοι.

Δεῖ οὖν τῶν σμικρῶν μὴ ἀμελεῖν, ὥς μὴ δυναμένων βλάπτειν· καὶ
γὰρ ὕδωρ λίθον τῷ χρόνῳ διέλυσε. Τὰ μὲν οὖν μέγιστα τῶν ἐν ἀνθρώ-
ποις καλῶν ἐκ θείας χάριτος αὐτοῖς προσγίνεται· τὰ δὲ δοκοῦντα σμι-
κρὰ τυγχάνειν, δι' ἑαυτῶν ἀποσοβεῖν δεδιδάγμεθα. Ὁ οὖν τῷ μεγάλῳ
διὰ τῆς χάριτος ἀπομαχεσάμενος, τοῦ δὲ σμικροῦ καταφρονήσας με-
γάλως βλαβήσεται. Ὁ γὰρ Κύριος ἡμῶν, ὥσπερ γνήσιος Πατήρ, ἀρ-
τίως τῶν παιδίων αὐτοῦ ὁρμώντων πρὸς βάδισιν, ὁρᾷ τὴν χεῖρα·
καὶ κατὰ πᾶν ὅτι οὖν τῶν μεγάλων ἡμᾶς κινδύνων βυόμενος εἰς τὰ
μικρὰ συγχωρεῖ ἡμῖν ἀφ' ἑαυτῶν κινεῖσθαι, καθάπαρ ποσὶ, τούτοις,
τὴν γνώμην δεικνὺς ἐλευθέραν· ὁ γὰρ πρὸς τὰ μικρὰ εὐάλωτος, πῶς

ἂν τὰ μείζω φυλάξαι δυνηθείη; Πάλιν οὖν ὁρῶν αὐτὴν δι᾽ ἰσχυριζομένην καθ' ἑαυτοῦ ὁ μισόκαλος ἤχθετο· καὶ ὁρῶν τὴν ἑαυτοῦ τυραννίδα καθαιρουμένην, ἑτερόν τινα μηχανᾶται κακίας τρόπον, καὶ πληττεῖ τὰ φωνητικὰ ὄργανα, πρὸς τὸ τὸν προφορικὸν ἐκκόψει λόγον, δοκῶν διὰ τούτου λιμαγχωνῆσαι τῶν θείων λόγων τὰς συνερχομένας. Ἄλλ' εἰ καὶ τὴν ἀκοὴν τῆς ὠφελείας ἐστέρησεν, ἐν τῷ μείζονι τὸ κέρδος δεδωρήται· τῇ γὰρ ὅψει τοῖς πάθεσιν ἐνατενίζονται, μᾶλλον ἐκραταῖ- ούντο τὴν γνῶμην. Τὰ γὰρ ἐκείνης τοῦ σώματος τραύματα, τὰς πε- πληγμένας ψυχὰς ἰάτο, καὶ ἦν ἰδεῖν προφυλακὴν καὶ θεραπείαν τῶν θεωμένων, τὴν τῆς μακαρίας μεγαλοψυχίαν τε καὶ καρτερίαν. Πρό- φασιν μὲν οὖν αὐτῇ τῆς πληγῆς ποιεῖται ταύτην ὁ ἐχθρὸς· μίαν γὰρ μύλην ὁδυνήσας, σῆπει πάραυτα τὸ οὖλον· καὶ ἐκπίπτει μὲν τὸ ὀ- στέον, ἡ δὲ νομὴ διατρέχει εἰς ἅπασαν τὴν γέρον, καὶ γίνεται φθορὰ τῶν ὑποκειμένων σωμάτων· καὶ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις τερηδονίζε- ται τὸ ὀστέον, καὶ μετὰ διμηνᾶιον χρόνον γίνεται ἔκτρησις. Μελαν- θέντες οὖν ἦσαν οἱ περὶ τόποι ἅπαντες· τὸ δὲ ὀστέον καὶ αὐτὸ φθα- ρέν, κατ' ὀλίγον ἐδαπανᾶτο· σῆψις δὲ καὶ βαρυτάτη δυσωδία καθ' ὅ- λον τὸ σῶμα ἐκράτει· ὥστε τὰς ὑπουργούσας πλέον αὐτῆς πᾶσχειν. Καὶ τὸν μὲν πλείονα χρόνον ἐχωρίζοντο, μὴ φέρουσαι τὴν ἀπάνθρω- πον ὁσμὴν· ὅτε δὲ ἡ χρεία ἐκάλει, θυμιαμάτων ὑπεκκαίονται πλήθος, προσήεσαν, καὶ αὖθις ὑπεχώρουν διὰ τὸ τῆς δυσωδίας ἀφόρητον. Ἡ δὲ μακαρία προφανῶς ἐθεώρει τὸν ἀντίπαλον, καὶ οὐδόλως συνεχώρει αὐτῇ ἀνθρώπινον προσαχθῆναι βοήθημα· δεικνύουσα καὶ ἐν τούτῳ τὴν οἰκείαν ἀνδρίαν. Ὡς δὲ αἱ συνελθοῦσαι παρεκάλουν καὶ μύροις τοὺς τόπους ὑπαλεῖψαι διὰ τὴν ἑαυτῶν ἀσθένειαν, οὐκ ἐπέθετο· ἡγεῖτο γὰρ διὰ τῆς συμμαχίας τῶν ἐκτός, καθαιρεῖσθαι τοῦ ἐνδόξου ἀγῶνος. Καὶ δὴ τινα ἱστροὺς αἱ συνελθοῦσαι μεταστέλλονται, ὥς, εἴ γε δυνηθείη, καὶ αὐτὸς πείσαι θεραπείας τυχεῖν. Ἡ δὲ πάλιν οὐκ ἡνέχετο, λέ- γουσα· τί με τῆς ἀγαθῆς πάλης ταύτης ἐγκόπτετε; Τί ζητεῖτε τὸ φαινόμενον, ἀγνοοῦται τὸ κρυπτόμενον; Τί πολυπραγμονεῖτε τὸ γι- νόμενον, τὸν ποιοῦντα μὴ θεωροῦται; Καὶ πρὸς αὐτὴν φησιν ὁ παρὼν ἱατρός· οὐχ ἔνεκεν θεραπείας τινὸς ἢ παραμυθίας προσφέρομεν φάρ- μακα, ἀλλ' ἵνα τὸ ἡλλοτριωμένον καὶ νεκρὸν μόριον κατὰ τὴν συνή-θειαν θάψωμεν, πρὸς τὸ μὴ τοὺς παρόντας συνδιαφραθῆναι· ὅπερ γὰρ τοῖς τεθνεῶσι προσάγουσι, τοῦτο καὶ ἡμεῖς νῦν ποιοῦμεν· ἀλόγη ἅμα σμύρνη καὶ μυρσίνη οἶνον δεύσας προστίθημι. Ἡ δὲ ἀποδεξαμένη τὴν συμβουλίαν ἡνέχετο, τὰς συνελθούσας μᾶλλον ἐλεήσασα· ἐκαθαίρετο γὰρ ἐκ τούτου ἡ ἀμετρία τῆς δυσωδίας.

Τίς οὐκ ἐφριξε τὴν τηλικαύτην πληγὴν θεασάμενος; Τίς οὐκ ὤφε- λήθη, θεωρῶν τὴν καρτερίαν τῆς μακαρίας, καὶ ἐν ταύτῃ τὴν κατὰ- πτωσιν τοῦ ἐχθροῦ ἐννοήσας; Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἔστησε τὴν πληγὴν, ὁ-θεν ἡ σωτήριος καὶ γλυκυτάτη τῶν λόγων προῆι πηγὴ· καὶ τὸ ὑπερ-βάλλον αὐτοῦ τῆς δεινότητος πᾶσαν παράκλησιν ἀπεσκέδασεν. Ὡς-περ γὰρ θηρίον αἰμοβόρον, πᾶσαν τῶν συνερχομένων τὴν σπουδὴν ἀπεσκόβητε, πρὸς τὸ σπαράξαι τὸ προσπεσόν θήραμα· καὶ θοίνην ζη-ματος ἀσθενεία. Γυναῖκα ὁρῶν, κατεφρόνει· ἡγνύει γὰρ αὐτῆς τὸ ἀν-δρεῖον φρόνημα· νοσοῦντα τὰ μέλη κατεμάνθανεν· ἐτύφλωτε γὰρ, τὸν ἰσχυρότατον αὐτῆς λογισμὸν κατοπτεῦσαι μὴ δυνάμενος. Μηδὲ μὲν οὖν τρισὶ καὶ πρὸς τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἐνήθλητε· δυνάμει δὲ θείᾳ τὸ ὅλον παρεκρατεῖτο σῶμα· τὰ γὰρ συντελοῦντα κερὸς τὴν διαμονὴν αὐ-τοῦ ἐμεμείωτο. Ἀτροφία μὲν οὖν παρῆν· πῶς γὰρ ἡδύνατο σιτίων μεταλαβεῖν, τοσαύτης σήψεως καὶ δυσωδίας κρατούσης; Ἀποκεχώ-ριστο δὲ ἀπ' αὐτῆς καὶ ὁ ὕπνος ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων ἐκκοπτόμενος. Ὅτε δὲ αὐτῆς τὸ πέρας τῆς νίκης καὶ τοῦ στεφάνου ἐγγὺς ἐγένετο, καὶ ὀκτακοσίας ἐθεώρησε καὶ ἀγγέλων ἐπιστασίας, καὶ παρθένων ἀ-γίων προτροπὰς εἰς τὴν ἀνοδὸν, καὶ ἐλλάμψεις ἀνεκλαλήτου φωτός, καὶ παραδείσου χῶρον· καὶ μετὰ τὴν θέαν τούτων, ὥπερ εἰς ἑαυτὴν γενομένη, κατήγγειλε ταῖς παρούταις, γενναίως τε φέρειν, καὶ μὴ δλιγωρεῖν πρὸς τὸ παρόν. Εἶπε δὲ αὐταῖς, καὶ ὥς ὅτι μετὰ τρεῖς ἡ-μέρας χωρισθήσονται τοῦ σώματος· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὴν ὥραν τῆς ἀφίξεως τῶν ἐνταῦθα ἐδήλωσε. Καὶ συντελεσθέντος τοῦ χρό-νου, ἀπῆλθεν ἡ μακαρία Συγκλητικὴ πρὸς τὸν Κύριον, ἐπαθλον τῶν ἀγώνων παρ' αὐτοῦ δεξαμένη τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν· εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρί, ἅμα τῷ παναγίῳ Πνεύματι· εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ρόν τε μετιών, καὶ τὴν ἐντεῦθεν καρπούμενος ὄνησιν, οὐκ ἀμνημονήσεις, εὖ οἶδ' ὅτι, τοῦ αὐτοχειρία καὶ γεγραφότος, καὶ δεδοκός.

Διάγνωσις τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς.

Ὅτι πᾶσα ψυχὴ λογικὴ τρία μέρη κέκτηται· λογισμὸν, θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν· ἐὰν ἔστιν ἐν τῷ θυμῷ, ἀγάπη καὶ φιланθρωπία, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ καθαρότης καὶ σωφροσύνη, ὁ λογισμὸς ἐστὶ πεφωτισμένος· ἐὰν δὲ ἔστιν ἐν τῷ θυμῷ μισανθρωπία καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ἀκολασία, ὁ λογισμὸς ἐστὶν ἐσκοτισμένος. Ὁ μὲν οὖν λογισμὸς τότε ὑγιαίνει, καὶ σωφρονεῖ, ὅταν τὰ πάθη ἔχῃ ὑποτεταγμένα, καὶ τοὺς λόγους τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ πνευματικῶς θεωρῇ, καὶ πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ μακαρίαν Τριάδα διάγῃ. Ὁ θυμὸς δὲ πάλιν τότε κινεῖται κατὰ φύσιν, ὅταν πάντας ἀνθρώπους ἀγαπᾷ, καὶ πρὸς οὐδένα αὐτῶν λύπην ἢ μνησικακίαν κέκτηται. Ἡ δὲ ἐπιθυμία, ὅταν ὑπὸ ἐγκρατείας, καὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ ἀκτημοσύνης νεκρώσῃ τὰ πάθη, τοῦτέστι, μὴ ἡ δούλη σαρκὸς ἐσχημάτισται, καὶ δόξης παρεχομένης ἐφесιν, καὶ τραπῇ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀθάνατον ἔρωτα. Καὶ γὰρ ἡ ἐπιθυμία πρὸς τρία τὴν κίνησιν ἔχει· ἢ πρὸς ἡδονὴν σαρκὸς, ἢ πρὸς δόξαν κενὴν, ἢ πρὸς ἀπάτην χρημάτων· καὶ διὰ τὴν παράλογον ταύτην ἐφесιν καταφρονεῖ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν θείων, καὶ τῆς οἰκείας εὐγενείας ἐπιλανθάνεται, καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἐκθηριούται, καὶ τὸν λογισμὸν σκοτίζει, καὶ οὐ συγχωρεῖ ἀναβλέψαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ὡν ὁ ἀνώτερον κτησάμενος φρόνημα ἀπ' ἐντεῦθεν ἀπολαύει τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ζῇ μακαρίαν ζωὴν, προσδοκῶν τὴν ἀποκειμένην μακαριότητα τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Κύριον.

Διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις λεπτομεροῦς τῆς ψυχῆς.

Ἡ ψυχὴ διαιρεῖται εἰς τὸ λογιστικόν, τὸ θυμικόν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Τοῦ λογιστικοῦ τὰ ἀμαρτήματά εἰσι ταῦτα· ἡ ἀπιστία, ἡ αἵρεσις, ἡ ἀφροσύνη, ἡ ἀδιακρισία, ἡ βλασφημία, αἱ συγκαταθέσεις τῶν ἀμαρτημάτων τῶν ἐκ τοῦ παθητικοῦ μέρους. Ἰασις δὲ τούτων καὶ θεραπεία, ἡ ἀδίστακτος πίστις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἀληθινὰ δόγματα, ἡ συνεχὴς μελέτη τῶν θείων λόγιων τοῦ Πνεύματος, ἡ καθαρὰ προσευχή, καὶ ἡ ἀδιάλειπτος πρὸς Θεὸν εὐχαριστία. Τοῦ θυμικοῦ τὰ ἀμαρτήματα ἡ ἀσπλαγχνία, τὸ μῖσος, τὸ ἀσυμπαθές, τὸ μνησικακόν, ὁ φόβος, ὁ φόνος καὶ ἡ συνεχὴς περὶ τὰ τοιαῦτα μελέτη. Ἰασις τούτων καὶ θεραπεία, ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἀγάπη, ἡ φιλαδελφία, ἡ συμπάθεια, ἡ ἀνεξικακία, ἡ χρηστότης. Τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τὰ ἀμαρτήματα ἡ γα-

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΠΑΝΥ ΩΦΕΛΙΜΩΤΑΤΟΝ

ΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΕΚΑ

Ἐπειδὴ σοι τῷ περιδεξίῳ καὶ μεγαλεπιβόλῳ τῆς φύσεως μετὰ τῆς τῶν τακτικῶν ἐμπειρίας τε καὶ μαθήσεως, ἔτι δὲ καὶ τῆς τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἀκριβοῦς μεταλήψεως, οὐδὲ τὰ τῶν ἱερέων λόγια ἀμελετήτως παρεώρασαι, ἀλλ' ἔτι τοσοῦτόν σοι καὶ ταῦτα πεφιλοπόνηται, ὥστε τὸ σῶμα πολλάκις σιτίοις τρέφων, οὐδὲ τὴν ψυχὴν ἀποστερεῖς τῆς ἐκ τῶν λόγων σιτίσεως· ἀλλ' ὥς ἀνά τινι θείῳ ἄλατι τοῖς τῶν Πατέρων ἀποφθέγμασι, καὶ ταῖς ἐπιτραπεζίοις παραρτύοις ὁμιλίας· ἰδοὺ καὶ αὐτός, μικρὰ τινὰ συνοψίσας τῶν χρησίμων καὶ λυσιτελῶν, καὶ ἀναγινώσκων πάντα μὲν χριστιανόν, πλέον δὲ τοὺς ὅσοι καὶ βίῳ, καὶ λόγῳ, καὶ εὐγενείᾳ, καὶ ἀξιώματι ὑπερανέστηκασιν ὕψει, οἷόν τι δῶρον αὐτοσχεδιάσας ἀνδρὶ φιλολόγῳ καὶ φιλοθεῷ μάλιστα πρέπον, ὃ φίλων ἄριστε, τὸ παρόν σοι προσεήνοχα σύνταγμα, ἐκ διαφόρων μὲν Πατέρων καὶ ἀχροατικῶν λόγων ἀπανθισθέν, ἀκαταφρόνητον δὲ τὴν γνῶσιν τοῖς μετιούσιν ἐμποιού· διάγνωσιν γὰρ ὁμοῦ καὶ διαιρέσιν τοῦ τριμεροῦς τῆς ἐν ἡμῖν ἔχει ψυχῆς, καθὼς πάντες κινούμεθα ἄνθρωποι, καὶ πῶς πρὸς σωτηρίαν ἢ ἀπώλειαν συνωθούμεθα. Ὅριζι δὲ τοὺς λογισμούς, δι' ὧν πᾶσα ἀμαρτία τελεῖται· διαιρεῖ δὲ καὶ τὰ ἐν ἡμῖν πάθη, τινὰ μὲν ψυχικά, τινὰ δὲ τοῦ σώματος. Ἐφεξῆς δὲ καὶ τοὺς τρόπους ὑποτίθεται τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. Εἵτα καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου αὐτεξουσιότητος διαλαμβάνει, καὶ τῆς ἡμῶν ἐν τοῖς πράγμασι παραχρήσεως· συνοψίζει δὲ καὶ τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μακαρίᾳ Τριάδι πίστιν. Ἐτι δὲ καὶ ὅπως δεῖ πιστεῦειν περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, περὶ διαφορᾶς τε ἀρετῆς, καὶ διακρίσεως τῆς τῶν πραγμάτων διδάσκει φύσεως. Καὶ ὅλως ἐπιτομὸς τίς ἐστι γνῶσις ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, καὶ τῆς τῶν καθ' ἡμᾶς φύσεως τε καὶ πίστεως. Ὁ δὲ καὶ περιφέρων εἰς χεῖρας, ἐπιμελέστε-

στριμαργία, ἡ πορνεία, ἡ ἀκαθαρσία, ἡ ἀσέλγεια, ἡ φιλοχρηματία, ἡ τῆς δόξης ἐπιθυμία. Ἰασις τούτων καὶ θεραπεία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ νηστεία, ἡ κακοπάθεια, ἡ ἀκτημοσύνη, ὁ τῶν χρημάτων πρὸς πένητας σκorpισμός, ἡ τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἑφεσις, ἡ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὁρεξις, καὶ ἡ τῆς υἰοθεσίας ἐπιθυμία.

Διάγνωσης τῶν λογισμῶν, δι' ὧν πᾶσα ἁμαρτία τελεῖται.

Ὅκτώ εἰσι πάντες οἱ περιεκτικοὶ λογισμοί. Πρῶτος ὁ τῆς γαστριμαργίας· δεύτερος ὁ τῆς πορνείας· τρίτος ὁ τῆς φυλαργυρίας· τέταρτος ὁ τῆς ὀργῆς· πέμπτος ὁ τῆς λύπης· ἕκτος ὁ τῆς ἀκηδίας· ἑβδομος ὁ τῆς κενοδοξίας· ὄγδοος ὁ τῆς ὑπερηφανίας. Τούτους πάντας τοὺς λογισμοὺς παρενοχλεῖν μὲν ἡμῖν ἢ μὴ παρενοχλεῖν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστίν· ἐμμένειν δέ, ἢ πάθῃ κινεῖν, ἢ μὴ κινεῖν, ὁμοίως τῶν ἐφ' ἡμῖν· ἄλλο δέ ἐστι προσβολή, καὶ ἄλλο συνδυασμός, καὶ ἄλλο πάθος, καὶ ἄλλο πάλη, καὶ ἄλλο συγκατάθεσις, καὶ ἄλλο ἐνέργεια. Καὶ προσβολή μὲν ἐστίν ἡ ἀπλῶς γινομένη τοῦ ἐχθροῦ ὑπόμνησις· οἶον, ποιήσων τότε, ἢ τότε· ὡς ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν. «Εἰπέ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται.» Τοῦτο, ὡς εἴρηται, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Συνδυασμός δέ ἐστίν ἡ παραδοχὴ τοῦ ὑποβαλλομένου λογισμοῦ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ· οἶον ἡ μετ' αὐτοῦ μελέτη καὶ ὁμιλία ὑπὲρ τῇ προαιρέσει ἡμῶν. Πάθος δέ ἐστίν ἡ ὑπὸ τοῦ συνδυασμοῦ ἕξις γινομένη παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑποβαλλομένου πάθους· καὶ οἶον ἡ συνοχή, μελέτη, καὶ φαντασία. Πάλη δέ ἐστίν ἡ ἀντίστασις, ἢ πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ λογισμοῦ τοῦ πάθους, ἢ πρὸς συγκατάθεσιν, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος· «Ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις.» Συγκατάθεσις δέ ἡ κατάνευσις πρὸς τὸ πάθος τοῦ λογισμοῦ· ἐνέργεια δέ ἡ αὐτὴ πρᾶξις. Ἀναίρεται δὲ ὑπὸ μὲν τῆς ἐγκρατείας ἡ γαστριμαργία, ὑπὸ δὲ τοῦ θείου πόθου καὶ τῆς τῶν μελόντων ἐφέσεως ἡ πορνεία· ὑπὸ δὲ τῆς συμπαθείας τῆς πρὸς τοὺς πένητας, ἡ φυλαργυρία· ὑπὸ δὲ τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς πρὸς πάντας ἀγάπης, ἡ ὀργή· ὑπὸ δὲ τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, ἡ κοσμικὴ λύπη· ὑπὸ δὲ τῆς ὑπομονῆς, καὶ καρτερίας, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν εὐχαριστίας, ἡ ἀκηδία· ὑπὸ δὲ τῆς κρυπτῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας, καὶ τῆς συνεχοῦς προσευχῆς, ἡ κενοδοξία· ὑπὸ δὲ τοῦ μὴ κρίνειν τινά, ἢ ἐξουθενεῖν, ὡς ὁμεγάλυχος Φαρισαῖος, ἀλλ' ἡγεῖσθαι ἑαυτὸν ἔσχατον πάντων, ἡ ὑπερηφανία. Τούτων οὖν τῶν εἰρημένων παθῶν ὁ νοῦς ἐλευθερωθεὶς, καὶ πρὸς Θεὸν ἀνυψωθείς, ἀπεντεῦθεν ζῇ τὴν μακαρίαν ζωὴν, τὸν ἀρράβωνα δεχόμενος τοῦ Πνεύματος· καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἀποδην-

μήσας μετὰ ἀπαθείας καὶ γνώσεως ἀληθοῦς, παρίσταται τῷ φωτὶ τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας Τριάδος, εἰς αἰῶνας ἀπεράντους, μετὰ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων καταλαμπόμενος.

Διάθεσις τῶν παθῶν.

Τῶν παθῶν τὰ μὲν ἐστὶ σωματικά, τὰ δὲ ψυχικά. Καὶ σωματικὰ μὲν λέγομεν γαστριμαργίαν, πορνείαν, μέθην, ἀσέλγειαν· ψυχικά δέ, μῖσος πρὸς τὸν πλησίον, φθόνος, ἔρις, κενοδοξία, ὑπερηφανία. Ταῦτα δὲ ἐνεργοῦσιν εἰς τὴν ἡμετέραν ψυχὴν, ἀπούσης ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας· παρούσης δὲ ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας, ταῦτα πάντα ἐξαφανίζονται· τὰ μὲν ὑπὸ ἀγάπης πνευματικῆς, τὰ δὲ ὑπὸ νηστείας καὶ ἐγκρατείας· τότε γὰρ ὁ νοῦς, καὶ τὸ οἰκεῖον φῶς ἀπολαμβάνει, καὶ τὸν Θεὸν ἀπερεμποδίστως ὁρᾷ.

Περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Προνοίας.

Πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τὰ λυπηρά, καὶ τὰ ἀνάξια· ἀλλὰ τὰ μὲν εὐδοκία, τὰ δὲ οἰκονομία, τὰ δὲ παραχωρήσει. Καὶ τὰ κατ' εὐδοκίαν, ὅταν κατ' ἀρετὴν πολιτευώμεθα· βούλεται γὰρ ὁ Θεὸς ἀναμαρτήτους ἡμᾶς διάγειν, καὶ μετὰ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς πολιτεῦσθαι. Κατ' οἰκονομίαν δέ, ὅταν σφαλόμενοι καὶ ἁμαρτάνοντες παιδεύωμεθα. Κατὰ παραχώρησιν δέ, ὅταν παιδεύόμενοι μὴ ἐπιστρέφωμεν· εὐδόκητε γὰρ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον σωθῆναι, καθὼς καὶ οἱ Ἀγγελοι ἐβόων λέγοντες· «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ εἰρήνῃ ἐπὶ γῆς ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.» Οἰκονομικῶς δὲ πάλιν παιδεύει ἡμᾶς ἁμαρτάνοντας, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος· «Κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παιδεύομεθα.» «Οὐκ ἐστὶ κακία ἐν πόλει, ἣν ὁ Κύριος οὐκ ἐποίησεν·» τουτέστι λοιμούς, λιμούς, νόσους, καὶ σφαγὰς πολέμων· ταῦτα γὰρ πάντα τῆς ἁμαρτίας ἐστὶν ἀναιρετικά. Παραχωρεῖ δὲ καὶ τελείως ἐγκαταλιμπάνει τοὺς μὴ θέλοντας, ἢ ἀναμαρτήτως διάγειν, ἢ παιδευομένους μὴ ἐπιστρέφειν, ἀλλ' ἐτι τῇ κακίᾳ ἐμμένειν· καθὼς γέγραπται, ὅτι «τετύφλωκεν ὁ Θεὸς αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπόρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν·» καὶ «παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα·» τουτέστιν, εἶασε διὰ τὸ αὐτεξούσιον· καὶ «σκληρύνων σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραώ·» τουτέστι παραχωρήσω σκληρυνθῆναι διὰ τὴν ἀπειθειαν αὐτοῦ.

Περὶ τῆς αὐτεξουσιότητος ἡμῶν.

Ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον ἐπλασε, λόγῳ καὶ σοφίᾳ τιμηθέντα, πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ θεὸς τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον· ἵνα, εἰ μὲν

θελήσει τῇ αὐτεξουσιότητι τῆς ζωῆς, παραθήσῃ, ζήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα· εἰ δὲ ἀπὸ κακῆς προαιρέσεως παραθήσῃ τὴν ὁδὸν τοῦ θανάτου, αἰωνίως κολάζεται. Τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἀμετάβλητα οὔτε τιμωριῶν οὔτε τιμῆς ἄξια· Οὐδεὶς γὰρ ἐνεκλήθη ποτὲ τὸ εἶναι λευκὸς ἢ μέλας· ἢ τὸ εἶναι μακρὸς, ἢ μικρὸς· οὐ γὰρ τῆς ἡμετέρας εἰσὶ προαιρέσεως· τῶν γὰρ τῆς προαιρέσεως καὶ αἰ κολάσεις εἰσὶ καὶ αἰ τιμαί. Ἀμφοτέρων οὖν χρεῖα, καὶ τῆς ἡμετέρας βουλῆς καὶ θελήσεως, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ συνεργείας καὶ ἀντιλήψεως· ἐτέρου γὰρ λείποντος ἄργεῖ καὶ τὸ ἔτερον. Προέγνω γὰρ ὁ Θεός, καὶ προώρισε, καὶ ἐκάλεσεν, ἀλλὰ τοὺς κατὰ πρόθεσιν κλητοὺς ὄντας, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος, τουτέστι κατὰ θέλησιν καὶ βούλησιν· τοὺς γὰρ μὴ βουληθέντας εἶασε τῷ αὐτῶν πορεύεσθαι θελήματι· οὐ γὰρ βιάζεται, οὐδὲ λυμάνεται τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν· τῆς γὰρ ἐπ' ἄμφω ῥοπῆς, πρὸς ἀρετὴν φημι καὶ κακίαν τὸ αὐτεξούσιον ἐλάβομεν. Οὐδὲν τῶν παρὰ Θεοῦ δοθέντων ἡμῖν εἰς χρῆσιν, κακόν· πάντα γὰρ ὅσα ἐκ τοῦ Θεοῦ καλὰ, καὶ λίαν καλὰ· ἢ παράχρησις μόνον κακόν· τοῦ γὰρ ἡμετέρου ἐστὶν αὐτεξουσίου. Διὸ οὐ τὰ βρώματα κακόν, ἀλλ' ἡ γαστριμαργία· οὐδὲ παιδοποιΐα, ἀλλ' ἡ πορνεία· οὐδὲ ἡ μετάλληψις τοῦ οἴνου, ἀλλ' ἡ μέθη· οὐδὲ τὰ χρήματα, ἀλλ' ἡ φιλαργυρία· οὐδὲ ἡ δόξα, ἀλλ' ἡ κενοδοξία· χρὴ οὖν πάντα ποιεῖν ὥστε τὴν παράχρησιν φεύγειν, καὶ χρήσασθαι τοῖς παρὰ Θεοῦ δοθεῖσι δικαίως· οὕτω γὰρ ποιῶντες, καὶ τῆς κακίας ἀνώτεροι γενησόμεθα, καὶ τῆς ἀρετῆς ἐντὸς εὐρεθώμεν.

**Συνήθεια σαφὴς καὶ σύντομος καὶ διὰ γνώσεως τῆς πίστεως
ἡμῶν τῆς ἐν τῇ Τριάδι ἁγίας.**

Ὅφειλομεν πιστεύειν ὡς ἐβαπτίσθημεν· ἐβαπτίσθημεν δὲ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· εἰς μίαν οὐσίαν δηλονότι καὶ θεότητα· καὶ μίαν βασιλείαν, καὶ ἀρχὴν, καὶ ἰσχύν· καὶ τρεῖς ὑποστάσεις, εἴτουν πρόσωπα καὶ χαρακτηῖρας, εἰ δὲ βούλει καλεῖν καὶ ιδιότητες. Ἄλλο γὰρ ὑποστάσεις, καὶ ἄλλο οὐσία. Οὐσίαν γὰρ καλοῦμεν τὸ κοινὸν τῶν τριῶν ὑποστάσεων· μιᾶς γὰρ φύσεως καὶ οὐσίας τὰ τρία πρόσωπα. Ὑπόστασιν δὲ καλοῦμεν φύσιν μετὰ χαρακτηριστικῶν ιδιωμάτων· ἄλλος γὰρ ὁ Πατήρ, καὶ ἄλλος ὁ Υἱός, καὶ ἄλλος τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὅπερ τέμνει τὰς ιδιότητας μόνον, ἡγουν ὑποστάσεις, οὐ μὴν καὶ φύσιν. Οὐκ ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο, ὅπερ τέμνει τὰς φύσεις· ἀλλὰ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας. Ἄμα γὰρ Πατήρ καὶ Υἱός καὶ ἅγιον Πνεῦμα· ἀλλ' ὁ μὲν Πατήρ καὶ ἀγέννητος, ὁ δὲ Υἱός καὶ γέννημα τοῦ Πατρὸς, ὡς ἐξ ἡλίου φῶς, καὶ ἐκ

νοῦ λόγος· τὸ δὲ Πνεῦμα ἅγιον καὶ ἐκπόρευμα τοῦ Πατρὸς. Ἴδιον οὖν τοῦ Πατρὸς ἡ ἀγεννησία, καὶ τὸ καλεῖσθαι Πατὴρ· Ἴδιον τοῦ Υἱοῦ, τὸ καλεῖσθαι Υἱόν, καὶ γενᾶσθαι ἐκ τοῦ Πατρὸς· Ἴδιον οὖν τοῦ Πνεύματος, τὸ καλεῖσθαι Πνεῦμα ἅγιον, καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι. Τῶν δὲ τριῶν προσώπων, εἴτουν ὑποστάσεων, μία φύσις, μία θέλησις, μία ἐνέργεια, μία ἀγαθότης, μία δύναμις, μία βούλησις· διὰ τοῦτο καὶ ἓνα Θεὸν ὁμολογοῦμεν. Οὐ γὰρ κεχωρισμένοι εἰσὶν ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ καὶ οἱ ἄνθρωποι, οὐδὲ τὰς γνώμας διάφοροι· ἀλλ' ἅμα Πατήρ, Υἱός, καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἐν ἀλλήλοις ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως περιχωροῦσιν. Ἐκαστον δὲ πρόσωπον, ὡς εἴρηται, φυλάττει τὸ ἴδιον· τὸ μὲν τὴν πατρότητα, τὸ δὲ τὴν υἰότητα, τὸ δὲ τὴν ἐκπόρευσιν. Εἰ οὖν ἔροίτο σέ τις. Τί ἐστὶ Πατήρ; ἀποκρίθητι αὐτῷ· Ὅπερ ἐστὶν Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, μένων Πατήρ. Εἰ δὲ λέγοι· Τί ἐστὶν Υἱός; ἀποκρίθητι· Ὅπερ ἐστὶν ὁ Πατήρ, καὶ τὸ Πνεῦμα, μένων Υἱός. Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὁ ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός, μένων Πνεῦμα· ἡ ιδιότης ἀκοινωνήτος καθὼς φησιν ὁ μέγας ἐν θεολόγοις καὶ θεῖος Γρηγόριος· Πῶς γὰρ, φησὶν, ιδιότης μείνη, κινουμένη καὶ μεταπίπτουσα; Ἔστιν οὖν ἡ θεότης, εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ἀμέριστος ἐν μεμερισμένοις, τὸ μὲν τῇ φύσει, τὸ δὲ ταῖς ὑποστάσεσιν· οἷον ἐν ἡλίοις τρισὶν ἐχομένοις ἀλλήλων, μία τοῦ φωτὸς σύγκρασις. Ὅταν τοιγαροῦν πρὸς τὴν θεότητα τὴν ἐν μιᾷ φύσει βλέπωμεν, καὶ τὴν πρώτην αἰτίαν, καὶ τὴν μοναρχίαν, ἐν ἡμῖν τὸ φανταζόμενον· ὅταν δὲ πρὸς τὰς ιδιότητας καὶ τὰ πρόσωπα ἐν οἷς ἡ θεότης, τρία τὰ προσκυνούμενα. Παραδείγματα δὲ προσκείσθω ἀμυδράν τινα εἰκόνα δηλοῦντα τοῦ τοσούτου πράγματος, τῆς θείας φημί φύσεως, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον· ὀφθαλμοῦ νόειμοι βλέψιν, καὶ ἀρχὴν ὕδατος, καὶ πηγὴν καὶ ποταμόν· ταῦτα γὰρ οὔτε χρόνῳ διέστηκεν, οὔτε ἀλλήλων ἀπερρέχεται τῇ πρὸς ἀλλήλα συναφείᾳ, κἂν δοκῇ ταῖς ιδιότησι τέμνεσθαι· ἐνθυμοῦ καὶ ἥλιον, καὶ φῶς, καὶ ἀκτίνα· νοῦν, καὶ λόγον, καὶ πνεῦμα τῷ λόγῳ συνεξίον. Πλὴν κατὰ τὸν εἰπόντα. Πίστις ἡγεῖσθω, καὶ μὴ ἀπόδειξις, καὶ χρὴ πάντα ἄνθρωπον διὰ καθαρᾶς καὶ θεολαμποῦς πράξεως, ὁδηγῶ τῷ Πνεύματι χρώμενον, ἵνα φωτὶ καταλαμβάνηται φῶς, πιστεύειν τε εἰς Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὴν μίαν θεότητά τε καὶ δύναμιν ἐν τρισὶ γνωριζομένην καὶ προσκυνουμένην ταῖς ὑποστάσεσιν.

Ὅπως δεῖ πιστεύειν περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως.

Ὅτι αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ὁ ἀπερίγραπτος, ὁ ἀσώματος, ὁ μο-

νογενῆς τοῦ Πατρὸς Υἱός, τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς φῶς, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, καὶ τῆς ἀθανασίας, τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης, ὁ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως, τῇ βουλήσει τοῦ προανάρχου καὶ συναϊδίου αὐτοῦ Πατρὸς, καὶ τῇ συνεργείᾳ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἐκ τῶν παρθενικῶν αἱμάτων τῆς Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐν τῇ οἰκείᾳ αὐτοῦ ὑποστάσει ἐπηξεν ἑαυτῷ σάρκα ἐμψυχωμένην, καὶ λογικὴν, καὶ ταύτην τῷ ἐννεαμηναίῳ χρόνῳ διεπλασμένην ἐξ αὐτῆς· ἐγεννήθη Θεὸς ἀνθρωπόμορφος, τουτέστι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἐν μιᾷ ὑποστάσει δύο φύσεις ἐπιφερόμενος, ἀδιαιρέτως, καὶ ἀσυγχύτως, καὶ δύο θελήσεις, καὶ ἐνεργείας, θεϊκᾶς ὁμοῦ καὶ ἀνθρωπικᾶς· ἤθελε γὰρ ὡς Θεὸς καὶ ἐνῆργει, καὶ ἤθελεν ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐνῆργει· ἀλλὰ φυσικὴν θέλησιν, καὶ ἐνέργειαν, οὐ μὴν ἁμαρτητικὴν. Ἀναμαρτήτως γὰρ προτελήθη ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπική· καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνώτεως τῷ θελήματι ἠνώθησαν· ὅπερ ἐβούλετο τὸ θεῖον θέλημα, τοῦτο καὶ τὸ τῆς προσλήψεως. Ἀλλὰ θέλημα λέγομεν καὶ ἐνέργειαν τὰ φυσικά· οἷον, ἤθελε φαγεῖν, ἤθελε πιεῖν, ἤθελε περιπατῆται· καὶ ταῦτα ἐνῆργει, καὶ ἤθελε. Ἀλλὰ ταῦτα ἐποίει τῆς θείας φύσεως παραχωρούσης, οὐ μὴν κατηναγκασμένως, ὥσπερ ἡμεῖς· ἀλλὰ καὶ τὸ κοπιᾶν, καὶ τὸ ἀγωνιᾶν, καὶ τὸ αἰτεῖν τὸν Πατέρα παρελθεῖν τὸ ποτήριον, καὶ τοῦτο τοῦ φυσικοῦ θελήματος. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καθέδραν, δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν ἐπὶ Χριστοῦ, θελητικᾶς, καὶ ἐνεργητικᾶς· ὅπου γὰρ φύσις λογικὴ, ἐκεῖ καὶ θέλησις καὶ ἐνέργεια. Φυσικᾶς δὲ δύο θελήσεις, γνῶμην δὲ μίαν· οἰκονομούσης γὰρ τῆς θεότητος, ἐπομένης δὲ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ παραχωρούσης αὐτῇ ἐνεργεῖν τὰ ἀμφοτέρω.

Περὶ διαφορᾶς ἀρετῶν.

Ἐλάβομεν ἐντολὰς παρὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, τὰς ἀπ' ἐντεῦθεν θεουργούσας, καὶ ποιούσας ἡμᾶς ἀναμαρτήτους διάγειν, καὶ ὡς ἀγγέλους ἀναστρέφεσθαι μετὰ τῶν ἀνθρώπων· οἷον τὴν μετάνοιαν, τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὸ διηνεκὲς πένθος, τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τὴν ἐξ ὅλης καρδίας ἐγγινομένην, καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον διάθεσιν, τὴν καθαρὰν προσευχὴν, καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀπάρνησιν, καὶ τὸ δι' ὅλου πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ θάνατον, καὶ ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ ἀδιαλείπτως πορεύεσθαι, καὶ τὸ ἔχειν ἑαυτὸν ὑπὸ πάσης κτίσεως, καὶ δέεσθαι αὐτοῦ διηνεκῶς. Ταύτας γὰρ τὰς θείας ἐντολὰς ὁ μετὰ πίστεως ἐργαζόμενος, Θεοῦ υἱὸς γίνεται, καὶ υἱὸς φωτός, καὶ κληρονόμος Θεοῦ, καὶ συγχληρονόμος Χριστοῦ, καὶ σύμμορφος τῆς

εἰκόνος αὐτοῦ καὶ σύμφυτος, καὶ συντόμως καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, θέσει κατὰ χάριν Θεός. Εἰσὶ δὲ ἕτεροι ἐντολαὶ τοῦ Χριστοῦ, αἱ ἄφεςιν μὲν προξενούσαι, οὐ μὴν δὲ καὶ τελειότητος ἀξιοῦσαι· οἷον τὸ ὁμολογεῖν καὶ ἐξαγορεύειν τὰ οἰκεία ἁμαρτήματα, τὸ μὴ κρίνειν, τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τὰ ἀλλότρια, τὸ ἐλεεῖν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, τὸ φέρειν γενναίως καὶ μετὰ εὐχαριστίας τὰ ἐπερχόμενα λυπηρά, τὸ ὁμολογεῖν δωρεὰν καὶ χάριτι σώζεσθαι. Εἰ μὲν οὖν τὰς πρώτας καὶ θεουργούσας ἐντολὰς τις ἐργάζεται, ἀπ' ἐντεῦθεν λαμβάνει καὶ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ ἁγίου Πνεύματος· εἰ δὲ μὴ, κἂν τὰς δευτέρας μετ' ἐπιμελείας ἐργάζεσθω, ὅπως τύχῃ τῆς τῶν πλημμεληθέντων αὐτῷ συγχωρήσεως. Εἰ δ' ἀμφοτέρων ἐκπέσῃ, ἀχρεῖος οὗτος ἀνὴρ καὶ ἀθλιος, καὶ ταλαίπωρος· καὶ προσδοκᾷ τὴν ἀποκειμένην κόλασιν τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

Διάκρισις τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως.

Τῶν πραγμάτων τὰ μὲν εἰσι κυρίως καλὰ, τὰ δὲ κυρίως κακὰ, τὰ δὲ μέσα· καὶ κυρίως μὲν καλὰ, φρόνησις, ἀνδρεία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη· κυρίως δὲ κακὰ, ἀφροσύνη, δειλία, ἀκολασία, ἀδικία· μέσα δὲ, πλοῦτος, πενία, δόξα, ἀδοξία, ὑγίεια, νόσος, πολυμαθία, ἀμαθία. Μέσα δὲ λέγονται διὰ τὸ καθ' ἑαυτὰ μῆτε κυρίως καλὰ εἶναι, μῆτε κυρίως κακὰ· ἀλλὰ παρὰ τῇ χρήσει τῶν χρωμένων, ἢ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο γινόμενα· οἷον ὁ πλοῦτος, καλὸς μὲν εἰς ἐλεημοσύνην διδόμενος, κακὸς δὲ πρὸς ἡδονὰς δαπανώμενος. Ὡσαύτως καὶ ἡ πενία, καλὴ μὲν, καρτερίαν, καὶ εὐχαριστίαν, καὶ ἐλευθερίαν ἡμᾶς διδάσκουσα· κακὴ δὲ, βλασφημίαν, καὶ ἀνελευθερίαν ἐκ τοῦ μὴ καρτερεῖν ἡμᾶς ἀποτίκτουσα. Καλὴ δὲ καὶ ἡ δόξα, ὅταν ταπεινοφροσύνην ἡμᾶς ἐκδιδάσκη, καὶ τῆς μελλούσης δόξης ἔφεςιν· κακὴ δὲ, ὅταν δουλοπρέπειαν, καὶ διὰ φόβον ἀνθρώπινον πάντα ποιεῖν ἀναπείθει. Ὡσαύτως καλὴ μὲν καὶ ἡ ὑγίεια, ὅταν εἰς εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐργασίαν τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν χρώμεθα· κακὴ δὲ, ὅταν πρὸς ἀκολασίαν καὶ ἀδικίαν. Ὁμοίως καὶ ἡ νόσος, ὅταν εὐχαριστῶμεν καὶ συνεργῶ ταύτῃ χρώμεθα, καλὴ· κακὴ δὲ, ὅταν πρὸς ἀχαριστίαν, καὶ βλασφημίαν, καὶ ὀργὴν ἡμᾶς συνελαιύνῃ. Καλὴ καὶ ἡ πολυμαθία, ὅταν πρὸς διδασκαλίαν καὶ βοήθειαν τοῖς ἀδικουμένοις ταύτῃ χρώμεθα· κακὴ δὲ, ὅταν πρὸς κενοδοξίαν, καὶ συνηγορίαν τῆς ἀδικίας. Καλὴ καὶ ἀμαθία, ὅταν παρασκευάζῃ ἡμᾶς ὑποτάσσεσθαι τοῖς εἰδόσι, καὶ παρ' αὐτῶν πορίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν· κακὴ δὲ, ὅταν πείθῃ ἡμᾶς τῇ οἰκείᾳ στοιχεῖν ἀμαθίᾳ, καὶ μὴ τοῖς κρείττοσιν ἔπεσθαι. Ὡσαύτως καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, οἷον

εὐγένεια καὶ δυσγένεια, εὐμορφία καὶ ἀμορφία, καλλιφωνία καὶ κακοφωνία, ἰσχύς καὶ ἀδυναμία, ταχύτης καὶ βραδύτης, τέχνη καὶ ἀτεχνία, καὶ πρὸς διακονίαν ἐπιτηδεϊότης καὶ ἀνεπιτηδεϊότης. Ταῦτα πάντα, ὡς εἴρηται, τῶν μέσων εἰσὶ καὶ ὁ καλῶς τούτοις χρώμενος οὐδὲν παρὰ τούτων βλαβήσεται, ὡς ὁ μακάριος Ἰωβ· εἰς ἀμφοτέρω γὰρ ἐξετασθεῖς, εὐδόκιμος ἀνεφάνη καὶ ἀκαταγώνιστος, καὶ διὰ πάντα εὐηρέστησε τῷ Θεῷ. Ὡστε οὐ δεῖ τὰ πράγματα αἰτιᾶσθαι· οὐδὲν γὰρ τῶν παρὰ Θεοῦ δοθέντων κακόν· ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐσφαλμένην ἡμῶν, καὶ ἐθελοδουλον προαίρεσιν, καὶ τὴν ἐθελοβλέπουσαν περὶ ταῦτα τῆς ψυχῆς ἡμῶν διάκρισιν, ἣτις αὐτεξουσίως πρὸς τὴν παράχρησιν τούτων ἐξολισθαίνει ἐξ οἰκείας φιληδονίας, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θελήσεως καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας καταφρονοῦσα.

Τοῦ αὐτοῦ ἑτέρου Σύνταγμα διδασκαλίας πρὸς πάντας.

Ἔστιν ὁ βίος τῶν υἱῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα τῶν ἐν αὐτῇ ἀναχωρητῶν ἤτοι μοναχῶν, οὕτως· χάριτι μὲν ἔσμεν σωζόμενοι· ἀλλ' ἡ χάρις αὐθαιρέτως βούλεται εἶναι τοὺς ἑαυτῆς παῖδας, καὶ σοφίας υἱοὺς καὶ πάσης πράξεως ἀγαθῆς, δοκιμάσαντας τὸ καλόν, ζηλοῦντας, καὶ οὕτω πράττειν. Τῆς οὖν ὁρθῆς ταύτης πίστεως ἄξιον σεαυτὸν εὐτρέπιζε, προβεβλημένος, ἀγαπητέ, ταῦτα φυλάττειν· ἀγωνίζονται μετὰ τοῦ «Κύριον τὸν Θεόν σου ἀγαπήσεις ἐξ ὅλης καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν». Οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ πορνεύσεις, οὐ παιδοφθορήσεις, οὐ φαρμακεύσεις, οὐ διχοστατήσεις· ἀπέχου πνικτοῦ, καὶ εἰδωλοθύτου, καὶ αἵματος». Καὶ ταῦτα μὲν ἐστὶ τὰ προφανῆ ἀμαρτήματα· αἱ δὲ ὡς ἐλαχιστότεροι φαινόμενοι ἐντολαί, ὧν καὶ αὐτῶν λόγον ἀποδώσομεν, εἰσὶν αὗται. Τέως μὲν τοὺς μονάζοντάς τε καὶ ἐγκρατεῖς δεῖ ἀνακεχωρισμένους εἶναι ἀπὸ γυναικῶν, καὶ μῆτε εἰς ὁμιλίαν αὐτῶν ἔρχεσθαι, εἰ δυνατόν, μῆτε ὁρᾶν αὐτάς φιλοτιμεῖσθαι, ἵνα μὴ τις ζημία γένηται, ἐὰν μοιχεύσῃ καρδίᾳ διὰ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ὁράσεως. Φυλάττεσθαι τε μὴ εἶναι δίλογον, μὴ δίγνωμον, μὴ ψεύστην, μὴ κατάλαλον, μὴ ἀκεροπερίσπαστον, μὴ ἀναίσχυντον, μὴ βέμβον, μὴ ἀναίσθητον, μὴ αὐθάδη, μὴ σαπρὸν λόγον ἐκ χειλέων προφέροντα, μῆτε ὄρκον ὅλως τὸ παράπαν· ἀλλὰ, Ναί, Ναί, Οὐ, Οὐ. Καὶ ἐὰν που ἀνάγκη γένηται λέγειν ἐν ὁμιλίᾳ· γίνωσκε, εἰ ἀλήθειαν λέγω, εἰ οὐ ψεύδομαι. Τὸ δὲ σεβάσμιον ὄνομα ἐπὶ ὀρκῶν μὴ λάμβανε, μῆτε ἑτερόν τινα ὄρκον, καθὼς εἶπε τὸ εὐαγγέλιον· ταῦτα γὰρ πάντα οὐ προσήκει ποιεῖν· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκκλησίας ἐκβάλλειν τὸν μὴ παραφυλαττόμενον.

Ἔτι τε μὴ γυμνοῦν ἐνώπιόν τινος, ἀλλ' εἰ ἀνάγκη ἐν λουτρῷ, διὰ πάθος, ἐν ἀσθενείᾳ πολλῇ γινόμενον. Μὴ λέγειν ἀδελφόν· ῥακά, μῆτε μωρέ· ἑορταῖς ἐθνῶν μὴ συγκοινωνεῖν· σάββατα μὴ φυλάττειν· μὴ μαγεύειν, μὴ φαρμακεύειν· μῆτε ἄλλον σοι ταῦτα πράττειν ἐπὶ νόσῳ ἢ πάθους ἀλγῆματι. Μὴ ἀπέρχεσθαι πρὸς ἐπαοιδόν, μῆτε φυλακτήριον ἑαυτῷ περιτιθεῖναι, μῆτε περικαθαίρειν, μῆτε μὴν ταῦτά σοι ποιεῖν, μῆτε ὑπὸ ἄλλου σοι γένηται. Τὸ σῶμα φυλάττειν ἀπὸ πάσης αἰσχρότητος καὶ ἀσελγείας· μὴ ἔχειν γυναῖκα συνείσακτον, καθάπερ τινὲς ἀγαπητὰς ἐπέθεντο αὐταῖς ὀνόματα· τάχα δὲ ἐναντίως μισηταὶ αὐτοῖς εὐρεθήσονται. Μὴ ἔχειν καταψυχὴν πρὸς τινα· ὁ γὰρ καταψυχῆς ἔχων, ἡ ψυχὴ αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ οὐ προσδέδεκται. Μὴ συνεύχεσθαι αἰρετικῷ· μῆτε μετὰ ἐθνικῶν. Μὴ παραβαίνειν νηστείαν, τουτέστι τετραδάκα καὶ παρασκευὴν, εἰ μὴ τι ἐπὶ νόσῳ βεβάρησαι, χωρὶς Πεντηχοστῆς μόνης καὶ τῶν ἐπιφανειῶν. Τὴν τεσσαρακοστὴν τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἐβδομάδα τοῦ ἁγ. Πάσχα παρατετηρημένως φύλαττε. Λύε τὴν νηστείαν ἐπὶ ἀδελφὸς πρὸς σε ἐπεδήμησε· νηστείαν δὲ οὐ τὴν τεταγμένην, τετραδάκα καὶ παρασκευὴν, καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν καὶ τοῦ πάθους· ἀλλὰ τὴν ἀπὸ ἰδίας προαιρέσεως τουτέστι δευτέρας, καὶ τρίτης, καὶ πέμπτης. Σάββατον καὶ Κυριακὴν μὴ νηστεύσης πλήν τοῦ μεγάλου Σαββάτου τοῦ ἁγίου Πάσχα. Ἡ δὲ τῆς τετραδὸς καὶ παρασκευῆς, ἕως ὥρας ἐννάτης νηστεία τεταγμένη ἐστὶ· καὶ εἰ τι περισσοτέρως ποιήσεις, τοῦτο παρὰ τὴν σεαυτοῦ προαίρεσιν· εἰ δὲ καὶ ὑπερθέσεις δύνασαι ποιεῖν, γενναίως ἀσχεῖς. Νηστεύων δὲ καὶ πολитеύόμενος, βλέπε μὴ φυσιωθῆς· ἡ γὰρ φυσίωσις παγίς ἐστὶ τοῦ διαβόλου, δι' ἧς ἀπ' οὐρανοῦ πέπτωκεν, ὁμοίως δὲ λοιπὸν δι' αὐτῆς τοὺς ἀνθρώπους παγιδεύων καταβάλλει. Μὴ τίς σε πλανήσῃ ἐν Κυριακῇ νηστεύειν τὸ παράπαν, μῆτε γονυπετεῖν τὸ παράπαν, μῆτε ἐν πεντηχοστῇ· οὐ γὰρ ἐστὶ θεσμὸς ἐκκλησίας. Καὶ μὴ ἀνέχου, ἵνα πλανήσωσί σε τινες Μαρχιωνισταί, ἢ ἑτέρα αἵρεσις, νηστεύειν τὸ σάββατον ἰδίως καὶ Κυριακῆς. Τῶν δὲ συνάξεων μὴ ἀμέλει· τῶν Μυστηρίων ἄξιον σεαυτὸν εὐτρέπιζε, μήπως εἰς κρίμα συνέλθῃς. Μὴ ἀμέλει πλύνειν πόδας ἀδελφῶν ἐρχομένων πρὸς σέ· ζητήσεται γὰρ ἡ τοιαύτη ἐντολὴ περὶ τῶν ὑπερηφάνευσάντων αὐτήν, κἂν ἐπίσκοποι ᾧσιν· ὁ γὰρ Κύριος ἡμῶν αὐτὸς πρῶτος ἔπλυνε, παραγγείλας αὐτοῖς οὕτω ποιεῖν.

Μὴ γίνου φιλάργυρος, μὴ αἰσχροκερδής, μὴ φιλοκτήμων, μὴ φιλήδονος, μὴ φιλόπλουτος· οἱ γὰρ τοιοῦτοι Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται· καὶ ὅλως μὴ πραγματεύου· πολλοὶ χῶραί εἰσι μὴ σπεύρασαι, καὶ οἱ οἰκοῦντες, ἐὰν τέχνας μὴ ἔχωσιν, ἀναγκάζονται πραγματεύεσθαι· κἂν

μὴ ὧσι μονάζοντες, καὶ πραγματεύονται, κακῶς μὲν, πλὴν ἀνάγκη ποιεῖ. Τόκον μὴ λάμβανε· μὴ προαγόραζέ τι ἴσον ὡς τῆς πολιτευομένης τιμῆς. Ἀγάπα πάντα ἄνθρωπον, καὶ εἰρήνευε μετὰ πάντων, καὶ μεθ' ὧν οὐκ εὐχῇ, εἰ δυνατόν τὸ ἐκ σοῦ, χωρὶς αἰρέσεως. Ἐχὼν δέ, μεταδίδου τῷ μὴ ἔχοντι· μὴ ἔχων δέ, μὴ ἐγκληθῇσῃ. Ἐὰν αἰτήσῃ τις παρὰ σοῦ εἰς χρῆσιν, δίδου· καὶ λάμβανε παρ' αὐτοῦ τὸ κεφάλαιον, ὅταν ἔχῃ, ἄνευ τόκου. Μὴ δολιεύου ἐνώπιον Κυρίου· ἐὰν γὰρ ἔχῃς γεννήματα ἢ ἀργύριον, καὶ ζητεῖ τις δανείσασθαι παρὰ σοῦ, καὶ οὐ διὰ μὴ λαμβάνειν σε τόκον πωλεῖς τιμιωτέρως, ἵνα ἀγοράσῃς εὐὼνως τῷ καιρῷ, τουτέστιν ὀλιγοτίμως «δράσεται ὁ Θεὸς τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ»· σκέψαι γὰρ καὶ ὅρα, ὅτι ἀνθ' ἑνὸς τόκου τρεῖς ἢ τέσσαρας τόκους εὐρήσεις λαμβάνων.

Γίνου ταπεινὸς καὶ ἡσύχιος, τρέμων διὰ παντὸς τὰ λόγια τοῦ Κυρίου. Μὴ γίνου μάχιμος, μὴ τίπτε ἄνθρωπον, ἢ μόνον παιδίον σου μικρόν πρὸς παιδείαν, καὶ αὐτὸ παρατετηρημένως, σκοπῶν μήπως διὰ σοῦ φόνος γένηται· πολλὰ γὰρ εἰσιν ἀφορμαὶ τοῦ θανάτου. Μὴ μυκτῆριζε πάντα ἄνθρωπον· μὴ βδελύσσου τινα ἀπὸ σχήματος· παρατετηρημένως ἔχε τὴν ἐσθῆτα, μήτε μαλακοῖς χρώμενος ἱματίοις, μήτε ἐσθῆτι φαινομένη δικαίων ἐνδυομενυῖα, τουτέστι ῥυπαροῖς προσερχόμενος. Σάκκον δέ ἐὰν ἔχῃς, ἵνα πενήτης τὰς ἀμαρτίας σου, σκόπει μὴ φανῇ σου ὁ σάκκος, ἀλλ' ἔστω κεκρυμμένος ἔσω. Καὶ μήτε δέρματα ἀμφιάζου, μήπως δόξαν παρ' ἀνθρώπων λήψῃ. Ὅλως τρίχα, μὴ τρέφε· ἐξέκοψε γὰρ τὸ τοιοῦτον σχῆμα ὁ Ἀπόστολος· μὴ ξυρῶ τὸ γένειον, καὶ μὴ περικουρεύεις χρῶν χειρόμενος. Εἰ δύνασαι καὶ ἐβδομάδα νηστεύειν, μηδενὶ δείκνυε. Κρεῶν ἀπέχου, οὐχ ὡς βδελυσσόμενος, ἀλλ' ὡς ἀνακόπτων τὸ σῶμα τῆς τροφῆς, ἀνάξιον ἑαυτὸν ἡγούμενος, καὶ ἀντὶ τῶν ἐπιγείων τῶν οὐρανίων ὀρεγόμενος· πᾶς γὰρ μετριάζων δαφιλεία τροφῶν, βοηθεῖ τὸ σῶμα αὐτοῦ πρὸς ἐγκράτειαν. Οἶνου ὅλως μὴ λάμβανε, ἢ μόνον γεύεσθαι καὶ εὐλογεῖν τὸν Κτίσαντα· ἐὰν δέ καὶ σύ, ὥσπερ Τιμόθεος, διὰ τὴν πολλὴν πολιτείαν νόστοις περιπέσης, ὀλίγῳ οἶνῳ χρῶ· τὸ γὰρ ὀλίγον φάρμακόν ἐστιν ἰάσεως· πολλῷ δέ αὐτῷ χρώμενος, ἀμφοτέρας ἀσθενείας σεαυτὸν περιβαλεῖς· εἰ δέ ἕως ἐνὸς ποτηρίου ἢ δύο, περισσὸν δὴ μὴ. Εἰ δυνατόν σοι ἀνυπόδητον ὀδεύειν, γενναίως ἐνυχθήσει· εἰ δέ ἀνάγκη ἐστὶ πάντως ὑποδέεσθαι, φιλὰ ἔσονταί σου τὰ ὑποδήματα· καὶ μὴ θέλε κατακεκοσμημένοις ὑποδήμασιν ἐταιρισμὸς σχήμασιν ὑπαιρίδεσθαι. Τοῖς παροῦσιν ἄρκου· καὶ ἂν περισσοτέρων κρεῶν καὶ οἶνων ἔχῃς πολιτείαν, καὶ ἀπέλθῃς ἐπὶ ξένης, μὴ θελήσῃς ἑαυτὸν κομπάζειν, ἀλλ' ἴσος γίνου τοῖς ἀδελ-

φοῖς· ὅσον ἐὰν ἐν λαγχάνοις χρώμενος, καὶ ἐφήμασιν, καὶ εἰ ἀνάγκη, γάρον ἐσθίειν, ἢ καὶ ἰχθύος μεταλαμβάνειν, ἐὰν θέλῃς· ἕως τούτου μόνου, καὶ πάλιν ἀνάλαβε τὴν πρώτην ἄσκησιν. Πάλιν, ἐὰν ἀρρώστησῃς, καὶ λάβῃς ὡδὺ, ἀμαρτία οὐκ ἐστίν· εἰ δέ ἡττηθῇς ἐν τῇ νόσῳ, καὶ λάβῃς πετεινοῦ καὶ κρεῶν, ἡτήρημα μὲν σοὶ ἐστὶ, μὴ λογίσῃ δέ αὐτὸ ἀμαρτίαν· λυποῦ δέ, ὅτι ἀνεκόπῃς σου τῆς πολιτείας, καὶ ὑπεχαλάσθῃς τοῦ στερεοῦ λογισμοῦ.

Εἰ δέ ἐπὶ νόσῳ ἀναγκασθῇς, λουτρῷ χρήσῃ, ἕως ἁπαξ καὶ δις· ὑγιαίνων δέ, βαλανείου οὐ χρεῖαν ἔχεις. Σὺ ὁ μονάζων καὶ ἱερεὺς χαμεινίαν θέλε, ἐὰν ἦς ὑγιής· πρὸ παντός δέ τέχνην ἐπιχειρεῖν. Ἐν ἀγρῷ ἐργάζου, ἵνα μὴ ἐσθίῃς ἄρτον ἀργόν· μᾶλλον δέ ἐκ τῶν χειρῶν σου ἔχε πρὸς τὸ ἀναπαύειν ἀδελφοὺς καὶ ξένους· καὶ εἰ δυνατόν, χήρας, καὶ ὀρφανούς, καὶ μετρίους. Καὶ εἰ μὲν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων οἰκεῖς, καὶ ἔχεις χωρίον, ἦτοι γεώργιον ἐργάζεσθαι, δικαίως συνάγων καρπούς, καὶ μὴ ἔχων τι ἀδικίας, πρῶτον μὲν τὰς ἀπαρχὰς τοῖς ἱερεῦσι πρόσφερε· ἔπειτα θέλε καὶ χήρας ἀναπαύειν, καὶ ὀρφανούς καὶ λοιποὺς ἀπὸ δικαίων πόνων· μὴ ἀπὸ τόκων ἢ πλεονασμῶν, ἢ πραγματειῶν, ἢ διασεισμάτων. Εἰ δέ εἰς μονὴν καθέξῃ, μὴ ὕβριζε τὴν ἄσκησιν τῆς μονῆς. Ἐὰν χωρίον κέκτησαι, ἐν μοναστηρίῳ ἀναχωρῶν, οὐκ ἀνεχώρησέ σοι, ἀλλ' ἐμπαίζεις καὶ ἐμπαίζῃ. Καθεζόμενος δέ ἐν μοναστηρίῳ, μὴ θέλε εἶναι ἀργὸς καὶ ὑπὸ ἄλλων τρέφεσθαι· ἀλλὰ δεῖ σεαυτὸν ἢ τέχνην εἰδεῖν, ἢ ἐργατεύεσθαι, ἵνα πως τὴν ἐφήμερον προσπορήσῃς τροφήν. Νεωτέρους δέ ἐὰν ἔχῃς περὶ σεαυτὸν, πρῶτον μὲν ταπεινοφρόνει, καὶ μὴ θέλε εἶναι διδάσκαλος· εἰ δέ ἰδῇς ψυχὰς σωζόμενας διὰ τῆς σῆς ἀναστροφῆς, τελειῶσαι βουλόμενος τῶν πέντε ταλάντων τὰ διπλάσια, ὧν εἴληφας, μερίμνα τὰς περὶ σέ ψυχὰς καὶ ἐπίστυφε τοὺς νεωτέρους ἰδιάζειν ἕκαστον αὐτῶν· ἐν τε τῇ ὁμιλίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀναστροφῇ, χωρὶς μόνῃς τῆς τραπέζης, καὶ συνάξεως, καὶ ψαλμωδίας· ἐν δέ τῳ ὕπνῳ, ἕκαστον ἴδια περιβάλλεσθαι, καὶ ἕκαστον τὸ στιχάριον αὐτοῦ ἔχειν, ἦτοι σακκίον κεκρυμμένον, ἵνα, ἂν που εὐχῇ νυκτός, ἔτοιμοι εὑρεθῶσι. Θέλε ἀγρυπνεῖν συμμετρῶς ἐν ψαλμοῖς καὶ εὐχαῖς· καὶ ἡμέρας μὲν εὐχεσθαι πυκνῶς, μὴ χρονίζων δέ ἐν εὐχῇ, ἢ κράζων, ἢ βαττολογῶν· συμμετρῶς δέ ψάλλειν, ἵνα μὴ περικακῶσιν αἱ ψυχαί· θέλε δέ τοὺς παῖδας σιωπητικοὺς προβιάζειν. Εἰς καπηλεῖον ὅλως μὴ εἰσέλθῃς· ἀλλ' εἰ ἀνάγκη γένηται, ἐπὶ ξένης γενόμενος, καὶ χρεῖαν ἔχεις ἐδέσματος ἢ ποτοῦ, ἀποστείλας ἀγόρασον, καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ φάγε καὶ πίε, ἐν τόπῳ αὐτῆς ἀνακεχωρημένῳ· ἐὰν δέ μὴ ἢ ἐκκλησία ἐν τῷ τόπῳ, μὴδὲ οἰκία ὀρθοδόξων, καὶ ἀνάγκη σοι γέ-

νηται, καὶ εἰσέλθης εἰς πανδοχεῖον, θέλει μένειν ἐν πανδοχείῳ, ὅπου οὐκ εἰσι γυναῖκες, οὔτε καπηλεῖον· καὶ τοῦτο μετὰ λύπης.

Ἐὰν οὖν τὰς προειρημένας ἐντολὰς φυλάξας, καὶ τῶν προειρημένων σφαλμάτων ἑαυτὸν τηρήσας, τὸν δρόμον τελειώσῃς ἐν πίστει καὶ ἀγνότητι καὶ πολιτείᾳ, κατὰ τὸ εἰρημένον· βαθμὸν σεαυτῷ μέγαν καὶ ἀγαθὸν περιποιήσῃ. Αὐταὶ εἰσιν αἱ τῆς προειρημένης πίστεως ἐντολαὶ καὶ παραφυλάγματα, ἃς, ἐὰν ποιήσῃς, καὶ τὴν πίστιν τηρήσῃς, ἔσει μαθητὴς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰ δέ τις ἀντιλέγει τοῖς προειρημένοις, Θεῷ ἐστὶν ἀντιλέγων. Ψηλαφήσει γὰρ τὰς θείας Γραφάς, καὶ κατανοήσῃ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἔχει συνιέναι, ὅτι περὶ τούτων ὁλων ἐντέλλεται ὁ Κύριος· καὶ αὐταὶ μὲν αἱ ἐντολαὶ μονάζουσι καὶ λοιποῖς Χριστιανοῖς εὐλαβέσι. Εἰ δέ τις ἱερεὺς ἀκριβῶς θέλει ἱερατεύειν, μετὰ τῶν προειρημένων ἐντολῶν, ἥτω νηφάλιος, σπουδαῖος, ἀνεξίκακος, χρηστός, φιλόρφανος, φιλόπτωχος, φιλόξενος, φιλάγαθος, ἡσυχος, στερεὸς πίστει καὶ γνώμῃ καὶ λόγῳ, ἀπεχόμενος γυναικός, μὴ ἀμελῶν τοῦ ποιμνίου, μὴ βδελυσσόμενός τινα· μὴ προσωποληπτεῖν, ἐλέγχοντα ἐπὶ πάντων, μὴ ἔαν ψωριὸν πρόβατον ἐν τῇ ποιμνίᾳ, ἀλλὰ καθαίρειν πρῶτον μετὰ μετανόιας, καὶ τότε συνάγειν ἐν τῇ μάνδρᾳ. Εἰδέναι ἕκαστον ὡς ποιμαίνειν δεῖ· τί δὲ τὰς χήρας παραγγέλειν, τί μοναχοῖς, τί λαϊκοῖς, τί κατηχουμένοις. Γυναίξιν δὲ παραγγέλειν ἐν ἐκκλησίᾳ μὴ λαλεῖν ὅλως, ἀλλ' ἐν πᾶσι σιγᾷ καὶ εὐχέσθαι, καὶ μὴ λαμπρύνειν ἑαυτὰς ἐν χρυσῷ ἢ ἐσθῇ, τὰ δὲ πρόσωπα αὐτῶν μὴ φαίνεσθαι, χείρας ἀνδρῶν μὴ καταφιλεῖν. Κατηχούμενοι δὲ ἰδίᾳ εὐχέσθωσαν, ἢ ἐξωθεν τοῦ βηλοῦ· ὁ δὲ πᾶς λαὸς ἐν φόβῳ καὶ σιωπῇ ἀκούετω τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. Οὐ μόνον δὲ οἱ ἁμαρτάνοντες δικὴν ἀποτίσουσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν. Περὶ δὲ τῶν προσφορῶν ὀφείλει νήφειν ὁ ἱερεὺς· ἐὰν γὰρ λάβῃ παρά στρατευομένου ἐκχέοντος αἷμα, ἢ διασεῖσαντος, ἢ κλέψαντος, ἢ πραγματευτοῦ, ἢ ἐπιόρκου, ἢ παρά πλουσίου ἀποστερητοῦ, ἢ παρά τελώνου ἐπιπράττοντος, ἢ τοκογλύφου, ἢ τιμιολοκοῦ ἐπὶ σίτου, ἢ παρά παντὸς ἁμαρτωλοῦ· ὁ τοιοῦτος ἱερεὺς, ἀπὸ τοιούτων ἐὰν λάβῃ, χολῶν καὶ τυφλῶν προσφέρει ἐξ αὐτῶν τῷ Θεῷ. Σὺ δὲ τῷ λαϊκῷ οὐκ ἔξεστι κρίναι τὸν ἱερέα, εἰμή, ἐὰν εἰδῇς παραβάτην, φεύγε ἀπ' αὐτοῦ. Ἐὰν ταῦτα φυλάξῃς, ὁ ἱερεὺς, βαθμὸν ἀγαθὸν ἑαυτῷ περιποιῇ, καὶ πολλὴν παρρησίαν τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΟΙ ΕΝ ΤΩΙ ΑΓΙΩΝΥΜΩΙ ΟΡΕΙ ΑΘΩΙ

Ἡ Ἰ. Μ. τῆς Μ. Λαύρας	Σώμ. 3	Μιχαὴλ ἱερομ.	Σώμ. 1
Ἀρχιμ. Βενιαμὴν	» 1	Μελχισεδὲκ ἱεροδισκ.	» 1
Προηγ. Νικόδημος	» 1	Γρηγόριος μοναχ. Ῥήσιος	» 1
Προηγ. Κοσμᾶς	» 1	Εὐθύμιος μοναχ. Ῥήσιος	» 1
Προηγ. Βασίλειος	» 1	Ἀθανάσιος μοναχ.	» 1
Α. Εὐμορφόπουλος	» 1	Ἀμβρόσιος ἱερομ.	» 1
Προηγ. Νεόφυτος	» 1	Θεόπεμπος μοναχ.	» 1
Ὁ Γέρων Σάββας ἐκ Θράκης	» 1	Θεοτόκης μοναχ. ἐκ Λέσβου	» 1
Ὁ Γέρων Διονύσιος ὁ σκευοφύλαξ	» 1	Δωρόθεος μοναχ.	» 1
Ὁ Γέρων Παρθένιος τραπεζάρης	» 1	Δομέτιος μοναχ.	» 1
Ὁ Γέρων Χριστόφορος ἐκ Μαδίτου	» 1		
Ὁ Γέρων Γαβριὴλ Ἰμβριος	» 1	Ἡ Ἰ. Μ. τῶν Ἰβήρων	Σώμ. 3
Ὁ Γέρων Γεράσιος ὁ ἐξ Αἰγίνης	» 1	Ἀρχιμ. Κύριλλος	» 1
Ὁ Γέρων Ματθ. γραμματεὺς	» 1	Ἀρχιμ. Διονύσιος	» 1
Στέφανος ἱεροδιακ. ὑπογραμ.	» 1	Γέρων Κύριλλος Κεφαλλην	» 1
Βενέδικτος ἱερομ.	» 1	Διονύσιος Μ. γραμ. ἐκ Μελενίκου	» 1
Ἰωάσαφ ἱερομ.	» 1	Εὐγένιος μοναχ. Δόπρης	» 1
Ἰγνάτιος ἱερομ. Θάσιος	» 1	Ἀθανάσιος ἱερομ.	» 1
Ἰερόθεος ἱεροδιακ.	» 1	Ἰερώνυμος ἱερομ.	» 1
Γαβριὴλ μοναχ. Κυδωνιεύς.	» 1	Σωφρόνιος ἱερομ.	» 1
Χαράλαμπος μοναχ. ἐκ Θράκης	» 1	Γέρων Γεννάδιος Ψάλτης	» 1
Ἰγνάτιος μοναχ. ἱεροψάλτης	» 1	Σάββας μοναχ. ἐκ Ραιδεστού	» 1
Γρηγόριος μοναχ. Ζαγοραῖος	» 1		
Νικηφόρος μοναχ. νοσοκόμος	» 1	Τὸ Ἰ. Κοινόβ. τοῦ Διονυσίου	Σώμ. 3
Εὐγένιος μοναχ. καὶ Ἰωάννης	» 1	Προηγ. Ἀβέρκιος	» 1
Πνευματ. Ἀντ. Σάμ. ἀπὸ ἁγ. Π.	» 1	Προηγ. Ἰάκωβος	» 1
		Γέρων Κύριλλος	» 1
		Γέρων Γελάσιος	» 1
		Γέρων Συμεών	» 1
Ἡ Ἰ. Μ. τοῦ Βατοπαιδίου	Σώμ. 3	Γέρων Εὐγένιος	» 1
Ἀρχιμ. Παγκράτιος	» 1	Γέρων Γρηγόριος	» 1
Ἀρχιμ. Ἰωάσαφ Λέσβιος	» 2		
Ἀρχιμ. Διονύσιος	» 1		
Προηγ. Βαρθολομαῖος	» 1	Τὸ Ἰ. Κοινόβ. Κουτλουμούση	» 3
Προηγ. Νικάνδρος	» 1	Ἀρχιμ. Ἰωάσαφ. Ἡγούμε.	» 2
Προηγ. Χαράλαμπος	» 1	Ἀρχιμ. Μελέτιος	» 2
Ἰάκωβ. ἱεροδ. ἁ γραμ. τῆς Ἰ. Κοιν.	» 1	Γέρων Χαρίτων	» 1

Ἡ Ἱ. Μ. τοῦ Παντοκράτορος Σωμ. 2	Βενέδικτος ἱερομ. Λευκάδιος Σωμ. 1
Ἀρσένιος ἱερομ. » 1	Χρυσόγονος μον. Κεφαλήν » 1
Ἰωάσαφ. μοναχ. τυπικάρης » 1	Ἀνθίμος μοναχ. Σάμιος » 1
Ἀθανάσιος Σ. ἐκ Πόρου » 1	Ἰωσήφ μοναχ. Τρικεριώτης » 1
—	Καλλίνικος μοναχ. Βυζαν. Ρ. » 1
Ἡ Ἱ. Μ. τοῦ Ξηροποτάμου Σωμ. 2	Θεοδόσιος μοναχ. ἄγ. Νικόλ. » 1
Ἀρχιμ. Ναθαναήλ » 1	Νικ. Γ. Κύρου ἐκ Βόλου » 1
Ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος » 1	Κ. Ἰωαννίδης ἀπὸ Ἀγ. Γεώργ. » 1
Ἀρχιμ. Παΐσιος » 1	Ἰωάν. Ν. ἀπὸ Ἀγ. Γεώργ. » 1
Προηγ. Γρηγόριος » 1	Κωνστ. Δ. Κοντογεώργης » 1
Προηγ. Ἀκάκιος » 1	Μηνᾶς Νικολαΐδ. ἐκ Μακρυνίτσ. » 1
Νεόφυτος μοναχ. » 1	Γεώρ. Α. Παπαγεωρ. ἐκ Πρόπαν » 1
Διονύσιος μοναχ. » 1	Μιχ. Εὐαγγελιδ. ζωγρ. ἐκ Θάσ. » 1
Ἀνατόλιος μοναχ. » 1	Οἱ κ. Γιαννάκ. καὶ Ἀπόστ. ῥάπτ. » 1
Κύριλλος μοναχ. κελ. Μεταμόρ. » 1	Κελλία περὶ τῶν Καρυῶν.
Σεραφεῖμ μον. κελ. ἄγ. Ἀθαν. » 1	Εὐγένιος ἱερομ. Σκοπελίτης » 1
—	Δαμιανὸς ἱερομον. » 1
Τὸ Ἱ. Κ. τοῦ Καρακάλου Σωμ. 3	Ἀναστ. μοναχ. Ζαγοραῖος » 1
—	Καϊσάριος μοναχ. » 1
Ἡ Ἱ. Μ. τοῦ Φιλοθέου Σωμ. 2	Γρηγόρ. ἱερομ. κελ. ἄγ. Ἀπόστ. » 1
Ἀρχιμ. Συμεὼν Πελοπον. » 1	Νήφων ἱερομ. κελ. ἄγ. Εὐθύμ. » 1
Παΐσιος ἱερομ. » 1	Πολύκαρπ. μον. κελ. ἄγ. Ἰωάν. » 1
Θεοφύλακτος μοναχ. » 1	Ἀνανίας μοναχ. Κερκυραῖος » 1
—	Πολύκαρπ. μον. κελ. ἄγ. Ἀννης » 1
Τὸ Ἱ. Κ. τῆς Σίμωνος Πέτρας Σωμ. 3	Νεόφυτος ἱερομ. κελ. ἄγ. Θεόδ. » 1
—	Γεράσιμος ἱερομ. κελ. Καρακάλ. » 1
Τὸ Ἱ. Κ. τοῦ Ἀγ. Παύλου Σωμ. 3	Ἀνθίμος μοναχ. Κερκυραῖος » 1
—	Διονύσ. μον. κελ. ἄγ. Ὁνουφρ. » 1
Τὸ Ἱ. Κ. τοῦ Ξενοφώντος Σωμ. 3	Προκόπιος μοναχ. Ζακύνθιος » 1
—	Μάξιμος μοναχ. κελ. ἄγ. Τριάς » 1
Τὸ Ἱ. Κ. τοῦ Γρηγορίου Σωμ. 3	Ἰσακκ. μον. Κελλιῶτης » 1
—	Συμεὼν μοναχ. Κελλιῶτης » 1
Τὸ Ἱ. Κ. τοῦ Ἐσφιγμένου Σωμ. 3	Γρηγόριος μοναχ. Κεφαλήν » 1
Προηγ. Λουκᾶς ἀρχιμ. » 1	—
—	Ἡ Ἱ. Σκ. τῆς ἄγ. Ἀννης. » 1
Τὸ Ἱ. Κ. τοῦ Ῥωσικοῦ Σωμ. 10	Βησσαρίων ἱερομ. Πνευμ. » 1
—	Ἰωάσαφ. ἱερομ. πνευμ. » 1
Τὸ Ἱ. Κ. τοῦ Κωνσταντίνου Σωμ. 5	Ἀμφιλόχιος ἱερομ. πνευμ. » 1
Προηγ. Συμεὼν ἀρχιμ. » 1	Ἰάκωβος μοναχ. » 1
—	Γεννάδιος μοναχ. » 1
Οἱ ἐν Καραῖς.	Θεόφιλος μοναχ. » 1
Ὁ Πνευμ. τοῦ Κοινοῦ Ἰωάσαφ » 1	Κύριλλος μοναχ. » 1
Διονύσιος ἱερομ. Βυζάντ. » 1	Ἰωάσαφ μοναχ. » 1
Βενιαμίν ἱερομ. » 1	Γεδεὼν μοναχ. » 1
Ἰωάσαφ ἱερομ. » 1	Χρυσόστομος μοναχ. » 1
Γαβριήλ ἱερομ. ὠρολογιοποιός » 1	—

Ἀγαθάγγελος ἱερομ. Σωμ. 1	Σάββας μοναχ. ζωγρ. Σωμ. 1
Μακάριος μοναχ. Τήνιος » 1	Δανιήλ μοναχ. Σμυρναῖος » 1
Οἱ πέντε ἀδελφοὶ ἐκ Παρνασσῶ » 1	Μακάριος μοναχ. Σάμιος » 1
Σωφρόνιος μοναχ. Βυζάντιος » 1	Πρόδρομ. μοναχ. ἐκ Περιστασείας » 1
Ἀβράμιος μοναχ. ἐκ Ραιδεστού » 1	Βασίλειος Ἀνδριανουπόλεως » 1
Κυριακὸς μοναχ. Ἐφέσιος » 1	Οἱ ἀπὸ Ἀγ. Νείλου ἀδελφοὶ » 1
Ἰγνατίος μοναχ. » 1	Γρηγόρ. μοναχ. Ξυλογράφ. » 1
Ὁ ἀνώθεν τῆς Σκήτης Ἀρτέμ. Μ. » 3	—
Ἡ μικ. Σκ. τῆς ἄγ. Ἀννης » 1	Ἡ Ἱ. Σκ. τοῦ ἄγ. Παύλου Σωμ. 2
Γρηγ. ἱερομ. πνευμ. » 1	Κοσμάς ἱερομ. Πνευμ. » 1
Σάββας ἱερομ. πνευμ. » 1	Χριστόφορος ἱερομον. πνευμ. » 1
Νικόδημος μοναχ. » 1	Ὁ ὁσιωτ. Φιλάρετος ὁ γέρον » 1
Γαβριήλ μοναχ. » 1	Ἀνθίμος καὶ Θεόκλητος μοναχ. » 1
Μόδεστος μοναχ. » 1	Κύριλλος ἱερομ. ζωγράφ. » 1
Συμεὼν μοναχ. Καλλιγρ. » 1	Τιμόθεος μοναχ. » 1
Θεοφάνης μοναχ. » 1	Παΐσιος μοναχ. Κυμαῖος » 1
Ἀπὸ Κατουνακία » 1	Ματθαῖος μοναχ. » 1
Δανιήλ προηγ. » 1	Ἀβράμιος μοναχ. Πελοπον. » 1
Γεράσιμος μοναχ. » 1	Σεραφεῖμ ἱεροδιάκ. Πελοπον. » 1
Νεόφυτος μοναχ. » 1	Δαβὶδ μοναχ. Λέσβιος » 1
Ἰγνατίος ἱερομ. ἐκ Σερρών » 1	Παῦλος μοναχ. Ζαγοραῖος » 1
Ἀντώνιος μοναχ. Καλλιγρ. » 1	Δανιήλ μοναχ. » 1
Δανιήλ μοναχ. » 1	Θεοδόσιος μοναχ. Πελοπον. » 1
Ἀρσένιος μοναχ. » 1	—
Λογγίνος μοναχ. » 1	Ἡ Ἱ. Σκ. τοῦ Βατοπαίδ. Σωμ. 2
Ἀνατόλιος μοναχ. » 1	Σάββας μοναχ. » 1
Κύριλλος μοναχ. » 1	Ἡρώδιον μοναχ. » 1
Πολύκαρπος μοναχ. » 1	Ἰγνατίος μοναχ. Σμυρναῖος » 1
Χαρίτων ἱερομ. ἀπὸ ἄγ. Βασιλ. » 1	Βαρσανούφιος μοναχ. Ἠπειρ. » 1
Μάξιμος μοναχ. » 1	Συμεὼν μοναχ. » 1
Παΐσιος μοναχ. » 1	—
Ἀπὸ Κερασία Πικνέντ. καὶ Συμ. » 3	Ἡ Ἱ. Σκ. τῶν Ἱθέρ. τὸ κοιν. Σωμ. 2
Αὔξέντιος μοναχ. » 1	Ἰγνατίος ἱερομ. πνευμ. » 1
Παχώμιος μοναχ. » 1	Ἰάκωβος μοναχ. Προδρομίτης » 2
—	Γαβριήλ μοναχ. μοσχοθυμιοπ. » 1
Ἡ Ἱ. Σκ. τοῦ Κανυκαλ. » 1	Νεῖλος ἱερομ. Ῥήσιος. » 1
Ἀντώνιος ἱερομ. καὶ οἱ σὺν αὐτῷ » 10	Παχώμιος μον. ἐκ Ῥαιδεστού » 1
Νεῖλος ἱερομόναχ. » 1	Κύριλλος μοναχ. βιβλιοπώλ. » 3
Ἰάκωβος μοναχ. » 1	—
Ἀνδρόνικος μοναχ. » 1	Ἡ Ἱ. Σκ. τοῦ Ξενοφ. τὸ κοιν. Σωμ. 2
Δανιήλ ἱερομ. Σάμιος » 1	Σοφονίας προηγούμε. » 1
Μακάριος ἱερομ. Συνασίτης » 1	Νικηφόρος ἱερομ. Κεφαλήν » 1
Συμεὼν μοναχ. ἐκ Πόρου » 1	Γρηγόριος ἱεροδ. ἐκ Βερροίας » 1
Θεόκλητος μοναχ. » 1	Συμεὼν ἱερομ. » 1
Ἀκάκιος μοναχ. » 1	Ἀρσένιος μοναχ. πρ. Γρηγορ. » 1
Νεῖλος μοναχ. Λέσβιος » 1	Ἰωσήφ μοναχ. Λέσβιος » 1

Μακάριος μοναχ. Σουλιώτης	Σωμ. 3	Χαρ. Καλφόπουλ. ἐκ Ραιδεστοῦ Σωμ. 1
Ἀγγέλιος μοναχ. Πελοπον.	» 1	Μιχαήλ Δημήτριος Παναγ. καὶ
Θεόκλητος μοναχ. Σκιαθίτης	» 1	Ἀναστ. ἀδελ. Ζαφειρ. ἐξ Αἰγίν. » 4
—	—	Ἀριστείδ. Λιγδόπουλος » 1
Ἡ. Ἰ. Σκ. τοῦ Κουτλουμουσίου	Σωμ. 2	Στέργιος Π. Γεωργίου » 1
Ἰωάννης Ἱεροδιακ.	» 2	Γ. Ταξινοπούλου » 1
Χαράλαμπος ἱερομ.	» 1	Σ. Βασιλειάδης » 1
Εὐγένιος μοναχ. πρ. Ῥώσος	» 1	Ἀργύριος Φύσσας » 1
Δωρόθεος ἱερομ. Πελοπον.	» 1	Ἠλίας Ἀργυρίου » 1
Μάξιμος μοναχ. Πελοπον.	» 1	Φ. Γεωργαντζᾶς » 1

Οἱ ἐκ Ἀθηνῶν

Ὁ Σ. Μητρ. Ἀθην. Προκόπιος	Σωμ. 3	Ι. Βῆχος » 1
Ὁ Σ. πρ. Λαρίσ. Δωρόθεος	» 2	Δ. Καμπούρογλος » 1
Ὁ Σ. πρ. Κεφαλ. Σ. Κομποθέκ.	» 2	Δ. Ἀπέργης » 1
Ὁ Παν. ἀρχ. Ἀκαρν. Γεράσιμ.	» 2	Ι. Δάβρης » 1
Ὁ Παν. Μαντινείας Θεόκλητος	» 2	Ι. Χασάπης » 1
Ὁ Παν. ἐπ. Καλαβρ. Εὐθύμιος	» 2	Ἀντών. Ἀγιοβλασίτου » 1
Ὁ Παν. Οἰτύλου Προκόπιος	» 2	Γεώργ. Ἡρακλῆς » 1
Ἰ. Μαρτίνος ἀρχιμ.	» 1	Ἀνδρ. Χ. Νικολάου » 1
Δαμασκ. Χριστόπουλος ἀρχιμ.	» 1	Περικλῆς Γ. Καλάρης » 1
Προκ. Οἰκονομίδης	» 1	Δημ. Φραγγούλης Λευκάδ. » 1
Δαμασκ. Κωνσταντινίδ. ἀρχιμ.	» 1	Ἀνδρέας Α. Κοντός » 1
Γερμανός ἱερομ. πρ. ἐξαρ. Π.Τ.	» 1	—
Ἀνθιμ. ἱεροδ. Ζ. Πηγῆς	» 1	Ἀσὴμ. Λεονάρδου » 1
Μακάριος ἱεροδ. τοῦ Π. Τ.	» 1	Ἰωάν. » » 1
Ἀνθιμος Μανουσάπουλος ἀρχ.	» 1	Θεοδ. » » 1
Παρθένιος ἱερομ. ἀγ. Θεοδ.	» 1	Μ. » » 1
Ν. Γικνίτσης ἱερεὺς φρ. Ἀθην.	» 1	Δ. » » 1
Παναρ. Π. Εὐθυμ. ἱερομ.	» 1	Λεονάρδος Θ. Κοντός » 1
Γρηγ. μοναχ. Ζωοδ. Πηγῆς	» 1	—

Οἱ ἔντιμοι Κύριοι

Ἀντώνιος Βασιλῆς	» 1	Λεόντιος ἱεροδ. Βατοπαϊδ. Σωμ. 1
Βασίλ. Ἐργαστηριάρχης	» 1	Ἀντών. Ῥεβινθῆς ἐκ Παρις. » 1
Γ. Μίλησις βουλευτῆς	» 1	Γεώργ. Φραντζῆς Ἀθηναῖος » 1
Ἀ. Ἀντωνιάδης βουλευτῆς	» 1	Φλώρος Ἐμ. Κατσουρὶς Νάξιος » 1
Δ. Ραχτιβάν	» 1	Παντελ. Δ. Κριεζῆς Ὑδραῖος » 1
Γρηγόριος Πουρινῆς συμβολ.	» 3	Κορνῆλ. Φωτιάδης Βατοπαϊδ. » 1
Β. Δ. Ζώτος Μολοσσός.	» 1	Καραχάλιος » 1
Ἰ. Λεωνίδας λοχαγ.	» 1	—
Ἀλέξ. Μωραϊτίδης καθηγ.	» 1	—
Ἀριστείδης Παπαδόπουλος	» 1	—
Μιχ. Σπυριδ. ἐκ Ῥαιδεστ.	» 1	Ἀντών. πρ. Κερκύρ. ἀρχιερ. Σωμ. 3
Παναγ. Δ. Καλογερόπουλος	» 1	Ἀβέρκιος πρ. Πατρῶν » 3
Πέτρος Χαρακίπουλος	» 1	Ἰωάσαφ Σιάκος ἱεροκ. Ἀττικῆς » 2
		Σωφρόνιος Γαληνός ἱερομ. Κρής » 1

Οἱ ἐκ Πειραιῶς

Ἀντών. πρ. Κερκύρ. ἀρχιερ.	Σωμ. 3
Ἀβέρκιος πρ. Πατρῶν	» 3
Ἰωάσαφ Σιάκος ἱεροκ. Ἀττικῆς	» 2
Σωφρόνιος Γαληνός ἱερομ. Κρής	» 1

Ἠλίας Ἀλεξόπουλος ἱερεὺς	Σωμ. 1	Ἠλ. Στρατούλης Σωμ. 1
Σωφρόνιος ἱερεὺς	» 1	Ἀνδρ. Βαρδάκης » 1
Ἀδελφοὶ Μέρμιγγα	» 3	Ἀχιλ. Οἰκονόμου » 1
Ἀδελφοὶ Βαρβαρέση	» 2	Γεωρ. Φιλαρετόπουλος » 1
Νικόλαος Ἀργυρίου	» 1	Ν. Π. Βασιλάκης φοιτητ. » 1
Ν. Καπερώνης	» 1	Σπ. Γ. Μονοκρούσος Κεφαλ. » 1
Δ. Κόκινος	» 1	Α. Γ. Μονοκρούσος Κεφαλ. » 1
Β. Βαροζάκης	» 1	Μιχ. Καμπανάος » 1
Γ. Χριστοφίλης	» 1	Σπ. Καμπανάος » 1
Φωκίων Βάμβας	» 1	Εὐθ. Τερζάκης φοιτ. » 1
Χρ. Δημάκης	» 1	Βασ. Τυρηνόπουλος » 1
Γεράσιμ. Παπασμήρης	» 1	Γ. Γιαννοῦκος » 1
Βασίλ. Κ. Δεληγιάννης	» 1	Στυλ. Γ. Μπέσης » 1
Γ. Θ. Πολιτόπουλος	» 1	Ἐλευθ. Κολοκούδαρος » 1
Ἰ. Βητάκης	» 1	Ἰωάν. Βρεσθηνιώτης » 1

Οἱ ἐκ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Δημήτρ. Παντελῆς καὶ Ἀντών. ἀδελφ. Μπαστούνη ἐκ Κρανιδ.	» 3	Μιχαὴλ ἱερεὺς οἰκονόμ. » 1
Σταῦρος Γκιονάκης	» 1	Βασίλ. Ἀθανασίου πνευμ. » 1
Ἀ. Βενιζέλου	» 1	Θεόδωρος ἱερεὺς » 1
Ἀ. Ριζοπούλου	» 1	Νέανδρος ἱεροδ. » 1
Ἀ. Ἀγριανίτης	» 1	Ν. Παππα Ἰωάννου πρωτοψ. » 1
Κρίτων ἐπιλοποῦς Ἀνδριος	» 1	Πέτρ. Παππαστεφανίδης φοιτ. » 1
Γεράσιμ. Ε. Λιθιεράτος φοιτ.	» 1	—
Κ. Λαζαρίδης	» 1	—
Σ. Α. Ρούσος	» 1	—

Οἱ ἐκ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγ. Σπυριδῶνος.

Γεωρ. Ν. Λεούσης τέκτων	» 1	Δημ. Παῖζης ἱερεὺς Σωμ. 1
Διονύσιος, Γκορογιάννης	» 1	Ἰ. Δρέττας ἱερεὺς » 1
Π. Κοντοπίθαρος	» 1	Δ. Παππακωνσταντόπουλος » 1
Κ. Α. Μουζοτόπουλος	» 1	Ἀβέρκιος ἱερομ. » 1
Ἐμμαν. Μανολικίδης ἐπιπλ.	» 1	Γαβριήλ Παππαϊωάννου ἱεροδ. » 1
Ἰωάν. Μαργκούνης ἐκ Πόρου	» 1	Ἀνθιμος μοναχ. ἐκκλησιάρχης » 1
Μ. Λογιωτατίδης	» 1	Β. Κοζαδίνος » 1
Π. Παπαδόπουλος	» 1	Π. Δαμάσκος » 1
Σ. Δρίτσας	» 1	Ἀλέξ. Μάγγος » 1

Ἰ. Μπαλαλᾶς	» 1	Ν. Χατζηδημητρίου » 1
Ἀριστ. Χριστοφίλης	» 1	Ἰ. Κορωνάιος πρωτοψ. » 1
Ἰ. Παυλίδης	» 1	Ἰ. Μαρκουῖος φοιτητ. » 1
Ν. Παπαδόπουλος	» 1	Γ. Τουρόπουλος » 1
Γ. Λόγγος—Ἰ. Θεοχάρης	» 1	Ἰ. Κοτομάτης νεωκόρος » 1
Εὐάγ. Παπαδόπουλος	» 1	Δ. Βιτιβίλιας » 1
Θεοφάνης Σαχίνης	» 1	Γ. Παρασκευόπουλος » 1

Νικόλ. Ι. Δεστεγιαννόπουλος	» 1	—
Εὐάγ. Καλκαντῆς	» 1	—
Γ. Κολοσσάκης φοιτητ.	» 1	Ἰερώνυμος Βλαχάκης ἀρχιμ. » 1
Ἰ. Ἀναγνωστόπουλος	» 1	Ἀνδρέας Οἰκονόμος ἱερεὺς » 1
Ἰωάν. Τσακίρης. Ψάλτης	» 1	Ἰερεμίας Σαροδηνάκης ἱερεὺς » 1

Οἱ ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου.

Ἰερώνυμος Βλαχάκης ἀρχιμ.	» 1
Ἀνδρέας Οἰκονόμος ἱερεὺς	» 1
Ἰερεμίας Σαροδηνάκης ἱερεὺς	» 1

K. Καραγιαννόπουλος ἐπίτροπ.	»	1	Ἀγγελος Μαρκούλης ἱερεὺς	»	1
Γερμανὸς ἱερομ. ἀπὸ ἄγ. Νικολ.	»	1	Νικολ. Φραγκιδάκ. ἱερεὺς	»	1
Κύριλος ἱερομ.	»	1	Παῦλος Ἰσιδώρου ἱεροδ.	»	1
B. Γεωργακάκης ἀπὸ ἄγ. Βασιλ.	»	1	Ἰωάν. Ῥενιέρης ἱερεὺς Τήνιος	»	1
Γρηγόριος ἱερομ.	»	1	Γαβρ. Κατακουζηνὸς ἱεροδ.	»	1
Γεώρ. ἱερεὺς ἀπὸ ἄγ. Διονύσ.	»	1	Ἰωάν. Ζωλότας ἱερεὺς Σακελ.	»	1
Νζιλιδάκης ἡγούμε. προφ. Ἡλ.	»	1	Κωνσταν. Α. Μπάτσος ἱεροδ.	»	1

ΟΙ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

Ὁ Σ. ἀρ. Πατρ. Ν. Καλογεράς Σωμ.	3	Μ. Ἀράκης ἱερεὺς χαρτοφ.	»	1	
Π. Ἀρχιμ. Μουσικοδ.	»	1	Μιχαὴλ Πυθαράκης ἱερεὺς	»	1
Νεόφυτος ἱερομ. ἀγιορείτης	»	1	Γεώργ. Ζωλότας ἱεροδ.	»	1
Βαρθ. Γεωργιάδης ἱερεὺς τάγμ.	»	1	Δημήτρ. Μηχάλοβιτς ἱερεὺς	»	1
Κανέλος Ἀποστολόπουλος	»	1	Παρ. Ν. Βουσκοδάκης ἱεροδ.	»	1
Α. Σακελλαρόπουλος	»	1	Παΐσιος Γιαννόπουλος Σύγγελ.	»	1
Ἀλέξ. Δ. Παπαλεξόπουλος	»	1	Γεράσιμ. Κουντούρης ἱερεὺς	»	1
Χρήστος Ε. Μηλάκης	»	1	Ἀθανάσι. Τζαγκαράκης ἱεροδ.	»	1
Β. Σεκόπουλος	»	1	Παναγ. Ν. Οἰκονόμ. ἱεροδ.	»	1
Κλεομένης Ἀθήνης	»	1	Ἀντών. Γαβαλάς ἱερεὺς	»	1
Ἀνδρέας Θ. Διακόπουλος	»	1	Ἰωάν. Γλύκας ἱεροδ.	»	1
Βασίλειος Ι. Ροδίτης	»	1	Θ. Μ. Παπαδόπουλ. μουσικ.	»	1
Ἀσιμάκης Ν. Σολομὸς	»	1	Μ. Κ. Στυλιανὸς μουσικ.	»	1
Γ. Π. Δροϊκάς	»	1	Νικόλ. Ἰσιδώρου	»	1
Ι. Π. Τζαννόπουλος	»	1	Ἰωάν. Δ. Βαβλέκας	»	1
Ἀριστείδ. Σταθακόπουλος	»	1	Ἠλίας Ἀστρίτης Κρῆς	»	1
Χαρ. Γ. Ἀθανασίου μοναχ.	»	1	Ἠλίας Γεωργίου	»	1
Ἡ Ἱ. Μ. Γεροκομ. τό κοιν.	»	1	Γεώργ. Δομβραδάς ἱερεὺς	»	1
Ἰωακείμ Νικολαΐδης ἡγούμε.	»	1			
Α. Γεωργόπουλ. πρ. Ἡγούμε.	»	1			

ΟΙ ΕΝ ΠΑΙΔΕΙΟ

ΟΙ ΕΝ ΠΑΙΔΕΣΤΩ

Χριστόφ. Κωνσταντινίδης ἱερομ.	»	1	Ὁ Σ. ἄγ. Ἡρ. καὶ Ρ. Γρηγ.	Σωμ.	3
Ἀγαθὰν. Γιαννακόπουλος	»	1	Πρωτοσυγγελ. Νικόδημος	»	1
Ἡ Ἱ. Μ. Λαύρα Καλαβρ.	»	2	Γ. Κρητικὸς ἱατρός	»	1
Ἀγάπ. Θεοφάνηπουλ. ἱεροκ.	»	1	Γ. Λαζίδης	»	1
Διονύσιος Παϊκόπουλος ἱερομ.	»	1	Εὐαγγελ. Παππαϊωάννου	»	1
Θεόφιλος Παππαχρήστου	»	1	Ν. Σαββαδόπουλος	»	1
Ναθαναὴλ Ἀντωνίου ἱερομ.	»	1	Ἀδελφ. Μαργαριτῶφ	»	1
ΟΙ ΕΝ ΣΥΡΩ			Στέφαν. Κ. Κεχαϊγγίου	»	1
Ὁ Πανιερ. ἀρχιεπ. Σύρ. Τήν.			Ζαφείριος Κωβαλακίδης	»	1
καὶ Μήλ. Κ. Μεθόδιος Σωμ.	»	10	Ν. Βενλίδης φαρμακοπ.	»	1
Ματθ. Χ. Εὐαγγελιν. πρωτοσ.	»	1	Μ. Κωνσταντινίδης	»	1
Σεραφ. Ἀναγν. διευθ. Ἱ. σχολ.	»	1	Γ. Θεοχαρίδης	»	1
Κύριλλος Βενιέρης καθηγ.	»	1	Ἀδελφ. Καρακατσάνη	»	1
Γρηγόριος Βουλιέρης ἱεροδ.	»	1	Λεωνίδας Καλαμίδας	»	1
			Μιχαὴλ Κωβαλακίδης	»	1

ΟΙ ΕΝ ΣΥΡΩ

Ὁ Πανιερ. ἀρχιεπ. Σύρ. Τήν.	
καὶ Μήλ. Κ. Μεθόδιος Σωμ.	»
Ματθ. Χ. Εὐαγγελιν. πρωτοσ.	»
Σεραφ. Ἀναγν. διευθ. Ἱ. σχολ.	»
Κύριλλος Βενιέρης καθηγ.	»
Γρηγόριος Βουλιέρης ἱεροδ.	»